M
34.982 /1

FUNDAȚIUNEA „REGELE FERDINAND I."

BIBLIOGRAFIA
ROMÂNĂ-UNGARĂ

DE

Dr ANDREI VERESS

VOLUMUL I.

ROMÂNII IN LITERATURA UNGARĂ
ȘI
UNGURII IN LITERATURA ROMÂNĂ
(1473 — 1780)

BUCUREȘTI
CARTEA ROMÂNEASCĂ
1931

BIBLIOGRAFIA

ROMÂNĂ-UNGARĂ

VOLUMUL I.

FONDATION „ROI FERDINAND I."

BIBLIOGRAPHIE
ROUMAINE-HONGROISE

PAR

ANDRÉ VERESS
ANCIEN BIBLIOTHÉCAIRE

VOLUME I.

LES ROUMAINS DANS LA LITTÉRATURE HONGROISE
ET
LES HONGROIS DANS LA LITTÉRATURE ROUMAINE
(1473 — 1780)

BUCAREST
CARTEA ROMANEASCA
1931

FUNDAȚIUNEA „REGELE FERDINAND I."

BIBLIOGRAFIA
ROMÂNĂ-UNGARĂ

DE

Dr ANDREI VERESS

VOLUMUL I.

ROMÂNII IN LITERATURA UNGARĂ

ȘI

UNGURII IN LITERATURA ROMÂNĂ

(1473 — 1780)

BUCUREȘTI
CARTEA ROMÂNEASCĂ
1931

~~SHDo = 65~~

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

M 34.982/1
~~S.B.~~
~~155643~~

R 2

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1950. év 7457 sz.

Baráti emlékül a szerző
1931. X/7 Veres Andrea

INTRODUCERE.

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHE făcută de Ioan Bianu şi de decedatul Nerva Hodoş e cea mai desăvârşită din câte cunosc şi chiar unică în toată literatura universală. Ea se deosebeşte de altele prin marele număr al specimenelor de tipar reproduse din cărţi aflătoare de cele mai multe ori numai într'un singur exemplar şi mai cu seamă prin faptul că s'au retipărit în ea prefeţele şi dedicaţiile cărţilor, cu toate însemnările caracteristice pentru vremea în care ele au apărut şi pentru autorii ori mecenaţii cari le-au scos. Publicaţiunea e astfel monumentală, prezentându-ne idealul unei bibliografii model, întrucât reuneşte tot ce un bibliograf modern trebue să aibă în vedere la descrierea cărţilor. Practică e şi împărţirea ei, înşirând cărţile în ordine cronologică, aşa cum au apărut, fără privire unde au fost tipărite şi în ce limbă. Astfel s'au adunat la un loc toate cărţile româneşti, fie ele tipărite în Ţara-Românească, Moldova, Ardeal, fie aiurea în alte ţări. Prin această metodă se pot stabilì şi urmărì cu uşurinţă influenţele literare asupra desvoltării tiparului românesc, iar din punctul de vedere al cercetătorului ori bibliotecarului e minunată, pentru că se găsesc în carte toate datele de cari ei au nevoie la studiile lor ori la stabilirea vreunei tipărituri vechi. Editorii operei descriu până şi coalele şi

chiar numărul rândurilor pe o pagină, cum şi filigrana hârtiei, dând şi descrierea ilustraţiunilor, precum şi „literatura" privitoare la cartea descrisă, cu provenienţa cărţilor şi înrâurirea lor eventuală asupra mediului în care ele au apărut, cu o exactitate şi minuţiositate care nu lasă nimic de dorit.

Din bogatul cuprins al Bibliografiei citate lipseşte însă ceva, omis cu gândul de a se înfăptui mai târziu: *Bibliografia cărţilor străinilor despre Români*, adică tot ce s'a publicat în literatura universală despre Români şi Ţările-Române, ceeace m'a preocupat pe mine încă din tinereţe.

Crescut la Bucureşti, eram încă elev de liceu când începusem să-mi notez pe ţidule răsleţe tot ce găsiam despre Români prin cărţile bibliotecei tatălui meu, bun istoric-geograf, cu multe scrieri despre Români, cum şi ce citiam despre Unguri în Biblioteca Centrală de odinioară sau în cărţile strânse de pe la anticari, al căror muşteriu eram de timpuriu. Astfel fără să fi ştiut încă ce e o „fişă" ori bibliografie, mi-am întemeiat intuitiv o colecţiune din ce în ce mai sporită cu sute de date şi informaţiuni privitoare la cultura acestor două popoare cari vieţuiau de veacuri unul lângă altul, fără să se fi cunoscut şi înţeles îndestul. Ajuns în urmă student la Universitatea din Cluj, am avut mândria să cunosc pe bătrânul profesor Carol Szabó, întemeietorul bibliografiei ungare care lucra toată ziua şi scria încă cu pană de gâscă. Tocmai isprăvise volumul al doilea al importantei sale bibliografii care cuprinzând cărţile ce s'au tipărit în Ungaria în limbi străine până la 1711, eram fericit când am aflat în el şi cele româneşti, deoarece citiam şi cirilica cu multă uşurinţă încă din copilărie.

Impresiunea ce mi-a făcut această operă era covârşitoare, căci uitându-mă la autorul ei cu stimă şi evlavie mă gândiam de n'aş putea face şi eu ceva la fel, dar tipărit mai frumos. Iată cum am devenit bibliograf şi bibliofil. Incepând astfel să lucrez metodic în bogata bibliotecă a Muzeului Ardelean, al cărei funcţionar am ajuns mai târziu, descrierea cărţilor a devenit la mine o a doua natură. Felul acesta de muncă literară mi-a dat apoi ore şi zile de nespusă bucurie şi mulţumire sufletească, văzând în ce dimensiuni îmi creşte colecţiunea, reuşind a scormoni de multe ori din cărţi uitate ori necitite — adică tăiate de mine — date preţioase geografice, istorice ori altele.

Ieşind în 1910 volumul al doilea al Bibliografiei Româneşti, dus până la 1808, am crezut că fac un lucru folositor reprodu-

când în ungureşte descrierea tipăriturilor româneşti din Ardeal şi Ungaria, mai ales că am putut să-i adaog 8 cărţi şi 72 ordonanţe, cu totul deci 80 de tipărituri cari nu se aflau în monumentala operă română.[1] Din această a mea întâie publicaţie bibliografică am reprodus o parte şi româneşte, întregind-o până la 1848 cu descrierea diferitelor orânduieli ale ocârmuirii Ardealului, tipărite de obiceiu în cele trei limbi oficiale ale ţării, adică în limba ungară, germană şi română.[2]

Aceste două publicaţiuni erau însă mărunte, scoase ocazional din colecţiunea mea, la întregirea căreia — pe lângă celelalte ocupaţiuni — lucram mereu cu vechea tragere de inimă neclintită. Adunarea materialului a devenit însă sistematică, cu nădejdea ca ea să se poată isprăvi, când, la propunerea Domnului profesor Ioan BIANU, în toamna anului 1924, am primit însărcinarea dela d-l profesor Alexandru LĂPEDATU, atunci ministru al Artelor, să-mi complectez colecţiunea pentru ca tipărirea bibliografiei să pornească într'un timp cât mai apropiat. Cu ajutorul bănesc primit, am ajuns în stare să lucrez la început cu trei studenţi, pe urmă cu doi şi apoi cu unul, reuşind a răsfoi cataloagele tuturor bibliotecilor ungare publice mai de seamă, cum şi acela al Bibliotecii Academiei Române şi a descrie astfel— printr'o muncă îndârjită de şapte ani — tot ce am găsit în ele privitor la programul operei noastre.

Acest program de muncă se cuprinde restrâns într'o frază: „Românii în literatura ungară şi Ungurii în literatura română" adică tot ce s'a tipărit în Ungaria — afară de Români — ori de Unguri în străinătate despre Români şi tot ce s'a tipărit în România ori în străinătate de Români despre Unguri, dela început până în ziua punerii la teasc a ultimei coale a publicaţiunii, luând în seamă până şi aşa numitele „foi volante", adeseori foarte importante. In cursul lucrării am găsit de cuviinţă a mai lărgi acest program cu:

1) tot ce s'a tipărit de Români în Ungaria în limbă latină şi ungară, fără a ţine seamă de cuprinsul tipăriturilor, de oarece ele nu sunt înregistrate nicăieri;

---

[1] Dr. VERESS Endre: Erdély- és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok. (1544—1808) Kolozsvár, 1910. In 4^0 pag. 119. (Extras din revista Erdélyi Muzeum.)

[2] Orânduieli româneşti vechi tipărite în Ardeal. (1744—1848) Publicate de Dr. A. VERESS. Bucureşti, 1926. In 4^0 pag. 30. (Extras din Revista Arhivelor.)

2) hărţile Ţărilor Române făcute de Unguri şi

3) notele de muzică cu motive româneşti ori chiar şi româneşti, apărute sau tipărite în Ungaria cu locul de tipar „Bucureşti" ori alte oraşe, pe vremuri când în România nu se tipăreau încă note. Dar fiindcă acestea de obiceiu nu poartă anul tipăririi, le vom înşira în ordinea alfabetică a compozitorilor, la sfârşitul ultimului volum al publicaţiunii.

Bibliografia de faţă îmbrăţişează aşadar toate tipăriturile cari au vreun interes pentru una din cele două naţiuni, culturei cărora ea e dedicată, fie acest interes cât de neînsemnat, datoria bibliografului fiind în rândul întâi a înregistra, nu a critica. Am trecut astfel în ea toate tipăriturile cari poartă pe foaia de titlu vreun nume românesc ori unguresc, chiar dacă cuprinsul însuş nu se ocupă de purtătorul acelui nume. Iată pentru ce a trebuit luate în considerare Missalele arhiepiscopiei din Strigon dintre anii 1484—1486, ele fiind tipărite prin episcopul Milcovului, ori cărţile bisericeşti date la tipar cu banii arhiepiscopului Nicolae Olah şi altele. Cu un cuvânt, niciuna din tipăriturile înşirate în publicaţiune nu este să nu aibă vreo legătură cu Români ori Unguri. Observăm însă că, calendarele le-am luat în privire numai pentru epoca veche a literaturii ungare (până la 1711) descriind câteva din ele mai mult ca să dăm o ideie despre cuprinsul lor, căci acest cuprins de însemnări cronologice repetându-se în fiecare an, nu prea era indicat de a se reproduce într'una. Am omis însă cu tot dinadinsul *anuare, calendare* mai noui şi *Dări de seamă,* cari având caracterul de periodice vor fi înregistrate în partea a doua a Bibliografiei, care va cuprinde repertoriul articolelor despre Români din periodicele şi ziarele ungare. Partea a treia — în sfârşit — va conţine regestele actelor şi scrisorilor privitoare la Români apărute în diplomatare, periodice şi alte publicaţiuni ungare, dacă o vom putea isprăvi cu ajutorul lui Dumnezeu.

In ce priveşte cuprinsul publicaţiunii noastre trebue să declar din capul locului că ea nu este rezultatul despuierii bibliografiilor existente — cari de altfel trebuiau folosite pentru controlul materialului adunat — şi al răsfoirii cataloagelor. bibliotecilor, ci produsul literar al unei autopsii speciale, urmate în decursul unei vieţi rodnice de literat şi istoriograf prin toate bibliotecile în cari mi-a fost dat să lucrez. Şi am lucrat cu o stăruinţă necurmată, din ce în ce mai înflăcărată, căutând tipărituri noui spre întregirea cunoştinţelor relaţiunilor intelectuale

şi economice ale acestor două neamuri, a căror istorie vine îmbogăţită acum cu un tezaur de date necunoscute ori uitate, înşirate aici frumos în ordinea cronologică a apariţiei lor.

Nu putem să ne ocupăm cu caracterizarea acestui preţios material ce prezintă opera noastră, nici măcar în trăsături generale. Dar suntem de părere că nu e o disciplină a literaturii ori a ştiinţei care să nu fie reprezentată în ea cu cărţi şi informaţii literare. Observăm însă că dintre figurile măreţe ale istoriei şi literaturii ungare cari au purces din vlăstar românesc am ţinut să înregistrez tot ce s'a scris despre marele erou Ioan HUNYADI şi însemnatul preot, arhiepiscopul Nicolae OLAH, cu atât mai vârtos că nu posedăm încă bibliografia lor. Pentru obârşia lor română au primit loc în Bibliografie şi Michael CHIAKI cancelarul reginei Izabela,[1] Gaspar BEKES cancelarul fiului ei, principele Ioan Sigismund, franciscanul Ioan KÁJONI, întemeietorul literaturii cântecelor bisericeşti ungare, iar din vremurile de mai aproape romancierul Alexe GOZSDU, actorul Alexe SOLYMOSI ori ministrul Ion BUD, fiindcă şi-au păstrat limba şi legea strămoşească română.

Doriam să fac o bibliografie în stilul unui CZVITTINGER, BOD, HORÁNYI, WESZPRÉMI, WALLASZKY, SZABÓ şi contele Alexandru APPONYI dintre Unguri; a lui SEIVERT, HANER şi TRAUSCH dintre Saşi, fără să dau bibliografii, lucrând totodată după frumosul model al lui BIANU. Planul de muncă lărgindu-se însă din ce în ce, m'am pomenit că am făurit ceva ce nu seamănă cu niciuna dintre operele înaintaşilor mei bibliografi. Publicaţiunea mea depăşind astfel cadrul bibliografiilor obişnuite, ea este o adevărată revelaţie a istoriei culturale şi a înrâuririi reciproce în cursul veacurilor ale poporului român şi ungar, urmată între ele fără întrerupere, dar rămasă puţin observată în literatură.

Călăuzit de acest larg orizont, bibliografia mea a devenit în acelaş timp un *Magazin istoric* şi un *repertoriu* amănunţit de date privitoare la poporul român şi maghiar, deoarece nu m'am mărginit a semnalà părţile cărţilor privitoare la istoria şi cultura lor, ci reproduc chiar din ele părţi şi date esenţiale, iar din cărţi

[1] Obârşia română a lui Chiaki e întemeiată pe informaţia căpitanului contimporan Giovanandrea *Gromo* cum că era „un Valacco" şi pe studiul contelui Iosif *Kemény*, care aderă la acest lucru, studiând originea familiilor Csáky, fără însă vreo dovadă pozitivă. (In „Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde" 1855 p. 76—78)

de istorie *marginalele* latineşti obişnuite de autorii vechi, şirul cărora ne înfăţişează astfel un sumar întreg al cărţilor, dând şi din *Indicele* lor tot ce priveşte poporul român şi maghiar. Insuşindu-mi felul acesta amănunţit de muncă, m'am gândit şi la specialiştii cari trăesc departe de centrele cu biblioteci publice, aşa că un profesor din provincie îşi poate stabili din publicaţiunea noastră fără greutate şi pierdere de vreme volumul de împrumutat dintr'o operă bunăoară ca Istoria Ardealului a lui Wolfgang BETHLEN în 6 volume, ori Istoria critică a Ungariei a lui Ştefan KATONA în 42 volume sau Codicele Diplomatic al Ungariei de George FEJÉR în 44 volume, cuprinsul cărora privitor la Români îl află înregistrat exact în bibliografia de faţă.

Dar însemnătatea publicaţiunii nu constă numai în aceasta, ci şi în faptul că ea cuprinde şi literatura ungară dela 1711 încoace, care încă nu posedă o bibliografie descriptivă, pe ani, ca aceea a lui SZABÓ pentru epoca mai veche. A trebuit deci să răsfoiesc cu răbdare întreaga producţiune literară a Iezuiţilor unguri cari, după încetarea luptelor seculare cu Turcii, în noua perioadă a regatului au întemeiat în chiliile lor paşnice literatura istorică, geografică şi ştiinţifică ungară cu sutele lor de tipărituri efemere ori nepieritoare. Citirea acestei literaturi imense a scos la iveală cunoştinţe preţioase. Deoarece însă Iezuiţii— din modestie — de multe ori nu-şi puneau numele pe titlurile cărţilor scrise de ei, la precizarea autorilor am întâmpinat mari greutăţi şi din motivul că la diferitele disertaţiuni de doctorat şi la disputele filozofice dintre studenţi stabilirea autorilor merge anevoie. Astfel, unde identificarea nu a fost cu putinţă, am dat cartea supt numele promotorului sau al preşedintelui disputei, acestea bazându-se întotdeauna pe prelegerile lor, folosindu-mă fireşte şi de bibliografia universală a Iezuiţilor de SOMMERVOGEL, notând însă la „Indice" caracterul lor de promotori ori de preşedinţi. Tot aşa am procedat şi la alţi autori anonimi, întrucât numele lor s'a putut identifica.

Pe cărarea bătătorită de Iezuiţi a pornit însă — deodată cu ei — un şireag de învăţaţi: unguri din Ungaria şi Ardeal precum şi săcui şi saşi, bine pregătiţi prin universităţile din Germania, Olanda şi Anglia, cărora le-au urmat pe îndelete şi câţiva teologi români. Aceştia au publicat în scurt timp o serie mare de cărţi în cele mai diferite ramuri ale ştiinţei, scrise cu privire la străini latineşte ori nemţeşte, iar dela mijlocul veacului al XVIII-lea încoace chiar ungureşte.

Pornise o activitate literară ne mai văzută pân'atunci, un adevărat concurs între scriitorii Ungariei de diferite religii şi credinţi, care a adus roade nepreţuite culturii sociale. Această activitate părea a culmina sub domnia favorabilă literaturii a reginei Maria Tereza, până la moartea căreia ducem materialul volumului I. al Bibliografiei noastre, prezentând astfel până la 1780 — începând cu întâia carte tipărită în Ungaria la 1473— peste 600 de cărţi cari se ocupă şi cu Românii, respectiv cărţi româneşti în legătură cu Ungurii.

Din această mare cantitate de cărţi un număr însemnat de 130 e din veacul al XVI-lea, atât de bogat în cărţi şi cântece istorice ungureşti, scrise de oameni învăţaţi ori diaci-cobzari cari în exercitarea meseriei lor plăcute perindau castelele nemeşilor, adunând totodată nou material pentru compoziţiile lor. Altă ramură a literaturii o formau cărţile şi cântecele bisericeşti. Aceste din urmă au intrat şi în biserica ortodoxă română, aşa în cât între anii 1570—1573 apare o colecţiune românească din psalmii Proroculuí David, cântarea cărora s'a lăţit în bisericile româneşti din Bihor. Nu au trecut însă zece ani, când se tipăreşte de un nemeş calvin sub domnia principelui catolic Sigismund *Báthory* şi întâia biblie românească în Ardeal, care biblie nu se cetia pân'atunci de popor, precum nu se cetia nici de poporul ungar. Iată influenţa roditoare asupra culturii a Reformei bisericei, venită din Apus. Aşadar pilda bună a mediului a dat carte în mâna Românilor din Ungaria şi este o teorie cu totul greşită că prin aceste tipărituri principii Ardealului ţineau să desnaţionalizeze pe supuşii lor români. Să nu uităm că principiul occidental „Cuius regio eius religio" n'a fost aplicat în ţările ungureşti nicăeri şi trebue stabilit odată că principii ardeleni nu se atingeau câtuşi de puţin de ceremonialul bisericii Românilor. Ca dovadă citez data cu totul nouă (aflată de mine în cartea din 1622 de sub No. 146) cum că principele calvin Gabriel *Bethlen* dădu ordin să se traducă întreaga biblie pe româneşte; iar mai înainte cu şase ani s'au hirotonit vre-o 60—70 de preoţi români în faţa lui, în dieta ţării dela Oradea.

Alte multe cărţi au fost tipărite cu cheltuiala urmaşilor săi: de George *Rákóczy* şi de Mihai *Apafi*, om evlavios care însuş scrisese cărţi religioase. Avem chiar şi un document preţios din 1640 prin care noul vlădică al Românilor din Alba-Iulia *e constrâns să pună să se înveţe româneşte în şcoli*, nu sloveneşte ca până atunci şi să refacă tipografia românească care încetase să

lucreze din nepăsarea înaintaşilor săi. Dorinţa părintească a principilor şi a câtorva bărbaţi luminaţi era ca atunci când Ardealul avea şcoli superioare şi o literatură de seamă, posedând chiar şi o Enciclopedie, cartea să se lăţească şi între Români, ai căror popi şi dascăli cetiau încă — din obişnuinţă şi tradiţie — cărţi sloveneşti, neînţelese de poporul lor. Când apoi în ultimii ani ai veacului al XVII-lea legea catolică s'a lăţit printre Românii din Ardeal, tot Biserica a fost care le-a dat abecedar (bucoavnă) şi catehizm românesc, fără cea mai mică amestecare în treburile cultului.

II

In ce priveşte descrierea cărţilor, reproduc şi data prefeţelor, când ele sunt datate. Bibliografia devine astfel mai firească înşirând tipăriturile în ordinea lor de apariţie, căci nimic nu e mai urît decât când găseşti o carte ieşită la începutul anului între cele puse la sfârşitul lui. De altfel prefaţa fixează adeseori şi anul tipăririi, omis de mulţi autori — ori editori — cu dinadinsul. Din cărţile rare reproducem prefaţa întreagă privitoare la Români precum şi toate notele biografice cari sporesc cunoştinţele despre autorul cărţii ori eventual despre acela căruia ea a fost dedicată, ca de pildă cartea medicului din curtea dela Alba-Iulia, Marcello SQUARCIALUPI, dedicată în primăvara anului 1585 lui *Petru Cercel-Vodă*, când fugind de Turci din Ţara-Românească, s'a retras în Ardeal, ori dedicaţia preotului sas Martin ALBRICH către Constantin *Cantacuzenu* din 1655 şi altele.

Cu privire la aceia cari nu ştiu ungureşte, la cărţi ungureşti cari au vreo ediţie în limbi străine, am crezut de cuviinţă să descriu pe aceste din urmă mai pe larg.

La transcrierea foilor de titlu am ţinut să le reproduc cu exactitate, semnalând până şi felul caracterelor, cari ne arată astfel gustul şi moda tipografilor. N'am vrut însă să dăm facsimile adică titluri tipărite cu literile mari ale originalului, căci felul acesta — obişnuit de mulţi — e cât se poate de oribil la privit şi citit. Tot pentru estetica tiparului am omis reproducerea semnelor æ, œ, ę, ñ, qz, ÿ, & şi ale literilor ſ şi ß precum şi a literei *v* în loc de *u* şi viceversa din tipăriturile latineşti, citirea cărora e neplăcută, pricinuind chiar greutăţi la cuvinte ca: avtor, bonvs, controuersia, dvbius, excvrsus, ſvnebre, gre-

mivm, hominvs, ivris, libellvs, Mvsa, nouum, ocvlvs, plvres, qvatvor, refvtatio, seruus, tvmvlvs, vsvs, verbvm şi zelvs; am menţinut însă literile ô şi û din titlul cărţilor ungureşti, å, ô şi û la cele nemţeşti, reproducând titlurile lor tipărite cu gotice tot aşa.

La fiecare carte notez fireşte depozitul adică unde ea se află, din economie de spaţiu indicând numai unul din exemplare, pe când eventualele celelalte se pot urmări cu uşurinţă pe baza indicaţiei descriitorilor lor, semnalaţi jos, ori a bibliografiei ungare a lui PETRIK (dela 1712 încoace) pe autori. De menţionat e şi felul cum am aranjat textul descrierilor, aşezând locul tipăririi şi numărul curent al lor aşa ca să nu strice aspectul frumos al tiparului. Aceasta e o inovaţie neobişnuită la astfel de publicaţiuni, tot ca şi felul de a da *numai pronumele autorilor* cu litere versale spre înlesnirea cunoaşterii numelor străine, cum şi aşezarea notelor desluşitoare imediat după descrierea cărţii respective, ca ele să se poată găsi fără căutări. Merită o deosebită menţiune, în sfârşit, *partea ornamentală*, cu reproduceri alese din diferitele domenii ale literaturii şi a ştiinţei [1] precum şi *Indicele pe autori* al cărţilor, la care s'au avut în vedere şi retipăririle primelor ediţii, apărute în operele istorice colective. [2] Mare grijă a cerut şi facerea *Indicelui tipografilor*, a sculptorilor de hărţi şi stampe şi a editorilor, înşiraţi pe oraşe, precum şi a *Indicelui general* care cuprinde 1) toate numele proprii depe foile de titlu şi din prefeţele cărţilor descrise, cum şi 2) numele având o importanţă de izvor, adică întâia lor apariţie în cărţile înfăţişate. Eram de părere că indicarea *tuturor menţiunilor*, ca de pildă a războiului regelui Carol Robert cu Basarab-Vodă ori a intrării lui Mihai-Vodă în Ardeal ar fi mărit prea mult indicele, dând totodată o recapitulare cu totul de prisos a datelor înşirate la locul lor. Mulţi vor primi cu plăcere şi tabela cu *literile* şi *numerile cirilice române*, cu ajutorul căreia titlurile şi anul cărţilor vechi româneşti se pot transcrie şi stabilì chiar şi fără cunoştinţa limbei române.

La redactarea acestor felurite indice folositoare — şi aşa foarte amănunţite — am fost ajutat de soţia mea, născută Maria MÉHELY de Kis-Apsa în Maramureş, destoinică în astfel de lucrări migăloase. Mai adaog că sunt hotărît să fac şi un *Indice*

---

1 O parte din ele le-am avut prin bunavoinţa d-lui Bianu, preşedintele Academiei Române, dintre clişeele apărute în Bibliografia Românească Veche.

2 Observăm aici că operele fără autor le înşirăm după *primul cuvânt* al titlurilor lor, cum fac cei mai mulţi bibliografi.

pe materii, care se va tipări în ultimul volum al publicaţiunii, spre a da un ajutor acelora cari nu cunosc limba ungară. Chestia greutăţii diversităţii de limbă nu se poate înlătura altfel, căci a traduce titlurile şi repertoriul cuprinsului cărţilor ungureşti e cu neputinţă de făcut, chiar şi din punctul de vedere financiar, deoarece acest lucru ar mări întinderea publicaţiunii afară din cale.

III

Pentru ca bibliografia să fie cât mai complectă şi chiar pentru înlesnirea cercetătorilor ei, am semnalat *toate ediţiile* unei cărţi, ori unde ar fi apărut ele. De pildă Cosmografia renumită a lui HONTERUS din Braşov, cu cea mai veche hartă a Ţărilor-Române, am descris-o la apariţia ei în 1541, înşirând însă la locul lor pe scurt şi multele retipăriri ale ei. Aşa am făcut şi cu cartea lui REICHERSDORFER din Mediaş despre Moldova şi Valachia, ieşită tot în acelaş an, precum şi cu Emblemele vestitului medic şi literat ungur SAMBUCUS (Zsámboki) fiindcă între ele se găsesc două despre arhiepiscopul Olah şi nepotul său. Din acelaş motiv a trebuit să înregistrez şi cartea didactică de religie, istorie şi geografie a lui Ştefan LOSONCZI din 1771, numită ungureşte „Oglindă cu trei feţe" împreună cu toate cele patruzeci de ediţii ale ei, având o pagină întreagă despre Mihai-Vodă considerat chiar ca principe legitim al Ardealului (1599—1601) cu o hartă a ţărilor române şi scurte notiţe despre ele.

Am urmat întotdeauna maxima să dau mai bine mai mult de cât mai puţin, pentru ca Bibliografia să fie folosită de un cerc cât se poate mai mare de cititori. Insă cu toată dragostea cu care am lucrat o viaţă întreagă simt că ea totuşi nu este complectă, cum nici nu poate fi nici o bibliografie. Ştiind însă cu câtă râvnă am muncit la ea, cred că am reuşit să adun nouă zecimi din tipăriturile cari privesc raporturile româno-ungare din trecut. Felul cum sunt cărţile descrise, mai pe larg ori mai pe scurt, arată cari din ele mi-au trecut prin mâini şi cari nu le-am putut ajunge, trebuind în astfel de cazuri să mă mulţumesc cu date scoase din bibliografii ori din vreo însemnare trecătoare. Dar aceste greutăţi reies din însăşi felurimea tipăriturilor şi a organizaţiei bibliotecilor, când adesea nu poţi să dai de o carte chiar cu cea mai mare energie. Cu toate acestea e

întotdeauna mai bine să publici măcar o descriere mai puţin îndestulătoare de cât să omiţi titluri de cărţi cari de sigur sunt de folos cuiva din marele număr al doritorilor să aibă vreo informaţie referitoare la studiul lor. Lipsurile am de gând să le îndeplinesc ca adaus la ultimul volum al publicaţiunii de faţă, rugând pe cititorii ei să-mi comunice titlurile tipăriturilor scăpate din vedere ori omise din pricină că n'am putut da de ele, pentru ca să le pot înrola la locul lor.

In cursul adunării materialului mi s'a făgăduit colaborarea multora, totuşi e foarte mic numărul acelora dela cari am şi primit ceva de fapt. Intre aceştia înregistrez cu o deosebită mulţumire numele lui Dr. Rudolf *Spek* directorul bibliotecii Baronului Brukenthal din Sibiu; Norbert *Salmen* profesorul liceului Honterus din Braşov pentru indicaţii de cărţi săseşti; Dr. Anton *Valentiny* şi Dr. Nicolae *Ferenczi* bibliotecari în Cluj; profesorul Dr. Valentin *Csűry* şi Ludovic *Kelemen* tot acolo, precum şi Vicenţiu *Bugariu* din Bucureşti, care mi-a ajutat la răsfoirea catalogului Bibliotecii Academiei Române şi la descrierea cărţilor aflate, supraveghiat de profesorul Avram P. *Todor*, care m'a însoţit dela început până la sfârşit, având şi prieteşugul rar să-mi citească manuscrisul împreună cu a doua corectură a sa, condus de dorinţa ca publicaţiunea să fie cât se poate de îngrijită. Mulţumesc cu recunoştinţă şi d-lui Ioan *Bianu* pentru sfaturile bune şi interesul viu cu care a urmărit înfăptuirea operei mele, cât şi On. Comitet al Fundaţiunii pentru zelul cu care a hotărît să o publice într'o ediţie de o deosebită eleganţă, executată în condiţiunile cele mai bune ale artei tipografice.

Lucrând în felul cum am lucrat, eram încredinţat că săvârşesc un lucru măreţ şi nobil, prezentând un material impunător la cunoaşterea istoriei legăturilor dintre poporul român şi ungur, căci eram foarte tânăr când aflasem dela George *Baritiu* „că pe vreo 900 de ani istoria Românilor nu se poate scrie fără ajutorul istoriei Ungurilor şi viceversa, deoarece mai ales dela veacul al XVI-lea încoace se înmulţesc succesiv documentele scrise nu numai latineşte, ci şi ungureşte, pe care iarăşi trebue să le cunoaştem de aproape, să le cernem bine şi să le folosim la scrierea istoriei noastre." [1] Din păcate această povaţă a omului înţelept nu prea s'a urmat la niciunul dintre neamurile

[1] In No. 1 (dela 1 Ianuarie 1874) p. 5—6 a revistei „Transilvania" din 1874.

ce ne interesează, trag însă nădejde că tocmai pe temeiul publicaţiunii mele cunoaşterea şi studiul relaţiunilor lor din trecut va primì un avânt neaşteptat, dar mult dorit de oameni nepreocupaţi şi nepărtinitori.

Dau deci drumul, cu vrerea lui Dumnezeu, primului volum al Bibliografiei Româno-Ungare, căreia îi va urma peste puţin al doilea, cu nădejdea că voiu putea scoate pe fiecare an câte un nou volum pentru ca publicaţiunea să fie la îndămâna literaturii întru folosul obştesc cât mai curând în toată întregimea ei. Prin aceasta îmi văd îndeplinit unul din cele mai frumoase visuri şi ţeluri ale vieţii mele, dar sosit aci trebue să grăesc cu tipograful Petru RÂMNICEANUL, repetându-i cuvintele cu cari şi-a încheiat în 1767 „Apostolul" zicând: „Slavă, cinste şi închinăciune, Unuia Dumnezeu cel slăvit în Sfînta Troiţă, carele au ajutat după început de am ajuns şi sfârşitul. Iară cei ce vă veţi întâmpla a cetì bucuraţivă în Domnul, şi vă rugaţi pentru noi, şi ce greşală veţi aflà îndreptaţi cu Duhul blândeţelor nepunindune în ponos, că nu iaste lucrare de înger, ci iaste lucrare de mână de ţărână."

N'am găsit cuvinte mai potrivite de aşezat la începutul acestei publicaţiuni, care sunt convins că va aduce roade din belşug şi va fi primită cu bucurie de toţi râvnitorii de lucruri frumoase şi folositoare.

Dr. ANDREI VERESS

INTRODUCTION.

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHE, l'œuvre de M. Ioan Bianu et de feu Nerva Hodoş est la plus parfaite parmi celles que je connais et unique dans toute la littérature universelle. Elle diffère de toutes les autres bibliographies par le fait qu'elle reproduit le titre ainsi que les ornementations typographiques d'un très grand nombre de livres, dont la plupart n'existent qu'en un seul exemplaire. Mais elle diffère surtout par la reproduction des préfaces et dédicaces des anciens livres avec les remarques caractéristiques de l'époque de l'apparition de ces ouvrages, ou encore avec des remarques et adnotations ayant trait aux auteurs de ces livres ou à leurs mécènes. Faite ainsi, cette publication peut être considérée comme une bibliographie modèle, car elle contient tout ce qu'un bibliographe moderne doit prendre en considération lors de la description des livres. Sa disposition est également très pratique, car l'énumération des ouvrages a lieu dans l'ordre chronologique de leur apparition, sans égard au lieu et à la langue dans laquelle ils sont écrits. Ainsi, nous obtenons un tableau d'ensemble de tous les livres roumains, publiés en Valachie, en Moldavie, en Transylvanie ou dans tout autre pays. Suivant cette méthode, il nous est excessivement facile

de relever toutes les influences littéraires exercées sur le développement de la typographie roumaine. Au point de vue des savants et des bibliothécaires, il convient de constater que cette méthode est excellente. Ces derniers sont à même de trouver dans cet ouvrage toutes les données nécessaires à leurs études ou à la détermination d'un ancien livre quelconque. Les auteurs de cette publication mentionnent même le nombre des feuilles et des lignes de chaque page, ainsi que les filigranes du papier, ils nous donnent encore la description des illustrations, la „littérature" du livre en question, la provenance des livres, ainsi que l'influence éventuelle qu'ont exercée ces livres sur le milieu où ils ont paru et tout cela avec une exactitude et même une méticulosité ne laissant absolument rien à désirer.

Néanmoins, il y a une chose qui manque à cette riche bibliographie et que les auteurs se proposaient d'y ajouter plus tard. Cette chose, qui m'avait préoccupé depuis ma jeunesse, c'est la *Bibliographie des livres d'écrivains étrangers ayant trait aux Roumains*, c'est-à-dire l'inventaire de tout ce qui fut publié dans la littérature universelle sur les Roumains et sur les pays roumains.

J'ai passé ma jeunesse à Bucarest. Je n'étais qu'un élève du lycée lorsque j'ai commencé à noter sur des bouts de papier tout ce que je trouvais écrit sur les Roumains dans la bibliothèque de mon père, bon historien et géographe, auteur d'un grand nombre d'articles ayant rapport aux Roumains, de même, tout ce que je lisais, au sujet des Hongrois, à la Bibliothèque Centrale d'alors et dans les livres achetés chez les bouquinistes, dont, très jeune encore, je devins un client assidu. De cette manière, intuitivement et sans savoir encore ce que c'est qu'une „fiche" ou une bibliographie, je me suis fait une collection, toujours croissante, contenant des centaines de données et d'informations relatives à la culture de ces deux peuples, vivant, depuis des siècles, l'un à côté de l'autre sans être arrivés à se connaître et à s'apprécier réciproquement. Plus tard, étant étudiant à l'Université de Cluj, je fus assez heureux de pouvoir faire la connaissance du vieux professeur Charles Szabó, le fondateur de la bibliographie hongroise. Je le vois encore, la plume d'oie à la main, travaillant sans relâche, du matin au soir, d'une manière infatigable. Il venait alors de terminer le second volume de son importante bibliographie, comprenant les ouvrages parus

en Hongrie, en langues étrangères jusqu'à 1711. Je ressentis une grande joie d'y trouver aussi les oeuvres publiées en langue roumaine que j'ai reconnus sans difficulté, étant donné que je lisais couramment les lettres cyrilliques dès mon enfance.

L'impression que cette oeuvre fit sur moi fut décisive, car en considérant son auteur avec respect et vénération je me demandais si je ne pouvais pas faire quelque chose de semblable, mais mieux imprimée. Voilà comment je devins bibliographe et bibliophile. J'ai donc commencé à travailler régulièrement et systématiquement dans la riche bibliothèque du Musée de Transylvanie. Cette occupation littéraire, dans laquelle je m'étais plongé, ne tarda pas à devenir la source d'une grande joie et d'une vive satisfaction, surtout lorsque je voyais la mesure dans laquelle augmentait ma collection et lorsque je réussissais à découvrir de précieuses données géographiques, historiques, etc. dans des livres oubliés ou inconnus.

Quand fut publié le second tome de la Bibliographie Roumaine, allant jusqu'à l'année 1808, paru en 1910, j'ai cru faire une oeuvre utile en reproduisant, en hongrois, la description des ouvrages et imprimés roumains publiés en Transylvanie et en Hongrie, et cela d'autant plus que j'ai réussi à compléter cette oeuvre de 8 livres et 72 ordonnances, soit d'un total de 80 imprimés roumains ne figurant pas dans la publication roumaine monumentale.[1] J'ai même reproduit en langue roumaine, une partie de cette première bibliographie, en la complétant des différentes ordonnances (jusqu'à 1848) du Gouvernement de Transylvanie, lesquelles étaient généralement publiées dans les trois langues officielles du pays, c'est-à-dire en hongrois, en allemand et en roumain.[2]

Mais, ces deux publications étaient d'un volume assez restreint et ne représentaient d'ailleurs qu'une partie détachée „ad hoc" de ma collection, à l'achèvement de laquelle je n'ai jamais cessé de travailler, même au milieu de mes multiples autres occupations. Cependant, la collection du matériel ne devint systématique, avec l'espoir de pouvoir, un jour, être terminée, qu'en

---

[1] Dr. VERESS Endre: Erdély- és magyarországi régi oláh kőnyvek és nyomtatványok. (1544—1808) Kolozsvár, 1910. In 4^0 pag. 119. (Extrait de la revue Erdélyi Muzeum.)

[2] Orânduieli românești vechi tipărite în Ardeal. (1744—1848) Publicate de Dr. A. VERESS. București, 1926. In 4^0 pag. 30. (Extrait de la Revista Arhivelor.)

l'automne 1924, lorsque sur la proposition de M. le prof. Jean Bianu, M. le prof. Alex. Lăpedatu, alors ministre des Beaux-Arts me confia la tâche de compléter entièrement ma collection, afin de pouvoir entreprendre, dans le plus bref délai, la publication de cette bibliographie. L'appui matériel qui me fut accordé à cet effet me permit de travailler au début avec trois, ensuite avec deux et enfin avec un seul étudiant, et de parcourir ainsi les catalogues-fiches des plus importantes bibliothèques de la Hongrie et ceux de la Bibliothèque de l'Académie Roumaine et de copier — avec un zèle infatigable — pendant sept années, tout ce que j'ai jugé nécessaire du point de vue de mon programme de travail.

Ce programme peut être résumé en une seule phrase : „Les Roumains dans la littérature hongroise et les Hongrois dans la littérature roumaine", c'est-à-dire tout ce qui fut imprimé en Hongrie — en dehors de ce qui fut publié de la part des Roumains — ou imprimé à l'étranger par des Hongrois au sujet des Roumains, et aussi tout ce qui fut publié par des Roumains, soit en Roumanie, soit à l'étranger, au sujet des Hongrois, depuis les débuts jusqu'au moment de l'impression de la présente publication, y compris les „feuilles volantes" qui, très souvent, sont de grande importance. Pendant mon travail j'ai cru devoir élargir mon programme :

1) de tout ce que les Roumains ont fait imprimer en Hongrie, en latin ou en hongrois, sans égard au contenu de ces publications, étant donné que celles-ci ne sont aucunement cataloguées ;

2) des cartes des pays roumains, établis par des Hongrois ;

3) des morceaux de musique à motifs roumains, ou de langue roumaine, imprimés en Hongrie, ou portant comme lieu d'impression Bucarest ou d'autres villes roumaines, à une époque où l'on n'imprimait pas encore de musique à Bucarest. Mais, ici, étant donné que ces morceaux de musique ne portent pas l'année de leur apparition, nous les énumérons dans leur ordre alphabétique, à la fin du dernier volume de la présente publication.

De cette manière, cette bibliographie comprend tout ce qui à été imprimé ayant un certain rapport avec l'une de ces deux nations, à la civilisation desquelles est dédié cet ouvrage.

Je fais donc figurer dans mon oeuvre tout imprimé dont le titre contient un nom roumain ou hongrois et cela même

dans le cas où le livre lui-même ne s'occupe aucunement du nom en question. C'est ainsi que j'ai dû mentionner les missels de l'archevêché d'Esztergom de 1484 à 1486, parcequ'ils furent publiés sur l'ordre de l'évêque de Milcov, de même que les livres religieux publiés aux frais de l'archevêque Nicolas OLAH. En un mot, dans tout l'ouvrage il n'y a pas un seul imprimé qui n'ait pas quelque rapport avec les Roumains ou avec les Hongrois. Il convient de faire observer qu'en ce qui concerne les calendriers, nous n'avons pris en considération que ceux imprimés dans l'ancienne époque littéraire hongroise (jusqu'à 1711), en en reproduisant quelques uns, afin de donner une idée de leur contenu. Vu que ce dernier était composé de données chronologiques se répétant chaque année, nous n'avons pas cru nécessaire de reproduire tous ces calendriers. Nous avons sciemment omis les *annuaires*, les nouveaux *calendriers*, ainsi que les *rapports annuels* qui, vu leur caractère périodique, figureront dans la seconde partie de la Bibliographie, embrassant le répertoire des articles à sujet roumain publiés dans les revues et journaux hongrois. Enfin, si Dieu nous permet de terminer ce grand ouvrage, la troisième partie comprendra les résumés des actes, documents et lettres relatives aux Roumains publiés dans les diplomataria, dans les revues et en d'autres publications.

Quant au contenu de notre bibliographie, nous devons mentionner d'ores et déjà que ce n'est pas le résultat d'un glanement dans les bibliographies existant déjà — lesquelles nous avons dû les utiliser en vue du contrôle de notre matière — et des différents catalogues, mais bien d'une autopsie spéciale, exécutée au cours d'une vie laborieuse de lettré et d'historien dans les différentes bibliothèques, où j'ai eu l'occasion de travailler. Mon travail devint toujours plus assidu, recherchant de nouveaux imprimés en vue de compléter mes connaissances relatives aux rapports intellectuels et économiques entre ces deux nations dont l'histoire se trouve enrichie par la publication de cet ouvrage renfermant un trésor de données inconnues ou oubliées, énumérées dans l'ordre chronologique de leur apparition.

Nous ne saurions donner, même en grandes lignes, une idée caractéristique de la matière de haute valeur contenue dans cet ouvrage. Nous estimons cependant qu'il n'y a aucune discipline de la littérature ou des sciences qui ne serait pas représentée dans cet imposant inventaire par des livres ou par des

informations littéraires. Il convient néanmoins de mentionner que nous avons enrégistré toutes les données relatives aux personnages éminents de l'histoire et de la littérature hongroise, nés de souche roumaine, comme par exemple le glorieux capitaine et héros Jean de HUNYADE et le célèbre prince de l'Eglise, Nicolas OLAH, et cela d'autant plus que nous ne possédons encore aucune bibliographie de ces personnages historiques. C'est également à cause de son origine roumaine que nous faisons figurer dans notre bibliographie Michel CHIAKI, [1] chancelier de la reine Isabelle, Gaspard BEKES, chancelier du fils de cette reine, Jean KÁJONI, franciscain, fondateur des chants religieux hongrois. Des temps derniers nous mentionnons, par exemple, le romancier Alexe GOZSDU, l'acteur Alexe SOLYMOSI et le ministre Jean BUD qui ont conservé leur langue maternelle et leur religion roumaines.

Nous voulions faire une bibliographie dans le genre des CZVITTINGER, BOD, HORÁNYI, WESZPRÉMI, WALLASZKY, SZABÓ et comte Alexandre APPONYI, Hongrois, et des SEIVERT, HANER et TRAUSCH, Saxons, sans cependant donner la biographie des écrivains et en prenant aussi pour modèle la belle oeuvre de BIANU. Néanmoins, mon programme de travail prenant continuellement en ampleur, je me suis apperçu que je faisais un ouvrage qui ne ressemblait à ceux de mes prédécesseurs. Ma publication dépassant ainsi le cadre des bibliographies normales est devenue une véritable révélation des rapports culturels et des influences réciproques séculaires des peuples roumains et hongrois, influences et rapports qui furent de tout temps fidèlement observés sans cependant avoir laissé des traces notables dans la littérature.

Guidée par ce vaste point de vue, ma bibliographie est devenue un véritable *Magasin historique*, en même temps que le *repertoire* détaillé des données ayant trait aux nations roumaine et hongroise, car je ne me suis pas borné à mentionner les parties de chaque livre ayant rapport à l'histoire et à la civilisation de ces deux peuples, mais j'ai même reproduit des parties entières

[1] L'origine roumaine de Chiaki est fondée sur l'information de son contemporain le capitaine Giovanandrea *Gromo*, qui écrit qu'il était „un Valacco" et sur l'étude du comte Joseph *Kemény* sur l'origine des familles Csáky, sans cependant nous donner des preuves positives à ce sujet. (V. la revue „Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde" 1855, pp. 76—78.)

et des données importantes de ces livres. En ce qui concerne les ouvrages historiques, j'ai reproduit les *notes marginales latines* des anciens auteurs, dont la longue liste donne toute une table des matières des livres énumérés, tandis que j'ai extrait de leur *Index* tout ce qui a trait aux peuples roumain et hongrois. En composant cet ouvrage détaillé je pensais aussi aux spécialistes de province, vivant loin des centres disposant de bibliothèques publiques. À l'aide de cette Bibliographie un professeur de province pourra facilement et sans aucune perte de temps se rendre compte de quel volume il a besoin d'un ouvrage comme par exemple l'Histoire de Transylvanie en 6 volumes, par Wolfgang BETHLEN, ou l'Histoire critique de Hongrie, par Étienne KATONA, en 42 volumes, ou encore le Code Diplomatique de Hongrie, par Georges FEJÉR, en 44 volumes, dont il trouvera exactement consignées dans la présente Bibliographie, toutes les parties ayant trait aux Roumains.

L'importance de cette publication ne réside cependant pas uniquement dans ce fait, mais encore dans le fait qu'elle embrasse aussi toute la littérature hongroise d'après 1711 qui n'a pas encore sa bibliographie chronologique, comme par exemple celle de SZABÓ pour les années d'avant 1711. À cet effet, j'ai dû donc parcourir attentivement toute la production littéraire des jésuites de Hongrie qui, dans la nouvelle ère du royaume de Hongrie qui succéda aux luttes séculaires soutenues contre les Turcs, retirés dans leurs paisibles cellules, furent les fondateurs, par des centaines d'ouvrages éphémères ou durables, de la littérature historique, géographique et scientifique de la Hongrie. La lecture de cette immense littérature nous a fourni de nouvelles données excessivement précieuses. Mais étant donné que très souvent, par modestie, les jésuites ne faisaient pas figurer leur nom à la tête de leurs ouvrages, je me suis heurté à de grandes difficultés en ce qui concerne la constatation des auteurs, ce qui est d'ailleurs généralement le cas pour les auteurs des différentes thèses de doctorat et des disputations philosophiques des étudiants. Là où il me fut impossible d'établir d'une manière absolument certaine le nom de l'auteur, je fais figurer le livre ou la brochure sous le nom du promoteur, c'èst-à-dire sous le nom du président de la dispute, d'autant plus que ces disputes étaient généralement fondées sur les conférences et les leçons de ces derniers. Il va de soi que je me suis servi de la bibliographie internationale des jésuites, par SOMMERVOGEL, tout

en marquant, dans l'Index de notre Bibliographie le caractère promoteur de l'ouvrage en question. C'est également de cette manière que j'ai procédé avec tous les autres auteurs anonymes, en tant que leur nom a pu être constaté.

Néanmoins, les jésuites ne restèrent pas seuls, toute une foule de savants, Hongrois de Hongrie et de Transylvanie, Sicules et Saxons, bien préparés par les Universités d'Allemagne, de Hollande et d'Angleterre, s'empressèrent d'emboiter le pas à ces religieux, et leur exemple fut suivi lentement aussi par quelques théologiens roumains. Ces savants ont publié — dans un laps de temps relativement court — toute une série d'ouvrages traitant des différentes branches de la science, publiés en latin et en allemand, voire même en hongrois à partir de la seconde moitié du XVIIIe siècle.

Une activité littéraire inconnue jusqu'alors commença à cette époque, un véritable concours entre les écrivains de différentes religions et opinions de la Hongrie, activité qui apporta à la culture sociale des fruits excessivement précieux. Cette activité semble avoir culminé sous le régne de Marie-Thérèse qui favorisa et appuya très chaleureusement la littérature. C'est jusqu'à la mort de cette souveraine que s'étend le premier volume de notre Bibliographie, présentant ainsi jusqu'à l'année 1780 — en commençant par le premier livre imprimé en Hongrie en 1473 — plus de 600 ouvrages traitant des Roumains, ou imprimés roumains ayant certains rapports avec les Hongrois.

De cette grande quantité de livres, un nombre considérable, environ 130 ouvrages, datent du XVIe siècle, si riche en livres et en chants historiques hongrois, écrits par des savants et de trouvères, qui allaient de château en château pour y exercer leurs talents et recueillir en même temps les éléments de leurs nouvelles compositions. Une autre branche de la littérature était composée de livres et chants religieux. Ces derniers furent même introduits aussi dans les églises orthodoxes roumaines, de sorte qu'entre 1570 et 1573 on publie déjà la collection roumaine des psaumes de Saint David qui furent chantés dans les églises roumaines de la région de Bihor. À peine dix années après cette publication, nous voyons paraître en Transylvanie gouverné par le Prince catholique Sigismond *Báthory*, éditée au frais d'un noble hongrois calviniste, la première traduction roumaine de la Bible que jusqu'alors le peuple ne lisait aucunement, pas plus d'ail-

leurs que la population hongroise. Voici donc l'effet décisif que la Réformation venue de l'Occident eut sur la civilisation ! C'est ainsi que le bon exemple de l'entourage mit des livres dans les mains de la population roumaine de Hongrie, la thèse selon laquelle les princes de Transylvanie auraient voulu, à l'aide de ces livres, dénationaliser leurs sujets roumains étant absolument fausse. N'oublions pas que le principe occidental : „Cuius regio eius religio" ne trouva aucune application dans les territoires de la Hongrie et il convient enfin de constater une fois pour toutes que les princes de Transylvanie n'ont jamais touché en quoi que ce soit aux cérémonies religieuses de l'Eglise roumaine. Comme preuve de cette affirmation qu'il me soit permis de citer une donnée absolument inconnue jusqu'ici, découverte par moi (dans le livre décrit au No. 146, datant de 1622) et selon laquelle le prince calviniste Gabriel *Bethlen* ordonne que toute la Bible soit traduite en langue roumaine, étant donné que six années auparavant 60 à 70 prêtres roumains avaient été solennellement sacrés en sa présence et devant la diète d'Oradea.

Beaucoup d'autres livres roumains furent imprimés par les soins et aux frais des successeurs de ce souverain, par les princes Georges *Rákóczy* et Michel *Apafi*, ce dernier, homme très pieux et auteurs d'ouvrages religieux. Nous possédons même un document très précieux datant de 1640, en vertu duquel le nouvel évêque roumain d'Alba-Iulia *était forcé de faire enseigner dans les écoles en langue roumaine* et non plus en slavon, comme c'était le cas dans le passé, et de faire rétablir l'imprimerie roumaine qui avait cessé de fonctionner par suite du désintéressement des prédécesseurs de l'évêque. Le désir des Princes et de quelques personnages éclairés de Transylvanie possédant déjà un certain nombre de hautes écoles et dont la littérature était si développée qu'elle possédait déjà une Encyclopédie, était que les livres se répandent aussi en plus grand nombre possible parmi la population roumaine, dont les prêtres et les instituteurs lisaient — par habitude et par tradition — des livres écrits en langue slavone que leurs fidèles ne comprenaient pas. Et lorsque dans les dernières années du XVIIe siècle, la religion catholique commença à se répandre parmi les Roumains de Transylvanie, ce fut encore l'Église qui leur fit parvenir des alphabets et des catéchismes roumains, sans cependant s'ingérer en quoi que ce soit dans les questions de culte.

II

Quant à la description des livres mentionnés, je reproduis aussi l'année des préfaces, chaque fois que celles-ci sont datées. De cette façon, la Bibliographie devient plus méthodique, les ouvrages étant énumérés dans l'ordre de leur publication, car rien ne saurait être plus déplaisant que de trouver parmi les livres publiés à la fin d'une années des oeuvres ayant paru au début de cette même année. En outre, bien souvent, la préface nous fixe aussi la date de l'apparition de l'ouvrage que les auteurs ou les éditeurs ne faisaient pas figurer au titre de l'édition. Quant aux ouvrages d'une certaine rareté, nous reproduisons toute la préface et toutes les observations bibliographiques ayant trait aux Roumains et destinées à enrichir nos connaissances sur l'auteur ou sur la personne à laquelle est dédié l'ouvrage, comme c'est le cas, par exemple, en ce qui concerne le livre de Marcello SQUARCIALUPI, médecin d'Alba-Iulia, publié au printemps 1585, et dédié au voïvode *Petru Cercel*, lorsque ce voïvode, fuyant de Valachie devant les Turcs, s'était retiré en Transylvanie, ou encore le livre de 1655 du prêtre saxon Martin ALBRICH, dédié à Constantin *Cantacuzène*, et bien d'autres.

Mais en considération de ceux qui ne connaissent pas le hongrois, pour les livres hongrois ayant aussi des éditions en langues étrangères, ce sont ces dernières que j'ai décrites le plus amplement.

En ce qui concerne la transcription des titres, je me suis efforcé de les reproduire d'une manière exacte, en indiquant même le type des caractères d'imprimerie employés, afin de donner ainsi une idée du style typographique de l'époque. Néanmoins, je me suis abstenu de donner des facsimilés, c'est-à-dire de reproduire les titres avec les gros caractères de l'original, car cette méthode de reproduction — employée par beaucoup de bibliographes — est excessivement désagréable et à voir et à lire. En vue de l'esthétique typographique nous avons omis les signes æ, œ, ę, ñ, qz, ÿ, &, ſ, et ß de même que le *v* remplaçant l'*u* et vice-versa, employés dans les textes latins, rendant la lecture extrêmement difficile, comme par exemple dans les mots comme : avtor, bonvs, controuersia, dvbius, excvrsus, fvnebre, gremivm, hominvs, ivris, libellvs, Mvsa, nouum, ocvlvs, plvres, qvatvor, refvtatio, seruus, tvmvlvs, vsvs, verbvm et zelvs. Par contre,

j'ai conservé dans les titres des livres hongrois, les signes ô et ű, dans les titres allemands les signes å, ô et ů, tout en reproduisant fidèlement les titres imprimés avec des caractères de facture gothique.

Pour chaque livre énuméré, j'ai naturellement indiqué le dépôt, c'est-à-dire le lieu où l'un des exemplaires peut être trouvé, tandis que les autres exemplaires éventuels peuvent facilement être retrouvés sur la base des indications des descripteurs, ou encore de la bibliographie hongroise de PETRIK, allant, dans l'ordre alphabétique des auteurs depuis 1712. Il convient encore de mentionner la méthode de disposition du texte des descriptions, donnant le lieu d'impression et le numéro d'ordre du livre de façon à ne pas nuire au bel aspect de la typographie. C'est un nouveau systhème, de même que le fait que pour le nom des auteurs, ce n'est *que le nom patronymique* que je donne en italiques, aux fins d'une reconnaissance plus aisée des noms étrangers. J'ai cru utile de mettre immédiatement après la description du livre, les adnotations informatives relatives à l'ouvrage, afin qu'on n'ait pas à les chercher. Une mention toute spéciale revient à la *partie ornementale* de notre publication, composée de reproductions tirées des différentes branches de la littérature et des sciences, [1] ainsi qu'à la *table alphabétique des auteurs*, comprenant aussi les réimpressions publiées dans les oeuvres historiques collectives. [2] Une grande attention et des soins tout spéciaux ont dû être apportés en ce qui concerne l'*Index des imprimeurs*, des graveurs des cartes et des illustrations, ainsi que des éditeurs, groupés selon les villes, de même que la rédaction de l'*Index général* comprenant : 1) tous les noms figurant dans les titres et dans les introductions des livres décrits et, 2) les noms et données pouvant servir de sources, c'est-à-dire leur première apparition dans les livres en question. Je suis d'avis que l'admission dans l'Index *de tous les noms*, comme par exemple les luttes du roi Charles-Robert contre le voïvode Bassarabe, ou l'entrée en Transylvanie du voïvode Michel aurait surchargé notre Index tout en ne donnant qu'une récapitulation absolu-

---

1 Une partie de ces reproductions nous était fournies par la bonté du M. Bianu, le Président de l'Académie Roumaine, empruntées de la Bibliographie Roumaine.

2 Nous faisons remarquer que nous avons classé les livres anonymes d'après *le premier mot* de leur titre, comme le font d'ailleurs la plupart des bibliographes.

ment superflue des données figurant déjà à leur place. Beaucoup verront avec plaisir le tableau donnant les *caractères* et les chiffres cyrilliques à l'aide duquel les titres et dates des anciens livres roumains pourront facilement être transcrits et fixés même sans aucune connaissance de la langue roumaine.

Dans la rédaction de ces différents index utiles — déjà suffisamment détaillés — j'ai eu une précieuse collaboratrice dans la personne de ma femme, née Marie MÉHELY de Kis-Apsa en Maramureş, très habile dans ces travaux minutieux. Je me permets encore de mentionner que je me propose de donner à la fin du dernier volume de la présente publication un *Index* rédigé *selon les matières* traitées, afin de venir ainsi en aide aux personnes ne parlant pas le hongrois. En effet, les difficultés résultant de la différence de langue ne sauraient être autrement éliminés car il serait absolument impossible de donner aussi la traduction en plusieurs langues des titres d'ouvrages ou un répertoire du contenu des livres hongrois, ce qui, d'ailleurs, augmenterait considérablement le volume de cette publication.

III

Afin de rendre cette bibliographie la plus complète possible et de faciliter la tâche des chercheurs, nous faisons figurer *toutes les éditions* connues des ouvrages énumérés. Par exemple, j'ai décrit la première édition, datant de 1541, de la célèbre Cosmographie de HONTERUS de Braşov, avec la carte la plus ancienne des pays roumains, tout en indiquant cependant en lieu dû toutes les rééditions postérieures de cet ouvrage. C'est de la même manière que j'ai procédé en ce qui concerne le livre sur la Moldavie et la Valachie de REICHERSDORFER de Mediaş, paru dans la même année, ainsi qu'avec les Emblèmes du médecin et auteur hongrois SAMBUCUS (Zsámboki), étant donné que deux de ces Emblèmes se rapportent à l'archevêque Olah et à son neveu. C'est pour le même motif que j'ai dû enrégistrer le livre d'enseignement religieux, historique et géographique d'Étienne LOSONCZI de 1771, portant le titre hongrois de „Miroir à trois faces" (avec toutes ses quarante éditions) étant donné qu'une page entière de cet ouvrage se rapporte au voïvode Michel qu'il considère comme prince légitime de Transylvanie et contient en outre une carte des pays roumains et quelques brèves données les concernant.

Mon principe a toujours été de donner plutôt beaucoup que trop peu, afin que la Bibliographie puisse rendre le plus de services possible à ses lecteurs. Néanmoins, malgré tout le zèle et l'attention que j'ai consacrés à cette oeuvre pendant une vie entière, je sais qu'elle n'est pas complète, de même qu'aucune autre bibliographie ne saurait l'être. Confiant cependant dans mon attachement à cet ouvrage et dans l'ambition avec laquelle j'y ai toujours travaillé, je crois avoir réussi à recueillir au moins les neuf dixièmes des imprimés ayant trait aux rapports roumain-hongrois du passé. La description plus ou moins détaillée des ouvrages énumérés montre suffisamment quels sont ceux que j'ai eu l'occasion de parcourir et ceux que je n'ai pas pu me procurer. Dans ces derniers cas, je fus obligé de me contenter des données tirées de bibliographies ou de notes prises à la hâte. Cependant, ces difficultés proviennent aussi de la diversité des imprimés et de l'organisation des bibliothèques qui font que très souvent on ne trouve pas, malgré les recherches les plus assidues, le livre dont on a besoin. Pourtant j'estime qu'il est toujours préférable de donner une description moins satisfaisante que de négliger la publication de tel ou tel autre titre de livre qui sera certainement de quelque utilité à l'un ou à l'autre de ceux qui espèrent obtenir de cette bibliographie des informations convenables. Je me propose en outre de combler les lacunes dans une annexe à publier dans le dernier volume de cet ouvrage et c'est pourquoi je prie mes lecteurs de bien vouloir me communiquer les titres des livres qui auraient échappé à mon attention ou que je n'aurais pu trouver, afin qu'ils puissent être classés ultérieurement au bon endroit.

Pendant que je faisais ce travail, beaucoup de personnes m'avaient promis leur concours, et malheureusement je dois constater que très peu m'ont effectivement fait parvenir des données. Parmi ces derniers, c'est avec les plus vifs sentiments de reconnaissance que je dois citer le nom de M. le Dr. Rodolphe *Spek*, directeur de la Bibliothèque du Baron Brukenthal à Sibiu ; de M. Norbert *Salmen*, professeur du Lycée Honterus à Braşov, de MM. les Dr. Antoine *Valentiny* et Dr. Nicolas *Ferenczi*, bibliothécaires à Cluj ; de MM. les professeurs de la même ville Dr. Valentin *Csűry* et Louis *Kelemen* ; ainsi que de M. Vincent *Bugariu* à Bucarest qui m'aida à parcourir les catalogues de la bibliothèque de l'Académie Roumaine et dans la description des livres, sous le contrôle de M. le professeur Avram P. *Todor*, qui

suivit avec attention tous mes travaux relatifs à cette Bibliographie et qui a même eu l'amabilité de bien vouloir lire le manuscrit ainsi que la seconde épreuve de cet ouvrage, désirant ainsi contribuer à ce que cette publication soit la plus parfaite possible. C'est aussi avec une vive gratitude que je rappelle ici les bons conseils de M. Ioan *Bianu*, ainsi que la bienveillante attention qu'il a bien voulu consacrer à mes travaux. Je remercie encore le Comité de la Fondation de sa généreuse décision de faire publier cette oeuvre dans cette édition si élégante, exécutées dans les meilleures conditions typographiques.

En travaillant selon les directives que je m'étais fixées j'ai toujours eu la conviction que ma tâche a quelque chose de grand et de noble, et que je fais une oeuvre utile en voulant présenter aux intéressés une imposante matière relative aux rapports séculaires entre les peuples roumain et hongrois, car, tout jeune encore, j'avais appris de Georges *Baritiu* „que l'histoire des Roumains, pendant près de 9 siècles, ne saurait être écrite qu'à l'aide de l'histoire hongroise et vice-versa, vu que, notamment à partir du XVIe siécle, les documents écrits en langue hongroise sont devenus très nombreux, documents que nous devons également connaître de plus près, afin de pouvoir les utiliser lorsque nous écrivons notre histoire." [1] Malheureusement le conseil de ce sage ne fut suivi par aucun des écrivains de ces deux nations et c'est pourquoi j'ose espérer que la présente publication contribuera à l'étude détaillée des rapports du passé entre ces deux peuples voisins, un nouvel essor si longtemps désiré par les savants et historiens non prévenus et impartiaux.

Je soumets donc au public le premier volume de la Bibliographie Roumaine-Hongroise qui sera bientôt suivi du second volume et j'espère faire paraître chaque année un nouveau tome de cet ouvrage afin que l'oeuvre complète puisse être mise le plus tôt possible à la disposition du public. Par ce fait je vois se réaliser l'un de mes plus beaux rêves et pour ainsi dire le but de ma vie, mais, arrivé à cette étape, je ne puis ne pas citer les paroles par lesquelles le typographe Pierre RÂMNICEANUL termina en 1737 son „Apôtre" en disant: „Gloire, honneur et reconnaissance à Dieu, glorifié dans la Sainté Trinité, pour m'avoir aidé à arriver à la fin de cette oeuvre, après m'avoir permis de la commencer. Et vous qui lirez éventuellement cet ouvrage,

[1] No. 1 de la revue „Transilvania" du 1-er Janvier 1874, pp. 5—6.

réjouissez-vous en Dieu et priez pour nous ; corrigez les fautes trouvées avec une âme douce, ne vous en plaignez pas, car notre travail n'est pas le travail des anges du ciel, mais, bien celui d'une faible main terrestre."

Je n'ai pas trouvé de paroles plus propres à être inscrites à la fin de cette publication, laquelle, je suis persuadé portera de riches fruits et trouvera bon accueil auprès de tous ceux qui aiment le beau et l'utile.

ANDRÉ VERESS

ALFABETUL CIRILIC ROMÂNESC.

Literele mari:

Ѫ=Â Ъ=Ă Я=A Б=B К=C, K Д=D Є=E
Ф=F Г=G Х=H И, І=I Ж=J Л=L М=M
Н=N Ѡ, О=O П=P Р=R Ѕ=S Ш=Ş Ѳ, Т=T
Ц=Ţ Оу, Ѹ=U В=V З=Z

Literele împreunate:

Ч=C[I] şi C[E] Ѯ=CS, X Ѣ=EA Ѩ, Ѧ=IA
Ѧ=Î şi ÎN Ю=IU Ѱ=PS Щ=ŞT Хс=Hristos

Literele mici:

ѫ=ă ѣ=â а=a в=b к=c, k д=d є=e ф=f
г=g х=h и, ї=i ж=j л=l м=m н=n
ѡ, о=o п=p р=r с=s ш=ş д, т=t ц=ţ
оу, ѹ=u в=v з=z

Literele împreunate:

ч=ci şi ce ѯ=cs, x ѣ=ea ѩ, ѧ=ia ѧ=î şi în
ю=iu ѱ=ps щ=şt

Numerele:

А = 1 В = 2 Г = 3 Д = 4 Є = 5 Ѕ = 6 З = 7 И = 8
Ѳ = 9 І = 10 АІ = 11 ВІ = 12 ГІ = 13 ДІ = 14 ЄІ = 15
ЅІ = 16 ЗІ = 17 ИІ = 18 ѲІ = 19 К = 20 Л = 30
М = 40 Н = 50 Ѯ = 60 О = 70 П = 80 Ч = 90
Р = 100 С = 200 Т = 300 У = 400 Ф = 500 Х = 600
Ѱ = 700 Ѡ = 800 Ц = 900 Ѧ = 1000

I.

BIBLIOGRAFIA

Vol. I: **1473—1780**

1 **Buda** **1473**

[**Chronica Hungarorum.**]

Finita Bude Anno d[omi]ni M.CCCC.LXXIII in vigilia penthecoſtes : per Andream Hess. (Colophon) In 2⁰ foi 67 nepaginate.

Din cuprins : De pugna regis [Karoli] contra Bazarad uoyuodam ulachorum. (fol. 46—47)

De obedientia Alexandri uoyuode tranſalpini.

¶ Cum autem eſſet in partibus memoratis: quidam princeps ſeu baro potētiſſimus Alexander uoyuoda trāſalpinus: ditioni eiuſdem ſubiectus: qui tempore predicti Karoli regis prīs ſui: a uia fidelitatis diuertendo rebellauerat: & per multa tempora in rebellione permāſerat: audita pietatis ac etiam ptātis eiuſdē regis Lodouici fama: ad ipſum ſpōte perſonaliter ueniēs: circa confinia ipſoꝝ partiū : ad pedes regie maieſtatis humotenus ē proſtratus. & ad obedientiam ac fidelitatem debitam reductus & integratus. ſolemnia munera & clenodia preſentando: & ſuū dominiū ſub ſancta corona recognoſcendo: cū gaudio & leticia ad propria remeauit. & ab illo tempore fidelitatem cōſeruauit.

De exercitu ad partes transalpinas. (f. 62) De recessu Bogdan uoyuode in molduam. (f. 64)

Ultimul capitol vorbește „De coronatione regis Matthiae" pomenind pe scurt și de campania regelui din 1467 în Moldova. Astfel Cronica are însemnătatea că — chiar ca primă tipăritură din Ungaria — cuprinde cinci capitole privitoare la istoria țărilor române, dintre cari trei din timpul regelui Ludovic I.

Această rară carte fiind menționată (după ediția ei facsimilată din 1900) în „Revista Istorică" 1925 p. 14, Constantin D. *Karadja* pomenește și de alte două capitole, însă „Stephanus Voyvoda" de acolo n'are nimic a face cu Românii, întrucât se referă la Stephanus de Laczk, viteaz ungur, voevodul Ardealului.

Mus. Nat. Budapest și alte 10 exemplare.
Szabó vol. II No. 1. — *Ballagi* vol. I No. 1.

1484 **Nürnberg** **2**

Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis.

Finit missale divinorum officiorum ... correctum ac emendatum de consensu ac favore Reverendissimi in Christo patris ac domini, domini Michaelis episcopi Milkouiensis, ac in pontificalibus vicarij generalis praenonimate ecclesie Strigoniensis, aliorumque dominorum de capitulo, regnante felicissime serenissimo ac invictissimo Mathia hungarorum rege domino nostro gratiosissimo. Anno incarnate deitatis M.CCCC.lXXXiiij. die ultima mensis Augusti, in imperiali civitate germanie Nurenberga, per Anthonium Koburger incolam prefate civitatis. (Colophon) In 2° foi 203 nepag. şi 11. Cu calendar. (Pe două şpalte.)

Numele episcopului Milcovului este: Michael de Thwron, din comitatul Baranya.

Mus. Nat. Budapest şi alte 7 exemplare.

Knauz p. 6. — *Szabó* vol. III No. 7. — *Ballagi* vol. I No. 17.

1484 **(Nürnberg)** **3**

Breviarium ... sacre ecclesie Strigoniensis.

Finit breviarium ... Anno domini M.CCCC.lXXXiiij. (Colophon) In 2° foi 410 nepag. şi 8. Cu calendar.

Dedicaţia lui Michael episcopus Milcoviensis (pe verso foaii 8) către preoţimea diocesei de Strigon, în care zice că a pus să se tipărească această carte din ordinul regelui Matia.

Acad. Hung. Budapest şi alte 6 exemplare.

Hain No. 3941. — *Knauz* p. 78. — *Szabó* vol. III No. 9.

1486 **Venezia** **4**

Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis.

Finit feliciter missale ... bene revisum ac fideli studio emendatum: de consensu ac favore Reverendessimi in christo patris ac domini, domini Michaelis episcopi Milckouiensis ... Impressum Venetijs iterum secundo per Erhardum Ratoldt de augusta ... Anno ... M.CCCC.LXXXVI. die XVIII. Martij. (Colophon) In 2° foi 221 nepag. şi 14. Cu calendar.

Batthyaneum, Alba-Iulia şi alte 3 exemplare.

Knauz p. 8. — *Szabó* vol. III No. 11.

1488 **Brno** **5**

[Illustrissimorum hungarie regum chronica/Magistri Johannis de Thwrocz.]

In inclita terre Morauie civitate Brunensi lucubratissime impressa finit felicius. Anno salutis M.CCCC.lXXXViij die XX. Martij. (Colophon) In 4° foi 168 nepag. Cu illustraţiuni în xilografie.

Cartea cuprinde şi „Chronica Iohannis archidiaconi de Kikűllew" care însă nu e numit în text, precum şi descrierea invaziunii Tătarilor în Ungaria dela 1241 a lui Rogerius: Carmen miserabile.

Din cuprins: *Pars prima. Caput XCVII.* De bello Karoli regis cum Bozorad, wayvoda Transalpino, infeliciter gesto. *Pars tertia. Caput III.* [Rex Ludovicus. [1]] De obedientia Alexandri, waivodae Transalpini. *Caput XXXVIII.* De exercitu regis in partes Transalpinas. *Caput XLIX.* Quomodo Moldavia, quae prius deserta fuit, novum incolatum receperit. *Pars quarta. Caput V.* De exercitu regis Sigismundi in Moldaviam. *Caput XVII.* De bello per Stephanum Banum de Losoncz, in partibus Transalpinis commisso. *Caput XLII.* 1444. De bello Domini Vladislai regis in partibus Romaniae, circa oppidum Warna, prope ad littora Maris commisso, et de interitu eiusdem. *Caput XLIII.* De captivitate Domini Iohannis wayvodae. *Caput XLIV.* 1455. De electione Domini Iohannis Wayvodae in gubernatorem, et de talione per eundem a Drakul wayvoda exacta.

Batthyaneum, Alba-Iulia şi alte 40 exemplare.

Szabó vol. III No. 16. — *Ballagi* vol. I No. 26.

[1] De aici încolo urmează Cronica lui Ioan de Küküllő.

6 **Augsburg** **1488**

[Sereniſſimorum hungarie regum chronica/Magiſtri Johannis de Thwrocz.]

Auguſtae, 1488 tertio nonas Junii. Impenſis ſiquidem Theobaldi Feger concivis Budenſis. (Colophon) In 4⁰ foi 172 nepag. Cu ilustraţiuni în xilografie.

Cuprinsul vezi la prima ediţie din 1488 sub No. 5.

Există două ediţii din acest an, una prescurtată, întrucât titlul regelui Matia de „Austriae Dux" e omis consecvent împreună cu părţile privitoare la ocuparea prin el, a Vienei şi a oraşului Wienerneustadt.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 48 exemplare

Szabó vol. III No. 15. — *Ballagi* vol. I No. 27.

7 **Paris** **1509**

Contenta. Ricoldi Ordinis praedicatorum contra sectam Mahumeticam, non indignus scitu libellus. Cuiusdam diu captivi Turcorum prouinciae SEPTEMCASTRENSIS de vita et moribus eorundem alius non minus necessarius Libellus etc.

Parisiis in officina Henrici Stephani ... anno Christi ... MDVIIII. quarto Cal. Dec. (Colophon) In 4⁰ foi 62.

Prima ediţie datată [1] a cărţii autorului anonim din Şebiş care

[1] Inainte de aceasta, au mai apărut alte 6 ediţii nedatate, tipărite cam între anii 1460—1480 semnalate şi la *Szabó* vol. III No. 81—86.

începe pe foaia 29 cu următoarea prefață: Prooemium in libellum de moribus, conditionibus et naequitia Turcorum a quodam Christiano provinciae Septemcastrensis diu in manibus Turcorum captivo editum.

Autorul ne spune că după moartea împăratului Sigismund [1] (adică după 1437) stând ca băiat de 15—16 ani pentru studii în orașul numit ungurește *Schebesch*, iar pe săsește *Mülenbach*, au sosit Turcii cu Morat Beg, începând să bată zidurile orașului. Voevodul Românilor (Dux Valachorum) venit cu ei, stând în prieteșug vechiu cu locuitorii și părgarii din Sebeșul săsesc, se apropiè de ziduri cu sentimente pașnice și chemând acolo pe locuitori, îi îndemnă că fiind prea slabi, să se supună Turcilor, iar el va mijloci să nu le facă nimica, afară numai că vor duce pe oamenii mai de frunte fără nici o vătămare cu dânșii în țara lor, dându-le voie să rămână acolo ori să se întoarcă acasă. Ceilalți locuitori vor fi de asemenea cruțați, însă duși și ei în Turcia, vor căpătà pământuri, cu dreptul să se întoarcă acasă cu pace. Locuitorii strâmtorați primind propunerea Domnului muntean, războiul a încetat „până dimineața" ca să se pregătească orice om să plece cu Turcii. Unul însă, care era căpitanul unui bastion, nevoind să se predea păgânilor, s'a retras cu fratele său în turnul lor umplut bine cu arme și de-ale mâncării, înfruntând atacul Turcilor până seara. Ei însă stricând acoperișul turnului cu pietre și ghiulele, au ridicat o turlă de lemn în fața bastionului și dându-i foc, fumul pricinuit a amețit pe toți apărătorii, pe cari Turcii îi aflară morți ori leșinați, împreună cu autorul cărții aproape mort, care dus apoi la Adrianopol, a stat în imperiul turcesc până la 1458. In timpul de 20 (ba 22) de ani, cât a șezut printre Turci, învață limba și obiceiurile lor, descriindu-le pentru întâiași dată, pe baza experiențelor proprii. [2]

Aceasta este importanța cărții, care a avut un număr mare de ediții și prelucrări în veacul al XVI-lea.

Autorul anonim al cărții este (după o însemnare într'una din exemplarele ei) un sas din satul Romos, lângă Orăștie.

Biblioteca episcopală din Sătmar și alte exemplare.

Trausch vol. III p. 432. — *Szabó* vol. III No. 164. — K. *Foy* în *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen zu Berlin* 1901 vol. II p. 230—237.

1 Anul morții împăratului Sigismund e tipărit greșit: 1426 și în celelalte ediții: 1436.

2 Prefața retipărită de *Kemény* în *Uj Magyar Muzeum* 1857 vol. I p. 46—53 și de *Trausch*, vol. III p. 433—435.

1511 Paris 8

Cuiusdam diu captivi Turcorum provinciae SEPTEMCASTRENSIS de vita et moribus eorundem . . . Libellus etc.

Parisijs, 1511. Ex officina Henrici Stephani, Ultima Aprilis. (Colophon) In 4⁰ foi 86.

Mus. Nat. Budapest și 1 alt exemplar.

Pray vol. II p. 333. — *Szabó* vol. III No. 173. — *Apponyi* No. 78.

9 Sine loco 1519

Stephani TAURINI Olomucen[sis] Stavromachia / id est Cruciatorum Servile Bellum. Quod anno ab orbe redempto post sesquimillesimum quartodecimo et Pannoniam / et Collimitaneas provincias valde miserabiliter depopulaverat. In Quinque libros summatim digestum. / Eiusdem Index eorum quae in hoc opere visa sunt annotatu digniora.

S. l. et a. In 4⁰ foi 4 şi XXXVIII paginate + Index Abcdarius de 10 foi.[1]

Dedicaţia: Alba Iulia, ad Kalendas Bifrontis Iani. Anno Christiano M.D.XIX.

Autorul — Ştefan STIERÖCHSEL (Taurinus) canonic de Alba-Iulia — descrie în versuri istoria răscoalei ţăranilor dela 1514 cu toate grozăviile săvârşite de ei, cunoscute ori auzite de dânsul, pomenind chiar şi de ostaşii români în rândurile 80—82 ale cărţii V cu următoarele cuvinte:

> Iam pugnae sua canunt, pugnatur utrimque
> Fortiter, et primae robusti Saxones Alae
> Permixti Vlaccis, fato cessere cruento.

In indicele anexat poemei, autorul explicând apoi în proză unele expresiuni ale ei, aflăm următoarele însemnări despre Români:

Moesia duplex Inferior Pannoniae iungitur ad Pontum usque cum Danubio decurrens, hanc moderni Valachiam appellant. Superior modo *Moldavia* appellatur. *Valachia* vulgo Latinis Vlaccia dicitur, provincia Pannoniae Cisdanubinae contermina in pontum usque descendens cum Danubio, veteres inferiorem Moesiam dixere, vide superius loco suo. Inde Vlacci Vlacciae populi, quos vulgus Valachos appellat, Vlacci autem (ut in literas retulit Aeneas Sylvius) ab Vlacco eorum duce, qui eos primus ex Italicis montibus in Moesiam deduxit, cognominari ceperunt; hii sunt Scismatici utpote (velut ipsi dicunt) Beati Pauli Apostolici fidem consectantes.

Mus. Nat. Budapest şi alte 5 exemplare.

Wallaszky p. 168.—*Apponyi* No. 137.—*Ballagi* vol. I No. 169.

[1] Supt titlu un desen (în xilografie) reprezentând pe George Dósa numit şi subscris „Georgius Zekel" şezând pe tron şi încoronat cu coroana de fier înroşit, cu care a fost ars.

10 Nürnberg 1530

Libellus de ritu et moribus Turcorum ante LXX. Annos editus. Cum praefatione Martini Luttheri. *Anno.* M.D.XXX.

Excusum Norinbergae sub Praelo Friderici Peypus ... Anno restitutae salutis M.D.XXX. (Colophon) In 8⁰ mic foi 84 nepaginate.

Retipărirea ediției din 1509 și 1511 de sub No. 7 și 8.

Kemény: Uj Magyar Muzeum 1857 vol. I p. 45. — *Trausch* vol. III p. 431. — *Szabó* vol. III No. 284.

1530 Nürnberg 11

Chronica unnd beſchreibung der Türckey mit yhrem begriff / ynnhalt / prouincien / völckern / ankunfft / kriegen / reyſen / glauben / religionen / geſatzen / ſitten / geperden / weis / regimenten / frümkeyt / unnd boßheiten / von eim SIBENBÜRGER xxij jar darinn gefangen gelegen yn Latein beſchrieben / verteütſcht. Mit eyner vorrhed D. Martini Lutheri. Zehen oder aylff Nationen und Secten der Chriſtenheyt. Anno M.D.xxx. Gedruckt zu Nürmberg durch Fridericum Peypus.

(Colophon) In 4° foi 53 nepaginate.

Este prima ediție germană a cărții din 1509 de sub No. 7 având 23 capitole, întregită cu mai multe capitole, dintre cari capitolul XXXI cuprinzând părți din cartea lui Petrus Apianus despre imperiul otoman. Aflăm în el că Bessarabia a fost ocupată de către Turci în 1484, din Transalpina fu gonit voevodul ei în 1521 și apoi restituit în 1522, iar provincia Molda se întinde între Valachia Mare și Podolia.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Archiv (Sibiu) vol. III 1848 p. 63—70 cu prefața cărții.—*Trausch* vol. III p. 431—439. — *Kertbeny* No. 398. — *Szabó* vol. III No. 283.

1530 Wittenberg 12

Libellus de ritu et moribus Turcorum ante LXX Annos aeditus etc.

Wittembergae, apud Iohannem Lufft. Anno M.D.XXX. In 16° foi 80 nepaginate.

Mus. Nat. Budapest și 1 alt exemplar.

Trausch vol. III p. 438. — *Szabó* vol. III No. 287.

1531 Ausburg 13

Cronica, Abconterfeyung unb entwerfung der Türkey, . . . Von einem Sibenbürger der 22 Jahr darinnen gefangen gelegen, in Latein beſchrieben, durch Sebaſtian Franck verteutſcht.

Augsburg, 1531. In 4-to.

Trausch vol. III p. 438. — *Kertbeny* No. 403. — *Szabó* vol. III No. 15.

14 **Basel** **1532**

Chorographia Transylvaniae / Sybembürgen. Ornatiss: Senatui Cibiniensi Dicatum.

Basileae, Anno MDXXXII. In 2⁰ (Hartă sculptată în lemn, cu inițialele I. H. C. însemnând numele autorului: Iohannes HONTERUS Coronensis.)

Cea mai veche hartă a Ardealului cu multe numiri românești. Exemplarul unic în Bibl. Mus. Nat. Budapest. Harta reprodusă în facsimile, în anul 1878 de *Fabritius* Károly. (Vezi acolo.)

Szabó vol. III No. 296.

15 **(Wien)** **1534**

Der Hungern Chronica inhaltend wie ſie anfengklich ins land kommen ſind / mit anzeygung aller ihrer Kónig / und was ſie namhafftigs gethon haben. Angefangen von irem erſten Kónig Athila / und volfüret biß auf Kónig Ludwig / ſo im 1526. jar bey Mohatz vom Türken umbkomen iſt.

Im druck yetz new außgangen. Anno 1534. / Diſes Buch der Ungeriſchen Chronicken, iſt newlich verteutſcht, und alſo zuſamen gebracht worden durch herr Hanſen Haugen zum Freyſtein, des aller Durchleuchtigiſten Kónig, Fürſten nnd Herrn, herrn Ferdinanden, Römiſcher auch zu Ungern, Behem, Dalmacien, Croacien u. Kónig, Ertzhertzog zu Oſterreich, Hertzog zu Steir, Kernten u. Rath und Diener. Und yetzund in druck verordnet auff koſten und darlegen Hanſen Metzkers Bürger in Wien. Anno Domini 1534. (Colophon) In 2⁰ foi 165. (Cu ilustrațiuni.)

Din cuprins: Cap. 81. Wie der Kuenig wider Bazarad Weyuode ein schedlichen krieg fuername. (f. 36—37) Cap. 94. Wie koenig Ludwig zu koenig in Poln erwelt ward, und von dem zug den er in die Walachey fuername. (f. 40) Cap. 108. Wie koenig Sigmond den Weyda in der Moldaw uber zoch, und jn zum gehorsam pracht. (f. 46) Cap. 125. Johan Hunyad Weyuoda aus Sybenburgen, schlug sich sechs mal mit dem Tuercken, und uberwandt alweg. (f. 52—53)

In părțile ei până la 1488 este o compilație făcută din cronica lui Ioan Thuróczi, cu unele locuri traduse din ea aproape verbal.

Bibl. Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

Kertbeny No. 485.

16 **Augsburg** **1536**

Der Hungern Chronica etc.

Jm truck yetz new außgangen. Anno M.D.xxxvj. / Getruckt in der Kaiſerlicher ſtatt Augsburg, durch Philipp Vlhart. Anno 1536. (Colophon) In 4⁰ foi 83 nepaginate. (Cu o ilustrație.)

Retipărirea ediției din 1534 de sub No. 15.
Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.
Kertbeny No. 486.

1536 **Wittenberg** **17**

Libellus de ritu et moribus Turcarum etc. Cum praefatione M. Lutheri etc.

Wittembergae, 1536. In 8-vo.

Trausch vol. III p. 438.

(1538) **(Kraków)** **18**

Cronica de introductione Scyttarum in Ungariam et Iudeorum de Aegypto.

S. l. et a. In 8⁰ foi 8.

Cântecul scris ungurește de preotul reformat Farkas András cuprinde cea mai veche mențiune a numelui Ioan Huniade în forma sa originală de *Iancula Vodă*, auzit de poet fără îndoială dela vreun ardelean. Totodată e cel mai vechiu cântec unguresc, apărut cu note muzicale.

Există numai într'o retipărire din 1582.

Szabó vol. I No. 11. — *Veress*: Cântece istorice vechi p. 3—4.

1541 **Wien** **19**

- Moldaviae - quae olim Daciae pars, Chorographia, Georgio a Reicherstorf, Transsylvano etc. Autore.

Excusum Viennae Pannoniae per Ioannem Singrenium. M.D.XLI. In 4⁰ foi 9 nepaginate.

Dedicația întâia (fără dată) către împăratul Ferdinand I. și a doua „Nicolao de Gerend, Transilvanensi Episcopo" cu data: Posonii, Calendas Februarii 1541, semnat ca „secretarius et consiliarius" al împăratului.

Autorul, sas din Mediaș, descriind „Moldavia" și „Valachia" are și un capitol special: De ritibus et moribus Moldaviae gentis.

Retipărit în *Tesauru de Monumente istorice* tom III (1864) p. 125—143.

Cuprinsul amănunțit vezi la descrierea ediției mai complecte din 1550 de sub No. 30.

Mus. Nat. Budapest și alte 4 exemplare.

Seivert p. 347. — *Szabó* vol. III No. 332.

1541 **Brașov** **20**

Iohannes Honterus: Rudimenta Cosmographica. Cum vocabulis rerum.

Honterus: Ungaria, Dacia, Transylvania, Valachia et Moldavia. (1541)

Impressum In Inclyta Transylvaniae Corona. (Colophon) M.D.XLI. In 8⁰ foi 28 nepaginate. Cu 10 hărți, sculptate în lemn. (Formatul 12.5 × 15 cm.) Pe dosul unei foi stema orașului Brașov.

Această poemă a învățatului preot evanghelic din Brașov descriind toate țările și orașele lumii, pomenește (în Liber II) astfel de țările române: Sed iam tempus erit propiores viscere partes, Pannoniam ... Mysorum inde solum, Dacorumque oppida: quae nunc Moldavique tenent, transalpinique Valaci.

Importanța cărții stă însă în hărțile alăturate, dintre cari una reprezintă țările române: Dacia (până la Olt) Valachia (până la Siret) cu Tergouistia și Brayle precum și Moldova (până la Prut) cu Kilia și Soczauia. Harta reprodusă în facsimile în *Fontes Rerum Transylvanicarum* vol. III (Budapest, 1913) p. 47, de unde o retipărim și aici.

Acest mic compendiu cu hărți — sculptate de însuș autorul — a făcut o mare impresie în veacul apariției sale, lipsit de hărți. Lucrul fiind observat de contele Iosif *Kemény*, citează pe Gilbertus *Cognatus*, care zice: „Honterus, Cosmographicorum Rudimentorum auctor dignus, quem dies atque noctes studiosorum manus atterat" pe când David *Chytraeus* scrie: „Itaque nullus sit studiosus, qui .... Honteri Tabellas non habeat et quotidie inspiciat." Așa se explică marele număr al retipăririlor ei, pe cari le citățm la apariția lor.

Liceul Honterus, Brașov. In 2 exemplare.

Trausch vol. I. p. 204. — *Szabó* vol. II No. 27.

1542 **(Brașov)** **21**

Iohannes HONTERUS: Rudimenta Cosmographica.

S. l. M.D.XLII. In 8⁰ foi 28. Cu 10 hărți.

Cuprinsul descris la prima ediție din 1541 sub No. 20.

Liceul Honterus, Brașov și alte 4 exemplare.

Seivert p. 176. — *Szabó* vol. II No. 28.

1543 **Basel** **22**

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades tres, nunc demum industria Martini Brenneri Bistriciensis Transsylvani in lucem aeditae, antehac nunquam excusae. Quibus accesserunt *Chronologia* Pannonum à Noah usque haec tempora, et *coronis* Historiae Ungaricae diversorum Auctorum.

Basileae, M.D.XLIII. Ex Roberti Winter officina. Cum Caesareae Maiestatis gratia et privilegia, ad annos sex. In 2⁰ foi 6 și pag. 536 + Anexe.

M. Brenneri nuncupatoria: Viennae, Calendis Septembribus, 1543.

Cuprinsul acestei cărți importante a autorului italian din Curtea regelui Matia Corvinul, îl dăm la descrierea ediției mai complecte, din 1568 sub No. 76.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureș și alte 35 exemplare.

Seivert p. 45. — *Szabó* vol. III No. 344. — *Ballagi* vol. I No. 529.

23 **Sibiu** **1544**

[Catechism rumânesc.]
Sibiu, 1544. In 12.⁰

Tradus de M. Philippus Pictor şi poate şi tipărit tot de dânsul, din ordinul senatului Sibiului.

Retipărirea acestui catechism reeditată facsimilat de I. Bianu: *Intrebare creştinească*. Bucureşti, 1925.

Bibl. Rom. Veche No. 5.—*Szabó* vol. II No. 35. — *Veress* p. 9. — Ad. *Schullerus:* Korrespondenzblatt 1921 p. 57—61. — N. *Drăgan:* Dacoromânia 1922 p. 582—592.

24 **Basel** **1545**

Des Aller Mechtigſten Künigreichs inn Ungern / warhafftige Chronick unnd anzeigung / wie das anfang / auff und abgang genummen / wie auch das vilfaltig anfechtung und uberfall gelitten / und andern Nationen ſchwerlich zůgefůgt / und ſich der Türckiſchen angriff ſo lang biß zů unſern zeytten ſo ritterlich erwert hatt / inn dreyßig Buechern beſchryben mitt jhren Figuren lautter anzeygt und erklårt wirt.

Zů Baſel by Růprecht Winther / im Jar M.D.XLV. Mit K. M. Freyheyt inn ſechs jaren nit nachzůttrucken.

Gedruckt inn der loblichen Stat Bernn inn Vechtlandt. Bey Mathia Apiario, inn koſten und verlegung des Erſammen unnd wolgeachten Růprechten Winther Burger unnd Truckerherren zů Baſel, imm jar M.D.XL.V. und vollendet auff den fünfften tag Martii. (Colophon) In 2⁰ foi 5 şi coalele A — Tt_5 de căte 6 foi.

Dedicaţia: Datum Colmar den 3. Martii im 1545. jar. Hieronymus Boner Schultheis zu Colmar.

Este traducerea Cronicei lui Anton Bonfinio din 1543 (de sub No. 22) fără indice şi cu marginale puţine.

Cuprinsul vezi-l la descrierea ediţiei din 1581 sub No. 106.

Mus. Nat. Budapest şi alte 25 exemplare.

Apponyi No. 1734. — *Ballagi* vol. I No. 549.

25 **Zürich** **1546**

Iohannes Honter: Rudimenta Cosmographica.
Tiguri, M.D.XLVI. Apud Froschouerum. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi.

Dintre hărţi aceea care reprezintă Ungaria, Moldavia şi Walachia e de obiceiu a şasea în ediţiile cărţii din Zürich şi aiurea.

Mus. Nat. Budapest şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 369.

1548 **Zürich** **26**

Rudimentorum Cosmographicorum *Ioanni* HONTERI *Coronensis libri III. cum tabellis Geographicis elegantissimis* etc.

Tiguri, Anno M.D.XLVIII. Apud Froschouerum. In 8⁰ mic foi 30 nepag. Cu 13 hărți.

Cuprinsul descris la ediția din 1541 sub No. 20.
Acad. Hung. Budapest și 1 alt exemplar.
Szabó vol. III No. 380.

1548 **Zürich** **27**

Iohannes HONTER: Rudimenta Cosmographica.

Tiguri, M.D.XLVIII. Apud Froschouerum. In 8⁰ foi 30. Cu hărți.
Mus. Nat. Budapest.
Szabó vol. III No. 379.

1549 **Zürich** **28**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.XLIX. Apud Froschouerum. In 8⁰ foi 30. Cu hărți.
Liceul Honterus, Brașov și alte 4 exemplare.
Szabó vol. III No. 387.

1550 **Cluj** **29**

RITUS explorandae veritatis, quo Hungarica natio in dirimendis controuersijs ante annos trecentos et quadraginta usa est, et eius testimonia plurima, in Sacrario summi templi Varadien[si] reperta.

Colosuarij, 1550. (Impressum Colosuarini per G. H. Anno salutis humanae 1550.) In 4⁰ foi 76 nepaginate. (Tipărit de Gaspar Heltai preot evanghelic.)

Cuprinde procesele-verbale ale așa numitelor „probe cu fier roșu" ținute în fața tribunalului Capitolului din Oradea între 1208—1235 cu multe nume românești, ale vinovaților ajunși la judecată.[1] (A se folosi retipărirea cărții rare și prețioase din 1903.)

Sieb. Ev. Bibliothek, Sibiu și alte 4 exemplare.
Seivert p. 153. — *Szabó* vol. II No. 47.

[1] Așa de pildă: Albeu, Bogdan, Buhus, Comsa, Crachun, Dan, Drug, Duca, Fata, Fitoc, Ilia, Jancu pristaldus, Leka, Lescu, Luca, Macaveus, Man, Micu pristaldus, Miros, Moc, Mogus, Moys pristaldus, Moxa uxor, Naluc, Neuca vaivoda, Perven pristaldus, Predan, Reche, Sacicu, Scerak pristaldus, Sthanus hospes, Vadu, Voda filius Farkasii; iar *sate* ca Benea villa, Bervei, Kenez, Mortun, Pescera, Roba, Velchea, Vitan și Vulchoi.

30 **Wien** **1550**

Chorographia Transylvaniae, Quae Dacia olim appellata, aliarumque provinciarum et regionum succincta descriptio et explicatio. Georgio à REYCHERSDORFF, Transylvano, autore. Cum gratia et privilegio Rom. Regiae Maiestatis, ad quinquennium.

Viennae Austriae, Anno M.D.L. Excudebat Egidius Aquila in Curia divae Annae. In 4⁰ foi 7 nepaginate şi 31 text.

Dedicaţia întâia (fără dată) către împăratul Ferdinand I. şi a doua către Niculae *Olah* episcop de Agria şi cancelar, cu data: Viennae Pannoniae, die ultima Aprilis, Anno M. D. L.

In dedicaţia către împăratul Ferdinand autorul zice „quod Transylvanica legatio mea magnis discriminibus et periculis exhausta eadem profectione cum Moldaviensi fuerat coniuncta, cuius quidem terrae descriptionem Maiestati tuae iam pridem nuncupavi" făcând aluziune la misiunea sa din 1535 şi cartea sa întâia din 1541.

Cuprinsul: Chorographia Transylvaniae, aliarumque provinciarum et regionum succincta descriptio. (fol. 1—20) Este întâia descriere sistematică a Ardealului şi a ţărilor române, vorbind despre „Valachi" pe trei pagini (f. 4ᵇ-6) şi descriind fiecare oraş precum şi râurile principale.

Partea a doua cu următorul titlu: Moldaviae, Quae Olim Daciae Pars, Chorographia, Georgio à Reychersdorff, Transylvano, autore, nunc denuò renovata, ac nonnullis necessariis annotationibus, in priori descriptione omissis, foeliciter adaucta. Anno M. D. L. (f. 21—31)

Din dedicaţia ei separată aflăm că această descriere autorul o publică din ordinul primit dela rege, pe baza celor văzute de el în soliile sale din Moldova, despre care ţară — zice — nu există cărţi şi descrieri, cu toate că formează „Regni Hungariae quasi ramum non infimum" cracă ruptă depe ea acum de tiranul păgân. Urmează o altă dedicaţie către cititor şi o poezie, după care vine: Moldaviae descriptio. (f. 24) Moldaviae chorographia. (f. 25—26) De ritibus et moribus Moldavicae gentis. (f. 26—29) De severitate Moldaviensium Waywodarum. (f. 29—31) La sfârşit o altă poezie: Ad lectorem.

Ilustraţiuni: Un disc rotund (de 12 cm. în diametru) reprezentând stemele celor şapte cetăţi întărite ale Ardealului: Cibinium, Coronae, Coloswar, Sabesus, Megies, Segeswar, Bistricia şi la mijloc: Insignia Transilvaniae provinciae. (Foaia ultimă.) Stema autorului. (Foaia de după foaia 31.)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 4 exemplare.

Seivert p. 47, neexact. — *Szabó* vol. III No. 389.

31 **Basel** **1550**

Machumetis Saracenorum Principis, eiusque successorum vitae ... opera et studio Theodori Bibliandri.

Basileae, ad Oporinum. Anno Salutis humanae MDL. Mense Martio.

Din cuprins: De moribus, religione, conditionibus et nequitia Turcorum, SEPTEMCASTRENSI quodam autore incerto. (Vol. III p. 7—59)

Nationalbibliothek, Wien şi alte exemplare.

Trausch vol. III p. 438—439.

1551 **Wien** **32**

Epigrammata. Ex Thesauris Graecorum deprompta, et iam recens latina facta. Joanne RAMO Goessano autore.

Viennae Austriae. Anno M.D.LI. Ex officina Typographica Ioannis Syngrenii. In 4⁰ foi 16 nepaginate.

Dedicaţia: Illustriss. Principi D. Nicolao Olaho Episcopo Agriensi, et Regiae Maiestatis per Hungariam Cancellario.

Autorul, vechiu discipul al lui Olah, care avea mare plăcere în citirea epigramelor, de cari făcea şi el multe în tinereţe, dedică pe ale sale mecenatelui său.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Denis p. 466. — *Apponyi* No. 318.

1552 **Zürich** **33**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.LII. Apud Froschouerum. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 5 exemplare.

Szabó vol. III No. 409.

1552 **Anvers** **34**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri IIII etc.

Antverpiae, An. 1552. (Colophon) Apud Ioannem Richardum. In 12⁰ foi 31. Cu hărţi.

Bibl. Univ. Strasbourg.

Szabó vol. III No. 401.

1554 **Cluj** **35**

Chronica TINODI Sebestien szôrzese: Elsô reszebe Ianos Kiral halalatul fogua ez esztendeig Dunan innet Erdel orszaggal lôt minden hadac veszôdelmec, reuidedôn szép notakual

enôkbe vad*nac. Mas reszébe kůlômb kůlômb idôkbe es orszagokba lůt dolgoc Istoriac vannac.*

Colosvarba. 1554. *esztendôbe.* Colosvarba nyomtatot György Hoffgreff Můhelyébe 1554. esztendôben. (Colophon) In 4⁰ foi 156 nepaginate. Cu notele cântecelor publicate.

Prefața și *dedicația*, către regele Ferdinand I: Erdelben Kolosuarbol, Boeyt mas honac xiiij. napián. Christus szueletese utan 1554. esztendoeben.

Din cuprins: Budai Ali basa historiája. Poetul descriind năvălirea pașei în Ungaria povestește în câteva versuri (p. 96) și intrarea în toamna anului 1550 a lui Iliaș-Vodă din Moldova în Ardeal, care începe cu această strofă:

Lőn ez idő közbe benn Moldua földében
Ilyés Vaida készüle ötven ezörön,
Terekkel, Oláhhal Erdélnek földében
Rablást, és égetést tegyen királ földébe.

Intreaga poemă se cânta după notele următoare:

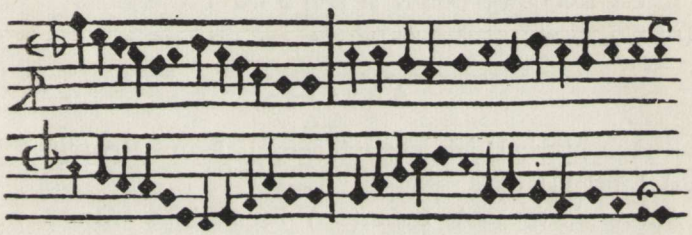

Urmează „Enyingi Terek János vitézsége" care fiind comitele comitatului Unedoarei, în 1553, a bătut la Hațeg oastea lui Feru aga, compusă de Turci și Români, respingând-o în Muntenia. (p. 181)

Din cântecul „Prini Péternek, Mailat Istvánnak és Terek Bálintnak fogságokról" aflăm că cu oastea begului Kucig Bali venind și Petru, Domnul Moldovei sub cetatea Făgărașului apărată de Ștefan Mailat, comandantul turc a îmbrăcat trei boieri săraci în niște haine bogate (aurite) și trimițându-i în cetate la Mailat, i-a dat de veste că „acești mari voivozi" îi sunt trimiși de către sultan ca chezășie, voind să-l facă rege în Ardeal; dar prin mișelia aceasta Mailat a fost prins și dus la Stambul, pe când cei trei „boieri" fictivi fură lăsați în curtea soției lui Mailat, care n'a mai avut parte să-și vadă soțul. (p. 270—274) Știm că prinderea lui Mailat s'a petrecut la 20 Iulie 1542 și e interesant că evenimentul acesta făcând mare impresie asupra contemporanilor, a fost prelucrat în versuri, cântate în toată țara ca o pildă vie a atrocității Turcilor.

Afară de acestea în cântecul „Varkucs Tamás idejébe lött csaták Egörből" se vorbește și de un viteaz *Oláh* Ágoston care în fruntea unei cete de douăzeci călăreți înaintă (în anul 1542) până în fața

porţii Vienii din Buda unde s'a şi ciocnit cu Turcii, fără să aflăm ce s'a mai făcut cu el.

Volumul retipărit în *Régi Magyar Költők Tára* vol. III; Budapest, 1881.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 7 exemplare.

Szabó vol. I No. 33.—*Veress: Cântece istorice vechi* p. 5—6.

1554 Braşov 36

Praecepta vitae Christianae, Valent. WAGNERI, Coron. Coronae, MDLIIII. In 8^0 pag. 39.

Pe ultima pagină: Impressum in Inclyta Transylvaniae Corona. Anno MDXLIIII, aşa că nu se ştie, dacă acest an nu este o greşeală de tipar ori că anul de pe foaia de titlu s'a pus din nou în anul 1554 cu prilejul unei ediţii noui de titlu.

Cuprinde 16 poezii elegiace, cu câteva epigrame, dintre cari ultima are titlul: Magnificus D. Stephanus Maylad Comes Transylvaniae, perfide sub induciarum pactionibus captus a duobus Wayvodis, altero Moldaviae, altero Bulgariae, et a Turcis in perpetuam captivitatem abductus. Anno MDXLI.

Liceul Honterus, Braşov şi alte 2 exemplare.

Seivert p. 477. — *Szabó* vol. II No. 54.

1554 Anvers 37

Rudimentorum cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronen(sis) Libri III etc.

Antverpiae, apud Ioann(em) Richardum. An. M.D.LIIII. (Colophon) In 8^0 mic foi 48 nepaginate.

Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 1763.

1555 Padova 38

Poemata quaedam Ioannis SAMBUCI Tirnaviensis, Pannonii, Patavii conscripta.

Patavii, 1555. Gratiosus Perchacinus excudebat. In 4^0 foi 34. (Există şi exemplare fără an.)

Dedicaţia, către George Bona. Patavi Kalend. Februarii. 1555.

Hofbibliothek, München şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 430.

1555 Padova 39

Nili Patris Sancti et Archiepiscopi Constantinopolitani illius misericordias, Oratio ad Deum *contra Barbarorum incursiones, bella*

intestina, pestem, famem, ac mortis vim praesentem. Ioanne SAMBUCO *Pannonio Tirnaviensi interprete.*

Patavii. In 4⁰ foi 5 nepaginate.

Dedicaţia: Amplissimo Antistiti Domino Nicolao Olaho Archiepiscopo Strigoniensi etc. Patavio ipsis Calen. Augusti Anno MDLV.

Pe foia ultimă următoare epigramă a lui Bona, nepot al arhiepiscopului Olah:

Georgius Bona Transylvanus Lectori.
Accipe qua Deus est tibi recta mente precandus
In bello, atque famis tempore, peste mala.
Haec quia Sambucus vertit nunc ecce Latine:
Quaeso, pie capias, Lector amice, Vale.

Acad. Hung. Budapest şi alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 429.

40 **Braşov** **1556**

Chronologia Rerum Ungaricarum, A Primo Unnorum in Pannoniam adventu, ad millesimum quingentesimum quinquagesimum Sextum à nato Christo annum, Per Thomam BOMELIUM Coronensem collecta, et Inclito Senatui Coronensi dicata.

Coronae. M.D.LVI. In 4⁰ foi 22.

Din cuprins: 1330.[1] Expeditio contra Bazaradum Wayvodam Valachorum. (p. 13) Vinceslaus Bohemus: Tergouystia ad Hierassum amnem in Valachia erigitur. (p. 14) 1385. Expeditio contra Valachos. (p. 14) 1409. Mahometes 7. Imperator. Hic primus traiecto Danubio Serviam et Walachiam coepit. (p. 15)

Autorul este primul dintre scriitorii ardeleni care a început să adaoge date cronologice tipăriturilor lor şi la calendare.

Exemplarul unic în Liceul Honterus, Braşov.

Bod p. 49.—*Seivert* p. 42.—*Szabó* vol. II No. 67.

[1] Scris greşit: 1300.

41 **Braşov** **1558**

Arbor Illustrissimae Heraclidarum familiae, quae et Diasorina, Basilica ac Despotica vocatur, iustificata, comprobata, monumentisque et insignibus adaucta ab Invictissimo Carolo V. Rom. Imp. et ab Imperiali Consistorio. Anno M.D.LV.

Impressum Coronae, Anno Domini M.D.LVIII. In 2⁰ pag. 2.

Această spiţă genealogică a lui Heraclide Despot, viitorul Domn al Moldovei, e foarte rară şi a fost retipărită de Petrus Albinus în 1587 şi de Emile *Legrand*, în *Deux vies de Jacques Basilicos* (Paris, 1889) p. 60—61.

După mărturisirea tovarăşului de şcoală al lui Despot—Petru Albinus — exemplum Coronense in charta conglutinata duorum magnorum foliorum, in patenti, ut loquuntur forma, editum esset ... ab ipso Iacobo Despota, eo tempore quo ex Muldavia ob insidias Alexandri, ibidem Reguli, profugis exulavit in Transylvania. [1]

[1] Nota lui Albinus, în «Vita Jacobi Despotae» a lui Iohannes Sommer (Wittebergae, 1587) p. 61.

1558 **Wien** **42**

Epitome Rerum Ungaricarum velut per Indices Descripta, Autore Petro RANZANO, Apud Mathiam Regem olim triennium Legato. Nunc primùm edita, una cum appendice quadam, opera Ioannis Sambuci, Tirnaviensis, Pan : etc.

Viennae Austriae M.D.LVIII. Excudebat Raphael Hofhalter. In 2⁰ foi LXIX.

Dedicaţia : Viennae XV. Martii.

Din cuprins : Index II. De Danubii fluminis origine et decursu. Index XXXIII. De expeditione Mathiae Regis in Moldaviam, et contra Hussitas, nec non de electione eiusdem in Regem Bohemiae.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.

Szabó vol. III No. 448. — *Ballagi* vol. I No. 624.

1558 **Cluj** **43**

[Carmina varia.]

Claudiopoli. In Officina Georgij Hoffgreuij. Anno, D. M.D.LVIII. (Colophon) In 4⁰ foi 5. (Foaia de titlu ruptă lipseşte.)

Din cuprins : Clarissimo viro Domino Mihaeli Chyakio Reginalis Maiestatis Cancellario. Salutem. O poezie de 26 rânduri în fruntea tipăriturii, după care vine alta mai lungă : Divae Isabellae Reginae et filio eius Serenissimo, Iohanni Sigismundo Electo Regi Ungariae Dalmatiae Croatiae etc.

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest. RMK II. 78/a.

1558 **Wien** **44**

Breuiarium Secundum Usum Almae Et Metropolitanae Ecclesiae Strigonien[sis] In promotionem divini cultus et ministerij, denuo impensis Reverendissimi Domini Nicolai OLAHI, eiusdem Ecclesiae Archiepiscopi impressum Per Raphaelem Hoffhalter.

Viennae Austriae, Anno M.D.LVIII. In 8⁰ foi 815. (Tipărit cu negru şi roşu, cu mare îngrijire.)

Batthyaneum, Alba-Iulia şi alte 6 exemplare.

Szabó vol. III No. 447.

45 **Zürich** **1558**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.LVIII. Apud Froschouerum. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi.

Liceul Honterus, Braşov şi alte 8 exemplare.
Szabó vol. III No. 462.

46 **Padova** **1559**

Iani PANNONII deinde Episcopi Quinqueecclesiarum facti, illius cum omni antiquitate vatis comparandi, lusus quidam, et epigrammata, nunc primum inventa, et excusa. Opera Ioannis S a m b u c i, Tirnaviensis Pannonii.

Patavii, 1559. In 8⁰ foi 31 nepaginate.

Dedicaţia: Patavii, ipsis Kalen. Ianuarii. 1559.
Urmează un „tetrastichon" al lui George Bona.
Mus. Nat. Budapest şi alte 3 exemplare.
Szabó vol. III No. 468.

47 **Kraków** **1559**

Chronica ez Vilagnac Yeles dolgairol. SZEKEL' Estvan. Craccoba Niomtatot. Striykouiai Lazar Altal, Christvs szwletesenec M.D.LIX. esztendeiebe. / Ezôr ôtt szaz ôttuen kilencz esztendôbe niomtatot, szent Gôrg hauanak tizedik napian. (Colophon) In 4⁰ foi 237 şi 4 foi poezii de salutaţiuni.

Din cuprins: 1330. Regele Carol bătut de Boszorad Vodă. (p. 188) 1342. Domnul Ţării-Româneşti se supune regelui Ludovic. (p. 190) Războiul al XVIII-lea al regelui Ludovic, împotriva voevodului din Ţara-Românească. Descălecarea Moldovei. (p. 192) 1386. Regele Sigismund domneşte 51 ani. Războiul său al II-lea, împotriva lui Ştefan Vodă (Estvan Vaida) din Moldova. Războiul al III-lea, împotriva voevodului din Ţara-Românească. (p. 196) Războiul al VII-lea împotriva lui Dan Vodă. (p. 197) 1409. Sultanul Machumet ocupă Ţara-Românească. (p. 199) După 1414. Husiţii pleacă în Moldova fundând oraşul Huşi. (p. 202) Ioan Huniadi cu obârşia din Ţara-Românească. (p. 204) Huniadi prins de Draguly Vodă. (p. 206) Numit gubernator, a mers împotriva lui Draguly în Ţara-Românească, decapitându-l împreună cu un fiu al său. (p. 207) 1459. Regele Matiaş. Războiul său al IX-lea, împotriva lui Ştefan Vodă din Moldova. (p. 218) 1520. Sultanul Suliman ocupă Moldova şi Ţara-Românească. (p. 227) 1556. Voevozii din Ţara-Românească şi Moldova intră în Ardeal cu 40.000 oameni în ajutorul fiului regelui Ioan. (p. 236).

Cronica existând numai în puţine exemplare, se va folosi retipărirea ei din 1854.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 29 exemplare.
Szabó vol. I No. 38. — *Ballagi* vol. I No. 633.

1560 Padova 48

Ioan. SAMBUCI Pan. Oratio, In obitum Generosi ac Magnifici adolescentis Georgii Bona Transylvani, Domini in Landseehr, et Laknpach etc. Qui mortuus est, VI. Septemb. anni 1559. Addita sunt in fine doctissimorum aliquot virorum Epitaphia Graeca, et Latina.

Patavii, 1560. Gratiosus Perchacinus excudebat. In 4⁰ foi 16.

Ziua morţii lui Bona e greşită în titlu, întrucât el a murit la 3 Septemvrie în Lánzsér şi a fost îngropat de către unchiul său, arhiepiscopul Olah în Sopron.

Eruditul autor (Zsámboki) fost mentor al decedatului Bona în tot timpul anilor săi de studiu la universitatea din Padova, expunând virtuţile tânărului, observă că mama sa se trăgea „ex vetustissima vaivodarum Moesiae inferioris et pene Flaccidii gentilium familia, soror amplissimi archiepiscopi Strigoniensis" iar tatăl său, asemenea Georgius principe suae civitatis et nobilitatis, cum Rapoldiorum gente coniunctissima. [1]

Mus. Nat. Budapest şi alte 3 exemplare.
Szabó vol. III No. 477.

[1] Necrologul lui Sambucus retipărit la *Veress*: Fontes Rerum Hungaricarum vol. I p. 173—176.

1560 Wien 49

Catholicae, ac Christianae religionis praecipua quaedam capita, de Sacramentis, Fide et operibus, de Ecclesia, Iustificatione, ac alijs: à Reuerendissimo D. D. Nicolao OLAHO, Archiepiscopo Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis, Primate Hungariae, et Legato nato, etc. ex purissimis sacrae scripturae, traditionum Apostolicarum, Canonum, ac Sanctorum Patrum fontibus deriuata, et in Synodo sua Dioecesana Tirnauiae proposita, ac breuiter explicata. Anno M.D.LX.

Viennae Austriae In Aedibus Collegij Caesarei, Societatis IESU. Excudebat Raphael Hoffhalter Anno 1560. In 4⁰ foi CXXXVII şi Index + Errata.

La sfârşit: De festis diebus colendis. (Ordin dat clerului în numele arhiepiscopului Olah, care stabileşte sărbătorile de ţinut.)

Præsulis effigiem quisquis depinxit OLAHI,
Vicit Apellæam sedulus arte manum.

Anexat: Effigies R : D : Nicolai Olahi ArchiEpi : et Comitis Perpetui Strigonien : Primatis Legati Nati, ac Summi Secretarii, et Cancellarii Regni in Hungaria etc. Anno Aetatis Suae LXVII. (Sculptat în lemn de Donatus Hübschmann.)

Liceul Ref. Cluj şi alte 6 exemplare.

Bod p. 202. — *Szabó* vol. III No. 473.

1560 **Wien** **50**

Ordo et Ritus Sanctae Metropolitane Ecclesie Strigonien[sis] quibus parochi et alij animarum pastores in ecclesijs suis uti debent.

Viennae Austriae. In Aedibus Collegij Caesarei Societatis Iesu. Anno M.D.LX. In 4^0 foi 12 nepaginate şi 76.

Anexat: Effigies R. D. Nicolai Olahi Archiepi. Et Comitis Perpetui Strigonien. Primatis Legati nati, ac Summi Secretarii et Cancellarii Regii in Hungaria etc. Anno Aetatis Suae LXV. Ioan. Sebald. Lautensack sculpsit.

Mus. Nat. Budapest şi alte 7 exemplare.

Szabó vol. III No. 474.

1560 **Venezia** **51**

Dionysii HALICARNASSEI De Thucydidis Historia Iudicium, Andrea Duditio Pannonio interprete, Ad Ill.^{Mum} et Rever.^{Mum} Archiepiscopum Strigoniensem.

Venetiis, M.D.LX. In 4^0 foi 94 nepaginate. (Cu emblema de tipar a lui Aldus Manutius.)

Dedicaţia, către arhiepiscopul Nicolae Olah. Patavii, III. Non. Mart. M.D.LX.

Bibl. Acad. Hung. Budapest în 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 478.

1560 **Anvers** **52**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronen[sis] Libri III etc.

Antverpiae, M.D.LX. (Colophon) In 8^0 foi 24. Cu hărţi.

Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. III No. 472.

1561 **Braşov** **53**

[Evangheliar rumânesc.]

Braşov, 1561. In 2^0 foi 246. (Fragmentar.)

Scris şi tradus „cu zisa jupânului Haneş Bégner" de diaconul Coresi din Târgovişte şi Tudor diac.

Academia Română, Bucureşti.

Bibl. Rom. Veche No. 10.—*Szabó* vol. II No. 82.—*Veress* p. 9—10.

54 **Wien** **1561**

Catholicae, Ac Christianae Religionis Praecipua Quaedam Capita . . . à Rev-mo Domino D. Nicolao Olaho, Archiepiscopo . . . proposita, ac breviter explicata.

Viennae Austriae, M.D.LXI. Excudebat Raphael Hofhalter. In 4⁰ foi 139.

Retipărirea ediţiei din 1560 de sub No. 49. Cu portretul lui Olah.

Batthyaneum, Alba-Iulia şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 484.

55 **Basel** **1561**

Ioannis Honteri Coronensis De Cosmographiae rudimentis . . . Libri IIII. (Anexat cărţii Procli De Sphera Liber I. pag. 845 — 940.)

Basileae, M.D.LXI. (Colophon) In 8-vo. Cu hărţi.

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte 7 exemplare.

Szabó vol. III No. 482.

56 **Paris** **1561**

Orationes duae funebres Ioan. Sambuci Tyrnaviensi Pannonii. Cum doctissimorum aetatis nostrae virorum epistolis eiusdem argumenti, atque epigrammatis Graecis et latinis.

Parisiis, 1561. Apud Aegidium Gorbinium, sub insigne Spei, prope Collegium Cameracense. In 8⁰ pag. foi 17 paginate şi 11 nepaginate. [1]

Dedicaţia către arhiep. Niculae Olah. Patavio Calen. Octo. 1559.

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi 1 alt exemplar.

Szabó vol. III No. 488.

[1] In titlu două erori de ortografie, aci corectate.

57 **Braşov** **1562**

[Cetveroevangheliar slavonesc.]

Braşov, 1562. In 2⁰ foi 240.

Tipărit din porunca Jupânului Haneş Bégner de diaconul Coresi şi Tudor diac.

Academia Română, Bucureşti şi alte 4 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 11. — *Veress* p. 10.

1562 **Basel** **58**

Ioan. HONTERI Rudimenta Cosmographica Libri IV. distincta cum annotationibus Bernardi Fromeri ac Tabulis geographicis aeri incisis per Michaelem Mercatorem.

Basileae, 1562. In 4-to.

Trausch vol. II p. 205 et IV p. 211.

1562 **Venezia** **59**

Orationes duae In Sacrosancto Oecumenico Concilio Tridentino Habitae A R. P. Andrea DUDITIO etc.

Venetiis, M.D.LXII. Apud Iordanum Ziletum. In 4⁰ foi 22.

Dedicația lui Petrus Fontidonius, către arhiep. Niculae Olah. Exemplarul unic în Bibl. Acad. Hung. Budapest.
Szabó vol. III No. 500.

1562 **Bressanone** **60**

Orationes duae In Sacrosancto Oecumenico Concilio Tridentino Habitae A R. P. Andrea DUDITIO Sbardellato, Episcopo Tininien. ac DD. Praelatorum, Totiusque Hungariae Cleri Oratore, Anno Domini. M D LXII.

Brixiae, apud Damianum Turlinum, M D LXII. In 4⁰ foi 16.

Dedicația editorului Petrus F o n t i d o n i u s Segobiensis, către arhiepiscopul Nicolaus Olah: Triden[tum] XV. Calend. Sept. MDLXII.
Mus. Nat. Budapest și alte 3 exemplare.
Szabó vol. III No. 493.

1563 **Padova** **61**

R. P. D. Andreae DUDITII Sbardellati Episcopi Tininiensis, D. Praelatorum totiusque Hungariae Cleri Oratoris, Sententia de Calice Laicis permittendo, in generali congregatione dicta ad Patres Concilii Tridentini V. die Septemb. 1562.

Patavii, apud Gratiosum Perchacinum. M.D.LXIII. In 4⁰ foi 16 nepaginate.

Dedicația: Illustrissimo Ac Reverendiss. Principi D. Nicolao Olaho, Archiepiscopo ecclesiae Metropolitanae Strigon[iensis] Legato nato, Primati Hungariae summo Cancellario, et Consiliario S. Caesareae, Regiaeque Maiestatis etc. Nicasius Ellebodius Casletanus. S. D. Patavii, Kal. Janua[rii.]

Mus. Nat. Budapest și un alt exemplar.
Szabó vol. III No. 513.

62 **Braşov** **1564**

Tâlcul Evangheliilor şi Molitevnic rumânesc.
[Braşov, 1564.] In 2⁰ pag. 248.

Tipărit cu cheltuiala Jupânului *Forró* Miclăuş de diaconul CORESI. Pe baza studiului comparativ asupra Molitevnicului făcut de părintele Elie *Dăianu* [1] am impresia că el a fost nu numai tipărit pe cheltuiala lui Niculae *Forró* de Háporton, dar chiar şi tradus de dânsul, deoarece maghiarismele stilului dovedesc că scriitorul cunoştea limba română, însă tezaurul lui de limbă era atât de slab că de multe ori făureşte cuvinte româneşti cu tulpine ungureşti, în loc de cuvinte bune existente, şi are multe inversiuni ungureşti; iar ceeace e unic, chiar cuvinte cu formaţiuni latineşti. Iată câteva pilde: *okă* în loc de *pricină*, *tăroasă* pentru *terhes*, *otalmazuit* p. *oltalmazott*, *uluim credinţa* p. *valljuk a hitet*, *strinşte rea* p. *rossz szerencse*, *kit* p. *chit*, *balenă*, *îngăditură* p. *engedelmesség*, *cunoscătură* p. *megismerés*, *nebintetuit* p. *nepedepsit*, *porâncî* în loc de *porunci*, *Dumnezeu aşa a fost lăsat*, *în vântŭ grăiaşte*, *că va bate voi Domnulŭ*, *înluminătoriu*, *descumpărat*, *cu ce ne biruim*, *dereptŭ prunc* în loc de *către pruncul* şi apoi latinizme ca: *cuntenitură* şi *meserere* pentru *milă*, care cuvânt nu-i era cunoscut, neştiind destul de bine românește. Această ipoteză o bazez şi pe faptul, că Forró se trăgea dintr'o familie de literaţi, având un unchiu canonic, un văr care a tipărit patru cărţi şi un altul, Iezuit cu mai multe opere.

Exemplarul unic la Academia Română, Bucureşti.
Bibl. Rom. Veche No. 13 şi vol. I. p. 516—525.—*Veress* p. 10—12.

[1] In revista „Răvaşul" 1908 p. 168—181.

63 **Zürich** **1564**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

Tiguri, M.D.LXIIII. Apud Froschouerum Iuniorem. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi.

Mus. Nat. Budapest şi alte 4 exemplare.
Szabó vol. III No. 530.

64 **Anvers** **1564**

Emblemata, cum aliquot nummis antiqui operis, Ioannis SAMBUCI Tirnaviensis Pannonii.

Antverpiae, M.D.LXIV. Ex officina Christophori Plantini. In 8⁰ pag. 240.

Din cuprins: Epitaphium Georgii Bonae Transylvani. (p. 228)
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.
Apponyi No. 380.

S. a. Anvers 65

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

Antverpiae. Apud Ioannem Richardum. In 8⁰ foi 31. Cu hărți.

Retipărirea ediției din 1560 descrisă sub No. 52.
Staatsbibliothek, Berlin și alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 960.

1565 Cluj 66

HISTORIA Inclyti Matthiae Hunnyadis, Regis Hungariae augustissimi, Ex Antonii BONFINII, Historici diserti, libris, Decadis primum Tertiae, deinde Quartae (quae latuit hactenus, nullibique impressa fuit) in unum congesta ac disposita A Caspare Helto. Claudiopolitanae Ecclesiae Ministro, ac Typographo. Vaticinium. Antonii *Bonfinii*, de perturbatione et concussione Regni Hungarici. Extat Lib. IIII. Decadis III. Pag. 426 etc.

Claudiopoli in Transyluania, Anno post datum et natum Messiam 1565. In 2⁰ foi 136 nepaginate.

Praefatio Basilii *Fabricii* Szikszoviani: Claudiopoli in Transyluania in Gymnasio nostro, Anno Domini, 1565. Die 1. Decembris.

Din cuprins: Censura Casparis Helti de narrationibus Bonfinianis. Iohanni Hunnyadi Sigismundus Imperator et Hungariae atque Bohemiae Rex pater fuit, mater autem Valacha natus. Thelec pagus (in vicinia castelli Hunnyad) ubi mater Iohannis Hunnyadi sepulta est. Woic Buthi vitricus Matthiae Regis. (f. 13) 1462. Matthias Rex Draculam capit. Dracula quis et qualis fuerit. (f. 39) 1466. Decreta in Transylvanos et Moldavos expeditio. (f. 49′) 1467. Bellum Moldavicum. Romanwasar (Romanum forum) Seretus amnis. Pugna Regis Matthiae in Moldavia cum Stephano wayvoda. Siculus captus Regem nuncio suo servat. Dragfi Bertholdus laudatur. Matthiae Regis solertia et vigilantia. Stephani Moldaviae Wayvodae irruptio. Pugna nocturna Stephani wayvodae Moldaviae et Matthiae Regis. Nicolaus Czupor et Iohannes Pancratius wayvodae Transylvaniae. Walachi victi terga dant. Laus Matthiae Regis strenuissimi. Numerus caesorum. Matthias Rex vulneratus. Michaelis Transalpini caedes. Claudiopoli plectuntur seditiosi. Stephanus Moldaviae wayvoda fit Matthiae Regi supplex. Responsum Matthiae Regis. (f. 53—55) Dracula captivus. (f. 60) 1476. Valachia et Transylvania depopulantur. (f. 92)

Liceul Honterus, Brașov și alte 12 exemplare.
Seivert p. 156. — *Szabó* vol. II No. 97. — *Ballagi* vol. I No. 657.

67 **Zürich** **1565**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

Tiguri, M.D.LXV. Apud Froschouerum. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi.

Liceul Ref. Cluj şi alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 541.

68 **Wien** **1566**

TRANSILVANIA. Hanc ultra vel Transilvaniam, quae et Panno Dacia, et Dacia Ripensis, vulgo Sibemburgen dicitur, edidit Viennae A⁰ 1566. Nobiliss. atque Doctiss. Ioannes SAMBUCUS Pannonius.

Hartă în aramă (de format 32.5×45 cm.) colorată, cu o parte a Moldovei şi Valachiei.

Academia Română, Bucureşti. — Muzeul oraşului Braşov. — Acad. Hung. Budapest.

69 **Anvers** **1566**

Emblemata et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. SAMBUCI Tirnaviensis Pannonii. Altera editio; etc.

Antverpiae, M.D.LXVI. In 16⁰ pag. 272.

Intre embleme una către Georgii Bonae Transylvani, iar alta Ad Reverend[um] Archiepis[copum] Strigoniensem Nicolaum Olahum.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.
Apponyi No. 397.

70 **Kraków** **1567**

Abrahami BAKSCHAY Shemnicensis, Pannonii, Secretarii Illustrissimi Domini, D: Alberti à Lasco Palatini Syradiensis etc. *Chronologia*, de Regibus Hungaricis, prius nunquam edita.

Cracoviae, M.D.LXVII. In Officina Matthaei Siebeneicheri. In 4⁰ foi 6 şi 28.

Dedicaţia: Alberto Laski, in Ostrog in Volinia, Cal. Aprilis 1567.
Cuprinde scurte însemnări despre relaţiunile războinice ale regilor Ungariei cu voevozii ţărilor române, dintre cari înşiră numai următoarele: 1466 bătălia regelui Matia cu Ştefan Vodă la Moldvabánya; bătălia din 18 Noemvrie 1563 dintre Heraclide Basilicum Despota şi Alexandru Vodă, cu importanta menţiune: de hac gloriosa

victoria Andreas *Tricesius*, Adamus *Schroterus*, Ioachimus *Tanneberger* et alii copiosius; la 5 Noemvrie 1563 omorîrea lui Despot-Vodă.

La sfârşit: Illustrissimi Domini Alberti a Lasco, palatini Syradiensis etc. Exhortatio ad milites, in expeditione Moldavica, cum Iacobum Basilicum Despotam in regnum introduceret, Anno Domini 1561. (Pe foaia H_8)

Mus. Nat. Budapest şi alte 4 exemplare.

Szabó vol. III No. 559. — *Ballagi* vol. I No. 702.

1567 Alba-Iulia 71

Epithalamium In Honorem Nuptialem Magnifici Domini Casparis Bőkes de Korniat, S.R.M. supraemi Cubicularij, eiusque Sponsae Generosissimae, Annae, Egregij Domini Vvolffgangi de Harinna filiae scriptum *A Christiano* SCHESAEO *Mediensi. Anno Domini* M.D.LXVII. pridie Cal: Decembr.

Albae Juliae, ex Regii Typographi officina Typographica Raphaelis Hoffhalteri. In 4^0 foi 12 nepaginate.

Această poemă ocazională s'a scris cu prilejul nunţii lui Caspar Bekes, neaoş român din Caraş-Severin, ţinută în ziua de 30 Noemvrie 1567.

Exemplarul unic în Biblioteca Muzeului Ardelean, Cluj.

Seivert p. 363. — *Szabó* vol. II No. 108.

1567 Anvers 72

Les Emblemes du Signeur Jehan SAMBUCUS. Traduit de Latin en François.

A Anvers M.D.LXVII. De l'imprimerie de Christophle Plantin, avec Privilège. In 16^0 pag. 237.

Cu emblemele către George Bona şi Niculae Olah.

Mus. Nat. Hung. Budapest şi alte exemplare.

Apponyi No. 420.

1568 Alba-Iulia 73

Az Apostoli Credonac rővid magyarazattya. A szent Irasnac folyasa szerént. Iratot a Colosvari Predikatortol BASILIUS Istvantol, etc.

Nyomtatot Erdelybe Feiervarat, ennye esztendőbe 1568. In 4^0 foi 110 nepaginate.

Dedicaţia: Bekes Gáspárnak, a királyi Felség főkomornyikjának.

Cartea interesează literatura română, întrucât e dedicată lui Bekes, pe aceste vremuri adept al religiunii Unitarilor. Din dedicaţie aflăm totodată că preotul Basilius îl cunoştea încă din vremea lui Petru Petroity (decedat în 1556) în slujba căruia se afla Bekes, pe când fraţii săi învăţau la Cluj, sub conducerea autorului, pe atunci dascălul şcolii de acolo.

Liceul Unitarilor, Cluj şi alte 2 exemplare.

Bod p. 28. — *Szabó* vol. I No. 66.

74 Alba-Iulia 1568

De Mediatoris Jesu Christi hominis Divinitate, Aequalitateque libellus. Item de restauratione Ecclesiae CELLARII, cum epistola praeliminari Fabricii Capitonis etc.

Excusum Albae Juliae. Anno Domini M.D.LXVIII. In 4⁰ foi 55 nepaginate.

Prima parte a lucrării (adică 8 foi) e opera lui Franciscus DAVID.

Dedicaţia: Magnifico Domino Gaspari Bekes Comiti in Fogaras a consiliis Serenissimi Principis etc. et Veritatis Amantissimo. Ministri et seniores Ecclesiarum consentientium in Transylvania.

Liceul Unitarilor, Cluj şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. II No. 115.

75 Basel 1568

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades quatuor, cum dimidia. Quarum Tres priores, ante annos XX, Martini Brenneri Bistriciensis industria editae, iamque diversorum aliquot codicum manuscriptorum collatione multis in locis emendatiores: Quarta vero Decas, cum Quinta dimidia, nunquam antea excusae, Ioan. Sambuci Tirnaviensis, Caes. Maiest. Historici, etc. opera ac studio nunc demum in lucem proferuntur: Unà cum rerum ad nostra tempora gestarum Appendicibus aliquot, quorum seriem versa Pagina indicabit.

Basileae, 1568. Ex Officina Oporiniana. In 2⁰ foi 12 şi pag. 923 + Index.

Prefaţa: Viennae, in festo Ioann. Baptistae, natalis mei: quo XXXVI annum aetatis agebam, σὺμ Θεῷ, Amen.

Din cuprins, după Indice: Alexander transalpinus Valachiae dux (p. 354.4) Bogdan Valachorum princeps (377.33) Dracula Transalpinae Valachiae dux; Turcorum hostis (p. 577.41) Eius perfidia (p. 493.12) Laicus Transalpinarum Vayuodae princeps (p. 376.8) Matthias Corvinus Rex Ungariae; eius origo (p. 538.12) Radul minoris Walachiae praefectus (p. 757.28) Stephanus Vayuoda Moldaviae; ad-

versus eum Matthiae Regis expeditio (p. 570. 42—572.34) Valachi, seu Vlachi populus (p. 304.49) in eosdem Caroli Ungariae regis expeditio (p. 347.16) item Sigismundi Ungariae regis (p. 399.13) item Turcarum (p. 466.7) cum iisdem Ungarorum praelium (p. 424.11) Valachia malis auspiciis a Turcis infestata (p. 604.6) Zeuris Valachiae oppidum a Carolo rege captum (p. 347.28).

Abrahami BAKSCHAY . . . Chronologia de Regibus Hungaricis (p. 901—920) Domini Alberto a Lasco . . . exhortatio ad milites, in expeditione Moldavica. (p. 921—922) Vezi la descrierea primei ediţii din 1567 sub No. 41)

Despre importanţa operei lui Bonfinio din punct de vedere românesc vezi Claudio *Isopescu*: Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento (Bucarest, 1929) p. 17—19 şi N. *Iorga*: Bonfinio, în *Revista Istorică* 1929 p. 304—310.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 44 exemplare.

Szabó vol. III No. 570. — *Ballagi* vol. I No. 707.

1569 Anvers 76

Emblemeta, et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. SAMBUCI Tirnaviensis Pannonii. Tertia editio. Cum emendatione et auctario copioso ipsius auctoris.

Antverpiae, IↃ.CIↃ.LXIX. Ex officina Christophori Plantini. In 16⁰ pag. 284.

Prefaţa: De emblemate. Gandaui Kalen. Ianuariis, anno salutis omnium. M.D.LXIV.

Cu emblemele către Georgie Bona (p. 211) şi Niculae Olah. (p. 238) Ilustraţia acesteia din urmă arată în prima perspectivă o căruţă cu patru roate, pe malul Dunării.

Bibl. Veress, Budapest şi alte exemplare.

1569 Wien 77

Iani PANNONII Episcopi Quinque-eccl: Illius antiquis vatibus comparandi, recentioribus certè anteponendi, quae uspiam reperiri adhuc potuerunt, omnia.Opera Ioannis S a m b u c i etc.

Viennae Austriae, M.D.LXIX. Ex officina Caspari Stainhoferi. In 4⁰ foi 4 şi 132 + XCIIII.

Dedicaţia: Ex Musaeo nostro, Idib: Mart: 1569. Viennae.

Din cuprins: Intre epigramele din partea a doua se află următoarele: De captivitate Dracolae, Vayvodae Transalpinensi. (f. LXVII, de 10 rânduri.) De signo Vitesii Archiepiscopi. (f. LXXV, de 4 rânduri, scrisă după întoarcerea regelui Matia din Moldova, în 1467 din campania sa împotriva lui Ştefan-Vodă.)

De signis Moldavis ereptis, Budae in templo D. Virginis positis.

Rex fert Mathias haec signa, puerpera virgo,
Moldavis forti nuper adempta manu:
Quae modò barbaricas duxêre in bella catervas,
Nunc sacro pendent conspicienda tholo.
Omactum virtute ducem, cui contigit uni,
In propria duros sternere sede Getas.
Illius at tu diva iterum sic annue votis:
Victor ut è Turcis mox tibi plura ferat.[1]

Anexat: Epitaphium Mag. Dn. Nicolai Olahczasar, Domini in Landser. Vixit an. 37. Mortuus 1569 Mense Febr. (p. 131—132) Scris de Sambucus.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureș și alte 11 exemplare.
Szabó vol. III No. 585. — *Ballagi* vol. I No. 1093.

[1] Despre acest lucru citim și în cronica lui Thuróczi următoarele: Rex triumphum praeclarum atque memorabilem obtinuit. Unde et vexilla plurima in signum inclitae victoriae suae Budam usque adduxit, quae magna cum celebritate in parochiali gloriosissimae Virginis Mariae ecclesiae locata cernuntur etiam hodie.

78 Zürich 1570

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis Libri III etc.

S. l. M.D.LXX. In 8⁰ foi 30. Cu hărți.

Foaia de titlu nu poartă locul de tipar, nici numele tipografului, însă emblema de tipograf dovedește că e a lui Froschouer din Zürich.

Liceul Evanghelic, Sighișoara și alte 2 exemplare.
Szabó vol. III No. 605.

79 Oradea 1570

[Cântece bisericești.]

[Varadini, 1570—1573. Tipărit de Rudolf Hofhalter.] In 8⁰ pag. 8. (Fragmentar.)

Coala B păstrată (din întregul volum) între scoarțele unei cărți vechi, formând colecțiunea cea mai veche de cântece ale așa numiților reformați calviniști români din Ungaria, din veacul a XVI-lea, traduse și transcrise cu fonetică ungară din cartea de cântece a lui „Szegedi Gergely" din care înainte de 1570 există trei diferite ediții.

Fragmentul cuprinde următoarele zece cântece, din care fiecare poartă titlul original unguresc, traducerea cărora ne-o dă primul rând al cântecelor precum urmează: 1. [De bunătatea domnului.] 2. Om[ul]é pomeneste te deszpre cza morte triszte. 3. Totz kristin aszkultatz si byne enuaczetz. 4. Plake tz domnezeu urekile tale. 5. Kuy voya a yszpaszi uiacza sza ze u enbune. 6. Doseneste pre noy

Dauid czel szuentu prorok. 7. Ia depre noy tu domne mania ta. 8. Ny szsze pomenym noy totz krestini. 9. Akmu domnezeu katra tyne sztrigam en amarul nosztru. 10. Ny szsze laudatz pre domnul, tote nemzeturile.

Preţiosul fragment a fost studiat de Hiador *Sztripszky* şi George *Alexics* publicându-l în 1911 facsimilat şi în transcriere, cu tot aparatul literar comparativ necesar,[1] fiind de părere că aceste cântece au fost izvodite pe româneşte de însuş Pavel *Tordaşi*, episcopul Românilor din Ardeal, care a murit în anul 1577.

De altfel posedăm o copie bună a întregii cărţi de cântece, terminată de Gregorius *Sándor* Agyagfalvensis în Haţeg în ziua de 4 Noemvrie 1642, din care se poate constata că cartea noastră cuprindea 6 bucăţi în proză şi 70 de cântece, şi faptul că ea fusese copiată arată că în timp de şaptezeci de ani a devenit rară.[2]

Ediţia fiind cea mai veche tipăritură românească cu litere latine şi fonetică ungară, reproducem din ea pagina B_1.

Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku No. 361/e.

Sztripszky-Alexics. — *Ursu*: Analele Acad. Rom. Istorie vol. XXXIV p. 1062.

[1] Szegedi Gergely énekeskönyve XVI. századbeli román fordításban. Protestáns hatások a hazai románságra. Irták Dr. *Sztripszky* Hiador és Dr. *Alexics* György. Budapest, 1911. In 8⁰ pag. 232. (Hornyánszky Viktor sajtója.) Facsimilul cântecelor pe p. 116-123.

[2] Vezi studiul comparativ foarte instructiv al lui Sztripszky şi Alexics; *op. citat* p. 168—187.

1571 Cluj 80

Az egy Attya Istennec, es az ô aldot szent fianac, az Iesus Christusnac Istenségekrôl igaz vallastéttel, a' Prophetác és Apastoloknac irássinac igaz follyása szerént irattattot. DAVID Ferenczтôl, a' meg feszitettet Christusnac szogaiatol, Caroli Peternec, és Melius Peternec ockoskodassinac ellene vetettet, etc.

Colosvarot, M.D.LXXI. esztendôben. In 4⁰ foi 76 nepaginate.

Dedicaţia: A nagyságos chornyati Bekes Gasparnak, Az egy nyihai II. János Király Komornyikának, és Tanácsának, Fogaras Tartománnak örökes Urának etc, a dücsöségnek Attyától a Christus által kévánom a bölcseségnek és értelemnek Lelkét, minden javaival egyetembe. Fejérvárott 22. Aprilis 1571. Te Nagyságod Szolgája a' megfeszült Iesus Christusban. David Ferencz.

Liceul Unitarilor, Cluj şi alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 86.

1571 Wittenberg 81

Ruinae Pannonicae Libri Quatuor: Continentes Statum Reipub: et Religionis In Ungaria, Transylvania vicinisque regionibus imperante Ioanne Secundo Electo Rege Ungariae etc. *Ad-*

Szkriaſe ſſuent Dauid en karte Soltartuluy: Oſſute douoſſ écz ſaſſe dekæntecze: Nuy ſara domnazeu iſſpaua ſi adczutor.

Haycz meg Vriſten &c.

PLaketz domnezeu urekile tale: pre rugaczune creſtinilor rey: Iale latine rugaczune loru: ſſluczilor tale.

Dennaltul czelruluy kalte pre noy domne kuuentelor tale dele luminare: Si departaſſe den trinima noſſtra: ratacyrura.

Den mezerere ta iarta ne peccatele: deſſlage pre noy den greſele grele: miluyeſſtene ſi tokmeſte: ſſupt ferturieſſk.

Ke ſare tyne pekuraney lokul: Si ſara tine en neuom pagubi: rugẽ ſi ku noy: kũ noy ſſene purtẽ en pereczeſſk.

Tu Ieſus Chriſtus lumina derapte: uiatza noſſtra ue ſſelie mare: czine den morte ku ſſenczele ſſuentu noy deſſkomparas,

Den trinyma rugem dragoſſteta: en trinimile noſſtre credintza derapte: en mareſſteen noy affracylor noſſtri: dragoſſte ſſuente.

A Duhuluy ſſuentu dene daturire pre uluita zene hraboria: pelliceyey noſſtre tu ſa greſalele: ku kuuente ſſuente.

Drakul hitlanul de partaſſel de noy: akuy putere to ta ay zdrobitu: dennaltul czeruluy fy[illegible] lenge noy: adczutorul tew.

Ferika czune ſſie rateluy de uaku: ferika czunefye cye ſſiuluy luy: cze ku duhul ſſuent ete en pereczeſſk, panaen ueczie.

A ki akar iduozulni &c.

KVy voya ayſſpaſſi uiacza ſſa zeu en bune: Credintza ſſuenta zeu en uetze: ſi pomeliſſele arate.

dita est historia de bello Pannonico Solymanni Imperatoris Turcorum ultimo, Iulae et Zygethi expugnationem continens. Autore *Christianno* SCHESAEO Mediensi Transsylvano. Ieremiae V. Cap. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo ait Dominus ; etc.

Witebergae, M.D.LXXI. Excudebant Clemens Schleich et Antonius Schöne. In 4⁰ foi 108 nepaginate.

Expunând evenimentele din Ardeal în formă de poezie, descrie şi popoarele cari îl locuesc zicând despre Români astfel :

Sordidus in campis pascit iumenta Valachus,
Barbara progenies, crudelis, et aspera cultu,
Legibus a reliquis, et consuetudine vitae
Dissidet : hirsuti circumdata pellibus hircj,
Non fera flabra Noti timet, hybernasque pruinas,
Lacte et caseolis vivit, cinere inque calentj,
Ex milij coctis nutritur farre placentis,
Et crudo gaudet distendere viscera lardo.

Cuprinsul cărţii privitor la Români a se vedea la descrierea retipăririi ei sistematice din 1798.

Liceul Honterus, Braşov şi alte 6 exemplare.

Seivert p. 363. — *Szabó* vol. III No. 613.

1571 **Venezia** **82**

Qua Ratione, Via, ac Methodo, Historias cum Latinas, tum praesertim Graecas, intelligenda iudicanda ac legenda sint. Opus Eruditissimum. Ac omnibus historiographis, multo Pernecessarium Dionisio LICARNA Authore.

Venetiis. M.D.LXXI. In 4⁰ foi 94.

Dedicaţia lui Andrei Duditius, către arhiepiscopul Niculae Olah. Patavii III. Non. Mart. M.D.LX.

Retipărirea cărţii lui Dudith din anul 1560 de sub No. 51.

Exemplarul unic în Königl. Bibliothek, Dresden.

Szabó vol. III No. 610.

(1572) **(Cluj)** **83**

Sigmont kiral cronicáját végezte Sebestuün 1552. (După iniţialele strofelor.)

S. l. et a. (Necunoscută.)

Prima redactare a poemei despre craiul Sigmund, cunoscută din ediţia din 1574 (sub No. 86) existentă numai într'o copie care poartă la sfârşit însemnarea : A. D. 1572.

Izvorul diacului TINODI este Cronica lui Thuróczi (de sub No. 5) după care trece la povestirea faptelor, aşa că părţile aceleia corespund cu expunerea poetului. Aşa de pildă : De exercitu (Regis) Sigismundi in Moldaviam. (Începe cu rândul 400) De exercitu Regis Sigismundi

in partes Transalpinas. (r. 428) De bello per Stephanum Banum de Losoncz in partibus transalpinis commisso. (r. 773)

Szilády: Tinódi Sebestyén énekei p. 321—358 şi 463—469. — *Veress*: Cântece istorice vechi ungureşti despre Români p. 5.

84 **Cluj** **1573**

Cronica, avagy Szép historiás Enec etc. VALKAI Andras-tól verszegbe szépen szôrzettet.

Colosvarot, 1. 5. 73 esztendôbe. In 4⁰ foi 48 nepaginate.

Cuprinde trei cântece istorice. Primul dedicat, prin literele începătoare ale versurilor: Reverendissimo ac Magnifico Domino Michaeli Chaki Supremo Consiliario Cancellario Secretario Regiae Maiestatis; scris în săptămâna întâia a postului din 1571. Al doilea dedicat: Magnifico Domino Caspari Bekes de Korniath Supremo Consiliario Cubiculario ac Secretario Sacrae Maiestatis Regiae et Comiti Perpetuo Terrae Fogaras; scris în mijlocul postului din 1571.

Cartea interesează literatura română numai pentru aceste dedicări către cei doi Români contemporani ai Curţii principelui Ioan Sigismund; adică cancelarul Mihai *Chaki* şi secretarul Gaspar *Bekes*, deveniţi adepţi ai religiei unitare din Ardeal.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 8 exemplare.

Szabó vol. I. No. 94.

85 **Zürich** **1573**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. l. MDLXXIII. In 8⁰ foi 30 şi hărţi. Cu emblema de editor a lui Froschouer.

Batthyaneum, Alba-Iulia şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 633.

86 **Debrecen** **1574**

Historia. Az vitez Huniadi Ianos, Vaydanak Bestercze, Varmegye fô Ispanianak etc. az Mathias kiraly attianak, sok kûlômb kûlômb viadallia es io szerenczeie, Nandor feiruar alat Machumet Czaszarnak tôllô meg verettetese, es az Magyaroknak ott nagy giôszedelme es io Vitezsege.

Debrecembe, Anno 1574. Nyomtatattot Komlos Andras altal. In 4⁰ foi 11 nepaginate.

Autorul se numeşte în ultima strofă a cântecului aşa: NAGYBANKAI Mathias, zicând că şi-a scris poema în anul 1560 în Nagy-Szombat, oferind-o oştenilor de prin cetăţile dimprejur, spre desfătarea lor.

Cântecul cuprinde expunerea legendei obârşiei lui Iancula-Vodă, care zice că era copilul din flori al regelui Sigismund cu Elisaveta Mor-

sinai, fata lui Butea în Hunedoara, care legendă se vede că trăia încă în Ardeal precum şi cunoştinţa faptelor şi a vitejiilor săvârşite de el.

Cuprinsul legendei la *Veress*: Cântece istorice vechi p. 7—14. Textul retipărit în *Régi Magyar Költők Tára* vol. IV (Budapest, 1883) p. 27—40 cu notele deslușitoare ale editorului *Szilády* Áron p. 273—281.

Mus. Nat. Budapest şi 1 alt exemplar.

Szabó vol. I No. 107.

1574 **Cluj** **87**

Chronica, a Bela kiralyrol, kinec Királysága allat be iőttenec à Tataroc Magyar országban, és el pusztitottác aszt Soc vdeig. És Sigmond kiralynac és Csazárnac Chronicája, Szép énekben szerezuén.

Nyomtatta Colosvarot Heltaj Gáspar, 1574. In 4⁰ foi 35 nepaginate.

Cuprinsul: Primul cântec (scris de diacul TEMESVÁRI János) nu ne priveşte, însă al doilea este redactarea definitivă a cântecului diacului Sebastian TINODI (de sub No. 83) scris în 1552, cu mai multe locuri privitoare la Români. Aşa prima poemă descriind expediţia regelui Sigismund în Moldova, are 7 strofe în cari povestind cum a bătut oastea lui Ştefan-Vodă, acesta îi cere iertare în genunchi. (p. 44—45) Iată ultimele două strofe, îndreptând greşelile ortografice, de cari sunt pline toate publicaţiunile lui Heltai, care — ca sas — nu prea scria bine ungureşte:

A Király előtt ott földre le borulla,
És ő magát olly nagy bűnesnek vallá,
Nagy engedelmességet mutat vala,
Könyöregvén ő kegyelmet kért vala.

Tőn kegyelmet Király az ő fejének,
Országának benne való népének,
Mert ő hitt vala az Vayda hitinek,
Vayda megköszené ő Felségének.

Exemplarul unic la Acad. Hung. Budapest.

Szabó vol. I No. 113. — *Veress*: Cântece vechi p. 5.

1574 **Cluj** **88**

Cancionale, Az az, Historias Enekes Kőnyw: Mellyben kűlemb kűlemb fęle szép lőt dolgoc vadnac nyomtatua, a' Magyari Királyokról, es egyęb szep lőt dolgokról, Győnyőrűségessec oluasasra, és halgatásra. Az Énekeknec Laistromat meg találod a' kőuetkező leuelen. *Psalm. XLVI.* Iőyetec el, és lássátoc meg az Wrnac nagy czelekődetit, Melly igen czodállatosoc embereknec fiai kőzet.

Colosvarot, 1. 5. 74. Heltai Gáspár. In 4⁰ foi 232 nepaginate.

Cuprinde 20 de cântece istorice, adunate de zelosul şi învăţatul preot evanghelic din Cluj, Gaspar *Heltai* din tipărituri vechi şi chiar manuscrise inedite, dintre cari următoarele au şi amănunte româneşti:

2. Sigmond király és császárnak chronicája TINÓDI Sebestyén által. (Vezi la ediţia întâia din 1572 (sub No. 83)

4. Chronica ... az Hunnyadi Jánosról ... NAGY-BÁCZAI Mátyás által. (Vezi la ediţia întâia din 1574 sub No. 86)

7. Históriás Enec az ieles győzedelemről ... Erdelbe a Kenyérmezőjén. Mikoron irnának 1479. Szent Kálmán napján TEMESVÁRI István deáktól 1569-ben. (Publicat din manuscris, retipărit de aici în *Régi Magyar Költők Tára* vol. VIII — Budapest, 1930 — p. 120—134.)

8. Históriás Enec TINÓDI Sebestyéntől, cuprinzând şi scurtul cântec: Historia az Erdeli nyomoruságáról, despre intrarea lui IliaşVodă din Moldova în Ardeal. (Vezi la cartea lui Tinódi din 1554 sub No. 35)

Historiás Enec, az Felseges nagy feiedelemről, Az Mattyas királyról, GÖRCSÖNI Ambrus által. (Prima ediţie fragmentară a poemei din 1577 sub No. 92) Povestirea expediţiei regelui Matia în Moldova împotriva lui Ştefan-Vodă din 1467 începe cu următoare strofă:

Nagy haragja lőn Királynak Molduára,
István Wayda fart vetett a' Királyra,
Sok töröket hozott Wayda Molduára,
Király hamar méne István Waydára.

Deoarece cele mai multe dintre cântecele acestui volum au câte o foaie de titlu separată (fără an) unele exemplare ale cărţii cuprind mai puţine ori mai multe din ele.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 8 exemplare.

Szabó vol. I No. 112. — *Veress*: Cântece vechi p. 5.

89 Cluj 1575

Chronica az Magyaroknak dolgairol: mint iőttec ki a nagy Scythiaból Pánnoniában, Es mint foglaltác magoknac az országot: Es mint birtác aszt Hertzegről Hertzegre, Es Királyról Királyra, nagy soc tusakodássockal és szántalan soc viadallyockal, Mellyet Heltai Gaspar Megirta Magyar nyeluen, Es ez rendre hoszta, Az BONFINIUS Antalnac nagy kőnyuéből, és egyęb Historias kőnyvekből, nem kiczin munkáual. *Actor:* 17. Az Isten egy vérből czinálta az minden fęle embereket, és el rendelte őket, és határt tőt nękic, Hol mindenic lakiéc, ůdőt is regzet nękic.

Colosvarot Végeze Heltaj Gaspárne. Anno 1. 5. 75. In 2^0 foi 208 cu Indice şi 2 foi nepaginate.

Din cuprins: Partea VI. Urmaşii Romanilor în Ardeal sunt „az oláhok" numiţi şi azi Români. (p.6) 1330. Războiul regelui Carol cu Boszarad Vodă în Hauas eluoe. (p. 64) Regele Ludovic supune Moldova şi Ţara-Românească. Bogdan Vodă. (p. 65—66) Regele Sigismund merge împotriva lui Ştefan Vodă. Rugămintea acestuia către rege. Românii din Ţara-Românească se unesc cu Turcii, dar fug din

bătălia cu regele Sigismund, care apoi ia cetatea Nikápol, depe malul Dunării, apărată de Români şi Turci. (p. 72) Originea lui Ioan Huniadi. Dan-Vodă împotriva lui Mircea, care merge la regele Sigismund în Buda. Sigismund în Ardeal. Legătura sa cu fata-neaoşă din familia Morzsinai, care i-a născut pe Iancula, înfiat de Vojk Buthi, luând-o de nevastă. Iancula dus de mama sa la Buda în faţa regelui, care i-a dat moşii mari în Hunedoara. (p.80—83) Solia voevozilor români la Ioan Huniadi. (p. 86) Stricăciunile Turcilor în Ţara-Românească. (p. 87) Campania regelui Ladislau împotriva Turcilor. Ajuns la Nicopol, Dracula-Vodă îi dă un sfat bun, ca să nu meargă mai departe cu mica sa oaste, însă n'a fost ascultat şi cu toate acestea Dracula i-a dat în ajutor pe fiul său cu 4000 de călări uşori. Bătălia dela Varna. In retragere, Huniadi e prins de Dracula, pe care, ajuns guvernator al Ungariei, îl pedepseşte pentru aceasta cu moartea, împreună cu fiul său mai mare, orbind pe cel mai mic. (p. 92—95) Regele Matia intrând în Ţara-Românească, prinde pe Dracula-Vodă, şi ţinându-l zece ani în închisoare la Buda, l-a trimis îndărăt în ţară, unde fu omorît de Turci. Tirania acestui Vodă, care însă era blând şi drept faţă de săraci şi negustori. (p. 127) Campania regelui Matia împotriva lui Ştefan-Vodă din Moldova. Intâmplarea din Baia (Moldóva Bánya) şi bătălia victorioasă de acolo, cu toate că regele fu rănit. (p. 134) Soli turci la regele Matia, care înfăţişându-le pe Dracu-Vodă (arestat) la dânsul, s'au speriat de el. (p. 136) Turcii trecând Dunărea, au intrat în Ţara-Românească, bătuţi de Români. Turcii ocupând cetăţile Killya şi Neszter-Fejérvár, Ştefan-Vodă trimite solie la regele Matia, cerându-i ajutor. 1475. Românii bat pe Turci. (p. 148)

Liceul Ref. Târgu-Mureş şi alte 23 exemplare.

Seivert p. 160. — *Szabó* vol. I No. 118. — *Ballagi* vol. I No. 751.

1576 Cluj 90

Genealogia historica. Regum Hungariae ab Adam Protoplasta ad Serenissimum usque Iohannem Secundum, Regem, etc. Az Az. Az Magyar Királyoknac eredetekrôl, es nemzetségekrôl valo szép Historia, Az elsô Adamtol fogua, az Felséges masodic Ianos Kiralyig: Mellyet az ô hazaiahoz, és Feidelméhez való hiuséggel Magyar versekbe szerzet, WALKAY Andras. Ad notam: Arpad vala fô az Kapitanságba.

Nyomtatot Colosuárat Heltaj Gaspárne Mûhellyębe, 1.5.76. Esztendôbe. (Colophon) In 4⁰ foi 66 nepaginate.

Autorul începe istoria Ungurilor cu întâia lor ieşire din Scythia şi cu întâiul lor rege Attila, aşa că regele Ioan al II-lea (feciorul regelui Ioan Zapolia) căruia îi dedică cartea, devine al 40-lea.

Intâia relaţie documentată a Ungurilor cu Românii fiind războiul regelui Carol Robert cu Basarab-Vodă, din 1330, începe descrierea ei cu următoarea strofă:

Meg esmétlen ő hadával indula,
Hauas el földébe mikor iuta,
Boszorád az Hauas el földi Vayda
Egy követet az Királyhoz boczata.

Descriind pe larg campania regelui, în care a fost bătut de Basarab (foaia 34) Walkay trece la povestirea relaţiilor cu Românii, a regelui Ludovic I. cu Alexandru Basarab (f. 35—37) a lui Sigismund cu Dan-Vodă (f. 40 şi 42) cum şi a păţaniei lui Ioan Huniadi cu Dracul-Vodă, care după bătălia dela Varna l-a prins (f. 47—48) şi a campaniei regelui Matia împotriva lui Ştefan-Vodă din Moldova (f. 55) cu multe amănunte duioase cari se povesteau prin Ardeal şi se cântau la mesele nemeşilor, în sunetul cobzei.

Autorul şi-a scris poema în iarna anului 1567 în casa sa din Călata ; de unde se trăgeà, fiind acolo preot ori poate dascăl de meserie.

Cuprinsul mai amănunţit în studiul lui *Veress*, sub tipar.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 4 exemplare.

Szabó vol. I No. 121.

91 Anvers 1576

Emblemata etc. Ioan SAMBUCI. Quarta editio etc.

Antverpiae. Ex officina Christophori Plantini Architypographi Regii. CIↃ.IↃ.LXXVI. In 16⁰ foi 352.

Cu emblemele către George Bona şi Niculae Olah.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Appouyi No. 464.

92 Cluj 1577

Historiás Enek Az Felseges Mattyas Királynac az nagyságos Hunyadi Janos fiánac ieles viselt dolgairol, életiről, vitezségeirôl, végre az ő ez Világból volo ki mulasáról.

Colosvarat 1.5.77. Nyomtatot Heltai Gaspárne muhellyében. In 4⁰ foi 52 nepaginate.

Autorul cântecului : Ambrosius Literatus de GÖRCSÖN, un diac sălăjan, povestind şi viaţa lui Iancula-Vodă, spune cum a fost prins (după bătălia dela Varna) de Dracul-Vodă şi trecând apoi la viaţa regelui Matia, descrie campania sa împotriva lui Ştefan-Vodă în Moldova (din toamna anului 1467) în patru strofe. Descrierea mai largă a cântecului la *Veress* : Cântece istorice vechi p. 14—17.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 132.

93 Cluj 1577

Az ôtedic resze Mattyas Kiraly dolgainac mint halaláig. Ad notam : Árpád vala fô az Kapitanságba.

Nyomtattot Colosuárot Heltaj Gaspárne Mûhellyébe 1.5.77. Esztendôben. (Colophon) In 4⁰ foi 40 nepaginate.

Numele autorului acestui cântec iese din primele litere ale strofelor: Bogathius Nikoleos adică BOGÁTHI Fazekas Miklós, care şi-a scris poema în 1576 în Turda.

Din cuprins: VIII. Rész. Layos, Ianos, Ferdinandus. In această ultimă parte a poemei, autorul enumărând Domnii din ţară şi din vecinătate, zice că

Moldovában István, Radul Havaselben,
Kik Magyarokhoz hallgattac az ůdőben.

Apoi descriind pregătirile Turcilor în 1526 împotriva Ungariei, zice că sosind un spion la regele Ludovic al II-lea, l-a sfătuit să trimeaţă pe Ioan-Vodă Zapolia din Ardeal cu voevodul Ţării-Româneşti împotriva Turcilor. Insă până să plece Ioan-Vodă, Turcii trecând Sava, s'a zvonit că voevodul Munteniei a trecut de partea Turcilor (Oláh Vayda Czaszárhoz pártolt volna) şi astfel regele neprimind nici un ajutor din Ardeal, a trebuit să fie înfrânt în bătălia dela Mohács, unde a şi pierit.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 2 exemplare.
Szabó vol. I No. 129.

1578 Zürich 94

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. l. M.D.LXXVIII. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi. (Tipăritura lui Froschouer, din Zürich.)

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş şi alte 3 exemplare.
Szabó vol. III No. 676.

1579 Alba-Iulia 95

[Tetraevanghelie slavonesc.]

In cetatea Bălgradului, 1579. In 2⁰ foi 227. Pe ultima foaie stema familiei Báthory, în xilografie.

Tipărit din „porunca marelui Batăr Crişţov" de Lorinţ diac, între 25 Fevruarie şi 16 Mai 1579, cu un privilegiu pe 30 de ani. Academia Română, Bucureşti, şi 1 alt exemplar.
Bibl. Rom. Veche No. 24.— *Szabó* vol. II No. 153.— *Veress* p. 14.

1579 Trnava 96

Epitome Rerum Hungaricarum, Velut per Indices descripta, auctore Petro RANSANO, apud Mathiam Regem, olim Regis Neapolitani, triennium legato.

Impressum Ternaviae: Eliminatione et Relectione, Lucae Peechi Pannonij. M.D.LXXIX. In 8⁰ foi 184 nepaginate.

Cuprinsul privitor la Români a se vedea la descrierea ediţiei I. din 1558 sub No. 42.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.

Szabó vol. II No. 152. — *Ballagi* vol I No. 775.

97 **Wien** **1579**

Ungariae loca praecipua recens emendata atque edita, per Ioannem SAMBUCUM Pannonium, Imp. Ms. Historicum.

Viennae, 1579.

Hartă în aramă (de format 35×50 cm.) cu întreg Ardealul şi o parte din Muntenia, având şi o ediţie cu inscripţia franceză. Dedicată arhiducelui Carol şi fratelui său Maximilian.

Academia Română, Bucureşti, şi alte exemplare.

98 **Şebişul săsesc** **1580**

[Sbornic slavonesc.]

In cetatea Sas Sebeş, 1580. In 2⁰ foi 458 cu 8 ilustraţiuni şi pe ultima foaie stema familiei Báthory, în xilografie, incadrată frumos.

Tipărit „în vremea marelui Crištov Batăr" de diaconul Coresi între 20 Mai şi 11 Noemvrie 7088.

Biserica Sf. Niculae, Braşov, şi 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 28. — *Szabó* vol. II No. 161. — *Veress* p. 15.

99 **Cluj** **1580**

Kęt szép Historia... Az masodic, az ieles vitéz feiedelemrôl, az Hunyadi Ianosról, Erdéli Vaydáról, és egész Magyar országnac Gubernatorról, Annac eredetirôl, nemzetsęgérôl, soc ieles hadairól, gyôzedelmirôl, és ieles soc vitęz czelekedetirôl. Nem Bonfiniusból czac, Hanem az igaz Historiaból egybe gyûtettet, és egybe szôrzettet.

Colosuárat 1.5.80. Nyomtatot Heltaj Gaspárne Mûhellyében. In 4⁰ foi 24 nepaginate.

Retipărirea ediţiei din 1574 de sub No. 86 textul urmând însă mai mult ediţia cealaltă (Cancionale) tot din 1574 de sub No. 88 în care se cuprinde şi povestirea obârşiei lui Huniadi, adăogată de HELTAI, care mărturiseşte pe foaia de titlu a ediţiei de faţă că cele povestite nu le-a scos numai din cartea lui Bonfinio, dar şi din alte cărţi istorice şi chiar din povestirile oştenilor bătrâni cari au slujit supt Huniadi.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 174.

1580 Cluj 100

BOGÁTHI Fazekas Miklós: Az Oetoedic Resze Mattyas Kiraly dolgainac mind halaláig.

Colosuarat, 1580. Heltai Gaspárné Műhelyébe. In 4° foi 40.

Cuprinsul vezi la ediția întâia din 1577 de sub No. 93.
Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureș și alte 3 exemplare.
Szabó vol. I No. 166.

1580 Wittenberg 101

Ioannis SOMMERI Pirnensis *Reges Hungarici*, et *Clades Moldavica*: cuius etiam Hortulus Amoris cum colica, in formam Dramatis scripta, ad finem adiectus est. Omnia studio et opera Stephani *Helneri* Senatoris Bistriciensis, in Transsylvania, collecta et in lucem edita.

De Ioanne Sommero Pirnensi, inter claros Poëtas, in appendice adiecta libello Georgii Fabricii, V. Cl. An. M.D.LXXIII. Pannoniae facili descripsit carmine reges Sommerus, et caedem Despota clare tuam.

Witebergae, M.D.LXXX. Clemens Schleich excudebat. In 4° foi 68 nepaginate.

Din cuprins: Partea primă (scrisă în 1567) dând istoria Ungariei și a regilor ei în versuri, strofele despre regele Carol Robert încep cu următoarele rânduri:

Intulit immeritis temerarius arma Valachis,
Fraudibus ac horum turpia damna tulit.

Expediția regelui Sigismund în țările române se comemorează cu următoarele rânduri:

Victa pii regis sensit Moldavia vires;
Annuaque insolito more tributa, dedit.
Edomitis serva frenos cervice recepit,
Qui sua trans alpes rura Valachus arat.

Partea a doua cu titlul „De clade Moldavica" e scrisă în Bistrița (4. Idus Aprilis 1568) în 15 elegii despre expediția și moartea lui Despot-Vodă, dintre cari elegia II. e dedicată „Ad Principem Despotam" și a X. „Ad Principem Despotam. De Bibliotheca et schola instituta" iar ultima vorbește „De coede Principis" (pe coalele dintre H iij — Oij) pe când elegia VII e dedicată secretarului Domnului: Ad Georgium de Reuelles Viennensem.

Autorul acestei cărți, un sas din Germania (von Pirna in Meissen) era un celebru poet al timpului, care trăind ca dascăl în Ardeal, a făcut cunoștință cu Heraclide Despot și mergând cu el în Moldova, după omorîrea lui, abiă putând scăpa în haine țărănești, ajuns la

Braşov, deveni director al gimnaziului de acolo până la 1570, când s'a strămutat la Cluj, unde a murit de ciumă în anul 1574.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Seivert p. 415 — *Apponyi* No. 478.

102 **Cluj** **1581**

Szép ieles historias ének. Az Felseges Mattyas királynac az nagyságos Hunnyadi Janos Fiánac Historiáia, ieles viselt dolgairól, életirôl, vitęzsęgérôl, mind Béczi meg vételeiglen. Az minémű igékôn és Versôkôn minden részeknec és párſoknac Versfeiei follyanac és iáryanac, azok szép modon uyonnan rendeltetuén vannac, és hól mi vétkes volt mind Verseckel mind Rithmusockal meg ępitetôt es meg corrigaltatot.

Colosuárat 1.5.81. Nyomtattot Heltaj Gasparne Műhellyébe. In 4⁰ foi 53 nepaginate.

Autorul nenumit al poemei despre faptele lui Iancula-Vodă şi ale fiului său regele Matia, este diacul Ambrus de GÖRCSÖN, cartea formând ediţia a doua adăogită şi revăzută a ediţiei din 1577 de sub No. 92.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş şi alte 5 exemplare.

Szabó vol. I No. 180.

103 **Braşov** **1581**

Cartea ce se chiamă evanghelie cu învăţătură .... tipărită ... în anii şi în zilele măriei, lu Bátar Kriştov, cu mila lu dumnezeu Voévodă în toată ţara ungurească, şi în ardeal şi în toţi săcuii, etc.

Braşov, 1581. In 2⁰ foi 317, la sfârşit cu stema oraşului Braşov. Tipărită de diaconul Coresi între 14 Decemvrie 1580 şi 28 Iunie 1581.

Pe foaia din faţa primei foi a textului se află stema judelui oraşului Braşov, Luca Hirscher incadrată frumos, în xilografie. De altfel tipografia oraşului Braşov era condusă de Ioan (Rasor) Nyirő.

Academia Română. Bucureşti, şi 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 29.—*Szabó* vol. II No. 158.—*Veress* p. 15—16.

104 **Frankfurt am Main** **1581**

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades Quatuor cum dimidia. His accessere Ioan. *Sambuci* aliquot Appendices, et alia : unà cum priscorum Regum Ungariae *Decretis*, seu constitutionibus : quarum narrationes Bonfinii obiter meminere : et quae pagina 16 indicat. Omnia nunc denuo recognita, emendata, et aucta, per Ioan. S a m b u c u m , Caes. Maiest. consiliarium et historicum. Cum indice copiosiss[imo.]

Francofurti, M.D.LXXXI. Apud Andream Wechelum. Cum privilegio decem annorum. In 2° pag. 943 + Index şi Decreta (cu foaie de titlu nou) pag. 114.

Textul lui Bonfini (p. 1—733) e identic cu acela al ediţiei din 1568, însă Apendicele conţine şi alte bucăţi cari lipsesc acolo.

Cuprinsul privitor la Români vezi la ediţia din 1568 sub No. 75.

Batthyaneum, Alba-Iulia, şi alte 44 exemplare.

Szabó vol. III No. 706. — *Ballagi* vol. I No. 784.

1581 Zürich 105

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. l. M.D.LXXXI. In 8° foi 30. Cu hărţi. (Froschouer.)

Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. III No. 710.

1581 Frankfurt am Main 106

Ungeriſche Chronica. Das iſt Ein gründtliche beſchreibung deß aller maechtigſten und gewaltigſten Koenigreichs Ungern: ... Erſtlich durch den Hochgelehrten Herrn Antonium BONFINIUM in 45. Buechern in Latein beſchrieben: Jetzund aber dem gemeinen Vatterland, Teutſcher Nation, zum beſten, in gut gemein Hochteutſch gebracht... Durch einen der Freyen Kuenſte, Hiſtorien und aller Geſchichten, Liebhabern, P. F. N. Gedruckt zu Frankfurt am Mayn, M.D.LXXXI. Durch Peter Schmidt. In Verlegung Sigmund Feyerabendts. In 2° foi 6 şi 382 + Register. Cu ilustraţiuni în xilografie.

Dedicaţia: Geben in Franckfurt am Mayn, auff Palmarum. Anno 1581.

Din cuprins: *I. Theil 1. Buch.* Stephanus Bathorius, Hertzog der Walachen oder Sibenbuergen, jetzt auch Koenig in Polen (p. 3') Moldaw. (p. 4) Cesar Augustus wider die Walacher gezogen. (p. 4') Walachen vertilgen die Beyern. (p. 11') *11. Theil 7. Buch.* König Emerich stirbt. Walacher kommen von den Roemern. Woher der Walacher Name. (p. 153) *II. Theil 9. Buch.* Koenig Carles Zug wider die Walacher. Bozaradus erbeuth sich gegen Carln alles guten. Bozaradus warnet Carolum vor schaden. Carl gibt ein unbescheidene Antwort. Danchi raht. Carl wil nit folgen. Carl muss hungers not halben abziehen. Carl leydet grosse noth im Gebirg. Niderlag der Legionen. Carl mit etlichen entrunnen. (p. 174'—175) *II. Theil 10. Buch.* Zug Ludwigs in Sibenbuergen. Alexander Hertzog in Walachey erlangt gnade. (p. 178') *III. Theil 2. Buch.* Koenig Sigmunds Krieg in Walachey. Rede Vaiuode an Koenig Sigmunden. Vayuoda erlangt gnad. Walacher fallen wider ab. Koenig Sigmund zeucht wider die Walacher; erobert Nicopel. (p. 201/b—202) *III. Theil 3. Buch.* Wa-

lacher Krieg. (p. 214) *III. Theil 4. Buch.* Herkommen Johannis Corvini. (p. 226) *III. Theil 6. Buch.* Auszug der Ungern wider die Türken. Nicopel bestuermet. Trewhertziger Raht Dracule verachtet. Laegerstatt der Christen bey Varna. Türkensieg. Corvinus fluechtig; von Dracula gefangen und ledig gelassen. (p. 245—8') *III. Theil 7. Buch.*) Corvinus zum Statthalter verordnet. Dracula von Corvinus enthaeuptet. (p. 249') *III. Theil 9. Buch.* König Matthias Vater ein Son gewe issent Buthi in der Walachey. Alt geschlecht der Corviner. (p. 272') Fabel zu verkleinerung des Corvinischen Geschlechts von etlichen landherren erdacht. (p. 275) *III. Theil 10. Buch.* Dracula ein grosser Tyrann. Dracula kompt umb. (p. 281') *IV. Theil 1. Buch.* Matthias zeucht in die Moldaw wider Stephanum Vayvodam. Sythous (ein gefangner) warnet König Matthiam fuer kuenfftigem Schaden. Walacher ueberfallen König Matthias bey der nacht und werden geschlagen. Matthias verwundet. (p. 288'—289)

Mus. Nat. Budapest şi alte 18 exemplare.

Kertbeny No. 923. — *Apponyi* No. 482. — *Ballagi* vol. I No. 785.

107 Orăştie 1582

Paliia.

Tipărită de diaconul Şerban şi Marien diacul între 14 Noemvrie 1581 şi 14 Iunie 1582 „după voia lu Dumnezeu cu ştirea Măriei lui Batăr Jigmon Voivodul Ardelului şi a ţăriei ungureşti, şi cu ştirea şi cu voia a toţi domnilor mari şi sfeatnici ai Ardealului: peîntru întrămâtura beseareceei sfântă a Românilor" tradusă de Tordaşi Mihaiu „ales Piscopul Românilor în Ardeal" şi Herce Ştefan din Caransebeş.

În cetate în Orăştie, în anii 1582. In 2⁰ foi 6 şi 158.

Titlul aşezat supt un frontispiciu împodobit cu stema familiei Báthory, în xilografie.

Din ultima faţă a Prefeţei aflăm că s'a scris cartea în zilele lui „Batăr Jigmon voivodă Ardealului" cu cheltuiala multă a celui Domn de steag şi vestit viteaz *Gesti* Freanţi, ales hotnoghiu Ardealului şi Ţărei ungureşti, lăcuitor în Deva „şi cu alţi oameni buni încă lângă sine" cari au dăruit cărţile „fraţilor Români ca să le cetiţi, că veţi afla întru iale mărgăritar scump şi vistier nesfârşit."

Exemplarul Muzeului Naţional Ungar a fost dăruit bibliotecii ei în 26 Iulie 1814 de către: Ioannes *Molnar* de Müllersheim, Doctor et Professor morborum in lyceo academico Claudiopolitano. [1]

Prima foaie a cărţii o reproducem depe acest exemplar, observând că, cartea formând întâia biblie românească, e tradusă (după constatările lui Iosif Popovici) din ungureşte, după Pentateucul lui Gaşpar *Heltai*, preot evanghelic din Cluj.

---

[1] Notiţa lui N. *Densuşianu* şi a lui Iosif *Popovici* în *Magyar Könyvszemle* 1879 p. 157—158 şi 1913 p. 109—112.

Cuvintele *de origine ungurească* din textul Păliei sunt 63 şi anume de următoarele trei feluri: 1) Cuvinte generale ca: alean, beteag, birui, bizui, cheltui, chip, chizeş, făgădui, feliul, îngădui, lăcui, sălaş, şireag, tăgădui, uriaş; 2) cuvinte dialectale: beseadă, călăujii, chinui, ciurdă, dejmă, hasnă, hiclenie, iliş, lepiniu, maje, marhă, mântui, pîrî, şinor, tabără, talpa, tărcat, tăroasă, tăruat, zălog şi 3) cuvinte de origine cultă: aleneş, băsău, bintătui, buduslui, geman (gyémánt), hotnogiu, kelciug, oca, plaşcă (palást) şi urik, din örök, örökség.[1]

Academia Română, Bucureşti şi alte 4 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 30. — *Szabó* vol. II No. 170. — *Veress* p. 16—18. — *Veress* Endre: *Geszthy Ferencz várkapitány* (Déva, 1898) p. 17. — Lucian *Predescu* în *Arhiva* 1931 p. 20—24.

[1] Din memoriul lui Iosif *Popovici*: Palia dela Orăştie (Bucureşti, 1911) de 22 pagini, formând un studiu foarte însemnat, dând toate locurile identice cu cele din cartea lui Heltai şi lista alfabetică a cuvintelor de origine ungurească.

1583 Zürich 108

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. l. M.D.LXXXIII. In 8⁰ foi 32. Cu hărţi. (Tipăritura lui Froschouer, din Zürich.)

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 723.

1584 Cluj 109

De administratione Transylvaniae Dialogus. Adiecta est ad Maximum et Victorem Poloniae Regem Gratulatio.

Claudiopoli Transilvanorum. Ex officina typographica Gasparis Heltj. M.D.LXXXIV. In 4⁰ foi 34.

Autorul nenumit este Volffgangus KOWACHOCZY cancelarul Ardealului, care a scris studiul de faţă istoric-politic pentru a-şi da părerea în chestiunea importantă: ce fel de formă guvernamentală să se introducă în Ardeal, unde principele Sigismund Báthory avea numai unsprezece ani.

Lucrarea (de şapte foi) scrisă în formă de dialog discutat între *Philodacus* şi *Eubulus*, are şi un dialog interesant despre Români.

Cfr. articolul lui Andrei *Veress* în „Revista Istorică" 1928 p. 33—36.

Exemplarul unic Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş.

Szabó vol. II No. 179.

1584 Trnava 110

Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Ungariae, *Ab anno Domini, Millesimo Trigesimo quinto, ad annum post Sesquimillesimum Octogesimum tertium, publicis Comitiis edita* etc.

Tirnaviae, Anno Domini M.D.LXXXIIII. recens impressa. In 2⁰ foi 2 şi pag. 752 + Index.

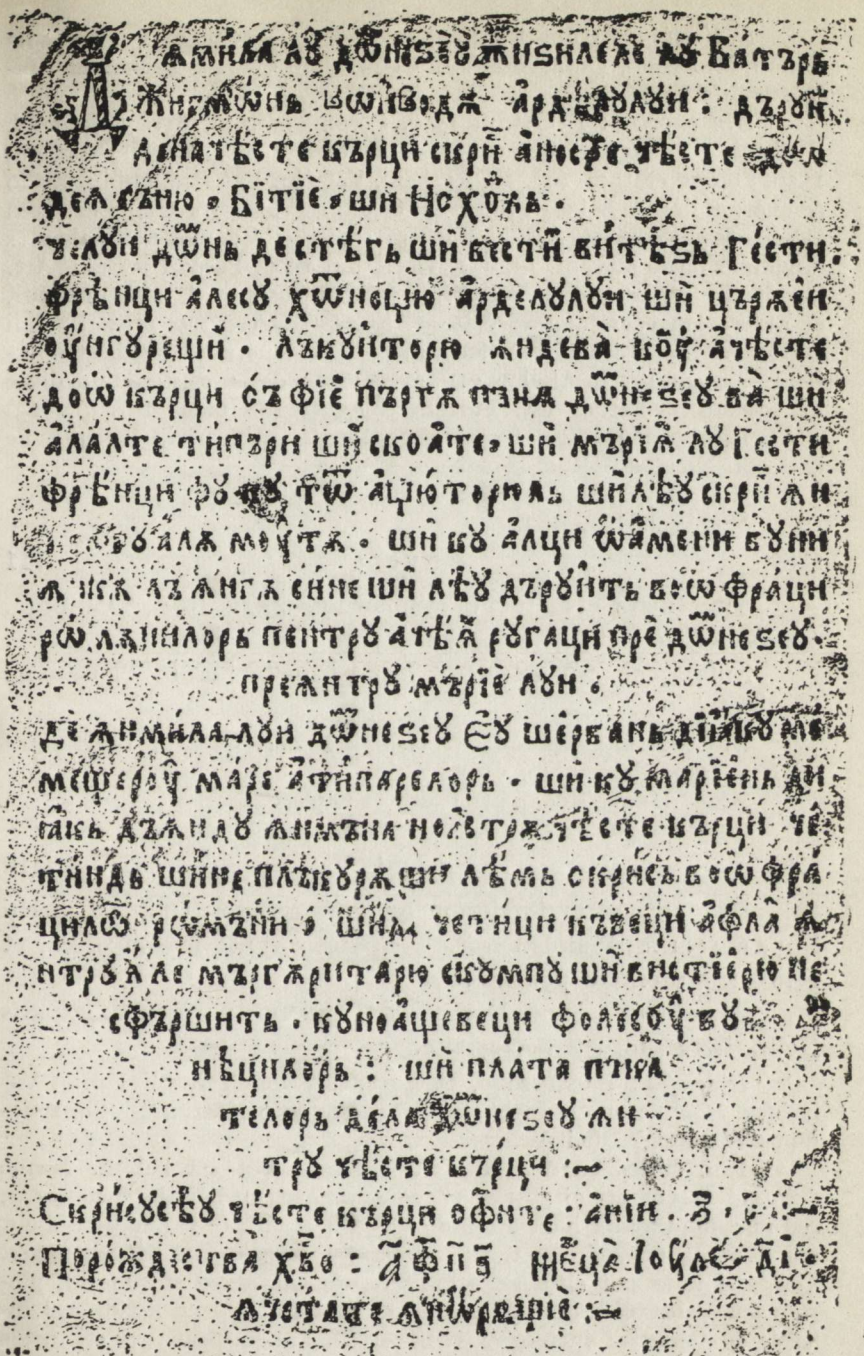

Foaia 1. din Păliia dela 1582

Dedicaţia: Datum Nittriae, in festo S. Stephani Regis, Anno Christi, Millesimo, Quingentesimo, Octogesimo quarto. Zacharias Episcopus Nittriensis.

Din cuprins: Decretum 1557. Posonii editum. Art. 3. Valachi, Rutheni, Rasciani si domos habeant, dicentur. (p. 591) Decretum 1559. Posonii editum. Art. 12. Rutheni, Valachi, Rasciani, qui in medio colonorum domos habeant integram dicam solvunt. (p. 604) Decretum 1563. Posonii editum. Art. 4. Rutheni et Valachi domos non habentes dimidium dicae solvant. (p. 621) Decretum 1566. Posonii editum. Art. 12. Molitores, artifices, Valachi, Rutheni, carbonarii, qui dicentur, et qui eorum exempti esse valeant. (p. 665) Decretum 1574. Posonii editum. Art. 4. Rutheni et Valachi in medio colonorum haereditates habentes, integram; in Alpibus vero extra villas degentes, dimidium dicae ut solvant decretum est. Furtum committentes puniantur. (p. 703)

Este prima ediţie frumoasă a Pravilei Ungariei, îngrijită de episcopii Niculae Telegdi şi Zaharia Mosóczi.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 16 exemplare.

Szabó vol. II No. 183.

1584 Anvers 111

Emblemata, et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. SAMBUCI... Quarta editio; etc. [Recte quinta.]

Antverpiae, M.D.LXXXIIII. Apud Christophorum Plantinum. In 16⁰ foi 352.

Din cuprins: Epitaphium Georgii Bonae. (p. 211) Epigramma ad Nicolaum Olahum. (p. 238)

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

Apponyi No. 505.

1585 Cluj 112

De Fontium et fluviorum origine ac fluxu, Opinio Marcelli SQUARCIALUPI Plumbinensis. Peripateticorum, Theologorum, et Senecae sententiae ponderantur.

Claudiopoli, Anno Domini M.D.LXXXV. In officina Gasparis Helti. In 4⁰ foi 37 nepaginate.

Dedicaţia: Illustrissimo, et Excellentissimo Principi Petro, Valachiae Domino, et clementissimo Patrono suo, Marcellus Squarcialupus S[alutem] D[icit.]

Iure difficilis arduaque virtutis via semper est habita. Neque enim id solum accidit, quia virtus omnis in mediocritate consistat, sed maxime propter iudiciorum de solida ipsa virtute varietatem. Quot enim, ut in proverbio est, sunt capita, tot sententias videmus esse. Quare si unus aut alter sit aequus rerum alienarum aestimator, plurimi sunt absurdi atque iniqui, et vel obtrectatores ac invidi, vel insulsi, ac temerarii iudices. Accedit et illud, non pauca videri nobis minus probanda, quod nec mores teneamus eius de quo iudicium fertur, et paucissimis causae constent, quibus animi nostri ad aliquid aggrediendum adducantur. Iccirco, vel malignitate ac odio, vel praecipiti

curiositate inscitiaque fit, ut minus rite de rebus, alioquin per se dignissimis, iudicemus.

Vult aliquis innocentiae studere, vitare improborum consuetudinem. Clamant multi, simulatorem hunc esse, non integro animo agere; vel iudicium cum aequitate ac lenitate iunctum vocant socordiam, et animi stuporem. Vult alius bellus homo esse; neminem aversari; sine honesti iactura uti etiam improbis aliquando. Iam istum vocant minime frugi hominem, accusant libertatis licentiaeque damnandae. Sequatur quis verecundiae viam; sit male aptus ad iocationes; itaque taciturnitate delectetur. Aiunt iniusti, hunc rudem esse, atque agresti ingenio, quare rus omnino ablegandum. Contra, si quem videant hilariorem, promptum in colloquiis, et facetum; en, aiunt, hominem dicacem, futilem, et plane scurram.

Atque hae iudiciorum difficultates incidunt saepe in tenuiorum hominum fortunam. Populorum vero Domini gravioribus etiam iniuriis obnoxii sunt. Nam, exempli causa, si Principis animus misericors sit, si facile flectatur ad veniam, habemus, aiunt, Principem minime masculum, dissoluto est animo ac molli; gravitas in eo nulla. Quod si diversam Princeps viam ingrediatur; et improbitate multorum coactus nonnullos puniat, iudicia minime corrumpi sinat: exclamant, severior aequo est, crudelis non iustus; summum ius iniustitiam summam esse passim obiiciunt.

Ita est. Necessario isthaec fiunt, ô Princeps: prohiberi nullo modo potest, quin via honesti sit plena laborum. Vulgus autem semper iniquum: ceu viri iusti omnibus saeculis paucissimi sunt inventi. Conditionem ergo vitae huius communem ferat animus virtutis cupidus necesse est.

Imprudentissimus ergo sim, ac plane iniustus, si velim ego miser homuncio, inter alios omnes mortales praecipua quadam sorte eximius esse. Erunt nonnulli omnino, qui in me quoque irruant; ac non solum id calumnientur, quod libellum hunc meum externo Principi dedicaverim, sed etiam quae de tuis magnis ornamentis breviter a me dicta sunt, ita interpretentur, quasi eblandiri favorem, non ornare virtutem tuam statuerim. Quibus in praesentia hoc a me sit responsum, non suscepisse me hoc loco laudatoris personam, cum intelligam quantum haec provincia vires meas excedat; adeo ut si laudare te coner, nil aliud agere velle videar, quam ut splendorem maximarum tuarum laudum culpa ingenii mei deteram. Quare id spectasse me dico, ut hoc modo, sicut par erat, summis tuis virtutibus testimonium iudicii mei qualecunque tribuerem. Deinde quo te ad summi illius Dei venerationem excitarem, e cuius manu tot atque tanta bona accepisses. Tum, ut, quantum in me esset, consulerem etiam saluti et felicitati tuorum populorum; quod bonum non aliunde certius quam a Dei timente, hoc est aequissimo, prudentissimo, et clementissimo Principe exspectari potest.

Et profecto in officio laudandi homines, duo mihi videntur adversa cavenda vitia. Non enim solum videndum est, ne omnes ansulas arripiamus beatos homines nostra causa laudandi, quod cum levis tum improbi animi est; sed etiam est cavendum, ne, dum volumus esse nimium Stoici, oblatam occasionem homines dignos ornandi negligamus (quod vitium iniqui et malevoli esset) stimulisque honorum dulcissimis ad gloriam inflammandi solidiorem.

Iam cum, ut mihi videtur, scopulos reprehensorum sim praetervectus, accedam Princeps propius ad magnam Dei erga te, atque multiplicem benignitatem. Res est indubitata ex generosis praestantibusque arboribus nobiles et suasissimos fructus provenire. Cum ergo plurimum intersit, parentibus nascamur vilibus, aut egregiis, magnam sane gratiam Deo debes, quod cum ad Principatum amplissimum, antequam esses te ille destinasset, sanguine satum nobilissimo esse te voluit, parentibus nempe Principibus. Quare cum ex uberibus ipsis virtutum semina hauseris; cumque consentiant in te natura et educatio illa puerilis, miramur, si cum aetate ipsa praebueris indies optimae indolis argumenta magis praeclara?

Verumenimvero satis non est, parentes eximios, et excellentem naturam, et primam illam educationem aptam nactum esse. Schola quaedam gravior necessaria est, quae tanquam cultura decens gene- rosum semen excolat, animumque ad virtutem natum alat perpetua disciplina.

Iam nullum est, nullum inquam aptius, certiusque Gymnasium ad mentes hominum virtutibus imbuendas, quam longa peregrinatio. Exilium ergo tuum, dici non potest quantas tibi pepererit opportunitates, ad prudentiam, iudicium, tolerantiam animi tibi comparandam.

Non est satis in Geographicis tabellis regionum picturas contemplari, ad oculos potius quam animum pascendum. Neque sufficit de moribus gentium libellos terere, ad solidam rerum humanarum notitiam. Exeat ex nido suo avicula necesse est, nisi velit foetidam suam sambucum palmis et cupressibus anteferre. Iam vides prudentissime Princeps, quanti animo tuo fuerit emolumenti tuum exilium. Quantos autem, quamve suaves dudum ab exanthlatis tuis laboribus fructus percipias, amplissimi cumprimis honoris, cum ipse Dei clementia sentis, tum nos videmus, ac tibi merito gratulamur.

Vixisti inter Sarmatas, in qua nobilissima gente vigere cognovisti singularem humanitatem, et acumen, splendorem, et magnificentiam, literas item et bellicas virtutes. Versatus es inter Germanos, praepotentem illam et summa gravitate ac iustitia gentem, atque iccirco dignam imperio. Penetrasti in Galliam: de quo regno satius est silere quam inepte loqui. Quanta ibi rerum omnium excellentia, sive soli ubertatem, atque amoenitatem, sive urbium frequentiam et magnitudinem, sive hominum solertiam, sive Doctorum cuiusque generis numerum et praestantiam, sive gentis invictae militarem artem, sive Principum liberalitatem, sive Regum illorum potentiam et maiestatem consideres? In eo felicissimo regno multos annos egisti charus omnibus omnium ordinum. Incredibili enim omnium consensu dignissimus es existimatus maximo Valachiae tuae patriae principatu. Quamobrem pro tua tanta dignitate, tanto studio contendit Christianissimus ille Rex apud potentissimum Turcarum Imperatorem, ut incredibili favore cum summi Senatus Turcici, tum ipsius Monarchae, sis, non in patriam solum tuam, sed in principatum haereditarium restitutus.

Neque praecipua pars tuorum itinerum est omittenda. Peragrasti universam Italiam. Urbis Romae pulchritudinem, et aulae illius maiestatem voluisti cognoscere. Quot ibi purpuratorum Antistitum, et Pontificis maximi Senatorum benevolentiam tibi heroicis tuis moribus conciliasti? Subalpinos cognovisti populos, nobilissimam, et maxime

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

amabilem nationem, in regione uberrima, amoenissima, et saluberrima. Ibi serenissimum illum Principem, nec tantum sanguine, sed imperio quoque regio Principem salutasti. Quot ille te affecit honoribus? quantis officiis est prosecutus? Demum ad Venetorum urbem navigasti, unicam sub coelo, atque multis nominibus incomparabilem. Exceptus es ab Illustrissimis illis, atque humanissimis Senatoribus, virisque plane Principibus pro tua dignitate. Illi enim optime norant, fore te propediem ad sublimem potentiae gradum propter tua merita evehendum, Regibus magnis ac Caesari Turcarum acceptum.

Minus ergo mirandum est, si virtus tibi nativa materiem nacta tot rerum egregiarum, quas vidisti et observasti, adolevit, et est facta robustior, ut prudentissimus atque humanissimus, a viris, quod scio gravissimis, existimeris.

Etenim quam pauci sunt, ut verum fateamur, in ordine Nobilium, nedum Principum, qui, sicut facile tu potes, disserere queant de ingeniis, moribus, ritibus, legibus, arteque militari Polonorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Graecorum, Hungarorum, Turcarum, Scytharum etiam? Tibi, Dei munere, non solum ista omnia perspecta sunt, sed etiam omnium pene harum gentium linguas mira ingenii felicitate es consecutus.

Scribit sapiens quidam Romanus, linguarum inscitiam tanti damni esse, ut homines quamvis eximii, videantur hac de causa muti esse, ipsis inquam caudicibus stupidiores. Et profecto experimur quotidie, magnum esse animi tormentum, ubi linguae alicuius expertes, neque aliquid petere, neque respondere, neque ullum animi sensum proferre possumus.

Quid enim est homo si mentem tollas? Atqui animus nullus est, si a suis ferietur actibus intelligendi, ac semet linguae ministerio aperiendi. Quare colligere licet, eum qui sit multarum gnarus linguarum, excellentissima quadam mente praeditum esse.

Occurrat Scytha nobis, occurrat Aethiops, vel una oris forma et colore horribilis, cum primum hi nos salutant intellectis verbis, mox cessat omnis animi aversatio, desiderium oritur cololoquendi; tum amoris initia persentimus.

Et hae sunt magnae utilitates, quas ex linguarum peritia homines privati percipiunt. Quid vero Principes ipsi? Quid exercituum Duces? Accedunt multi advenae ad procerum aulas; mittuntur saepe legati; sunt aliquando Principum de maximis rebus colloquia. Quanta iucunditas est; quanta in aliis admiratio, si pro compellantium varietate, vario Princeps utatur sermone, cum Gallis Gallico, cum Latinis Latino, cum Italis Italico? Quanta disserendi facilitas, consolandi, convicendi, si non per interpretem saepe ineptum, non raro etiam perfidum, sed sua sponte Princeps loquatur?

Quid bellum? Quantae hic incidunt ex improviso turbae? Exoriatur seditio: si dux accurrat, et varias nationes ipse alloquatur, urgeat, obiurget cognitis verbis, dicto citius coercet petulantiam militum. Vere igitur et eleganter Poêta noster:

Tum pietate gravem ac meritis si forte virum quem
Conspexere, silent, arrectisque auribus astant.
Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

Quoties in ipso conflictu, acie iam inclinata fuit salutaris et victoriae causa vox una intellecta Imperatoris? Magna est igitur erga te Dei benignitas, prudentissime Princeps, quod linguarum sex vel septem notitia tuum animum locupletarit. Magnum sane instrumentum ad prudentiae robur, ad amplitudinis splendorem, et sapientiae maiestatem tibi quaerendam. In primis autem ad amoris et charitatis praesidium (quo uno diuturni, et beati sunt Principes) stabiliendum.

Caeterum non pauci sunt, Illustrissime Princeps, qui sive astu, seu vi, sive nimia fortunae indulgentia, summos honores et potentiam consecuti, de gradu semetipsi praecipites agunt.

Nempe ii non cognoscunt, quam vere illud dicatur, A magistratu virum ostendi. Neque vident hi miseri, longe maioris esse iudicii, maioris etiam laboris rite sibi servare ac tueri, quam novam acquirere felicitatem.

Hinc est, ut in potestate magna, tanquam in luce fulgenti constituta obtusa ingenia, splendorem non ferant, luxurient secundis rebus, et, quod aspiret ventus ad puppim, nimia securitatis opinione sopiti gubernaculum rationis negligant.

Sunt quoque nonnulli maligno animo et fero, qui nacti potentiam tamquam tyrannidis instrumentum, insolescunt, contemnunt alios, captant armorum causas, impotentes animo saeviunt.

Te magnanime Princeps, qui tuos mores tenent, passim testantur, maiori adhuc esse lenitate, atque affabilitate, in hac amplissima tua fortuna, quam fueris antea. Omnibus ad te patet aditus facilis, responsa das minime superba, miseros haud quaquam negligis, ius dicis clementer. Quare intelligimus omnes, illam te animi moderationem et iustitiam retinere, quam Deus suis praecipuis filiis, populorum nempe pastoribus, quos vocamus Principes, benigne largitur.

Neque solum singularem animi aequitatem, et magnitudinem exerces erga tibi subiectos populos, sed etiam adversus advenas. Hinc aulam tuam exornari audimus egregiis viris alienigenis, Polonis, Hungaris, Germanis, Gallis, nostrisque tibi fidelissimis Italis. Ita necessario fit, ut aulicorum ista varietate ac dignitate, tuam excellentem virtutem iudicii et liberalitatis collaudent omnes.

Et quia sum ego Italus, nec debeo, nec volo id requirente occasione, meos honestissimos cives non magni facere. Inter alios tuos familiares est Francus Sivorius Genuensis, ea iudicii dexteritate, morumque elegantia, vitae integritate, atque facundia (mitto summam illius in libera et inclyta urbe nobilitatem) ut spem praestantis ingenii virtute sua iam vincat, parturiatque probitatis, fidei, prudentiae fructus quotidie nobiliores. Scimus quanta cum dignitate, totiusque huius aulae commendatione legati a te sustinuerit personam, ad nostrum Illustrissimum Principem. Quare, cum Sivorius noster, iuvenis adhuc sit studio et favore omnium dignus, es tu Princeps hoc etiam nomine laudandus, quod illum charum habeas, dignumque merito iudices, cui arcana tua (quod summum est gratiae signum) ut facis impertias.

Iam hic nefas esset omittere, quod maximi momenti caput esse intelligo. Eximium tuarum laudum splendorem sunt qui offusa suspicionis nebula, vel maligni conentur extinguere, vel obscurari putent

plane imprudentes. Aiunt, sumpta esse a te quibusdam gravissima exempla. Quo loco necessarium est id repetere, quod ab initio posui fundamentum; esse nempe arduam virtutis viam, praesertim propter iudiciorum nostrorum varietatem. Quid enim est ita aequum, ita sanctum, quod criminibus invidorum, et insanorum vocibus non sit obiectum? Ultimo supplicio in illos est animadversum; at non indicta causa, cum omnia iure transacta sint. Omnes qui bene valemus, facile increpamus aegros; et qui sedet in sicco incusat acrius nautam a fluctibus iactatum. Minus certe iniqui essemus iudices, si nos quoque sederemus ad clavum saevientibus ventis. Dixit illa Regina:

Res dura, et regni novitas me talia cogunt
Moliri, etc.

Sed esto; nulla sit a novitate imperii causa Quid agant isti mitissimi, quam statuant in illos poenam, qui maiestatis convicti sint? Princeps non dolo, non vi in patriam invasit, mitis natura, benevolus in omnes, non cupidus, sed a liberalitate laudatus. Principis caput et iugulum impii petunt. Quid exspectet patriae pater? Ut prius vulneretur ipse, postea de coercendis impiis cogitet? Scelus constat parricidii tentati: leges et instituta maiorum puniunt; exequitur custos legum; quid hic accusant?

At supplicii genus atrocius. Quae tanta est quaeso, cruciatuum et mortis acerbitas, quae non vincatur a nefario scelere hostium patriae suae, hostium aequissimi Principis, quem Deus delegit tanquam vicarium ad Rempublicam gubernandam?

Si viderent isti homines, boni Principis vita contineri salutem populorum, oppressione vero eiusdem omnia everti, securitatem, pacem, leges, vitam civium, et pudicitiam, omnes denique sanctitates perire, cognoscerent sane indulgentiam istam nimiam, quam stulti clementiam vocant, esse revera dementiam et crudelitatem. Quocirca colligerent, severitatem loco adhibitam esse veram iustitiam, veram aequitatem, divinam et salutarem clementiam.

Hic mitto, habendam esse rationem in cunctis humanis operibus loci ac personarum. Exploratissima sunt ingenia illius gentis: pugnaces, feroces, rerum cupidi novarum, non aequitate ac prudentia principum, sed varietate gaudentes. Quare ad pestiferum hoc morbi genus acriora remedia sunt opportuna; ne, dum pedem carcinomate putrem nec secare, nec urere volumus, totum hominem amittamus.

Neque tamen sine piaculo inexpiabili possumus Dei optimi maximi imperia praeterire. Vult enim et imperat universi rector omnipotens, ut Principibus nostris, etiam non adeo iustis, debitos honores habeamus. Quis ergo in Principem suum impune insurgat? praesertim in eum, qui omnium sit dignus observantia, cultu et praedicatione?

Quod si rationes verae non placent, at saltem placeant heroum exempla. In populo illo gentium omnium Principe Romano fuere fratres, qui reipublicae salutem amori sanguinis anteponentes fratrem interemerunt; fuerunt et patres iustissimi, qui hanc eandem ob causam filiis frangi cervices imperaverunt.

Nullus mortalium lenitate animi atque clementia certat cum Cicerone. Iste tamen vir sanctus, nobilissimos viros et praepotentes

Romanos cives novem coniuratos, una securi et una nocte percuti iussit. Et paulo postea coniuratorum copias, et Romanos in iis quam plurimos, bellatores alioquin invictos, ad quatuordecim millia trucidari una hora ad unum fecit.

Caveant ergo importuni Censores, ne, dum paucissimorum ac perditorum civium vitae consulunt, in hac perniciosa misericordia totius regni salutem amittant. Et aequo animo patiantur, ut quo gladio Deus Principes populorum in improbos armat, eo iidem Principes ad iustorum incolumitatem iure utantur. Ac denique sinant (quod summe necessarium, ac sanctum est) ut, cum remedium aliud sit nullum, nequissimi homines, et suorum Principum hostes poenae atrocitate a maleficiis atrocissimis deterreantur. Perpetuo tamen Principibus ipsis cavendum est (summum enim, ac tremendum iudicem Deum nihil fugit) ne quid per suspicionem, aut iram gravius in aliquem decernant. Quatenus ergo fieri possit, auream semper mediocritatem sectentur; ut neminem nisi iure spolient vita. Hac enim semel si quem orbaris, nullus est unquam, sive iudici, sive interempto locus resipiscentiae.

Verum iam satis de summa erga te Dei maximi munificentia. Cognoscis equidem per te ipse, sed me quoque memorante animadvertis, quantas numini summo gratias debes.

In quo illud unum a me tuo novo, fideli tamen clienti accipias velim, hanc esse viam certam solidae felicitatis, saepissime cogitare, quantopere universitatis moderatori omnes debeamus. Cum ab eius unius benignitate, quemadmodum sumus, alimur, ac movemur, ita cupidi virtutis, honorati, florentesque sumus.

Haec enim qui cum animo suo saepius cogitat, fieri non potest, ut non sit hominibus ac Deo charus, non pergat in via iustitiae, non declinet a maleficio atque iniuria. Quare fit, ut praepotentis Dei praesidio munitus certiori honestiorique vitae ratione semper utatur. Sed iam de praesenti meo libello non nihil.

Placuisset animo tuo longe gravius argumentum, quam sit hoc Physicum, nempe de vitae humanae miseria. Sumus hic omnes admirati, Principem sane magnum, non affecta, sed florenti aetate, ac optatissima valetudine, cogitare illa posse, quae philosophorum gravissimi vix possunt. Ego vero, benignissime Princeps, lubenti animo materiam non alienam a meo genio tractassem. Verum sum impeditus angustia temporis, appropinquante iam die mei discessus.

Quare benignitate tua singulari fretus, Physicum hunc libellum sub Illustrissimo nomine tuo volui divulgare, in quo de fontium primordiis, cursuque fluminum perrenni aliquid ausi sumus. Neque alienum a tua, Princeps, ratione videtur hoc nostrum opus de aquis. Fontibus enim, ut audio, multis irrigatur tuum istud regnum; et fontanas aquas ingenti sumptu ad urbem tuam deduci iubes. Atque Hister, omnium Europae fluminum pater, in tua provincia sex amnibus longe maximus, atque pulcherrimus in Pontum influit. Quo fit, ut suis foecundissimis aquis immensos Valachiae campos Euphratis atque Nili aemulus feracissimos reddat.

Non hic dicam, quod multi dicunt, volui nominis tui praesidio me munire contra invidos et obtrectatores. Nonnullam spes ista nimis

vulgaris levitatem habet. Nam homines iniqui, quorum, ut ita dicam, omnia sunt plena, Principibus ipsis non parcunt, privato homini parcent? Contumeliis Deum afficiunt, verebuntur Principum nomina? Carpent, lacerabunt scio (dudum experior) hi hostes humanitatis. Ego vero pro virili meos qualescunque foetus, non tamen contra veri vim, tueri studebo.

Tibi ergo Princeps optime, hoc mitto munusculum, eo tantum animo, ut sit pietatis in te meae, non vulgare, atque transiturum ap posteros monumentum. Ubi meum iter, Deo duce, peregero, tum ad opus, quod fore tibi non ingratum scribis, alacriter accedam.

Interea, Princeps magnanime, una cum isto munusculo respice ad animum erga te meum, plenum desiderii tuae felicitatis. Ita nobis Deus concedat, ut inter Alpes illas excelsas iuxta indomiti Rheni, sceptrigerique Danubii fontes, nuncios frequentes habeamus, non solum de secunda valetudine tua, sed etiam de incremento tuarum opum, et gloriae indies maiori, in horas certiori. Vale.

Datum Albae Iuliae Transylvanorum. Idibus Martiis. M.D.LXXXV.

Cartea, cuprinzând această frumoasă dedicație, eruditul medic italian pare a fi prezentat-o personal lui Petru Cercel-Vodă în luna Aprilie, când fugind din Țara-Românească s'a retras în Ardeal, unde fără îndoială a umblat — în taină — și în Curtea dela Alba-Iulia, plină în acea vreme de literați.

Exemplarul unic în Bibl. Univ. Budapest. RMK. II. 18.
Szabó vol. II No. 188.

113 **Basel** **1585**

Ioannes HONTER : De Cosmographiae rudimentis . . . Libri IV etc. (Anexat operei *Procli* De Sphera Liber I. pag. 597—692.)

Basileae, M.D.LXXXV. (Colophon) In 8-vo.
Mus. Nat. Budapest și alte 3 exemplare.
Szabó vol. III No. 739.

114 **Wittenberg** **1587**

Vita *Jacobi Despotae Moldavorum Reguli* descripta à *Iohanne* SOMMERO, *Pirn. edita sumptibus* Illustris et Generosi Domini Emerici Forgach Baronis à Gymes, Equitis aurati, Comitis in Trinchin etc. *Adiectae sunt eiusdem autoris* De Clade Moldavica Elegiae XV. *quibus etiam Historia Despotica continetur.* Unà cum explicatione quorundam locorum in hoc S o m m e r i scripto, et commentatiuncula brevi De Walachia et rebus Walachicis, Petri A l b i n i Nivemontii *Historiog. Saxo. et Profess. in Acad. Witeb.*

Witebergae, 87. Per Haeredes Iohannis Cratonis. In 4⁰ foi 11 nenumerate și pag. 166.

Autorul a scris cartea sa — precum se ştie — încă pe când era profesor de limba elenă la gimnasiul săsesc din Braşov.

Anexat: Spiţa genealogică a lui Despot-Vodă, (p. 62—65) reprodusă după ediţia ei anterioară din anul 1558. (Sub No. 41.) Urmează: „De Clade Moldavica Iohannis Sommeri Pirnensis Elegiae XV" la sfârşit cu o poemă a sa, către: Stephano Helnero senatori Bistriciensi (p. 69—132) cu dedicaţia: Petri *Albini* ad Illustrem ae Magnificum Dn. Emericum Forgacz, Baronum a Gymes etc. Datae Witebergae Anno M.D.LXXXVI. prid. Id. Martii. (p. 66—68)

O deosebită însemnătate merită notele deslușitoare ale editorului: Explicatio locorum quorundam in Despotae vita a Sommero descripta, in gratiam lectoris addita ab eodem Petro Albino (p. 133—153) printre cari aflăm amănunte interesante, nu numai despre neamul lui Heraclide Despot, dar şi despre Alexandru-Vodă şi oraşele Suceava, Galaţi şi Trotuş, precum şi o notă „De caede Despotae" scoasă din analele Academiei din Wittenberg, unde el studiase pe vremuri (p. 145—146) şi date biografice despre celebrul Iacobus Palaeologus dintre anii 1563—64, care şezuse câtva timp şi la Cluj, împreună cu spiţa sa genealogică. Şi mai preţioasă e însă: Commentiuncula brevis *De Walachia eiusque partibus, et synopsis rerum Walachicarum*, Auctore Petro ALBINO Nivemontio (p. 154—163) formând întâiul tractat latinesc despre originea Românilor şi istoria ţărilor române, scris pe baza autorilor disponibili, dela istoria Isaaci Angeli e gente Comnena Imp. Constantinopolitani, până la Bonfinio şi alţii, studiaţi de către silitorul Albinus

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

Seivert p. 416. — *Apponyi* No. 519.

1587 Wittenberg 115

Hodoeporicon Itineris Transylvanici, Moldavici, Russici, Cassubii, Masovici, Prussici, Borussici, Pomerani, Marchici et Saxonici, exantlati 1587. à Generoso et Magnifico Domino, DN. Francisco Banfi Losonczio Ad Illustrem et Magnificum Dominum, DN. Wolphgangum Banfi Losoncium Parentem, Consiliarium Illustrissimi Principis Transylvaniae Sigismundi Bathori de Somlio, et Comitem comitatus Dobocensis, Dominum in Banfi-Huniad, Nagifalu, Bonczhida, etc. Scriptum per Iohannem Cz. DECZIUM.

Witebergae, M.D.LXXXVII. Ex typographia Simonis Gronenbergij. In 4^0 foi 18 nepaginate.

Autorul (Decsi Csimor János) ne dă descrierea soliei de zece persoane alese, trimise de principele Ardealului Sigismund *Báthory* în Polonia, sub conducerea cancelarului Volffgang *Kowachoczy*, care plecând din Braşov în ziua de 21 Mai 1587, a trecut pe la Oituz în Moldova până la Suceava şi de acolo mai departe la Varşovia.

Partea privitoare la călătoria soliei prin Moldova se află pe paginile dintre B — C_2 şi a fost retipărită (de Victor Motogna) în „Revista Istorică" 1925 p. 19—22 cu o introducere corespunzătoare.

Exemplarul unic la Liceul Ref. Târgul-Mureş.

Szabó vol. III. No. 764.—Descris mai pe larg de *Koncz* József, în „Irodalomtörténeti Közlemények" 1891 p. 253—255.

116 **Braşov** **1588**

Liturgia. (Slavonească.)

въ дивный градъ брашовъ. влѣтъ 7096. In 4⁰ foi 105.

Epilogul depe ultima faţă zice (slavoneşte) cum că tipărirea cărţii s'a început în zilele bine-credinciosului Domn Io. Mihnea Voevod a toată ţara Ugrc-Vlahiei şi în zilele prea-marelui şi prea-înălţatului „Batăr Jigmon Voevoda Ardealskomu" în minunata cetate a Braşovului, de Şerban, fiul diaconului Coresi, isprăvitoriul Popa Mihai, din aceiaş cetate braşovenească.

Exemplarul unic în Bibl. Arhidiecezană, Blaj.

Bibl. Rom. Veche No. 32.

117 **Zürich** **1590**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis libri III etc.

S. l. M.D.XC. In 8⁰ foi 30. Cu hărţi. (Tipăritura lui Froschouer, din Zürich.)

Liceul Evanghelic, Sibiu şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 809.

118 **Firenze** **1590**

Ludovici Cervarii TUBERONIS patricii Rhacusani Abbatis Divi Iacobi *De Turcarum origine, moribus, et rebus gestis commentarius.*

Florentiae apud Antonium Patauinium, 1590. In 4⁰ foi 3 şi pag. 129 + Index.

Dedicaţia: Florentiae, Pridie kalendas Sextilis MDXC. Franciscus Serdonatius.

Din cuprins, după Indice: Albertus Polonorum rex Moldavis bellum infert; Getas quos Moldavios vocant. (p. 13—15) Balys Marconius a Dacis Moldoviis magnam iniuriam accipit. (p. 22) Dacia nunc Moldavia. (p. 12) Moldaviae coelum grave. (p. 15) Poloni a Walachis victi. (p. 15—16) Stephanus Carabogdanes a Turca petit auxilium. (p. 13) Walachi Turcis tributarii (p. 12) a Romana Ecclesia ritu sacrorum differunt. (p. 13)

Autorul operei postume (1459—1527) descrie evenimentele auzite şi în parte trăite de dânsul, având însă răul obiceiu că nu dă nici un an şi nici o dată cronologică.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1593 Padova 119

Analecta lapidum vetustorum, et nonnullarum in Dacia antiquitatum. Ad Generosum et Illustrem Dominum Volffangum Kouachocium, Regni Transyluaniae Cancell[arium] sum[mum] etc.

Patauij, 1593. Apud Laurentium Pasquatum. Superiorum Permissu. In 8⁰ foi 125 + Index.

Dedicaţia: Patavii, Anno 1593. XX. Februarii. Stephanus ZAMOSIUS.

Din cuprins: Cap. III. Dacia Romanorum fuit colonia, unde Valachorum reliquiae. Cap. VII. Inscriptio Quirinalis Flamen Albae in suburbio ad fanum Valachorum.

Este faimoasa operă a celebrului istoric ardelean Ştefan SZAMOSKÖZI, în care aflăm textul tuturor pietrelor cu inscripţiuni, cum le-a copiat în curtea princiară din Alba-Iulia şi aiurea.

[Liceul Honterus, Braşov şi alte 7 exemplare.

Szabó vol. III No. 835.

(1595) Bardijov 120

Elogium in honorem Serenissimi atque bellicosissimi Herois, D. D. Sigismundi I. Dei gratia Ducis Transylvaniae, Moldaviae, atque Walachiae Transalpinae, nec non Sacri Romani Imperij Principis, Comitis Siculorum, Partiumque Hungariae Domini Optimarum artium liberaliumque studiorum Mecoenatis, Domini sui clementissimi. Adiectae Elegiae De Bello necessario movendo *contra Turcas, et omnino continuando*. Scriptum à Ioanne Aquilio TORQUATO D. post Iaurinum occupatum.[1]

Bartphae. In 4⁰ foi 4 nepaginate.

Cuprinde epigrame şi poezii în lauda principelui Báthory (scrise în primăvara anului 1595 când el îş luase titlul de Principe al Moldovei şi Valachiei) între cari una, de zece rânduri, cu titlul: In Hungaros Pannonios, Transylvanos, Syculos, Saxones, Rascios et Walachos. (p. 7)

Exemplarul unic în Bibl. Univ. Budapest.

Szabó vol. II No. 257.

1 Cetatea Győr a fost luată de Turci la 29 Septemvrie 1594.

121 **Verona** **1595**

Oratione del Seren.^{mo} Sigismondo BATTORI Prencipe di Transiluania, etc. *Fatta il giorno dell'ultima rotta data da Lui à Sinam Bassà*: Alla presenza de' suoi Capitani, et Soldati; lodandoli delle passate, et inanimandoli a nuove Imprese: *Et la magnificenza sua verso il suo Essercito.* Tradotta fedelmente.

In Verona, 1595. *Per Pietro Diserolo.* Con licenza della S. Inquisitione. In 8^{0} mic foi 4.

Oraţiunea pare a fi fost ţinută de către principele Sigismund Báthory supt zidurile cetăţii Giurgiu, fără să facă menţiune în ea de Mihai-Vodă ori de Români; dar nu e exclus că întreaga „oraţiune" e plăsmuită şi scrisă — în numele principelui — de vre-un diac italian, făuritor de „avize" şi tipărituri războinice vândute prin târguri.

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 555.

122 **Praha** **1595**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioan. HONTERI Coronensis, libri IIII etc.

Pragae, M.D.XCV. Typis Schumanianis. In 8^{0} foi 48. Cu hărţi.

Mus. Nat. Budapest şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 861.

123 **Köln** **1595**

Martini BRONIOVII de Biezdzfedea, Bis In Tartariam Nomine Stephani Primi Poloniae Regis Legati, Tartariae Descriptio etc. Item, Transsylvaniae, Ac Moldaviae, Aliarumque vicinarum regionum succincta Descriptio Georgii A REICHERSDORFF, Transsylvani, cum tabulis geographicis tam Moldaviae, quam Transsylvaniae. Praeterea Georgii WERNERI De Admirandis Hungariae aquis hypomnemation, addita tabella lacus mirabilis ad Cirknitz.

Coloniae Agrippinae, Anno CIↃ.IↃ.XCV. In Officina Birckmannica, sumptibus Arnoldi Mylij. In 2^{0} pag. 73 + Index.

Din cuprins: Chorographia Transylvaniae a lui Georg *Reichersdorffer* (p. 25—45) şi Moldaviae Chorographia. (p. 49—54 şi 2 hărţi.)

Anexat: Moldaviae finitimarumque regionum typus. (Hartă în aramă, p. 49.)

Muz. Ardelean, Cluj, şi alte 22 exemplare.

Szabó vol. III No. 855. — *Ballagi* vol. I No. 898.

1595 **Köln** **124**

Antonii POSSEVINI Societatis Iesu, Moscovia, et alia opera. Quibus nunc recèns, propter materiae similitudinem, et regionum quarum historias explicant, vicinitatem, adiuncta sunt, *Martini Broniovii de Biezdzfedea*, bis in *Tartariam nomine Stephani Primi Poloniae Regis Legati*, Tartariae Descriptio, *antehac nunquam in lucem edita, cum tabula geographica eiusdem Chersonesus Tauricae* : Transsylvaniae, ac Moldaviae, aliarumque vicinarum regionum succincta descriptio Georgii a REICHERSDORFF Transsyluani, cum tabulis geographicis tam Moldaviae, quam Transsylvaniae. *Item*, Georgii WERNERI De Admirandis Hungariae Aquis *hypomnemation, addita tabella lacus mirabilis ad* Cirknitz. Permissu superiorum.

In Officina Birckmannica, Anno CIↃ.IↃ.XCV. Sumptibus Arnoldi Mylij. In 2⁰ foi 4 şi pag. 392 + Index.

Prefaţa : Colon[iae] etc. Calendis Ianuariis MDLXXXVII. Typographus.

Din punct de vedere românesc această carte formează o curiozitate bibliografică, întrucât ea *nu* cuprinde compendiile lui George *Reichersdorfer* despre Moldova şi Ardeal — precum se spune în foaia de titlu — căci tipograful după tipărirea raportului lui Broniowski a suprimat tiparul celorlalte lucruri, dar pentruca să se poată desface cartea i-a adăogat indicele, fără altă observaţie ori scuză.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1596 **Cluj** **125**

Brevis Enarratio Rerum, a Serenissimo Transyluaniae Principe Sigismundo Anno M.D.XCV. gestarum. Authore Ioanne IACOBINO, Notario urbis Claudiopolitanae.

Claudiopoli. 1596. (Typis Heltanis.) In 8⁰ foi 16 nepag.

Dedicaţia (către însuş principele Sigismund Báthory) Claudiopoli, octavo Calend. Aprilis. Anno Domini 1596.

Pe dosul dedicaţiei : Tetrastichon ad authorem. Matthaeus Thordai.

Autorul (de abia 22 ani) luând parte ca secretar al principelui Sigismund Báthory în campania creştinilor contra lui Sinan-paşa, a fost martor ocular al tuturor evenimentelor petrecute în Ţara-Românească şi astfel descrierea sa e foarte preţioasă pentru cunoaşterea amănuntelor acelei întreprinderi războinice.

Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

Bod p. 117. — *Seivert* p. 209.

126 Németujvár 1596

Bathori Sigmondnak Erdely orzagh *feiedelmenek győzhetetlen nyeresegeről, Thergouistia, Bukeres es Girgio alat, s azoknak meg veteléről Jstennek akarattyabul : mikent az Vitezlő* PELERDI *Peter altal meg irattatotth az egez Historia egy Magyar orszaghi fő Urhoz Levele altal.*

Nyomtattot Nimet Vyvarat Manlius Janos altal. Anno D. M.D.XCVI. In 4⁰ foi 6 nepaginate.

Dedicația tipografului : Uivarini 24. Februarij Anno virginei partus, 1596.

Autorul acestei scrisori (datată sub cetatea Giurgiului la 1 Noemvrie 1595) fiind subcămărașul principelui Sigismund *Báthory*, ne-a păstrat o sumedenie de date și amănunte privitoare și la acțiunea lui Mihai și Răzvan-Vodă, pe cari le-am folosit în studiul meu cu titlul : *Campania creștinilor în contra lui Sinan pașa* (București, 1925) comparate cu alte informațiuni contimporane.

Retipărit (după manuscrisul scrisorii) în *Dolgozatok a pannonhalmi Szent Benedek rend főapátsági főiskolájának 1913—14-iki Évkönyve* (Budapest, 1914) p. 136—156.

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

Magyar Könyvszemle 1882 p. 83.

127 Cluj 1596

Historia Melyben az Felséges Bathori Sigmondnac Erdélyi Feiedelemnec 1595 Esztendőben valo viselt hadai irattattanac megh. Az Kenyérmezői diadalomról valo Eneknec notayára, Báthori Istuán és Kinisi Pál mikoron Ali-béket 60000 magáual meg vertéc. *Ad notam* : Iò Magyar Orszagnac múlt állapattyáról.

Colosuárat, Helthaj Gáspár Műhellyében 1596 Esztendőben. In 4⁰ foi 7 nepaginate. (Incomplect.)

Poema autorului necunoscut, al cărui nume era fără îndoială pomenit în ultima strofă lipsă, începe cu comemorarea serviciilor credincioase aduse patriei sale de principele Sigismund *Báthory*, care a pornit campania din toamna anului 1595 împotriva lui Sinan-pașa, care fiind învins ne dă și o strofă (de opt rânduri) despre felul cum a îmbărbătat Mihai-Vodă pe Ungurii săi.

Cuprinsul poemei la *Veress* : Cântece istorice vechi p. 20—22.

Exemplarul unic în Muz. Ardelean, Cluj.

Szabó vol. I No. 283.

1596 **Berlin** **128**

Mahometiſche Genealogia d. i. Beſchreibung vom Herkommen und Abſterben Machometes, darinen der ganzen Türkey ... Völckern ... erzelt worden ... und ſonſt einem Sibenbürgiſchen Edelmann Johann Laſzki genant, welcher 22 Jahr darin gefangen, beſchrieben.

Gedruckt erſt zu Berlin im Jahr nach Chriſti Geburt 1596. In 4-to.

Poate ultima ediție a acestui compendiu mult citit în veacul al XVI-lea, dar sub titlu de autor fals, usurpându-se numele unui om bine cunoscut de contimporani.

Transsilvania 1841 No. 18 p. 77—79. — *Trausch* vol. III p. 439.

1596 **Roma** **129**

Transsilvaniae Olim. Daciae. Dictae Descriptio a Io. Petro, et Paullo MANUCIIS, ex uariis ueterum, et recentiorum Scriptorum monumentis, et praecipue ex Georgio a Reychersdorff, accurate in unum congesta.

Romae, CIↃIↃXCVI. (Colophon) Superiorum permissu. Ex Typographia Accoltiana. In 4⁰ foi 4 și pag. 43.

Anexat: Transsilvaniae Descriptio (o poezie) și harta Transilvaniei. (Format 17 × 24 cm. în aramă.)

Cuprinsul recenzat de Claudio *Isopescu*: Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento (Bucarest, 1929) p. 84—86.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare în Italia.

Apponyi vol. 593. — *Ballagi* vol. I No. 987.

1597 **Olomuc** **130**

Gratulatio. In Laudem Serenissimi Sigismundi Bathory Dei Gratia Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinae, Sacri Rom: Imperij Principis, Ungariae Partium Domini, Siculorum Comitis, etc. Cum Aurei Velleris insigni ornaretur. Autore Francisco KATHAY De Lugas, eiusdem Serenissimi Principis cliente, ac Eloquentiae studioso, in Alma Olomucensi Academia Societatis Jesu.

Olomutii, Anno M.D.XCVII. Typis Georgij Handelij. In 4⁰ foi 16.

Pe ultima coală a tipăriturii se află: Syncharma In Aureum Vellus Serenissimi Domini D. Sigismundi Bathorei Dei Gratia Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinae ... Principis etc. Semnat de autor: in Alma Academia Olomucense Rhetorices studioso.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 899.

131 **Zürich** **1597**

Enchiridion Cosmographiae ... Carmine heroico, libris tribus. Auctore Iohanne HONTERO Coronense etc.

Tiguri, Anno CIC. IC. III C. Apud Iohan[nem] Wolphium. In 8⁰ foi 27. Cu 14 hărţi.

Trausch vol. IV p. 216.

132 **Frankfurt am Main** **1598**

Analecta, Lapidum vetustorum et nonnullarum in Dacia antiquitatum ... Authore Stephano ZAMOSIO. M.D.XCIII.

Francofurti ad Moenum, M.D.XCVIII. Apud haeredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium et Joannem Aubrium. In 2⁰ pag. 47 + Index.

Ediţie anexată volumului: Reipublicae Romanae in exteris provinciis, bello acquisitis, constitutae, commentariorum Libri duodecim.

Cuprinsul privitor la Români vezi la descrierea ediţiei prime din 1593 sub No. 119.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. III No. 817.

133 **Anvers** **1599**

Emblemata etc. Ioan. SAMBUCI etc. Quarta editio.

Antverpiae, CIↃ.IↃ.IↃ. Apud Christophorum Plantinum. In 16⁰ pag. 332.

Cuprinsul ca la ediţia anterioară din 1584 de sub No. 111.

Retipărirea cărţii mult căutate a lui Sambucus, numită în mod stereotipic tot „ediţia a patra" — pe semne că aceea era cerută cu precădere de către cetitori.

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

Szabó vol. III No. 930.

134 **Köln** **1600**

Rudimentorum Cosmographicorum Ioannis HONTERI Coronensis, Libri IIII etc.

Coloniae Agrippinae. Anno M.DC. Sumptibus Wilhelmi Lutzenkirchij. In 8⁰ foi 8 şi pag. 220.

Trausch vol. IV p. 215.

1600 **Sine loco** **135**

Franciscus DAROCZIUS Hungarus : Descriptio rerum in Transilvania gestarum post Moldavicam expeditionem.

Anno MDC. In 4⁰ (Necunoscută.)

Autorul fusese vice-cancelar în Ardeal pe timpul generalului George Basta și umblând în solie și prin Moldova, a murit în 1616.

Horányi : Memoria Hungarorum vol. I. p. 468.

1600 **Frankfurt am Main** **136**

Rerum Hungaricarum Scriptores varii, historici, geographici. *Ex veteribus plerique, sed iam fugientibus editionibus revocati* : Quidam nunc primùm editi etc.

Francofurti, M.DC. Apud heredes Andreae Wecheli. In 2⁰ foi 8 și pag. 631 + Index.

Ediția învățatului elvețian Iacob BONGARS care călătorind și prin Ardeal, dă multe amănunte despre cele adunate, împreună cu un studiu despre originea numelui de „Walach" pe care il derivă din numele Welsch, wallis, gall și wallon. Interesant e de altfel că Bongars a călătorit în Ardeal în 1585 „cum fuga Walachiae principis Petri Demetrii turbatis rebus, crudeliter peregrinos omnes inquirerent Turcici chiaussi" așa că el se retrăsese în casa medicului George Blandrata. Aceste lucruri se cuprind în partea volumului cu titlul : Appendix ad Res Hungaricas, in qua Transylvanicae Inscriptiones veteres nonnullae et Annales exscripti de templis Leutschoviensi et Coronensi. Anno 1600.

Din cuprins : Magistri Ioannis de TUROCZ Chronica Hungarorum. (p. 1—92) Magistri Ioannis de KIKULLEW archidiaconi Chronica Ludovici Regis. (p. 92—177) Epitome rerum Hungaricarum auctore Petro RANZANO. (p. 199—268) Philippi CALLIMACHI de rebus gestis a Vladislao Polonorum atque Hungarorum Rege libri tres. (p. 284—354) Ioannis IACOBINI Brevis Enarratio Rerum a . . . Principe Sigismundo 1595. gestarum. (p. 536—547) Chorographia Transylvaniae Georgio a REICHERSDORFF (p. 565—581) et Moldaviae Chorographia. (p. 582—589)

După Indice : Bellum Karoli regis cum Bazarad wayvoda infelix. (p. 86) Exercitus regis Sigismundi in Moldaviam. (p. 123) Obedientia Alexandri waivodae. (p. 93) Reichersdorff de severitate Moldaviensium wayvodarum. (p. 585) Talio per Iohannem Huniadi waivodam a Drakul waivoda exacta. (p. 152) Valachi. (p. 346) Valachia. (p. 23, 88, 346, 412, 585)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 39 exemplare.

Apponyi No. 653. — *Ballagi* vol. I No. 1078.

137 **Frankfurt am Main** **1603**

Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum imperatoribus, a capta Constantinopoli usque ad hanc aetatem nostram, bello, militiaque gestarum. *Exegeses* Sive narrationes illustres variorum et diversarum Auctorum. *Recensente* Nicolao REUSNERO iurisconsulto et Comite Palatino Caesareo, Consil. Sax.

Francofurti, M.DC.III. Impensis Claudij Marnij, et haeredum Ioannis Aubrij. In 4⁰ foi 7 şi pag. 336 + Index.

Prefaţa: Ienae postridie Cal. Februarii, ipso die natali Salanae, Anno MIserICorDIae.

Din cuprins: Rerum in Transylvania a Sigismundo Bathoreo Principe anno M.D.XCV. gestarum. Narratio Auctore Ioanne IACOBINO Claudiopolitano. (p. 221—217) Brevis rerum a Michaele Moldawiae Transalpinae sive Walachiae Palatino Michaele gestarum descriptio. Auctore Baldassare WALTHERO. (p. 227—255)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

138 **Frankfurt am Main** **1603**

Ludovici TUBERONIS Dalmatae Abbatis, etc. Commentariorum de rebus, quae temporibus eius in illa Europae parte, quam Pannonii et Turcae eorumque finitimi incolunt, gestae sunt, *Libri undecim*: summa fidelitate nec non diligentia conscripti.

Francofurti, M.DC.III. Impensis Claudij Marnij, et haeredum Ioannis Aubrij. In 4⁰ foi 4 pag. 354 + Index.

Dedicaţia: Calendis Aprilis, Anno Domini ac Salvatoris nostri Iesu Christi, M.DCIII. Francofurti ad Moenum ex meo Museo. M. Adelarius, Crauelius Leubingensis Thuringus, Scholae Moeno Francofortensis Rector.

Din cuprins: Bartholomaeus quidam Dragphius Stephano Bathori surrogatus p. 98. Bazethes Stephano Carabogdani auxilia contra Albertum Bohemum mittit p. 130. Coelum Moldaviae Polonis adeo grave fuit, ut cum ipsis ducem quoque ipsorum morbis afflictarit p. 130. Getae vel Moldavii, vel Walachi nunc appellantur p. 10 et 127. Moldavia p. 127. Pars Valachiae ad ortum solis aestivum spectans Moldavia nominatur p. 127. Stephanus Carabogdanes Moldaviorum imperator p. 128—132. Valachi ab Hungaris et lingua, et institutis discrepant p. 127; ab ecclesia Romana ritu tantum differunt p. 128; cum Turcis multis annis fortuna varia bellum gesserunt p. 127; hostem in campis patentibus operiri non solent p. 130; magis in parte quam ditione Hungarorum sunt p. 10 et 127; sibi Turcas adiunctos habentes Polonos clade magna afficiunt p. 130, 131 et 138; Turcae tributarii sunt p. 10. Valachia p. 127.

Prima ediție a operei postume a autorului (decedat în 1527) cu multe amănunte bune despre evenimentele dintre anii 1490—1522, însă fără nici o dată cronologică, evitate din principiu după obiceiul umaniștilor timpului.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1606 **Hanau** **139**

Antonii BONFINII Rerum Hungaricarum Decades Quatuor cum dimidia. His accessere Joan. Sambuci aliquot Appendices, et alia : una cum priscorum Regum Ungariae *Decretis*, seu constitutionibus : quarum narrationes Bonfinii obiter meminere : et quae pagina 16. indicat. Tertium omnia recognita, emendata, et aucta per Ioann. Sambucum, Caesar. Maiest. consiliarium et historicum. Cum indice copiosiss[imo.]

Hanoviae, M.DC.VI. Typis Wechelianis, apud Claudium Marnium, et haeredes Ioannis Aubrii. Cum gratia et privilegio S. Caes. Maiest. ad decennium. In 2⁰ pag. 16 și 943 + Index și Decreta.

Cuprinsul la descrierea ediției din anul 1568 sub No. 76.
Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.
Szabó vol. III No. 1027.

1611 **Debrecen** **140**

Index, Seu Enchiridion omnium decretorum et constitutionum Regni Hungariae, ad Annum 1579. usque Per Causarum locos distinctum, memoriae usibusque fori maximè utile.

Debrecini, M.DC.XI. Excudebat Paulus Rheda Lipsensis. In 4⁰ foi 4 și pag. 92.

Prefața : Ad lectorem SAMBUCUS. Calend. Juniis 1581. Viennae.
Din cuprins : Decretum Sigismundi Regis 1435. Gallicia, id est major Walachia, Comania vero dicitur terra Valachiae, quae inhabitabatur a Comanis nigris, quae est sita a fluvio Olth, inter Alpes et Danubium, jacens versus Tartariam, quae nunc inhabitatur a Valachis, et nuncupatur pars Transalpinae et Moldaviae.

Decimas non solvunt Rasciani, Rutheni, Valachi. Decretum Matthiae min. art. 34. Vladislai ad majorem art. 49. Posoniense 14 art. 4. (p. 26)

Aceste însemnări se repetă la toate edițiile următoare ale Indicelui precum le vom înșira la apariția lor.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureș și alte 10 exemplare.
Szabó vol. I No. 426.

141 **Hanau** **1611**

Ioh[annis] HONTERI Transylv[ani] Poema de variarum rerum vocabulis etc.

Anexat la Lexicon Latino-graeco-hungaricum, Auctore Alberto M o l n a r Szenciensi.

Hanoviae, 1611. Typis Thomae Villeriani, p. 313—334.

Retipărirea ediției din Brașov, dela 1542 (de sub No. 21) formând poate cea din urmă ediție a acestei cărți folositoare care a avut o sumedenie de ediții în cursul veacului al XVI-lea.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Trausch vol. IV p. 216. — *Szabó* vol. III No. 427.

142 **Košice** **1614**

Oratio Dominica polyglottos. Vel PATER NOSTER etc. in XXV lingvis Hebraicâ, syriacâ vel Chaldaicà, Arabicâ, AEthiopicà, Graeca, Latinâ, et ex hac natis, Italicà, Rheticà, Gallicà, Hispanicà, sardonica oppid. et communi; Valacchicà: Germanica cum aliquot dialectis, Belgicà, Islandica, Anglica, Flandrica, Britanica: Ceculica, vel scythica et Hungarica: Turcica (Arabica, Persica, Tartarica) Illyricâ vel Croatîcâ, Bohemica, Polonica, Vandalicà, Litvanica. Per Melchiorem BOCATIUM Cassovien[sem] in lucem edita et dedicata Nobili et optimae spei puero Melchiori Reinero F.

Cassoviae. Typis Ioannis Fischer Anno M.DC.XIV. *Deo Dante nIL VaLet InVIDIa*. In 8° foi 8 nepaginate.

Cuprinde (p. 5) următorul „Tatăl nostru" românesc:

VALACHICE

Tatel noztru cziest in czer, ßuencziazhe ßemte numelie teu, ße fie uoia ta, comu in czierire afe fi in pre pamont, punie noztre de toteczilie dę mie Domnie novo, aztédez fi de aztedez naintie in tote czillie fi iarte peccatalie noſtre, comu iertem fi noÿ greſiczillor noſtri, Nume du Domine in nepazte, ße te Izbeueste, cai ata putiere fi zlava, fi inparatia, pene veczie veaculuy, Amen.

Precum se vede, textul rugăciunii (reprodus aici exact) e transcris și cules de niște oameni cari nu cunoșteau limba românească. Am retipărit însă textul fără nici o schimbare, afară de cuvântul *nostru* din rân-

dul al 7-lea (pentru *noştri*) şi acela din ultimul rând *veaculuí*, în original cules : veaculny, legând însă cuvintele : gresi czillor, ne pazte etc.

Insemnătatea acestui text este că formează cel mai vechiu exemplar al Tatălui nostru, tipărit cu fonetică ungurească dintr'o epocă din care nu există nici o tipăritură românească, după ce—precum se ştie—dintre anii 1589—1634 nu cunoaştem nici o carte tipărită în româneşte. [1]

Exemplarul unic în Liceul Ref. Cluj.

Szabó vol. II No. 357.

[1] Cfr. Tatăl nostru al lui Luca *Stroici* dintr'o carte de legi polone, din 1597.

1619 **Frankfurt am Main** **143**

Delitiae Poetarum Hungaricorum. Nunc primum in hac Germania exhibitae a Joh. Philippo PARAEO.

Francofurti, M.DC.XIX. Impensis Haeredum Jacobi Fischeri. Excudebat Nicolaus Hoffman. In 12⁰ foi 8 şi pag. 530.

Din cuprins : Joannis SOMMERI Clades Moldavica. (p. 355—404)

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş şi alte 5 exemplare.

Szabó vol. III No. 1245.

1620 **Heidelberg** **144**

Oratiuncula Pro Aeterna Divinitate Filii Dei asserenda. Quam *Generosus ac Nobilis Adulescens* Sigismundus BARTSAI De eodem, postridiè Nativitatis Dn. et Servatoris nostri Iesu Christi in Templo B. Petri Haidelbergae privatim, ex memoria laudabiliter recitavit.

Haidelbergae. Anno M.DC.XX. Typis Davidis Albini. In 4⁰ foi 12 nepaginate.

Dedicaţia : Spectabili ac Magnifico Dn. Dn. Marco Vaida Dn. in Desznyi, Moson etc. [1] Domino, filiali observantia colendo, primitias hasce studiorum exotericorum Donat, dedicat, et offert Sigismundus Bartsai de Eodem etc. etc.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş şi alte 4 exemplare.

Szabó vol. III No. 1291.

[1] Este Marcu-Vodă Cercel (fratele lui Mihai Viteazul) care după an, lungi de pribegie prin Austria şi aiurea, a luat de soţie pe Drusiana Bogáthii o rudă a principelui Gabriel Bethlen, care apoi l-a cinstit cu domeniul cetăţii Deszni în Zărand, unde s'a retras la bătrâneţe.

1622 **Köln** **145**

Nicolai ISTHVANFI Pannoni Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Nunc primum in lucem editi.

Coloniae Agrippinae, Sumptibus Antonij Hierati. Anno M.DC.XXII. Cum Gratia et Privilegio S. Caes. M. Speciali. In 2⁰ titlu şi foi 3, pag. 852 + Indice.

Prefața: Dabam Coloniae Agrippinae, Calendis Septembris 1622.

Din cuprins: 1493. Vladislaus, ut arces Achilleam et Moncastrum (in Moldavia) invadat, Alberto, concedit. (p. 33) Poloniae et Hungariae Regum foedera adversus communes hostes; ut Moldavia in Hungarorum fide maneat. (p. 45) Obitus Stephani Moldavi. Stephani Moldavi res praeclarae gestae. Moldavia, Walachia et Transsylvania Hungariae attributae. Bogdan filius ei succedit. Certamina eius cum Polonis. (p. 51—52)

1507. Radulo Walachiae Princeps ad Vladislaum venit. Aldiodum oppidum ei donatur. (p. 56) 1534. Grittus Constantinopoli in Valachiam venit. Eius copiae, Lascus ei obviam prodit. (p. 196) Copiae contractae ad 40.000 excepto Valachico exercitu. (p. 198) Arce Megies capta, Turcisque interfectis, Grittus elabi conatus, a Walachis intercipitur. Et de illo ac Docio publice supplicium sumptum. Filii eius a Moldavo postea e medio sublati. (p. 200) 1538. Solymanus Petro Moldaviae Principi bellum infert. Dacia vetus. Solymani odium in Moldavum quibus ex causis ortum. Petro scelera imputata quae. Petrus in Cicionem Transylvaniae arcem se subducit. Solyman Stephanum, Petri fratrem, Moldaviae praeficit. (p. 218—221) Petrus Vaivodae arbitrio se submittit. Petrus a Solymano in Galatam relegatur. Stephanus eius frater ob immanem in suos saevitiem trucidatur. Alexius ei succedit. Alexius cum Moldavis ad Ferdinandum transire parat. Quo cognito, Petrus Solymani copiis in principatum restituitur. Alexius a Boieris interficitur. Crudelitas eius in nobiles, quae ei exitium peperit. Alexandro Principe ei suffecto. (p. 222—3) 1541. Mailatus Achmetis et Petri Moldavi fraudibus captus. (p. 243) 1551. Turcicae et Valachicae auxiliares copiae a Georgii ducibus profligatae. (p. 295) Comites ab Arco Coronae defendendae adversus Valachos imponuntur. (p. 319) Elias Moldavus cum Valachis et Turcis Transsylvaniam longe lateque vastat. Cassonus Budensis, Valachi, Moldavi et Transsylvani Petrovitio auxilia conferunt. (p. 370) Turcorum et Walachorum auxilia Petrovitio abeunte, dilabuntur. (p. 371) Dominicus frater Doboni a Valachis comprehensus Byzantium, instigatione Perenii mittitur. (p. 376)

1561. Moldavici motus auctore Iacobo Heraclide Despotae excitati. Eiusdem Despotae vanitas et ambitio. In Alexandri Moldavi familiaritatem irrepens, et consilia de eodem tollendo inivisse deprehensus, fuga se recipere Brassonem cogitur. Inde profugiens Alberti Lasci opes praesidumque implorat. Lasci prodigalitas. Pecunia ab eodem suppeditata copiae conscribuntur. A Sarmatis transitu intercluduntur. Ideoque commisso temere certamine profligantur. Hinc ad Zaium, Ferdinandi praefectum, confugiunt. Ferdinandus re in consilio proposita. Variantibus sententiis. Decernit occulte submittenda Despotae auxilia. Copiae Despotae praebitae. Despotae vivo videntique funus a Lasco celebratur. Alexandri exercitus XXV hominum millibus constat. Valachi nostrorum impetum non sustinentes, fugam capessunt. Multisque ex eorum numero caesis ac disiectis, nostri victoriam obtinent. Antonius Siculi Ducis laus. In foro Iazygum pu-

gna haec iussu Despotae depicta, post necem eius obliterata fuit. Despota Suchavam contendens, ab Episcopis et populo, laetissimo cum applausu excipitur. Alexander collectis exercitus reliquiis, et vocatis in subsidium Turcis, ad Hierassum considet et Mircem Valachum exspectat. Hierassus flumen. Despota cum Antonio, Alexandro obviam it. Alexander, rebus desperatis, suisque desertis, Constantinopolim tendit, Moldavi, pulso Alexandro, certatim se Despotae fidei obsequioque addicunt. Cui quatuor e Boieris praeclare navant operam. Despota inopia pecuniaria, Beglerbego Graeciae, ut Alexandrum regno restituat, Solymanus iubet. Sed Despotae auctius offerente tributum, Beglerbegus revocatur, et Despota in principatu confirmatur. Antonius Siculus eximiis a Despota muneribus ornatus domum redit, Petro Devaio Suchavae arci praefecto relicto. Alberto Lasco decem millia aureorum donat Despota, tradita etiam arcis Hutinae possessione, discedit et Russelus donis auctus plurimis. (p. 401—405) 1562. Mehemetis chausii querelae de auxiliis Despotae praebitis. (p. 409) 1563. Quaerelae de Antonio Siculi iniuriis et rapinis. Res Moldavicae. Despota a suis in arce Suchava obsessus. Ferdinandi Imperatoris opem implorat, ut Zaius et Siculus sibi opitulentur. Simultates inter Lascum et Despotam. Despota Hutiniam arcem Lasco eripit. Causae, quibus subditorum animi a Despota aversi. Ambitio eius et vanitas. Complura agrestium millia exactionis aurei illius nummi levationem petunt, Eiusque tributi auctores ad supplicium sibi tradi volunt. Bernovius supplicii metu, cum aliis coniurationis sociis a Despota deficit. Luscinium episcopum veneno tolit. Despota Sborovii filiam sibi despondet. Rebellium stratagema, quo Tartarorum excursionem imminere falso nunciant, Praetoriani equites Ungari a Valachis perfide obtruncati, una cum Germanico peditatu. Thraces partim caesi, partim fuga elapsi. Dormanus Despotam Suchavae in arce obsidet. Tomsa arcem Nemethium occupat. Praesidium Despotae, ex variis gentibus. Tomsa a coniuratis princeps electus. Arceon acriori obsidione premit. Ungari eruptione facta hostes cedunt; e quibus et Dormanus crudelitate in Ungaros nobilis. Visnovecius pulso Tomsa eundem castrorum locum occupat. Visnovecio regnum a Moldavis defertur, Poloni a Valachis singulari perfidia trucidantur. Atrox inter Visnovecium et Valachos commissa pugna, qua profligatis Polonis capti Visnovecius et Piassocius, Byzantii unco in costas adacto crudelem mortem oppetunt. Ioannes Sigismundus Valachis auxilia submittit. Bernovius coniuratorum princeps occumbit. Transsylvani Hungaros ad deditionem promissis invitant. Hungarorum factiosa consilia e Devani caede suborta. Peditum factione Despota proditus. Tomsae iussu a Tartaro capite multatur. Alexander Solymani auxiliis, pulso Tomsa, regnum recuperat. Demetrius Bulgarus a Mirce Valacho trucidatur. Tomsa, Mociocus et Stroizza capite plexi. Eiusdem saevitia in Nobiles et alios. (p. 426—434)

1572. Moldavici motus. Alexander Vaivoda obit, relictis duobus filiis: Bogdano et Elia. Bogdanus in regno succedit. Optimates illum apud Selymum accusant, Ivoniam quendam, illo abdicato, eligunt.

Bogdanus cum fratre Elia in Poloniam refugit. Bogdanus varie adversis iactatus ad Moschum se confert. Elias, frater illius, Constantinopoli periit. Bogdanus a Moscho haereseos suspectus, culeo insutus mergitur. (p. 522—525)

1595. Transsylvanus Moldaviae et Walachiae Principibus, ut iugum excutiant Turcicum persuadet. Sinanus, magno coacto exercitu, Constantinopoli se movet. Eius in Michaelem Vaivodam odium. Michael Vaivoda et Albertus Kiralius Flocium oppidum funditus diruunt, Arsonam captam inflammant, Selistriam diripiunt, Achomatem eunuchum fundunt fugantque. Kiralius Bulgariam ferro flammaque excindit. Sinanus Bucarestam et Tergovistam, Michaeli adimit Michael et Kiralius acerrimo cum Turcis praelio congressi. Sinanum vincunt et in fugam coniiciunt. Tartari profligati a Moschis. Sigismundus exercitum comparat. Sicolorum copiae. Casaci. Germani equites. Moldavicae copiae. Sigismundus princeps copias suas recenset. Aquila prope principis tentorium considens. Sinanus Bucorestum cum exercitu se recipit. Sigismundus Tergovistam obsidet. Eaque Sicolorum virtute expugnatur. Sinanus Bucorestiano templo incenso turpiter fugit. Sigismundus fugientem insequitur. Turcas in ponte transeundo occupatos Transsylvani turbant, caedunt ac mergunt. Girgionis situs. Periere ibidem quinque hostium millia. Ingens praeda capta. Multique Christiani e servitute erepti. Girgionis arx expugnata. Sinanus profugus paulo post Byzantii extinguitur. Sigismundus rebus praeclare gestis domum repetit, Valachiae cura Michaeli commendata, Resvanos Moldavus Samoiscio vincitur. Fortiterque pugnans capitur, crudelique supplicio necatur, et Mogila provinciae praeficitur. Caesar et Pontifex hac Moldavi caede graviter offensi fuere. Sigismundus eam armis vindicare statuit, sed a Pontifice inhibetur. (p. 668—678)

1599. Michaelis Vaivodae legatio ad Caesaris legatos. Legatorum Transsylvaniae cum Vaivoda pacta conventa. (p. 723) Cardinalis legati ad Valachum et Bastam. Malaspina in Transsylvaniam a Clemente P.P. mittitur. Michael Vaivoda Transsylvaniam invadit. Eiusdem doli ac fraudes. (p. 737) Transsylvanorum cum Valachis certamen atrox. In quo Transsylvani fusi ac fugati. Georgius Ravazdius a Siculis frustatim dilaceratus. Cardinalis diu oberrans a Siculis faede trucidatur. Basta a Michaele accersitus in Transsylvaniam contendit. Michael provincia decedere abnuit. (p. 738—739) 1600. Michael Vaivoda Moldaviam invadit. Sigismundi et Hieremiae Vaivodae copias fundit fugatque. Michael conserto cum Samoiscio et Polonis praelio victus e Moldavia profugit. Moyses Siculus, iussu Samoiscii, Michaelem insequitur, et Transsylvaniam occupare contendit. Basta Samoiscium hortatur, ne aliena invadere conetur. Polonicae copiae in Moldaviam reducuntur. (p. 747—751) Transsylvani auctore Chaquio, Michaeli bellum inferunt. Transsylvani copias suas Bastae iungunt. Certamine fortiter inito Valachi fugientes passim occiduntur. Michael Tergovistiam fuga se recipit. Indeque Pragam ad Caesarem contendit. 1601. Michael Vaivoda a Caesare in Transsylvaniam remittitur. Gonzagae studio redit cum Basta in gratiam. Sigismundi exercitus, Moise Siculo

duce. Caesareanae copiae. Praelio acerrimo contigitur. Quo Sigismundi copiae partim prostratae, partim in fugam coniectae sunt. Decem millia hostium ibi cecidere. Simultates veteres inter Bastam et Michaelem recrudescunt. Cornisius a Valachis trucidatur, Senneius vulneribus affectus aegre servatur. Michael Vaivoda Bastae iussu e medio tollitur. Literae Bastae excusatoriae ad Caesarem. (p. 755—761)

1602. Radulonis Valachi legati cum muneribus ad Imperatorem missi. Statimque Cibinio capta Brassonem oppugnare aggreditur. Radulo Vaivoda Transsylvanorum castra noctu adortus. Turcas ac Tartaros praecipiti fugae se dantes disiicit. Transsylvanos fortiter pugnantes caedit et is dissipat. Moyses Siculus et Toldius cadunt. Proceres item complures. Iohannes Iacobinus. Transsylvanorum quatuor millia caesa 150 vexilla capta Caesari oblata. (p. 794—796)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 17 exemplare.

Szabó vol. III No. 1350.

1622 **Košice** **146**

Az Felséges Bethlen Gabornak Magyar Orszaghnak, Horvath es Toth Orszagnak Dalmatianak, Diczéretes választot Királlyának, Erdelynek Feiedelmenek, az Szekelyek ôrôkôs Ispannianak. Eôt rendbeli halhatatlan es ôrôkôs emlekezetre mélto Isten Anya Szentegy hazaval cselekedet jo tetemenyerûl minden kéresztyén fô népeknek tánuságokra tûkôrûl irattatot rôvid kônyvetske. REDMECZI T. Ianos altal.

Cassan, 1622. Festus Ianos altal. In 4^0 pag. 70. (Fragmentar.)

Din cuprins: Negyedik dolog. A bibliának oláh nyelvre forditatása s az oláh papok jó rendbe szedettetések. (p. 68—70)

E lucru cu totul nou — însemnat numai aci — că traducerea bibliei pe românește se făcuse încă din ordinul lui Gabriel *Bethlen*, și că în fața lui s'au hirotonit în dieta din Oradea, ținută în ziua de 24 Decemvrie 1616, vreo 60—70 de preoți români, ortodocși, tot la dorința mărinimosului principe, care vroia să se lățească cultura cât mai bine printre locuitorii țării.

Exemplarul unic în Liceul Ref. Târgu-Mureș.

Bod p. 231.—*Szabó* vol. I. No. 523.

1624 **Alba-Iulia** **147**

Exequiae Principales Az az: Halotti Pompa, mellyel az Istenfelô, kegyes termeszetû, Felseges Karolyi Susannanak Erdely és Magyar-Ország Fejedelem Aszonyának; az Felseges Gabornak, Isten kegyelmebôl Romai Imperiumnak és Erdely-országának Feiedelmének... szerelmes házas-társanak le vetkezett és nallunk

hagyot testi Sátorának fôldben takarittatásakor, utolsó tisztesség tetetet 1622. esztendôben, Maiusban, Iuniusban és Iuliusban. Két Classisokban rendeltetet, és bodog emlékezetire azon rendel, a' mint lôt, ki bocsáttatot.

Feier-varat. MDCXXIV. Nyomtatták Válasz-uti Andreas, és Mezleni Márton. In 4⁰ pag. 263.

Urmărind descrierea ceremonialului înmormântării principesei, vedem că în cortejul care petrecea trupul soţiei lui Gabriel Bethlen în catedrala din Alba-Iulia, mergea imediat după cei doi feciori ai lui Ştefan Bethlen şi „Gabriel Mogilla haeres Moldaviae et Valachiae Transalpinae" care se afla pribeag în Ardeal. (p. 57)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.

Szabó vol. I No. 539.

148 Strasbourg 1624

Martini OPITII Teutſche Poemata und Ariſtarchus wieder die verachtung Teutſcher Sprach, Item Verteutſchung Danielis Heinſii Lobgeſangs Jeſu Chriſti, und Hymni in Bachum ſampt einem anhang Mehr auſerleßener getieht anderer Teutſcher Poeten. Der gleichen in dieſer Sprach Hiebevor nicht außkommen.

Straßburg, Anno 1624. In verlegung Eberhard Zetzners. In 4⁰ pag. 240 şi anexat poema: Zlatna, Oder von Ruhe des Gemueths.

Poetul german silesian (născut în 1597) aparţine şi literaturii ungare pe motivul că a fost chemat de principele Gabriel *Bethlen* în primăvara anului 1622 ca profesor al „poeţilor clasici" la şcoala superioară întemeiată de dânsul în cetatea dela Alba-Iulia, unde Opitz a predat un an întreg, după care s'a întors în ţara sa. In timpul şederii sale în reşedinţa Ardealului, a făcut excursiuni prin munţii din apropierea Alba-Iuliei şi astfel scrise — în toamna anului 1622 — poema sa (de 533 rânduri) vestita şi frumoasa „Zlatna" care interesează literatura română, întrucât descrie în ea (în rândurile 89—112) pe Românii ardeleni şi jocul lor în următoarele:

Es hat das wueste Volk gantz Asien bezwungen,
Die Griechen, Thracier, und Mysios verdrungen,
Auch ewer Dacien, der Roemer bestes Land
Von langen Jahren her, verheert und auszgebrandt.
Mehr, hat nicht Attila mit seiner Scythen Hauffen,
Und dann die Wenden auch euch feindlich angelauffen?
Doch ewre Sprache bleibt noch hier auff diesen Tag,
Darob sich dann ein Mensch gar billich wundern mag.
Italien hat selbst nicht viel von seinen Alten,
Ingleichen Spanien und Gallia behalten:
Wie wenig disz nun kan den Roemern ehnlich seyn,
So nahe sind verwandt Walachisch und Latein.

Es steckt manch edles Blut in kleinen Bawrenhuetten,
Das noch den alten Brauch und art der alten Sitten
Nicht gaentzlich abgelegt. Wie dann ihr Tantz anzeigt,
In dem so wunderbahr gebueckt wird und geneigt,
Gesprungen in die Hoeh, auff Art der Capreolen,
Die meine Teutschen sonst ausz Franckreich muessen holen,
Bald wird ein Creysz gemacht, bald wiederumb zertrennt,
Bald gehn die Menschen recht, bald auff der lincken Hand;
Die Menschen, die noch jetzt fast Roemisch Muster tragen,
Zwar schlecht, doch witzig sind, viel denken, wenig sagen:
Und was ich weiter nicht mag bringen auff die Bahn,
Dadurch ich sonsten wol in argwohn kommen kan.

Insemnătate românească are și rândul al 28-lea al poemei, observând că lângă Zlatna „ein grünes Feld allda Trajanus Wiesen heisst Prat de Trajan" precum și rândul 43 unde poetul descriind ruinele cetății Petrodava, zice în nota anexată: Dass hier Petrodava, welcher Ptolomaeus erwehnet, gestanden sey, ist nicht so unglaublich: Dann noch jetzund neben der alten Stadt ein Walachisch Dorff Pedredan heisset. Aber Zeugma, die eben er, Ptolomaeus nennet, scheinet sich besser hieher zu fügen, inmassen auch solches die Inwohner bestätigen.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1627 **Frankfurt am Main** **149**

Syndromus rerum Turcico-Pannonicarum, historiam centum quinquaginta annorum complectens; qua quidquid a capta Constantinopoli ad annum usque 1600. inter Christianos Turcasque rerum pace militiaque gestum est, imprimis autem ab excessu Mathiae Corvini Hungariae Regis, perspicuis illustribusque narrationibus, duobus voluminibus comprehensis, perscribitur. Adspersis vicinarum Hungariae gentium rebus etc. Partes duae.

Francofurti ad Moenum, 1627. In 4⁰ pag. 336 și 354.

Din cuprins: Pars I. Cap. XXV. Ioannis IACOBINI Rerum in Transylvania a Sigismundo Bathori Principe anno 1595. gestarum Narratio. (p. 211—227) Cap. XXVI. Baldassari WALTHERI Rerum a Michaele Moldaviae, Transalpinae sive Valachiae Palatino gestarum Descriptio. (p. 227—255) Pars II. integra continet Ludovici TUBERONIS Commentarios.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1628 **Wien** **150**

Tripartitum opus, Decretorum, Constitutionum et Articulorum Regum Inclyti Regni Ungariae, in tres tomos divisum etc.

Viennae, M.DC.XXVIII. Typis et sumptibus Casparis ab Rath etc. In 2⁰ foi 8 și pag. 119, 616, 111 + Indice la fiecare tom.

Dedicaţia: Viennae Austriae, Anno Christi M.DC.XXVIII. Mense Augusti.

Cuprinsul articolelor dietale dintre 1557—1574 (din volumul II) a se vedea la ediţia din 1584 sub No. 110.

Tomus III. Articuli anno 1593. Posonii editi. Art. 4. Valachi, Rasciani, Rutheni, molitores in fluviis propria habentes Colonialia ad contribuendum cogi debent. (p. 15)

Liceul Ref. Aiud şi alte 9 exemplare.

Szabó vol. III No. 1416.

151 **Strasbourg** **1629**

Disquisitio historico-politica, *De* regno Hungariae: Quam *In Inclytâ Universitate Argentoratensi*, Patrocinante Clarissimo Viro Dn. Matthia Berneggero, Historiarum in eadem Professore Ordinario Dignissimo, Dn. Praeceptore et Fautore perpetim observando, colendo, Publicae et amicabili Censurae *subjicit* Auctor Martinus SCHÖDEL, Posonio-Hungarus. *Calend. Octob. in Auditorio Majori*, Sidon. Apollinar. Summas in affectu partes jure sibi usurpat terra, quae genuit.

Argentorati, Anno 1629. Typis Johannis ReppI. In 4⁰ foi 86 nepaginate.

Dedicaţia: Argentorati X. Cal. Octob. CIↃ.IↃC XXIX.

Cartea compusă din amănunte scoase din autori disponibili, ne interesează numai pentru desenurile (în aramă) ale diferitelor monede alăturate ei, dintre cari menţionăm: Nummus castrensis Sigismundi Batori Transylvaniae principis, cusus durante expeditione contra Turcas, anno 1596. (Pe avers vederea oraşului „Temeswar" în diametru de 51 mm.) Nummus iconicus Rudolphi II. Imp. Rom. profligato Cardinale Bathorio, et Transylvania recuperata, cusus anno 1599. (Pe avers cu inscripţiunea „Victoria Dacica" în diametru de 117 mm.)

Cartea are şi o ediţie de titlu din anul 1630.

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

Szabó vol. III No. 1440.

152 **Bardijov** **1632**

SAMBUCUS: Index ... omnium decretorum ... Hungariae etc.

Bartfae, 1632. Excudebat Iacobus Klősz. In 4⁰ foi 8 şi pag. 90.

Mus. Nat. Budapest şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. I No. 605.

1634 **(Leyden)** **153**

Respublica et Status Regni Hungariae.

S. l. CIↃ.IↃC.XXXIV. Ex officina Elzeviriana. In 24⁰ pag. 330.

Din cuprins: Chorographia Transylvaniae Georgii REICHERSDORFFER. (p. 7—42)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Haner vol. II No. 88. — *Apponyi* No. 828.

1635 **(Cluj)** **154**

Rővid Historia, Melyben meg iratik, Szenan Bassanak, Tőrők Császár ereiével, Havasalfőldének, és Erdély Országának pusztitásara valo ki jővetele, 1595 esztendőben. És Istennek segitsęge által, annak az sok pogánsagnak, az Magyarok által, meg veretése és szégyen vallása. Annak felette, ugyan akkor, Borbély Győrgy Kapitanságában, Lyppa Várával egyetemben, Tizen-nyoltz váraknak, és Kastélyoknak az Tőrőkőktől valo meg vétele. *Ad Notam*: Trojanae Historiae, etc.

Nyomtattatott Abrugi Győrgy által. In 4⁰ foi 9 nepaginate.

Pe dosul foaiei de titlu se află o dedicaţie în versuri latine, din care reiese că autorul este SZÖLLÖSI István, care în ultimele strofe ale poemei mărturiseşte că lucrarea sa a făcut-o pe baza cărţii lui Ioan Iacobinus, tipărind-o acum — în anul 1635 — pentru ca faptele de vitejie descrise să nu se uite de oameni.

Cuprinsul poemei la *Veress*: Cântece istorice vechi p. 22—23.

Muz. Ardelean, Cluj şi 1 alt exemplar.

Seivert p. 209. — *Szabó* vol. I No. 647.

1637 **Levoča** **155**

SAMBUCUS: Index ... omnium decretorum ... Hungariae etc.

Leutschoviae, 1637. Excudebat Laurentius Brever. In 4⁰ foi 68 nepaginate.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 6 exemplare.

Szabó vol. I No. 672.

1639 **Bardijov** **156**

Medula Geographiae practicae, Peregrinantium inprimis usui, deinde Historiarum et rerum hoc tempore belicosissimo gestarum, gerendarumque cognitioni accomodata... Auctore: Davide FRÖLICHIO Mathematico Caesareopolitano, apud Gepidas Carpathicos.

Typis Bartphensibus. Anno 1639. In 8⁰ dedicaţie, pag. 453 şi Index.

Din cuprins: *Caput X.* De Transsylvania. (p. 363—380) Vinum Valachicum. (p. 365) Abrugbania et Keresbania a Saxonibus et Walachis inhabitantur. Haczak oppidum, montibus et alpibus editissimis cinctum, a Walachis et Hungaris excolitur. (p. 377) Varhely est locus vetustae urbis, cujus rudera Walachi crebro vertunt, ac lapides pretiosos, numismata et alia antiquitatis monumenta ex visceribus terrae effodiunt. (p. 378)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 536.

157 Alba-Iulia (1641)

Evanghelia cu învăţătură. (Kazanie.)

Tipărită în Băligrad, în Ardeal. In 2⁰ foi 330. (Fragmentar.)

Retipărire neîngrijită a Evangheliei lui Coresi din 1581, săvârşită acum de popa Dobre din Ţara-Românească, care „au făcut tipare în Ardeal" cu voia „măriei sale lu crai Racolţi Gheorghie" căruia s'a jăluit pentru acest lucru arhimitropolitul Ghenadie, care însă murind, tiparul cărţii a fost sfârşit cu ajutorul urmaşului său, arhimitropolitul Iorist.

Bibl. Arhidiecezană, Blaj şi 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 40. — *Veress* p. 19.

158 Levoča 1641

Der Uralte Deutſch-Ungeriſche, Zipſeriſche und Siebenbürgiſche Landßmann. Daß iſt: Vorlauffer Der Newen Ungeriſchen Chronic, Welche von Davide FRÖLICHIO, Röm: Käy: und Königl. Majeſt: durch dero Königreich Ungern / Mathematico. Außführlicher geſtellet / und zur Feder gebracht worden. Darinn zu dieſem mahl Vornemblich von der jetzigen Zipſer und anderer Deutſchen-Ungern / wie auch Deutſchen-Siebenbürgern herkommen und Vorfahren gehandelt wird.

Leutſchaw, in Ober Ungern 1641. Gedruckt bey Lorentz Brewern. In 4⁰ foi 22 nepaginate.

Dedicaţia: Dab[am] Caesariopoli Gepidiae Hungarorum, sub ingressu Solis in Scorpionem, Anni Christiani M.DC.XLI.

Din cuprins: Stueck XIII. Ursprung der Siebenbürgischen Walachen. (p. Diij)

Liceul Evanghelic, Sibiu şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. II No. 576.

1642 Alba-Iulia 159

Catihismus creştinesc.

[Bălgrad, 1642.] Nu există în niciun exemplar.

Catehismul fiind pomenit în diploma principelui George Rákóczy I. (din 10 Octomvrie 1643) prin care numeşte pe popa Simeon *Ştefan* vlădică al Românilor din Ardeal, anul tipăririi lui — început încă din 1640 — trebue să fie 1642, cu atât mai mult cu cât mitropolitul Moldovei Varlaam şi-a ţinut soborul împotriva acestui catehism în acest an.

Tipografia principelui din cetatea Alba-Iulia se hotărîse la tipărirea lui cu prilejul pregătirii ediţiei a treia a catehismului latinesc-unguresc, fiindcă ediţiile anterioare (din 1636 şi 1639) se sfârşiseră. Tipărirea catehismului românesc a purces dela episcopul reformaţilor, Ştefan *Geleji* Katona şi manuscrisul lui românesc fiind gata chiar din toamna anului 1640, el zoria mereu tipărirea lui; ba acest lucru formă o condiţiune severă a numirii noului vlădică, din partea principelui, care l-a constrâns chiar să pună să se înveţe românește în şcoli şi să se refacă tipografia română.[1] De altfel datele din Cronica lui Şincai privitoare la acest catehism sunt folosite şi într'un articol unguresc al lui Francisc *Koós*, fost preot calvin din Bucureşti.[2]

Bibl. Rom. Veche 38. — *Veress* p. 19—20.

[1] A se vedea în articolul 7-lea al propunerii episcopului Geleji (din Alba-Iulia, 22 Septemvrie 1640) în privinţa numirii vlădicului român; *Uj Magyar Muzeum* 1859 vol. I. p. 216.

[2] Koós Ferencz: Egy Kálvin-káté története Jászvásáron 1642; în *Kolozsvári Nagy Naptár* pe 1867 p. 71—72.

1642 Debrecen 160

SAMBUCUS: Index . . . omnium decretorum . . . Hungariae etc.

Debrecini, 1642. Excudebat Melchior Fodorik. In 4-to.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 6 exemplare.
Szabó vol. I No. 690.

1643 Braşov 161

New und Alter Calender Auff das Jahr nach der heilbringenden Geburt Christi 1643 Auff Ungern, Siebenbürgen und andere umbliegende Örter, mit höchsten Fleiß calculiret Von Davide FRÖLICHIO, Astronomo zu Kaeysermarkt.

Gedruckt in Cronstadt. In 8° foi 14. (Cu stema oraşului Braşov.)

162 **Bardijov** **1643**

SAMBUCUS: Index ... omnium decretorum ... Hungariae etc. Bartphae, 1643. Excudebat Jacobus Kloesz. In 4° foi 8 şi 60 nepaginate.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.
Szabó vol. I. No. 735.

163 **Ulm** **1643**

Bibliothecae seu Cynosurae peregrinantium Liber tertius, Partis Prioris... Elaboratum per Davidem FRÖLICHIUM, Sac. Caes. R[egiae]que Majest. per Regnum Hungariae Mathematicum.

Ulmae, Anno M.DC.XLIII. Impressis Wolfgangi Endteri. In 8° mic pag. 540.

Din cuprins: Valachi utuntur lingua Italica corrupta. (p. 57) Valachi in Transylvania sunt Romanorum Coloni et reliquiae. (p. 60) In Valachia siliginis grana atri coloris sunt. (p. 86) Descriptio pontis Trajani in Valachia. (p. 170)

Alte notiţe despre Români nu are, cu toate că descrie Transilvania pe larg, cum şi pe Saşii de acolo, pe baza datelor culese din cărţi ori dela ardelenii cu cari a studiat în Germania. (p. 305—317 a părţii II.)

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte 9 exemplare.
Szabó vol. III No. 1628.

164 **Suceava** **1645**

Răspunsuri ale lui VARLAAM, Mitropolitul Moldovei, împotriva Catehismului românesc, care în anul 1642 s'au tipărit în Bălgrad, după dogmele Calvinilor.

În Suceava. (Necunoscut.)

Locul tipăririi este — fără îndoială — Suceava, numit de Şincai de două ori (latineşte şi româneşte) în capul părţii ce-o publică din prefaţa mitropolitului Varlaam, în Cronica sa, iar nu Iaşi precum pomeneşte Popp, şi dacă nota lui Şincai e adevărată, ea ne dă o ştire despre singura tipăritură românească din Suceava.

165 **Amsterdam** **1646**

Mart. OPITII Opera Poetica. Das iſt Geiſtliche und Weltliche Poemata Vom Autore ſelbſt zum letzten überſehen und verbeſſert.

Amſterdam, 1646. Bey Iohan Iansson. In 12° foi 12 şi pag. 394. (Titlul cu embleme, în gravură de aramă.)

Prefaţa autorului: Breszlaw den 28 Christmonats im 1628 Jahre.

Din cuprins: Zlatna. (p. 131—145) Erklärung vorigen Getichts. (p. 146—155) Dintre aceste note deslușitoare menționăm textul celor 4 pietre epigrafice (p. 148—149) cu observaţia poetului, că una din ele fusese desgropată în 1622 bey Weissenburg; iar alta se află: unter dem Thor des verwüsteten Kloster Tofalo,[1] rectificând publicaţia lui Gruterus, unde (p. 594) Opitz o găsise tipărită greșit.

Bibl. Univers. Budapest și alte exemplare.

[1] Ungureşte Tótfalud, româneşte Tăut.

1648 Alba-Iulia 166

Noul Testament. Sau, înpăcarea, au leagea noao alui Isos Hristos Domnuluĭ nostru. Isvodit cu mare socotinţă, dein isvod Grecescu, și cu slovenescu, pre Limbă Rumănească, Cu îndemnarea și porunca, deînpreună cu toată cheltuiala, A măriei sale, Georgie Rakoţi, Craiul Ardealului, i procea.

Tipăritusau întru a mării sale Tipografie, Deintăiu nou, în ardeal în cetatea Belgradului. Anii, dela întruparea domnuluĭ și mântuitoruluĭ nostru Isos Hristos 1648. Luna lui Genuariu, 20. In 2^0 foi 336. Pe dosul feţei de titlu stema principelui George Rákóczy, în xilografie.

Dedicaţie (predoslavie) către Măria sa Craiul Ardealului de *Simion* Ștefan, arhiepiscop și mitropolit scaunului Belgradului și a Vadului și a Maramurășului și a toată ţara Ardealului.

Aflăm din predoslovia către cititori, că testamentul a fost izvodit pe limba română de ermonahul Selivestru „din porunca și chelșugul Măriei sale" și știm din alt izvor că isprăvindu-și munca în vara anului 1644 a fost dăruit pentru ea de către principe cu 50 de fiorini și postav de un surtuc.[1] Tipărirea testamentului a ținut aproape doi ani, căci principele scrie în Făgăraș la 7 Ianuarie 1646 că vrea să tipărească biblia pe românește, pentru care a pus să se aducă antimon din Ungaria. Avem și o însemnare că exemplarele rămase nevândute după stingerea dinastiei Rákóczy fiind duse în cetatea Ecsed (în Ungaria) au fost oferite spre vânzare chiar după o jumătate veac (în 5 Octomvrie 1690) doritorilor de a le purta prin târguri[2] și cu toate acestea, nu ne-au rămas din el de cât 5 exemplare.[3]

Acad. Română, București și alte 2 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 54. — *Veress* p. 20—21. — *Szabó* vol. II No. 684.

[1] Principele George Rákóczy I. către soţia sa, Susana Lórántfi din Tokaj, 27 August 1644; la *Ballagi* Aladár: *A magyar nyomdászat történelmi fejlődése* (Budapest, 1878) p. 235.

[2] Ambele scrisori cu datele citate, publicate de *Thaly* Kálmán (Valentinus bujdosó) în *Századok* 1871 p. 718.

[3] Vezi articolul lui *Marosán* Viktor: Rákóczi-féle román egyházi könyvek în *Budapesti Hirlap* 1902 No. 353 p. 44—45.

167 **Alba-Iulia** **1648**

Catechismus Az az; A' Keresztyéni vallásnak és Hûtnek Rôvid Kérdésekben és feleletekben foglaltatot, szentirásbéli bizonyságokval meg-erôsittetet summaja avagy veleje. Mellyet Deák és magyar nyelvbôl Olah nyelvre forditot FOGARASI István. Lugosi már az igasságot rész szerint meg-*ismert* Olah Magyar Ecclesiának lelki Pásztora.

Feiervarat Nyomtattatott Brassai Major Márton által 1648. esztendôben. In 4⁰ pag. 48.

Sub titlul de mai sus un „motto" din Sfânta Scriptură: *2. Timoth. 3. v. 15.* Ês hogy gyermekségedtôl fogva tudgyad a' Szent irásokat, mellyek tégedet bôltsé tehetnek az ûdvôsségre etc.

Titlul românesc-latinesc pe pag. 7 cu fonetică maghiară: Catechismus Atsaja ej atsaja; Summa szau Meduua a' uluitej si a' kredinciej Christinaszkae, kuprinsze en Entreberj, si Reszpunszurj szkurtae; si ku adeveretury den szkriptura szventae enterite. / Catechismus Latino, Ungarico, Walachicus. Translatus opera ac Studio Stephani FOGARASI Symmistae Oppidi Lugas. Anno 1647 die 18. Decembri.

Prefaţa (Inainte-cuvîntare) dedicată Cinstituluĭ, de bune fapte strălucitor, Domnieĭ Sale Domnuluĭ Acaţiu *Bartsai*, al Lugoşuluĭ şi Caransebeşuluĭ mareluĭ Ban; al Comitatuluĭ Severinuluĭ Comite suprem; în care traducătorul ne spune că a izvodit această „Biblie mică" primind Banul de a se scoate la lumină sub ocrotirea sa pentru folosul tineretului românesc, văzând cu ruşinare că pe când la „Judeii orbi" copilul de 5 şi 6 ani citeşte frumos Sfânta Scriptură, între Ungurii noştri unii în vârstă de 20 sau 25 de ani, oameni cu barbă, abia dacă în viaţa lor au avut în mână Biblia.

Liceul Ref. Târgul-Mureş şi 1 alt exemplar.

Bibl. Rom. Veche No. 53.—*Szabó* vol. I No. 803.—*Veress* p. 21—22.

168 **Alba-Iulia** **1651**

ספר תהלים Psaltirea. Ce se zice, Cântarea, a fericituluĭ proroc şi înpărat David, Cu cântările luĭ Moisi, şi cu summa şi rânduiala, la toţi psalomii. Izvodită cu mare Socotinţă, den Izvod jidovesc, pre limba rumănească, cu Ajutorul luĭ Dumnezău, şi cu îndemnarea şi porunca, denpreună cu toată cheltuiala A măriei sale, Georgie Rakoci, Craiul Ardealuluĭ, i procea.

Tipăritusau întru A măriei sale Tipografie, Dentăiu Noao, în Ardeal în cetatea Belgradului, vă leato ⁂. A ot rjdstva hristova, 1651 dekemvrie 25 dnia. In 4⁰ foi 18 şi 300 incadrate. Pe

dosul foai de titlu stema principelui George Rákóczy, în xilografie.

Prefaţa dedicată Cinstituluĭ şi luminatuluĭ cu destoinicie şi cu creştinătate milostivuluĭ Gheorghie *Rakoţi*, din mila luĭ Dumnezeu Craiul Ardéluluĭ, Domnuluĭ părţilor ţărăĭ ungureşti şi Ş̧panuluĭ Săcuilor; din care aflăm că cartea a fost izvodită de mai mulţi, împreună cu *Semeon* Ştefan mitropolitul din scaunul Belgradului, cu cheltuiala Măriei Sale pentru ca să o poată ceti înţelegându-o şi mic şi mare.

Academia Română, Bucureşti.

Bibl. Rom. Veche No. 60.— *Veress* p. 22—23.

1652 **Wien** **169**

Memoria Regum, et Banorum, regnorum Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae, inchoata Ab Origine sua, et usque ad praesentem Annum M.DC.LII. deducta auctore Georgio RATTKAY, de Nagy Thabor, Lectore et Canonico Zagrabiense.

Viennae Austriae, Anno 1652. Ex Officinâ Typographicâ Matthaei Cosmerovij, Sac: Caes: Maiestatis Typographi Aulici, in Aulâ Coloniensi. In 2⁰ foi 11 şi pag. 277 + Index.

Approbatio Universitatis Viennensis: Ex Monasterio nostro ad SS. Sebastianum et Rochum die 29. Ian. 1652.

Din cuprins: 1418. Banus Stephanus Losoncius in Valachia pugnans interficitur. (p. 88) 1596. Valachi Drascovicio Bano obedientiam spondent. (p. 167) 1597. Joannes Drascovicius Pro-Rex Valachos e Turcia educit. (p. 178) 1635. Valachorum commissio tentatur sub Sigismundo Erdödio. (p. 207) Puncta Statuum Regni Sclavoniae. (p. 208—9) Drascovicius Commissionem Valachicam urget. (p. 231) Valachorum Commissio sub Nicolao Zrinio Bano. (p. 270)

Batthyaneum, Alba-Iulia. şi alte 14 exemplare.

Szabó vol. III No. 1794.

1653 **Oradea** **170**

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum. Ex Articulis ab Anno Millesimo Quingentesimo Quadragesimo, ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentesimum Quinquagesimum tertium conclusis, compilatae; Ac primùm quidem per Dominos Consiliarios revisae, tandemque in Generali Dominorum Regnicolarum, ex edicto Celsissimi Principis, D. D. Georgii Rakoci, Dei gratia Principis Transylvaniae, Partium regni Hungariae D[omi]ni, et Siculorum Comitis, etc. Dñi eorum Clementissimi, in Civitatem Albam Juliam

ספר תהלום

Ѱалтиръ.

Чесѣзиче, Кънтарѣ,
Аферичітулуй Прорк шиѧпъратъ
Дѣдъ.
Кукънтъриле луй Моѵсѝ.
шѝ ку сумма шѝ рѣидуѧла, ла тоци ѱаломїи.

Зводктѫ ку мае Сокотинцѫ, деи Изводъ
Жидовескъ, Прелимбѫ Румънѣскѫ.
ку Аѵюторюлъ луй Дмнезѣу, шѝ ку ѧ демнарѧ шѝ
порунка, деи преунѫ кутоатѫ келтуѧла Амѣрїей сале,

Георгіе Ракоци.

Краюлъ Ардѣлулуй, и прочаѧ.
Тупѣритусалу ѧтру Амѣрїй сале Тупографїе,
Дентѣю Ноаѡ, ѧ Ардѣлъ ѧчетатѧ.

Белградулуй.

Блѣто, зрнѳ. Аѿржства хва, ахна. Деке: ке, днь.

ad diem decimumquintum mensis Januarii Anni praesentis congregatorum, conventu, publicè relectae, intermixtis etiam Constitutionibus sub eadem Diaeta editis.

Varadini, CIↃ IↃ CLIII. Apud Abrahamum Kertesz Szenciensem. In 2^0 foi 3 şi pag. 250 + Conclusio şi Index.

Afară de Prefaţă şi Concluziune, cartea e scrisă ungureşte şi formând prima Pravilă a ţării care stabileşte întâiaş dată drepturile şi datoriile locuitorilor, aflăm în ea următoarele paragrafe ori amintiri privitoare la Români:

Pars I. Titulus octavus. Az oláh papokról. (fol. 14—15) Titulus 9. Az oláhokról. (f 15—16) Pars II. Titulus 6. Moldovai, havasalföldi és többekkel-is lévő confoederatiokról. (f 40)[1] Titulus 53. Kalugerek felől. (f 136—137) Titulus 83. Beszterczeieknek Moldova felől való határáról. (f 169) Quinta pars. Edictum XXXVIII-XL. Oroszok, oláhok, muntyánokról, s egyéb nemből álló lézzegő emberek felől. (f 232—233) Edictum XLII-XLIII. Oláh papokról. (f 233—234) Edictum XLIV. Oláhokról. (f 234)

Pe baza indicelui mai aflăm şi următoarele citate despre Români: *Aranyász* oláhok, czigányok por aranyokat mi fizetésért tartoznak *Fiscus* számára adni. Másoknak adni tilalmas. Akar mely folyó vizekben keresni szabados. (Pars 2. Tit. 16 Art. 3 fol. 62) *Dézmát* adni tartozzanak az oláhok is Erdélyben mindenből. Partiumban most a patronusok szabadságára hagyatik. (P.3.T.5.A.2.f.76) *Donatiók* csak a *legitimus* fejedelmektől valók stálnak; Mihály vajdától adatottak is, és megverésekor, a kiknek nobilitatiók adattak. (P.4.T.13.A.5.f.202) *Fiscale bonumok* közzül, ha kinek az Ország conferált Mihály vajda kiverésekor, *contentatio* nélkül el ne vétessék, ha nem *rebellált* azután az oly donatarius. (P.2.T.8.A.1.f.43) *Harminczaddal* tartoznak, kik a moldvai vagy havasalföldi határban, vagy a Silben legeltetik, és akarmint eladják marhájokat, sub poena. (P.2.T.12.A.9.f.57) *Oláh vladikák* állatásában s azoknak tiszteket illető praescriptumok. (P.1.T.8. A.1.f.14) *Oláh* papok más országból jövén be, megexamináltassanak. (P.1.T.8.A.2.f.14) *Oláh* papok honorariummal tartoznak *annuatim* földes uroknak. (P.1.T.8.A.3.f.15) *Oláh* papok fiai megházasodván, vagy külön kenyéren lévén, *repetáltassanak*; apjok mellett is megfogattathassanak; apjoktól külön lévén, akarmi idős korokban *repetál*tathassanak. (Ibidem.) *Oláh* papok büntetése, kik ok nélkül *divortiálnának* vagy más vallásokon lévőket, vagy elragadtakat copulálnának. (P.1.T.8. A.4.f.15) *Oláhság* magyar *natiónak* ne praescribáljon; és hogy az ő idnepeken ne legyen szabados vélek dolgoztatni, abban senkit impediálni ne merészeljen. (P.1.T.9.A.1.f.15) *Oláhfalviaknak*, hogy a Szék törvényétől függjenek, imponáltatik. (P.3.T.79.A.1.f.157) *Oláh* papok,

---

[1] E interesant că articolul se referă aici la confederaţia din anul 1601 despre care istoria nici nu ştie nimica, pe când o adevărată confederaţie între Ardeal şi Ţara-Românească era aceea dintre principele George Rákóczy I şi Matei-Vodă Basarab.

kiknek orvgazdaságok s egyéb latorságok felől bizonyos *suspicio* vagyon, a tisztek által arestaltathassanak. (P.5.E.42.f.233) *Oláhok* tolvaj módon ragadván-el feleségeket, azoknak és azok atyjoknak *consensusok* nélkül, halállal büntettessenek, *consensusok* ha járult, dijokon változzanak a földes urtól, ki ellen a hatalmat tötték. (P.5.E.43.f. 224) *Oláh* papok *illegitimum divortiumot* cselekedvén *invigorosum* legyen. (Ibidem.) *Oláhságnak, exceptis excipiendis officialibus*, mindenféle fegyverviselés interdicáltatik. (P.5.E.44.f.234) *Potentiák* és *violentem concambiumok* Mihály vajda, Básta György és a Német commissariusok idejekbéliek dolgait, mikor s mint igazitotta el az ország. (P.3.T.8.A.2. f.80) *Székelység* s egyéb rendek az Oláh országok határira való irruptioktól magokat megtartóztassák, sub poena flor. 100. (P.3.T.7.A.5 f. 149) *Szélibeliek* békövethetik elveszett marhájok nyomát az Oláh országokra; certis modis. (P.3.T.4.1.A.9.f.155) *Székelység* az Oláh országi. utakban lévő erősségecskékre jól provideáljon. (Ibidem. A.20.f.156) *Zoerin* vármegyében megmarhásodott muntyánok, vissza akarván menni, marhájoknak két részét a patronusok magoknak tartsák. (P. 5. E. 40. f. 233)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 17 exemplare.
Szabó vol. I No. 878.

171 **Alba-Iulia** **1653**

[Diploma sacerdotibus Valachicis datum.]
[Albae Iuliae, 1653.]

Tipărite din porunca principelui George Rákóczy II latinește. Ultimul exemplar a perit în 1849.
Bibl. Rom. Veche No. 63. — *Veress* p. 23.

172 **Wien** **1653**

Magyar Mars avagy Mohách mezején történt veszedelemnek emlékezete.

Nyomtattatot Béchbén Cozmerovius Máthe, Chászár Urunk eő Fölsége Udvari könyv-nyomtatoja által, 1653. esztendőben. In 2^0 foi 15 pag. 154.

Dedicația semnată: LISTIUS László.
Din cuprins: Gyula-fejér-Várnak honnan lett nevezeti. Erdélyben való Szász Városoknak renddel való leirása és dicséreti. Székelyek eredeti. Erdély dicséreti. Erdély bőségnek tárháza. Erdélynek határossa Moldova és Havas alfölde.

Autorul expunând în versuri bătălia dela Mohács (din 1526) descrie Ungaria și Ardealul, cu țările ei vecine române, despre cari zicând că ele sunt menite a ocroti Ardealul, pomenește (p. 35) astfel:

Moldova egy felől, Havasal más felől Erdélyt foglallyák körül, Mint erős Bainakságh, e' két Olah-országh vadnak jó segitségül, Hogy bé rohanása, avagy pusztitása, ne essék ellenségtűl.

Alt interes cartea nu are, dar menționăm că autorul ei se trăgea în linie maternă, dintr'o ramură a familiei arhiepiscopului Niculae Olah.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 869.

1654 **Sibiu** **173**

Jſrael HIEBNERS Prognoſticon Auff das Jahr Nach der Geburt unſers eintzigen Königs und Schutzherrn Jesu Christi M.D.C.LIIII. Welches das ſechſte nach dem Deutſchen Friedensſchluß.

Gedruckt in Hermanſtadt. In 16⁰ foi 56 nepaginate.

Din cuprins (Chronica, von Anfang der Welt her verlaufene Geschichten) dăm următoarele însemnări în legătură cu Românii:

1163. Die Syebenbürger und Walachen bekriegen Griechenland.

1332. Die Sachsen und Walachen widersetzen sich König Carolo.

1343. Ludovicus, Caroli Sohn, der 25. König in Ungarn 40 Jahr, bezwang die Sachsen, Moldawer und Reussen.

1460. Dracula Vayda verwüstet Omlasch den Marck vorm Walde.

1475. Stephan Moldawer Vayda schlägt die Türken nur mit wenig Volk, erobert 36 Fahnen, feht 4 Hauptleuth.

1493. Der Ali Beg ward von den Hirten beym Rothen-Thurm aufgehalten.

1510. Michne Vayda wird aus der Walachey vertrieben, in der Hermanstadt getödt.

1529. Am Tage der 10,000 Märterer[1] geschah die Schlacht bey Marienburg mit Petro Moldner Vayd.

1529. Peter Moldner Vayda kompt zum andernmal vor Cron, verbrennet Tortlaw.

1529. Moses Vayda in der Walachey lässt das Schloss Türtz Fest umbsonst belägern.

1550. Elias Moldner Wayda beraubt Zekelland, führet viel Leuthe weg.

1599. Mihal Vayda schlägt den Bathori Andreae bey der Hermanstadt den 28. October.

1600. Basta Georg vertreibt den Mihal Wayda aus dem Land.

1601. Bathori Sigmund wird von Georg Basta und Mihal Vayda bei Goroslo geschlagen. Mihal Vayda ward getödtet.

1603 den 3. Julii wird Zekel Moses vom Radul Vayda bey Cron geschlagen.

1611 den 9. Julii ist der Bathori Gabor vom Radul Vayda bey Cron geschlagen worden.

---

[1] Adică în ziua de 22 Iunie 1529.

1639. Der Moldawer Wayda wollte die Walachey turbiren, ward aber mit Verlust und Schaden abgetrieben und compescirt.

1645. Die Heuschrecken kamen aus der Valachey in Zekelland, verderbten die Früchte.

1650. In diesem und folgenden 2 Jahren, erhub sich grosse Theurung in Ungern und Syebenbürgen, dergleichen in 40 Jahren nicht im Land gewesen, dass ein Rump Korn 6 flor. galt; wäre auch höher kommen, wenn uns Gott nicht (wider die Geytzhälse) hätte aus der Walachey gespeiset.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

Szabó vol. II No. 812.

174 **Köln** **1654**

Propositiones Ex Universa Logica, Quas Reverendiss: ac Amplissimo Domino, Domino Matthaeo SS. Theologiae Doctori, Sac: Caes: Mai: Consiliario, Celeberrimi Monasterij Campililiensis Sacris Cisterc: Ordinis Abbati Meritissimo, Ejusdemque Ordinis per Germaniam et Hungariam Commissario Generali, Nec non in Celeb. ac Antiqu. Univers. Viennensi Inclytae Facultatis Theologicae Spectabili Domino Decano etc. Gratiossisimo Scientiarum Patrono dicat et in Celeber: et Antiquissima Universitate exercitationi proponit R. et Relig. Fr. Vitalis Mayeritsch, in Campoliliorum S. Ord. Cist. Prof. ex Convictu. Praeside R. P. Gabriele Ivul, Soc. Iesu, AA. et Phil: Doct: ac in eadem Universitate Ordinario Professore. Anno M.DC.LIV. Mense Martio, die 1.

Typis Matthaei Cosmerovij, in Aulâ Coloniensi. In 8⁰ foi 4 şi pag. 110.

Exemplarul unic în Bibl. Univ. din Breslau.

Szabó vol. III No. 1866.

175 **Wien** **1654**

Rex Thaumaturgus, Sive S. Ladislaus Rex Hungariae, Inclytae Nationis Ungaricae in Antiquissima et Celeberrima Universitate Viennensi Divus Tutelaris, Elogio repraesentatus in Augusta Sanctissimi Proto-Martyris Basilica Spectabili ac Magnifico Domino Joanne Keri de Ipoly-Ker, Libero Barone, sub Clarissimo ejusdem Nationis Inclytae Procuratore R. P. Gabriele Ivul è Societate Iesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore ordinario.

Viennae Austriae. Anno M.DC.LIV. Excudebat Matthaeus Cosmorovius. In 8⁰ foi 6.

Sommervogel vol. IX p. 510.

Lupuj Vaidarol valo *Enek.* Midőn maga fel-fuvalkodotságában, Havasalföldi Mátthé Vajdára mentébe, Isten tsudálatosképpen megbűntette, és nagy szégyenbe hozta, Mathé Vajda és az Erdélyi Fejedelem által, etc. Esa : 37 20. *Mostan azért Uram, mi Istenünk szabadits-meg minket az ő kezéből, hogy ez földnek minden Országi ismérjék-meg, hogy egyedűl te vagy az Ur.* à Johan. B. KŐRŐSPATAKI, Pastor Mezŏ-Tsáv :

Nyomtattatott, 1655 esztendőben. In 4⁰ foi 4 nepaginate.

Poema de 67 strofe, a fost scrisă, precum se spune în ultimul vers al ei, în 1653 după întoarcerea oştilor ardelene din Moldova, unde fuseseră trimise de către principele George Rákóczy II în ajutorul lui Matei Basarab împotriva lui Vasile Lupul.

Opera această poetică începe cu descrierea mergerii oştilor ungureşti în Muntenia, în ajutorul lui Matei-Vodă, care erà în gâlceavă cu Vasile Lupul. Principele Rákóczy nu este de faţă în persoană, însă îşi trimite cele mai frumoase oşti cari bătând pe Moldoveni, Lupul-Vodă fugì din bătălie împreună cu Cazacii, Tătarii şi Ienicerii săi, pe cari nu-i poate adăpostì nici chiar în Iaşi.

In bătălie luă parte şi Matei-Vodă în fruntea oştirii sale, tăind mulţi dintre vrăjmaşi, cu cuvintele poetului :

Máthé vajda ütközetben, nyargal elől az seregben, sokat levág ellenségben, fegyvere véres kezében ;

— iar generalul moldovean fiind prins, fu dus în cetatea Gherlei la închisoare, unde oftà mult, mai cu seamă după soţia sa.

Vasile Lupul-Vodă „căruia nici numele nu e cinstit, ci plin de mişelie ca şi el" a fost bătut de Dumnezeu pentru lăcomia cu care năpustindu-se asupra lui Matei-Vodă voia să ocupe Muntenia şi după aceea Ardealul ; însă o păţì ca şi câinele lui Isop, care dând cu gura după umbra prăzii, rămase cu stomacul gol. Astfel Vasile-Vodă fugind peste Nistru în ţara Tătarilor, soţia sa căzu în mâna biruitorilor, cu toată averea ei şi copiii săi şi cu chiar oraşul Sucevei, care fu pustiit de ostaşii unguri şi leşi. Cazacii nemiloşi, veniţi în ajutorul lui Lupu-Vodă, au jăfuit mănăstirile ţării, însă intrând în şanţuri, au pierit mulţi de foame şi de hoiturile şi buruenile cu cari se nutreau ; aceasta fiind pedeapsa lui Dumnezeu pentru mişelia cu care au venit şi au prădat ţara pe unde au umblat.

Iată pe scurt conţinutul poemei lui Köröspataki despre bătălia dela Finta şi faptele oştilor principelui Rákóczy în Moldova. Obiectul „cântat" aici cu duioşie şi ură împotriva „blestematului" Lupul, era expediţia lui Rákóczy trimisă în Moldova supt căpitănia lui Ioan Kemény, la începutul lunii Aprilie 1653, care sfârşì cu luarea capitalei Iaşi (la 3/13 Aprilie) şi aşezarea în scaun a lui Ştefan George-Vodă şi după aceea cu izgonirea armatei ungare şi a protejatului ei Vodă ; lucruri, despre cari contimporanul cronicar ungur Ioan *Szalárdi* ne-a păstrat foarte bune date şi amănunte, nefolosite încă de isto-

LVPVJ VAI-
DAROL VALO
ÉNEK.

Midőn maga fel-fuvalkodotságában, Havaſalföldi Máthé Vajdára mentébe, Iſten tsudálatos-képpen megbüntette, és nagy ſzégyenbe hozta, Mathé Vajda és az Erdélyi Fejedelem

által, &c

Eſa: 37 20. *Moſtan azért Uram, mi Iſtenünk ſzabadits-meg minket az ő kezéből, hogy ez földnek minden Orſzági iſmérjék-meg, hogy egyedül te vagy az Úr.*

à Johan. B. Kőrőſpataki, Paſtor Mezőtsávi.

Nyomtattatott, 1655 eſztendőben

ricii români, afară de Şincai. (Cfr. *Veress*: Cântece istorice vechi p. 24—26)

Exemplarul unic (în Biblioteca Muzeului Ardelean din Cluj) având foaia de titlu jos tăiată, nu se vede locul tipăririi, însă pe baza xilografiei de pe foaie, locul tipăririi se poate stabilì cu oraşul Lőcse, din Ungaria de Sus şi cu tipograful Brever Lőrincz.

Bod p. 153. — *Horányi* vol. I p. 440. — *Szabó* vol. I No. 902.

1655 Alba-Iulia 177

Congratulatio Publica Victoriae Cedro Dignae, Quam, Auspice Deo Ter Opt. Max. Serenissimus D. D. Georgius Rakoczi, Dei Gratiâ, Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes, Reportavit. De Catilinis, Sive Perduellibus in Transalpina (Valachia) Furentibus: Die Junii XXVI. Anno D. M.DC.LV. Effusa die XXVI. Julii sequentis, (Nomine Universitatis Albensis) In Palatio suae Celsitudinis, tunc Reducis, Ab Isaaco BASIRIO SS. Theol. Doctore ac Professore publico.

Albae-Juliae. In 4⁰ foi VIII.

Poema profesorului englez Basire dela Alba-Iulia, în onoarea principelui George Rákóczy după întoarcerea sa din campania din Ţara-Românească, dusă în ajutorul lui Constantin Basarabă Cârnul, cu aluziuni poetice la bătălia dela Şoplea din valea Teleajenului.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 4 exemplare.

Szabó vol. II No. 825.

1655 Braşov 178

Disputatio Theologica. De Invocatione Sanctorum. Quam Auspice Deo solo invocando Publicè ventilandam proponit, *Praeses* Martinus ALBRICHIUS Philos. Mag. et p.t. Schol. Coron. Rector. *Respondente* Iohanne K l e i n i o Alesio Coronense Scholae ejusdem Alumno. In celebri Gymnasio Coronensi, Ad diem ... Decemb. Horis antemeridianis.

Coronae, Anno M.DC.LV. Typis Michaelis Hermanni. In 4⁰ foi 14 nepaginate.

Dedicaţia: Magnifico Generosissimoque Domino D. Constantino Cantacuzeno, Wallachiae Magnati, Domino suo gratiosissimo S. D.

Offero tibi hic, Magnifice ac Generosissime Domine Constantine Cantacuzene, quod ad literas Archiepiscopi illius Hierosolimitani, per T[uam] M[agnificentiam] ad me transmissas, respondendum putavi. Perspicue satis, ut opinor, caput disputationis nostrae exposui. Videre poterit, quicunque Deum in S[ancta] Scriptura omne suum consilium,

de negotio salutis nostrae perfecte nobis pateficientem, agnoverit, in quam partem propendeat veritas. Ostendi luculenter, Sanctorum defunctorum invocationem non tantum ignotam esse S[anctae] Scripturae, sed etiam, ceu voluntati Divinae adversam, ab eadem prohibitam et damnatam. Quid vestri Episcopi ad probationes nostras respondere possint, dabit eventus. Certus sum, cum illis Scripturae dictis, quae magno numero adduxi, Sanctorum invocationem in aeternum conciliari non posse. Et, Si modo gloriam Deo, victas manus veritati dare non detrectaverint, fatebuntur, Sanctorum defunctorum invocationem esse erroneam, a Deo prohibitam, in Christum unicum nostrum Mediatorem contumeliosam, in antiquissima Ecclesia ad annos 240 post Christum natum graviter, cum caput extollere est conata, reprehensam et repressam. Accipe ergo Magnifice Domine, et in timore Domini, ut soles omnia alia, ita et disputationem hanc probe trutina. Sic fiet certe, ut, si non primo statim momento, tandem tamen, in animo M[agnificentiae] T[uae] veritatis amantissimo, bona nostra causa triumphet. Quod ut fiat, Deum Patrem omnis gratae fontem, per et propter unigenitum filium suum, supplicibus precibus invoco.

Dabam Coronae 7. Decembris. Anno Christi 1655.

M[agnificae] T[uae] G[enerosissimae]

Subjectissimus

M. Martinus Albrichius

Exemplarul unic la Mus. Nat. Budapest.

Seivert p. 11. — *Szabó* vol. II No. 823.

179 **Wien** **1655**

Philosophia. Quam Authoritate et consensu Magnifici D. Rectoris, Nec non Reverendiss: Admodum Reverendorum, Magnificorum, Nobilium, et Clariss: Virorum Spectabilis D. Decani, caeterorumque DD. Doctorum Inclytae Facultatis Philosophicae. In Antiquissima et Celeberrima Universitate Viennensi, pro Suprema Philosophiae laurea consequenda, Anno M.DC LV. Mense Augusto die 24. publice propugnabit Reu. ac Relig. Fr. Vitalis Mayeritsch, in Campo-liliorum Sacr. Ord. Cist. Professus, praeside R. P. Gabriele IVUL, Soc: Jesu, Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, nec non p. t. Seniore Consistoriali.

Viennae Aust: Typis Matthaei Cosmerovij. In 12⁰ foi 4 şi pag. 447.

Autorul acestei cărţi, Gavrilă *Ivul*, Român născut în 25 Martie 1619 la Caransebeş, a fost admis la 21 Octomvrie 1637 între Iezuiţi şi isprăvindu-şi studiile, a predat gramatica, filozofia, matematica şi teologia în şcolile din Caşovia şi Viena timp de treizeci de ani, murind la Caşovia în ziua de 8 Aprilie 1678.

Exemplarul unic în biblioteca Piariştilor din Kecskemét.

Szabó vol. III 1929. — *Sommervogel* vol. IV p. 696.

1655 Wien 180

Poesis Lyrica. Data Pro Actu Repetitionis Ab Illustrissima Rhetorica Viennensi. Dum in Antiquissima ac Celeberrima Universitate Viennensi, quinquaginta RR. Nobiles . . . Domini AA. et Phil. Baccalaurei inter festivos Tubarum applausus Suprema in eadem Facultate Laurea condecorarentur. Conferente R. C. Gabriele Ivul S. J.

Viennae Austriae, Anno M DC LV. In 8⁰ pag. 128.

Pe contrafoliu numele celor 27 de retori cari au scris poeziile.

Conv. Domin. Wien şi 1 alt exemplar.

Mayer: Wiens Buchdruckerkunst vol. I p. 333. — *Szabó* vol. III No. 1930.

1656 Sine loco 181

Az havasalfôldi hartzrol valo historia. Ez Havasalfôldi Ének Mellyet nem régen szerzének Magyarok emberkedének Ellenséget meg-verének, Istentôl segitteténck. *Prov. 21. v. 31.* Az lo el-készittetik az ûtkôzetnek napjára, de az Uré a meg-tartás. Author Joannes B. Kôrôspataki, Minister Mezô-Csavásiensis.

Nyomtattatott M.DC.LVI. esztendôben. In 8⁰ foi 8 nepaginate. (Incomplect.)

Cuprinsul la *Veress*: Cântece istorice vechi p. 32—34.— Textul cântecului publicat în *Magyar Könyvszemle* 1878 p. 299—300.

Exemplarul unic în Mus. Naţ. Budapest.

Magyar Könyvszemle 1876 p. 319. — *Szabó* I No. 917.

1656 Alba-Iulia 182

Scutulŭ Katikizmuşuluĭ cu răspunsu, den scriptura svântă. În potriva răspunsuluĭ a doao ţărĭ, fără scriptură svântă.

Şi s'au tipărit în cetate în Belgrad, 1656. In 8⁰ pag. 373.

Retipărit depe unicul exemplar de Georgie *Bariţiu* în Sibiu, 1879. Paul *Hunfalvy* crede că acest catehism a fost redactat pe baza Confesiunii patriarhului din Constantinopol Cyril *Lukaris*, tipărită în anul 1629 la Geneva. [1]

Bibl. Rom. Veche No. 64 şi p. 537. — *Veress* p. 24.

[1] Az oláh káté, în *Századok* 1886 p. 475—489.

183 (Braşov) (1657)

[Lupuj és Máté Vaida hartzáról való ének.]

[Brassóban, 1657. Nyomtattatott Hermann Mihály műhellyében.] In 8⁰ mic, oglinda feţei înalte de 13.5 cm. având câte 7 strofe de câte patru rânduri. (Fragmentar.)

Bătălia dela Finta şi alungarea din scaunul domnesc a lui Vasile Lupul în primăvara anului 1653 prin logofătul său Ştefan Gheorghe cu ajutorul oştilor ungureşti primite dela principele Gheorghe Rákóczy al II-lea, care l-a ajutat din motive politice, era un fapt atât de însemnat şi plin de amănunte duioase la contimporanii din Ardeal, încât preotul reformat din satul Mezőcsávás (Ceauşul-de-Câmpie) Ioan *Köröspataki* a descris întreaga expediţie într'o poemă tipărită în 1655 la Lőcse (de sub No. 176) mult citită în Ardeal şi cântată de cobzarii-diaci cari perindau ţara spre desfătarea mesenilor nemeşilor la nunţi şi botezuri. Tot poetul Köröspataki scrise şi poema (de sub No. 181) despre bătălia dela Şoplea cu amănuntele războinice din luna Iunie 1655, adunate dela oştenii ardeleni întorşi din Ţara-Românească.

Aceste evenimente se urmăreau cu un interes viu în Ardeal şi aşa se explică că un alt poet (anonim) s'a îndeletnicit să scrie o nouă poemă despre luptele lui Lupul-Vodă cu Ştefăniţă-Vodă în Moldova şi cu Matei-Vodă în Ţara-Românească, ajutate amândouă de principele Ardealului vecin, trăind în bun prieteşug cu Matei, dar pismaş al „vicleanului" şi „necredinciosului" Domn al Moldovei, puţin iubit de ardeleni.

Poema aceasta o cunoaştem numai fragmentar, întrucât profesorul din Târgu-Mureş Iosif *Koncz* a scos prin muiarea tablei din scoarţa unei cărţi a mănăstirii francescanilor din Gherla 7 foi ale ei publicate apoi în revista bibliografică ungară „Magyar Könyvszemle" 1880 pp. 284—297. Acest preţios fragment cuprinde 98 de strofe de câte patru rânduri şi iată că după cincizeci de ani iese la iveală — ca prin minune — un alt fragment al poemei şi al aceleiaşi tipărituri, aflat şi comunicat mie în copie de profesorul Norbert *Salmen* în biblioteca Liceului Honterus din Braşov.

Noul fragment de abia 4 foi, formând învelitoarea calendarului nemţesc pe anul 1659 al profesorului din Sighişoara George *Rohde* (de sub No. 184) are 32 strofe şi alte 6 ciuntite, numai de câte un rând, celelalte fiind tăiate de legătorul de cărţi pentru a înveli calendarul de format mai mic decât coala cu poema ungurească, pe care el nu o preţuia. Fragmentul pare să fie o *coală de corectură* a poemei, tipărită numai pe o parte a hârtiei de probă. Din această împrejurare, trag concluziunea că avem de a face cu o tipăritură braşoveană, poate din anul 1657, când singurul tipograf din Braşov (Mihai Hermann) văzând că cărţuliile despre bătăliile din ţările române se caută mult şi se desfac bine, s'a hotărît să tipărească noua poemă, scrisă de sigur de vreun preot ori dascăl ungur. Astfel fragmentul formează totodată prima tipăritură ungurească din Braşov şi poate

chiar a tipografului sas Hermann, care fiind plină de greşeli şi inconsecvenţe ortografice, arată că manuscrisul poemei a fost cules de un străin, puţin cunoscător al limbei ungare.

E foarte interesant că fragmentul cuprinde 8 strofe cari se află *şi* în prima bucată (din 1880) a poemei, câte două la un loc, dar e curios, că cu toate acestea ordinea adevărată a strofelor abia se poate fixa şi restabili bine. Fragmentul din Braşov face astfel impresia ca şi când strofele sale ar fi trase la teasc înainte de a se fi paginat poema, poate numai spre îndrumarea lucrătorului ori ca probă de văpsea, cu care poema trebuia să se tipărească. Cu toate acestea el are o deosebită însemnătate literară chiar şi din punctul de vedere românesc şi astfel era firesc că m'am grăbit să-l public spre întregirea fragmentului precedent, tot acolo unde se poate citi şi acela al decedatului literat ardelean Iosif Koncz.[1]

Cuprinsul noului fragment ne păstrează de altfel descrierea poetică a ambelor campanii de mai sus. In partea întâia a poemei-fragment poetul face aluzie la bătălia dela Podul Iloaei descriind necazul lui Lupul-Vodă stând în faţă cu oastea lui Gheorghe Ştefan care l-a biruit cu sabia în mână, strofa sunând aşa:

Egyik része Lupul pártya,
Azon vagyon akarattya,
Hogy Stéphán népit le vágja,
De vakot vetett koczkája.

Aflăm apoi amănunte frumoase despre pierderea suferită de Cazacii lui Lupu şi de foametea care îi chinuia într'atâta că pentru o pâine micuţă, locuitorii puteau primì dela ei o plapomă şi un covor, iar pentru un măr o şea care preţuia un taler.

Partea a doua a fragmentului descriind bătălia din Ţara-Românească, aflăm din una din strofele sale că Matei Basarab nu s'a codit în spatele oştii sale ci a stat în frunte şi cu toate că a primit o împuşcătură la picior încât i s'a umplut cizma cu sânge, a tăcut suferind de durere până ce a sfârşit lupta, ca să nu înfricoşeze pe vitejii săi.

Mus. Nat. Budapest şi Liceul Honterus, Braşov.

Koncz în *Magyar Könyvszemle* 1880 şi *Veress*, ibidem 1930 p. 274—281.

[1] Mai observ că din scoarţa dela Gherla el scosese şi un alt fragment de 4 foi, care arată câteva variante faţă de textul celorlalte două exemplare.

1659 Braşov 184

Siebenbürgiſcher Kalender Auff das Jahr nach der Gnaden-reichen Geburt JESU CHristi 1659 Durch Georgium ROHDIUM Mathematicum, et h. r. Scholae Schaeßburgenſis Rectorem.

Gedruckt zu Cron-Stadt. In 16⁰ foi 32 nepaginate.

Din cuprins: 1544. In diesem Jahr zeucht Bassaraba Wayda in die Walachay, vertreibt die zween Waywoden, sitzet 3 Tag aufm Stuel, und wird wiederumb ausgetrieben.

1585. Petrus Radoliwitz Weyda in der Walachey, aus Forcht für dem Türken verlässet den Stuel, und fleucht sampt dem Schatz durch Burtzenland.

1601. Ward Michael Wayda durch Bastae Anstiftung umbbracht.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

Szabó vol. II No. 924.

185 Frankfurt am Main 1659

De monarchia et Sacra Corona regni Hungariae centuriae septem, Auctore Petro de Rewa Comite Turocensi, Ejusdemque Sanctae Coronae duumviro. *Quas emendatas et auctas publicabat* Comes Franciscus de Nadasd, *Perpetuus Dominus Terrae Fogaras, regnique Hungariae Iudex, etc.* Quibus accessit seorsim *Catalogus Palatinorum et Iudicum ejusdem Regni, operâ et studio* Gasparis Jongelini Abbatis Eussersthalensis, et dicti Regni Historiographi.

Francofurti, Anno MDCLIX. Sumptibus Thomae-Matthiae Götzii. *Typis Jacobi Lasché Typograph[i] Hanoviens[i.]* In 2^0 foi 6 şi pag. 165.

Prefaţa: Ex Seyherstorff 1. Jan. 1658.

Din cuprins: Bellum Caroli regis in Valachia, anno 1330. Carolus Rex Hungariae caesus a Valachis, vix fuga elabitur. (p. 21) Ludovicus Rex. Valachicum, 1358. (p. 24) Anno 1388. Valachos rebelles, Sigismundus Rex ad obsequium reducit, 1389. (p. 28) Anno 1467. Matthias Rex in Moldavia. (p. 45) Anno 1599. Michael Vayvoda Valachiae Transalpinae a Bathoreis periclitatur. Andreas Bathori Cardinalis Dominum Valachiae se gerit. Michael a Caesare auxilia impetrat. Michael Siculos et civitatem Brassoviam subigit. Transylvanos profligat. Cardinalis fugiens truncatur. Transylvania ad Caesarem redit virtute Michaelis. 1600. Michael per Georgium Basta e Transylvania pellitur. Sigismundus Transylvaniam repetere contendit. In fugam conjicitur, Bastae, et Michaelis industria. 1601. Michael capite truncatus. Ejus virtus. (p. 116—117) Anno 1603. Radul Valachus Transylvaniam defendit. Moyses Székel ex vulnere perit. (p. 117)

Cumania dicitur terra Valachiae, Zavolcha vocata, et quam juxta opinionem quorundam Strabo Catasniam appellat, etiam Circassia dicta, quae inhabitabatur a Cumanis Nigris, sita a fluvio Olt, inter Alpes et Danubium, jacens versus Tartariam, et nuncupatur pars Transalpinae, et Moldaviae. (p. 148)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 6 exemplare în Ardeal.

Szabó vol. III No. 2058.

1660 Sárospatak 186

Magyarok Hatodik Jajja. Mellyel e' romlott Nép, zokogta, zokogja ma-is MDCLVIII esztendőbéli, egy felől Tatár Chámnak személje szerént Krimből, számtalan sok Ezerekkel, Törökkel, Tatarral, Kozákkal, és a' két Oláh Vajdával; más felől Fő *Vizer*nek Constantinápolyból, hasonló nagy sokasággal, dühöss indulatból=való réjá ütéseket, szörnyű égetéseket, öldökléseket, sarczoltatásokat, és szűrű sok rablásokat. A' mikor Boros-Jenőt = is, Kárásnebessel, Lugassal etc. el-foglalván, Törökkel rakták-meg; Száz ezer Rabnál többet vittenek el: Erdélyt penig hallatlan, és el-viselhetetlen sarcz alá vetették: törvényes Fejedelmétől=is el-rekesztvén. *Siralm.* 4. *v.* 4. Felyhőt vetettél elődben, hogy által ne mennyen az imádság. MEDGYESI Pal irta, és bizonyos Praedicatiokban foglalván praedicállotta, együt-is másut-is; legfőképpen a' Sáros-Pataki Ecclesiában 1658, és 1659-dikben.

Nyomtotta S. Patakon 1660-ben Rosnyai Janos. In 4^0 cu paginaţie separată pentru fiecare bucată.

Cuprinde 7 predici ale autorului preot reformat, dintre cari prima (ţinută în ziua de 20 Octomvrie 1658) vorbeşte de prădăciunile Tătarilor în Ardeal, cu cari au venit şi Domnii români, la cari se referă şi titlul întregii colecţiuni, fără ca să spună ceva despre Românii cari au intrat în ţară, din porunca sultanului.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 8 exemplare.

Szabó vol. I. No. 960.

1660 Levoča 187

SAMBUCUS: Index ... omnium decretorum ... Hungariae etc.

Leutschoviae, 1660. Typis Laurentii Brever. In 4^0 pag. 136.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 5 exemplare.

Szabó vol. I No. 958.

1660 Wien 188

Rővid magyar cronica sok rendbéli fő historiás Könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedegettetet és irattatot. PETTHŐ Gergelytúl.

Nyomtattatot Bécsben Cosmerovius Mátthé, Császár Urunk ö Fölsége Uduarij könyv Nyomtatoia altal 1660. Esztendőben. In 4⁰ cu 34½ coli adică 138 foi nepaginate.

Din cuprins: 1330. Regele Carol în Ţara-Românească (Havasal-földe) împotriva lui Bazarád-Vodă. 1342. Războiul regelui Ludovic împotriva lui Alexandru-Vodă în Ţara-Românească. 1346. Războiul al XVIII-lea, împotriva lui Layk-Vodă în Ţara-Românească, iar al XIX-lea împotriva lui Bogdan-Vodă în Moldova. 1390. Al II-lea războiu, al regelui Sigismund, împotriva lui Ştefan-Vodă în Moldova. 1392. Al III-lea războiu, împotriva voevodului Ţării-Româneşti. 1415. Al VII-lea războiu, împotriva lui Dan-Vodă în Ţara-Românească. 1440. Voevozii din Ţara-Românească şi Moldova se închină regelui Ladislau. 1444. Ioan Huniadi după bătălia dela Varna prins de Dragula-Vodă. Despre neamul şi obârşia lui Ioan Huniadi.[1] 1445. Guvernatorul Ioan Huniadi în Ţara-Românească pedepsind pe Dragula Vodă. 1466. Regele Matia în Moldova împotriva lui Ştefan-Vodă. Bătălia dela Móldva Bánya. 1534. Ajutorul voevozilor români trimişi în Ardeal împotriva guvernatorului Ludovic Gritti. 1557. Prădăciunile Domnilor români în Ardeal, veniţi în ajutorul fiului regelui Ioan. 1595. Principele Sigismund Báthory trimite pe căpitanul Albert Király în ajutorul lui Mihai-Vodă, mergând apoi şi el în persoană contra lui Sinan paşa. 1599. Mihai-Vodă împotriva Ardealului. 1600. Bătălia dela Mirislău. 1601. Bătălia dela Goroslău.[2] Omorîrea lui Mihai-Vodă. 1602. Radu-Vodă bate pe Tătari. 1603. Bătălia lui Radu-Vodă cu principele Moise Székely. 1611. Principele Gabriel Báthory intră în Ţara-Românească şi o ocupă, însă peste puţin Radu-Vodă năvăleşte în Ardeal şi-l bate. 1655. George Rákóczy II. în Ţara-Românească.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş şi alte 9 exemplare.
Szabó vol. I No. 955.

[1] Trei pagini, urmând istorioara lui Gaspar Heltai.
[2] Scris greşit: Doroszló.

189 Košice 1661

Philosophia Novella. Quam Authoritate et consensu Magnifici Rectoris, Spectabilis Decani, caeterorumque Doctorum Inclytae Facultatis Philosophiae. *In novissima Episcopali Academia Cassoviensi, pro Suprema Philosophiae Laurea consequenda, Publicè Propugnabit* Generosus ac Perillustris D. D. Ioannes Iosephus Barkoczi, de Szala etc. Praeside R. P. Gabriele Ivul, e Soc: Iesu, Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, nec non p. t. Facultatis Philosophiae Seniore.

Cassoviae, M.DC.LXI. Typis Marci Severini. In 8⁰ pag. 595.

Singurul interes ce ne prezintă cartea de față e că ea a fost susținută ca teză de filozofie în fața președintelui comisiunii, Iezuitul român Gabriel Ivul.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. II No. 966.

1662 Amsterdam 190

Historia Rerum Gestarum inter Ferdinandum Et Ioannem Ungariae Reges, usque ad ipsius Ioannis obitum, Auctore Ioanne ZERMEGH.

Amstelaedami, M DC LXII. Apud Iacobum Lepidium. In 12⁰ pag. 139.

Nu are capitol special despre Români, dar autorul ungur înșirând faptele regelui Ioan al Ungariei (până la moartea lui în 1540) expune relațiunile sale cu Petru Rareș-Vodă, ocuparea cetății Suceava de către sultanul Soliman II (p. 91) fugirea lui Petru „ad arcem Chichio" în Ardeal (p. 92) și altele. Cartea este însă lipsită de orice dată cronologică, omisă cu dinadinsul, ca la mulți autori dela începutul veacului al XVI-lea încoace.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. III No. 2157.

1663 (Sibiu) 191

A' Nemes, és régenten hires Erdely Országának keserves és szomoru Pusztitásárol Irt Siralom, Mellyet 1658, 9, és 60, esztendőkben Az igaz Isten isméretin kivűl valo Pogány Tatár Hám, sok koborlo Kozáksággal, s' Erdély végső romlására régen igyekező Tőrők Nemzettel, Havasalföldi és Moldvai sok Kurtány hadakkal kegyetlenűl minden irgalmasság nélkűl el-kővettenek; Ezek után történt változásit Erdélynek rövideden meg-mondgya, Rakoczi György a' Tőrőkkel tött két hartzaival, egynehány Váraknak Erdélytűl el-esésekkel eggyűtt; Végtére ama' dicsiretes nagy emlekezetű szép Váradnak kegyetlen viadalok által lőtt Pogány kézbe valo esését irja-le, Edes Hazáján s' Nemzetén szivesen szánakozo Bihar vármegyebéli Nemzetes Székelyhidi PASKO Christoph, A' mint láthatta s' tudhatta, igazán szinezés nélkűl, meg ennyi változásokban meg-maratt kevés Magyar Nemzetnek emlekezetire.

Nyomtattatott M.DC.LXIII. Esztendőben. In 4⁰ foi 26 nepaginate.

Acest titlu lung al poemei scrise în 1662 ne dă aproape tot cuprinsul ei, adică descrierea blestemăţiilor săvârşite în Ardeal de Turci, Tătari, Cazaci, curteni munteni şi moldoveni, veniţi cu ei între anii 1658—60 dearândul, în urma cărora s'a pierdut şi cetatea Oradea din Bihor, de unde se trăgea şi autorul, care cunoscând pe inimicii creştinătăţii şi de prin Stambul, pe unde umblase în solie, descrie lucrurile văzute şi suferite „fără nici o schimbare" din milă faţă de neamul său umilit, întru amintirea sa.

Cărticica tipărită (după cercetările lui Szabó) în Sibiu, are o deosebită importanţă din punctul de vedere al arheologiei, întrucât observă că oştile ungureşti şi turceşti din Ardeal în toamna anului 1658 s'au întâlnit pe *locul ruinelor vechiului oraş Traiana*, existenţa cărei denumiri ni s'a păstrat numai din ea.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 2 exemplare.

Bod p. 214.—*Szabó* vol. I No. 1007.—*Veress*: Cântece istorice p. 35—36.

192 **(Sibiu)** **1663**

Rerum Transylvanicarum libri quatuor, Continen[tes] res gestas Principum ejusdem ab Anno 1629. usque ad An[num] 1663. *Authore* Joanne BETLENIO, Comite Comitatûs Albensis, regni Transylvaniae Consiliario, Cancellario, ac Sedis Siculicalis Udvarhely Capitaneo Supremo, etc.

Anno Salutis M.DC.LXIII. In 1⁰ foi 8 şi pag. 447 + Index et Corrigenda.

Cuprinsul privitor la Români la ediţia din 1664 de sub No. 196.

Cartea apărută fără locul tiparului şi numele tipografului, este tipărită (după părerea lui *Szabó* Károly) în tipografia lui Szenczi Kertész Abrahám din Sibiu. E caracteristic pentru ortografia cărţii că foloseşte litera *v* şi acolo unde n'ar trebui, scriind *qvam* şi *qvod* în loc de *quam* şi *quod*.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 10 exemplare.

Szabó vol. II No. 1022.

193 **Amsterdam** **1663**

Florus Hungaricus. Sive Rerum Hungaricarum Ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum Compendium Auctore Johanne NADANYI de Keres Nadany.

Amstelodami, Anno CIↃ IↃC LXIII. Ex Officinâ Joannis à Waesberge. In 12⁰ foi 11 şi pag. 380 + Index Rerum et Verborum şi o foaie de titlu cu figuri, sculptat în aramă.

Dedicatia: Dabam Lugduni ad Rhenum A. D. CIↃ IↃC LXIII Idibus Junii.

Din cuprins: Malis victi Hungari, Carolum Regem creant: ejus bella contra rebelles tam domesticos, quam Valachos. (p. 128) Ludovicus Rex . . . Transalpinos caedit. (p. 140) Sigismundus Rex bellat in Transalpinos.(p 144) Sigismundi bella cum Bossenensibus, Moldavis etc. (p. 152) Origo et mores Johannis Corvini. (p. 172) Mathiae Regis bellum in Valachiam . . . Rex Transylvaniam et Moldaviam rebelles subigit. (p. 179 et 182) Rex in Moldavia. (p. 187) Moldavia rapina fit Turcis. (p. 191) 1560—3. Johannes Sigismundus pacem voluit, irrito cum effectu: motus Moldavici. (p. 244—8) 1594—1595. Sigismundus Bathori totam Daciam abjungit. (p. 298, 301—4) 1600—1601. Sigismundum Bathori Michael Vayvoda caedit. (p. 321—9) 1603. Basta ejecto Moses Szekely Transylvaniam occupat, quem Radulo Transalpinus frangit. (p. 335) 1611. Gabrielis Bathori cum Radulone acta. (p. 353)

Din Indice: *Albertus* Kiraly fortiter agit contra Turcos. (p. 302) *Alexandri* Moldavi mors et successorum ejus catastrophe. (p. 266) *Basta* Michaelem Transalpinum fugat. (p. 323) Michaelum tollit. (p. 325) *Carolus* Rex Valachos vincit, rursum sternitur. (p. 129) *Ferdinandus I.* Jacobum Heraclidem in Moldavia promovet. (p. 244) *Ludovicus II.* Moldaviam, Valachiam et magnam Sclavonice partem amittit. (p. 206) *Mathias* Rex Dracolam incaptivat. (p. 179) *Michael* Vayvoda a Turcis deficit. (p. 298) Varie cum Turcis rem gerit. (p. 302) Cardinalem Bathorium caedit. (p. 318) Sigismumdum Bathorium rejiciens Moldaviam occupat. (p. 321) A Zamoiscio rejicitur. (p. 322) A Basta caeditur. (p. 323) Pragae in gratiam receptus cum Basta Sigismundum Bathori caedit. (p. 323) A Basta tollitur. (p. 325) *Moyses* Szekely a Radulone interficitur. (p. 335) *Negre* vodae alpes (p. 140) sunt inter Transalpinam et Transylvaniam: ob confragosas rupium crepidines, et caenosum ad radices rivum, et internata ad radices salicta imperviae. *Olachi* (p. 114) quod ex Marino Sanccto scriptores ejus temporis annotavimus est: pure Hungaricum Hungari Valachos Olahos nominant, qui in mactibus Daciae habitant; originem alii a Flaccis Romanis deducunt, Leunclajus a Germanis illud notum eorum linguam pure latinam esse quamvis corruptam, sic *dai mi* idem est quod da mihi; *kulegse* collige, *culciter* culter et sic in infinitum. *Oytoz* (p. 236) via ad Moldaviam, ubi est caverna; unde ventus spirat passim animalia occidens, crediturque a Ponto venire; ventus Hungaris vocatus Nemere szele. *Petri* Moldavi catastrophe. (p. 222—223) *Rudolphus* Rex Michaeli Transalpino moram injicit. (p. 324) *Samoijscius* Michaelem Transalpinam fugat. (p. 322) *Sinanes* a Bathorio ex Transalpina ejectus mortem sibi consciscit. (p. 303) *Sigismundus* Bathori a Michaele Transalpino et Basta caeditur. (p. 325) *Solymannus II.* Moldaviam et Transalpinam occupat. (206) *Stephanus* Moldavus Turcos caedit. (p. 187) Vicissim caeditur. (p. 189)

Micul compendiu istoric sfârşeşte cu descrierea evenimentelor anului 1653 şi prezintă deosebit interes prin nota despre Români, cuprinsă în indicele cărţii.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 22 exemplare.

Szabó vol. III No. 2192.

194 Debrecen 1664

Hangos trombita *az az* Ollyan Predikaciok, mellyekben Erdely és Magyarország romlásának és pusztulásának okait a' Száz Meggyesi Gyûlésben, az Ország Három Nemzetbôl valo fô fô Rendei elôtt kôzônséges helyen predikállott es ki jelentet Az akkori Méltoságos valasztatot Fejedelemnek Udvari predikatora, *es* Mostan a' Debreczeni Ecclesiának Tanitoja kôzônségessę tôtt s' ki bocsáttatott. Tôb alkalmatosság szerint valo Predikáciokkal. BATHORI Mihaly.

Debreczenben, 1664. Nyomtattatott Karancsi Gyôrgy által. In 8° mic pag. 208 şi 8 foi tablă de materie.

Prefaţa: Költ Debreczennen 4-ik Aprilis A. 1664.

Din cuprins: II. rész I. predikacio. Egy Erdélyben támadott, és nyoltsad napig magát alunni, és elragattotnak lenni hazudó Oláh ellen a' ki magához hasonló Oláhokkal a' méltóságos Rakoci Gyorgy Fejedelmet igyekezte eltsábitani etc. Debreczenben A. 1660 d. 1. Febr. (p. 47—60)

Predica e presărată de citaţii diverse din Evanghelie, dar cu toate acestea nu se poate stabili la ce fel de Român se referă imputările preotului reformat, vorbind de un Român care cu alţi tovarăşi ai săi a vrut să înşele în iarna anului 1660 pe principele George Rákóczi II.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 1010.

195 Augsburg 1664

Kurtzer Bericht / über die Entſatzung Lewentz / und darbey erfolgten harten Feldt-Schlacht zwiſchen Jhr Excel: Herrn Feldt Marſchalln Graffen de Souches, und Gregorij Sika Fürſten auß der Moldaw / den Vesier von Offen / den Bassa von Erla / Zolnock. Newhäußel / und Aly Bassa von Gran / geſchehen den 19. Tag Monatz Iulij, Anno 1664.

Zu Augſpurg / bey Elias Wellhöffer Brieffmaler / bey unſer lieben Frawen Thor. In 4° foi 2 cu 3 pagini text.

Numele din foaia de titlu tipărit greşit ca „Sika" în loc de Gika, e numele lui Gligoraşcu Ghica-Vodă, care însă nu vine pomenit de loc în textul relaţiunii amănunţite a bătăliei dela Léva, în care a luat parte şi el cu oastea sa moldoveană.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 911.

1664 **[Amsterdam** **196**

Rerum Transylvaniae libri quatuor, continentes Res gestas Principum ejusdem, ab anno 1629. usque ad 1663. *Authore* Ioanne BETLENIO, Comite Comitatus Albensis, regni Transylvaniae Consiliario, Cancellario, ac Sedis Siculicalis Udvarhely Capitaneo Supremo, etc.

Amstelaedami, M DC LXIV. Apud Ioannem Blaev. In 12^0 foi 12 şi pag. 447 + Index.

Există exemplare din acelaş an cu o nouă foaie de titlu, fără locul tipăririi şi numele tipografului, din ceeace bănuesc că numele lui a fost pus fără consimţimântul său şi că acela a fost şters după protestul său, ba *Szabó* crede chiar (vol. II No. 1022) că cartea fusese tipărită în Ardeal, la Sibiu şi în anul 1663.

Cuprinsul cărţii e bogat în amănunte privitoare la Români deoarece învăţatul autor, născut în anul 1613, ajuns la înalta demnitate de cancelar, cunoştea bine Ardealul şi astfel scrie şi despre relaţiunile principilor ardeleni cu domnii ţărilor române, în următoarele locuri.

Breviarium libri secundi: 1653. Princeps Georgius Rakocius Basilium Moldaviae principem sede principali exturbat, Stephanum quendam ejus cancellarium substituit, qui ab ottomanica Porta confirmatur. (p. 31—33) 1655. Constantino Valachiae Transalpinae principi confederato suo, contra Szemenios, stipendiarios ipsiusmet pedites. (sed per quos captivatus erat) opem fert, iisque profligatis, restituit, (p. 33—35) 1658. Rakocius factione multorum suffultus Transylvaniam recuperat, Barcsaium persequitur, qui Temesvarinum ad Turcas se confert; isdem per Constantinum, quendam exulem Valachiae principem, Moldaviam occupat, sed rejicitur. Cum Mihne Valachiae Transalpinae principe fedus contra Turcas init, auxiliaque eidem mittit, sed incassum. (p. 61—79)

Breviarium libri quarti: 1663. Chami Tartarorum sive Praecopitarum principis filius, utrisque praeterea Valachiae principes per Transylvaniam transeuntes, Budam versus properant, rapinisque ac caedibus grassantur. (p. 410—411)

Tipograful nu foloseşte litera *v* în loc de *u* scriind *quam* şi *quod* cum se cuvine.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 17 exemplare.

Szabó vol. III No. 2238.

1664 **London** **197**

Florus Hungaricus or the History of Hungaria and Transylvania Deduced from the Original of that Nation, and their setling in Europe in the year of our Lord 461, to this dangerous and suspectful Period of that Kingdome by the present Turkish Invasion, Anno 1664.

London, 1664. Printed by W. G. for Hen. Marsh at the Princes Arms in Chancery Lane. In 8⁰ foi 8 şi pag. 302.

Cartea este o traducere întregită a cărţii lui Ioan Iohannes Nadányi cu acelaş titlu din anul 1663 (de sub No. 193) ceeace se constată şi din faptul că sfârşitul Prefeţei este luat chiar din cartea lui Nadányi, continuată cu evenimentele dintre 1655 şi 1664.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest.

Apponyi No. 2076.

198 **Amsterdam** **1666**

Ioannis Lucii Dalmatini De Regno Dalmatiae et Croatiae Libri Sex.

Amstelaedami, M.DC.LXVI. Apud Ioannem Blaev. In 2⁰ foi 2 şi pag. 474. Cu 5 hărţi şi 2 spiţe genealogice.

Dedicaţia tipografului: Amstelaedami, Pridiè Idus Sept. 1665.

Din cuprins: Libri VI. Caput V. De Vlahis. (p. 281—286)

Dă şi o pagină de cuvinte identificate cu corespunzătoarele lor latineşti, primite dela bulgarul Francisc Soimirovich arhiepiscop al Ohridei, care şezând mult în ţările române, învăţase româneşte.

De altfel izvoarele citate de autor sunt: Madius cap. 28. Ioannes Cantacuzenus lib. 3. cap. 53. Laonicus lib. 1. Cromerus lib. 12. Pius II. Europae Stephanus Zamosius cap. 3. Ovidius De Ponto elegia 9. Leunclavius: cap. 2 No. 71. Rainoldus. Wolffgangus Lazius.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 5 exemplare.

Szabó vol. III No. 2322.

199 **Nürnberg** **1666**

Das Alt und Neu Teutſche Dacia. Das iſt: Neue Beſchreibung des Landes Siebenbürgen / Darinnen deſſen Alter / und jetziger Einwohner / wahres Herkommen / Religion / Sprachen / Schrifften / Kleider / Geſetz / und Sitten / nach Hiſtoriſcher Warheit von zweytauſend Jahren her erörtert: Die berühmteſte Städt in Kupfer eigentlich abgebildet; dabey viel Gothiſche und Römiſche Antiquitäten und Anmahnungen entdecket werden. Neben etlichen andern Kupfern / und einer geſchmeidigen emendirten Landkarten das erſte mahl herausgegeben von Johanne Tröster / Cibinio-Tranſylv. SS. Th. et Philoſoph. Medicae Studioſo.

Nürnberg, 1666. In Verlegung Johann Kramers. Gedruckt bey Chriſtoph Gerhard. In 12⁰ foi 8 şi pag. 480 + Register. Cu 1 hartă şi 12 stampe în aramă.

Dedicaţia: Zu Nuernberg, Anno Christi 1666 den 15/25. Januarii.

Din cuprins: Dacia Alpestris heut zu Tag Wallachey und Moldau. (p. 49). Um das Jahr 1543 schiffeten einige Wallachische-Fischer

aus den Stryj 40,000 Goldmünzen. (p. 61—62). Moldavia oder Moldau und Transalpina Valachia oder die Wallachey. (p. 71—72) *IV. Buch I—VI. Capitel.* Wallachen oder Blooch in Siebenbürgen. Woher das Land Walachey und Wallachen geheissen worden; sind Roemer und nennen sich Romunos; tragen Roemisch Muster; sind Vieh-Hirten.[1] Walachen Roemischer Tanz; was Herr Opitz davon geschrieben; ihre Vorvaeter haben Decebalum geschlagen; ihre Religion; Roemische Sprache; sind von Trajano dahin geführet. (p. 322—358)

Vocabular „Wallachisch, Lateinisch, Teutsch" de trei pagini (p. 355—357) însă cu multe greșeli din cauza puținei cunoștinți a autorului a limbei române.

Ilustrațiuni: Walachischer Hirt. (p. 339) Walachisches Weib. (p. 344) Characteres linguae Rutenicae (p. 353) pe două foi, reprezentând literile române-cirilice.

Vederile următoarelor orașe: Hermanstad, Cronstad, Scheszburg, Medwisch, Millenbach, Nösen, Clausenburg.

Anexat: Transylvania 1666. H. Iacob. Schollenberger scul(psit.) Hartă în aramă (de format 19 × 27 cm.) fără țările române.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 13 exemplare.

Seivert p. 448. — *Szabó* vol. III No. 2356.

[1] Iată minunata descriere a păstorului român: Die Wallachen sind fast alle Vieh-Hirten und Ackersleute, doch haben sie an den Schafen den meisten Lust, mit denen begeben sie sich im Sommer in das kühle Gebirg, wie die *Afri armentarii* mit aller ihrer Haab und Gut, da sie als die sichere *Tytiri* ausgestrecket zu sehen können, wie die breitnaesichte Ziegen, und die fette Laemmer an den heckichten Klippen hangen, da unterdessen der Wallachische *Corydon* auf seiner wol anderthalb Ellen langen Floethen, ein Liedlein von seiner *Vereschoare* oder Schaeferin aufmachet, dass es wol *Pan* mit allen seinen Waldgoettern nachzumachen schwer fallen sollte. Mit einem Worte, was *Vergilius* in seinen *Bucolicis* je beschrieben hat, das siehet einer an diesen *Tytiris*, als *in viva praxi*, aufs lustigste. (p. 345—346)

1666 **Nürnberg** **200**

Das Bedrängte Dacia. Das iſt: Siebenbürgiſche Geſchichten / So ſich vom Tode des Durchläuchtigſten Fürſten und Herrn H. Betlen Gabor, / 1629. / bis auf den jetzt Regierenden Fürſten; den Durchläuchtigſten Fürſten und Herrn H. Michael Apafi, etc. etc., / 1663. / darinnen zugetragen haben. Aus ſelbſt-eigner Erfahrung beſchrieben von Johanne BETLEN, Grafen der Spahnſchafft Weiſſenburg / des Landes Siebenbürgen Geheim Raht / Cantzler / und des Zekelyiſchen Stuls Udvarhely Obriſten / u. Verteutſchet durch Johannem TRÖSTER / Sax: Cibinio-Tranſylv. SS. Th. et Philos. Med. SS.

Nürnberg, 1666. In Verlegung Johann Kramers / Gedruckt bey Chriſtoph Gerhard. In 12⁰ foi 11 și p. 506 + Register.

Este o traducere fidelă a ediției originale latinești din 1664 (de sub No. 115) și astfel dăm numai următoarele date ale indicelui:

Her=
man
ſtad.

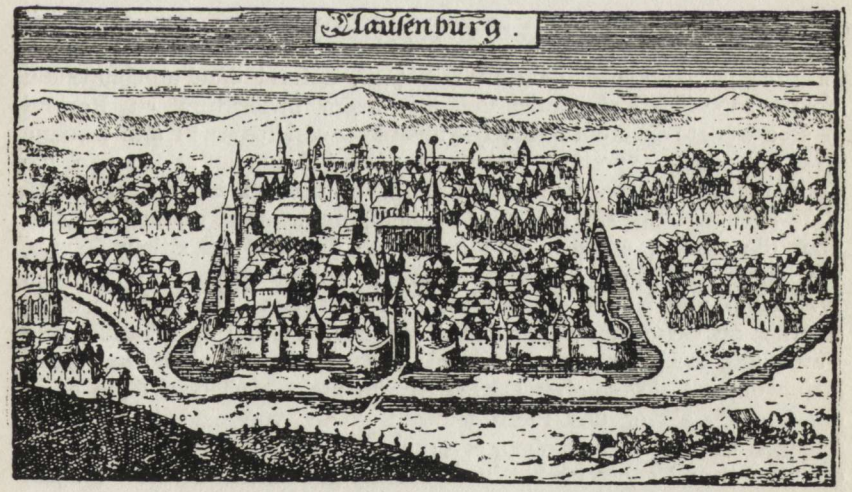
Clauſenburg.

Costinn Vayda wird von seinen Soldaten gefangen. (p. 42) Fuerst Rakozi ziehet ihm zu Huelff. (p. 43.) Dika Vayda wird genoethiget dem Tuercken zu Huelff auf den Roemischen Keyser zu ziehen. (p. 490) Mihne Vayda verbindet sich mit dem Rakozi wider den Tuercken. (p. 111) Fuerst Rakozi II. schlaeget den Basili Vayda aus der Moldau (p. 41) und ziehet dem Costinn Vayda zu Huelff. (p. 45) Siebenbuergen wird von Tartarn und Wallachen gepluendert. (p. 77)

Anexat: Harta Ardealului (format 18.5 × 27 cm.) cu titlul: Transylvania 1666. H. Iacob. Scholenberger sculpsit.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 13 exemplare.

Seivert p. 449. — *Szabó* vol. III No. 2355.

1666 Nürnberg 201

Polnisches Adler-Nest / Das ist: Kurtzgefaßte doch Ausführliche Geschicht-Beschreibung des Königreichs Polen / Darinnen dessen Städte / Schlösser / Flüsse / und Landes Beschaffenheit fleissig beschrieben: Der Polnischen Nation uhraltes Herkommen Historisch erörtert: und aller Polnischen Fürsten und Könige von A. C. 550 her / biß auf diese unsere Lebzeit 1666. Lebens-läuffe und Geschichten / auß allen bewehrten Polnischen Scribenten kürtzlich doch treu-fleissig beschrieben werden.

Neben einem Landkärtlein / der Polnischen Feldwappen Abbildungen / und etlichen andern Kupfern herauß gegeben von Johanne TRÔSTER / Cibinio-Trans. SS. Th. et Philos. Medicae SS.

Nürnberg, 1666. Bey Johann Hoffmann / Kunsthändlern. / Gedruckt bey Christoph Gerhard im Jahr 1666. (Colophon) In 12° foi 7 și pag. 423 + Register. Cu 12 stampe și steme.

Prefața: Geschrieben in Nuernberg Anno 1666. den 22. Martii welcher Styl: Vet: der Tag Casimiri war.

După descrierea geografică a țării, autorul dând un compendiu (foarte superficial) al istoriei Poloniei, înșiră în legătură cu Români — scoase poate din cronici leșești — amănunte cari lipsesc în alte izvoare. Așa de pildă, expunând campania regelui Ludovic al Ungariei (de după 1370) împotriva voevodului Moldovei, care s'a întins peste toată Țara-Românească, zice că regele „gieng unter der Trajanus-Brucken über die Donau, eroberte und bevestigte das alte Staedtlein Sewrin, vor alters von dem Römischen Keyser Severo gebauet, schlug den Wallachen, und bauete das Schloss Tergowist, das Land dadurch desto staerker im Gehorsam zu erhalten." (p. 329) Descriind apoi bătălia dela Varna (din 1444) zice că Cardinalul Julianus fusese „Anhetzer dieses Meineydigen Krieges, aber Gottes Straffe nicht entflohen, denn er in der Flucht, als er das Pferd tränken wollte, von einem Rauber erschlagen wurde, etliche wollen, er sey von einem Wallachischen Schiffer erschlagen, und gantz nacket in die Donau geworffen worden." (p. 348) Expediția regelui Casimir III în Moldova (în 1450) unde bătu pe Petru-Vodă punând în scaunul domnesc pe Alexandru în locul lui „Bogdan, weil er ein Bastart war" care însă răsvrătindu-se asupra Leșilor în

bătălia din 6 Septemvrie la satul Crasna, Bogdan fu bătut, dar ajutat de către Tătari a intrat în Polonia, bătând nobilimea din ţinutul Reussen. (p. 351—353) In anul 1453 s'a supus însă regelui Poloniei, Alexandru-Vodă cu boierii. (p. 354) In 1506 Ştefan-Vodă ocupă Pocuţia, care la moartea sa revine iarăş Poloniei, însă fiul său, Bogdan, peţind sora regelui Poloniei şi fiind refuzat, ocupă din nou Pocuţia, de unde peste puţin fu gonit de către Leşi. (p. 365) In 1531 regele Sigismund August bate pe Petru-Vodă în Moldova, luându-i 50 de tunuri mari şi 2000 de soldaţi. (p. 371)

Liceul Honterus, Braşov şi alte 3 exemplare.

Seivert p. 450. — *Szabó* vol. III No. 2357.

202 **Sibiu** **1667**

Neuer und alter Kalender auf das Schaltjahr nach der heilſamen Geburt unſers lieben Herrn und Heylandes Jeſu Chriſti 1667. Auf Siebenbürgen, Ungern, Walachey und anliegende Länder mit gebührenden Fleiß aufgeſetzet von M. Jak. SCHNITZLERO Philoſopho und Aſtronomo. Hermannſtadt, Gedruckt durch Stephan Jüngling. In 12.°

Anexat: Chronika, oder denkwürdige Geschichte, so sich seit Christi Leiden und Sterben zugetragen haben, fürnähmlich aber in Ungerland und Siebenbürgen.

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte exemplare.

Seivert p. 386. — *Szabó* vol. II No. 1114.

203 **Leyden** **1667**

Origines, et occasus Transsylvanorum; *seu* erutae nationes Transsylvaniae, earúmque ultimi temporis Revolutiones, Historicâ narratione breviter comprehensae. *Authore* Laurentio TOPPELTINO *de Medgyes.*

Lugduni, Anno M.DC.LXVII. Sump. Hor. Boissat, et Georg. Remevs. In 12⁰ foi 12 şi pag. 242 + Index. Cu 10 stampe.

Dedicaţia către principele Mihail Apafi: Dabam Lugduni Gallorum Anno M.DC.LXVII. Id. Maij.

Din cuprins: Caput VI. De Valachis sive Olahis. (p. 47—60) IX. De lingua Valachorum et Literis.[1] (p. 71—75) XIV. De habitu Valachorum in Transsylvania. (p. 110—111) Autorul ne dă şi preţioasa informaţie cum că regele Ioan II (Sigismund) ar fi murit otrăvit: Obiit non sine suspicione veneni in Transsylvania. (p. 226)

După Indice: Dracul Vayvoda Valachiae dissuadet Vladislao bellum contra Amurathem. (p. 156) Georgius II. Rakotzi Princeps Mol-

[1] Aflăm din acest capitol că literile cirilice au fost tipărite de Adamus *Bohoriz* în Wittenberg la 1584, iar alfabetul cirilic românesc *Toppeltin* l-a avut: a Gabriele Nûne viro egregio, qui Constantinum Vayvodam Anno 1658 in suo exilio pro scriba comitabatur.

davis bellum infert. Mathiae Vayvodae auxilia submittit (p. 232) Habitus Dacarum foeminarum nostrorum temporis. (p. 96) Habitus Dacarum virginum et nuptarum. (p. 104—105) Mirce Despota Moesiae favet Isabellae. (p. 219) Valachi unde oriundi. (p. 47—48) Valachi Romanae coloniae reliquiae sunt. (p. 52) Valachi hodie se vocant Romanos. (p. 55) Valachorum habitus. (p. 110)

Ilustrațiuni (stampe de formatul 11 × 13 cm.) cu semnătura: Paulus F e l d m a y r pinx. C. Lauuers sc. Tabela 5. Portul Românceior. Tab. 7. Valacha et Claudiopolitana. Tab. 9. Port țărănesc român al unui bărbat și a două femei. (Fără titlu.)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 12 exemplare.

Seivert p. 439. — *Szabó* vol. III No. 2391.

1667 Košice 204

Theses et Antitheses Catholicorum et Acatholicorum. De Visibili Christi In Terris Ecclesia. Ex Solo Verbo Dei. Publicae dissertationi propositae in Alma Episcopali Academia Cassoviensi Societatis Jesu à R. D. Joanne DEBRŐDI, Philos. Magistro, necnon SS. Theologiae Auditore, Seminarii Kisdiani Alumno. Praeside R. P. Gabriel I v u l è Societate Jesu SS. Theologiae Doctore, ejusdemque et Controversiarum Fidei Professore Ordinario, necnon Universitatis Amplissimo Cancellario. Anno M.DC.LXVII. die 16. Mense Augusto.

Cassoviae. Typis Davidis Tůrsch. Anno 1667. In 4⁰ foi 4.

Acad. Hung. Budapest.

Sommervogel vol. IX p. 510.—*Magyar Könyvszemle* 1893 p. 271.

1668 Pottendorf 205

Articuli universorum Statuum et Ordinum Inclyti Regni Hungariae Ac Partium sibi annexarum, in Generalibus eorundem Conventibus ab Anno 1608. usque ad Annum 1659. inclusivè editi etc.

Pottendorff, 1668. Per Hieronymum Verdussen. In 8⁰ foi 15 și pag. 724.

Din cuprins: Articuli anni 1608. Posoniensi conclusi. Art. 9. Qualiter Valachorum habitatio limitanda; art. 14. anni 1604. renovatus. (p. 20—21) Articuli anni 1613. Posoniensi celebrati. Art. 39. De limitatione contributionum per Walachos praestandarum, renovantur articuli praeteritarum Constitutionum. (p. 105) Articuli anni 1618. Posoniensi celebrati. Art. 32. De commissione ratione Valachorum juxta constitutiones praecedentium annorum instituenda. (p. 128) Articuli anni 1630. Posoniensi celebrati. Art. 24. Commissarii pro

Habitus Valachorum in Transsylvania.

VAlachi communiter bracchati, egregie nos antiquitatis admonent; quondam totus orbis septentrionalis endromibus utebatur. Unde Martialis:

Sordida, sed gelido non aspernanda Decembri
Dona, peregrina mittimus endromida.

De Getis Ovidius: *Pellibus et sutis arcent mala frigora bracchis.*

Capita pileis tegunt gausapinis, (Dacice *n'Kotz-Kugl*) quo tegumento exteris adeo barbari videntur, ut in fabulas abierint. Habent vile calceamenti genus; involvunt plantam laceris, deinde crudo corio volam, pedisque digitos obducunt, et funiculis demum aut fidibus adaptata colligant. Veterum Romanorum, majorum suorum, erant hi calcei militares, qui (Alph. Ciaconius in *explicatione Columnae Trajanae* num. 31) teretibus habenis astricti in cancelli formam pedibus nectebant. Romani tamen nullis involucris usi sunt; quod elegantissime expressit Agell. *n. Att. l.* 13. *cap.* 20: *Omnia*, inquiens, *ferme id genus quibus plantarum calces tantum in fine teguntur, caetera prope nuda, et teretibus habenis vincta sunt, soleas dixerunt.* Mulieres Valachorum exomi endromide amiciuntur, aliisque sisybus, et capita obnubunt ignobiliori linteo. Puellae ipsorum corollis et floriferis sertis utuntur.

negotio Walachorum in Sclavonia et Croatia peragendo nominantur. (p. 271) Articuli 1635. Sopronii editi. Art. 40. Subreptitia Valachorum privilegia cassantur. (p. 307—308) Articuli 1638. Posoniensi decreti. Art. 51. Commissio de restitutione Valachorum juxta Articulos in novissima Soproniensi Diaeta constitutiones reassumendae, et ut capitanei ea, quae jam constituta et ordinata sunt exacte observent. (p. 374) Art. 53. Valachorum ex confiniis Turcicis absque scitu Bani et regnicolarum per capitaneos in ditiones locorum Suae Maiestatis limitaneorum inductio non concedenda. (p. 374—375) Articuli 1647. Posoniensi decreti. Art. 47. Ulterior Valachorum in confinia regni Sclavoniae inductio non concedenda. (p. 427) Articuli anni 1649. Posoniensi celebrati. Art. 31. De Commissione generali pro incorporatione Valachorum ac aliorum, alternata collatione officiorum militarium, ac reliquarum difficultatum complanatione restituenda. (p. 514—515) Articuli 1655. Posoniensi decreti. Art. 46. De Commissione generali pro incorporatione Valachorum, Sclavorumque et Praedauciorum, aliorumque difficultatum complanatione, vel executione Varasdini instituenda. (p. 601—602) Articuli anni 1659. Posoniensi celebrati. Art. 89. De Valachis, Sclavis et Praedauciis, in confiniis commorantibus renovatur articulus 31. anni 1649 et Generalis Commissio Viennae, intra annum hinc computandum instituatur. (p. 693) Art. 90. Privilegia et statuta Valachorum in praejudicium regni et Sacrae Coronae confirmata cassantur. (p. 692) Art. 91. De restitutione pagorum Valachorum recenter a Dominorum Terrestrium jurisdictione avocatorum. (p. 694) Art. 92. De coërcendis Valachis in possessione Oszek commorantibus. (p. 695—696) Art. 132. Domini Rudolphus Comes a Sinczendorff . . . et Georgius Stephanus Vayvoda Moldaviae [1] in Hungaros recipiuntur. (p. 720)

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte 12 exemplare.

Szabó vol. III No. 2440.

[1] Figurează al 5-lea în rândul lung al magnaţilor primiţi ca „indigeni ai Ungariei" în această dietă.

1668 Pottendorf 206

Cynosura Iuristarum loca decretalia, et Articulos Novissimarum Constitutionum Inclyti Regni Hungariae, usque ad Annum 1659. inclusivè, sub titulis ordine Alphabetico collectis, brevitèr repraesentans.

Pottendorff, 1668. Per Hieronymum Verdussen. In 8° pag. 269 + Index.

Din cuprins: Valachi. Conditionem eorum in 1618 art. 32. Reditus eorundem non coërcendi 1638 : 53. Habitatio eorum limitanda 1608 : 9; 1630 : 24; 1635 : 33 et 40; 1659 : 1. Commissio de restitutione 1638 : 51. Valachorum commissio exequenda 1655 : 66. Querelae eorum complanandae ibidem; 67. Sombergenses tam Regiam, quam

Regni Dicam solvant 1647 : 52. Privilegia Valachorum Regno praejudiciose cassantur 1635 : 40 ; 1659 : 90. Pagos in Sclavonia a quibusdam Regnicolis occupatos statim resignent 1659 : 91. Valachorum in Osek commorantium excessus coërcendi 1659 : 92. (p. 262—263)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 11 exemplare.

Szabó vol. III No. 2441.

207 Amsterdam 1668

Ioannis Lucii De Regno Dalmatiae et Croatiae Libri Sex. Amstelodami, M DC LXVIII. Apud Ioannem Blaev. In 2^0 foi 2 şi pag. 474 + Indice. Cu 5 hărţi şi 2 spiţe genealogice. Errata.

Ediţie de titlu a primei ediţii din 1666 descrisă sub No. 198.

Dedicaţia : Amstelodami, Pridiè Idus Septembris, 1667.

Cuprinsul a se vedea la descrierea primei ediţii din 1666 citate.

Capitolul despre „Vlahi" e rezumat aici în Indice astfel :

Vlahi, Vlassi Slavis significat Latinos, vel Romanos, nunc Walachi dicti, qui Daciam transdanubianam incolunt, a Graecis olim dicti Patzinacae : Mauroulahia idem quod Moldavia, quae et nigra Valachia.

Vlahi, vel Valachi profitentur esse originis Romanae, et se ipsos Romanos dicunt, et Romana lingua, sed corrupta loquuntur differenti ab Italica, Gallica et Hispanica : caractere tamen Illyrico utuntur, et quomodo id evenerit expenditur, opinionesque aliorum de origine vocabuli Vlah refelluntur.

Vlassi hodie accipiuntur in Illyrico pro hominibus infimae et pastoritiae conditionis, quos Itali Morlaccos dicunt, ab eisdemque denominatur mons olim Albius in Croatia maritima dictus Morlacca.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Szabó vol. III No. 2424.

208 Levoča 1669

Uj és O Kalendariom, E' Christus Urunk szűletése után való 1669. *Mellyet most-is Magyar és Erdély Országra, és egyéb szomszéd helyekre alkalmaztatott* Neubarth Christoph. *Theologus és Astrologus.*

Lőtsén, Brever Samuel által. In 16^0 mic (format 6×9 cm.) tipărit cu negru şi roşu. Coli A—E_5 nepaginate.

Cu o mică cronică (începând cu descălecarea Ungurilor din Scithia în anul 367) cu următoarele însemnări privitoare la Români :

1348. Lajos magyar király 40 esztendeig. Ez meg-hajtá az Erdélyi Szászokat, Moldovát, Havasalföldét, és az Ráczokat. 1419. Ziska János az Tseh Országi Clastromokat rontja. 1420. Husz János követte tudományért a Magyarok Moldovába számkivettetnek. 1552. Az Oláhok az Nyirséget dulják. 1595. Bathori Sidmond Lippát és

Jenőt meg-vövén, meg-veri Szinán bassát Havasalföldében. 1599. Mihály vajda meg-veré Báthori András hadát, 28. Octobris. Ő magát-is az Cardinált meg-ölé. 1600. Basta György Mihály vajdát ki-üzé Erdélyből. 1601. Az erdélyiek Bathori Sidmondot Moldovából titkon kihozzák ismég Kolozsvárra: Bastának penig bucsú adatik. 1602. Mihály vajda megöletik.[1] 1659. Szejdi Amhat bassa beütvén Erdélyben az Vaskapunál őszszel, az keresztyének megharczolnak véle Ulpia Trajana nevű puszta város helyén, keresztyén vész 7 vagy 8 száz, török több 3 ezernél. Item, az Havasalföldében az keresztyének megverik az törököt keves magok kárával, Fekete Gyirgyónál.

Mai e de observat că, cronicarul ştie ziua naşterii regelui Matia Corvin, pe care o pune la 24 Fevruarie 1443 cunoscând chiar şi data că fratele său, Ladislau, decapitat în 1457, avea vârsta de 24 ani. Unică e şi însemnarea că regele Matia murind în 6 Aprilie 1490 la Viena, în aceeaş zi au murit şi leii ţinuţi în Buda.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

[1] Greşit, fireşte, în loc de 1601.

1669 Cluj 209

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eidem Annexarum. Ex Articulis ab Anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quarto, ad praesentem hunc-usque Millesimum Sexcentesimum Sexagesimum Nonum conclusis excerptae.

Claudiopoli, CIↃ IↃC LXIX. Apud Michaelem Szentyel Veresegyhazi. In 2⁰ foi 3 şi pag. 100 + Indice.

Conclusio: Datum in civitate nostra Alba Julia, die quarta mensis Martii, ultima scilicet die Congregationis. A. D. 1669.

Formează o continuare a Pravilei Ardealului din 1653 (sub No. 99) dând în extras tot ce s'a hotărît în diferitele „diete" ale Statelor şi Ordinelor, ţinute dela apariţia ei şi până la tipărirea compilaţiei de faţă.

Articolele privitoare la Români sunt următoarele:

Harminczad és vámadással, kik az Oláh országból gabonát hoznak magok szükségekre, nem tartoznak, egyéb aránt nyereségre hozók tartoznak. (P. 3. T. 3. A. 8. f. 35) *Oláh* wladika és oláh papok törvénytelen büntetések cselekedetiért mint refrenáltassanak. (P. 1. T. 1. A. 9. f. 4.) *Oláh* esperestek és papok hallgatójokat beszerikájokból oknélkül kitiltanak, vagy kisdedeket meg nem keresztelnének, mint büntettessenek. (P. 1. T. 1. A. 10. f. 4.) *Oláh* papokon, dézmájokon és illendő honorariumokon kivül egyéb taxa ne exigáltassék.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 7 exemplare.

Szabó vol. I No. 1085.

J. N. J. Siebenbürgiſcher Würg-Engel, oder Chronicaliſcher Anhang des 15. Seculi nach Chriſti Geburth, aller theils in Siebenbürgen / theils Ungern / und ſonſt Siebenbürgen angräntzenden Ländern / fürgelauffener Geſchichten. Worauß nicht nur allein die grewligſtbluttige Anſchläge / Kriege / und Zeittungen / deßen villfältiger Feinde / ſondern auch die gehäymbſte Rath-Schlüße beyder Keyſer / Könige / Fürſten / und Waywoden zu erkündigen / durch welche diß bedrängte Vatterland theils wohl regieret / theils vollends in Abgrund des Verderbens geſtürtzet worden: Auch welcher geſtalt nebenſt der Augſpurgiſcher Confession die übrige im Lande angenommene Religionen drinnen erwachſen ſeyn. Nebenſt der Ober-Regenten Sachſiſcher Nation, bevorauß der Haupt-Hermanſtadt / löblichen Magistrats / ordentliger Erzehlung / wie Selbige nehmlig ihre Ampts-Geſchäfften verſehen haben. Welches kurtz doch warhafft und ordentlig abgebildet / und herauß gegeben Matthias MILES Mediens: Jurisprudentiae Cultor.

Herman-Stadt, 1670. In Verlegung H. Andreae Fleiſchers, Gedruckt bey Stephano Jüngling. In 4° foi 259. Prefaţa şi epigramele 10 foi nepaginate, la sfârşit „Register" cu alte 11 foi.

Insemnările cronicăreşti privitoare la Români şi la ţările române (cu cuvinte luate din textul lor) sunt următoarele:

1510. Mihne Wayda in Wallachey wird in Hermannstadt umbgebracht. (p. 7) 1521. Solyman in der Walachey, Moldaw und Siebenbürgen. (p. 12) 1526. Der Wallachische Waywoda schickt seinen Sohn zum Pfandt ins Türkische Lager. (p. 14) 1529. Petrasko der Moldawer Wayda in Siebenbürgen. (p. 21) 1530. Einfall in Siebenbürgen des Wallachischen Wayda Moise. (p. 21) 1533. Petrus Wayda mit den Türken. 1541. Stefan Maylath durch Verrätherey gefangen im Zelte des Moldawer Wayda Alexander, vor Fogarasch, den 30 Septembris, und nach Galata geführt. (p. 36—37) 1542. Petrus Waywoda in Moldaw in Siebenbürgen gefallen. (p. 37) 1543. Elias Wayda in Moldaw bricht in Zeckel-Land. (p. 39) 1544. Bassarab Vayda ziehet in die Walachey. (p. 39—40) 1549. Elias Wayda zum drittenmahl in Zeckel-Land. (p. 41) 1552. Alexander Wayda aus der Moldaw belägert Tartlen. (p. 50) 1553. Petrus Petrasko überkompt das Waywodenthumb in Wallachey. (p. 52) 1554. Frau Despina stirbt in Hermannstadt. (p. 55) 1556. Beide Wayda zogen entgegen die Königin Isabella. (p. 62) 1557. Petrus Petrasko in Bukuresd gestorben. (p. 68) 1561. Iacobus Heraclides Basilius Despota, Erbe des Moldawischen Lands. (p. 78—81) 1563. Despota in der Moldaw und seine Ermordung. (p. 91—96) 1582. Jankula ein Wayd in der Moldaw enthauptet. (p. 141) 1585. Petrus Radolivitz wallachischer Waywoda. (p. 143) 1590. Wurde gefangen. (p. 163) 1593. Etlige Schwadronen Kriegs-

Volk durch die Wallachey geschickt. (p. 167) 1594. Mit Sigismundo verbunden Michael der Wallachische, und Stephan der Moldawer Waywode. (p. 167) 1595. Sigismundi nahmhafte Schlacht in der Wallachey. (p. 171) 1597. Alexander Wayda entflohe nach Constantinopel und wird aufgehenkt. 1598. Sigismundi Bündniss mit Michael Wayda. (p. 192) 1598. Schickte Michael Wayd ein zweiköpfig gebornes Kalb der F(ürstin) Maria Christierna. (p. 193) 1599. Der Wallachische Pfaff György von Csurüllye. (p. 230) 1599. Michael Wayda Einfall in Siebenbürgen. (p. 231—259)

După Indice: Wallachen Ursprung p. 2; Wallachen entlaufen aus Siebenbürgen p. 55.

Desenul alegoric al foaei de titlu e foarte expresiv, ori cât de primitivă ar fi executarea sa în aramă, vrând să arate în ce stare a ajuns Ardealul în urma războaielor în cursul veacului al XVI-lea, cu Turcii, Nemții și Românii cari au năpustit țara, simbolizați cu câte un călăreț, între cari acela din partea stângă, în surtuc și cămașă românească, pare a reprezenta pe Mihai-Viteazul, făcând dreptate cu cântarul în mână!

Academia Română, București și alte 15 exemplare.

Seivert p. 293. — *Szabó* vol. II No. 1256.

1671 Cluj 211

Uj és O Kalendariom, E' Christus Urunk szűletése után való 1671. Mellyet most-is Magyar és Erdély Országra, és egyéb szomszéd hellyekre alkalmaztatott NEUBART Christoph, Theologus és Astrologus.

Colosvárat. Veres-egyházi Szentyel Mihály által. In 16⁰ foi 40 nepaginate.

Prima ediție ungară a acestui calendar, care apărea de aci înainte (și probabil și înainte de 1671) anual, cu mici note și date istorice despre evenimentele întâmplate în Ardeal și țările vecine.

Cuprinsul dintre 1348—1602 vezi-l sub No. 208. De aci înainte are numai următoarele două însemnări privitoare la Români:

1653. Moldovai Lupul vajda, Rákóczi hadai által székiből kiütik. 1663. A tatár hám fia, és a két Oláh vajda Buda felé Erdélyen mennek által, utjukban sok károkat is tésznek.

Exemplarul unic în Muz. Ardelean, Cluj.

Szabó vol. I No. 1114.

1671 Cluj 212

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae etc.

Claudiopoli, CIↃ IↃC LXXI. Apud Michaelem Szentyel Veresegyhazi. In 2⁰ foi 8 și pag. 100.

Ediție de titlu a ediției oficiale din 1669, de sub No. 209.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 11 exemplare.

Szabó vol. I No. 1113.

Siebenbürgischer Bürg-Engel
von MATHIA MILES in Herman-stadt
herauß gegeben In verlegung
D. ANDREAE FLEISCHERI

Vota Solennia Quae Nobilissimi et Clarissimi Viri D. Francisci PARIZ de Pápa Transylvano-Ungari Honoribus Doctoralibus ab Amplissimo Medicorum in perantiqua Universitate Basiliensi Ordine, suô meritô decretis, eiusdemque Amplissimi Ordinis consensu A Magnifico, Excellentiss. Experientissimoq[ue] Viro D. Joh. Henrico Glasero Philos. et Med. Doctore, Anatom. et Botanices Professore P. Celeberrimo, Brabeuta ritè designato Anno CIↃ IↃC LXXIV. XX. Octobris. Collatis Gratulabundi addiderunt Praeceptores, Fautores, Amici.

Basileae. Imprimebat Joh. Rodolphus Genathius. In 4⁰ foi 8 nepaginate.

Această mică tipăritură[1] ne interesează pentru că tânărul medic Pariz, fiind gata de plecare la universitatea din Leyden, a primit în ea — după obiceiul vremurilor — salutările conşcolarilor săi, şi între cele 17 poezii, găsim şi următoarea românească:

XIV.

Carmen primo et uni-genitum Linguae Romano-Rumanae, *Honoribus* Fortunâ et Auspiciis Impenetrabilis Dacici-Argonautae, *Praenobilis Domini* Francisci PARICII, Papensis etc. Veteris oculissimique in Illustri Enyedinâ, Haliciastri: natum.

Kent ßenetate, ßeründ la voj, Rumanus Apollo,
La totz, ketz ßvente'n Emperecie ſedetz!
De unde cunoſtince aſteptem, ſi ſtince: fericſe
De Amſtelodam, pren chertz ßte'n omenie typar.
Legſe derapte au dat frumoße cſetate Geneva:
Ecz vine Francifcus, cinete Leyda, Paris!
Prindecz maene ßorory, cu czeſt nou oßpe: nainte
Fratzi, fraetatzi, Nymphele, jaße curund.
Domny búny, mary Doctory, Daßkely, ſi bunele Domnae,
Cu patſe ej fitz, cu panye ſi ßare, rugem.

Nagy Enyedini Transylv. 1. Junii, A. 1674.
Condidit ex improviso, Amiculus Pariciaster
MICHAEL HALICIVS, Nob. Romanus
Civis, de Cáránsebes

Aceasta fiind cea mai veche odă română, a fost reprodusă facsimilată de N. Drăgan, în „Dacoromania" vol. IV/1 p. 169.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. III No. 2649.

[1] **Cuvântul Magnifico din titlu e cules greşit astfel: Magnifco.**

214 Şumuleu 1676

Cantionale *Catholicum*. Régi és Uj, Deák és Magyar Aítatos *Egyhazi* Enekek, Dicsiretek, Soltarok, es *Lytaniák;* Kikkel a' Keresztyének Esztendô-által-való Templomi *Solemnitás*okban, *Processiók*ban, és egyébb aítatosságokban szoktanak élni. *Halottas Temetéskor-való, és a' négy utólsó dolgokról emlékeztetô Enekekkel eggyütt.* Most újonnan nagy szorgalmatossággal egybe-szedettek, meg-jobbìttattak, és a' Keresztyének éppûletire, s lelki-vigasztalásokra ki-bocsáttattak, *A' Szent Ferencz-Szerzetiben lévô* KAJONI P. Frater Janos által. *Superiorum per missu.*

A' Csiki Kalastromban. *Nyomtattatott* Cassai András-*által.* 1676-ben. In 4⁰ pag. 8 şi 786 + Index alphabeticus. Pars I-III.

Dedicaţia (către Csicso-kereszturi Torma István, Nemes Belsô Szolnok-vármegye egyik fô-ispánja) cu data: Kôlt a' Csíki Kalastromban, Mind-szent Havának 18. napján 1675. Esztendôben. *Kegyelmednek* Alázatos Istenimádó Káplánnya, *Szent* Ferencz *Zászlója-alatt vitézkedô* Kajoni Frater Janos, *Custos Provincialis.*

Approbatio: Datum Romae, in Conventu nostro S. Francisci Trans-Tyberini, die 24. Maji. Anno M.DC.LXXV. Frater Jacobus a Spinetulo, Commissarius Generalis.

Imprimatur: Datum in Monasterio Csikiensi, die 21. April. Anno Domini M.DC.LXXVI. Frater Casimirus Damokos per Transylvaniam Vicarius Apostolicus Generalis.

Din dedicaţia autorului aflăm că, cartea este primul produs al tipografiei organizate de dânsul din nou în mănăstire.

Mănăstirea Franciscanilor din Şumuleu, şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. I No. 1188 şi II No. 1376. *Magyar Könyvszemle* 1879 p. 183 şi 1883 p. 274. — *Seprôdi* János în *Irodalomtörténeti Közlemények* 1909 p. 142.

215 Şumuleu 1676

KAJONI János: Aranyos ház.
[A' Csiki Kalastromban, 1676.]

Carte de cântece a autorului român, din care însă nu mai există niciun exemplar, cu toate că e citată chiar şi peste o sută de ani dela eşirea ei ca o carte bine cunoscută şi mult folosită de către credincioşii bisericii catolice.

Seprôdi János în *Irodalomtörténeti Közlemények* 1909 p. 141.

1677 **Cluj** **216**

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae Eadem Annexarum, etc.

Claudiopoli, CIↃ IↃC LXXVII. Impressit: Michael Szentyel Veresegyházi. In 2⁰ pag. 250.

Retipărirea primei ediţii din 1653 de sub No. 170.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte 5 exemplare.
Szabó vol. I No. 1212.

1678 **Şumuleu** **217**

Calendarium. In quo Omnes Sancti, Breviarij Romani, Ordinis Fratrum Minorum, Regni Hungariae, ac ad libitum suis locis inserti continentur... [edidit] Fr. Joannes KAJONI.

In Conventu Csikiensi, 1678. In 8⁰ foi 36 nepaginate.

Exemplarul unic în mânăstirea din Şumuleu.
Szabó vol. II No. 1419.

1679 **Şumuleu** **218**

Serafin Sz. Ferencz Eleterôl és Halalarol. Ad notam: Szent David Proféta énekló könyvének huszonkettôd részében.

A' Csiki Kalastromban, Cassai András által 1679-ben. In 4⁰ mic, foi 4 nepaginate.

Autorul nenumit al cărţii este — după mine — Ioan KAJONI, guardianul mănăstirii şi autorul cărţilor de cântece de mai sus.

Exemplarul unic: Bibl. mănăstirii din Şumuleu.
Magyar Könyvszemle 1912 p. 154.

1679 **(Cluj)** **219**

Historica Relatio colloquii Cassoviensis *De* Judice controversiarum fidei, *Praeside* R. P. Gabriele JVUL, Soc. JESU, SS. Theol. ac Phil. Doctore, Almae Episcopalis Academiae Cassoviensis Cancellario et Controversiarum fidei Professore. *Respondente* Nobili Stephano R e n y e s Varadiensi (ante Studioso Calvin.) ex convictu Nobilium, habiti, *cum* Dn. Elia L a d i v e r o, Rectore Bartphensi et M. Isaaco Zabanio, ConR. Eperiensi, *Anno* M DC LXVI. *die* 25. *Junii tota, et* 26. *usque ad meridiem.* Bonâ fide et conscientiâ inculpatâ à Scriptoribus in Actu disputationis excerpta et in Judicium Lutheran. ac Pontif. à Confessore Veritatis Anno C. 1679. exhibita.

S. l. et a. In 8⁰ mic foi 24 nepaginate.

Sommervogel atribue această lucrare iezuitului *Ivul*, iar Szabó asemănând-o cu o carte tipărită în Christianopolis (recte Claudiopolis) cu care unul din exemplarele ei ne-a rămas legat împreună, crede că a fost tipărită în Cluj.

Materia convorbirii este expusă într'un dialog condus de Ivul, la care răspund ceilalți doi numiți în titlul cărții.

Mus. Nat. Budapest și alte 2 exemplare.

Sommervogel vol. V. p. 339. — *Szabó* vol. II No. 1446.

220 Sibiu 1679

Hecatombe sententiarum Ovidianarum, Germanicè imitatarum. Das ist Nach-Ahmung Hundert Auszerlesener Sprůche Desz berůhmten Rôhmischen Poeten Ovidii Nasonis. Auffgesetzet Von: Valentino FRANCK Patricio.

Typis Cibinianis Excudebat Stephanus Jůngling. Anno M.DC.LXXIX. In 8⁰ foi 22 nepaginate.

Autorul și-a tipărit aceste sentințe ovidiane, stând în oficiul său de căpitan (Burggraf) la Turnu-Roșu, dând la câteva și traducerea lor liberă în limba germană, săsească, ungară și la șase chiar română precum urmează.

21.

Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda est,
Quae simul intonuit proxima quaeque fugat.

Valachice:

Fiind miè binye ma csinszteste lume
kum fudse nerokul szént de dsok si glume.

47.

Faelix ... cui sua non feci dicere amica potest.

Valachice:

Fericsituj csel barbat
Kara are pat kurat,
Kuj nyevaszta poete zicse:
Nu am fakut, O voincse!

55.

Ut flerent Oculos erudiere suos.

Valachice:

Versze makar lackremilye
Fetelye si mujerilye
Nu gindi, fi fore grise
Csesze plindse nu sze pise.

75.

Eximia est virtus praestare silentia rebus,
Et contra gravis est culpa tacenda loqui.

Valachice:
Csinye are minte aore sze take
Si kend nu se kade sze nu tot greaszke.

84.

Pollicitis dives quilibet esse potest.

Valachice:
Csei fegedejala Fere derujala?
Treketoare brume, Fum, vunt, prah szau szpume,
Iare csei en mune Nu jeszte nincsune.

95.

Si rota defuerit tu pede carpe viam.

Valachice:
Csinye nâire kai si kar, sze meârga ku folosz,
Sztrenyge binye picsôerelye si umblyê pre sosz.

99.

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat,
Omnibus obscuras injicit illa manus.
Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Sed rigidum jus et inevitabile fatum.

Valachice:
Kecz Oameny kuprinde csaszta lume mare
Cse groeznike moarte en putere are
Muncsaszke makare en tot kipul Vracsul
Si zua si noepte, nui geszeste lyakul.

Cartea Sasului Valentin Franck cuprinde astfel cea mai veche traducere românească din latinește, având la sfârșit și o poezie românească de 9 strofe, făcută după a lui Simon Dach cu titlul: „Wohl dem der sich nur lässt begnügen" începând așa:

Fericsituj kui sze asundse
De dare dumnyezeului.

Aceste specimene de poezie română lumească veche se pot ușor studia, cartea având o retipărire din 1923.

Liceul Honterus, Brașov și 1 alt exemplar.

Seivert p. 102. — *Szabó* vol. II No. 1456.

1681 Levoča 221

Articuli Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum, et Nobilium, coeterorumque Statuum et Ordinum Regni Hungariae, etc. In Generali Eorum Conventu, Anno M.DC.LXXXI. Sopronii celebrato, conclusi, *et ab ipsa* Sacra Caesarea Majestate ratificati et confirmati.

Leutschoviae. Typis, Samuelis Brewer. In 8⁰ mic pag. 94.

Апост. Петръ
Апос: Павелъ
Сикрйюль де аўр
Карте де Проповеданїе,
ла Мѡцй. Скоасѫ дин
Скрнтўрнле сфнте. кў
Порўка, ши ѧ демнарѣ
Мърїей сале,
Апафн Михаю,
Краюль Ардѣлўлў. Ти-
пърнтѫ ѧ Тнпограф
ноаѡ, ѧ Четате ѧ Сась-
шеве ан ахпг, се, зі.

Ꙗ҆нститꙋ҇шѝ поѣ҇лꙋмнѧтꙋ҇ сѣ́мѝ, а҆́ль мѣрїе́ѝ
са́ле Кра́юль А҆рдѣ́лꙋллꙋѝ:

А҆покалі́ψи҃, ка҃, д҃, с҃, гі҃. Ферни́ци҃ мѡ́
цїѝ ка́рїѝ мѡ́ дѣкꙋ́мъ ↑ Дмнꙋль:
Ла̀ вымлѣ́нѝ, ка҃, н҃, с҃, гі҃. Къ де́вєць вїѧ̀
трꙋпѣ́ще мꙋри́вєць: І҆аржѐ вє́вєць ѡ҆моржѐ кꙋ-
дꙋхꙋ҇ фа́птеле трꙋпꙋлꙋїѝ вѧ́вєць.

Din cuprins: Art. 63. Articulus 89: 1659 de restitutione Valachorum, Sclavorum, et Praedauciorum in confiniis commorantium cum aliis superinde sancitis renovatur et effectuandus declaratur. Art. 64. Privilegia Valachorum in praejudicium regni emanata iterato cassantur. Vide art. 40: 1635 et 90: 1659. Art. 65. Valachi in possessione Oszek commorantes alio translocentur. Art. 92: 1659. (p. 74—76)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

Szabó vol. II No. 1610 greşit sub 1687.

222 Sine loco 1681

Articuli Dominorum .... regni Hungariae etc. *in generali eorum conventu, Anno M.DC.LXXXI. Sopronii celebrato*, etc.

S. l. et a. In 4⁰ pag. 63.

Din cuprins: Art. 63-65. De restitutione Valachorum etc. (p. 47)

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş şi alte 8 exemplare.

Szabó vol. II No. 1500.

223 Şebişul săsesc 1683

Sicriul de Aur. Carte de Propovedanie, la Morţi. Scoasă din Scripturile sfinte. Cu Porunca, şi îndemnarea Măriei sale, A p a f i Mihaiu, Craiul Ardealuluĭ.

Tipărită în Tipograf[ia] noao, în Cetate în Sas-şebeş, anii 1683, septemvrie 17. In 4⁰ pag. 4 şi 168 + o foaiă cu „smintealele" şi pe verso cu numele acelor „izbovitori" cari au mijlocit scoaterea cărţii: Popa Ioan din Vinţe, Protopop Georgie din Daia, Protopop Văsiu din Belgrad şi Protopop Oprea din Armeani; „judeţul mare" în Sas Sebeş fiind Mehel Severin, iar tipograful Daniil, făcătorul Tipografiei Noă.

Pe dosul foaii de titlu stema lui Mihai Apafi, în xilografie.

Predoslovia către Măria sa craiul Ardéluluĭ, Domnuluĭ, Domnuluĭ Apafi Mihai, etc., iscălită de POPA Ioan din Vinţĭ, cu toţi protopopiĭ şi cu tot săborul Rumănilor din Ardél; mulţumindu-i că după ce Dumnezeu în minunat chip i-a ajutat să ridice tipografia rumânească din porunca Măriei Sale, au putut să tipărească această carte, care este „părga întâia" a tipografiei lor.

Acad. Română, Bucureşti şi alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 80. — *Veress* p. 24—27. — *Szabó* vol. II No. 1532. — *Sztripszky*, comunicare privată.

224 Levoča 1683

Az felséges Matyas kiralynak, az nagyságos Hunyadi Janos fianak jelesûl viselt dolgairol .... való szép Historia.

Lőtsen, 1683. Nyomtattattot Brewer Samuel által. In 8⁰ foi 40 nepaginate.

Невойтѡ́рїй ла̀ а҆чє҃ лꙋкрꙋ Сфн҃ть шѝ Дм҃нєзъ
єскь ? ма́й кꙋ дѣ дн҃сь :
По́па Іѡа́нь дн҃ ви́нце , Нота́ръшꙋль съборꙋ-
лꙋй ма́ре .
шѝ Протопо҃ Геѡ҃гїє , дн҃ да́ѧ .
шѝ Протопо҃ Въсі́ю , дн҃ бе́лградь .
шѝ Протопо҃ Ѻпрѣ , дн҃ а҆рмѧ́ни :
Кти́торїй сфн҃тей Мънъсти́рей а҆ Бе҃гра́дꙋлꙋй .
Типъри́тѫ ѧ҆ чета́те ѧ҆ са҃ ше́бешь . а҆нїй , дѐ
лана́щерѣ лꙋй Хс҃ . ахпг . ѧ҆лꙋна лꙋ сє҃ , ѕі .
шѝ лꙋ фо҃ цю́дець ма́ре ѧ҆ са҃ ше́бешь ,
Ме́хе҃ севери҃ .

Слꙋгѫ ма́й ми́кѫ шѝ плека́тѫ а҆ сфн҃тꙋ
лꙋй Събо́рь ма́ре : Данїи҃ Типогра́-
фꙋль , фъкъто́рю҃ Типогра́-
фїей Ноа́ѡ .

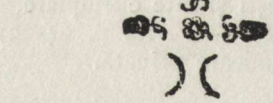

)(

Este poema diaculuí Ambrosius de GÖRCSÖN despre *Iancula-Vodă* şi a fiului său, regele Matia, formând o retipărire a ediţiilor din 1577 şi 1581. (Descrise sub No. 92 şi 102.)

Exemplarul unic în Mus. Nat. Budapest.

Szabó vol. I No. 1307.

225 **Sibiu** **1684**

Rudus Redivivum *seu* Breves Rerum Ecclesiasticarum Hungaricarum juxtà et Transylvanicarum inde a prima Reformatione *Commentarii.* Quâ potuit fidelitate et curâ collecti, expositi, et prout gestae, consignati à Francisco PARIZ PAPAI, Med. Doct. et in illustri Collegio Enyediensi P.P.I. *Joh.* 3. v. 18. Opere et Veritate.

Cibinii, Anno 1684. Excudebat Stephanus Jüngling. In 12^0 coale A—F_4.

Prefaţa: Enyedini sive Anniae Viae, è musaeo Anno D. 1684. ineunte.

Din cuprins: Anno 1420. Hussitae in Moldavia.

E interesant de ştiut că, cartea este o prescurtare a originalului scris ungureşte cu titlul „Romlott fal felépülése, avagy a' Magyar országi és Erdélyi Ekklésiáknak, a' Reformátzio kezdetitől fogva való Históriájok" dedicat unui senator al oraşului Debreczen, care însă nu s'a putut tipări din pricina generalului Caraffa care prigonia pe calviniştii din Debreczen.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 15 exemplare.

Bod p. 211. — *Szabó* vol. II No. 1554.

226 **Leipzig** **1684**

I. N. J. Saxonum Transylvaniae, Aposciasmate historico collustratos, conſenſu et autoritate Inclyti Philosophorum ordinis in Academia Lipsiensi, publicae Eruditorum disquisitioni submittent Praeses M. Martinus KELPIUS, Holdvilagiensis Saxo Transsylvanus, et respondens Joachimus Christianus Westphal, Neo-Ruppinas Marchicus Die XXII. Martii Anni M.DC.LXXXIV. H. L. Q. C.

Lipsiae, Literis Justini Brandii. In 4^0 foi 16 nepaginate.

Din cuprins: Transsylvaniam incolunt .... Walachos ... qui Rumninos sone h(oc) e(st) Romanos se appellant, lingua utuntur *Latina* corrupta, mores eorum sunt Romani (foaia B_3) citând şi poezia germană a lui Martin Opitz despre Români. (Vezi sub No. 148.)

In rândul 2 al titlului greşit: Incluti.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 12 exemplare.

Seivert p. 215. — *Szabó* vol. III No. 3301.

1685 Alba-Iulia 227

Cărare pre scurt pre fapte bune îndreptătoare.
In Bălgrad, 1685. In 8⁰ pag. 109.

Predoslovia: cătră Măriia sa Craiul a Ţării Ardéluluĭ, Domnuluĭ, Domnuluĭ A p a f i Mihai Tinăruluĭ, din mila lui Dumnezeu Craiŭ ales a Ţării Ardélului, Domnuluĭ Părţilor Ţării ungureşti şi Ş panuluĭ Săcuilor; semnată de POPA Ioan din Vinţi, care mărturiseşte că această „cărţulie" a întors-o pre limba rumănească „spre folosul şi întrămarea neamului rumânesc„ însă uită a observa că ea *nu e altceva* de cât o *traducere* a cărţii preotului-dascăl din Felsőbánya, Ştefan M a t k ó de Kézdivásárhely cu titlul „Kegyes cselekedetek rövid ösvénye" tipărită în Sibiu,[1] în anul 1666 în 12⁰ pag. 111.

Preotul Matkó ştia de altfel foarte bine româneşte, aşa că la începutul anului 1681 el fusese însărcinat de către principele Mihai Apafi cu traducerea testamentului vechiu pe româneşte[2] pe seama Românilor ardeleni, ai căror episcopi erau protivnici întroducerii liturghiei române. Tot Apafi dădu ordin încă din anul 1674 ca să se afle unde a ajuns tipografia românească întemeiată de răposatul principe George Rákóczi I în Alba-Iulia,[3] de unde la năvălirea Tătarilor (din toamna anului 1657) vreun om zelos o ascunsese undeva.

Exemplarul unic în Bibl. Arhidiecezană, Blaj.
Bibl. Rom. Veche No. 82. — *Veress* p. 27.

1 Titlul întreg la *Szabó*, vol. I No. 1044.

2 Ordinul din cetatea Făgăraşului, în 23 Fevruarie 1681; *Történelmi Tár* 1878 p. 205.

3 Dat în Alba-Iulia, 14 Iunie 1674; *Bod* Péter: Smirnai Szent Polycarpus p. 106.

1685 Alba-Iulia 228

Ceasloveţ care are întru sine Slujbele, de Noapte, şi de zi.
Scoase pre Rumănie de pre Slovenie şi tipărit în Mitropolia Belgradului în zilele Prea luminatuluĭ Domn A p a f i Mihai Craiul Ardeélului, Anii [1685.] In 8⁰ mic pag. 4 şi 204.

Isvodit de POPA Ioan din Vinţ şi Protopop GHEORGHE din Daia.

Exemplarul unic în Bibl. Arhidiecezană, Blaj.
Bibl. Rom. Veche No. 84 şi p. 537. — *Veress* p. 27—28.

1685 Frankfurt am Main 229

Totius Regni Hungariae superioris et inferioris accurata Descriptio. Das iſt Richtige Beſchreibung Desz gantzen Königreichs Hungarn / So wol was das Obere als Untere oder Niedere n-a belanget / Dabey dann die Beſchaffenheit deſſelben Städte / Ves-

tungen / Schlösser / Städlein / Marktflecken und angrentzende Oerter. Sambt allem dem jenigen was am Donau-Strom lieget und befindlich ist.

Auf das deutlichste und ausführlichste / so wol derselben Ursprung / Lager / Frucht-barkeit / als Herrschafft und Ordnung betreffende. Sambt einer accuraten Land-Charten / und denen vornehmsten Städten in Kupffer vorgestellet wird. / Von Georg KRECKWITZ / aus Siebenbürgen.

Franckfurt und Nürnberg, 1685. Verlegts Leonhard Loschge. Druckts Johann Philipp Andreas. In 8° titlu şi pag. 1110. (Cu negru şi roşu.)

Cuprinsul privitor la Români vezi la descrierea ediţiei din 1686 mai complectă, de sub No. 232.

Autorul se numeşte „ardelean" pe foaia de titlu, de sigur pentru a asigura compendiului său un succes de librărie (ori de iarmaroc) aşa că nu e recunoscut de către Saşi de ai lor.[1] Cartea sa fiind însă cea mai amănunţită pe vremea ei, cu toate greşelile ce le are, este una din cele mai folositoare pentru cunoaşterea Ardealului.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 10 exemplare.

Szabó vol. III No. 3344.

[1] Den Kreckwitz erkennet kein Siebenbürger, so viel ich weiss, für seinen Landsmann. Er mag vielleicht unter dieser Larve seinen Nachrichten mehreres Gewicht haben geben wollen. (Seivert, p. XIII.)

230 **Köln** **1685**

Regni Hungarici Historia, Post obitum gloriosissimi Matthiae Corvini regis XXXIV. Quo Apostolicum hoc Regnum Turcarum potissimùm armis barbarè invasum, Libris XXXIV. rerum in Pannonia, Dalmatia, Transsilvania, Moldavia, Bosnia, Illyrico, ceterisque confiniis integrum ultra seculum, ab Anno 1490. gestarum locupletissimis exactè descripta A Nicolao ISTHUANFFIO Pannonio, eiusdem regni propalatino, et octogenario milite excellentissimo . . . ac proinde , . . eleganti stylo edisserit.

Accedit hac postrema editione in commodiores distincta paragraphos et annos, Viennae Austriae arctissima Anno 1683. à Turcis oppugnatio, ejusdemque gloriosa a Christianis defensio, ac victoriosa liberatio.

Coloniae Agrippinae, M.DC.LXXXV. Apud Iohannem Wilhelmum Friessem Bibliopolam. In 2° foi 3 şi pag. 552 (pe două coloane) cu un supliment de 44 pagini şi Index rerum. (Cu negru şi roşu.)

Cuprinsul vezi la descrierea primei ediţii din 1622 sub No. 145.

Din supliment: Pontem a Walachis reficiendum Carolus [Princeps] impediri iubet. (p. 20) Walachiae princeps crucem in castris in loco tentorii defodit. Walachus Crucem veneratur. (p. 32)

La sfârșitul cărții aflăm (p. 550) că autorul bătrân de 82 de ani mergând la serbarea încoronării regelui Matia II al Ungariei (din 1608) la Pozsony, stând călare a fost lovit de apoplexia părții drepte, așa că din continuarea operei sale nu a mai putut scrie de cât schițele Cărților XXXV—XXXVIII.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 15 exemplare.
Szabó vol. III No. 3351.

1686 Frankfurt am Main 231

Totius Regni Hungariae . . . Descriptio Das iſt Richtige beſchreibung Deß gantzen Koenigreichs Hungarn . . . und Donau-Strom . . Von Georg KRECKWITZ auß Siebenbürgen.

Frankfurt und Nürnberg, 1686. Verlegts Leonhard Loſchge. Druckts Johann Philipp Andreä. In 8° titlu și pag. 1074 + Register. (Cu negru și roșu.)

Autorul dă (pe p. 1—14) o scurtă descriere a Ungariei și a regilor și pe urmă (în ordine alfabetică) a orașelor și locurilor mai însemnate, dintre cari următoarele românești ori privitoare la istoria Românilor: *Boretscho* [Bretc] cu evenimentele războinice dintre Sigismund Bathori, Georg Basta și Michael Waywoda. (p. 40—42) *Bucoresta*. (p. 43—45) *Cumanien*, Stueck der Walachey. (p. 125) *Gergicia* [Giurgiu] ein Walachisch Staedtlein. (p. 176) *Girgio* (p. 177) *Hermanstadt* cu bătălia din 1599 dintre Michael Waywod aus der Walachey și Cardinal Andreas Bathori. (p. 255—258) *Levenz* cu bătălia din 1664 în care lua parte și „Georg Siska Fürst in der Moldau" adică Gregorie Ghica. (p. 316) *Medwesch* renumit pentru omorîrea lui Ludovic Gritti „von den Moldauern und Sachsen" prins. (p. 346) *Moldau*. (p. 362—364) *Moncastrum*. (p. 364) *Sebes* ein Walachisches Dorff. (p. 727) *Selistria* 1603 von Radul Weyda aus der Walachey überfallen. (p. 735) *Siebenbuergen*: die Walachen, Waiwode Michael in der Walachey. (p. 744—746) *Tergovist*. (p. 819—821) *Wallachey*. (p. 874—878) *Zalatna* von den Walachen bewohnet. (p. 1019)

Cartea este o compilație fără niciun sistem, localitățile fiind descrise după numărul mai mare ori mai mic al datelor aflate prin cărți și cronice, de multeori citate. Insă cu toate acestea, ea este instructivă și folositoare.

Retipărirea ediției întîi din 1685 (de sub 230) cu mici schimbări, dovadă că volumul s'a desfăcut prin târguri intr'un singur an.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 5 exemplare.
Szabó vol. III No. 3396.

232 **Levoča** **1687**

Cynosura Jurisperitorum . . . usque ad Annum 1681 etc. Editio multum auctior et correctior.

Leutschoviae, 1697. Typis Samuelis Brewer. In 8⁰ foi 2 şi pag. 469.

Cuprinsul articolelor dietale dintre 1608—1681 la descrierea ediţiilor din 1668 de sub No. 205 şi din 1681 de sub No. 222.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 1614.

233 **Nürnberg** **1688**

Totius principatus Transylvaniae Accurata Descriptio. Das iſt: Auſführliche Beſchreibung des gantzen Fürſtenthumbs Siebenbürgen, Seinen Urſprung, Aufnahm und Wachſthumb, Abtheilung, Flüſſe, Berge, Fruchtbarkeit, Einwohner, Religion, Regierungs-Form, Städte, Schlöſſer, Veſtungen und Kriegs-Handlungen biß auf dieſe Zeit betreffend.

Alles aus den bewährteſten Scribenten zuſamm geſuchet, und mit, den neueſten Vorfällen und accurateſten Kupfern ſo wol der Regenten als der vornehmſten Städte wie auch einer Land-Carten verſehen von Georg KRECKWITZ aus Siebenbürgen.

Nürnberg und Franckfurth, 1688. In Verlegung Leonhard Loſchge. In 12⁰ foi 2 şi pag. 387 + Register.

Din cuprins (după indice) Das II. Capitel: Von denen heutiges Tages in Siebenbuergen wohnenden Voelckern und Nationen. *Wallachen* werden in Siebenbuergen Blooch geheissen; werden in Siebenbuergen nichts geachtet; ein rauhes und hartes Volck; die Provintz Wallachey wo sie liege; ihre Kleidung; Art zu gruessen; sind meistentheils Vieh-Hirten; haben Lust zu Brunnen; Beschaffenheit ihrer Priester. (p. 27—35) *Maichen* Wallachisches Dorff. (p. 342) *Sebes* Wallachisches Dorff. (p. 357) *Targovist* Wallachische Stadt. (p. 365) *Michael* Waywode der Wallachey in Siebenbuergen. (p. 120—138) Gabriel Bathori und der Wallachische Waywod. (p. 159—169). Georg Ragozi der II. und der Hospodar von Moldau. (p. 198—201)

Anexat stampele oraşelor: Clausenburg, Cronstadt, Hermanstadt, Medwisch, Millenbach, Noesen, Schessburg şi Waradein. (In aramă, format 6.5 x 11 Cm.) Harta Ardealului cu titlul: Transylvania / Sibenbürgen. (Format 18.5 × 27 cm.)

Este un rezumat al harnicului autor (în format mai mic) care într'un singur an a desfăcut trei ediţii din compilaţia sa.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Szabó vol. III No. 3505.

1689 Alba-Iulia 234

Molitevnic. Isvodit din Slovenie pre limba Rumâneascâ, supt Crăirea şi biruinţa Prea luminatului şi Milostivului Domn Mihail A p a f i, cel mai Mare, din Mila lui Dumnezeu craiul Ardealului, Domnului părţilor ţărăi Ungureşti, şi Şpanului Săcuilor etc. şi cu Blagoslovenia prea osfinţitului părinte, Kir V a r l a a m Mitropolitul Belgradului şi a toată ţara Ardealului.

Tipăritusau în Mitropolia Belgradului, Anii domnului, 1689 April 22 de zil. In 4^0 mic pag. 6 şi 199.

Predoslovia scrisă de POPA Ioan din Vinţ.

Academia Română, Bucureşti şi alte 3 exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 87. — *Szabó* vol. II No. 1644. — *Veress* p. 28—29.

1689 Wien 235

Parvus Atlas Hungariae *Sive* Geographica Hungariae. In 40 tabellas divisae descriptio, Quam *Sub Auspicijs Serenissimi* Hungariae Regis Josephi Primi, In Antiquissima et Celeberrima Unversitate Viennensi Mathemathicae demonstrationi proposuit *Illustrissimus Dominus* Fabius Antonius Marchio de Colloredo, Dum *A. Caesarea, Regiaque munificentia aureum torquem acciperet, et primâ AA. LL. et Philosophiae Laureâ* Promotore *Reverendo Patre* Gabriele HEVENESI, Soc. Jesu, AA. LL. et Phil. Doctore, ejusdemque Professore Ordinario insigniretur. *Mense Aprili. Die...* M.DC.LXXXIX.

Viennae Austriae. Typis Leopoldi Voigt. In 8^0 foi 92 nepaginate. Cu 38 hărţi în text şi 2 anexate.

Din cuprins: Provinciae ad Hungariam spectantes: Bessarabia, Crobavia, Moldavia, Morlachia, Rama, Siculia, Transylvania, Valachia.

Dintre hărţi una reprezentând o parte a Ardealului şi a Moldovei. (In aramă, format 12 × 16 cm. foarte primitivă.)

Opera eruditului Iezuit ungur este o compilaţie mediocră, fără nici o valoare ştiinţifică.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 9 exemplare.

Szabó vol. III No. 3549.

(1690) Criş 236

Wolfgangi Comitis de BETHLEN prioribus Seculi XVII. annis Cancellarii Aulici Transylvaniae Historiarum Pannonico-Dacicarum Libri X. a Clade Mohazensi MDXXVI. usque ad finem Seculi.

In arce Kreüsch Transylvaniae. Typis et sumptibus Autoris. In 2^0 foi 12 nepaginate şi pag. 832. (Neterminat.)

Opera aceasta de căpetenie pentru istoria Ardealului şi ale ţărilor învecinate, scrisă de autor pe baza operelor istorice contemporane şi a documentelor de cari dispunea fiind cancelar al ţării, fu tipărită dela anul 1684 încoace în tipografia proprie, instalată în castelul său dela Keresd (Criş) pentru acest scop. Tiparul fiind îngrijit de fratele său Alexe Bethlen, el înaintă până la descrierea evenimentelor anului 1601, când cu năvălirea oştilor turco-tătare, cu cari Emeric *Thököly* în anul 1690 intră în ţară, tiparul a trebuit să fie întrerupt. Coalele tipărite zăcură apoi *mai mult de 80 de ani* în pivniţa boltită a castelului, până ce ele scoase de acolo au fost broşate— se zice — de către profesorul Dr. Gottfried *Schwarz*, care tipări (după 1775) în faţa volumului foaia de titlu şi o anexă de 12 foi, cuprinzând Prefaţa, epistola dedicatorie a autorului către principele Michael Apafi şi 9 scrisori a mai multor autori (scrise latineşte, nemţeşte şi italieneşte) despre însemnătatea operei şi a diferitelor ei manuscrise.

Cuprinsul privitor la Români îl dăm la descrierea ediţiei a doua (complectată până la 1609) din anul 1782 mai uşor accesibilă prin biblioteci.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 2036.

237 **Wittenberg** **1690**

Q. D. B. V. Memorabilia aliquot Transylvaniae, *In Alma Leucorea* Publico, placidoque eruditorum examini exponent Praeses M. Johannes Francisci, Coronâ-Transylv. et respondens Thomas Scharsius,Mediâ-Transylv. D[ie] 16. April. Anno M DC XC H.L.Q.C.

Wittebergae. Typis Christiani Schrödteri, Acad. Typ. In 4^0 foi 8 nepaginate.

Din cuprins: § II. Dacia Alpensis est nostra aetate Moldavia et Valachia, quae alio nomine Transalpina appellatur. (Cu două inscripţii romane scoase din cartea lui Stephanus Zamosius.) § XIII. Valachi, Romanorum reliquiae, siquidem eorundem lingua, Latinum, sermonem haud obscure redolens, originem Italicam facile prodit, quin ipsimet etiam Valachi sese *Rumuni* hoc est *Romanos* appellant.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 9 exemplare.

Seivert p. 94. — *Szabó* vol. III No. 3651.

238 **Köln** **1690**

Antonii Bonfinii Historia *Pannonica*: sive *Hungaricarum Rerum* Decades IV. et dimidia Libris XLV. comprehensae: quibus ejusdem regni, populorumque origines et antiquitates, Provin-

ciarum descriptiones, mores et consuetudines: fluminum ortus et tractus: expeditionum et rerum belli donique gestarum commentaria copiossisima ad curiosam Lectoris scientiam edisserentur.

Accedunt tractatus aliquot, seu Appendices variorum Auctorum et rerum, unà cum priscorum Regum Hungariae Decretis et Constitutionibus, Auctore Joanne Sambuco.

Coloniae Agrippinae, Anno M.DC.LXXXX. Sumptibus Haeredum Joannis Widenfeldt, et Godefridi de Berges. In 2⁰ pag. 16 şi 702 + Index şi Decreta.

Cuprinsul vezi la descrierea ediţiei din anul 1568 sub No. 76.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte 9 exemplare.
Szabó vol. III No. 3633.

1691 Trnava 239

Curiosa *et* Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. *Auctore* P. Martino Szent-Ivany, Societatis Jesu Sacerdote *Decadis Secundae* Pars Prima; etc.

Tyrnaviae, M.DC.LXXXXI. Typis Academicis per Ioan. Adamum Friedl. In 4⁰ pag. 344.

Approbatio: Tyrnaviae, 19. Maji Anno 1690.
Din cuprins: VII. Incolae Hungariae. Valachi. (p. 127) § XV. Principatus Transylvaniae, cum Rebus memorabilibus Descriptio. (p. 158—161) Valachiae et Moldaviae, cum Rebus memorabilibus Descriptio. (p. 161—162)
Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.
Szabó vol. II No. 1700.

1692 Debrecen 240

Magyarok Chronicaja. Melly be foglal M.C.XCVI. Esztendőket. Avagy Christus születésének 268—1464. Esztendei alatt lett dolgait A' Magyaroknak: Mellyet Chronologicè, az az: Christus Urunk Esztendeinek folyása szerint illendö rövid formában Tsinalt, Es Ki bocsatott Lisznyai K. Pál Debreczeni Schóla Mester.

Debreczenben, M.DC.XCII. Esztendöben. Nyomtattatott Kassai Pál által. In 12⁰ pag. 338.

Din cuprins: Neamul lui Ioan Huniadi se trage din boeri din Ţara-Românească. (p. 313—315)
Muz. Ardelean, Cluj şi alte 16 exemplare.
Szabó vol. I No. 1421.

241 **Braşov** **1693**

Neu- und Alter Almanach auff das Jahr der Geburt unſers HErrn JEſu Chriſti M DC XCIII etc. Geſtellet von Johann NEUBARTH, Bol. S. Gedruckt zu Kron-Stadt. In 16⁰ foi 40 nepaginate.

Din cuprins: 1681 den 19. August, war ein grosses Erdbeben in Siebenbürgen.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

Szabó vol. II No. 1725.

242 **London** **1693**

Memoirs of Emeric Count TECKELY. In Four Books. Wherein are related all the most considerable Transactions in *Hungary* and the *Ottoman* Empire, from his Birth, *Anno* 1656, till after the Battel of *Salankement*, in the Year 1691. *Translated out of French.*

London, 1693. Printed for Tim. Goodwin. In 8⁰ pag 175, 84, 67. (Cu negru şi roşu.)

Imprimatur: January 13. 1692/3.

După Indice: IV. Book: 1688—1691. Valachia sears the Imperialists p. 6; Death of the Hospodar of Valachia, and the Election of a new one 21; Envoy of Teckely to the Hospodar 22; Fault of the Valachians 29; The Imperial Troops quartered in Valachia 39; The Imperialists chased out of Valachia by the Tartars 45.

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

Apponyi No. 1444.

243 **Franeker** **1693**

Originum Hungaricarum pars secunda. In qua, variorum nominum, originibus hungaricis exornandis inservientium, expositio philologica, continuatur... Labore Francisci Foris OTROKÓCSI, Minimi Servi Jesu Christi, nunc in silentii solitudine se exercentis.

Franequerae, MDCXCIII. Apud Leonardum Strik, Bibliopolae. In 8⁰ foi 4 şi pag. 327 + Index.

Dedicaţia: Inclyto comitatui Gömöriensi. Franequerae Frisiorum; d. 30. Mart. St. V. A. D. 1693.

Din cuprins: Caliba et Calibás. (p. 173) Walachica mulier *Oláh-Aszszony-Oloosson* apud Homerum nomen loci; Walachorum nomen Hungaricum *Oláh* a radice est puto אלה, Alah. (p. 308—309).

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.

Szabó vol. III No. 3797.

1693 Levoča 244

Porábúl meg-éledett Phoenix, Avagy A' Néhai Gyerô Monostori Kemény Janos Erdéli Fejedelemnek Lonyai Anna Aszszonnyal lévô házaságának, Tatár Országi rabságának, az Tôrôk ellen viselt Hadi dolgainak, és végre, Hazája mellett Vitézûl le-tett életének, halála utánnis élô emlékezete, Az Mellyet a' Magyar Versekben gyônyôrkôdôknek kedvekért ugyan Magyar Versekkel ennek elôtte egynehány Esztendôvel irt vólt, és elrongyollott elsô irásinak tôredékibûl most ujab le irással kisseb rendben vett Nemes Gômôr Varmegye Vice-Ispannya GYÔNGYÔSI István.

Lôtsen, Brewer Samuel által 1693. Esztend[ôben.] In 8^{0} foi 6 şi pag. 210.

Prefaţa: Koelt Krasznahorka Várallyán Szent Iván Havának 20. napján 1693. Esztendôben.

Poema tratând istoria căsătoriei lui Ioan Kemény din Ardeal cu Ana Lónyai şi felul cum a căzut Kemény (în toamna anului 1657) în robia Tătarilor, dus de dânşii prin Moldova în Crimea, partea a IX a cărţii a doua e consacrată scăpării lui din robie, care lucru a reuşit numai prin faptul că prietenul său de mai înainte, Mihnea-Vodă al Munteniei, a dat chezeşie pentru dânsul la hanul Tătarilor. Aşa fiind, hanul i-a scos fiarele depe picioare şi Kemény condus cu o oaste de 150 Tătari la Vodă, hanul primi drept răsplată suma de 40.000 taleri, adunaţi de soţia lui Kemény în Ardeal pentru a-şi putea scăpa iubitul din mâna păgânilor. Voind a se răzbuna, după ce a fost ales principe al Ardealului, muri pe câmpul de bătălie.

Cartea duioasă, mult citită pe vremuri, are două ediţii din acest an, prima, plină de greşeli tipografice, fu înlocuită prin aceasta de faţă.

Bibl. Univers. Budapest şi alte 2 exemplare.

[*Szabó* vol. I No. 1441 şi 1442.

1693 Debrecen 245

Origo gentium et regnorum, Póst-diluvianorum, a Japheto, Semo, et Chamo, Eorumque Posteris, *In Asia, In Africa, et in Europa*, Originem suam trahentium; Ex *Phaleg Bocharti* Et aliis Authoribus; Operâ et studiô Pauli K. LISZNYAI, Transylvano Siculi elaborata.

Debrecini In Hungaria, M.DC.XCIII. Apud Paulum Cassoviensem. In 4^{0} foi 2 şi pag. 156 + Index.

Din cuprins: Valachia et Volachi. Qui Valachice vocantur Rumuny, latine Romani, Hungarice autem vocantur Oláh, et in plurali Oláhok.

Originea Românilor autorul o explică răspunzând la următoarele 5 întrebări: 1. Hi Volachi Volachica lingua, quare vocantur Rumuny? 2. Hi Volachi, quare vocantur hodie adhuc Getae? 3. Hi Volachi quare vocantur Volachi? 4. Hi Volachi ex Italia et Roma quando et quomodo venerant in Getiam, Moldaviam et Transalpinam? 5. Hi Volachi latinam linguam quare tam valde corruperunt, ut a puro latino quoque vix et ne vix quidem intelligi queant? (p. 97—98)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 9 exemplare.

Szabó vol. II No. 1729.

246 Frankfurt am Main 1694

Historia Ecclesiarum Transylvanicarum, Inde a primis Populorum Originibus ad haec usque tempora, Ex variis iisque antiquissimis et probatissimis Auctoribus, abditissimis Archyvis et fide dignissimis Manuscriptis IV. Libris delineata auctore M. Georgio HANER Schäsburgo Transylvano Saxone.

Francofurti et Lipsiae, 1694. Apud Joh. Christoph, Fölginer. In 12⁰ foi 10 şi pag. 314.

Dedicaţia: Datum Vitebergae An. 1694. d. 23. Sept.

Din cuprins: Episcopatus Milcoviensis. (p. 71) Vorbind de Reforma religiei zice că la Braşov locuind mulţi Greci, învăţatul *Wagner* a tipărit pe seama lor „Graecam Catechesin" în 1544, dar Românii nu s'au folosit de noua învăţătură, scriind despre ei astfel: Soli *Valachi* nihil de hoc lumine particibabant, quorum sacrificuli, nimis indocti, et vix cantiunculas suas consuetas legere valentes, novos ritus et dogmata respuebant, suaque quae hactenus crediderant, constanti animo retinebant, et adhuc retinent. (p. 205)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.

Seivert p. 132. — *Szabó* vol. III No. 3871.

247 Trnava 1694

Index *Seu* Compendium Operis Tripartiti, *Et* Generalis Decreti, Constitutionumquè *Inclyti* regni Hungariae, *Ac* Partium eidem Annexarum, *Olim* per Stephanum ASZALAI Vice-Judicem Curiae Regiae, *Ordine Alphabetico Conscriptus*, expost vero Subsecutorum Diaetalium Articulorum sensu, ad Novissimam usque Diaetam Posonien[sem] Anni 1687 Inclusivè auctus.

Tyrnaviae, 1694. Typis Academicis. In 4⁰ foi 14 şi 441.

Prefaţa: Posonii in Festo S. Catharinae Virginis, et Martyris Anno Domini M.DC.L.

Din cuprins: Dicam solvunt Rutheni et Walachi in Alpibus habitantes extra villam 1574 art. 4. Etiam domos non habentes, pecora tamen alentes 1563 :4; 1567 :12. (p. 100) De Valachis vide recentiores Articulos passim 1622 :2; 1655 :66; 1659 :89, 90 et 92; 1681 :64 et 65. (p. 436)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 28 exemplare.

Szabó vol. II No. 1781.

1695 **Cluj** **248**

Compilatae Constitutiones Regni Transylvaniae... ad praesentem huncusque Millesimum Sexcentesimum Nonum conlusis, excerptae.

Claudiopoli, M.DC.XCV. Ex Officina Nicolai Kis de M[iszt] Tótfalu. In 4^0 pag. 118 + Indice.

A doua retipărire a ediției din 1669 descrisă sub No. 209.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Szabó vol. I No. 1469.

1696 **Cluj** **249**

Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum, etc.

Claudiopoli, M.DC.XCVI. Ex Officina Nicolai Kis de Miszt-Tótfalu. In 4^0 pag. 280 + Indice.

Retipărirea ediţiilor din 1653 și 1677 descrise sub No. 170 și 216.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 7 exemplare.

Szabó vol. I No. 1486.

1696 **Sibiu** **250**

Breviculus, Originum Nationum et praecipuè Saxonicae, in Transylvania, cum nonnullis aliis Observationibus, ad ejusdem Jura spectantibus, è ruderibus Privilegiorum et Historicorum desumptus.

Cibinii Transylvanorum, Anno 1696. In 12^0 foi 2 pag. 56.

Dedicaţia: Valentinus FRANCK Excelsi Gubern. Reg. in Transyl. Consil. Int. Sax. Nat. Comes et Civit. Cibin: Judex Regius.

Din cuprins: Valachi. (p. 26—32)

Muz. Ardelean, Cluj și alte 8 exemplare.

Seivert p. 102. — *Szabó* vol. II No. 1865.

251 **Sibiu** **1696**

Kurtz-gefaßter Bericht Von der Einwohner, ſonderlich aber der Sächſiſchen Nation in Siebenbürgen Urſprung und etlichen Gebräuchen durch die viel- und wohl-erfahrne Feder Des Hoch- und wohl- Edel- Gebohrnen Nahmhafften Hoch- Weiſen Hoch- und wohl- Gelährten Herren Valentini FRANCKENS Von Francken-Stein Des Hoch-Lobl. Königl. Siebenbürgiſchen Gubernii, Hoch-meritierten Geheim Rahts, der ſächſiſchen Nation confirmierten Comitis, wie auch Königs-Richters in Herrmann-Stadt, nach Inhalt der alten Grund-Schrifften und Original-Privilegien in Lateiniſcher Sprach entworffen; Damit Er aber iedermänniglich kundt werde, auch in das Hoch-Teutſche überſetzet von Johann Frideric der H. S. und W. W. Ergebenen, wie auch p. n. C. C. C. II.

Herrmann-Stadt, 1696. In 12⁰ foi 5 şi pag. 72.

Din cuprins: Wallachen. (p. 30—37)
Liceul Honterus, Braşov şi alte 3 exemplare.
Seivert p. 106. — *Szabó* vol. II No. 1866.

252 **Trnava** **1696**

Curiosiora *et* Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. *Auctore* P. Martino SZENT-IVANY Societatis JESU Sacerdote. *Decadis Secundae* Pars Secunda. *Continens*, multiformes Ephemerides *et* Diversarum Rerum curiosas Observationes.

Tyrnaviae, M.DC.XCVI. Typis Academicis, per Joannem Andream Hörmann. In 4⁰ pag. 506.

Din cuprins: § 8. Ephemerides Christiano-Turcicae, seu Machometanae. Hoc est: Res memorabiles Christianorum cum Machometanis gestae. (p. 15—191) § 9. Ephemerides Hungariae, seu Res memorabiles per singulos dies Anni in Hungaria gestae. (p. 192—234). Date istorice înşirate pe zile cu multe amănunte privitoare la istoria Românilor, a lui Ştefan cel Mare şi alţii, scoase din diferiţi autori străini, numiţi după fiecare amănunt separat.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 19 exemplare.
Szabó vol. II No. 1862.

253 **Trnava** **1696**

[Catechism românesc. De P. Francisc SZUNYOG S. J.]

Nu există în niciun exemplar.

P. Stephanus *Katona*: Historia Critica Regum Hungariae tom. XXXVIII p. 891: Edidit Catechismum Valachicum maiorem Romano catholicum, typo Valachico Tyrnaviae, 1696.

Sommervogel: vol. VI p. 700. — *Szabó* vol. II No. 1842. — *Bibl. Rom. Veche* No. 100.

1697 **Cluj** **254**

Breviculus Originum Nationum, et praecipue Saxonicae, in Transylvania, cum nonnullis aliis Observationibus, ad ejusdem Jura spectantibus, è ruderibus Privilegiorum et Historicorum desumptus.

Claudiopoli, M.DC.XCVII. Ex Officina Nicolai K. de Tótfalu. In 12⁰ foi 2 şi pag. 43.

Retipărirea cărţii lui Valentin FRANCK din 1696 de sub No. 251.
Din cuprins: Valachi. (p. 20—25)
Muz. Ardelean, Cluj şi alte 7 exemplare.
Seivert p. 102. — *Szabó* vol. II No. 1881.

1697 **Cluj** **255**

SAMBUCUS: Index... omnium decretorum... Hungariae etc.

Claudiopoli, 1697. Ex Officina Nicolai Kis de M. Tótfalu. In 4⁰ foi 48 nepaginate.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 10 exemplare.
Szabó vol. I No. 1529.

1697 **Trnava** **256**

Curiosiora *et* Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. *Auctore* P. Martino SZENT-IVANY Societatis JESU Sacerdote. *Decadis Secundae* Pars Tertia. *Continens* Decem Synopses Chronologicas, Residuas Ecclesiasticas Quinque, et Hungaricas ex integro totidem.

Tyrnaviae, 1697. Typis Academicis per Joannem Andream Hörmann. In 4⁰ pag. 422.

Cu date şi evenimente istorice ale anilor dela 1000 până la 1697 şi naraţiunea pe scurt a tuturor faptelor războinice din Ardeal şi Ţările Române.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte 31 exemplare.
Szabó vol. II No. 1907.

1697 **Trnava** **257**

Summarium chronologiae Hungaricae, ex secunda parte III. decadis Curiosiorum et Selectiorum Variarum Scientiarum *Miscellaneorum,* Reverendi Patris Martini SZENT-IVANY Societatis JESU Sacerdotis. Ab ipsomet Authore extractum, et separatim editum.

Tyrnaviae, 1697. Typis Academicis per Joannem Andream Hörmann. In 4⁰ foi 5 şi pag. 198.

Cartea dă o scurtă cronologie (împărţită în 5 synopsis) a evenimentelor mai însemnate petrecute în Ungaria, începând cu anul 1 dela Hristos (subt împăratul August) până la anul tipăririi ei—adică 1697 — pomenind de toate faptele în legătură cu Românii.

Interesant e la sfârşitul părţii prime: *Appendix* continens Nomina vetustissima: Urbium, Fluviorum, Montium, aliorumque locorum Pannoniae, et Hungariae, quibus autiquissimis temporibus, a priscis, Geographis, et Historiographis, praesertim Ptolomaeo, Strabone, Plinio, Tacito, caeterisque; appellabantur, praepositis iisdem novis nominibus, quibus hodie appellantur, ordine alphabetico (p. 28—36) pentru că ia în considerare şi numele topografice din ţările române; aşa de pildă: Brajlano, olim *Piroboredava*, oppidum Moldaviae; Grossechana, *Tiriscum* sive *Tiros*, oppidum Valachiae, quod hodie creditur Tergovista et Tarvis, caput Moldaviae; etc.

Există exemplare din 1750 prezentate de către Comes Antonius Grassalkovich de Gyarak, cu prilejul examenului său de doctorat la universitatea din Viena, cărora li s'au adăogat câteva foi de dedicaţie, tipărite la Viena.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 12 exemplare.

Szabó vol. II No. 1906.

258 Helmstadt 1697

Origines Nationum et praecipue Saxonicae in Transylvania... a Valentino Frankio. Juxta exemplar Cibiniense anni 1696. recusae Helmstadtii Apud Georg. Wolfgang. Hammium Acad. Typogr. A. C. M DC XC VII. In 4⁰ pag. 28.

Dedicaţia: Scribebam Helmstadii Saxonum, in Academia Julia d. XXV. August, A. C. 1697.

Din cuprins: Valachi. (p. 12—16)

Ediţiile anterioare descrise sub 251 şi 254.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 8 exemplare.

Seivert p. 103. — *Szabó* vol. III No. 4036.

259 Trnava 1699

Dissertatio paralipomenica rerum memorabilium *Hungariae*. Ex parte primo decadis tertiae, Curiosorum et Selectiorum, Variarum Scientiarum Miscellaneorum. R. P. Martini Szentivany Societatis Jesu Sacerdotis. *Ab ipso Authore excerpta, et separatim edita*. Sumptibus ac Liberalitate Spectabilis ac Magnifici D. Liberi Baronis Georgij *Berenyi*.

Tyrnaviae, An. M.DC.XCIX. Typis Academ. per Joan. Andream Hörmann. In 4⁰ foi 4 şi pag. 258.

Cuprinde sub 129 titluri (Catalogus) diferite date istorice, literare, geografice şi statistice despre Ungaria şi părţile ei anexate, formând un compendiu manual pentru orientări repezi, cu următoarele amănunte privitoare la istoria ţărilor române: *Catalogus* III. *Provinciarum ad Coronam Hungariae spectantium*: 1. Bessarabia. 4. Moldavia. 7. Valachia. (p. 4) *Cat. IV. continens Comitatus Hungariae, cum rebus, et gestis in iisdem memorabilibus.* Valachiae et Valachorum descriptio. (p. 39—41 în 13 note.) *Cat. XII. Archi-Episcoporum Strigoniensium.* Nicolaus Olahus ... ex familia Principum Valachiae. (p. 65) *Cat. CXIX. Idiomarum, et Nationum, sub Corona Hungariae.* Valachi. (p.235) *Cat. CXXI. Bellorum cum Christianis Principibus et domesticis.* Carolus I. cum Valachis ... Sigismundus in Valachia ... Ioannes Corvinus ... Valachiam Hungariae subjicit ... 1466. Stephanum Moldaviae Vajvodam, caesis septem Rebellium millibus, parere domit etc. (p. 242—245)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 21 exemplare.

Szabó vol. II No. 1974.

1699 Trnava 260

Index Corporis Juris Hungarici, *seu* Cynosura Juris-peritoru ... Usque ad Annum M.DC.LXXXVII. Diaetae Ultimae Posoniensis inclusivè; etc.

Tyrnaviae, 1699. Typis Academicis, per Joannem Andream Hormann. In 2⁰ pag. 140.

Din cuprins: Valachi. Articolele dietale vechi vezi în indicele anterior din 1668 de sub No. 206. Valachorum Commissio exequenda 1662 : 45. Quaerelae eorum complanandae, ibidem art. 67. Valachorum in Oszek commorantium excessus coërcendi 1662 : 46.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 11 exemplare.

Szabó vol. II No. 1971.

1699 Sibiu 261

Mappa Della Transiluania, e Prouintie contigue nella quale si vedano li Confini dell 'Ongaria, e li Campamenti fatti dall 'Armate Cesaree in queste ultime guerre.

Dedicata All' Aug : ta Regia Maestà Di Gioseppe Primo, Re De Romani, E d'Ongaria Da Gio : Morando VISCONTI Sup : mo Ingegniere per S. M. Ces : in Transiluania.

In Hermanstadt An : o 1699. Gio : M : do Vis : ti Inuen : Stephanus Welzer de Corona fecit. Iohann Conrad Predtschneider de Norimberga sculpsit in Cibinio.

Cea mai precisă hartă a Ardealului, cu toate denumirile topografice româneşti, în aramă; format 102 × 120 cm.

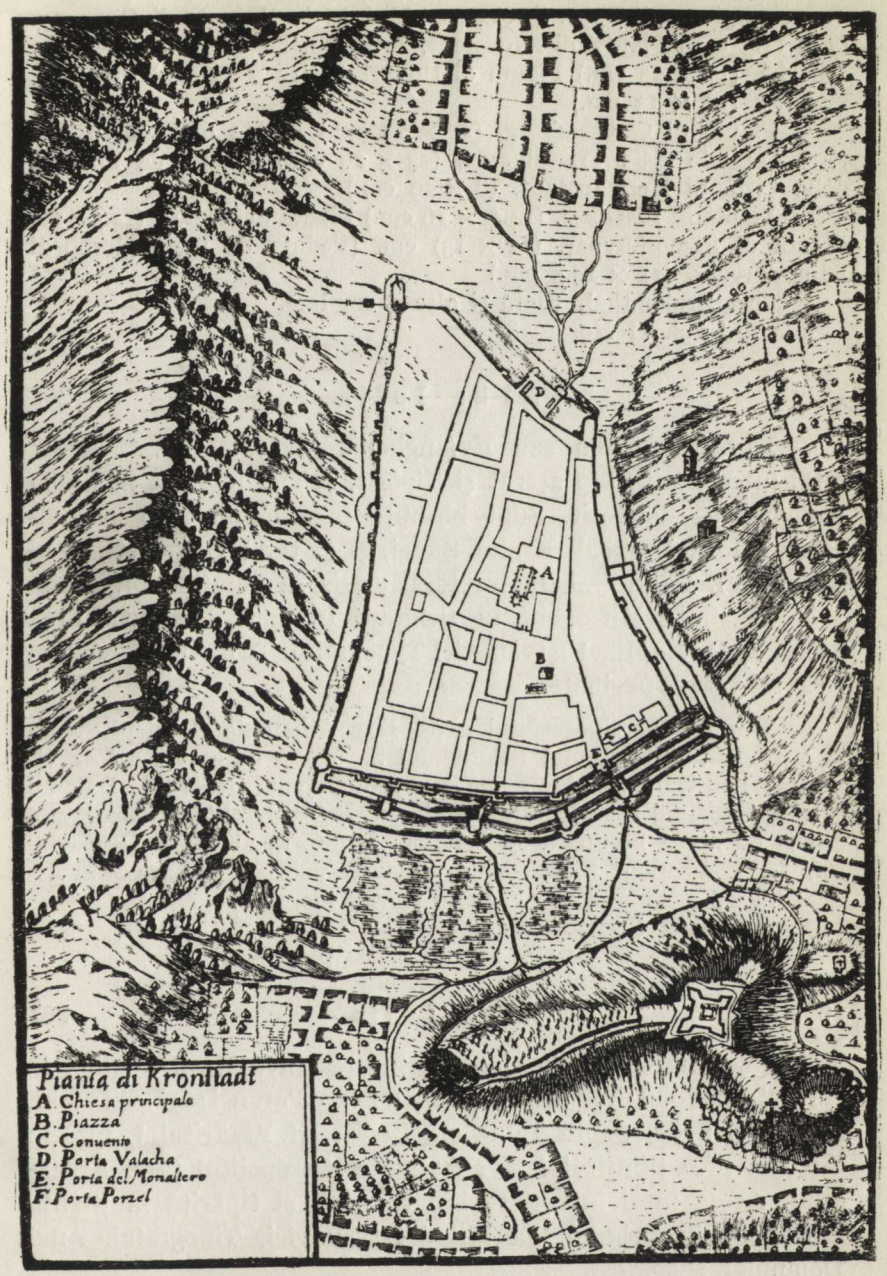
Pianta di Kronstadt
A Chiesa principale
B Piazza
C Convento
D Porta Valacha
E Porta del Monastero
F Porta Porzel

Anexat: Pe marginea hărţii (ori în foi) următoarele stampe în aramă: Veduta d'Oriente di Schesburg. (format 15 × 29 cm.) Veduta da mezzo giorno di Deva. (7×14 cm.) Veduta da Ponente di Gyrgyny. (7 × 14.5 cm.) Pianta di Kronstadt, între porţile oraşului cu: Porta Valacha. (17 × 25 cm.) Pianta di Udvarhell. (12 × 12 cm.) Pianta di Fogaras. (12 × 13 cm.)

Pianta di Clausemburg. (21 × 29 cm.) Pianta di Hermanstadt città Capitale della Transilvania. (23 × 29 cm.) Veduta da Ponente della Città di Hermanstadt. (8 × 29 cm.)

Pianta di Bistrizza. (14.5 × 16 cm.) Pianta di Medies. (14.5×16) Pianta di Samoshuyuar. (11 × 13) cm. (Veduta da mezo giorno di Samoshuyuar. (11 × 15.5 cm.)

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte exemplare.

Szabó vol. II No. 1978.

1699 Alba-Iulia 262

Kyriakodromion sau Ev(anghe)lie învăţătoare ... Acum întâi întru acesta kip aşezat şi Tipărit, şi mai luminat în limba Rumânească diortosit. Supt biruinţa prea luminatului şi înălţătului Iosif Leopold Kraiul Budei, şi al ţărăi Ungureşti, şi al Ardealului. Fiind Gubernator ţărăi măria sa Bámfi Georgie etc.

În sfinta Mitropolie în Belgrad. În anul dela mântuirea Lumii ⁂. De Mihaĭ Iştvanovicĭ Typograful. Tu ex Ouggrovlahia. In 4⁰ foi 3 şi 415 paginate.

Din *prefaţa* tipografului către Kyr Athanasie Archiepiscopulŭ şi Mitropolitulŭ scaunuluĭ Belgraduluĭ .... aflăm că cartea a fost tipărită cu cheltuiala sa, împreună cu a protopopului Gheorghie Dăianul şi a lui Kisfaludi *Rácz* István „odorbirăul Belgraduluĭ" prin tipograful trimis de „prea luminatul şi înălţatul biruitorĭu al toateĭ Uggrovlahiĭ, Io. Constandin Brâncovénul Basarab Voevod" de oare ce în Ardeal nu s'a găsit meşter românesc pentru lucrul tipografiei.

Academia Română, Bucureşti şi alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 115. — *Veress* p. 31—32.

1699 Alba-Iulia 263

Bucovnă Ce are în sine deprinderea învăţăturiĭ Copiilor la carte şi Symbolul Credinţiĭ Creştineştĭ. Zeace Porunci ale Legiĭ vechi, şi ale ceĭ noăo. Şapte Taine ale Besearecĭĭ Răsărituluĭ, iproci: Cu voia prea Sfinţituluĭ Kyr Atanasie Mitropolitul ţărâi Ardealului. Acum întâi întracésta kip tocmită, şi tipărită în Sfânta Mitropolie în Belgrad. De Mihai Iştvanovici, Tipograful. Anul Dómnuluĭ 1699.

In 12⁰ foi 64 nepaginate (de format 8.5×14.5 cm.) pe dosul foaei de titlu cu chipul sfinţilor Constantin şi Elena.

Din ultimele rânduri ale ultimei pagini aflăm că, cărticica a fost tipărită cu cheltuiala protopopului Gheorghie Dăianul şi a lui Pan Ştefan *Rácz* din Kişfălud, odorbirăul Bălgradului.

Cuprinde literile alfabetului, cu vocalele şi diftongii, cu probe de cetire (p. 3—14) Rugăciunea copilului, rugăciunea de dimineaţă şi Crezul (p. 19—21) simbolul patriarcului Atanasie din Alexandria, cele Zece porunci (p. 33—38) cele două porunci ale Legii vechi şi cele şase ale Legii nouă, cu cele şapte taine ale Bisericii răsăritene. (p. 63—66) formând astfel cea dintâi carte românească didactică din Ardeal.

Exemplarul unic la Liceul Ref. din Cluj, cu dedicaţia: Collegio Claud(iopolitano) Ref(ormatorum) II X-bris 1699. Iosephus Almási.

Szabó vol. II No. 1951. — *Bibl. Veche Rom.* No. 113. — *Veress* p. 30 — 31.

264 Sine loco 1699

Curiôse Beſchreibung von der Moldau und Wallachey / worinnen Deroſelben Zuſtand und Beſchaffenheit / Gräntzen / Lager / Städte und Schlöſſer / der Innwohner Sitten / Religion, und andere Ceremonien / Vornehmlich aber Derer Woywoden und Fürſten / Ihre Regierungs-Art / Gewalt und Macht zu Kriegs- und Friedens-Zeiten / deroſelben

Tribut / ſo ſie ſonſt an die Ottommaniſche Pforte geliefert; was ſonderlich in dieſem Seculo vor Veränderungen und Troublen unter dieſen Fürſten vorgegangen ſeyn / umbſtändlich vorgeſtellet worden / Inſonderheit aber Welcher Geſtalt dieſe Länder ſich Anno 1686. an die Cron Polen ergeben / und was Anno 1698. daſelbſt mit denen Polniſchen / Chur-Sächs. und Türckiſchen Armeen passiret / bevoraus aber / was vermöge des neuen Frieden-Schluſſes Anno 1699. wegen mehrgemeldter Länder zwiſchen Polen und der Pforte verändert worden.

Gedruckt im Jahr 1699. In 4° cuprinzând foile A—G_2 nepaginate adică 52 pagini.

Cartea are 17 capito le, di ntre cari primele trei nu privesc istori ţărilor române, iar celelalte sunt următoarele:

Das IV. Cap. von denen beyden Laendern und Fürstenthuemern der so genandten Moldau und Walachey, deren Geographischen und Natürlichen, wie auch andern Beschaffenheit. Das V. Cap. Weitere Beschreibung dieses Landes, was die Regierung die Staedte und Inwohner, deren Religion, Sitten und andern Zustand betrifft. Das VI. Cap. von denen Veraenderungen dieses Landes; warumb dieser Fuerst dem Tuercken seithero jaehrlichen Tribut erlegen muessen, und anderes. Das VII. Cap. Weitere Fortsetzung dieser notablen Begebenheit. Das VIII. Cap. Welcher Gestalt diese Widerspenstigkeit und Vorschlaege abgelauffen seyn. Das IX. Cap. Was weiter in dieser und ander Begebenheit vorgegangen, und welcher Gestalt der Woywoda (Michael) umbgebracht worden sey. Das X. Cap. von denen Verrichtungen dieses neuen Woywoden (Radul) und was nach der Zeit in diesen Laendern vorgegangen sey. Das XI. Cap. Was bey diesem Tuercken-Kriege, unter denen Polnischen Königen Johanni III und Friderici August, in diesen Laendern denckwuerdiges vorgegangen ist. Das XII. Cap. von der Moldau insonderheit, dieses Landes Beschafffenheit, Graentzen, Woywoden und andern Veraenderungen, so von etlichen Zeiten hero bis auf die gegenwaertige vorgegangen seyn. Das XIII. Cap. von dem Tribut, und denen Veraenderungen der Moldauischen Fuersten oder Woywoden Das XIV. Cap. Fortsetzung dieser Materie und Veraenderungen dieses Landes und dero Fuersten. Das XV. Cap. Der Waywode Ivonia aus der Moldau will sich dem Tuerckischen Tribut entziehen, ganz frey seyn, wird darueber gefangen und enthauptet, und was hierauf ferner denckwuerdiges erfolget. Das XVI. Cap. von dem Feldzuge und Kriegs-Expedition, welche die beyden Koenige Johannes III und der jetztregierende Koenig Fridericus Augustus nach der Moldau seithero angestellet, und was darauf erfolget. Das XVII. Cap. Weitere Continuation dieser Materie und Begebenheiten.

Compilaţia această pare a fi făcută de un Ungur deoarece neavând cunoştinţă de generalul George *Basta* la descrierea faptelor sale săvârşite în Ardeal, îi scrie numele consecvent *Barta* crezând,

fără îndoială, că era vreun Ungur. Acest lucru arată totodată cât de puţin era orientat autorul anonim despre istoria ţărilor române, cu toate că, ici-colo cartea are amănunte bunicele.

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte exemplare.

Engel p. 25.

265 **Trnava** **1700**

Continuatio Dissertationis paralipomenonicae Rerum Memorabilium *Hungariae*. Ex parte prima Decadis tertiae, Curiosorum et Selectiorum, Variarum Scientiarum Miscellaneorum. R. P. Martini SZENTIVANY Societatis JESU Sacerdotis. *Ab ipso Authore excerpta, et separatim edita.* Sumptibus ac Liberalitate Spectabilis ac Magnifici Domini Liberi Baronis Georgij *Berenyi*.

Tyrnaviae, M.D.CC. Typis Academicis per Joan. Andream Hoermann. In 4⁰ foi 2 şi pag. 84.

Din cuprins: *Catalogus XV. Illustrium Personarum, et Egregiorum Facinorum.* 51) Stephanus, Moldaviae Princeps, vulgo Vaivoda. Vir fuit militari disciplina, scientia et rebus praeclare gestis celeberrimus, hostibus omnibus semper admirabili fortitudine superior evasit, Mahometis Copias coesis ultra 30 millia, Turcarum devicit. (p. 28) *Cat. XXV. Doctorum, et Professorum Philosophiae e Societate* JESU *Matriculae Academicae Tyrnaviensi inscriptorum*: Gabriel Ivul, 1650. Stephanus Arborel, 1655. Joannes Lingoi, 1658. (p. 41) *Annotationes.* In Catalogo IV. notatur fol. 39. *Valachorum nomen ante annum 1300 nec apud Latinos, nec apud Graecos scriptores extitisse.* Testatur id ipsum, Joannes *Lucius*, in Historia de Regno Dalmatiae et Croatiae, quod verum est, intelligendo per Scriptores, Authores Historicos. Extant namque Litterae Originales Caroli Regis Hungariae anni 1332 quibus ad Verbum repetit Litteras Belae IV. Regis 1256. datas, in quibus expresse etiam Olachorum seu Valachorum fit mentio. (p. 61—62)

[Mus. Nat. Budapest şi alte 6 exemplare.

Szabó vol. II No. 2024.

266 **Levoča** **1700**

Cynosura Jurisperitorum ... usque ad Annum 1681 etc. Leutschoviae, 1700. In 8⁰ foi 2 şi pag. 440.

Din cuprins: Valachi. Articolele dietale dintre 1608—1659 vezi la indicele din 1668 de sub No. 205. Valachorum articulus renovatur 1681 art. 63. Eorum privilegia tolluntur 1681 : 64. Eorum possessio translocatur. 1681 : 65.

Retipărirea ediţiei din 1668 de sub No. 205 şi 1687 de sub No. 232.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 17 exemplare.

Szabó vol. II No. 2004.

1700 **Levoča** **267**

Articuli Dominorum Praelatorum ... regni Hungariae etc. in generali eorum conventu, Anno M.DC LXXXI. Sopronii celebrato, conclusi etc.

Leutschoviae, Anno 1700. In 8⁰ mic pag. 81.

Din cuprins: Art. LXIII—LXV. De restitutione Valachorum... eorum privilegia etc. (p. 64—65)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 15 exemplare.

Szabó vol. II No. 2001.

1700 **Altdorf** **268**

J. S. N. J. Disputationem *De* Transilvania, Sub Praesidio Dan. Gvil. Molleri, Sacr. Caesar. Majest. Comitis Palatini, Professoris Publici Altdorfini, et Leopoldino-Imperialis Academiae Natur. Curios. Collegae, cognom. Solini. Publico Eruditorum Examini subjiciet Johannes GRAFFIUS Cibinio-Transilvanus.

Altdorf. A. M.DCC. *d. XXVI. Jun.* H. L. Q. C. Cattitero Kohlesiano.

Cuprinde descrierea Ardealului în 46 capitole, pe baza cunoştinţelor proprii şi a literaturii existente, cu multe amănunte despre Români, mai cu seamă în capitolul XX. Interesant e însă că dă titlul principelui Ştefan Bochkay astfel: Stephanus Potzkai, Divina Misericordia, Princeps Transilvaniae, Moldaviae et Valachiae, etc. (p. 19) pe când el de fapt nu folosia titlul ţărilor române.

Cu totul nou este şi capitolul întreg despre Ţigani (p. 20—23) după care descriind oraşele Ardealului numeşte şi Grădiştea = Varheli, Zarmis, Zarmisegethusa. (p. 33)

In Bibliografia ungară cartea e atribuită greşit lui Daniel *Moller*, deşi el era numai preşedintele comisiunii examinătoare, în faţa căreia şi-a susţinut teza de faţă autorul: Sasul Ioan Graff din Ardeal.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 8 exemplare.

Seivert p. 118.—*Szabó* vol. III No. 4164.

1701 **Gdańsk** **269**

Valentini FRANKO Breviculus Originum Nationum, et praecipuè Saxonicae In Transylvania, Cum nonnullis aliis Observationibus ad ejusdem Jura spectantibus, è ruderibus Privilegiorum et Historicorum desumptus.

PARIE DE IZNOAVE DECRETUMULUI pre milóſz, Szvent Emperacziei ál Romlénilor, ſi Czéri Nemczéſt, Unguréſt, ſi Boheméſt, ii procs. ii procs. ii procs. Meriei Krejéſzk, Domnului, Domnului, Noſztru. kare intij ſzáo foſzt dat aſáre, la doiſprezecse zi alui Dékembri, in Anul, 1701.

LEOPOLD, DIN MILE LUI DUMnezeu álész Imperat ál Romlènilór, tott deuna ſzporitor ſi miloſtivnik.

LUMINÁTZ, DESZTOINICS, MERICZ, PRÆCSINSZ. ucz, Incelepcz, ſi credincsós, miréni noſtri jubicz; Aducsecz aminte, ferede indojála, de reſzpunſzul, ſau de rendujále noáſztre, cſa miloáſza, káre ſao ſkriſz, ſi áo jesit lapátruſzprézecse Zi álui April; in Anul 1698. Káre reſzpunſz ál noſztru miloſz, ſi dupe ácséé in Anul 1699. lá doozecs ſi ſáſze Zi alui Auguſt, járe aſe ſzáó procſitit Princáre, táre ám poroncſit ſi ám renduit, pre kum Roménilor, cſeſz in obliceſérul Grecéſzk, ſo fija ſlobozije de plin, áimpreuná ſi auni pre ſzine, ku-une din patru ledz, kárele ſzint luáte in leuntru in Czáre Ardealului; Au de nuvór ſze ſze unſáſzke, ſi ſze ſze impreune, ſze remuje in rendujále ledzii lor, in káre ſzint ſi ákume, ádekete in cſeſzt kip, prekum ku káre ledze ſzevór uni, ſi ſzevór inpreuná Romeni, ku ácſee ſzlobozenie ſze bukure ſi jei de kárele ſze bukure ledze ácſee, ku káre ſzevor impreunáſze; Járe noj ku máre neplacſére inczeledzem, prekum, impotrive poruncſilor cſelór miloáſze, nu numai ſzao fekut, cſe uni ke ácſee imperekieri, (Keroare loplácſe aſezamuntul ſzobvarelór ſi bune impreunáre ámirénilor áturburá:) au kutezát reſzipi ſi veſzte ka ácſee, prekum, gindul, ſi minte noáſztre cſa Imperetáſzke árfi ácsáſzte, kum nói pre Romeni, lá impreunáre, ſi ledze ketholicsáſzke ám vre ſze ſzilim ſi ſze interim. Pintrácſee

voó

vóó, ſi de iznoo, gindul, minte, ſi voje ſtetetoáre noſtre cſã Imperetáſke ku miloſtenie ve dem, áinczeledze; Prekum Romenilor, ſe ſije dupe Vojelor, á ſe uni, ſi á impreuná preſine, ku uná din pátru lédz kare ſint, luáte in leuntru áicſe, in Czáre Ardeálului, ſi ſe bukure ku ácsee ſlobozenije, de káre ſe bukure ledze ácsee, ku káre ſe vor uni pre ſine. Járe de vor vre ſe remuje in rendul ſi oblicsérul lór cseſt de ákum, járe joſte ſlobod, ſi inke intracseſtá kip, pre kum, nime pre Romeni, (ſupt pedápſe ſi csárte forte táre menii noáſtre:) intrácsáſte ſlobozie álor á opecſi, ſi á ſuperá, ſenu kutéze, ſi ſe csercse, keoáre csiné impotrivá ácseſtor. vá fácse, dupe plinſurile ſi ſelele ſuperaczilor, ſekute ku rind bun, greſiczi dupe ſáptele lór ſe ſe dzüdecse ſi ſe bintetujáſke, ſi ſuperáczilor kum ſe kuvine direptate de plin ſe ſe ſake. Vojim ádeke, pre kum jeſte in diploáme noáſttre Krijaſke, kum csines csines vijácze ſi trájul luj in ledze ſá, ku ohodine ſe trejáſke ſi ſe trage.

Vóó de iznóó miloſtineſte ſi forte táre poroncſind, prekum, ácsáſtá réndujála ſi Skriſoare noaſtre krejáſke, prin tot czinutul Ardielului, fere de nisce ozebáve nu numái dácz deſtire, cse poroncsicz ſi forte táre, pre kum, de ácseſt reſpunſ álnoſtru forte miloſ, ku toate voincze, tócz ſe àſkulte kum ſe kade la kredincsós ſfatnics áj nóſtri ſe iſprevicz,

Alte, Gratczije noáſtre csa krejáſke ſi imperetáſká vóó, miloſtineſte interim. Szkriſáv in oráſul noſtru, Bécs, lá dóiſprezecſe Zi, álui Dekembri, in Ánul 1701. Czerilor noſtri Romleneſt, pátruzécs ſi pátru, Unguréſt, Pátruzécs ſi ſápte, Bohemeſt, Pátruzécs ſi ſaſe.

LEOPOLD.

Julius Fridericus Gröf Buccellini.

Pre porunka Innalczimét
Impereteſt ſi krejeſt inſise
Juon. Theodor. dela Veiſſemberg.

Titulusul jérá ácſeſtá.

Luminácziloór, Deſtóinicſilór, Mericzilór, Precisneſticzilór, Inczelipczilór ſi Credincſosilór Noſtri jubicz,
N. Szvátnicsilór din Czárá Ardeálului

Ad Exemplar Cibiniense Transylvanorum Anno 1696. impressum, nunc recusum Gedani A. 1701. In 12⁰ foi 2 şi pag. 56.

Ultima ediţie a acestei cărţi mult citite.
Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest.
Szabó vol. III No. 4287.

270 **(Cluj)** **1702**

[Decretum Imperatoris Leopoldi I. de unione Valachorum.] S. l. et a. In 2⁰ foaie volantă.

In formă de scrisoare adresată către consiliarii Ardealului la Sibiu, cu data: Viennae, 12. Decembris 1701.

Cuprinsul a se vedea la exemplarul românesc de sub No. 271.

Locul de tipar se poate stabili după un alt decret din acelaş an, cu colophonul: Claudiopoli.

Exemplarul unic Mus. Nat. Budapest. Todoreszku No. 2098/a.

271 **(Cluj)** **1702**

[Decretul Împăratului Leopold I. despre uniunea Românilor.] S. l. et a. In 2⁰ foaie volantă, format 127×237 mm.

Cuprinsul a se vedea din facsimilul alăturat.

Manifestul scris cu fonetică ungară, e tradus poate de către Iezuitul Ladislau Baranyai care pe această vreme funcţiona în Alba-Iulia şi aiurea prin Ardeal, tocmai pentru cucerirea sufletelor pentru uniunea Românilor.

Tipăritura interesantă este cel mai vechiu act român lumesc (profan) tipărit cu litere latine. [1]

Arhiva oraşului Sighişoara şi Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku No. 2098/b.

Ursu: Analele Acad. Rom. Istorice vol. XXXIV p. 1049.

[1] Documentul preţios a fost descoperit de Ioan *Ursu* în anul 1912 şi studiat în memoriul său cu titlul: Un manifest românesc tipărit cu litere latine al împăratului Leopold I din anul 1701. Bucureşti, 1912.

272 **Alba-Iulia** **1702**

Pănea pruncilor, sau învăţătura credinţii Creştineşti,... care o au scrisă în mici întrebăciuni şi răspunsurĭ ungureşti cinstitul Pater Boronăi Laslo parochuşul Besearecii Catholiceşti dela Belgrad, şi s'au întors în limba românească de Duma Ianăş dela Borbanţi, în anii Dom[nului] 1702.

Nu există niciun exemplar din ea, dar după *Cipariu* era de formatul 4⁰ cu 152 pagini şi pare a fi identică cu Catechismul Iezuitului Ladislau Baranyai din 1702, tipărit în Alba-Iulia, unde trăia în anteriu de popă mirean, fiindcă Ordinul Iezuiţilor era expulzat din Ardeal.

Din dedicaţia iezuitului P. Martin *Szentiványi* către cardinalul Leopold *Kollonicz* a cărţii sale cu titlul „Dissertatio chronologico-polemica de ortu, progressu ac diminutione schismatis graeci atque graeci ritus ecclesiae cum Romana ecclesia tot votis exoptata reunione" (Tyrnaviae, 1703) aflăm următoarele rânduri despre acest catehism: Plurima Catecismorum millia, Tuo iussu earundem nationum linguis et charactere impressa, atque inter plebem et teneram aetatem liberalissime distributa; conform cărora Catechismul ar fi fost tipărit cu cheltuiala numitului Cardinal.

Bibl. Rom. Veche No. 133. — *Veress* p. 32—33.

1702 Trnava 273

Curiosiora et Selectiora Variarum Scientiarum Miscellanea. *Authore* R. P. Martino Szentivany Societatis Jesu Sacerdote. *Decadis Tertiae* Pars Prima, etc.

Tyrnaviae, m.dcc.ii. Typis Academicis per Ioannem Andream Hörmann. In 4⁰ foi 4 şi pag. 257, 86, 302 şi 141.

Din cuprins: Catalogus iv. continens Comitatus Hungariae cum rebus, et gestis in iisdem memorabilibus. Quintam partem Hungariae magnae constiterunt tres Daciae provinciae, nempe: Transylvania, Moldavia et Valachia seu Transalpina. (p. 35—39) De Valachis. (p. 39—41) Descriind apoi pe Români în forma a 13 note, citează (sub nota 2) ce auzise despre ei din Moldova şi Ţara-Românească, unde se zice „communi modo" pretutindeni: Şi noi suntem Rumeni; Noi sentem de sange Rumena.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 26 exemplare.

Szabó vol. II No. 2132.

1702 Trnava 274

Celebriorum Hungariae urbium et oppidorum topographia pars secunda Pannoniam novam complexa.... dicata Ab *Applaudentium condiscipulorum corona. Anno saeculi decimi octavi secundo. Mense Julio, Die 13.*

Tyrnaviae. Typis Academicis, per Joannem Andream Hörmann. In 4⁰ foi 2 şi pag. 44.

Din cuprins: Nagybánya. (p. 21) Varadinum. (p. 38—39) Szakmarinum. (p. 43)

Autorul nenumit este iezuitul Samuel TIMON.[1]

Cartea a ieşit spre întregirea părţii întâia, apărută cu acelaş titlu în anul 1701, cuprinzând numai descrierea Ungariei vechi (Pannoniam Veterem complexa) şi compilată de Gregorius HIDI S. J.

Mus. Nat. Budapest şi alte 2 exemplare.

Szabó vol. II No. 2140.

[1] Katona: Historia critica regni Hungariae tom. 38 p. 893.

275 **Wien** **1702**

Az Magyar Kronikának Veleie és Summáia Mellyet elsôben meg irt s-ki bocsátott Horvát, Thót, és Dalmatia Országok Vitéz Bánnya Grotf Zrini Miklós PETHÔ Gergely, neve alatt Bécsben Ezer, hat száz hatvan Esztendôben. Mostan pedig azon Historiát continuálván Ujonnan ki nyomtattatta, és szûntelen tôrtént dolgokkal szaporitotta Felséges Császár, s, Koronás Királyunk Erdélyi[1] Udvari Cancellâriussa, Tanácsa, és Nemes három Székely székeknek Sepsinek, Kézdinek és Orbainak Fô király Birája,[2] az Magyar Nemzetnek tanuságára.

Bécsben sischoics Arvájánál 1702. esztendôben. In 4^0 foi 112 nepaginate.

Dedicaţia: Irám a' Bécsi szállásomon. Die 10. Octobris 1702. Groff Kálnoki Sámuel.

Cartea nu corespunde titlului ei, în care se zice că e continuată, căci nu e altceva de cât o simplă retipărire a cronicei lui Pethő din 1660 (de sub No. 188) aşa că şi această ediţie sfârşeşte tot cu anul 1626. Nota din titlu privitoare la ediţia întâia trebue să se înţeleagă aşa că ea fusese tipărită pe cheltuiala contelui Nicolae Zrinyi.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 9 exemplare.

Szabó vol. I No. 1645.

[1] Cu eroare de tipar: Edélyi. [2] Contele Samuel Kálnoki.

276 **Wittenberg** **1702**

Tabella Hungariae Ducum et Regum Christianorum in qua *Eorum Ortus et Occasus*, Regnorum accessiones et avulsiones, provinciarum incrementa et decrementa, bella domestica et extranea, cum *Varia Vicissitudine Temporum* brevi penicillo delineantur, per Christophorum PARSCHITIUM, antea scholae Schemniciensis Rectorem. Nunc per decennium extorrem, Anno Deo CLeMentI gLorIa.

Wittenbergae. Typis Johannis Hakii. In 8^0 foi 7 şi pag. 297 + Indice. (Cronosticul deslegat face 1702.)

Din cuprins, după Indice: *Carolus* I. rex Hungariae Valachos vincit p. 53; rursus ab iisdem vincitur 54; *Johannes* Corvinus Hunniades Draculae inhospitalis facinus ulciscitur 76; *Ludovicus* I. rex in Valachia 56; rebellionem Valachiae componit 58; *Ludovicus* II. rex Moldaviam et Valachiam perdit 98; *Matthias* I. rex Mahumetem in Valachia opprimit 89; *Michael* Weyvoda a Turcis deficit, arces capit 130, viginti milia Turcarum opprimit 130; Bulgariae tributum imponit 130; decem milia Turcarum cedit 132; Andream Bathori Cardinalem debellavit 136; a Basta caeditur 136; Bastam cum Sigismundo Bathori profligat 138; a Basta tollitur 138; *Rakoczi* Georgius Princeps Transylvaniae Moldaviam et Valachiam debellavit 117; *Sigismundus* Bathori Princeps Transylvaniae Moldavia potitur 138; *Sigismundus* rex Valachiam pacificat 63; *Valachi* impacientes jugi, Turcarum validam manum in suas partes trahunt 63; *Solymannum* Imperator Turcarum Valachiae aufert 98; *Stephanus* Moldaviae Vayvoda Turcas caedit 89.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 18 exemplare.

Szabó vol. III No. 4374.

1703 Cluj 277

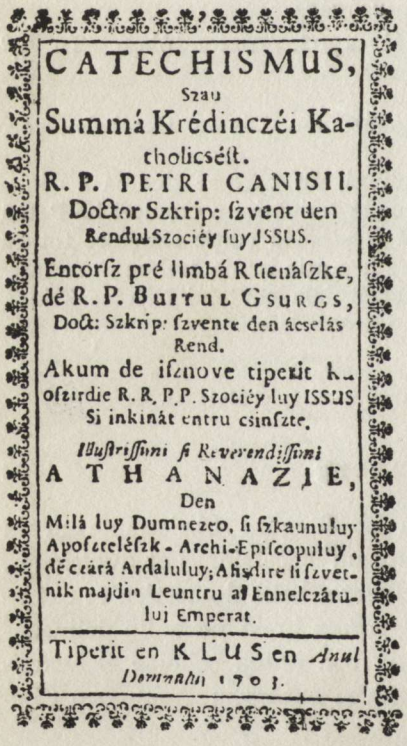

CATECHISMUS,
Szau
Summá Krédinczéi Katholicséſt.
R. P. PETRI CANISII.
Doctor Szkrip: ſzvent den Rendul Szociéy ſuy JSSUS.
Entorſz pré limbá Rumenáſzke, dé R. P. Buitul Gsurgs, Doct: Szkrip: ſzvente den ácselás Rend.
Akum de iſznove tiperit k.. oſzirdie R. R. P. P. Szociéy luy ISSUS Si inkinát entru csinſzte.
Illuſtriſſimi ſi Reverendiſſimi
A T H A N A Z I E,
Den
Milá luy Dumnezeo, ſi ſzkaunuluy Apoſztelészk - Archi-Epiſcopuluy, dé czárá Ardaluluy; Aſisdire ſi ſzvetnik majdin Leuntru al Ennelczátuluj Emperat.
Tiperit en K L U S en *Anul Domnului* 1703.

CATECHISMUS,
Szau
Summá Krédinczéi Katholicsést.
R. P. PETRI CANISII.
Doctor Szkrip: szvent den Rendul Szociéy lui ISSUS.
Entorsz pré limbá Rumenászke, dé R. P. Buitul Gsurgs, Doct: Szkrip: szvente den ácselás Rend.
Akum de isznove tiperit ku oszirdie R.P.P.P. Szociéy lui ISSUS Si inkinát entru csinszte.
Illustrissimi si Reverendissimi
A T H A N A Z I E,
Den
Milá luy Dumnezeo, si szkaunuluy Aposztelészk - Archi - Episcopuluy, den czárá Ardaluluy; Asisdire si szvetnik maj din Leuntru al Ennelczátuluj Emperat.
Tiperit en K L U S en *Anul Domnului* 1703.

Nu putem ști dacă această traducere a catehismului lui Canisius e identică cu aceea a iezuitului P. Iacob Nemethi, al cărui ma-

nuscris a fost trimis în iarna anului 1636 rectorului colegiului iezuiților din Tirnavia spre a fi tipărit în Pozsony.[1] Nu avem nici știri că Catehismul acesta românesc s'a și tipărit acolo atunci, căci nu-i cunoaștem niciun exemplar și probabil nici n'a apărut.

Oricum ar fi, traducerea de față a lui George Buitul e făcută nu de un Ungur precum susținea bibliograful Alexe Horányi,[2] ci de un Român crescut între Unguri. Lucrul acesta ni-l dovedește stilul limbei traducerii, departe de geniul limbii românești, care limbă Buitul o învățase trăind printre Românii dela Caransebeș, ori a tradus catehizmul depe traducerea sa ungurească, căci altfel n'am găsi în el astfel de expresiuni curat ungurești: *cu mod bun, déțéj-métura, deszkumperetorul nosztru, emputáté, pékáté cse sztrigé en csér, pelicze oménászke, Pilát den Póncz, rendul szeo, rendul besserecsiéy, szupt pélicza, unicsune svintzilor.*

Buitul necunoscând genul și genitivul cuvântului *Evangelie* traduce astfel: *Evangeliomuluj*, iar „pomul roditor" îl numește simplu *lemn* (fa) ca Ungurii, neștiind cum îi zic Românii. Maghiarisme sunt și acestea: *Hirisztusz Domnul, szventá Missé, en állánul prietnikuluj* și *cznieturá*. Original e cuvântul *uszebituré* și *kuntineste* în loc de *cuprinde*, de care cuvânt se folosește numai de vreo 3—4 ori, pe când Maica Domnului o numește Maria Vergure.

Cuvinte împrumutate din limba ungară mai sunt următoarele: *alduité, allensíg, bintetujála, bintétuité, bobonele, cséluit, drik, engeduitura, hászná, kaméta, kin, marha, oka* și *ocsé, oltárul, otalmul, pésztor, ponoszlu, szélás, szlobod, szokásul, szuksig, szukuit, szvent* și *urikási*.

Știm bine că o parte a acestor cuvinte împrumutate le găsim în limba română depe teritorul Ungariei și înainte de traducerea lui Buitul, însă mare parte din ele le întroduce el în limbă și aceasta este însemnătatea traducerii sale. Pe de altă parte, Buitul se folosește de literile latine și fonetica ungară și din motive de propagandă religioasă, care deocamdată se lipsea de cirilica Românilor, printre cari Biserica romano-catolică cucerea suflete prin astfel de cărți bune.

Cuvintele de „isnoavă tipărit" din titlu nu înseamnă o a doua ediție, ci numai că întâia traducere română a Catehismului lui Canisius este aceea din anul 1636.

Exemplarul unic în Bibl. Univ. Budapest.

Bibl. Rom. Veche No. 138.–*Szabó* vol. II No. 2155.–*Veress* p. 33–35.

[1] Vezi însemnările respective reproduse în *Bibl. Rom. Veche* vol. I p. 532.

[2] Horányi: Nova memoria Hungarorum vol. I (Pestini, 1792) p. 625. O scurtă biografie a lui Buitul scrisă de Árpád *Bitay* se află în *Dacoromania* 1924 p. 789—792.

278 Trnava 1703

Dissertatio Chronologico-Polemica, *De* Ortu, Progressu, ac Diminutione Schismatis Graeci, atquè Graeci Ritûs Ecclesiae, cum Romana Ecclesia, tot Votis exoptata Reunione. *In* Gratiam

Unitorum, Valachorum, Ruthenorum, et Rascianorum, sub Corona Hungariae, conscripta; *A. Rev. Patre* Martino SZENT-IVANY Societatis IESU Sacerdote. *Jussu, Authoritate, et Impensis* Eminentissimi, Ac. Reverendissimi, Principis, *Ac. Dom. Dom.* Leopoldi A. Kollonicz S. R. E. Cardinalis, ac Germaniae Protectoris, et Archi-Episcopi Strigoniensis, etc.

Tyrnaviae, M.DCCIII. Typis Academicis, per Ioannem Andream Hormann. In 12⁰ foi 89 nepaginate.

Din cuprins: Caput IV. Adducuntur motiva et rationes, ob quas Graeci Ritus Ecclesia, amplecti et acceptare, ac jam acceptatam, constanter conservare debeat, sacram hanc cum Romana Ecclesia Unionem. *Appendix*: Diploma Caesareum pro immunitate Ecclesiastica, Cleri Graeci Ritus, uniti cum Romana Ecclesia: Viennae Austriae, 16. Febr. 1699. Leopoldus mpr. Leopoldus a Kollonicz Arch. Episcopus Strigoniensis, Comes Nicolaus Kalnoky.

Muz. Ardelean, Cluj și alte 15 exemplare.

Szabó vol. II No. 2190.

1705 Trnava 279

Laureatus Joannes Hunyadi. Declamationum triade celebratus. Honori *Perillustrium, Reverendorum, Praenobilium, Nobilium ac Eruditorum Dominorum* Neo-Baccalaureorum *Cùm* In Alma Archi-Episcopali Universitate Tyrnaviensi, Primâ Philosophiae Laureâ insignirentur. Promotore Rev. Patre Laurentio Tapolcsany, è Soc. Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario *A Musis Tyrnaviensibus Dicatus.* Anno M.DCC.V.

Tyrnaviae, Typis Academicis. In 8⁰ mic foi 18 nepaginate.

Autorul nenumit este Franciscus BENICZKI S. J. (*Katona*: Historia Critica vol. 38 p. 850)

Poetul descriind virtuțile bărbaților izvodiți din familia Huniadi ultima poezie poartă titlul: Victori Joanni Hunnyadi se Moldavia subjicit, ab eoque per Legatum Pacem postulat.

Bibl. Acad. Hung. Budapest și un alt exemplar.

Szabó vol. I No. 2231.

1708 Jena 280

Dissertatio historica de Ioannis Hunniadis sive Corvini Hungariae gubernatoris ortu et nativitate, quam *Divinis sub auspiciis* Rectore Academiae Magnificentissimo *Serenissimo principe ac Domino,* Domino Guilielmo Henrico Saxoniae, Juliaci, Clivae, ac Montium, Angariae item Westphaliaeque Duce etc. etc. *Indultu Superiorum a. d... Mart.* MDCCVIII. Publice defendent praeses

M. Io. David BAIERUS respondens Carolus Christianus Besser Lissena-Osterlandus.

Ienae. Litteris Wertherianis. In 4° pag. 28.

Autorul (poate vreun fiu al lui Iohannes Bayer Gymnasii Eperiensis Rector, 1662 — 1673) ne interesează fiindcă studiul a avut în literatura ungară la anul 1824 o retipărire şi la 1826 chiar o critică a unui autor ungur, şi astfel aparţine Bibliografiei noastre şi prima sa ediţie, cu atât mai mult că e întâia compilaţie a datelor răsleţe privitoare la obârşia lui Ioan Huniadi.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

281 Sibiu 1708

Botrankozás nelkül-való Lelki-Ismeretü Keresztyen, Avagy *Az ö Keresztyéni Vallását, azzal egyezö életével, s'praxissával megmutató botrán-kozásnélküli-való lelki-ismeretü*, Néhai Meltosagos, Tekentetes és Nagyságos Bulcsesti Sarah Aszszonynak ö Nagysaganak, A' Méltosagos UR, Tekentetes és Nagysagos Hallerköi Haller Istvan Urnak ö Nagyságának, Felséges Urunk Erdélyi Királyi Guberniumának, Belsö Tanáts Ur hivének, Erdélyi Statusok Praesidensének, Torda-Vármegyének Ispánnyának, kedves hites Társának Keresztyéni életének le-rajzolása. *Mellyet, ennek a' szent Lélek Templomának el-takarittatásakor, Szeben Városában, ezer hétszáz nyólczadik Eszt. Juniusnak 17. Napján, A' Méltóságos fen emlitett UR maga Palotáján öszve gyült sokaság elött mondott*, NADUDVARI Peter, *A' Szászvarasi Ref. Eccl. Tanitója, és azon Capitulumnak Decánnya.*

Szebenben, Nyomtatta Heltzdörffer Mihaly, 1708-Esztend. In 4° foi 8 nepaginate.

Prefaţa: Szászvaros 9. Julii 1708.

Cuprinde predica funebră ţinută la îmmormântarea decedatei, care trăgându-se din familia boerească munteană a Bulceştilor, a fost adusă de primul ei bărbat, *Székely* László din Ţara-Românească şi având dela el doi feciori, deveni mama-patroană a conţilor Székely Ádám şi Székely Mózes. Sara Bulzeasca rămânând văduvă, se mărită din nou cu sfetnicul Ştefan *Haller* cu care a trăit fericită până la moarte, acesta crescându-i şi copiii din întâia ei căsătorie.

Pe ultimele două foi preotul calvin expune virtuţile decedatei femei, bine considerată în aristocraţia ungară din Ardeal, zicând că era: blândă, harnică şi evlavioasă, care îndeplinea toate cele cerute de legea reformată; mamă bună care şi-a crescut copiii; patroană milostivă a liceului reformaţilor (din Orăştie) şi darnică faţă de săraci, cari nu băteau zadarnic la uşa ei.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 3 exemplare.

Szabó vol. I No. 1751.

1709 **Sibiu** **282**

Samuelis KÖLESERI de Keres-Eer, *Philosophiae et Medicinae Doctoris S. Caes. Regiaeque Majestatis Rei metallicae per Transylvaniam Inspectoris etc.* Pestis Dacicae *Anni* M.DCC.IX scrutinium et cura. Cibinii, 1709. Excudit Michael Heltzdörffer. In 16⁰ Elzevir, foi 6 şi pag. 120+Errata.

Invăţatul autor medic, spunând dela început (p. 2) că ciuma a fost întrodusă în Ardeal din Moldova vecină, descrie cazurile observate şi dă totdeodată o serie de reţete şi alifii folositoare. Observând însă că Românii atribuiesc boala vrăjii dracilor (ope Diaboli) şi a stafielor, descrie cum judele şi bătrânii „pagi Valachici Kis Kerek" în judeţul Alba, unde au murit 34 inşi de ciumă, au desgropat un bărbat şi două femei cu o fată, pe cari oamenii învârtindu-i cu faţa în jos în coşciug i-au străpuns cu câte un par ca să nu mai facă pagubă în sat. Cu toate acestea ciuma n'a încetat, pe când în satul vecin Pókafalva, desgropând Românii o femeie bătrână împreună cu nepoata ei, moarte de două săptămâni, străpungându-le trupul lor cu câte un par, ciuma a încetat. Tot aşa au procedat ţăranii din Babolna şi Csesztve, chiar cu un popă român mort (p. 112—114), cari cazuri medicul erudit încearcă a le justifica prin marele crez în superstiţiuni al ţăranilor români, zicând că rădăcina acelui crez se poate urmări până la cea mai veche epocă a lumii.

Cartea lui Köleséri cuprinde deci cea mai veche însemnare autentică despre stafii şi vârcolaci la Români.

Batthyaneum, Alba-Iulia şi alte 7 exemplare.
Szabó vol. II No. 2393.

1709 **Sibiu** **283**

[Catechismus sau învăţătură creştinească.]
Sibiu, 1709. In 12⁰ cu litere latine.

Ediţie nouă a cărţii lui P. Francisc Szunyogh, din 1696, neexistând în niciun exemplar.

Katona tom. XXXVIII p. 891.—*Szabó* vol. II No. 2395.—*Bibl. Rom. Veche* No. 156.—*Sommervogel* vol. VI p. 700.—*Veress* p. 35.

1710 **(Frankfurt am Main)** **284**

Brevissimum Compendium principatus Transylvanici historiae ab *Anno* MDXXVI. *usque ad Annum* MDCCIII. Cum variis documentis et diplomatibus.

S. l. Anno Christi MDCCX. In 2⁰ pag. 56.

Mic tractat al unui autor anonim, anexat operei lui Paul O k o l i c s á n y i „Historia diplomatica de statu religionis Evangelicae in Hungaria" cu o scurtă expunere a evenimentelor din Ardeal şi m enţiunea faptelor în legătură cu Mihai-Vodă (1599—1601) Radul-V odă (1603) şi George Basta. (p. 4)

Liceul Honterus, Braşov şi alte exemplare.
Szabó vol. III No. 4721.

285 Frankfurt am Main 1711

Davidis CZVITTINGERI Nob. Hung. Specimen Hungariae Literatae... Accedit Bibliotheca scriptorum qui extant de rebus Hungaricis.

Francofurti et Lipsiae, Anno MDCCXI. Typis et sumptibus Jod. Guil. Kohlessii, Univ. Altdorf. Typogr. In 4⁰ foi 7 şi pag. 480+80 şi foi 2. (Cu negru şi roşu.)

Din cuprins: Sommerus Johannes Hungarus: Clades Moldavica (p. 361—2) atribuind greşit lucrarea aceasta poetică lui Ioan Sommer din Ardeal, pe când autorul ei a fost contimporanul său cu acelaş nume: Johannes Sommerus Pirna Misnicus (p. 362—363) care a trăit de asemenea în Ardeal. (Vezi sub No. 101)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte 24 exemplare.
Szabó vol. III No. 4767.

286 Levoča 1713

GYÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix.
Lőtsén, 1713. eszt. In 8⁰ mic foi 6 şi pag. 210.

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

287 Trnava 1714

Synopsis novae chronologicae, regnorum Hungariae, Croatiae, Dalmatiae, etc. Pars I et Pars II. *A* Nativitate Divi Stephani, Primi Regis Hungarorum inchoata; *Per Reverendum Patrem* Samuelem TIMON è Societate JESU, *Anno Domini M.DCC.XIV.*

Tyrnaviae, Typis Academicis per Georgium Andream Roden. In 12⁰ foi 3 şi pag. 106+111.

Expunere concisă a istoriei Ungariei pe regi, făcută pe baza izvoarelor disponibile, cu multe amănunte şi despre Români.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1714 Zagreb 288

VeterIs et noVae geographIae CoMpenDIosa CongerIes. *Seu* CoMpenDIosa eXposItIo geographICa EVropae, AsIae, AfrICae, AMerICaeqVe tIpo Data, *Dum* In Almo Caesareo Societatis JESU Gymnasio Zagrabiensi *Mense Augusto, Die* . . . Theses ex Universa Philosophia defenderet *Eruditus ac Perdoctus Dominus* Petrus Sechen Croata Szeverinensis. *Praeside*: R. P. Jacobo PEIACZEVICH è Soc. JESU AA. LL. et Philosophîae Professore.

Zagrabiae, Typis Jacobi Wenceslai Heywl, Inclyti Regni Croatiae Typographi. In 8° mic pag. 81. (Anul cu chronosticon)

Din cuprins: Caput IX. De Pannonia, Dacia, Hungaria, Valachia, et Moldavia. (p. 49—54)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1715 Trnava 289

Synopsis novae chronologicae, regnorum Hungariae etc. Pars III. *A* Mathia Corvino inchoata, *Et ad Annum* M.D.XXVI. perducta... Per R. P. Samuelem TIMON. *Anno Domini* M.DCC.XV.

Tyrnaviae, Typ. Academ. per Fridericum Gall. In 12° pag. 156.

Descrie evenimentele istorice până la bătălia dela Mohács (1526) și Additationes ad Partem I. et II. hujus Synopsis: 1000—1487. (p. 141—153) Din amănuntele în legătură cu Românii, citând până și cronici poloneze, amintim următoarele:

1467. Bellum contra Stephanum Vaivodam Moldaviae, cu inscripțiunea bisericii Sașilor din Brașov: 1467. Matthias Rex proficiscitur in Moldaviam post festum Martini, atque eam Hungariae subiicit. (p. 19—20) Bătălia lui Ștefan-Vodă cu Turcii din 17 Ianuarie 1475 cu inscripțiunea din Brașov: Stephanus Vaivoda Moldaviae Turcas caedit: quatuor Duces et 36 signa militaria capit. (p. 39—40)

Stephanus Bathori, eroul din bătălia dela Câmpul Pânii (1479) murind în 1493, sepultus est in oppidi Bathoriensis coenobio, sed eo a Valachis fere diruto, translatum est corpus (ut fama fert hodie incorruptum) in magnificentiorem aedem ab Andrea Bathorio erectam. (p. 87)

1499. Poloni cum Stephano Valachiae Vajvodae, et filio ejus Bogdano pacem faciunt. Ad finem Novembris Valachi ingentem numerum Turcarum contrucidant. (p. 99)

1504. Obiit quoque hoc anno Stephanus Valachiae Vaivoda palmis clarissimus. Bogdanum filium unicum, altero orbatum oculo successorem haeredemque reliquit. 1505. Bogdanus postulat connubium Elisabethae sororis regis Poloniae; utque facilius id impetraret, duo territoria Regi reddeat. (p. 108)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

290 **Trnava** **1715**

Purpura Pannonica *sive* Vitae, et res gestae S. R. E. Cardinalium, Qui aut in ditionibus Sacrae Coronae Hungaricae nati, aut Regibus sangvine conjuncti, aut Episcopatibus Hungaricis potiti fuerunt, *Eminentissimo ac Serenissimo* Principi Christiano Augusto S. R. E. Presbytero Cardinali, ... Archi-Episcopo et S. R. I. Principi Strigoniensi ... *humillime dedicatae*, a Perillustri Domino Georgio Paluska AA. LL. et Philosoph. Baccalaureo, Ejudémque pro Supremo Laurea Candid. *Dum* in Alma Archi-Episcopali Societatis Jesu Universitate Tyrnaviensi assertiones ex universa philosophia *Publicè propugnaret*, *Praeside* R. P. Samuele TIMON è Societate JESU ... Professore ordinario. Anno M.DCC.XV. Collegiii Tyrnaviensis Societatis JESU ad S. Joannem Baptistam Centesimo, Mense Augusto, Die ...

Tyrnaviae, *Typis Academicis per Fridericum Gall.* In 2° foi 4 şi pag. 80.

Din cuprins: Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis fundat Seminarium Clericorum Tyrnaviense 1567. (p. 43) Andreas Bathorius princeps Transylvaniae pugnat cum Michaele Vajvoda Transalpinae, et occiditur. (p. 48—49) Leopoldus a Kollonicz, sive Kollonitsch Archi-Episcopus Strigoniensis Valachos unit Romanae Ecclesiae. Eius litterae hac de re ad Gubernium Transylvaniae de dato Viennae Austriae, die 2. mensis Junii 1698. (p. 74—76)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

291 **Trnava** **1717**

Epistolae laureatae anno primo belli turcici Augustissimo Carolo, Caesareisque armis ter secundo conscriptae et honoribus neobaccalaureorum... promotore R. P. Antonio GABON, e Soc. Jesu, AA. LL. et Phil. Doctore, eiusdemque professore ordinario. Ab Illustrissima, et Reverenda humanitate Tyrnaviensi dicatae.

Tyrnaviae, 1717. Typis Academ. per Frider. Gall. In 16° foi 26 de formatul 6×11 cm.

Din cuprins: Epistola IV. Stephanus Cantacuzenus Valachiae Princeps perfidiae apud Imperatorem Turcicum accusatus, et unacum parente ad ensem condemnatus est: accepta igitur mortis sententia id conjugi nuntiat, eidem, ut fugiat persuadet, et Mauro Cordato, a quo delatus creditur, cognato suo captivitatem ominatur. Composuit Casparus CZINGELY, Ungarus de Felsö-Vászári.

Este o poemă de 156 rânduri începând astfel: Quae tibi submittit pro Principe Principis umbra, Accipe suprema verba notata manu.

Editorul anonim al acestor scrisori este Iosephus Feichtenberger S. J.

Mus. Nat. Budapest.

Catalogus Bibl. Hung. tom. I p. 320.—*Sommervogel* tom. III p. 587.

1717 Sibiu 292

Samuelis KÖLESERI de Keres-Eer *Secretarii Gubernialis Caesareo-Regii, Principatûs Transilvaniae,* etc. Auraria Romano-Dacica.

Cibinii, *Anno* M.DCC.XVII. Typis publicis. In 8⁰ pag. 237 şi Elenchus capitum.

Stampa depe foaia de titlu arată cum se lucrează minele de aur din Ardeal şi ea are o deosebită însemnătate, fiindcă „băieşii" erau — şi sunt chiar şi azi — mai toţi Români.

Prefaţa: Cibinii Transilvanorum X. Calend. Mart. A. D. M.DCC.XVII.

Cuprinsul: I. De historiarum aurariarum Romano-Dacicarum. II. De labore auri metallico. III. De labore auri monetario. IV. De constitutionibus provincialibus, de re metallica et monetaria. V. De origine, generatione et proprietate auri. VI. De labore auri medico.

Autorul vorbind despre diferitele mine de aur şi argint din Ardeal, dă şi numirile româneşti ale acelora; iar mai încolo descriind monetele (decupli, quincupli aurei) bătute în ţară descrie şi pe acelea cari s'au făcut „nu de mult" cu epigrafia: Constantinus Bassaraba de Brancovan † D.G.Vaivoda et Princeps Valachiae Transalpinae.[1] (p. 149—150) Mai descrie şi piatra meteorică aflată „ante quatuor annos in Valachia ad oppidum Bozajanum" care a căzut (la Buzău) din cer pe la mijlocul lunii Ianuarie [1714] precum auzise cazul din chiar gura lui Constantin Brâncoveanul. (p. 193—194)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

Seivert p. 238.

[1] Cu nota interesantă: Numi diversi moduli inusitatique ponderis, ex auro et argento in Hollandia cusi.

1717 Tübingen 293

Placida defensio Quam *In materia ardua* Constitutionis Clementis XI. contra Dn. Patrem Michel, Canonicum Ingolstadiensem ... Ad d. XXIII. Iulii A. O. R. MDCCXVII. loco, horisque suetis *Publicae eruditorum disquisitioni exponit* auctor Ioannes MATOLAI, V. S. Ung. et Sereniss. Duc. Stip. S. Theol. Stud.

Tubingae. Typis Hiobi Franckii. In 4⁰ pag. 32.

La sfârşit câte o poezie a opt conşcolari ai autorului dintre, cari a şaptea este următoarea românească:

SAMUELIS KÖLESERI
De KERES-EER
Secretarii Gubernalis
Cæsareo-Regii, Principatûs
Transilvaniæ, &c.

AURARIA ROMANO-DACICA.

CIBINII,
Typis publicis, *Anno* M. DCC. XVII.

Turcs si Hán-Tátárul mult' nevoje fáicse,
Moi Ungur, akásze zie, dáre ketse
Si Tu ai ku szábje akum lucre majre?
Enszelets Tu bine Szábje skoale nájre,
Kájre Szetz tái Kapu'.
Pásze ku Norokul!

Pozut Fortáite de Kásze.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

1718 Trnava 294

Brevis commentarius rerum *in* Hungaria, Croatia, et Transilvania, etc. *Ab anno M.D.XXVI. ad Annum M.D.LXIV.* gestarum, *post* Nicolaum Istvanffium, *Ceterósque Historicos scriptus*; ... cum *per* R. P. Joannem KAZY è Societ. JESU, ... condecorarentur, a condiscipulis Physicis *dicatus. Anno M.D.CC.XVIII. Mense Junio, Die 2.*

Tyrnaviae. Typis Academicis per Frideric. Gall. In 12⁰ foi 2 şi pag. 208 + foi 4.

Din cuprins: 1561. Expeditio Moldavica Iacobi Graeci Heraclidis Despotae. (p. 189—190)

1562. Ferdinandus Imperator minus facilem in se, ac filium expertus Palatinum, neglecto eo magistratu Vicarium in Hungaria suum Nicolaum Olahum pronunciavit. De cujus novo honore Stephanus RADECIUS, Archidiaconus Sasvariensis, his elegis (p. 198) lusit:

Munera sunt Divum (mundo sapientia lux est)
Quidquid habent superi, quidquid et orbis habet:
Ipsa quidem Reges, Regum quoque dirigit aulas,
Ipsa suos certis legibus ire jubet,
Ipsa hominum lactat mores, et regna gubernat,
Sola super cunctos, sceptraque sola tenet.
Nil rectum cernas, desit sapientia rebus,
Nil firmum statuas, dum procul illa migrat.
Magna igitur laus est Divis pro munere tanto.
Magnus honos semper Regibus esse solet.
Ast illis, quorum sapientia regna gubernat,
Qualis honor merito Caesaris esse potest:
Namque suis Hunnis magnum praefecit Olahum,
Virtus jam pridem cujus ad astra nitet.
Non melior potuit Regum contingere sceptra,
Non hominum quisquam consociandus huic.
Vive diu Caesar, vivas felicibus annis
Atque suo felix Praesule sceptra regit.

1564. Liber carminum Nicolai Olahi.[1] (p. 208)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

[1] Există şi azi în manuscript, studiat şi în parte copiat de mine.

295 **Wien** **1718**

Topographia magni regni Hungariae, sive Nobilissimae ejus Ditionis, Quam modò Hungariam dicimus, Cum annexis Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Serviae, et Bulgariae, etc. regnis; *Tum etiam* Transylvaniae, Valachiae, Moldaviae, provinciis. *Gloriosissimo, et vere Augusto ejusdem Assertori, Belli, Pacisque Arbitro* Carolo VI. Romanorum Imperatori, Catholico, Apostolicoque; Regi, etc. etc. Inscripta... Ex praelectionibus R. P. Michaelis BONBARDI e Societate Jesu AA. LL. et Phil. Doctoris, et Professoris Emeriti, nec non p. t. Senioris et Consistorialis. Anno M.DCC.XVIII. Mense Augusto, Die. [1]

Viennae Austriae. Typis Ignatii Dominici Voigt, Univers. Vienn. Typographi. In 4⁰ foi 4 pag. 371 + Index.

Din cuprins: Segmentum I. Origines variorum Gentium. Valachorum nomen. (p. 20) Segm. III. Mutationes Regionum. Blachia, id est Valachia. (p. 29) Pars IV. Segm. II. Transylvania Hungarica. (p. 322—341) Segm. III. Transylvania Saxonica. (p. 341—354) Segm. IV. Transylvania Siculica. (p. 354—359) *Appendix*. De reliquis populis Transylvaniae. Valachi. (p. 359—360) Caput I. Segm. I. De Valachia in communi. (p. 361—363) Segm. II. Civitates Valachiae. (p. 363—366) Caput III. Segm. I. De Moldavia generatim. (p. 367) Segm. II. Civitates Moldaviae. (p. 368—371)

Autorul e un Iezuit austriac din Stiria, însă datele sale le-a adunat cu timpul — fără îndoială — dela colegii săi unguri, cu cari trăia împreună, aşa că astfel cartea sa aparţine şi literaturii ungare, pe care a servit-o foarte bine la apariţia ei.

Observăm apoi că unele dintre exemplarele cărţii nu poartă numele autorului pe foaie şi că *Sommervogel* (vol. I p. 1702) crede că autorul adevărat ar fi P. Paul MORONI; de oare-ce foaia de titlu ne spune că cartea a fost scrisă pe baza prelegerilor lui Bonbardi, nu e imposibil ca aceste prelegeri să fi fost transcrise pentru tipar de Moroni.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

[1] Loc lăsat gol pentru a se scrie ziua disputei în care s'a prezentat cartea.

296 **Trnava** **1719**

Brevis Commentarius rerum *in* Hungaria, Croatia, *et* Transilvania, etc. ab Anno M.D.LXIV. ad Annum M.D.LXXVII. gestarum, ... Promotore R. P. Joanne KAZY, è S. J. ... Professore Emerito ... *Anno M.D.CC XIX. Mense Julio Die 27.*

Tyrnaviae, typis Academ. per Frid. Gall. In 16⁰ foi 4 şi pag. 106.

Din cuprins : Annus 1568. De obitu Nicolai Olahi. Eius epistola poetica ad Emericum Calnaium quondam data ; eius sepultura ; poema Nicolai Istvanffi de eius origine. (p. 54—57) Annus 1572. De Alexandro Vaivoda et filiis suis : Bogdano et Elia. (p. 81—82) Annus 1574. De Petro et Ivonia Moldaviae. (p. 92—93)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1719 Şumuleu 297

Cantionale Catholicum.Régi, és Uj, Deák, és Magyar Aitatos egyházi énekek, dicsiretek, soltárok, es lytaniak : Kikkel a' Keresztények Esztendő-által-valo Templomi *Solennitás*okban, *Processiók*ban, Halottas Temeteseken, és más aitatosságokban szoktanak élni. Most masodszor *a' Méltósagos*, és *Nagysagos* Martonffi Geőrgy Karcz-falvi Zászlós-Ur, és Erdélyi Püspők, N. Fejér-Vármegye Fő-Ispánnya, Fölséges *Regium-Guberniumbéli* eggyik Tanács-Urnak etc. Istenes kőltségével, ki-nyomtattatott. Mellyet Ez előtt Seraficus Sz. Ferencz Szerzetéből-való Páter F. KAJONI Ianos szorgalmatos múnkával egyben-szedett vólt. Mostan pedig P. F. Sz. Miklosi Gaspar Erdély Custodia Custossának parancsolattyából P. F. Balas Agoston *Theologus*-által a' fogyatkozásokból megjobbittatván, és némelly Deák, s' Magyar Enekek kihagyattatván, újjak tétettenek helyekben, és Istennek dicsiretére, s' a' Keresztények lelki vigasztalására újjonan ki-bocsáttatott. Pars prima. *Superiorum permissu.*

A Csiki Sarlós B. A. Kalastromába nyomtattatott 1719. In 4^0 foi 6 şi pag. 1—432.

Licentia : Romae, 30 Julii 1719. *Approbatio* : In Conventu Csikiensi, 10. Aprilis 1719. *Censura* : In Kézdi szent Lélek, die 5. Martii 1719. *Praefatio* : Datum in Conventu Csikiensi ad B. M. V. Visitantem, 16. Aprilis Anno M.DCC.XIX.

Cantionale *Catholicum.* Régi és Uj, Deák és Magyar egyházi Énekek, dicsiretek, soltarok es lytániák. Kikkel a' Keresztények Esztendő-által-való Templomi-*Solennitás*okban, *Processió*kban, Halottas temetéseken, és más aitatosságokban, szoktanak élni. *Most másodszor, meg-jobbitatván, újolag ki-bocsáttattak.* Pars II. *Superiorum permissu.*

A' Csiki Sarlós Boldog-Aszszony kalastromában. Pag. 433—549.

MORS. *Memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis.* Emlékezzél-meg a' te utólsó dólgaidról, és őrőkké nem vétkezel. Temetéskor, és Halottaknál-való énekek. Kikkel a' Keresztények Esztendő-által-való Templomi-*Solennitás*okban, *Processió*kban,

Halottas temetéseken, és más aitatosságokban, szoktanak élni. *Most másodszor, meg-jobbittatván, újolag kibocsáttattak.* Pars III. *Superiorum permissu.*

A' Csiki Sarlós Boldog-Aszszony Kalastromában. Pag. 550—705 + Index alphabeticus. (Ungureşte, orânduit după primul cuvânt al cântecelor.)

Cuprinsul vezi la descrierea primei ediţii din 1676 sub No. 214. Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

298 **Sine loco** **(1719)**

Instruction nach welcher die k. k. Mauth-Beamte in der k. Oesterreichischen Valachey die ihnen anvertraute Amtirung gebührend verwalten, verbunden seyn sollen.

S. l. et a. In 2⁰ plag. 12 cum tab. 8.

Catalogus Bibl. Nat. Hung. tom. I p. 542.

299 **Trnava** **1720**

Brevis commentarius rerum in Hungaria etc... *Ab Anno M.D.LXIV. ad Annum M.D.LXXVII....* Promotore R. P. Joanne Kazy e S. J. ...*A* Condiscipulis Philosophis Emeritis Dicatus *Anno M.D.CC.XX. Mense Julio Die* 27.

Tyrnaviae, typis Academ. per Ferd. Gall. In 16⁰ foi 2 şi pag. 166 + foi 2.

Din cuprins: 1568. Principium hujus anni aegritudine et obitus Nicolai *Olahi* funestum extitit. Fuit is vir variis artibus ac scientiis sane illustris, Latinarum aeque, ac Graecarum cognitione praeditus, atque in paucis eruditis non modo Praesulibus, sed cujuscunque ordinis merito reponendus. Artes bonas non tam disciplina magistrorum, quam industria propria ac privata condidicit, sicut ipse ceninit in epistola ad Emericum Calnaium quondam data, sequentibus metris:

Imbuit ingenium nostrum non Itala tellus
Graecia nec cultas praebuit ipsa scholas;
Non nostros etiam mores Germania finxit,
Non urbs, quae a Gracchi nomine dicta fuit;
Terra Brabanta dedit nullos mihi docta magistros,
Gallia nec Charites ingeniosa suas;
Si quid inest nobis, quod multum exile fatemur,
Hoc furtim taciti me docuere libri.
Nulla igitur causa est, cur Jano conferar abs te
Pannonio, est cujus multus in ore lepor.

Autorul expunând după aceea într'un mod foarte elogios, viaţa lui Olah, publică şi epitaful depe mormântul său din Tirnavia (Vixit annis 77 dies 5) împreună cu poema lui Istvanffi despre Olah (p. 54—57)

1572. Mors Alexandri Vajvodae Moldaviae, duobus filiis Bogdano et Elia superstitibus. (p. 81—82)

1574. Bellum Transylpinae Vajvodae fratri suo Petro Moldavi et Ivoniae declaratum. Undecimo Junii contigit Ivoniae infortunium illud, quo Turcae Moldavos sub suum ius, potestatem, ac tyrannidem magis subiunxerunt. (p. 92—93)

Afară de acestea, evenimentele din Ardeal şi mai cu seamă frământările religioase dintre Calvini şi Unitari sunt descrise pe larg şi cu multe amănunte, greu de aflat în operile mai mari ale timpului.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1720 **Wien** **300**

Religio vindicata. *Sive* relatio belli Turcici inter Augustissimum Caesarem Carolum Sextum et orientem gesti .... Promotore R. P. Willibaldo Krieger è Soc. Jesu doctore; etc.

Viennae, MDCCXX. Typis Joan. Bapt. Schilgen. In 8⁰ pag. 124.

Din cuprins: 1714. Constantinus Brankovanius Hospodar et Turcae. (p. 7) Temesia invaditur. 1716. Temesia cingitur. Obsidetur. Deditio maturatur. Excedunt Turcae. (p. 23—29) Maurus Cordatus capitur. Valachi Caesarem implorant. Ernavius a Moldavis reprimitur. (p. 36—39) 1717. Incursio in Transylvaniam et in agrum Szakmariensem reprimitur. Transylvania firmatur. Orsova, Mehadia capitur. (p. 69—72) Temesia, vulgo Temesvar. Obsessa anno 1716. victorem in Turcas exercitum, post Petri-Varadini cladem urbi admovente Serenissimo Principe Eugenio, obsidionem ducente Serenissimo Principe Alexandro Wirtembergico. (p. 93—102) Poemă.

Autorul nenumit este: P. Antonius VÁNOSI S. J. (Schmitt: Imperatores Ottom. tom. II. p. 441 nota a.)

Anexat: 1. Temesia expugnata a Serenissimo Principe Eugenio. Anno 1716 Fortibus armis. Stampă în aramă (13.5×18 cm.) cu situaţia topografică a cetăţii. 2. Theatrum, et fructus belli inter Augustum Carolum Sextum et Turcas gesti. Stampă în aramă (14×25 cm.) arătând şi ţările române, pe baza tractatului dela Passarovicz, din 1718.

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1721 **Košice** **301**

Imago Hungariae etc. Dum per *Reverendum Patrem* Sigismundum Ruman e Soc. Jesu etc. Oblata A Rhetorica Cassoviensi, Annô M.DCC.XXI.

Cassoviae. Typis Academicis. In 16⁰ foi A—M_4.

Din cuprins: § II. Pannoniae origo, amplitudo, vicissitudo et incolae: Valachi sub Ludovico I Rege Hungariae ad Maromasium consedere. § IV. Celebriores Hungariae urbes, et oppida: Lippa. Nagybanya. Szakmarinum. Temesvarinum. Varadinum.

Autorul nenumit: Iohannes Baptista NEUMAYR.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

302 **Wien** **1721**

Historia Magnae Legationis Caesareae, Quam . . . Comes Damianus Hugo Virmondtius, *Maximi Caesaris* primus nuper ad Possarovicium caduceator, *Ejusdemque* Magnus postea ad Portam orator, authore Gerardo Cornelio DRIESCHIO *Excellentissimo Legato ab Epistolis, et Historiâ.*

Viennae Austriae, 1721. Typis Andreae Heyinger, Universitatis Typogra(phi.) In 8⁰ foi 8 și pag. 749.

Din cuprins: Valachiae Principum Constantini Brancovae, et Stephani Cantacuzeni carcer, et supplicium. (p. 345—347)

Ambasadorul austriac umblând în Constantinopol în toamna anului 1719 a aflat multe amănunte interesante despre execuția cu cinci ani mai înainte a lui Brâncoveanu și a rudelor sale, dela Iezuitul P. Iacob *Cachot*, cu care ei s'au întreținut mult și asupra chestiunilor religioase. Menționează apoi că execuția s'a făcut dinadins în ziua audienței regelui Carol XII al Suediei pentru ca din acest exemplu barbar solul regelui să aibă de învățat.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

303 **Sibiu** **1722**

Proteus febrilis Novissima Virmondtiana affligens.

Cibinii Transilvaniae, MDCCXXII. Excudit Johannes Barth. In 4⁰ foi 21 nepaginate.

Prefața: Dabam Cibinii Transilvanorum Nonis Maji, Anno M DCC XXII. Samuel Koleserius a Keres Eer.

Cu prilejul desvelirii lespedei mormântale a lui Damian Hugo Comes a *Virmondt* generalis Armorum Praefecti Principatus Transilvaniae et Valachiae Austriaco-Cis-Alutanae, în biserica Franciscanilor din Sibiu (a cărei inscripțiune se dă pe ultimele trei pagini) autorul, învățatul medic Samuel KÖLESERI „Caes. Regim. Pr. Transilv. a Secretis" ne dă un tratat medical despre frigurile căpătate de defunctul general în Valachia, în cari murind, autorul dă și o descriere exactă a autopsiei făcute de dânsul pe corpul generalului cu trei ore după moartea sa, în 32 puncte.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Seivert p. 240.

1722 **Sibiu** **304**

Pretiosi magni herois labores in irremissis belli ac pacis studiis pro *deo, caesare,* ac Re Christianorum Publica per Orientis, et Occidentis imperium Gloriosis Conatibus propagati, tandem Requie Aeterna *Donati,* Et A quodam Residentiae Cibiniensis Societatis Jesu Sacerdote in *dictione funebri propositi. Dum undecimo kalendas Maii Pientissimo Defuncto Illustrissimo ac Excellentissimo Domino Domino* Damiano Hugoni S. R. I. Comiti de Virmont *Sacrae Caesareae Regiaeque Catholicae Majestatis* consiliario, *actuali intimo, nec non bellico, gravis armaturae, et peditatûs Supremo generali praefecto, unius regiminis pedestris ordinis Colonello,* commendanti generali *in Transylvania, et Valachia Austriaca,* nec non *In Hac ultima Provincia* Supremo Directori *Justa funebria persolverentur* In Oratorio Patrum Societatis Jesu Cibiniensi Die 7. Maii Anno Domini M.D.CC.XXII.

In 2^0 foi 6. (Anul tipăriturii cules greşit.)

Bibl. Acad. Hung. Budapest.

1722 **Trnava** **305**

Novissima Diaeta Nobilissima Principis, Statuumque, et Ordinum Inclyti Regni Hungariae, Partiumquè Eidem Annexarum *sive* propositiones Academicae lege nobilitates. De Nobilitate Gentis Hungaricae, ejus Origine, Modis illam acquirendi... Quas in Alma Archi-Episcopali Universitate Tyrnaviensi... pro Nobilitari Discursu suscepit Nob. Nicolaus Bencsik etc.

Tyrnaviae, 1722. Typis Academicis Soc. Jesu per Fridericum Gall. In 4^0 foi 8 şi pag. 190.

Din cuprins: Propositio XII. Barones Regni . . . De titulo *Vayvoda,* seu *Vayda* Praesides, et nunc haeres provinciae Valachiae ac Moldaviae, olim Hungariae Regibus Tributarias. (p. 67)

Mus. Nat. Budapest.

1722 **Jena** **306**

Martini Schmeizel Corona-Transilvani Saxonis Amplis. Facult. Phil. Ienensis adiuncti, *De Statu Ecclesiae Lutheranorum in Transilvania....* dissertatio epistolica.

Ienae, 1722. Apud Ioann. Bernhard. Hartung Bibl. Aul. Isenaec. In 4^0 pag. 112.

Din cuprins: Caput II. De initiis Reformationis, progressu, sed et interiectis saepe impedimentis; *Wallachi* quo se ipso *Romanyos* h. e. Romanos vocitant. (p. 21 nota 4.)

Interesantă este însă menţiunea autorului: plura dabimus propediem in „Dissertatione de Wallachis Romanorum reliquiis" occasione Leg. I. π. de censibus; dar această lucrare nu a apărut niciodată, cu toate că învăţatul autor sas a scris şi publicat 38 cărţi şi studii diferite. (Vezi şi p. 15 nota 47 şi 49.)

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte exemplare.

307 **(Cluj)** **1722**

Magni Manes Transylvaniae Principum. Honori *Revendorum, Nobilium, ac Eruditorum Dominorum DD. AA. LL. et Philosophiae* Neo-Doctorum: Cùm In Alma, ac Regio-Principali S. J. Academia Claudiopolitana, supremâ Philosophiae Laureà insignirentur. Promotore R. P. Francisco Csernovics, è Soc. Jesu; AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdémque Profess. emerito. Ab Illustrissima, Spectabili, Perillustri, Praenobili, Nobili, Rhetorica Claudiop. Oblati.

Anno Domini 1722. Die ... In 16° foi 38 nepaginate.

Obtulerunt: Petrus Sebesi Valachus Sebesinensis; Michael Ungur Hungarus Hunyadiensis ex Comitatu Hunyadiensi.

Cuprinde istoria principilor Ardealului în formă metrică, cu multe aluziuni la Români şi la Domnii Ţărilor Române, cu cari erau în legătură în cursul veacurilor.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

308 **Trnava** **1722**

Index Corporis Juris Hungarici ... Usque ad Annum M.DC.LXXXVII. Diaetae Ultimae Posoniensis inclusive etc.

Tyrnaviae, 1722. Typis Academicis, per Fridericum Gall. In 2° pag. 140.

Ediţie de titlu a ediţiei din 1699 de sub No. 260.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

309 **Košice** **1722**

Celebriorum Hungariae urbium, et oppidorum chorographia bipartita, ... *A* R. P. Gabriele Szerdahelyi Soc. Jesu Sacerdote auctior, et emendatior facta ... *Per* VnIversItatIs CassoVIensIs typographIaM DICata.

Cassoviae. *Typis Academicis, per Joannem Henr. Frauenheim.* In 16⁰ foi 2 şi pag. 347.

Din cuprins: Lippa. (p. 214—217) Nagybánya. (p. 230—232) Szakmarinum. (p. 291—292) Temesvarinum. (p. 297—301) Varadinum. (p. 329—333)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1722 Leipzig 310

Περὶ τῶν καθηκόντων Βίβλος Συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου ὑψηλοτάτου, καὶ σοφωτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου, ΚΥΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ.

Liber de Officiis. Conscriptus a piissimo, Celsissimo atque sapientissimo Principe ac duce totius Ungro-Valachiae Domino, Domino Joanne Nicolao Alexandri MAUROCORDATO Voivoda. Editione hac secunda latine conversus.

Lipsiae, 1722. Ex officina Thomae Fritschii. In 4⁰ mic foi 2 şi pag. 212 + Errata.

Ediţiune greacă-latină, textul latin fiind tipărit în josul paginilor. Traducerea e făcută de Ştefan Bergler, sas din Braşov, care are şi patru versuri latineşti, tipărite după foaia de titlu. Eruditul Bergler chemat de prinţul Mavrocordat în curtea sa, ca profesor al copiilor săi, înfiinţă totodată măreaţa bibliotecă a stăpânului său, pe care o dărui apoi Bisericei patriarhului din Constantinopol. Bergler a murit la Bucureşti, nu se ştie când, dar în 1734 trăia încă.

Prefaţa editorului: Lipsiae, Cal. Febr. 1722.

Seivert p. 26—29. — *Bibl. Rom. Veche* No. 181.

1723 Braşov 311

Neu Verbeſſerter und Alter Kalender Auf das Jahr nach der Geburt JESU Chriſti 1723 etc. Geſtellet von Johann NEUBARTHS continuat(or.)

Gedruckt in Cronſtadt. In 16⁰ foi ... nepaginate.

Din cuprins: 1467. Machet König Matthias die Moldau und Siebenbürgen ihme unterthänig.

1530. Peter Wayda aus Moldau hält in Burtzenland eine grosse Schlacht, und hauset übel.

1603 den 28. Martii ist bey Enyeten im Wald ein Wallachisches Weib von einem Wallachen ergriffen worden, das Fleisch in Stücke geschnitten, und hat es auf dem Marckt öffentlich feil gehabt. Ist aber erkandt, und der Uebeltäter nach Verdienst gestraft und geviertheilet worden. In der Hermannstadt hat auch ein Wallachisches

Weib 4 Kinder nacheinander auf der Gasse aufgefangen, heimlich geschlachtet und gessen, ist aber auf frischer That ergriffen und geviertheilet worden. [1]

1714. Lasset der Türkische Kayser den Fürsten in der Wallachey Johannem Constantinum Bassarabin Brancovanum salb 4 Söhnen und einem Enkel in Constantinopel hinrichten.

1718 den 21. Julii ist von I(hro) R(ömisch) Kay(serlichen) Kön(iglichen) und Cathol(ischen) Mayestät Carolo den 6. zwischen der Republik Venedig und der Ottomanischen Pforten ein Friede auf 24 Jahr zu Posarowitz gemacht worden. Anbey das Stück der Wallachey der Bannatus, von dem Altfluss über die Donau, und von der Morova der Landes-Strich über die Sau, und bis an die Unna sammt allen Dependentzien von Temeschwar und Belgrad auf Seiten Ih(ro) Röm(isch) Kays(erlichen) Kön(iglichen) und Cathol(ischen) Mayestät verblieben.

Exemplarul unic la Liceul Honterus, Braşov.

[1] Această însemnare se află şi în calendarele Neubarth anterioare, din veacul al XVII-lea, descrise mai sus.

312 **Bratislava** **1723**

Articuli diaetales Posonienses anni M.DCC.XXIII. *Cum Superiorum Permissu.*

Posonii, Impensis Joannis Michaëlis Landerer. In 8⁰ foi 6 şi pag. 138 + Index.

Conclusio: Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae, die 19 mensis Junii. Anno Domini 1723. Carolus.

Din cuprins: Art. LXXXV. De controversia Valachorum Districtus Berettyö, Besztercze et Lakság, Decimam dare recusantes. (p. 107)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

313 **Zürich** **1723**

Franciscus PARIZ Pápai: Rudus redivivum, seu Breves rerum ecclesiasticarum Hungaricarum et Transylvanicarum Commentarii. Tiguri, 1723. (Necunoscut.)

Cuprinsul vezi la ediţia întâia din 1684 sub No. 225.
Bod p. 212.

314 **Nürnberg** **1723**

Hiſtoriſche Nachricht von der Röm. Kayſerl. Groß-Botſchaft nach Conſtantinopel... welche... Graf Damian Hugo von Virmondt rühmlichſt verrichtet... Aufgeſetzt von Gerard Cornelius von den DRIESCH etc. Nürnberg, 1723. Zu finden bey Peter Conrad Monath. In 4⁰ foi 9 şi pag. 494 + Register. (Cu stampe.)

Din cuprins: Constantin Brancova und einiger Wallachischen Fürsten grausame Hinrichtung. (p. 311—312)

Este o traducere întregită a ediției latine din 1721 de sub No. 302.

Mus. Mat. Budapest și alte exemplare..

1724 Köln 315

Regni Hungarici, historia,... descripta a Nicolao ISTHUANFFIO Pannonio... Accedit hac postrema et novissima editione... Usque ad Annum M.D.CC.XVIII. et ultimam pacis Passarovicensis conclusionem, Quo totum hoc Hungariae Regnum victricibus hujus Austriacae Triadis armis gloriosè devictum, et Turcicis manibus potentissimè ereptum, cum tota Transylvania, Dalmatia, Bosnia, Moldavia, Servia, etc. pacificae nunc vivit libertati. Libris XV. Sincero, veraci ac nitidissimo stylo descriptum Per R. D. Joannem Jacobum Ketteler, Illustris Collegiatae Ecclesiae S. Gereonis Coloniae Vicarium.

Coloniae Agrippinae, M.DCC.XXIV. Sumptibus Henricii Rommerskirchen Bibliopolae. In 2° foi 6 și pag. 668 + Index Rerum.

Dedicația: Coloniae Ubiorum hac 22. Februarii Anno 1724. *Cuprinsul* primei părți vezi-l la ediția primă din 1622 sub No. 145. *Urmarea*: 1608. Walachiae duci mortuo succedit filius minorennis. (p. 524) 1625. Bethlenius fit Moldaviae et Walachiae gubernator. (p. 533) 1678. Turca ad proximam in Ungariam expeditionem sollicitat Transylvanos, Moldavos, Walachos. (p. 573) 1683. Servanus Walachiae Dux crucem in castris (Viennenses) erexit. (p. 585) 1686. Poloni Moldavia expulsi. (p. 599) Polonus Walachiam invadere molitur. (p. 600) Poloni Jassum capiunt et deserunt. (p. 603) 1689. Walachi electo Branckowajo Caesari se submittunt. (p. 617) Badensis Widinum et Novigradum occupat; cum Walachiae legatis contrahit. (p, 622) 1690. Transylvani et Walachi a Caesare petunt subsidium. (p. 624) 1691. Pallizanus Walachiae Dux et Telekius necati. (p. 626) 1716. Comes Steinvillus in Moldavia et Walachia. Capitaneus Stephanus Dettinus Bucherestum cum Principe Walachiae. Principis Stephani Cantacuzeni uxor Byzantio fugit Romam. (p. 658—9) 1717. Walachi Caesaris protectionem petunt. Walachia dividitur in Cis- et Transalpinam. Princeps Ioannes Mauro-Cordatus transigit cum Steinville. (p. 661—662)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1724 Trnava 316

Columen orbis Christiani Joannis Hunniades Victoriis de Otomannica potentia Clarissimus *epico carmine celebratus*. Honoribus . . . *Dominorum* Neo-Baccalaureorum, *Cum per* R. P. Fran-

ciscum Csernovics ... Professorem ... A Poëtis Tyrnaviensibus oblatus. *Anno M.DCC.XXIV. Mense Maio, Die*

Tyrnaviae. Typis Academicis per Fridericum Gall. In 16⁰ foi 4 şi pag. 52.

Pe legătură cu mâna: Auctor: Georgius ÁRVAI e Soc. Jesu. Stephanus Horváth Bibl. Széch. Reg. Custos mpr.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Sommervogel vol. I p. VIII.

317 Trnava 1725

Propugnaculum christianae *in Hungaria* iniquis casibus prodita ... *Et* magnorum imprimis Ex Austriaca Domo regum pietate *Reddita restitutum, et Ethice adumbratum*; ... *Promotore* Francisco Csernovics è Soc. Jesu ... Anno M.DCC.XXV. Mense Augusto, die 8.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Fridericum Gall. In 16⁰ foi 5 şi pag. 242.

Din cuprins: Vita archiepiscopi Nicolai Olahus e Principibus Moldaviae oriundus. (p. 212—213)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

318 Cluj 1725

Vetus Dacia, ex Probatis Scriptoribus deprompta, ac Antiquitatum Cultoribus, atque Honori Illustrissimi Domini, D. Ladislai Josika L. B. de Braniczka Transilv. Dum *In Alma ac Regio-Principali Universitate Claudiopolitana*, promotore R. P. Franc: Fasssching è Societate Jesu, AA. LL. et Philos. Doctore, ejusdémque Prof. Emer. nec non p. t. Facultatis Seniore, supremâ AA. LL. et Philos. Laureâ solenni ritu condecoraretur, a Neo-Doctoribus condiscipulis oblata. Anno temporis novissimi M DCC XXV.

Claudiopoli Transilvaniae. In 8⁰ mic foi 2 şi pag. 93.

Autorul descriind Dacia, reproduce un mare număr de inscripţiuni, dintre cari una se afla în Alba „in suburbanis ad sacram aediculam Valachorum" (p. 39) In § II. vorbind de *Vetus Dacorum Idioma* citează Trist. Eleg. 7 a lui Ovid zicând: unde etiam constat, nec Colonias Italicas, neque ullos Valachos Ovidii tempestate Daciam inhabitasse. (p. 15) Pomenind apoi de drumurile Daciei zice că dela Ulpia Trajana Augusta unul ducea: Colliam versus seu Valachiam, quam Ovidius Metoream dixit. (p. 42)

Nomina promotorum: D. Petrus Sebessi, Nob. Transilvanus Valachus Szászsebessiensis, ex Com. Albensi. Def(endit) Univ(ersam.)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1725 **Wien** **319**

Hungariae Regni, Pars Transylvaniae, Russiae et Moldaviae contermina, Integrum Comitatum Maramarusiensem representans. A Joanne REVIZKI Caus. Reg. Vice-Directore delineata.

Anno 1725. J. A. Schmuzer Chalcog. Univ. Vien. sculps. Hartă de 1 : 310.000.

Kriegsarchiv, Wien. Kartenabteilung B IX Y 632.
Eperjesy No. 143.

1726 **Debrecen** **320**

Articuli diaetales Posonienses anni M.DCC.XXIII.

Debreczeni, Recusi, *Annô* M.DCC.XXVI. In 8⁰ foi 6 şi pag. 131 + Index.

Din cuprins: Art. LXXXV. De controversia Valachorum Districtus Berettyö, et aliorum. (p. 99)
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1726 **Trnava** **321**

Katekismuş sau învăţătură creştinească. În folosul, niamuluĭ rusescŭ din Ţara Unguriască. Dată Afară P(r)in osărdia, şi ostenela Mării Sale. Domnului D: Ioan Iosif, Dekamilis, Ipiscupul Sebastului, şi al Munkaciului: i proci. Cinuluĭ preoţescu unit din legea Grecească Vicariş Apostolicescu, În Ţara Ungurească, Sfintei şi înălţateĭ înpărăţiĭ Rămuluĭ Sfetnicu.

Iară acum în Folosul Niamuluĭ Rumânescu, în limba rumâniască întoarsă, şi tipărită.

Sâmbâta mare, în Tipografia Akademicească. Anul dela H(risto)s ⲁ҃ⲯⲕ҃ⲋ. In 8⁰ pag. 396 şi foi 4 cu tabla de materie + alte 3 cu sminteli.

Paginaţia feţelor sus, pusă între două floricele de tipar. După pagina 31 vine greşit 22, iar pagina 124 e culeasă astfel ρвд aşa că litera в trebue citită drept к. Numărul coalelor merge bine dela A până A_5 şi după aceastea vin trei foi nenumerotate, dar dela A_a numerotaţia curge iarăş bine până la B_{b5} şi până la ultima coală numerotată X—X_6. După ultimele trei foi cu „smintelile" lipsesc foile semnate cu X_5 şi X_6. Oglinda cărţii este identică cu aceea a Catehismului rutean al lui De Camelis. (Sztripszky.)

După iezuitul *Katona* (Historia Critica Regum Hungariae tom. XXXVIII p. 891) traducătorul cărţii a fost P. Francisc Szunyog, sau cu alte cuvinte, această ediţie este o retipărire a celei din 1696 sau a celei din 1709. De observat e încă că iezuitul Szunyog trăgându-se

КА҆ТЕКИ҆СМОУ҆Ш҃Ь.

СА҆У

ѧ҆ВЪЦЪТУРЪ КРЕЩИНЯ҆СКЪ.

ѧ҆ ФѠЛОСУ҆ЛЬ, НЯМУЛУЙ РУ҆СЕСКУ҆

ДИ҆НЬ ЦАРА ОУ҆НГУРЯСКЪ.

Датъ А҆фа́ръ

Пи́нь.

Ѡ҆сърдна, шѝ Ѡ҆стенела Мъріи Салѣ.

ДО҆МНУ҆ЛУ҆И Д: І҆ѠАН І҆ѠСИФЬ.

ДЕКАМИЛИ҆,

Іпи́скупуль Себа́стулуѝ, шѝ а҆ль Мунка́чулуи: ѝ про҃.

Чнилуй преѡ҆цеску оу҆ни҃ ди҃ лечія Гречаскъ Викаришь А҆по҃толическу, ѧ҆ Цара Оу҆нгурясскъ, Сфинтеи шѝ ѧ҆нълцатеѝ ѧ҆ пъръцїй Ръмулуѝ Сфетни́ку.

І҆аръ а҆кумь.

ѧ҆ Фѡлосул Ня́мулуѝ Румънеску, ѧ҆ лимба̀ румьня́скъ ѧ҆ тоа́рсъ, шѝ типъритъ.

Съмбъта̀ ма́ре, ѧ҆ Типографія А҆кадемичаскъ. А҆нуль дела Хс҃ а҆ѱкѕ

din familia conților de Budetin, terminând teologia a predicat la Buda, Brașov și Belgrad în limba ungară, germană și română, și era atât de modest, încât fiind ales în Ardeal episcop al Românilor, n'a primit această cinste, ci urmându-și misiunea apostolicească, a murit în ziua de 8 Decemvrie 1726 adică în anul retipăririi catehismului său românesc. [1]

Exemplarul unic la preotul ortodox Ioan *Pap* din Ozun, lângă Brașov.

Popp p. 92.—*Bibl. Rom. Veche* No. 190. (Numai titlul.)—*Szabó* vol. II No. 2395.—*Veress* p. 43.

[1] Din articolul iezuitului *Rosty* Kálmán, în *Magyar Könyvszemle* 1881 p. 237.

1726 **Trnava** **322**

Curia Judicum regni Hungariae, virtutibus, *Ac* meritis illustris ... oblata, *Ab Illustrissima Rhetorica Tyrnaviensi*, Cùm per *Reverendum Patrem* Paulum Kolosvári e Societate Jesu... Professorem emeritum *Supremâ Doctoratûs Philosophici Laureâ*... Donarentur. *Anno â parta salute* M.DCC.XXVI.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Frideric(um) Gall. In 8⁰ mic pag. 107.

Din cuprins: Joannes Dragffy De Beolthek, Vaivoda Transylvaniae, et Comes Themesiensis. Sub Ludovico 2-do Anno Christi 1519. (p. 63—65)

Autorul nenumit e P. Carolus Péterffy. (Sommervogel)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1726 **Upsala** **323**

Disputatio Historica, de Origine septem Castrensium Transylvaniae Germanorum, quam Praeside M. Fabiano Törner, Eloqu. Profess. Reg. et Ord. Rectore, h. t. Magnifico, ventilandum publice sistit Auctor, Andreas Heldmann, Saxo-Transylvanus, Lingv. Ger. in Acad. Ups. Magister, Anno 1726 die 14. Dec.

Vpsaliae, Typis Ioh. Hen. Werneri, Typogr. Sueciae Directoris. In 4⁰ pag. 36.

Din cuprins: Libri I § 1. De aetate et origine vocabuli Transylvaniae. 2. De varia ejus adpellatione. 3. De situ, terminis, et amplitudine. 4. De divisione generali ... 8. De Transylvaniae dotibus. 9. De Incolis, ratione et religione diversis, et quae inde incommoda; etc.

Autorul era născut în Biertan (Birthälm) și mergând cu ocazia trecerii prin Ardeal a regelui Carol XII în Suedia, a ajuns acolo profesor.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

Seivert p. 148.

324 **Jena** **1728**

Martin SCHMEITZELS Prof. publ. Verſuch zu einer Hiſtorie der Gelehrheit, Darinnen überhaupt von dem Ganzen Cörper der Gelehrheit, und denn von allen deſſen Theilen, auch deroſelben Verbindung inſonderheit, hinlängliche Nachricht gegeben wird. Zum Gebrauch eines Collegii Publici und zum Nutzen der Jugend auf Schulen und Gymnasien publiciret.

Jena, 1728. Zu finden bey Peter Fickelſcherrn. (Gedruckt bei Peter Fickelſcherrn.) In 8⁰ foi 3 şi pag. 903+Inhalt.

Prefaţa: Jena am 10. April. 1728.

Din cuprins: Die Wallachische und Moldauische Sprache. (p. 382—383) Cu *Tatăl nostru* retipărit din *Tröster*: Alt-Dacien.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

325 **Trnava** **1729**

Tristium Ungariae specimen ... *Promotore* R. P. Martino. Kerekes, è Societate JESU ... Professore ... *Anno M.DCC.XXIX. Mense Majo, Die 31.*

Typis Academicis Societ. JESU, Per Fridericum Gall. Anno 1729. In 16⁰ foi 8 şi pag. 98.

Cuprinde 18 elegii cari deplâng diferitele evenimente triste din istoria Ungariei, între ele şi unul petrecut în Ardeal, adică revolta Arianilor din Cluj împotriva Iezuiţilor, în anul 1603 când au nimicit măreţul edificiu al colegiului lor, omorînd chiar pe unul dintre ei, anume P. Emanuel Niger. (p. 40—43)

Anexat: O stampă alegorică în aramă (de format 17×23 cm.) reprezentând stema Ungariei înconjurată de stemele ţărilor ei vasale, între ele şi stemele *Valachiei* şi *Moldovei*, deasupra focului şi nenorocirilor pricinuite de diferitele războaie; privită de un nobil ungur trist si de o femeie cu ochii plini de lacrămi. (Reproducem stampa, puţin micşorată, ele fiind foarte rare în disertaţiunile bacalaureaţilor şcolilor iezuite.)

Autorul nenumit este: Stephanus VILÁGHI.

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

326 **Košice** **1729**

Rövid magyar krónika. Sok rendbéli főhistóriás könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettetett és irattatott PETHÖ Gergelytül.

Cassán, 1729. Az akadémiai bötükkel Frauenheim Henrik János által. In 4⁰ foi 9 pag. 17 şi 209.

Cuprinsul vezi la ediţia ei din 1660 sub No. 188.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

Dalmatia
Croatia
Sclavonia
Servia
Cumania
Galitia
Ladomeria
Valachia
Moldau

327 **Trnava** **1729**

Ungaria Suis cum regibus compendio data, *dum* ... Comes Franciscus Barkoczi De Szala ... theses ... *propugnaret.* Anno M.DCC.XXIX. Mense Septembri, Die 8.

Tyrnaviae. Typis Academicis Soc. Jesu per Fridericum Gall. In 2⁰ foi 4 şi pag. 245.

Approbatio: Viennae 31 Augusti Annô 1729.

Din cuprins: 68. Beneficia Nicolai Olahi archiepiscopi Strigoniensis. (p. 92) Valachi com. Bihar. (p. 147) [1]

Autorul numit în aprobaţia cărţii: P. Ladislaus TUROCZI S. J.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

[1] Apud Nobilitatem et cives idioma viget ungaricum, Valachi montana colentes utuntur sua lingua.

328 **Košice** **1729**

Geographicae Synopsis *Pars Altera* ... *Promotore* Reverendo Patre Bartholomaeo ZARUBAL è Soc. JESU, ... Anno à partu Virginis M.DCC.XXIX.

Cassoviae. Typis Academicis. In 16⁰ şi pag. 207—463 + Index.

Din cuprins: Caput II. De Transilvania. (p. 231—238) Caput III. De Moldavia, et Valachia. (p. 238—241)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

329 **Cluj** **1729**

Metempsychosis. *Sive,* Animarum in alia Corpora transmigratio ... *Promotore* R. P. Andrea ILLIA è Societate Jesu .... Professore Ordinario ... *Anno* MDCCXXIX. Mense Die.

Claudiopoli, Typis Acad. Soc. JESU. In 16⁰ pag. 51.

Nomina offerentium: Gabriel Simon, Nobilis Valachus Coronensis.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

330 **Cluj** **1730**

Ortus et Progressus Variarum in Dacia Gentium, ac Religionum cum Principibus ejusdem Laureato Honori Perillustrium, Reverendorum, Nobilium, Excellentium ac Doctissimorum DD. AA. LL. et Philosophiae Neo-Magistrorum, Cum in Alma Regio-Princip. Acad. S. J. Claudiopolitana Supremâ Phil. Laureâ condecorarentur per R. P. Andream ILLIA è Societate Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctorem, ejusdémque Professorem Ordinarium, nec

non Incl. Facultatis Philosoph. p. t. Seniorem. Ab Oratoria Facult. Claudiopol. oblatus. Anno MDCCXXX. mense Augusto, Die ...

Claudiopoli. Typis Academ. Soc. Jesu. In 16⁰ foi 2 nepaginate şi pag. 160.

Din cuprins: § III. Ortus, et Propagatio Valachorum in Transylvania (p. 4—13) cu următoarele documente: Confesiunea primilor Români greco-catolici din Alba-Iulia, 21 Martie 1697 semnată de Theophilus Episcopus, ac Clerus universus; decretul din 14 Aprilie 1698 (în extras) pentru Românii cari trec la catolicism şi în sfârşit declaraţia episcopului Atanasie din 30 Septemvrie 1699 (în extras) cum că nu vrea să se lepede de religia catolică.

Autorul cărţii de fapt e P. Franciscus PATAKI, iar promotorul I l l i a (după unii iezuit român) care născut în Radkersburg (Stiria) a murit în Oradea la 5 August 1754 în vârsta de 60 ani.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.
Sommervogel vol. IV p. 554 şi VI p. 344.

1731 Cluj 331

Selecta Heroum Daciae. Honori *Reverendorum, Nobilium, ac Eruditorum Dominorum Dominorum* Neo-Baccalaureorum, Dum In Alma, Regio-Principali Academia Claudiopolitana Soc. JESU Primâ AA. LL. et Phil. Laurea condecorarentur. *Promotore* R. P. Andrea P a t a i è Soc. Jesu, AA. LL. et Phil. Doctore, ejusdémque Profess. Ordinario. *Ab Humanitate Claudiopolitana oblata* Anno M.DCC.XXXI. Mense Junio Die ...

Claudiopoli. Typis Academicis Societ. JESU. In 16⁰ foi 3 şi pag. 48.

Pe ultima foaie, nepaginată: Composuit et obtulit Antonius BUCSI, Spectabilis Ungarus Magno-Varadinensis ex Comitatu Bihariensi è Convictu Nobilium.

Cuprinde ode despre şapte eroi ai Ardealului. Prima cu titlul *Sigismundus Bathori* descrie şi faptele sale săvârşite în Muntenia, în campania sa împotriva lui Sinan-paşa, pe cari le întroduce cu aceste cuvinte: An inusitatum donum naturae, an prodigium, virtus Sigismundi fuerit, dubium posteritati Gyirgyó ab eo receptum reliquit; illud municipium a Turcis insessum, et Ister, quo ex adverso cingebatur Bathorius, aream: grando plumbea arenam dedere. (p. 2—10) Ultima odă cu titlul *Stephanus Lazar* are multe amănunte despre isprăvile sale în legătură cu Românii, cu următoare întroducere: Ut inviolabilis hosti staret Dacia, revocari a monumento deberet Lázár; hoc occumbente, illa sibi parentavit: at talis immolari Marti hostia debuerat, quae nunquam inimicum jugum experta est. Docuit id verbo, dum sub impendente ferro exclamavit: *Occumbam lubens, ne inserviam.*

Cum prius idem docuisset exemplo. Scilicet: Baba Noak Michaelis Vajvodae Valachici Imperator cum delecto suorum flore erumpens, in Stephano nactus seu brumam, seu Boream: decoxit foedis vulneribus Valachorum plurimos, reliquos ex imo evertit. (p. 40—48)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

332 **(Cluj)** **1731**

Historia Genealogico-Transsylvanica. Ortum, progressum nec non erga Divos olim Ungariae Reges legitimosque Transsylvaniae Principes, nec non tutandam prosperandamque Patriae ac boni publici salutem, probata merita, et intuitu horum consecutas successivè dignitates ac fortunas temporales praecipuarum dumtaxat, Nobiliorumque in ea Familiarum (: juxta mentem Authorum Literaliumque documentorum, :) succinctè et sincerè exhibens. *Quam* Triennali (: successivis licet temporibus :) labore non modico ex variis Historicis traditionibus Literalibusque documentis excerpsit, combinavit, compilavit, ac tandem (: auxilio Dei :) ad calcem perduxit, *Anno* CIↃ IↃ CC XXIII. Illustrissimus dominus, dominus Ladislaus MIKOLA L. B. de Szamosfalva. S.C.R.C. Majestatis Tabulae Regiae Judiciariae Transsylvanicae Assessor; etc. *Nunc verò*: Impensis Illustrissimi domini, domini comitis Sigismundi Csáki de Kereszt-szegh; S. C. R. C. Majestatis Camerarii Actualis; etc. Luci publicae proposita.

Anno CIↃ IↃ CC XXXI. O. A. M. D. G. et B. M. V. H.

Din cuprins: Caput XII. De Josikaiana familia. (p. 30—31) Caput XXXIX. De Boeriana familia. (p. 58)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

333 **(Košice)** **1731**

Maria salus naufragantium. *Sive* Theophilus ope Mariana morti ereptus. *Et Ab Illustrissima, Perillustri, Praenobili, Nobili, ac Ingenua Juventute Gymnasii societatis Jesu Nagy-Banyae Ludo theatrali exhibitus Anno salutis 1731*: Mense Die.

S. l. et a. In 4^0 foi 2. (Fără foaie de titlu)

Dramă şcolară cu cuprinsul celor 17 scene, jucată de 35 elevi ai gimnaziului, între cari şi următorii români: Ladislaus Sául, Martinus Gloncz, Ignatius Pop şi Simon Kiffor.

Mus. Nat. Budapest. Varia 574.

1731 **Trnava** **334**

Rudimenta geographica, *sive* Brevis, facilísque methodus Juventutem Orthodoxam notitiâ Historicâ imbuendi, Pro Gymnasiis Societatis JESU. *Auctore Ejusdem Societatis Sacerdote.* Opusculum quintum.

Tyrnaviae *recusum*, Anno M.DCC.XXXI. Typis Academicis per Fridericum Gall. In 8⁰ mic pag. 113 şi foi 3.

Din cuprins: Valachia et Moldavia. (p. 70) Opt rânduri.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1732 **Cluj** **335**

Religionis Romano-Catholicae Fundamentum, Securitas, et Veritas explicata ... *Promotore* R. P. Josepho BOROSS è S. J. ... Anno M.DCC.XXXII. Mense Julio Die.

Claudiopoli, typis Academicis Soc. JESU Per Simonem Weichenberg. 1732. In 16⁰ foi 3 şi pag. 95.

Nomina promotorum: Alexander Bényei, Praen(obilis) Val(lachus) de Magyar Bénye, ex Com(itatu) Kuekueloeiensi.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1732 **Košice** **336**

Gabriel SZERDAHELYI S. J. Celebrium Hungariae urbium *et* oppidorum chorographia etc.

Cassoviae, 1732. Typis Academicis per Joannem Henricum Frauenheim. In 8⁰ pag. 347.

Ediţie de titlu a ediţiei din 1722 de sub No. 309.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1733 **Košice** **337**

Imago antiquae Hungariae, *repraesentans* terras, adventus, et res gestas gentis Hunnicae. Historico genere strictim perscripta à Samuele TIMON, e Soc. JESU Sacerdote.

Cassoviae, A. 1733. Typis Academicis Soc. JESU, per Joan. Henricum Frauenheim. In 8⁰ foi 4 şi pag. 409 + Index.

Din cuprins: Liber I. Caput XV. De Dacia. (p. 121—134) Cap. XVI. De Dacia Romana et Sacra. (p. 135—152) Liber II. Caput V. De gestis Attilae. Schilus fluvius Ungarico, et Slavonico modo scribendi *Zil*, est fluvius Valachiae. (p. 182)
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

338 **Cluj** **1733**

Epistolae heroum ... *Promotore* R. P. Ioanne KOESZEGI è S. J. etc. Anno M.DCC.XXXIII. Die IX. Junii.

Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu, per Simonem Thaddaeum Weichenberg. In 12⁰ foi 33.

Nomina offerentium: Georgius Timandi, Vallachus Sukiensis.
Muz. Ardelean, Cluj. No. 37058.

339 **Trnava** **1733**

Compendium historicum, de Regnis et aliis Orbis Provinciis ... *Promotore* R. P. Francisco KUNICS è Societ. JESU ... Professore Emerito ... a Neo-Doctoribus Condiscipulis dicatum. *Anno Salutis* M.DCC.XXXIII. *Mense Junio Die 25.*

Tyrnaviae, Typis Academicis, per Leopoldum Josephum Berger. In 16⁰ pag. 160 + Tabula chronologica.

Din cuprins: Cap. IV. De Terris ad Ungariam spectantibus. 4. Cumania, eadem est cum Valachia moderna. 5. Transylvania. (p. 92)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

340 **Košice** **1734**

Chorographia. *Sive* Celebriorum Ungariae tam Novae, quàm Veteris urbium, et oppidorum descriptio. *Auditoribus* oblata *A* Reverendo, Nob. ac erud. Domino Paulo TOTH AA. LL. et Philosophiae Baccalaureo *et* Pro Suprema ejusdem Laurea candidato ... *Anno 1734. Mense Augusto.*

Cassoviae, Typis Academicis per Joan. Frauenheim. In 16⁰ foi 3 şi pag. 347.

Din cuprins: Lippa. (p. 214—217) Nagybánya. (p. 230—232) Szakmarinum. (p. 291—292) Temesvarinum. (p. 297—301) Varadinum. (p. 329—333)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

341 **Košice** **1734**

Imago Novae Hungariae, *repraesentans* regna, provincias, banatus, et comitatus ditionis Hungaricae. Historico genere strictim perscripta, à Samuele TIMON, è Soc. JESU Sacerdote.

Cassoviae, Anno 1734. Typis Academicis Soc. JESU, per Joannem Henricum Frauenheim. In 8⁰ foi 3 şi pag. 240 + Index.

Din cuprins: Caput X. De Transsilvania; episcopatus Milcoviensis. Cap. XI. Descriptio terrarum Siculicarum. Cap. XII. Series Principum, et Invasorum Transilvaniae.[1] Cap. XIV. *De Cumania, sive Moldavia.* Chuni Ponti Accolae. Iidem Cumani. Cumani Hungaricae stirpis populi. Impugnantur a Tartaris. Cumaniae Regis titulus Belae IV. onerosus. Cumaniae fines. Cumania Turcis Carabogdania. Cumaniae incolae. Cumaniae qualitas et fertilitas. Cumania diu deserta frequentatur a Bogdano, Maramarosiensi Valacho, ducente colonias circa annum 1350. Ludovicus subigit Valachos in Cumania. Mysteria Christiana genti aperiuntur. De Episcopo genti dando laborat Clemens VI. Papa. Cumanorum reliquiae instituuntur ad Christianorum instituta. Tartari aliqui Christiani facti. Cumani Latini ritus retinentes. Cumania Moldavia dicta. Valachi Hungariae Regum deditii usque ad cladem Mohatschiensem. Hungariae et Poloniae Regum ob limites ad Moldaviam dissidium. Bessarabia pars Moldaviae Tartaris et Turcis inhabitatur. (p. 142—149) Cap. XV. *De Transalpina, sive Valachia.* Valachi antea Blachi, Balachi et Blaci. Iidem dicti Olachi post annum CIↃ.CCC. aliquamdiu. Flaccus Romanus an parens Valachorum et an Flacci dicti Valachi? De etymo vocabuli hujus Valachus Bonfinii opinio. Valachi Romanorum progenies. Valachi post excisos a Tartaris Hungaros implent Transsilvaniam, et huic circumjectam Hungariam. Valachiae nomina et qualitates. Valachi Vectigales Ungaris. Tergovistum et Bucorestum. Milco rivus dividens Valachias. Draculae Valachorum praefecti cur appellati? Argensis Episcopatus antiquitus. (p. 149—153) Cap. XVI. *Res memorabiles Valachiae, Moldaviae, et Transsilvaniae*[2] *ab anno* CIↃ IↃ *ad* CIↃ.IↃC. *quae faciunt etiam ad cognoscendos fines earundem regionum, et supplendam Nicolai Istvanfi Historiam.* Vajvoda Valachiae Michael occiditur.[3] Vajvoda Valachiae Petrus vicit Transsilvanos. Vajvodae Valachiae Petri gesta. Vajvodae Moldaviae Eliae, et Transalpinorum incursiones in Transsilvaniam. Valachiae Vojvoda Alexander, successor Bassarabi, Magistratu movetur succedente Petro. Transsilvani advocant Moldavos, et Valachos. In Transsilvaniam aditus Radnensis et Coronensis. Vayvoda Valachiae Petrus obit, Alexander in locum unde deciderat, restituitur. Jacobus Heraclides, homo arrogans Alexandrum Vajvodam Moldaviae praelio superat et provinciam occupat. Imponitur illi diadema. Odium sibi conciliat mutatione sacrorum. Moldavorum doli ad perdendum Despotam. Moldavi cohortem praetoriam Despota de nocte somnum capientem concidunt. Moldavi Stephanum quendam Vajvodam appellant et saeviunt. Demetrius Patsinus oppugnat Sociaviam. Ipse impugnatur a Stephano Vajvoda; vincit et vincitur. Stephanus Vajvoda continuat obsidium Sociaviae. Accipit auxilium a Transilvano. Despotae incolumitatem promittit nuncius Turcicus. Despota Petrum Devaium centurionem Ungarum interimit. Detecta caede Despotes in periculum capitis venit.

---

[1] Intre aceştia din urmă e numit Michael Voivoda.

[2] Marginalele privitoare la Ardeal (fără relaţii cu Români) le-am omis.

[3] Greşit în loc de Mihnea omorît în Sibiu.

Foede trucidatur. Valachiae Vajvoda Stephanus. Valachiae Vajvoda Michael descivit a Turcis, et Sigismundo Bathorio se subjecit. Coniunctionis conditiones. Valachiae limites. Moldaviae Vaivoda Aaron in Turcas et Tartaros incurrit. Valachiae Vaivoda Michael Tartarorum vim reprimit. Ad Oroskinum sive Orsovam [1] Turcas fugat, oppidum exscindit, et despoliat. Providit ne Valachi, et Siculi ebrii fierent. Girgiovium oppidum Hungari et Valachi depopulantur. Haemum transeunt. Moldaviae Vajvoda Aaron in fide nutat. Comprehenditur, et in carcerem includitur. Vajvoda Moldaviae creatur Stephanus Hoffmannus. [2]

Ad Bodonium in Bulgaria Valachi, et Ungari prosternuntur. Georgius Barbelius plura castella ad Marum amnem et in comitatu Zarandensi expugnat. Sinanes cum exercitu magno in Valachiam infestus infertur. Sinanis congressus cum Valachis. Sinanis receptus fugae similis. Vexillum viride Turcis ereptum. Sinanis periculum. Braillam arcem Sinanes expugnat. Zamoiscius in Moldaviam irrumpit, Vajvodam pronunciat Jeremiam. Tartarorum incursio in Moldaviam. Tartari quaedam postulant a Polonis. Sinanes munit Bucorestum, et Tergovistum. Sigismundus Bathorius acceptis auxiliaribus copiis ducet in Valachiam. Aquila bono omine capitur. Sinanes pavore percellitur. Bathorius cum copiis. Tergovisto appropinquat. Catholicorum pietas in castris. Dombrovicia amnis ad Tergovistum. Tergovistum oppugnatur. Siculis facta promissa. Siculi succendunt sepimenta Tergovisti. Turcarum eruptio repressa. Tergovistum captum. Sigismundi Bathorii religio. Bucoresto Turcae aufugiunt facto in templo stratagemate. Sinanem Christiani pedetentim insequuntur. Sinanis stratagema. Ad Girgioviam delati Christiani impedimenta Sinanis occupant cum strage. Girgiovia expugnatur. Gergitia oppidulum Valachiae. [3] Sigismundus Bathori ex Valachia reducit exercitum. Moldaviae Vajvodam Stephanum reducem Poloni in crucem egerunt. Moldaviae Vajvoda Jeremias Bathorio se subjicit: at is animum despondet. Bodonium in Bulgaria [a Michaele Valachiae praefecto] diripitur, et incenditur cum detrimento. Vajvoda Valachiae Michael incassum oppugnat Nicopolim. Moldaviae Vajvoda Aaron obiit captivus. Sigismundus Bathorius Transsilvaniam Rudolpho Caesari tradit. (p. 154—192) Cap. XVII. *De Illyrico Hungarico.* Bosnia pars Moldaviae. (p. 194) Cap. XVIII. *Res quaedam memorabiles Bosnae etc.* Bulgari creato Rege Bassarato Bodonium recipiunt saevientes in Catholicos. (p. 222) Moldavi et Valachi juvant Joannem Hunniadem decertantem cum Abedine Turca. (p. 227) Vladislai Regis Ungariae ruina ad Varnam. Valachus Dracula comprehendit Hunniadem, a quo dein de medio sublatus est. Severinensis arx. Joannes Hunniades in tertium diem pugnans defectione Valachorum vincitur in Campo Cosovo. Valachiae Vajvoda Bladus venit Budam. [4]

---

1 Greşeală, deoarece e vorba de Rusciuc.

2 Eroare de scris în loc de: Rosvanus.

3 Numele acesta (Gergitia) e identic cu acela al Giurgiului.

4 Textul zice astfel: Bladus vel Vladus Vajvoda Valachiae, qui Dano successerat. (Adică Vlad-Vodă.)

(p. 229—231) In Valachiam movit Mathias Corvinus injuriam ulciscens. Clemens in Draculam a Turcis postea peremtum. Valachiam et Bosnam a Corvino Mahometes petiit. (p. 234—235)

Există exemplare din 1735 şi 1762 prezentate de şcolari bănoşi, cu prilejul examenelor lor, cărora s'au adăogat câteva feţe de prefaţă şi dedicaţie, cu titlul tezelor susţinute.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1734 Košice 342

A' magyar kronikának *a' mellyet* Elsôben meg-irt, s' kibocsátott *Nemzetes* PETTHŐ Gergely ... 1660. *esztendôben.* Az után penig ... Groff Kalnoki Samuel ... 1702. *esztendôben.* Tovább valò Terjeztése avagy negyedik, ôtôdik, és hatodik része. *Foglalván magában száz es hat esztendôt* 1627. *esztendôtûl fogva* 1732. *esztendeig.* Iratott, és szép Toldalékokkal szaporittatott. Spangar András Jesuvita által.

Cassán, 1734. Nyomtattatott az Academiai betôkkel P. Jesuitáknál. In 4⁰ foaiă de titlu, pag. 169 şi foi 2.

Din cuprins menţionăm amănuntul că în anul 1718 a ars cetatea Râşnovului, de lângă Braşov împreună cu bogăţiile boierilor munteni, depuse acolo. (p. 97)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1734 Bratislava 343

Vindiciae Syrmienses ... Per Ladislaum SZÖRÉNY de Kis Szôreny, episcopum Syrmiensem etc.

Posonii, 1734. Typis Joannis Pauli Royer. In 8⁰ mic pag. 102.

Cuprinsul vezi la ediţia a doua din 1746 sub No. 410.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1734 Trnava 344

Cerographia Hungariae, seu Notitia de insignibus, et sigillis regni Mariano-Apostolici, Compendiô data, *Atque* Honori Dominorum, Dominorum *AA. LL et Philosophiae* Doctorum, cum in Alma Archi-Episcopali Universitate Societatis JESU Tyrnaviensi *Promotore* R. P. Joanne SZEGEDI, è Societate Jesu, AA. LL. et Philosoph. Doctore, ejusdémque Professore Emerito, ac p. t. Seniore, *Supremâ AA. LL. et Philosophiae Laureâ ornarentur,* Inscripta ab *Illustrissima* Rhetorica Tyrnaviensi.

Tyrnaviae, M.DCC.XXXIV. Typis Academ. per Leopold. Berger. In 12⁰ foi 3 şi pag. 196.

Din cuprins: Signa gentilitia Provinciarum Transylvaniae, Valachiae, et Moldaviae. (p. 65—74) Stemele reproduse în aramă pe tabela I fig. XI, XIII şi XIV.

Autorul nenumit al acestui tractat de sigilografie e Iezuitul Iosephus KOLLER.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

345 **Trnava** **1734**

Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium, Juxta Ordinem Titulorum *Operis Tripartiti*, Plerasque *Ungarici*; etc. *Authore* R. P. Joanne SZEGEDI, è Soc. JESU. Pars I-III. Annô salutis M.DCC.XXXIV.

Tyrnaviae, Typis Academicis per Leopoldum Josephum Berger. In 16⁰ foi 8 şi pag. 280, 522, 301 + Indice.

Din cuprins: Partis III. tit. 4 § 9—10. Valachi. (p. 154—155)

Mus. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

346 **Trnava** **1734**

Rubricae *sive* synopses Titulorum, Capitum, et Articulorum, Universi Juris Ungarici, *Nunc* Primum collectae, etc. *Per* R. P. Joannem SZEGEDI è Soc. JESU etc. Pars I—III.

Tyrnaviae, 1734. Typis Academicis per Leopoldum Berger. In 8⁰ foi 4 şi pag. 171, 279, 320 + Index.

Din cuprins: Vol. II. Decretum 1600. Posonii editum. De Michaele Wajvoda Valachiae. (p. 254) Decretum 1603. Posonii editum. De Raduly Valachiae Wajvoda. (p. 273)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

347 **London** **1734**

The history of the growth and decay of the Othman Empire... Written Originally in Latin by Demetrius CANTEMIR Prince of Moldavia. Translated in to English... by N. Tindal etc.

London, MDCCXXXIV. In 2⁰ foi 4, pag. XV şi 460.

Cuprinsul cărţii a se vedea la descrierea ediţiei franceze din 1743 sub No. 391 şi a ediţiei germane din 1745 sub No. 405.

Academia Română, Bucureşti şi alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 209.

1735 Bratislava 348

Adparatus *ad* historiam Hungariae, *sive* Collectio miscella, *Monumentorum ineditorum partim*, partim editorum, sed fugientium. *Conquisivit, in Decades partitus est*, et Praefationibus, atque Notis illustravit, Mathias Bel. *Cum Censura Ampliss. Senatus Posoniens.* Sumtu Philohistorum Patriae.

Posonii, MDCCXXXV et MDCCXLV. Typis Joannis Paulli Royer. In 2^0 foi 9 şi pag. 442 + Index şi 146.

Prefaţa: Pisonii, Anno MDCCXXXV. Pridie Kal. Febr.

Din cuprins: Nicolai O l á h i Archi-Episcopi Strigoniensis *Hungaria*, sive De Originibus Gentis, Regionis Situ, Divisione, Habitu, atque Opportunitatibus, Liber singularis, nunc primum in lucem editus. Decadis I. Monumentum I. Accessit eiusdem, Compendiarium Aetatis Suae Chronicon. Caput XIII. De Moldavia. (p. 25) Caput XIV. De Transylvania. (p. 25) Caput XV. Continuatio Descriptionis Transylvaniae. (p. 27) Michaelis S i g l e r i Chronologiae rerum Hungaricarum, Transilvanicarum, et vicinarum regionum, Libri duo, nunc primum in lucem editi. Decadis I. Monumentum II. (p. 43—88. Date cronologice dintre 366—1563 cu multe amănunte despre Români.) R i t u s explorandae veritatis, seu Iudicium ferri candentis, quo dirimendis controversiis, Gens Hungara olim utebatur. Editio, post Claudiopolitanam A. MDL. Secunda uberrimis Notis illustrata. Adparatus ad historiam Hung. Decadis I. Monumentum V. (p. 191—278) Georgii Z á v o d s k y Diarium rerum *per* Hungariam, Ab Anno MDLXXXVI. usque ad Annum MDCXXIV gestarum, nunc primum ex auctoris schedis erutum. Decadis I. Monumentum VIII. (p. 353—380. Cu amănunte cronologice despre Mihai-Vodă din 1600 şi multe lucruri ardelene.) Davidis F r o e l i c h i i Caesarei per Hungariam Mathematici Prodromus *Maioris Chronici* Hungariae. Ex Germanico Latine redditus, atque nunc demum luce donatus. Accessit Appendix Epistolica De Origine Hungarorum. Excerptum Item *De Migrationibus Hunnorum in Americam*. Decadis I. Monumentum IX. §. XII. Quae Dacorum sedes, antiqua illa fuerit? (p. 398) §. XIII. Origo Transilvanorum Valachorum (p. 399)

Decadis II. Mon. I. Pauli G r e g o r i a n t z i i, Iauriensis, et Zagrabiensis episcopi Breviarium Rerum Hungaricarum Historico-Geographicum. Quarta Hungariae pars, ultra Tibiscum, olim Dacia: hodie Valachia, Moldavia, Transsilvania, Maramarusium etc. Valachiae descriptio, Moldaviae situs. (p. 108—109) Transsilvania. (p. 109—112)

După Indice: *Bogdan* terra, nunc Maramarusium; Bogdan vaivoda Valachorum de Maramorosio. (p. 192) *Despota* Heraclides turbat rem religionis in Moldavia; trucidatum. (p. 87—88) *Dragula* vajvoda crudelis. (p. 23) *Equi* Moldavi praestantes. (p. 25) *Genus* Nicolai Olahi. (p. 23) *Michael* Valachus Transilvaniam subigit. (p. 357) Moldavia regio (p. 2) recipitur per Mathiam Corvinum. (p. 60) *Provinciales*, Despotam Soczaviae obsident. (p. 87) *Myhne* Vajvoda

Transalpinus, interit. (p. 24) *Trucidatur* Cibinii. (p. 64) *Origo* Transilvanorum Valachorum. (p. 399) *Pons* Traiani Imperatoris (p. 32) et eus vestigia. (p 399). *Potentia* Valachi Vajvodae; *Sedes* Valachi vajvodae; Transalpina eadem quae Valachia; Tyrannis Draculae, vajvodae Transalpini. (p. 23)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

349 **Košice** **1735**

Tibisci Ungariae fluvio *notio*, Vagique ex parte, *A* Samuele Timon, Societatis Jesu Sacerdote, breviter perscripta. *Permissu Superiorum.*

Cassoviae, 1735. Typis Academicis per Joannem Henricum Frauenheim. In 16⁰ foi 6 şi pag. 148 + Index.

Prefaţa: Cassoviae Idibus Februar. M.DCC.XXXV.

Din cuprins: Anno 1717 Tartari a Valachis in Marmatia conterriti multam praedam, et captivos amiserunt. (p. 17—18)

Epigramma de natione Valachica, quae centum amplius annis militiae ingloria fuit:

Hippophagum, et turpem fortis quia propulit hostem,
Gens aliqua *est iterum Valacha,* nulla *diu.* (p. 18)

Afară de acestea, autorul dă toate numirile româneşti ale rîurilor şi satelor descrise, cu multe date folositoare despre Românii din basinul fluviului Tisa.

Există şi exemplare cu foaie de titlu cuprinzând şi numele acelora cari au prezentat cartea la examenul lor de doctorat.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

350 **Cluj** **1735**

Septi-collis Dacia, in octavo colle beata, genti Haller de Hallerkő Devoto . . . A Parnasso Claudiopolitano praefixa. Anno M.DCC.XXXV. Mense Augusto, Die 4.

Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu, per Simonem Thadaeum Weichenberg. In 12⁰ foi 4 şi pag. 40.

Nomina offerentium: Ladislaus Dobra Transylvanus Zalaknensis, e Conv. Nob. Samuel Venecze Valachus e terra Fogaras.

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

351 **(Košice)** **(1735)**

Additamentum *ad* Imagines antiquae, et Novae Hungariae *tribus epistolis* ad *Illustrissimum Dominum Liberum Baronum* Petrum Apor de Al-Torja, Trium Sedium Siculicalium, Kézdi,

Sepsi, et Orbai Supremum Judicem etc. *Perscriptum* a Samuele TIMON Societatis JESU Sacerdote.

S. l. et a. In 8⁰ mic pag. 45.

Din cuprins: De Michaele [Mihne] Vajvoda Transalpinae. An in Moldavia sint inscriptiones Romanae. Argensis Episcopatus in Valachia. Argi oppidum Valachiae ubi? An in Moldavia sint monumenta Romana? An in Moldavia Cumanorum, Ungarorum aliquae reliquiae? Margarita uxor Vajvodae Moldaviensis, filia Transsilvaniensis liberalis in res divinas. An Clemens VI. Papa instituerit Episcopatum in Moldavia? Milcoviensis fuerit. De Episcopatu Bacoviensi. An in Tartaria ultra Tyram sit Episcopatus. De Romano Foro (Románvásár) Moldaviensi et Jassio. Testimonium de inscriptionibus Romanis in Moldavia. Cumani gens Hungarica. De Margarita filia Vajvodae Transsilvani uxore Moldavi. Inscriptio Romana Jassis affixa parieti aedium Vajvodae, quem hodie Principem dicunt. Tabula est ex marmore porphiretico. An Moldavia eadem, quae Cumania? Nestri Alba = Neszter Fejérvár. Chuni, sive Cumani ad Istrum. Romani non pulsi, sed necessitate coacti dereliquerunt Daciam. (p. 10—42)

Este ultima lucrare a distinsului autor, decedat în 7 Aprilie 1736, scrisă în forma a trei scrisori în cari dă deslușiri baronului literat, despre câteva locuri dubioase ale celor două părți anterioare ale operei sale, mai cu seamă despre Români și Țările Române.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1735 Wien 352

Notitia Hungariae novae historico geographica, divisa in partes quatuor; etc. Elaboravit Matthias BEL. Accedunt Samuelis M i k o v i n i i Mappae, singulorum Comitatuum, Methodo Astronomico-Geometrica concinnatae. Tom. I—V.

Viennae Austriae, MDCCXXXV — MDCCXLII. Impensis Paulli Straubii Bibliopolae. Typis Johannis Petri van Ghelen, Typographi Caesarei. In 2⁰ regal, cu inițiale, vignete, ilustrațiuni și hărți în aramă.

Prefața: Pisonii. A(nno) MDCCXXXV. XVIII. Calendas Maii.

Din cuprins: Tom. I. Nicolaus Oláhus (p. 472—485) formând cea mai veche biografie metodică a celebrului arhiepiscop de Strigon, de origină română.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1735 Košice 353

Res litteraria Hungariae... *Per* R. P. Andream FELKER è Societate JESU... oblata *Anno M.DCC.XXXV. Mense Augusto die.*

Cassoviae, typis Academicis, per Joannem Henr. Frauenheim. In 12⁰ pag. 62.

Din cuprins: Eruditi Ungariae: Nicolaus Olahus genus a Moldaviae Principibus deductum. (p. 45—46)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

354 **Trnava** **1735**

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae. 1735. Typis Academicis etc.

Cuprinsul vezi la ediţia întâia din 1731 de sub No. 334.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

355 **Cluj** **1736**

Ortus, et progressus Collegii Academici Societatis Jesu Claudiopolitani. *Ab Anno* M.D.LXXIX. Honoribus Illustrissimi Domini Comitis Pauli Haller De Hallerkő. Dum In Alma Regio-Princip. S. J. Acad. Claudiop. *Promotore* R. P. Georgio Daróczi è S. J. AA. LL. et Philos. Doct, ejusdémque Profess. emerito, ac p. t. Seniore *Supremâ AA. LL. et Phil. laurea insigniretur à Neo-Doctoribus Condiscipulis* dicatus. Anno Salutis M.D.CC.XXXVI. mense Aug. die...

Claudiopoli. Typis Acad. Soc. Jesu, per S. T. Wachenberg. In 16⁰ foi 12 şi pag. 177 + Nomina promotorum.

Intre cei zece „promotori" e şi un Român: R. D. Josephus *Kotóre*, Valachus Caroliensis, ex Comitatu Albensi, Graeci Ritus unitorum Alumnus Romanus.

Autorul descrie Ardealul (p. 3—6) şi apoi înşirând evenimentele petrecute dela venirea Iezuiţilor în ţară (1579) până la 1610 şi mai departe în rezumat până la 1702, expune toate întâmplările în legătură cu Românii, dela intrarea lui Mihai-Vodă în Ardeal (1599) şi altele, în baza datelor luate din opera lui Wolfgang Bethlen. Amănunte noui cuprinde însă cap. IX despre lăţirea religiei unitare (Ariani) în Ardeal şi răscoala lor împotriva Iezuiţilor din Cluj (1603) unde unitarii împreună cu locuitorii oraşului în majoritate reformaţi, le-au dărîmat colegiul, gonindu-i iarăş din ţară, amănunte preţioase scoase din analele Iezuiţilor. (p. 124—137)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

356 **Cluj** **1736**

Serenissimi Principis Eugenii, Invicti Caesarei exercitûs Archistrategi, colossus gloriae e posthumis laudibus erectus ... *Promotore* R. P. Georgio D a r o c z i è Soc. Jesu ... Ab Illustrissima ... Acad. Claud. svada oblatus Anno à partu Virginis MDCCXXXVI.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu per Simonem Thaddaeum Weisenberg. In 8^{0} mic foi 6 şi pag. 39.

Obtulerunt: Ladislaus Dobra Praenob(ilis) Valachus Zalathnensis è Convictu Nobilium.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1736 Zagreb 357

Ioannes Szegedi: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc.

Zagrabiae, 1736. Sumptibus Joan. Mich. Sattner. In 4^{0} foi xx şi pag. 440+187.

Din cuprins: Valachi. (Vol. I. p. 355 et II p. 115)

Anexat: Articuli Dominorum praelatorum, baronum, magnatum, et nobilium, caeterorumque statuum et ordinum regni Hungariae, partiumque eidem annexarum, annorum 1715, 1723 et 1729.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1736 Amsterdam 358

Memoires historiques du Comte Betlem-Niklos, contenant L'Histoire des derniers Troubles de Transilvanie. I—II. partie.

A Amsterdam, m.dcc.xxxvi. Chez Jean Swart, sur le Kneuterdyk. In 8^{0} partea I foi 3 şi 344 şi partea II pag. 189.

Autorul acestor memorii e vestitul cancelar al Ardealului, contele Nicolae *Bethlen*, mort în 17 Octomvrie 1716 la Viena. Ele au fost revizuite (ori poate chiar şi scrise) de abatele Révérand, agentul secret al marchizului de Béthune, pe atunci ambasadorul Franţei la Curtea polonă a regelui Sobieski, care trăind patru ani în Curtea principelui Mihail Apafi era martor ocular al evenimentelor istorisite, primind multe date chiar dela Bethlen, pe care l-a însoţit în a doua călătorie în Franţa, din anul 1664.

In partea I (p. 274—281) aflăm o descriere minunată a vieţii păstorilor români din Ardeal, descrisă cu ocazia întâmplărilor din 1662.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1737 Trnava 359

Historia Universitatis Tyrnaviensis Societatis Jesu authore Francisco Kazy, Societatis Jessu sacerdote; etc.

Tyrnaviae, 1737. Typis Academicis, per Leopoldum Berger. In 4^{0} foi 2 şi pag. 328.

Nomina Dominorum, Dominorum Neo-Doctorum: R. P. Petrus *Aaron* Nobilis Valachus Transylvanus Bisztr[ensis] ex comitatu Al-

bensi, Seminarii S. Adalberti alumnus dioecesis Transylvaniae. *Defendit Universam.* (fol. 3')

Există exemplare şi cu anul 1738 pe foaia de titlu cu numele lui Antonius Revay de Reva, prezentate de dânsul cu prilejul doctoratului său, ţinut în faţa senatului universităţii din Tirnavia.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

360 **Cluj** **1737**

Epitome chronologica rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum a Divo Stephano ad An. M.DCC.XXXVI. producta, et in lucem data... Anno M.DCC.XXXVII.

Claudiopoli, Typis Academicis So. JESU, per Thadaeum Weichenberg. (Cu negru şi roşu.) In 2⁰ foi 6 şi pag. 407.

Approbatio: Labaci, 31. Martii. Anno M.DCC.XXXVI.

Autorul nenumit al cărţii este, precum se află din textul aprobării, renumitul Iezuit ungur P. Samuel TIMON care de altfel a murit — înainte de eşirea ei — în Caşovia la 7 Aprilie 1736.

Lucrarea este o compilaţie în ordine cronologică a evenimentelor istorice (din cele mai variate cărţi şi cronici) fără „marginale" şi indice, vorbind de Români în toate locurile, unde ei au stat în legătură mai strânsă cu Ungurii.

In titlul cărţii aflându-se şi fraza „Theses universae Philosophiae ex praelectionibus R. P. Georgii Daróczi e Societatis Jesu" din cari teze editorul cărţii: Comes Paulus Haller de Hallerstein şi-a susţinut examenul, această lucrare, din obiceiu rău şi superficialitate, e citată des sub numele lui Daróczi şi atribuită lui.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

361 **Cluj** **1737**

Illustria miracula Divi Francisci Xaverii ... ab Achatio STERSCHINER conscr(ipta) ... *Promotore* R. P. Antonio Grueber è S. Jesu, etc. Anno M.DCC.XXXVII. Mense ... Die.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ foi 2 şi pag. 160.

Nomina promotorum: Daniel Marczinai Nob. Valachus Unitus de Terra Fogaras è Sem. S. Josephi.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 131,054.

362 **Cluj** **1737**

Silvae, seu varia elegiarum artificia ... *Promotore Reverendo Patre* Nicolao Janosi è Soc. JESU ... Ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana oblata, Anno M.DCC.XXXVII. Mense ... Die.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. JESU. In 8⁰ mic pag. 68.

Offerentes: Alexander Aron Valachus Transilvanus Bistrensis. Petrus Tohati Valachus Transilvanus Tohatiensis.

Din cuprins: Elegia VII dedicata Ill. Domini Comitis Antonii Kornis de Göncz-Ruszka, pomeneşte de Wolffgangus *Kornis* a Michaele Vajvoda hostiliter Transilvaniam invadente ob praestitam Principi fidem Albae Juliae truculenter interemptus, et sepultus in Campo Morgo Mező dicto. (p. 51)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1737 Cluj 363

Trigonometria plana et sphaerica ... *Promotore* R. P. Nicolao Janosi, è S. J. ... dicata Annô M.DCC.XXXVII. Mense Jul. Die.

Claudiopoli. Typis Academicis S. J. In 8⁰ foi 7 şi pag. 106, 28, 46. Cu 5 tabele geometrice în aramă.

Nomina promotorum: D. Petrus Dallyai Nobilis Valachus Dállyaensis ex Comitatu Albensi è Sem(inario) S. Josephi. D. Petrus Ilyes Valachus Boelkinensis ex Com(itatu) Tord(ensi.)

Autorul nenumit: Iacobus GOEDEN S. J.

Muz. Ardelean, Cluj No. 41832 şi alte exemplare.

1737 Cluj 364

Geographica globi terraquei synopsis, ... *Graecii, Cassoviae, Utini, magno legentium plausu edita,* Nunc verò ... In Alma Regio-Principali Soc. JESU Academia Claudiopolitana Annô M.DCC.XXXVII. *Praeside* R. P. Ladislao NEDECZKY è Soc. JESU ... auditoribus distributa.

Claudiopoli, Typis Acad. S. J. Anno 1737. In 16⁰ foi 4 şi pag. 463 + Index.

Ediţie de titlu a ediţiei din 1729 de sub No. 328, dar fireşte sub numele altor promotori.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1737 Cluj 365

Historia Thaumaturgae Virginis Claudiopolitanae ... *Praeside* R. P. Antonio GRUEBER è S. J. ... *Professore* ... Auditoribus oblatus, Annô Salutis M.D.CC.XXX VII. Mense ... Die.

Claudiopoli. Typis Academicis S. J. Anno MDCC.XXXVII. In 16⁰ foi 3 şi pag. 192+165.

Cuprinde descrierea icoanei Maicei Domnului care lăcrimează, din biserica românească de lângă Iclod, din satul Szent Miklós (Sân-Miclăuş) în comitatul Doboka, unde fusese pusă de către „Nobilis

Valachus Joannes Kupcsa" care o cumpărase în anul 1717 dela pictorul icoanei, cu numele Lucas. Miracolul icoanei consta în faptul, că Maica Domnului a început să lăcrimeze numai la 18 ani după ce a fost zugrăvită. (p. 122—123) Acest lucru devenind cunoscut în toată țara, icoana a fost dusă de către Contele Sigismund *Kornis*, guvernatorul Ardealului, în capela castelului său din Szent Benedek (Benediug) și de acolo îndărăt în biserica din Sân Miclăuș. (p. 130—138) Făcându-se apoi un proces-verbal despre minunile observate, semnat de 27 oameni și între ei: A. R. D. Michael Valachus Presbyter, et loci Curio annorum 60, Nobilis Demetrius Mureșan, Nobilis Lucas Poturacz, Bartholomaeus Oltyán Judex pagi S. Nicolai (p. 143—144) actul oficial fiind înaintat arhiepiscopului din Strigon, Cardinalul Leopold *Kolonicz*, acesta a dăruit icoana bisericii Iezuiților din Cluj, cu toate că „Moldaviae Vaivoda vulgo dictus, alias Princeps, aut Praefectus Moldavorum" oferise o mie de taleri leonini pentru ea. (p. 153—156)

In partea a doua a cărții se expun 50 de cazuri de „beneficii" primite în urma rugăciunilor făcute Maicii Domnului lăcrimătoare și între ele acela al unui Român care întorcându-se din război aproape mort, s'a făcut bine în fața icoanei miraculoase. (p. 72)

Autorul nenumit e P. Georgius SZEGEDI S. J.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

366 Trnava 1737

Historia Regni Hungariae... Authore Francisco KAZY Societatis JESU Sacerdote. Tomus I. (1601—1637) Tomus II. (1637 1663) Tomus III. (1664—1681)

Tyrnaviae, 1737—1749. Typis Academicis S. J. per Leopoldum Berger. In 2⁰ regal.

Facultas et privilegium Caesareum: Graecii 10. Julii 1737. (Autorul nu e numit pe foaia de titlu a primului tom.)

Din cuprins: Tom. I. 1601. Michael Vajvoda Transalpinae, Transylvaniam occupat. Tyranno propior. Basta Ordinum suffragiis in Transylvaniam evocatur. Cum Michaele praelio decernit. Superior evadit. Michael ad clemantiam Caesarisse applicat. Sigismundus Bathorius cum Moldavis et Transalpinis foedus init. In Moldavia in custodiam datur. Redditur Transylvaniae. Sigismundus a Basta praelio victus. Basta Michaelem Vajvodam per sicarios e medio suffert, ejusdemque fortunas diripit. Origo Michaelis Vajvodae. Basta factum suum excusat. (p. 9—13) 1603. Radulis in Caesarem studia. Moyses Siculus a Radulianis semel, atque iterum profligatur. Caesi in acie cum Moyse Siculo. (p. 25—26) 1612. Insignia Transylvaniae a Gabriele Bathorio commutata. (p. 103)

Tom. II. 1648. Annonae difficultas in Valachia, a Tartaris protrita. Basilius Lupulus Moldaviae Vajvoda rei Christianae, Romanaeque religioni favet. (p. 119) 1651. Ruthenorum ad Romanam

Ecclesiam accessiones. Petrus Parthenius eorum episcopus. (p. 159) 1653. Georgius Rakoczius II. Transylvaniae Princeps Moldaviam subigit. (p. 173) 1655. Basilio vajvodae exanthorato, Stephanum substituit. Rakoczius Valachis bellum movet. (p. 186) Eosdem praelio vincit. (p. 187) In Transylvania et Transalpina tempestas tetra. (p. 188) 1657. Transylvani e Polonia profugi, a Moldavis caeduntur. (p. 205) 1658. Moldaviae ac Valachiae Vajvodarum fuga. Tartari in Moldavia et Valachia. (p. 223) 1662. Ioannes Szentpálius Valachos Apaffio suppetias venientes caedit ac dissipat. (p. 250) Ladislaus Iloca, Valachorum ductor, praelio victus perit. (p. 250) Pugna cum Turcis, Kemenio fatalis. Valachorum levitas. (p. 251) Germanus miles in fuga ab agrestibus Valachis trucidatur. (p. 231) Princeps Michael Apaffi Turcam et Vaivodam Transalpinae Valachiae de periculo suo admonet. 1663. Vezirius cum exercitu ad Ujvárinum. Valachiae Principis in Christianos studium ac benevolentia. (p. 268)

Tom. III. 1668. Coniuratio Nadasdiana. Valachorum ad seditiosos defectio. (p. 73) 1668. Armeni in Transylvaniam colonias sducunt. Vetus Armenorum in Moldavia conditio. (p. 80)

[Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1737 Trnava 367

Historia Regni Hungariae Ab Anno Seculi Decimi Septimi Primo, Ad Annum Ejusdem Seculi Trigesimum Septimum... Annô M.DCC.XXXVII. Mense Die...

Tyrnaviae. Typis Academicis S. J. per Leopoldum Berger. In 2⁰ regal foi 7 şi pag. 336.

Formează primul volum al operei Iezuitului Francisc KAZY de mai sus, tipărit cu acelaş „saţ" rărit (aşa că are o întindere de 28×42 cm.) şi astfel cuprinsul lui privitor la Români este a se vedea la descrierea ei de sub No. 366.

Volumul luxos fiind însă dedicat împăratului Carol VI de către Emericus Franciscus Xaverius Koller de Nagy Manya, e adesea citat greşit sub numele acestuia.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1737 Regensburg 368

Fernere Höchſt glückliche Bothſchafft Von dem Groſſen Sieg, Welchen die Armee Ihro Majeſtät aller Reuſſen Unter dem Herrn General-Feld-Marſchall, Grafen von Münch, Wider die Türcken bey Bender erlanget, Und von Eroberung dieſer wichtigen Türckiſchen Veſtung, Nach Anleitung eines Extract-Schreibens Vom Herrn General-Wachtmeiſter Baron GHYLLANI d. d. Tergoviſte den 13. Aug. 1737. An den Herrn General-Feld-Zeugmeiſter, Grafen von Wallis.

Regenſpurg, zu finden bey Chriſtian Gottlieb Seiffaert. In 4⁰ pag. 4.

Raport despre bătălia de lângă Bender din 4 August 1737, pe baza relațiunii „des Herrn Grafen Costino sein Haus-Meister von Kindesti, ohnweit Fokschann" cu amănunte din 10 August dela Galați cum că cetatea Bender s'a predat.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

369 Șumuleu 1737

Ortus, *progressus, vicissitudines, excisio, et restauratio, olim custodiae, nunc ab anno* M.DCC.XXIX. Provinciae Transylvaniae Ord. Min. S. P. N. Francisci, Strict. Observ. Tituli S. Regis Stephani . . . EX VRBE SEPICOLLE REDVX OMINE FAVSTO *Hac secunda editione . . . expositus.*

Typis Ven. Conventûs Csikiensis, ad B. Virginem Visitantem. In 4⁰ foi 4 și pag. 51 + Index.

Facultas Adm. Reverendi Patris Ministri Provincialis: In Conventu B. Virginis ad Nives Vetero-Claudiopoleos. Die 29. 7bris. Annô 1737. Fr. Ladislaus Bogozi Minister Provincialis m. p.

Autorul numit în decretul Congregațiunii Generale de Propaganda Fide: R. P. Paulus GYŐRFFI Ordinis Minorum S. Francisci Strictioris Observantiae, Ex-Minister Provincialis Provinciae Transylvaniae.

Din cuprins: Nomina Custodium Regiminis seu Provincialium ab Anno 1640. usque ad Annum 1729. Septimus Pater Joannes *Kajoni*, electus 1675 et triennio duravit, laborum, et industriae lauda singularis, quem Sacra Congregatio de Propaganda Fide constituit *Vicarium Generalem Apostolicum Transylvaniae* cum successione ad *Episcopatum Transylvaniensem*, sed vel in hoc laude dignior, quod prae humilitate recusaverit. (p. 29)

Pe verso foaei de titlu aflăm notița că autorul cărții s'a folosit și de manuscriptis Patris Joannis *Kajoni*, olim Provinciae hujus Custodis, propè coaevi restaurationis Custodiae.

Ediția primă a cărții e necunoscută.

Mus. Nat. Budapest. Bibl. Todoreszku.

370 Cluj 1738

Architecturae militaris tyrocinium. Editum olim a R. P. Ernesto VOLS è Soc. JESU Mathes. Professore Lincii. Nunc verò honoribus *Perillustrium . . . Dominorum . . .* a *Neo-Doctoribus condiscipulis dicatum.* Anno MDCC.XXXVIII. Mense Die

Claudiopoli. Typis Academicis Societatis JESU. In 4⁰ pag. 36 și 5 tavole în aramă.

Nomina promotorum: D. Petrus Dállyai Nob. Valachus Dállyaensis ex Comit. Albensi e Sem. S. Jos. *Defendit universam.* (Ceilalți promotori erau Unguri și Secui.)

Muz. Ardelean, Cluj. No. 91770 și alte exemplare.

1738 Košice 371

Magyar kronika . . . irta néhai *Nemzetes* PETTŐ Gergely.... Ki-bocsátotta P. Spangar András Jesuvita.

Kassán, 1738. Nyomtattatott az Academiai bőtűkkel PP. Jesuitáknál. In 4^0 foi 4 şi pag. 322.

Retipărirea ediţiei din 1702 a cronicei (de sub No. 275) întregită cu amănunte până la anul 1711.

Muz. Ardelean şi alte exemplare.

1738 Košice 372

Fragmenta Ungaricae historiae *ad* annum Christi *Millesimum Sexcent. Sexages. tertium . . . Promotore* R. P. Paulo HICSOLDT è Societate JESU . . . Professore . . . A Condiscipulis Baccalaureis dicata. Anno M.DCCXXXVIII. Mense Junio die.

Cassoviae. Typis Academicis Soc. JESU. In 16^0 foi 5 şi pag. 164.

Din cuprins: Archiepiscopus Strigoniensis mittit sacerdotes in Valachiam. Valachi Turcarum socii velut gravius Peredinensibus peccarunt, non in Ungaros modo, sed in universos Christianos, acerbiora commeruerunt supplicia. Ad hos novae vindictae genere mactandos, Archiepiscopus septima Novembris Paulum Philipcsovics et Joannem Lingoj (quem ad Tyrnaviam captum, et benigne a Valachis habitum diximus) e Societate Jesu sacerdotes, in Valachiam allegavit, plena cum potestate errata dolentibus, et accusantibus veniam impertiendi, ac in communionem bonorum, a Christo in Ecclesiam profluentium adsciscendi. Joannes Valacho Magistrum bonarum artium, virtutumque filiis desideranti, hanc legationem captivus pridem in se receperat. (p. 160—161)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

1738 Cluj 373

Synopsis vitae *Sancti* Francisci Salesii, Episcopi, et Principis Gebennensium. Dum In Alma, ac Regio-Principali Soc. Jesu *Academia Claudiopolitana* Positiones Universae Philosophiae publice propugnaret Nobilis, *Ac* Eruditus D. Petrus DALLYAI AA. LL. et Philosophiae Baccalaureus, nec non pro suprema ejusdem laurea Candidatus, è Sem. S. Josephi. Praeside R. P. Nicolao Janosi è Societ. Jesu AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdémque Professore ordinario, et p. t. Seniore. Auditoribus oblata. *Annô Salutis MDCC.XXXVIII. Mense . . . die.*

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ foi 4 şi pag. 190.

Autorul Petru Dallyai e Român din comitatul Albei precum e numit în două alte cărţi ale Colegiului Iezuiţilor.

Liceul Rom. Catolic, Cluj. No. 105 D. 34.

374 Košice 1739

Palatium regni Hungariae *Rebus pace, bellóque gestis* Palatinorum, Locumtenentium, Pro-Palatinorum *sub* Regibus Hungariae Austriacis *illustratum.*

Cassoviae, M.DCC.XXXIX. Typis Academicis Societatis JESU. In 8⁰ mic foi 2 şi pag. 176.

[*Cuprinde* scurta biografie a palatinilor şi locumtenenţilor Ungariei dintre anii 1526—1732 ca întregire a lucrării cuprinzând epoca anterioară, dar apărută cu câteva luni mai târziu ca aceasta, în 1740 (sub No. 379) între cari autorii (Nicolaus MUSZKA et Nicolaus SCHMITTH e Soc. Jesu) descriu şi viaţa lui Nicolae Olah care a fost numit locţiitor al regelui în 1562 pe un singur an, până la numirea noului palatin. (p. 35—43) Autorii descriind virtuţile lui Olah reproduc (după Timon) şi rândurile de laudă ale lui Petru *Nannius* din 1538 către Olah despre opera sa — în manuscris — cu titlul „Attila" în următoarele: De tuo Attila et Hungariae descriptione quid sentiam, iam saepius literis meis testatus sum. Cujus me judicii nunquam poenitebit, nisi quod malignius videor, et nimis parce rei laudatissimae laudes impertiisse. Olim carmine testabimur, quantus mihi videare. (p. 42) Aflăm şi epitaful mormântului lui Olah din Tirnavia, mort în 1568. (p. 41)

[Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

375 Trnava 1739

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1739. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

376 Košice 1739

Fragmenta Ungaricae historiae ad annum Christi M.DC.LXIV. . . . . Promotore R. P. Paulo HICSOLDT, è Soc. Jesu etc. A Neo-magistris condiscipulis Dicata. *Anno M.DCC.XXXIX. Mense Junio Die.*

Cassoviae, Typis Academicis Societ. JESU. In 16⁰ pag. 192.

Din cuprins: Diripitur forma Varadinense. In sublicio ponte occumbit Ladislaus Rakoczius. (p. 134—138) Pugna ad Levam. (p. 138—144) Valachi et Moldavi superstites domum redeunt. (p. 152—153) Valachi et Moldavi aguntur in furcam. (p. 155—156)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1739 **Košice** **377**

Fragmenta Ungaricae historiae *ab* anno Christi Millesimo Sexcentesimo sexagesimo tertio.

Cassoviae. Typis Academicis S. J. Anno 1739. In 16° pag. 482.

Ediţie de titlu a cărţii din 1738 (de sub No. 372) cu istoria anului 1663 (p. 1—164) continuată cu istoria anilor 1664—1666.

Din cuprins: 1665. Turbatur Moldavia. (p. 417)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

1739 **Haag** **378**

Histoire des revolutions de Hongrie, *où* l'on donne une idée juste de son legitime gouvernement. *Tome cinquieme.* Qui contient les Memoires du Prince François RAKOCZY Sur la Guerre de Hongrie, Depuis 1703 jusqu'à sa fin, et *Tome sixieme,* qui contient la Suite des Memoires du Prince François Rakoczy Et ceut du Comte BETLEM Niklos.

A La Haye, M.DCC.XXXIX. Chez Jean Neaulme. In 8° pag. 410 şi 380 + Indice.

Din cuprins, după Indice: *Albe-Jule,* Capitale de toute la Transsilvanie. Ce qu'elle étoit autrefois, et ce q'elle est aujourdhui tom VI p. 122, 123. *Aragnos* ou Rivière dorée, Montagnes dont elle descend. V. 350. *Deva.* Nom de la meilleure Forteresse de toute la Transsilvanie VI. 141. Sa description VI. 141. *Hermannstadt.* Situation, et origine de son nom. Description des ses Fortifications VI. 156—157. *Hunniade,* Comté. Son étendue IV. 136. Sa fertilité. Ses Forges de fer et combien elles rapportent IV. 138. *Karansebes.* Capitale d'une petite Province de méme nom, qui a été autrefois de la dépendence de l'Etat de Transilvanie VI. 147. *Lugos.* Nom d'une petite ville située sur la petite Rivière de Karansebes VI. 147. Province ou Comté *Maramaros,* qui dépend de la Transilvanie VI. 244. *Medgyes.* Prise de cette ville par les troupes du Prince Rakoczy V. 205. *Mines* d'Or et de Vif-argent qui se trouvent dans les Montagnes qui bordent la Rivière de Maros, depuis la ville d'Albe-Jule jusqu'au fond du Comté d'Hunniade VI. 137. *Nagybanya.* Députés que les habitans de cette ville envoient au Prince Rakoczy pour lui prêter serment de fidelité V. 67. *Pastes.* (1662) Ce que c'est que les Pastes pui gardent les bestiaux de la Noblesse de Transsilvanie VI. 213. Espèce de Répu-

blique qu'ils forment entre eux. VI. 214. Leur Chef. VI. 214. Ce qu'ils font lorsqu'ils marient leurs filles. VI. 214. Comment ils rendent compte à leurs maitres du nombre de leurs bestiaux et du profit qu'ils ont fait. VI 215. De quoi ils vivent dans leurs vallées. VI. 217. Leurs habillemens. VI. 217. Leurs habitations. VI. 218. *Pintyé.* Nom d'un fameux voleur des montagnes de Mesech, qui pour montrer sa fidelité au Prince *Rakoczy*, se rend maitre de la ville de Nagybanya. V. 66, 67. Il est tué avec ses compagnons par les habitans. V. 66—67. *La Porte de fer.* Longue Chaussée ainsi nommée, faite de main d'homme, d'environ trois à quatre lieues de longueur, entre des chaines de montagnes, et que l'on croit être un ouvrage de l'Empereur Trajan. VI. 146. *Rakoczy* (George II. du nom) Prince de Transilvanie. Il fait revolter (1660) contre la Porte le Prince de Valachie. VI. 150. Il marche contre le Prince de Moldavie avec ses Troupes, et la plus grande partie des Sicules, qui lui étoient toujours tres affectionnés. VI. 150. Il dépossède ce Prince, et en met un autre en sa place. VI. 150. *Temesvar.* Situation avantageuse de cette Forteresse. VI. 147. Combien elle est difficile à aborder. VI. 148. Regardée autrefois comme la Capitale d'une Province qui appartenoit aux Rois de Hongrie, et depuis aux Princes de Transilvanie. VI. 148 Gouverneur que les Rois de Hongrie y entretenoient autrefois sous le nom de Préfets. VI. 148. Jusqu'où s'étendoit alors cette Préfecture. VI. 148. *Transsilvanie.* Description de ce qu'on appelle les Campagnes de ce Pais. V. 350. Sa fertilité. V. 350. Comment on pourroit rendre à cette Principauté tout son eclat. V. 151. Combien peu elle étoit connue en France il n'y a pas longtems. VI. 93—94. Ce que c'est que les Danses de ce Pais. VI. 108—109. Le château du grand *Varadin* est assiégé par les Turcs, qui s'en rendent maitres (1661) VI. 174—175.

Este o retipărire a memoriilor lui Niculae *Bethlen* din 1736 de sub No. 358. Volumele I—IV ale ediției nu le-am luat însă în considerație, deoarece sunt scrise de altul, formând o compilație din diferitele „avize" ale timpului, cu toate că cuprind și amănunte privitoare la istoria Românilor.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

379 **Košice** **1740**

Palatium regni Hungariae. Pars prima Palatinos *sub* regibus Hungariae Ad Annum Christi 1515. complectens. *Honoribus*.... Doctorum dicata *ab* Illustrissima Rhetorica Cassoviensi. *Cum per Reverendum Patrem* Michaelem Szegedi è Societ. Jesu... Supremâ Doctoratus Philosophici Laureâ ... donarentur. *Annô à parta Salute* 1740. *Mense Julio die* 28.

Cassoviae. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8° mic foi 4 și pag. 274.

Autorii anonimi, Iezuiții: Nicolaus MUSZKA et Nicolaus SCHMITT e Soc. Jesu.

Cuprinde ca întregire a cărții de sub No. 374 biografia palatinilor Ungariei până la 1526, dintre cari au umblat în Moldova și Țara-Românească cu oaste, în suita regilor respectivi, următorii: Philippus Drugeth de Homonna în 1330 cu regele Carol Robert împotriva lui Basarab-Vodă. (p. 126—127) Nicolaus de Gara cu regele Ludovic în 1371 împotriva lui Laic-Vodă. (p. 151—152) Michael Országh de Guth cu regele Matia Corvinul în 1467 împotriva lui Ștefan-Vodă (p. 207—210)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1740 **Košice** **380**

Res gestae *in* Ungaria *Annis MDCLXVII. et quinque sequentibus...* Annô salutis MDCCXL. Mense Julio die 28... Promotore R. P. Michaele SZEGEDI è S. J.... Professore... *Ab addictissimis Condiscipulis inscriptae.*

Cassoviae. Typis Academicis Soc. JESU. In 16⁰ foi 4 și pag. 256.

Din cuprins: Annus 1668. Armeni e Moldavia in Transylvaniam delabuntur. Religio eorum. Mercatura. Mores. (p. 78—87) Cu multe amănunte despre prigonirea Armenilor în Moldova, pentru care au trebuit să părăsească țara.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1741 **Trnava** **381**

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1741—1746. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1741 **Košice** **382**

Fragmenta Ungaricae historiae *ad annum Christi M.DC.LXVII. et Sequentes*, etc.

Cassoviae. Typis Academicis Soc. JESU, An. 1741. In 16⁰ pag. 643.

Din cuprins: 1668. Armeni e Moldavia in Transylvaniam delabuntur. Religio eorum. Mercatura. Mores. (p. 78—89)

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1742 **Cluj** **383**

Idea Christiani militis in Godofredo Bullionio ... carmine epico expressa ... *Promotore* R. P. Emerico PALKOVICS è Soc. Jesu ... Anno M DCCXLII. Mense Junio Die 19.

Claudiopoli. Typis Academ. Soc. Jesu per Michaelem Becskereki. In 12⁰ pag. 106.

Nomina offerentium: Nicolaus Dragosi Valachus Thordensis è Comitatu eodem.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 37,259.

384 **Győr** **1742**

D. J. Sigismundi PODLUSÁNI, de Balásh, proto-notarii Apostolici, Liberae Regiaeque civitatis Carponensis parochi, de rebus gestis Hungariae Regum. Historiae bipartitae. Pars prima, Libri X.

Jaurini, 1742. Typis Gregorii Joannis Streibig, Privil. Reg. et Episc. Typographi. In 8⁰ foi 2 şi pag. 562.

Cartea merge până la moartea regelui Ioan (Zapolia) în 1540, dar continuarea — adică partea a două — nu a apărut.

Din cuprins: 1330. Rex Carolus a Bazarado Valacho periculum subit. (p. 122) 1392. Rex Sigismundus domat Valachos et Croatas. (p. 154) 1409. Mahometes Serviam et Valachiam subigit. (p. 170) 1415. Cladis a Valachis et Turcis accepta. (p. 175) 1444. Dracula Valachus disuadet. (p. 252—3) Origo Ioannis Corvini. (p. 305—6) 1462. Mathias Rex pergit in Valachiam. (p. 332) 1467. Rex in Moldavia pene oppressus fugit. (p. 346) 1475. Stephanus Vajvoda Moldaviae 120 M. Turcarum caedit. (p. 363) 1496 et 1499. Stephanus Moldaviae Turcas vastat. (p. 436)

[Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

385 **Bratislava** **1742**

Sacra Concilia Ecclesiae Romano-Catholicae in regno Hungariae celebrata Ab Anno Christi MXVI. usque ad Annum MDCCXXXIV. Accedunt Regum Hungariae, et Sedis Apostolicae Legatorum Constitutiones Ecclesiasticae. Ex MSS. potissimum Eruit. Collegit. Illustravit. P. Carolus PÉTERFFY e Societate Jesu. Pars I—II.

Posonii, M.DCC.XLII. Typis Haeredum Royerianorum. In 2.⁰

Autorul acestei importante colecţiuni publică toate deciziunile sinoadelor bisericii romano-catolice din Ungaria, însă în prefaţa volumului al II-lea spune (supt articolul VIII) că posedă multe acte ale sinoadelor greco-orientale şi ale Românilor greco-catolici din Transilvania, unde uniunea românilor ortodocşi cu Biserica romano-catolică fu începută de către arhiepiscopul din Strigon George *Lippai*

„circa annum 1652" însă din cauza timpurilor războinice, ea nu s'a putut încheia decât prin sinodul din Alba-Iulia, ţinut în luna Mai 1687, căruia i-a urmat sinodul al treilea, ţinut „circa annum 1692" în Munkács, în care au trecut peste 200 de popi la religia catolică.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1742 **Bratislava** **386**

A' Magyar Krónikának *Rövideden le-rajzolt* sómmája, *Mellynek* Az elsö Része PETHOE Gergely munkájából szedegettetett, rész szerént kueloemb kueloemb féle Könyvekbül-is bövittetett, A' második Része penig némelly irásokbúl ki-vétetett, *és a'* magyar nemzetnek *Jeles emlékezetire s' hasznára* Ez új formában ki-bocsáttatott, a' mint-is 1742. Esztendoekig foltatott M. Kovács János által.

Posonyban, Nyomtattatott Spaizer Domonkos Ferencz költségével. In 4.⁰ Vol. I nepaginat (373—1627) Vol. II pag. 167+Somma (1627—1747) şi Vol. III continuare, fără foaie de titlu, pag. 112. (1740—1749)

Cuprinşul a se vedea la descrierea cronicei lui Pethő din 1660 sub No. 188; partea mai nouă nu cuprinde nimica privitor la Români.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1742 **Bratislava** **387**

Puncta Pacis cum Porta Ottomanica Die decimâ Octavâ Mensis Septembris, Annô 1739. initae, nec non Conventionis per modò regnantem Sacram Regiam Majestatem Die secundâ Mensis Martii Anno 1741. eatenùs Conclusae.

Posonii, 1742. Typis Haeredum Royeranorum. (Colophon) In 2⁰ foi 6.

Pacea dela Belgrad semnată: Acta haec sunt in congressu ad Belgradum in Servia sub tentoriis celebrato, die 18. Mensis Septembris, Anno 1739.

Din cele 23 articole ale Tractatului de pace, privesc istoria Românilor articolele 4—5 şi 8 despre hotarele „Valachiae Austriacae" restituite Porţii otomane şi amnistia asigurată boierilor munteni şi moldoveni, cari în timpul de 22 de ani ai ocupării Olteniei prin Austriaci, au slujit vreuneia dintre cele două puteri contractante.

Bibl. Acad. Hung. Budapest.

1742 **Bratislava** **388**

A' magyar kronikának *Rövideden le-rajzolt* sómmája, *Mellynek* Az első Része PETHŐ Gergely munkájából szedegettetett,

rész szerént kûlômb kûlômb féle Könyvekbűl-is bővittetett, A' második Része penig némelly irásokbúl ki-vétetett, *és a'* Magyar Nemzetnek *Jeles emlékezetire s' hasznára* Ez új formában ki-bocsáttatott, a' mint-is 1742. Esztendôkig foltatott M. Kovács János által.

Posonyban, 1742. Nyomtattatott Spaizer Domonkos Ferencz költségével. In 4^0 nepaginat, coale A—Z_3 şi A—B_{bx}. Partea II pag. 176 şi 112. (Anul tipăririi numai pe partea II.)

Retipărire întregită şi continuatoare a ediţiilor anterioare, descrise mai sus la anul tipăririi lor. Partea I. mergând până la 1626, a II-a cuprinde anii 1627—1742, iar a III-a înşiră evenimentele dintre anii 1740—1749 cu mici amănunte — bine cunoscute — despre istoria faptelor petrecute în Ardeal şi Ţările Române.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

389 **(Trnava)** **(1742)**

Res gestae *in* Ungaria Ab Anno Christi 1673. usque ad Annum 1678 ... In ... Universitate Tyrnaviae Anno M.DCC.XLII. ... *Promotore* R. P. Michale Szegedi, è Soc. Jesu ..... *inscriptae.*

S. l. et a. In 16^0 pag. 320 şi 323.

Ediţie de titlu a ediţiei din 1740 (de sub No. 380) continuată până la 1677.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

390 **Trnava** **1743**

Historiae Byzantinae Epitome, E compluribus Graecis praesertim Scriptoribus à Constant(ino) Magno, ad Constantinum ultimum, et expugnatam per Turcos Constantinopolim, *Operâ et Studiô* R. P. Francisci Borgiae Kéri, Societ. Jesu Sacerd. Concinnata etc. Tomuli I—IV.

Tyrnaviae, 1743. Typis Academicis S. J. In 8^0 pag. 315, 254, 240 şi 411.

Facultas R. Patris Provincialis: Viennae 7. Novembr. 1742.
Cuprinde istoria imperiului bizantin, până la căderea capitalei Constantinopol (în 1453) cu o expunere concisă ale relaţiunilor voivozilor Munteniei dintre 1392 şi 1448 cu dese amintiri despre Myrxes (Mirxa) vaivoda şi Draculius vaivoda. (Vol. IV p. 293—378)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1743 **Paris** **391**

Histoire de L'Empire Othoman, où se voyent les causes de son aggrandissement et de sa decadence. Avec des Notes très-instructives. *Par S. A. S.* Demetrius CANTIMIR, *Prince de Moldavie.* Traduite en François par M. de Joncquieres, Commandeur, Chanoine Régulier de l'Ordre Hospitalier du Saint Esprit de Montpellier. Tomes I—II.

A Paris, M.DCC.XLIII. Avec Approbation et Privilege du Roy. Chez Savoye, Libraire à l'Esperance, rue S. Jacques, proche la Fontaine S. Severin. In 4⁰ foi 3 pag. XLVIII şi 300+389.

Prefaţa: A Paris le 22. Decembre 1742.

Foaia de titlu diferă de aceea a exemplarului Academiei Române, întrucât librarul-editor e altul şi pare că noul librar care a preluat librăria, i-a schimbat pentru acest motiv titlul.

Indicele foarte largi ale volumelor (I p. 241—300 şi II p. 325—389) dau aproape o topografie a locurilor şi a lucrurilor descrise în carte, cu multe amănunte, în van de căutat prin alte publicaţiuni ale epocei şi aceasta este importanţa deosebită a operei învăţatului autor român.

Academia Română, Bucureşti şi alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 231.

1743 **Trnava** **392**

Heroes Hungariae ... Oblati ab Illustrissima Rhetorica Tyrnaviensi ... *Promotore* R. P. Michaele SZEGEDI, e Societate JESU ... Professore Emerito ... *Anno a parta Salute M.DCC.XLIII. Mense Junio, Die.*

Tyrnaviae, Typis Academ. S. J. 1743. In 8⁰ mic foi 8 şi pag. 77.

Din cuprins: Joannes Huniades. (p. 7—23)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

1743 **Košice** **393**

Fragmenta Ungaricae historiae ad annum Christi M.DC.LXVIII. et sequentes. Prosecutionem belli Civilis auspiciis Emerici Tökŏli et alias res gestas Complexa.

Cassoviae, 1743. Typis Academicis Soc. JESU. In 16⁰ pag. 170.

Din cuprins: 1678. Paulus Zorcsics Valachorum Episcopus liberalitatem Szelepcsénii aemulatus in educandos senos clericos ordinandis ex Graeco, juxta et Latino ritu Szvednicensibus ecclesiis, censum de suo pactus. (p. 23)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

394 **Jena** **1743**

Merckwürdige Hiſtoriſche Nachrichten von denen Bey den jetzigen Kriegen, Von neuen bekannt gewordenen Völckern. In welchen deren Charakter, Kleidung, Sitten, Gewohnheiten, Einrichtung, Waffen, Art zu fechten, Gottesdienſt, und noch viel andere angenehme und denckwürdige, den Zuſtand, derer gegenwärtig in Krieg begriffenen Völcker, betreffende Sache mehr Zu Luſt und Nutz der curieuſen Welt, Aus ſichern Und zuverläſzigen Nachrichten aufrichtig beſchrieben werden.

Jena, 1743—1744. Verlegts Georg Michael Marggraf. In 4^0 pag. 150.

Din cuprins: Die IV. Abtheilung von denen Wallachen une Uskoken. § 1. Von den Wallachen und ihrer Benennung. 2. Ihre vornehmste Hanthierung. 3. Ihre Kleidung. 4. Der Uskoken Ursprung und Name. 5. Ihre Wohn-Plätze und ehemalige Streiffereyen. 6. Aus wie vielerley Gattungen sie bestehen. 7. Was die meisten vor Hanthierung treiben. 8. Ihre Heyrathen. 9. Kind-Täuffern und Kranckentröster. 10. Leichenbegängnisse. 11. Fernere Beschreibung der Uskokischen und Wallachischen Trauer-Ceremonien. 12. Ihre Trauer- und andere Kleidung. 13. Ihre seltsame Gebräuche an dem Heiligen Christ-Abend. 14. Und andern Festen. 15. Religion der Uskoken und Wallachen. 16. Ihre Priester-Ehen. 17. Was die Calugeri vor Leute seyn. 18. Ihre Fasten. 19. Was für Fleisch sie nicht essen dürfen. 20. Ihre Messe. 21. Genaue Beschreibung ihrer Hostien. 22. Ihre Liebe zu den Characteren. 23. Ihr Gebeth. (p. 107—143)

Ilustraţiuni: Ein Wallach oder Uskoke. (p. 106) Eine Wallachische Hostie. (p. 137). In xilografie primitivă.

Autorul trebue să fie vre-un ungur întrucât în ultimul capitol ne dă — fără nici o legătură cu cele anterioare — biografia decedatului Baron Anton Szirmay, scriitor. (p. 143—150)

Mus. Nat. Budapest.

395 **Cluj** **(1743)**

Decreta, *et* vitae regum Ungariae, Qui Transylvaniam possederunt: Cum *Notis*, et *Crisi* modernis temporis, tam Juridica, quàm Historica: In usum praecipuè Juris-Consultorum Transylvaniae, forma commodiori vulgata. Pars I—II.

Claudiopoli. Typis Academicis Societatis Jesu per Michaelem Becskereki. In 8^0 foi 3 şi pag. 219 + 256.

Preţaţa: Dabam Claudiopoli in Transylvania, festô SS. Andreae, et Benedicti Martyrum Ungariae Die scilicet 17. Julij, Annô 1743.

Autorul nenumit e R. P. Joannes Szegedi Soc. Jesu.

Din cuprins: Vol. II. Synopsis vitae Belae IV. vigesimi regis Hungariae. § 2. Comania seu Cumania hodie Moldavia, Carabogdania. § 3. Extrema Cumania, hodie Bessarabia. § 4. Oppida Hunnorum-

Cumanorum in Moldavia usque hodie Ungarica retinent nomina, ut Forrófalva, Tamásfalva, Dumafalva, Zsidófalva, Szabófalva, Kiczkó, Kaloger-patak, Gorza-falva; item: Jász-Vásár, Bakó, Tatros, Sófalva, Terebes, Kadnár, Husz-Város, Galácz, Berlát, Bája, Némethi, Szucsáva, Foksán, Esperecz; nempe celebrem in Bessarabia pagum Csöbörcsök, meris Ungaris habitatum. § 5. Sztojcsin ad fines Podoliae ubi Ilosvai post tumultum Rákócziánum cum Ungaris sedem fixit § 6. Pars Cuni illi, seu Cumani, hodiernae Moldaviae incolae, de quibus refert Odoricus Raynaldus ad annum 1374. § 7. Hungari Moldaviae, ad quos profectus est anno 1706 Tyrnavia quidam sacerdos, Francisci Rákóczii literis munitus. § 9. Joannes Archidiaconus de Küküllő de Valachis cap. 48. sui operis. (p. 81—85) § 11. Iassi seu Jász-vásár idest Jazygum forum. (p. 86) De nomine castri Colos aut Kolos, Claudiopolis, Colosvar; Clus hodiedum a Valachis vocatus. (p. 189—193)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1743 **Jena** **396**

Schediasma Historicum de Valachorum Historia Annalium Transilvanensium Multis in Punctis Magistra et Ministra Disserit Johannes FILSTICH Gymnasii Coronens. Transilva. Rector.

Jenae, MDCCXXXXIII. Apud Ioann. Adam. Melchior. In 4° pag. 24.

Autorul descriind pe larg isprăvile împăratului Traian, trece la istoria țărilor române, pe care o schițează (foarte superficial) până la 1716 având la finele cărții câteva rânduri de „mantissa" adică adăogiri.

Lucrarea este un discurs mediocru ținut la gimnaziu, nu prea adânc, în care (p. 11) derivă cuvântul săsesc de *Bloch* (numele Românilor la Șași) din cuvântul *Bloch* (Truncus) pe motivul „weil die Walachen nämlich so grob und ungeschliffen wie ein Klotz wären" tot ca și *Fritsch* în dicționarul său (Wörterbuch) unde scrie: *Bloch, Blok* Truncus idest Homo stupidus.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

Seivert p. 91. — *Trausch* vol. I p. 312.

1743 **Cluj** **397**

Nova Dacia ex Probatis Scriptoribus Deprompta honoribus Reverendissimi Dom. Dom. Joannis Kastal abbatis B. M. V. de Salamon... dicata... sub R. P. Francisco FASCHING e Soc. Jesu AA. LL. Philosophiae Doctore ac Controv. Fidei Professore ordinario. Anno Temporis Novissimi M.DCC.XLIII.

Claudiopoli Transilv. Typ. Acad. S. J. per Mich. Becskereki. In 8° Pars I—III (p. 168) Pars IV (p. 162) și Pars V (p. 128) cu nouă foaie de titlu și anul 1744.

Din cuprins: Valachi Transilvani, olim Bubaci dicti (p. 17—25) cu documentul unirii Românilor cu biserica catolică: Albae Juliae, 7. Octobris 1698. (p. 23—24) Afară de aceasta, multe alte notiţe despre Români în paginile întregii opere, în care autorul dă o descriere geografică a Ardealului şi apoi un compendiu al istoriei ei pe principi, până la 1690.

Datele cărţii despre Români nu sunt toate bine alese, aşa că citind-o Directorul Iezuiţilor Petru *Dobra*, a făcut observaţia sarcastică că titlul ei ar trebui mai curând să fie: *Nova* men*Dacia*, precum se vorbea despre ea de contimporani. (Bod p. 79)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

398 **Košice** **1743**

Invicta Joannis Corvini fortitudo ... *Promotore* R. P. Emerico KELCZ è Soc. JESU ... Professore Ordinario .... *Anno M.DCC.XLIII. Mense ... Die.*

Cassoviae. Typis Acad. S. J. In 16⁰ pag. 50.

[*Cuprinde* povestirea faptelor vitejeşti ale lui Ioan Huniadi în versuri şi dialoguri.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

399 **Trnava** **1744**

Imperatores Orientis ... Studio Francisci Borgiae KERI e Societate JESU Sacerdotis etc.

Tyrnaviae, 1744. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 4 şi pag. 569 + Index. (Cu negru şi roşu)

Facultas R. P. Provincialis: Viennae 24. Aprilis 1743.

Retipărire luxuoasă (cu stampe şi iniţiale) a ediţiei din 1743, foarte puţin adăogită.

Cuprinsul la descrierea primei ediţii de sub No. 390 şi după Indice: Patzinacae gens Dacica, Valachi hodie. (p. 331 et 341) Valachi Thraciam infestant, anno 1200. (p. 430) Valachia sine successu invaditur a Bajazete, anno 1396. (p. 534)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

400 **Bratislava** **1744**

Antonii BONFINII Rerum Hungaricarum Decades quinque quas Illustrissimus Dominus Comes Christophorus *Erdödy* de Monyorókerék, Montis Claudii, et Comitatus Varasdinensis Perpetuus Comes etc... propugnaret; Dicavit, et Sacravit.

Posonii, M.DCC.XLIV. Typis Royerianis. In 2⁰ foi 10 şi pag. 575 pe două coloane, fără Indice şi marginale.

Cuprinsul a se vedea la descrierea ediţiei din 1568 sub No. 75.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1744 Wien 401

Antonii BONFINII Rerum Ungaricarum Decades IV cum dimidia, Seu libri XLV. Gesta Hunnorum, et Ungarorum a primis initiis, ad annum usque r. s. 1495. complexi. Adjungitur chronologia Abrahami Bakschay, ad annum 1567 continuata per Anonymum usque ad praesentem. Editio post geminas Basileenses, Francofurtanam, Hannoviensem, Colociensem, sexta.

Viennae Austriae, 1744. Sumptibus J. P. Kraus. In 2⁰ foi 4 şi pag. 643 + 57.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1745 Košice 402

Purpura Pannonica etc. Editio novissima, *et* emendata.

Cassoviae, M.DCC.XLV. Typis Academicis Societatis JESU. In 8⁰ pag. 402.

Cuprinsul la ediţia întâia din 1715 sub No. 290.
E de observat că autorul, Samuel TIMON nu e numit nici pe foaia de titlu, nici în prefaţă.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1745 Cluj 403

Epistolae Matthiae Corvini, Regis Ungariae. *Ad* Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, Aliósque Illustres Viros..... Praeside R. P. Emerico PALKOVICS è Soc. Jesu ... Professore Emerito. Auditoribus oblatae. Mense August. Die ... Anno M.DCC.XLV. Pars I—IV.

Claudiopoli. Typis Academ. Soc. Jesu. In 8⁰ foi 9 şi pag. 147, 209, 113 şi 284.

Formează prima colecţiune ungară a scrisorilor regelui Matia Corvinul, cu următoarele referinţe române : Vol. I p. 13 ; vol. II p. 75, 81, 87, 94 şi 140 ; vol. III p. 11 şi 56—59 ; vol. IV. p. 6, 15—16, 146—148, 153 şi 189.
Muz. Ardelean, Cluj. No. 57582 şi 162,450.

404 **Cluj** **1745**

Concordia Orthodoxorum Patrum Orientalium et Occidentalium De Spiritûs Sancti Processione, *ex* Commentarijs Gennadij Patriarchae Constantinopolit: excerpta per Reverendissimum Dominum Christophorum PEICHICH Missionarium Apostolicum, nec non Abbatem S. Georgii de Csanád ... promotore R. P. Michaele Salbeck è S. J. .... Professore etc. Anno M.DCC.XLV. Mense ... Die.

Claudiopoli. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8⁰ foi 7 şi pag. 112.

Introducerea adresată către clerul ortodox român, somează pe Români să se lase de credinţa lor eretică îmbrăţişând legea catolică, căci ei nu stau supt jugul Turcilor, ci supt ocrotirea împăratului Carol VI bucurându-se de aceleaşi privilegii şi drepturi ca şi catolicii din ţară.

Liceul Rom. Catolic, Cluj. No. 19 C. 18.

405 **Hamburg** **1745**

Geſchichte des oſmaniſchen Reichs nach ſeinem Anwachſe und Abnehmen, beſchrieben von Demetrie KANTEMIR, ehemaligen Fürſten in Moldau. Nebſt den Bildern der türkiſchen Kaiſer, die urſprünglich von den Gemälden in dem Seraj durch des Sultans Hofmaler ſind abgenommen worden. Aus dem Engliſchen überſetzet.

Hamburg, 1745. Bey Chriſtian Herold. (Gedruckt mit Piſcators Schriften.) In 4⁰ pag. 64 şi 852.

Anexat portretul autorului, gravat de C. Fritsch.

Opera aceasta cuprinde istoria imperiului otoman în formă descriptivă pe sultani, dela anul 1300 până la 1711 în 23 capitole, pe margini cu titlul materiei tratate, dintre cari semnalăm următoarele privitoare la Unguri şi Ungaria: 1436. Krieg mit den Ungarn. (p. 122) 1444. Karaman Ogli hetzet den König in Ungarn auf, sich mit ihm gegen Murad zu verbinden. Einbruch der Ungarn. Schlacht bey Warna. (p. 126—130) 1447. Murad schlaeget die Ungarn bey Kossowa. (p. 133) 1526. Sultan Suelejman überwindet den König in Ungarn. (p. 270) 1552. Nimmt Temeswar ein. (p. 314) 1566. Stirbet bey der Belagerung von Schegetwar[1] und sein Tod wird verhehlet. (p. 323—324) 1574. Einige Ungarn werden bey Schegetwar ums Leben gebracht. (p. 343) 1678. Emericus Teököli veranlasset den Friedensburch zwischen den Türken und dem Kaiser Leopold von Deutschland (p. 451) und nimmt durch Hülfe der Türken verschiedene Festungen ein. (p. 457) 1682. Der Sultan erklärt Teököli zum Könige von Un-

[1] Szigetvár, scris cu fonetică turcească.

garn. (p. 458) 1683. Teököli saget seine Meinung in dem Kriegsrathe, gegen die Belagerung Wiens. (p. 461—465) 1685. Teököli wird durch eine List gefangen, in Ketten gelegt, und nach Constantinopel gesendet. (p. 507) Die Befehlhabung über die ungarischen Aufrührer wird Petrozzi aufgetragen, der die Ungarn überredet. die Gnade des Kaisers von Deutschland zu suchen. Petrozzi gehet zu Caprara über und erbietet sich ihm Kaschau zu übergeben. (p. 507—508) 1686. Die Kaiserlichen belagern Ofen und wird erobert. (p. 520—522) 1687. Essek ergiebt sich der Kaiserlichen, ebenso Erla. (p. 541—542) 1688. Die Kaiserlichen belagern Stuhlweissenburg, und erobern dasselbe, nebst noch vielen andern Städten. (p. 578) 1690. Die Türken schlagen die Kaiserlichen in Siebenbürgen, und Teököli wird nach Apafis Tode daselbst zum Fürsten verordnet. (p. 605) 1693. Die Tatarn wollen Ungarn verwüsten, werden aber von den Deutschen umringt und geschlagen. (p. 643)

Afară de aceste locuri semnalate de editor la marginea cărții, opera are și alte multe amănunte despre Unguri, în descrierea cărora se oglindește felul de cugetare al Turcilor. Multe lucruri și date necunoscute aflăm și pe baza indicelui foarte detaliat.

Importanța portretelor sultanilor este că nu avem nicăeri altele atât de originale și făcute în stil turcesc, prin care ele diferă cu totul de obișnuitele portrete ale sultanilor, apărute prin publicațiuni apusene.

Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 238.

1746 **Cluj** **406**

Samuel Timon: Purpura Pannonica etc.

Claudiopoli, 1746. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8⁰ foi 4 și pag. 385.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1746 **Košice** **407**

Res gestae in Ungaria ad Annum Christi MDCLXVII. *et sequentes ... Praeside* R. P. Michale Szegedy è Soc. Jesu... auditoribus distributae *Annô salutis* MDCCXXXXVI. *Mense Majo Die.*

Cassoviae. Typis Academicis So. Jesu. In 16⁰ foi 2 și pag. 643.

Ediție de titlu a ediției din 1740 (de sub No. 380) cu plumbul zațului păstrat, dar cu paginație neîntreruptă și cu evenimentele tot până la 1677.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

408 **Cluj** **1746**

Oliva pacis a diva Hungariae Patrona Hereditariarum Domûs Austriacae Provinciarum Votis praetexta. Honoribus Reverendorum, Nobilium ac Eruditorum, Dominorum, Dominorum, Neo-Baccalaureorum. Cùm in Alma, ac Regio-Principiali Academia Claudiopolitana Societ. Jesu Primâ AA. LL. et Philosophiae Laureâ insignirentur. Promotore R. P. Joanne Molnar è Soc. Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdèmque Professore Ordinario. Ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana oblata Anno MDCCXLVI. Mense Junio Die...

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ pag. 53.

Cuprinde 15 elegii latine scrise de şcolarii clujeni ai clasei de „poetică" de sub conducerea Iezuitului Ladislau Dobra, român nobil, născut în Zlatna în 14 Octomvrie 1720 şi admis în ordinul Iezuiţilor la 17 ani; a ţinut lecţii de filosofie şi teologie, ţinând şi predici în limba ungară şi română în diferite oraşe. La 1762 devenind profesor al teologiei dogmatice, a murit la Cluj în 1764.

Sommervogel vol. III p. 107.

409 **Buda** **1746**

Epitome rerum Hungaricarum *Velut* per indices descripta *auctore* Petro RANSANO ... *Annis ab hinc* C.LXVII. *impressa* studio et opera Lucae Pecchi, Pannonii. *Nunc demum ab ejus elegantiam recusa.*

Budae, 1746. Typis Veronicae Nottensteinin. In 4⁰ foi 4 şi pag. VIII + 298 ş Index. (Cu negru şi roşu.)

Din cuprins: Index XXXIV. Moldavia a Mathia domatur. Ad oppidum Bania Mathias castramutatur. Stephanus latro Regi insidias parat. Mathias Stephani dolos praesentit. Stephanus una cum suis profligatur. Mathias in Bohemia contra Hussitas haereticos, bellum suscipit. Hussitae qui sint. Septem annis contra Hussitas pugnavit. (p. 236—238)

A se vedea şi ediţia anterioară din 1558 sub No. 42 şi din 1579 sub 96.

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

410 **Buda** **1746**

Vindiciae Sirmienses *seu* descriptio Sirmii *cum* suo episcopatu, Aliisque eò spectantibus, *editio altera*, auctior, et correctior ... *per* Ladislaum SZŐRENYI, de Kis Szőrény, episcopum Sir-

miensem, Praepositum S. Petri de Posega, Sacrae Regiae Hungariae Majestatis Consiliarium etc.

Budae, 1746. Typis Veronicae Nottensteinin, viduae. In 8⁰ foi 7 şi pag. 249 + Index.

Din cuprins: § II. De Provinciis ad Coronam Hungariae spectantibus. I. Bessarabia. II. Corbavia. III. Morlachia. IV. Moldavia. V. Rama. VI. Transylvania. VII. Valachia. A. 1701. Valachorum unitorum, in Transylvania Privilegia. VIII. Siculia. IX. Rascia. (p. 13—16)

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1746 Wien 411

Scriptores rerum Hungaricarum veteres, ac genuini, partim primum ex tenebris eruti; partim antehac quidem editi, nunc vero ex Mss. codicibus, et rarissimis editionibus... ab innumeris mendis vindicati... antiquissimis demum icunculis exornati, et cum amplissima praefatione Matthiae B e l i i... redacti. Cura et studio Ioannis Georgii SCHWANDTNERI Austriaci Stadelkirchensis. Tom. I—III.

Vindobonae, MDCCXLVI—MDCCXLVIII. Impensis Ioannis Pauli Kraus, Bibliopolae Vindobonensis. In 2⁰ pag. 888, 859 şi 794 + Indice la fiecare tom separat.

Prefaţa: Pisonii apud Quados. A. MDCCXLV. Cal. Octobr.

Din cuprins: Tom. I. ANONYMI Belae Regis Notarii, Historia Hungarica. (p. 1—38) II. M. Ioannis de THURÓCZ Chronica Hungarorum, ab origine gentis, inserta simul Chronica Ioannis Archidiaconi de Kikullew. (p. 39—291) XVI. Ioannis IACOBINI Claudiopolitanae urbis Notarii, Brevis enarratio rerum a Serenissimo Transilvaniae Principe Sigismundo, Anno 1595. gestarum. (p. 742—756) XVIII. Georgii a REYCHERSDORFF Transilvani, Chorographia Transilvaniae, recognita et emendata. (p. 778—804) XIX. Eiusdem Chorographia Moldaviae, recognita, et emendata. (p. 805—810)

Anexat: Transilvania. Hartă în aramă (format 23×31 cm.) cu o parte a Munteniei. (p. 784) Moldaviae, finitimarumque regionum typus. Hartă (format 22×30 cm.) cu o parte a Munteniei răsăritene, până la Ialomiţa. (p. 805)

După Indice: *Bukerest* 752; expugnata a Bathorio Tergovistia, a Sinano incensum 753. *Drakula* Vladislaus Vayvoda Transalpinus, magnus et fortissimus imperator 509; Vladislao I regi expeditionem in Turcas omnibus modis disuadet 510; quatuor mille equites, cum filio suo, regio exercitui addit 511; Ioannem de Hunyad captivum tenet 258; eum muneribus affectum in Transilvaniam remittit 258; a Ioanne Hunyad, Gubernatore Hungariae capitur, et cum filio natu maiore decollatur 259. *Girgio* arx 754; a Bathorio Turcis, quibus ultra C. annos paruit, gravi expugnatione eripitur 755; incenditur 756.

Iassi oppidum Valachiae primarium 815. *Maylat* Stephanus Vayvoda Transylvaniae 887—888; anno 1541 ex arce Fogaras a Turcis, et Petro Moldaviae Vayvoda, dolo elicitur, et in captivitatem abducitur 792. *Moldavia*, olim *Nigra Cumania* 57; unde nomen acceperit 805; eius fines 446; eius descriptio metrica 803; ob Tartaros vicinos, deserta, regnante Ludovico I. novos incolas, Olahos, accipit 196; eius Vayvoda Bogdan 196; regno Hungariae subest 196; in Mathiam Regem rebellio, devicta 288, 398, 399; a Iohanne Zamoscio occupata 750; eius praecipua oppida 807; nullas habet arces aut civitates munitas 808; naves in ea regione nullas habent 808; eius fertilitas 810; incolarum mores 806; agnoscunt Christum et duos Apostolos, ac S. Pauli religionem se profiteri dicunt 806; liberum sectis omnibus religionis exercitium permittunt 806; qua moneta utantur? 810; eius Princeps Vayvoda dicitur 807; eius splendor et potentia 807; severitas 809; Turcarum imperatori tributam pendit 808; ei legitimi et illegitimi liberi succedunt 808; nato Principi stigma illico inuritur, ut de veri Principis progenie esse eum constet 808. *Moldavus* fluvius, a quo Moldavia nomen accepit 805. *Stephanus*, Vayvoda Moldaviae Hungariae tributarius, sed rebellis 288; a Mathia Rege ad oppidum Banya victus et fugatus 288, 398, 399. *Tergovistia* a Bathorio obsidetur et expugnatur 751—753. *Transalpina* eadem, quae Valachia 219, 787; eius incolae saepius rebelles 231; a Stephano de Losoncz Bano sub Sigismundo Rege, infeliciter bello impetiti 231; ea occasione, quid miraculi acciderit? 231—232. *Valachi* olim *Flacci* et *Moesi* 787; Romanorum in Transilvania reliquiae 847; regiones quasdam in Transilvania incolunt 785—786; eorum indoles, lingua et mores reliqui 785; *Valachia* pars Daciae 326; a maioribus Dacia vocabatur 446; ripensis Daciae nomen hodiernum 337; alio nomine Transalpina dicitur 785, 787; quare? 805; olim *Flaccia*, et Valachi Flacci et Moesi dicti 787; dein sensim vox Flacciae in Valachiae nomen degeneravit 806; olim Hungariae regno obnoxia 805; eius situs et ambitus 446, 805; devastatur a Turcis 747; eius incolae Romano sermone, sed multis modis corrupto, utuntur 806; iam in Getarum mores abierunt 806. *Walach* forte a Germanorum Welsch 875.

Tom. II. Ludovici TUBERONIS, Dalmatae Abbatis Commentariorum de Rebus suo tempore, nimium ab 490 usque ad 1522 in Pannonia et finitimis regionibus gestis Libri XI. (p. 107—381) Vladislaus, Poloniae regno Alberto fratri cesso, Pragam petit. Poloni movent contra Wallachos et Moldavos. (p. 209—210) III. Ioannis ZERMEGH Rerum gestarum inter Ferdinandum et Iohannem, Hungariae Reges Commentarius. Intrat Moldaviam Solymannus, et captam regiam Zuchvam expilat. (p. 411—412)

După Indice: Bathori Andreas Cardinalis e Polonia in Transilvaniam a Sigismundo Bathori evocatur 782; huic in recipiendo eo Principatu operam praestat 783; Walachiae Dominum se gerit 783; a Michaele Vayvoda Walachiae in fugam coniicitur 783; fugiens, a rusticis obtruncatur 784. *Dracula* idem, qui Wlad, Vaivoda Transalpinus 40 n. 4. *Michael* Vaivoda Walachiae Transalpinae, Sigismundum Bathory Transilvaniam repetentem aliquoties profligat 783—784;

Siculos et Brassoviam subigit 783; Transilvaniam haereditatis iure a Rudolpho II petit 784; a Basta in fugam coniicitur 784; capite truncatur ob suspicionem foederis Turcici 784—785; eius virtus 785. *Moldavia*, pars Valachiae orientalis 209; a Polonorum invasione ope Hungarorum atque Turcarum liberatur 211—212. *Olahus* Nicolaus Archiepiscopus Strigoniensis, ex matre Maria, Iohannis Hunyadi sorore prognatus 694. *Radul*, Michaele interemto, Vaivoda Valachiae Transalpinae 785; Mosem Scytham Transilvaniam adfectantem profligat 785. *Valachi* olim et Getae dicti 209; Romana lingua, sed corrupta utuntur 210; cum Turcis varia fortuna bellant 210; horum bellorum finis tributum 210. *Valachia*, eius pars Moldavia nunc, olim Dacia dicta 209; eius fines 209; a Polonis invaditur. Hungaris Valachorum partes tuentibus 210; Ludovico I. mortuo ab Hungaris deficit 646; a Iagellone Rege Poloniae, in clientelam accipitur 646; a Rege Sigismundo iterum ad obsequium reducitur 647; *Zuchva*, sedes Vaivodae Moldaviae, a Solymanno I. expugnata et direpta 412.

Tom. III. Ioannis LUCII, Dalmatae Triguriensis De regno Dalmatiae et Croatiae Libri VI. (Şi alte 14 opere despre Croatia.)

După Indice: Moldavia quaenam regio 461. *Moldovlachia*, quaenam Valachiae pars? 461. *Morovlachi*, id est *nigri Latini*, iidem, qui Morlaci 459; iis opponuntur *Bili-Vlahi*, id est *albi Latini* 459. *Muntena* Vlachia quaenam 461. *Mysii*, postea *Vlahi* nominati 455. *Olasz*, a Pannonibus Vlachorum aborigines dicti 456; hinc nomen *Olahi* sive corrupto demum *Vlahi* 456. *Rumeni*, nomen Vlahorum, quo se ipsos insignunt, quia Romanos se gloriantur 459. *Valachia* duplex, *occidentalis*, seu minor dicta *Ugrovlachia*, *transalpina superior Muntena*, idest montana et *orientalis*, seu maior, dicta olim *Maurovlachia* nunc a Turcis *Carabogdania*, a Slavis *Moldovlachia* 461. *Vlahi* quinam? 391; olim pastores, montana incolentes dicebantur 451; qui *Thessalici* dicuntur, cum *Dacicis* eiusdem sunt originis 454—455; olim *Mysii* nominati 455; etiam *Bulgari*, a Graecis ita dicti 455—456; eius nominis origo inquiritur 456—460; eorum lingua latina corrupta est 459, 460; charactere Bulgarico vel Slavico, Cyrilliano dicto utuntur 461. *Vlachia magna*, quaenam regio? 455.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1747 **Győr** **412**

Schediasma geographico-historicum Hungaros Intra, et inprimis extra Hungariam, Per universum, qua terrae nostrae patet, orbem habitabilem *Degentes* VIII. segmentis Succincte repraesentans. Authore Josepho TORKOS.

Jaurini. In 8⁰ pag. 51. (Extras din „Calendarium Iaurinense" pe anul 1747.)

Din cuprins: Segmentum III. De Hungaris extra Hungariam, sigillatim in Ditionibus Turcicis, Moldavia utpote et Bessarabia de-

gentibus. (§ 35—53) Segmentum VII. De Hungaris extra Hungariam sparsim in Valachiae ducatus latitantibus. (§ 109—111)

Autorul produce două scrisori ungureşti ale unui Ungur care slujea de doi ani la un boier în Iaşi, cu date bune despre viaţa ceangăilor din Moldova, precum şi o altă scrisoare din Ţara-Românească, din care aflăm, că între popii din mănăstirea catolicilor dela Câmpulung şi dela Bucureşti se aflau câţiva cari vorbeau şi slujeau ungureşte. (Scrisorile nedatate sunt publicate şi în traducere latinească.)

Aflăm în carte şi amănunte despre misiunea iezuitului Carol *Péterffy* în Moldova, din anul 1743, despre care autorul pomeneşte astfel: Deserviunt huic argumento ea, quae doctissimus R. P. Carolus Péterfi S. J. Theologus in missione sua, qua post varias Hungariae et Transylvaniae peragratas partes per Moldaviam in Bessarabiam usque penetravit, expertus est. Deprehendit is occasione religiosi hujus itineris, in utraque commemoratarum regionum, varios pagos, prout hominum Hungarico sermone loquentium haud mediocri multitudine; ita sigillatim iisdem plerisque suae professione addictis, refertos, quorum singuli, pabulum sacrum lingua Hungarica proponendum esurientes, in occursum viri zelosissimi, ex suis latebris per varia agmina prodeuntes, magna veneratione et fervore animi praedicatum sibi idiomate Hungarico verbum hauserunt, denique eum inter plurima vota et comprecationes filiales dimiserunt. (§ 42)

Mus. Nat. Budapest.

413 **Košice** **1747**

Anonymi Belae Regis notarii, Historia Hungarica de septem primis ducibus Hungariae, Ad usum, et utilitatem publicam ex Codice M. S. membranaceo Bibliothecae Augustae Vindobonensis primum anno superiore in lucem data, nunc vero honoribus Perillustris Domini, Stephani Ternyey de Kiss, et Útasterenye, Dum in Alma Episcopali Societatis Jesu Universitate Cassoviensi. Per Rev. Patrem Franciscum Xav. Esterreicher è Societate Jesu, AA. LL. Philosophiae Doctorem, ac in Physicis Professorem Ordinarium. Prima AA. LL. Philosophiae Laurea ornaretur A Condiscipulis Neo-Baccalaureis Dicata. Anno MDCCXLVII. Mense. Junio, Die...

Cassoviae. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ mic foi 4 şi pag. 110.

Prima ediţie în volum special a cronicei lui Anonymus care vorbeşte şi de Valachi.

Aluzia din foaia de titlu se referă la ediţia lui Schwandtner din 1746 (de sub 411) în fruntea publicaţiunii sale de izvoare privitoare la istoria Ungurilor.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1747 **Cluj** **414**

ANONYMI Belae regis notarius Historia Hungarica etc.

Claudiopoli. Typis Academicis Soc. Iesu. In 8⁰ mic foi 2 şi pag. 110 + foi 2.

Ediţie de titlu a ediţiei anterioare tot din acest an (sub No. 413) cu o nouă foaie de titlu cu data de August 1747 şi impresul: Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu.

Nomina DD. Neo-Doctorum: D. Moyses *Dragossi* Nobilis Valachus Tordensis ex Comitatu eodem.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1747 **Trnava** **415**

Nicol. SCHMITTH: Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli, cum epitome principum Turcarum. Partes 9.

Tyrnaviae, 1747—52. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ mic foi 6 şi pag. 340; pag. 325, 344, 295, 240, 223, 238, 180 şi 240.

Cuprinsul la ediţia mai complectă din 1760 de sub No. 472.

Muz. Ardelean Cluj şi alte exemplare.

1747 **Košice** **416**

Syntagma Juris Ungarici *complectens* una peculiares Principatus Transylvaniae Leges *in usum cumprimis* tyronum juris patrii *collectum*, et *excusum*.

Cassoviae, Annô M.DCC.XLVII. Typis Academicis Societatis JESU. In 12⁰ pag. 380 + Index syntagmaticis.

Din cuprins: De Novellis Transylvaniae statutis. *Decima*. Tum a Valachis, tum ab aliis omnibus, *specialiter non exemptis*, in toto regno Transylvaniae, *indifferenter* Decimae exigantur: scilicet quoad *Vinum*, frumentum, *legumina*, *porcos*, *oves* et *apes*. (p. 232) Jobbagyones. (p. 236—239)

Semnalăm aceste capitole, scoase din Pravila adăogită a Ardealului, pentru adeverirea faptului că între locuitorii români şi de alte neamuri din Ardeal nu era nici o deosebire în faţa legii ţării.

Autorul nenumit: P. Ladislaus RÉPSZÉLI e Soc. Jesu.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1748 **Buda** **417**

Josephi Innocentii DESERICII Hungari Nitriensis Clerici Regularis Scholarum Piarum *De* Initiis ac Majoribus Hungarorum Commentaria etc. Tom. I—V.

Budae in Hungaria, An. MDCCXLVIII—MDCCLX. Typis Veronicae Nottensteinin, Viduae. In 2.⁰ (Cu negru şi roşu.)

Prefața: Dabam Romae Kal. Feb. MDCCXLVI.

Din cuprins: Valachi dicti etiam *Blochi*, aut *Blachi*; unde orti? (Tom. I. p. 22—23)

Autorul terminând „Liber II" al cărții face deodată (p. 211) următoare declarație: Enimvero Summus universae Christi Ecclesiae Pontifex Benedictus XIV. ineunte hoc anno 1746, nobis (immeritis quidem) provinciam imponere dignatus fuit, ut ad Principem Valachiae D(ominum) Constantinum Scarlatum, vetusto Maurocordatum Genere profectum, ejus potestate quibusdam de caussis pergeremus. (Romae X. Kal. Aprilis MDCCXLVI.)

Învățatul piarist ungur Iosif *Desericzky* a fost ales și trimis de Papa la chemarea eruditului principe Scarlat Mavrocordat, de sigur, pentru a continua scrierea Istoriei Românilor, începută de câțiva ani de iezuitul Carol Péterffy. A și plecat împreună cu doi tovarăși ai săi, Norbert *Conrady* și Iacob *Koza*, dar înainte de a ajunge la București, mitropolitul (temându-se poate de vreo propagandă catolică) le-a făcut atâtea piedeci, că au fost nevoiți să se întoarcă — în 1748 — în Ungaria.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

418 **Trnava** **1748**

Rudimenta geographica etc.
Tyrnaviae, 1748. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

419 **Sopron** **1748**

GYÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix.
Sopronban, 1748. Nyomt. Siesz Jóseph által. In 8° mic foi 76.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

420 **Halle** **1748**

Martin SCHMEIZELS Erläuterung Gold- und Silberner Müntzen von Siebenbürgen welche zugleich auch die merkwürdigſten Begebenheiten des XVI, XVII, und XVIII, Jahrhunderts in ſelbigem Fürſtenthum zu erkennen giebet. Herausgegeben und mit einer Vorrede begleitet von Michael Gottlieb Agnethler.

Halle, im Magdeburgiſchen, 1748. In 4° pag. XII și 96. Cu 8 tabele în aramă.

Prefața: Halle, auf der königl. Preuszl. Friedrichs-universität den 7-ten Febr. 1748.

Autorul sas din Ardeal, în legătură cu monetele ardelene dă o întreagă biografie a principilor Ardealului, citând mult lucrările an-

terioare, ca a lui *Tröster*: Alt-und Neu-Dacia, a lui *Köleseri*: Auraria Dacica şi altele, pe lângă cari are şi observări personale despre cele ce expune în ordine cronologică.

Din cuprins: Galbenul lui Sigismund Báthory cu titlul de: „Transilvaniae, Moldaviae et Walachiae Princeps" din 1596—1597 (p. 29) medalionul lui din 1596 cu vederea asediului cetăţii Timişoara (p. 36) talerul său din 1597 (p. 37) galbenul principelui Andrei Báthory cu inscripţiunea: „Transilvaniae, Moldaviae et Valachiae Princeps" din 1599 (p. 39) medalia Braşovului (Clippe) din 1601 după victoria lui Sigismund Báthory asupra lui Mihai-Vodă (p. 41) Grabschrift des Walachen 1601 (epitaful său de poreclă p. 42) medalia generalului Basta din 1601 pe revers: Vallachia Profligato Siculo Devicto Dacia Recuperata 1603 (p. 45) talerul lui Gabriel Báthory din 1610 cu titlul de: Transilvaniae et Valachiae Transalpinae Princeps. (p. 59—60)

Anexat: tabele cu desenurile a 52 monede, dintre cari mai amintim medalia mare a împăratului Rudolf II cu inscripţia „Victoria Dacica" din 1600. (Tab. II No. XI.)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1748 **Bratislava** **421**

Introductio *in* orbis hodierni Geographiam ad adcuratissimas quasque calcographorum tabulas, methodo quantum eius fieri licuit facili, directoque ordine, adnexa simul naturalis atque civilis regnorum habitus descriptione, *Opera ac studio*, Ioannis Tomka Szászky, usibus nobilis adolescentiae accommodata. Praefactus est, de fatis geographiae priscis ac recentioribus Mathias Belius, Regiarum Societat. Scientiar. Londinensis, Berolinensis, Olomucensis, atque Latinae Ienensis collega.

Posonii, M DCC XLVIII. Litteris Francisci Antonii Royer Typographi. In 8⁰ foi 17 şi pag. 832 + Index.

Prefaţa: Pisonii ex Museo suburbano, Anno MDCCXLIIX. Calendis Augusti.

Din cuprins: De Valachia magna, *Idest* Valachia Transalpina, Moldavia. (p. 553—557) De Tartaria Europaea, *Seu* Bessarabia, et Tartaria minore. (p. 557—559)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1749 **Győr** **422**

Bipartita cynosura *universi* Juris Ungarici *de* rebus, actionibus, *et* personis: a felici regimine S. Stephani, Primi Regis Ungarorum, ad moderna usque Tempora, ... Articulos quippe Diaetales Anni 1741. inclusivè ... Methodicè exhibens etc. Pars I.

De rebus, et actionibus. Pars II. De personis, *et* familiis: decretalibus, Seu in Decreto Generali, Inclyti Regni Ungariae. Partiúmque eidem annexarum, Contentis.

Jaurini, 1749. Typis Greg. Joan. Streibig. Privil. Reg. Episc. Typogr. In 4° foi 13 şi pag. 430 + 144. Cu Indice.

Preţaţa din vol. II. Dabam Jaurini, Festo Convers. S. Pauli 1749. Autorul nenumit: R. P. Joannes SZEGEDI e Soc. Jesu.

Din cuprins: Vol. I. *Valachi.* Commissionem Generalem, pro restitutione *Valachorum* regnicolis, Croatiae et Sclavoniae fienda; vide 1618 art. 32; 1630: 24; 1635: 33; 1638: 51; 1655: 66; 1659: 91; 1662: 45; 1681: 63. De his multa *Valvasor*, in Historia Carnioliae.

Valachis *reditus* a Turcis non concedatur 1638: 53. His potissimum constant celebres illi *Pandurones*.

Privilegia *Valachorum*, regno praejudiciosa, *cassantur* 1635: 40; 1659: 90; 1681: 64.

Sijelbergenses (Croatis Samberek) ad confinia Carnioliae, tam Regiam, quam regni *dicam solvant* 1647: 52.

Valachorum in Ó-Szék commorantium excessus coërcendi 1659: 92; 1662: 46. Eorundem possessio *translocetur* 1681: 65.

Valachi in Hungaria, Croatia, et Sclavonia *Dominis* terrestribus *subjaceant*; iisdemque *Terragium* seu *Nonam* praestent; Ecclesiae vero *Decimas* 1604: 14; 1608: 9 post Coronationem.

Valachi districtuum Berettyó, Besztercze et Lakság (ex Transalpina et Transylvania sensim profugi) an Decimas solvere debeant episcopo Varadinensi Rex decidet 1723: 85. (p. 414—415)

Vol. II. Ladislaus *Csáky* commissarius in negotio Valachorum in Sclavonia 1630 art. 24. (p. 22) Adamus *Cziriáky* commissarius Commissionis Varasdiensis pro incorporatione Valachorum 1655: 66. (p. 26) Nicolaus *Dersffy* conqueritur contra Valachos, ex ditione Turcica in Sclavoniam profugos 1604: 14. (p. 29) Franciscus *Dersffy* idem 1604: 14. (p.30) Bartholomaeus *Drágffy* de Belthök, wayvoda Transylvaniae et Comes Siculorum sub Uladislaus II anno 1495, et Banderiatus 1498: 22. Ioannes *Drágffy* de Belthök Dapifer sub Uladislaus II anno 1514. (p. 33) Comitis Georgii *Erdődy* de Monyorókerék coloni Valachi sub castro Liudbreg, cum pagis quinque, per alios abalienati reddantur et transfugae coloniis restituantur 1659: 91. (p. 39) Franciscus *Ergelius* episcopus Wesprimiensis, commissarius in Sclavonia ratione Valachorum 1618: 32. (p. 40) Andreas *Farkas* iudex nobilium, commissarius pro incorporatione Valachorum 1655: 66. (p. 44) Paulus *Hoffmann* episcopus Quinqueecclesiensis, commissarius pro incorporatione Valachorum 1655: 66. (p. 52) Caspar *Lippay* iudex Jud. Curiae protonotarius commissarius in negotio Valachorum 1635: 33. (p. 73) Thomas *Mikulich* Personalis Praesentiae Locumtenens, commissarius in negotio Valachorum in Sclavonia 1635: 33 et 1647: 46. (p. 81) Annae Elisabethae *Moscon*, consortis Eberhardi ab Auerspergh coloni Valachi sub castello Raszinia, cum pagis octo abalienati restituantur, transfugaeque coloniis suis reddantur 1659: 91. (p. 82) Caspar *Orechóczy* Vice-Banus Croatiae, commissarius in negotio Va-

lachorum in Croatia 1647 : 46. (p. 90) Benedictus *Pakay* Personalis Praesentiae Locumtenens, commissarius ratione Valachorum in Croatia et Sclavonia 1618 : 32. (p. 92) Stephanus *Sárkány* Ispector fabricae praesidii Szalavár, commissarius in negotio Valachorum in Sclavonia 1630 :24. (p. 114) Ioannes *Szakmárdy* de Diánkówcz Protonotarius Sclavoniae, commissarius Valachorum in Sclavonia et Croatia 1647: 46. (p. 119) Caspar *Szunyog* commissarius pro incorporatione Valachorum 1655 : 66. (p. 127) Ioannes *Telegdi* archiepiscopus Colocensis, commissarius in negotio Valachorum 1630 : 24 ; 1635 : 33 et 1638 concl. (p. 129) Comes Georgius de *Zrinio* commissarius contra Valachos e Turcica ditione in Sclavoniam profugos 1604 : 14. (p. 143) Comes Nicolaus de *Zrinio* commissarius Commissionis Valachicae in Sclavoniae et Croatiae 1647 : 46 et 1649 : 30. Comiti Petro a *Zrinio*, ratione certi pagi Valachici, Gomerie vocati, competens satisfactio impendatur 1659 : 96. (p. 144)

Syllabus indigenarum, in veros, ac indubitatos Ungariae cives, per Articulos Diaetales legitime receptorum, ac incorporatorum : Georgius Stephanus Moldaviae Vaiwoda 1659 art. 133.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1749 **Cluj** **423**

In idola orbis terrarum actio continuata. Honoribus... AA. LL. et Philosophiae Neo-Doctorum cum per R. P. Andream Peringer, è Soc. Jesu... in Universitate Claudiopolitana... suprema Philosophiae laurea ornarentur a Spectabili facultate oratoria oblata.

Claudiopoli, 1749. Typis Academicis Soc. Jesu. In 12⁰ pag. 132.

Autorul nenumit : P. Ladislaus DOBRA S. J.
Sommervogel vol. III p. 108.

1749 **Buda** **424**

Országunkban kárt-tévő száskák tábora, tudni-illik : Istennek igaz itéletéből Magyarországban és Erdélyben s környülünk lévő szomszéd-tartományokban is támadott számtalan száskák serege által lett károknak együgyü versek által-való lerajzoltatások : A mely mind nékünk mostan élőknek s mind a következendő nemzetségnek emlékeztetésre és megintésre két siralmas acrostikumokba foglaltatott 1748-ik esztend. Most ismét másodszor kiadattatott.

Budán, 1749. Veronika Nottensteinné özvegynél. In 12⁰ foi 8.

Descrierea în două „acrostihe" în versuri a pagubelor pricinuite în Ardeal de lăcustele venite din Moldova şi Ţara-Românească.

Este ediţia a doua, însă ediţia întâia este necunoscută.

Mus. Nat. Budapest.

425 **Halle** **1749**

A' geographiai tudománynak elsö kezdete.

Halában, M DCC XLIX. Esztendöben. Nyomt: Christ. Frid. Nathán Fürst, a'Frideric. Akad. typograph. által. In 16⁰ foi 12 şi 378+Index.

Prefaţa: Halában Majusnak 8. Napján, az 1749. Esztendöben.

Din cuprins: Erdélyországról. (p. 320—326) Oláh-országról. (p. 328—329) Moldva-országról. (p. 329—330) Bessarabia. (p. 337)

Autorul nenumit e BARANYI László din Debrecen.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

426 **Halle** **1749**

Magyarország Históriájának rövid Summája, mellyet Hazájához valo szeretetéből irt TSATÁRI János Debretzeni Magyar.

Nyomtattatott Hálában, 1749 esztendőben. In 8⁰ pag. XXIV şi 280.

Din cuprins: Cumania vagy Kun-ország. (p. 18) Oláh-Ország és Moldva. (p. 22) Az oláhok.) p. 43—44)

Există exemplare având titlul tipărit cu negru şi roşu şi cu numele autorului scris bine, aşa: Csatári.

După *Trausch* (vol. III p. 197) datele istorice sunt luate de autor din manuscriptul lui Martin S c h m e i z e l, care a murit cu doi ani mai înainte, fiindcă autorul şezând în Halle, la una din fiicele lui Schmeizel, scrierile lui i-au stat la dispoziţie.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

427 **Košice** **1749**

Bellici Cassoviae *simul et* Superioris Hungariae praetores *seu* Generales Sub Austriacis Regibus seculo septimo decimo . . . *Promotore* R. P. Georgio OLSAVSZKY, e Soc. Jesu, AA. LL. et Philos. Doctore ejusdemque Professore emerito, *Anno M.DCC.XLIX. Mense Augusto, Die* 21.

Cassoviae, Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ foi 2 şi pag. 58.

Din cuprins: Georgius Basta sub Rudolpho II. (p. 3—43)

In acest capitol autorul descrie pe larg amănuntele relaţiilor lui Basta cu Mihai-Vodă, până la moartea acestuia, în 1601, după autori disponibili.

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1750 **Sibiu** **428**

Röviden Egybe-Foglalt Gyermekek' Geographiája, Ötvenkét Részekre, vagy Letzkékre osztatva, és ahhoz szükséges Chartákkal el-készíttetve, Frantzia Nyelven iratott Lenglet du Fresnoy Apát-Ur által. *Az-után, az Ifjaknak Hasznokra Németre fordíttatott, újobban meg-vi'sgáltatván, sok Részeiben meg-világositttatott, nem-kevés hasznos* Toldálékokkal *meg-bővíttetett, és kivált a' Németek' véle-való Élésekre intéztetett.* Most pedig, Bétsi múlatásában, a' Magyar Tanúló Gyermekek', 's kiváltképen Maga Fiának jövendő oktattatására nézve, Magyar Nyelven ki-adatott G. Gyalakuti Lázár János Erdélyi Három Nemzetekből-álló *Statusok' Praesidense által,* MDCCL. *Esztend[őben.]*

Szebenben Nyomtt. Sárdi Sámuel által. In 8⁰ foi 2 şi pag. 170 + tablă de materie.

Din cuprins: XI. Erdélyről. (p. 29—32) XXXVIII. Az europai Török-országról: Moldavia, Valachia, Bessarabia. (p. 133)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1750 **Trnava** **429**

Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli, pars quinta ... *Promotore* Rev. P. Nicolao Muszka ... à Physicis Condiscipulis dicata, *Annô Salutis M.DCC.L. Mense Majo, die 12.*

Tyrnaviae, 1750. Typis Academicis S. J. In 8⁰ mic foi 4 şi pag. 240.

Cuprinde istoria sultanului Mahomed IV dintre anii 1671—1683 cu multe amănunte privitoare la Români şi Ţările Române, mai cu seamă despre campania regelui Ioan Sobieski în Moldova din 1673 (p. 34—38) şi altele.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1750 **Cluj** **430**

Andreae Maximiliani Fredro *Castellani Leopoliensi,* Norma Principum Christianorum ... *Promotore* R. P. Stephano Kaprinai è Soc. Jesu ... Anno M.DCC.L.

Claudiopoli. Anno M.DCC.L. Typis Academicis Societ. Jesu. In 8⁰ foi 5 şi pag. 164.

Dedicaţia: Honori Illustrissimi ac eruditi Domini Comitis Francisci *Kornis* de Goencz Ruszka. AA. LL. et Philosophiae recens creati Baccalaurei. Seminarii Sancti Josephi Convictoris. Claudiopoli ex aula Accademica XIII. Julii M.DCC.L.

Textul dedicaţiei glorificând pe strămoşii tânărului laureat, spune între altele : Casparis Kornis virtuti debetur Michaelis Valachiae principis in Transilvaniam crudeliter grassantis compressa tyrannis et audacia, cui victima ceciderat Wolfgangus Kornisius, Casparis Germanus, bello pariter clarissimus, cum patria pro libertate impio se se Valacho palam objiceret fidelis in Principem, pius in patriam.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1750 Cluj 431

Gesta S. Nicetae Veteris Daciae Episcopi et Apostoli . . . *Promotore* R. P. Stephano PONGRACZ è S. J. . . . a Rhetoribus Claudiopolitanis dicata *Anno* M.DCC.L. *Mense Julio, Die 28.*

Typis Accademicis Societatis Jesu Anno MDCCL. In 8⁰ foi 4 şi pag. 76.

Nomina offerentium : Sigismundus Tatrosi de Tatros è Convictu Nobilium.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1750 Wien 432

Topographia magni regni Hungariae, olim a quodam Societatis Jesu sacerdote conscripta, nunc studio cujusdam ex eadem Societate sacerdotis emendata et aucta.

Viennae, 1750. Literis Leop. Joan. Kaliwoda. In 2⁰ pag. XII şi 590 + foi 6 şi un cadru-frontispiciu în aramă.

Autorul, la care se face aluzie în titlu este Michael BONBARDI, iar prelucrătorul cărţii este tovarăşul său ungur I(osephus) Trsztyanszky S. J.

Cuprinsul cărţii vezi la descrierea ediţiei prime din anul 1718 sub No. 295.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1750 Frankfurt am Main 433

Introductio *in* orbis hodierni geographiam . . . *opera ac studio* Joannis TOMKA Szaszky . . . Praefatus est, de fatis geographiae priscis ac recentioribus Matthias Belius etc.

Francofurti et Lipsiae, M.DCC.L. Apud Petrum Conradum Monath. In 8⁰ foi 18 şi pag. 832 + Index.

Din cuprins : De Transilvania. (p. 505—526) De Valachia Magna, id est Valachia Transalpina, et Moldavia. (p. 553—557) De Tartaria Europaea, seu Bessarabia, et Tartaria Minore. (p. 557—580)

Prefaţa : Pisonii ex Museo suburbano, Anno MDCCXLIIX. Calendis Augusti.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1751 **Győr** **434**

Andreas II. dictus Hierosolymitanus, rex Ungariae decimus nonus: Saxonum in Transylvania, libertatis assertor: Secundùm tenores Privilegiorum, Iisdem clementer elargitorum, addita Praxi, et Usu moderno Ipsorum; *Calamo Juridico, Historico-Critico* adumbratus: ac *Eruditis* Ungariae, et Transylvaniae, Vicinarumque Provinciarum, praesertim verò DD. Jctis, in strenam Anni MDCCLI. *Honorificè oblatus.*

Jaurini, Typis Gregorii Joannis Streibig. In 8⁰ mic foi 39 nepaginate.

Din cuprins: § 14. Episcopatus Milkoviensis. § 60. De usu silvarum et aquarum, quas jam prius Blaci seu Valachi absque donatione regia possidebant; § 61. Rutheni et Valachi in Transsylvaniae finibus, ut possessione, ita incolatu antiquiores Saxonibus. § 62. Lingua *Blacorum* seu *Valachorum* non multum a *Calabrica* Italiae differt. De Blacis, seu Valachis, Bloch-is, Olách-is, Romun-is. § 65. Diploma Caesaris Leopoldi pro unione gentis Valachorum, Graecorum et Ruthenorum in Transylvania. (Viennae, 16. Februarii 1699) § 66. Valachi in *Terra Regia* Saxonum subditi. Valachis in Transylvania tolerati.

Autorul nenumit este: Joannes SZEGEDI S. J.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1751 **Trnava** **435**

Oratio Excell. ac Illustr. Comiti Ludovico de Batthyán, perpetuo in Német-Ujvár, regni Hungariae palatino, etc. onomastico D. Ludovici die veneratione devotissima oblata ab Academico Soc. Jesu Collegio Tyrnaviensi, adeptam nuperis regni comitiis dignitatem pro-regiam gratulante.

Tyrnaviae, 1751. Typis Academicis Soc. Jesu. In 2⁰ foi 20.

Autorul nenumit: P. Ladislaus DOBRA S. J.

Mus. Nat. Budapest.

1751 **Trnava** **436**

Historia regni Hungariae ab anno seculi decimi septimi sexagesimo quarto ad annum ejusdem seculi octuagesimum primum. Authore Francisco KAZY, Societatis JESU Sacerdote; etc.

Tyrnaviae, MDCCLI. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 6 și pag. 279.

Ediție de titlu a tomului III al operei din anul 1737 (de sub No. 366) cuprinzând istoria anilor dintre 1664 și 1681.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

437 **Cluj** **1751**

Manuale jurisperitorum Ungariae... *Promotore* R. P. Stephano MÓRE è Soc. Jesu etc. Anno M.DCC.LI. Mense Junio Die XXII. Claudiopoli, Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ mic foi 32 şi pag. 106.

Nomina promotorum: Demetrius Kassai, Nob. Valachus Kassaiensis ex Comit(atu) Szolnok interiori. Georgius Velkány, Nobilis Valachus Balásfalvensis ex Comit(atu) Albensi. Theodatus Abrahami, Civis Moldavo Armenus Foxiniensis.

Autorul nenumit este Ioannes SZEGEDI S. J.

Muz. Ardelean, Cluj. No. 38895 şi 96673.

438 **Bratislava** **1751**

Regn(um) Hungariae. (In partes II et comitatus LII divisum.) Posonii, 1751. In 8⁰ oblong.

Mic atlas geografic cu 5 hărţi în aramă (format 15×19 cm.) colorate cu mâna, prima reprezentând şi Transilvania, Valachia, Moldavia.

Foaia de titlu este un tablou în aramă, reprezintând pe regina Maria Terezia, şezând pe tron şi înconjurată de patru nemeşi unguri, pe chenarul tabloului cu stemele provinciilor Ungariei şi între ele: Valachia, Transilvania, Moldavia.

Mus. Nat. Budapest. Mappae.

439 **Halle** **1751**

Index Bibliothecae res Hungariae, Transilvaniae vicinarumque provinciarum illustrantis, quam Martin. SCHMEIZEL... instruxit, Michael Gottlieb Agnethler... Cod[icibus] praecipue MSStis auxit, nuper autem munificentia Magnifici Transilvanorum Metropolitanae Urbis Senatus Cibiniensium Bibliothecae publica consecravit.

Halae propter Salam, MDCCLI. Ex officina Kittleriana. In 8⁰ pag. 51.

Din cărţi şi manuscrise privitoare la istoria ţărilor române învăţatul Schmeizel posedă următoarele:

In 4-to: Iohannis Gradelehnii Ungarisch- Siebenbürgisch-Moldau- und Walachische Chronica. Frankfurt, 1665. (p. 15) Neue Zeitung, was in Siebenbürgen, Walachey und Moldau im April und May sich zugetragen, 1595. (p. 20) Denkwürdige Zeitungen aus Ungarn, und sonderlich von des Landes Siebenbürgen plötzlichen Veränderung, 1599. (p. 20) In 8-vo: Leonhardi Gorecii Descriptio

belli Ivoniae in Moldavia, 1578. (p. 23) Iohannis Lasicii Historia de ingressu Polonorum in Valachiam, 1578. (p. 23) In 12-mo: Valentini Franckii Bericht von denen Einwohnern in Siebenbürgen, 1696. (p. 25.) Continuatio I. In folio: Fragmentum de victoria Principis Valachiae adversus Turcos, 1599. (p. 30) Martini Schmeizelii Anecdota ad Hungariae ac Transilvaniae statum historiae. 10. Nicolai Bassarabae principis Valachiae privilegium donationis Io. Hehern Germano factae, 1569. (p. 34) 32. Columba Noae cum ramo olivae, sive amphora aquae ad Hungariae et Transilvaniae incendium extinguendum, et ad pacem sinceram ac perpetuam Germanis, Hungaris, Transilvanis, Turcis, Valachis et Moldavis procurandam, 1704. Manuscrisul contelui Niculae Bethlen. (p. 35) 38. Inscriptiones et chronostica in viarum undecim horarum vehicularem ex Transilvania in Valachiam apertam, cum elegia fluvii Alutae, 1717. (p. 36) 45. Epithalamium in nuptias Georgii Cantacuzeni principis Valachiae, auctore Marco Fronio Coronae, die 8. Martii 1709 celebratas.[1] (p. 36) Valachia subterranea in epistola ad Samuelem Köleserium per Michaelem Schendo Vanderbeck descripto, 1720. (p. 36.) In 4-to: Ioanni Filstichii Schediasma de Valachorum historia, 1743.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

[1] După *Trausch* (vol. I. p. 356) această operă a rămas în manuscris şi are anul nunţii 1689 nu 1709.

1751 **Trnava** **440**

Ioannes SZEGEDI: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc. Tyrnaviae, 1751. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ mic pag. 856 şi Indice. (Cu negru şi roşu.)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1752 **Trnava** **441**

Archiepiscopi Strigonienses Compendio Dati etc. Tyrnaviae. Anno MDCCLII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 3 şi pag. 245. (Cu negru şi roşu.)

Din cuprins: Nicolaus Oláhus, Archi-Episcopus Strigoniensis XLVIII. (p. 105—106)

Autorul nenumit: P. Nicolaus SCHMITTH e Soc. Jesu.

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1752 **Trnava** **442**

Palatini regni Hungariae bello paceque Clarissimi, e diversis scriptoribus Patriis, Exteris, Diplomatibus, aliisque instrumentis literariis eruti, Ac Perbrevi Narratione A Primis tem-

poribus SANCTI STEPHANI Hungarorum Regis, Ad nostram usque aetatem cum accurata Chronologia deducti.

Tyrnaviae, Anno MDCCLII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 4 şi pag. 220. (Cu negru şi roşu.)

Pe contrafoliu : Dum. . . assertiones ex universa philosophia . . . Anno Salutis MDCCLII. Mense Julio Die . . . publice propugnaret . . . Praeside, R. P. Ignatio Saigho, e Soc. JESU . . . Professore emerito etc.

Din prefaţă aflăm că opera a fost scrisă pe baza manuscrisului din 1658 al lui Caspar Jongelinus de Lambertinis, Abbas Eussersthalensis, et Historiographus Regius, adăogită cu multe date noui.

Autorul expune biografia celor 95 palatini, dintre cari amintim pe următorii cari au umblat prin ţările române ori au avut vreo legătură cu Românii: Philippus Drugeth de Homonna în 1330 în Valachia. (p. 65) Nicolaus de Gara în 1371 în Valachia. (p. 76) Michael Országh de Guth în 1467 şi 1468 în Moldova. (p. 99—100) Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis, Locumtenens Regius. (p. 143—146)

Mai e de notat că autorul citează actul de danie al regelui Bela IV dat în 1247 cavalerilor Teutoni (Equitibus Hierosolymitanis, vulgo Crucigeris in Hungaria) pe care l-a avut în mâni, purtând între demnitarii ţării, numiţi la sfârşitul documentului pe: Zeneslaus Vaivoda Valachorum. (p. 42)

Autorul nenumit este P. Nicolaus MUSZKA S. J.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

443 Trnava 1752

Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli pars octava. . . *Anno Salutis M.DCC LII. Mense Junio Die 6.*

Tyrnaviae, Typis Academicis Societatis JESU. In 8⁰ mic foi 4 şi pag. 180.

Ediţia mică a operei Iezuitului Nicolaus SCHMITT cu descrierea evenimentelor dintre 1690—1695.

Din cuprins : 1690. Insemnări bune despre intrarea lui Thököly în Valachia şi năvălirea sa în Ardeal, unde fu bătut, cu moartea multor Români cari se aflau în oştile sale primite dela Turci.[1] (p. 14—16) Evenimentele din Moldova. (p. 40—41) 1691. Tormenta Valachiae principis filio Galatae. (p. 47) Lucruri petrecute în Dacia şi

[1] E gregariis feruntur cecidisse mille ducenti. E Praefectis praeter Michaelem Teleki . . . Pallizanus nobilis Valachus, suorum perfidiam exosus, nuper in Caesaris castra transgressus . . . et eius caput pro Valachiae Principis tentorio defixum, suorum oculos pavit.

Valachia. (p. 76—79) Fuga voevodului Moldovei.[1] (p. 87—88) Pătania voevodului Valachiei la Poartă.[2] (p. 95—96) 1693. Tătarii în Valachia. (p. 149)

Mus. Nat. Budapest. Balc. 3507/g.

[1] Jannina Princeps Moldaviae Turcarum amicitiae innexus, metropoli sua Jassio deserta imminentem tempestatem maturata fuga evasit, atque e longinquo fumantis patriae ruinas aspexit.

[2] Valachiae Principis mandatum erat, ut quantum copiarum contrahere posset, Tökölii vires augeat, ac quoquo modo obsessae urbi opem afferat. Imperium distulit sive sponte sua, sive domesticis turbis, quarum authores extitere Mironaska Scriniorum magister, seu cancellarius, et Princeps filius in fortunas parentis, et vitam imminens. Minoraska cum non paucis securi percutitur. Princeps Adrianopolim dilapsus accusationem Tökölii eo validus firmavit, quo solidioribus in speciem argumentis Patris fidem, integritatemque suspectam reddidit. Ad dicendam causam, Adrianopolim evocatus Valachus, sex primarios suae provinciae viros cum muneribus ablegat, a quibus exposito vitae, fortunarumque periculo a suspicione perfidicae adeo feliciter exemptus est, ut propius supplicio fuerit filius, qui supplicium intentaverat.

1753 **Trnava** **444**

Palatini regni Hungariae bello, paceque Clarissimi ... *Demisissime oblati* a Reverendo *ac* Perillustri Domino Stephano Babinay de Monostor ... Anno M.DCC.LIII. Mense Majo, Die 13.

Tyrnaviae, Typis Academicis Societatis Jesu. In 2^0 foi 4 şi pag. 220.

Ediţie de titlu a celei din 1752 sub No. 442.
Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1753 **Cluj** **445**

Principes Transylvaniae *Honoribus* Spectabilium, Reverendorum, Nobilium, Ac Eruditorum *Dominorum*, *Dominorum* neobaccalaureorum *cum* In Alma, ac Regio-Principali Academia S. J. Claudiopolitana *promotore* R. P. Paulo Sandor e Societate Jesu, AA. LL. et Philosophiae Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, Prima AA. LL. et Philosophiae Laurea ornarentur, Ab Illustrissima Poësi Claudiopolitana *D. D. D.* Annô M.DCC.LIII. Mense Julio Die.

Claudiopoli, Typis Academicis Societatis Jesu. In 16^0 pag. 69.

Din cuprins: Elegia V. De Andrea Bathori Cardinali, qui postquam Sigismundus contra fidem Caesari datam recepit Transylvaniam, iterum vero cedere cogitavit, evocatus ex Prussia nunc Polonicae ditionis Provincia Principatum iniit, sed a Michaële Valachiae Trans-

alpinae Vajvoda victus, et caesus est. (p. 31—38) Elegia VIII. De Gabriele Bathori, Qui ingentem Cibinii stragem edidit et post caedem, quam a Vajvodis Valachiae, et Moldaviae tulit, multos suo litavit furori. (p. 46—51) Elegia XII. De Georgio Rakoczi II. Qui Moldaviae et Valachiae Principes sibi vectigales fecit; sed misere adversum Tartaros destituit suos milites.(p. 64—67)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

446 **Košice** **1753**

Rővid Magyar kronika sok rend-béli fő historiás Könyvekből nagy szorgalmatossággal egybe szedettetett és irattatott PETTHŐ Gergelytűl.

Kassán, 1753. Nyomtattatott az Akademiai betűkkel. In 4^0 foaie de titlu şi pag. 209.

Retipărire prelucrată şi întregită a ediţiei din 1702 (de sub No. 275) continuată până la 1626.

Din cuprins menţionăm amănuntul din 1601 despre moartea lui Mihai-Vodă, autorul zicând că a fost omorît din porunca lui George Basta, fără nici o vină, fiind invidios pe acest viteaz principe, de care se temea însuş împăratul Turcilor. (p. 150)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

447 **Bratislava** **1753**

Compendium Hungariae geographicum, ad exemplar Notitiae Hungariae novae historico-geographicae, Matthiae BEL, in partes IV. Utpote, Hungariam, Cis-Danubianam, Trans-Danubianam, Cis-Tibiscanam, Trans-Tibiscanam et comitatus, divisum. *Cum Permissu Superiorum.*

Posonii, MDCCLIII. Litteris Ioannis Michaelis Landerer Typographi. In 8^0 foi 2 şi pag. 139 + Index.

Cuprinsul vezi la ediţia a doua din 1767 sub No. 513.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

448 **Careii Mari** **1754**

Johannis LULOFS Introductio ad cognitionem atque usum utriusque globi. *Institutionibus Domesticis accommodata.* Juxta Exemplar Lugdunense Batavorum.

Magno-Karolini, Anno MDCCLIV. Typis Stephani Pap, Typogr. In 8^0 foi 2 şi pag. 131.

Din cuprins: 261. Valachia. (p. 108—109)

Bibl. Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1754 **Buda** **449**

Jani Pannonii Quinque Ecclesiarum Episcopi *Libri III.* Poematum Elegiarum et Epigrammatum.

Budae, 1754. Typis, Leopoldi Francisci Landerer. In 8⁰ pag. XXIV şi 318.

Din cuprins: De captivitate Dracolae, Vayvodae Transalpinensi. (p. 269) De signo Vitesii Archi-Episcopi. De signis Moldavis ereptis, Budae in templo D. Virginis positis. (p. 277)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1754 **Wien** **450**

Imago Antiquae [et] Novae Hungariae ... perscripta a Samuele Timon, e Soc. Jesu sacerdote.

Viennae Austriae, MDCCLIV. Typis Joannis Thomae Trattner, Sac. caes. reg. aulae typogr. et bibliopol. In 4⁰ pag. foi 10 şi pag. 231, 138 şi 37. Cu indice, la fiecare din părţi.

Ediţie de lux făcută de Nicolaus *Draskcvics* de Trakostyan in Collegio Regio Theresiano, cu prilejul examenului său de doctorat, dedicată reginei Maria Terezia.

Cuprinsul vezi la ediţiile separate din 1733 şi 1733—1735 sub No. 337, 341 şi 351.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1754 **Ginsburg** **451**

Orationes Regum et Principum Magni Regni Hungariae Ab Atilae primi Hunnorum Regis temporibus, usque Annum Christi 1598. inclusive; nec non Exterorum Principum... Ex celeberrimis rerum Hungaricarum chronologis collectae, Et exegesibus historicis illustratae a R. P. Francisco Orosz Ordinis S. Pauli Primi Eremitae Provinciae Hungaricae Professo Presbytero.

Ginsburgi. Typis Wageggianis. In 8⁰ pag. 663 + Index orationum.

Approbatio Prioris Generalis: Datum in Conventu Residentiae Nostrae B. Mariae V. de Thall. die 6. Octobris 1754.

Din cuprins: Oratio Stephani Vajvodae Valachiae ad Sigismundum Regem Hungariae dicta. (p. 225—227. Apud Bonfinii Dec. III. Lib. II.) Exegesis historica orationis XXVIII. (p. 228—233)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

452 **Cluj** **1755**

Peregrinus Catholicus, De Peregrina unitaria Religione *Discurrens* à R. P. Joanne RAJCSÁNI, è Soc. Jesu, concinnatus ... *Ex praelectionibus* ... R. P. Ladislai Dobra, è Soc. Jesu, AA. LL. et Philo. Doct. Ethices, et J. N. Prof. Publ. ord. et Examin(atoris) *Auditoribus oblatus.*

Claudiopoli, typis Academicis S. J. An. 1755. In 8⁰ foi 7 şi pag. 202.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

453 **Trnava** **1755**

Geographica globi terraquei synopsis, *A multis* Praesertim quod Hungariam attinet, erroribus, qui in Celeberrimo alias Geographo HÜBNERO, aliisque circumferuntur, expurgata, *In qua omnium mundi Regionum, et locorum situs pro Mapparum Geographicarum usu exactissime describuntur.*

Tyrnaviae, MDCCLV. Typis Academicis Societ. Jesu. In 8⁰ pag. 353 + Index.

Din cuprins: De Transylvania. (p. 221—226) De Moldavia, et Valachia. (p. 226—227)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

454 **Trnava** **1756**

Rudimenta geographica etc.
Tyrnaviae, 1756—1783. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

455 **London** **1756**

The history of the growth and decay of the Othman empire... By Demetrius CANTEMIR, late Prince of Moldavia, etc.

London, MDCCLVI. In 2⁰ foi 4 pag. XV şi 460.

Ediţie de titlu a ediţiei întâi din 1734 de sub No. 347.
Academia Română, Bucureşti şi alte exemplare.
Bibl. Rom. Veche No. 297.

1757 Cluj 456

Doctrina christiana dum assertiones philosophicas in alma, ac Regio-principali Academia Claudiopolitana publice propugnaret Dominus Theodorus ARON de Bisztra e Conv. Nobilium ex praelectionibus Ladislai Dobra, Mathiae Geiger, Stephani Biró auditoribus oblata.

Claudiopoli. Anno 1757. Typis Academicis Soc. Jesu. In 12⁰ foi 5 şi pag. 195 + 3.

Mus. Nat. Budapest.

1757 Blaj 457

Doctrina Christiana.... *Jussu* ... D. D. Petri Pauli AARON... De Bisztra Episcopi Fogarasiensis etc.

In Monasterio Sanctissimae Triadis typis edita Balasfalvae. Per Michaëlem Betskereki. Anno 1757. In 12⁰ foi 5 şi 198.

Dedicaţia: Excellentissimo et Illustrissimo Domino, Domino Ignatio Josepho Bornemiszsza L. B. de Kaszon, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Statûs et Excelsi Regii in Transylvania Gubernii Consiliario actuali intimo, ... et Sacrae unitae religionis protectori etc. Illustrissimo item Domino Friderico Vilhelmo L. B. de Dietrich, S. R. I. Equiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerae Aulicae, et inclyti Regii in Transylvania Thesaurariatûs Consiliario actuali intimo etc.

Canonicii din Blaj le exprimă recunoştinţa lor pentru că au fost ajutaţi de ei cu mijloace băneşti pentru tipărirea cărţii.

Anexat: Epistola Clementis XI. Pont. Max. ad Cardinalem Kolonitz, primatem Hungariae, cu data de 9 Mai 1705.

Academia Română, Bucureşti.

Bibl. Rom. Veche No. 303.—*Veress* p. 45.

1757 Sibiu 458

Judiciaria Fori Ecclesiastici Praxis. *Seu* de modo procedendi in judiciis ecclesiasticis liber singularis quem propriis et *volentium* usibus concinnavit Petrus BOD, de F. Tsernáton V. D. Minister Magyar Igeniensis. Anno MDCCLVII.

Cibinii. Excudebat Samuel Sárdi. In 8⁰ foi 6 şi pag. 176 + Index titulorum. (Cu negru şi roşu.)

Din cuprins: Valachi Popae copulantis poena. (p.172) Valachi puellam rapientis poena. (p. 174)

Are şi o ediţie de titlu din anul 1767.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

459 **Trnava** **1757**

Világnak Két rend-béli rövid ismérete... Minden-féle Irókból ki-szedé, és Prédikátori hivattallyának pihenő órái alatt illendő renddel öszve irá BERTALANFFI Pál, a' Jesus Társaságából-való Pap, etc.

Nagy-Szombatban, 1757. Esztendőben. Az Academiai Betőkkel. In 8⁰ foi 8 şi pag. 1028 + Indice.

Din cuprins: XXI. beszéd. Moldva, és Olá Országról. (p. 748—753) Bessarabia (p. 821)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

460 **Pest** **1758**

Augeri Gislenii BUSBEQUII omnia quae extant.

Pestini, Typis Francisci Antonii Eitzenberger, Civ. Tipogr. In 4⁰ foi 14 nepaginate şi pag. 348+Index.

Dedicaţia: Pestini VIII. Cal. Octobr. MDCCLVIII.

Cuprinde scrisorile solului împăratului Ferdinand I trimise din Constantinopol în anul 1554 şi altele până la 1585, retipărite acum de doctorandul zelos: Casparus S c o p e k A. A. L. L. et Philosophiae Auditor Emeritus.

Pasagiile privitoare la Români sunt: 1554. Transilvania tota a Ferdinando recipitur. (p. 2—4) Pontis Traiani pilae. (p. 15) Cantacuzenorum reliquiae. (p. 21) 1562. Irruptio Despotae cum praesidio Caesariani militis, qui fines Hungariae tutabatur, in Moldaviam, eamque Voyvoda exacto, a quo possidebatur, insederat. (p. 186—187)

Mus. Nat. Budapest. Balc. 688/g.

461 **Eger** **1758**

Mausoleum *potentissimorum* ac *gloriosissimorum* regni Hungariae regum, et primorum militantis Hungariae ducum. Vindicatis e mortuali pulvere reliquiis, ad gratam apud posteros memoriam a iusto, et vero patriae dolore erectum. *Nunc vero* A quibusdam erroribus repurgatum; chronologia item Temporis; ac genealogia Regum adornatum. Superiorum Permissu reimpressum. ~ Compendiosa chronologia Hungariae. Sive cathalogus aut series apostolici regni Hungariae regum ... Opera, et impensis *reverendissimi ac clarissimi* domini Michaelis AMBROSOWZKY, Canonici Agrien; etc.

Agriae, 1758. Typis Francisci Antonii Royer. Episcopalis Typographi. In 8⁰ pag. 239+182+94. (Numele autorului numai pe volumul II.)

Din cuprins: Principatus Transylvaniae. Nominatiores *Urbes*, et *Oppida* in *Valachia*: Buccherest; sedes defacto Vayvodae Valachiae. Campus longus. Pitess. Tergovistum. Braczkovia. Remnik. Fluvius. *Aluta* fere dividit Valachiam ab Ungaria, et Transylvania. In *Moldavia*: Choczin. Socava. Jassium, Residentia Principis Moldaviae. Fluvius Prutth, permeat totam Moldaviam.

Appendix: Nicolaus Olahus Archiepscopus Strigoniensis. (p. 65—66)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1758 **Buda** **462**

Gyöngyösi István: Porábul meg-éledett Phoenix.

Budán, 1758. Ny. Landerer Leopold Ferencz által. In 8⁰ mic pag. 152.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1758 **Trnava** **463**

Archi-Episcopi Strigonienses Compendio dati a P. Nicolao Schmitth, e Societate Jesu. Pars Prima. Editio altera.

Tyrnaviae, Anno M.DCC.LVIII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8⁰ foi 4 şi pag. 240. (Cu negru şi roşu.)

Din cuprins: Nicolaus Oláhus. (p. 60—72)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1758 **Wien** **464**

Ioannis Lucii De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Editio nova atque emendata.

Vindobonae, M.D.CC.LVIII. Typis Ioannis Thomae Trattner, Sac. Caes. Reg. Maiestatis Aulae Typogr. et Bibliop. In 2⁰ pag. 276.

Din cuprins: Libri VI. Caput V. De Vlahis. (p. 271—276)

Amănuntele privitoare la Români ale acestui capitol le-am semnalat la descrierea primei ediţii din 1666 de sub No. 198.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1758 **Wien** **465**

Historia Regni Hungariae... Libris XXXIV. Rerum in Pannonia, Dalmatia, Transylvania, Moldavia, Bosnia, Illyrico, caeterisque confiniis ultra seculum, ab anno MCCCCXC. gestarum locupletissimis exacte descripta a Nicolao Isthvanfio Pan-

nonio, eiusdem regni propalatino, et octogenario milite Excellentissimo etc.

Viennae, Pragae et Tergesti, MDCCLVIII. Typis et sumtibus Ioannis Thomae Trattner, Sacrae Caesareo-Regiae Maiestatis Aulae Typographi. In 2⁰ foi 4 şi pag. 524 + Index rerum.

Anexat foaie de titlu în aramă cu observaţia: Editio novissima ad primam Coloniensem de anno MDCXXII. emendatissime recusa.

Cuprinsul privitor la Români a se vedea la descrierea primei ediţii din 1622 de sub No. 145.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

466 **Bratislava** **1759**

Conspectus introductionis, in notitiam Regni Hungariae, geographicam, historicam, politicam et chronologicam, inde, a primis gentis et regionis Hungaricae, originibus, usque ad aetatem nostram, breviter et succincte, per successiones temporum, productam, studio et opera Ioannis TOMKA SZÁSZKY.

Posonii, 1759. Litteris Joannis Michaelis Landerer Typographi. In 8⁰ foi 24 nepaginate şi Index populorum, qui Magnae Hungariae regiones inhabitarunt, hodieque inhabitant.

Prefaţa: Scribebam Posonii, anno 1759. die 30. mensis Martii.

Tipăritura e numai prospectul unei mari opere, pe care avea de gând să o scrie autorul, însă în capitolele II şi III vorbeşte mult şi de Valachi.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

467 **Bratislava** **1759**

Imago antiquae Hungariae ... a Samuele TIMON ... auditoribus oblata dum in ... Academia Jaurinensi *Anno Salutis M.DCC.LIX. Mense Augusto* Assertiones ex universa philosophia publice propugnandas suscepit ... Paulus Wachtler etc.

Posonii, Typis Joannis Michaelis Landerer privil. typographi. In 4⁰ foi 9 şi ediţia vieneză din 1754 de sub No. 450.

Tipăritura din Pozsony se mărgineşte la cele câteva foi, cu foaia de titlu şi dedicaţia cărţii, care potrivit obiceiului vremei s'a prezentat la examenul studentului (numit în titlu) în câteva exemplare oferite diferitelor biblioteci şi câtorva iubitori de cărţi.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1759 **Sopron** **468**

Joannes Corvinus et Simon Kemenius.
Sopronii, 1759.

Dramă şcolară, reprezentată de elevii gimnaziului Iezuiţilor din oraşul Sopron.

Petrik vol. IV p. 28.

1759 **Košice** **469**

Historia *seu* compendiosa descriptio Provinciae Hungariae Ordinis Minorum S. P. Francisci, Strictioris Observantiae, militantis sub Gloriosissimo titulo Sanctissimi Salvatoris. *Authoritate* Nicolai V. Pontificis Maximi Olim à Savo Hungariae fluvio ad Scythiam usque, et Mare Tartaricum extensae, in duas partes divisa Continens ortum, et progressum ejusdem, Conventuumque ac Residentiarum in quibus hodie Fratres Altissimo famulantur. *Opera, et studio* R. P. F. Urbani FRIDRICH, Diffinitoris Habitualis, et Provinciae Chronologi, ex Bullis Summorum Pontificum, Diplomatibus Regum, et pervetustis Manuscriptis, ac aliis literariis documentis in utilitatem Fratrum Almae hujus Provinciae collecta, et compilata. Cum facultate Superiorum.

Cassoviae. Anno M.DCC.LIX. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 2 şi p. 74+231.

Approbatio: In Convento nostro Cassoviensi, die 4. Septembris. A. D. 1758.

Din cuprins: XIX. Conventus Kaplyoniensis D. N. J. Christi Nativitati dicatus. (p. 150—155) XX. Conventus Temesvariensis ad Sanctam Catharinam V. et M. (p. 156—161) XXXI. Conventus Magno-Varadiensis ad Sanctum Spiritum. (p. 187—196)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1760 **Trnava** **470**

Palatini regni Hungariae bello paceque Clarissimi... Editio tertia.

Tyrnaviae. Anno M DCC LX. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 5 şi pag. 220. (Titlul cu negru şi roşu.)

Ediţie de titlu a ediţiei din 1752 de sub No. 442, însă pe ultima pagină cu altă vignetă, ceeace arată că întreg zaţul cărţii a fost păstrat opt ani de zile neatins.

Mus. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

471 **Buda** **1760**

Első Lajos magyar királynak dicsőséges országlásárúl, és élete fogytáig viseltt Dolgairúl, *Ugyan* Ő Felsége János nevű Belső-Titok-tartó Nótáriussátúl (ki védővel osztán Erdély-Országban KIKŰLLŐI Fő-Esperes vala, és ugyan ottan az Esztergami Érseknek Lelki dolgokban Generalis Vicariussa) szerzett rővid krónika. *Mellyet* Azon Királynak frissebb Emlékezetére, és a' Magyar Nemzetnek Dicsőségére, *Deákbúl* Első Remete Sz. Pál Szerzetebéli Pr. Orosz Ferencz Most újonnan Magyarra fordított, és némelly rővid Magyarázatokkal meg-világosított, és bővített.

Budán, Landerer Ferencz Leopold által 1760-dik Eszt. In 8⁰ mic foi 18 şi pag. 100.

Din cuprins: III. czikkely. Havos-alfoeldi Sándor Vajdának feje-hajtott engedelmességéről. (p. 4—5) XXXVIII. czikkely. A' Királynak Havas-al-földre indúltt hadárúl. (p. 73—77) XLIX. czikkely. Mint szállittatott légyen-meg új Lakosokkal Moldva-Ország, melly az előtt pusztán vala? (p. 90—91)

Este traducerea Cronicei lui Ioan de Küküllő, de sub No. 5. Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

472 **Trnava** **1760**

Imperatores Ottomanici a capta Constantinopoli, cum epitome principum Turcarum. A P. Nicolao SCHMITTH, e Societate Jesu Concinnati. Tom. I—II.

Tyrnaviae, MDCCLX—MDCCLXI. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 4 pag. 304 şi 448. Fiecare tom cu indice. (Foaia de titlu a tomului I cu negru şi roşu.)

Facultas R. P. Provincialis: Posonii 9. Martii 1760.

Din cuprins: Tomus I. *Aron* Moldaviae Princeps cum Sigismundo Bathorio Transylvaniae, et Michaele Valachiae Principibus foedus percutit 251. *Achmetes* hujus nominis I jus sibi arrogati in Transylvaniam 290. *Albertus* Rex Poloniae in Valachos movet 63. Valachiae et Moldaviae Principis Stephani Legatos in vincula conjicit 64. *Alexander* Moldaviae Princeps Heraclidem e Moldavia ejicit 181; eiusdem copias fundit; ab eodem praelio vincitur; Bisantii incassum opem implorat adversum aemulum; principatu Moldaviae exuitur non invito Solymano II. Imperatore 181. *Bajazethes* Valachiam infestat 4. *Bajazethes II.* irruptionem in Moldaviam et Valachiam facit 53. *Bectesses* Temesiae Praefectus fugatur a Radulone Valachiae Principe 282. *Cantacuzenus* Tutor filiorum Andronici filiam suam in conjugem tradit Orchani Turcorum Principi 4. *Comparatio Vladi* Principis Va-

lachiae cum Tarquinio 25. *Facinus* crudele Valachorum et Moldavorum in Ludovicum Grittum et ejus filios 147. *Iacobus Heraclides* in Alexandrum Moldaviae Principem bellum molitur; e Moldavia pulsus ab Alberto Laszko copiis instruitur 181. *Moldavia* subjugatur a Solymano II. Imperatore 145. *Moldavi* Polonorum vestes induti, Turcas persequuntur 67. *Moses Székel*, seu Siculus a Radulone Valachiae Principe noctu oppressus, fortiter pugnans cadit 276. *Petrus* Moldaviae Princeps ob caedem Ludovici Gritti odium incurrit apud Solymanum 145. *Petrus* Moldaviam recuperat Solymani gratia; Nos biliores Moldavios interficit 150. *Poloni* a Moldavis, Valachis, et Turcicaeduntur 64. *Populatio* a Turcis Transylvaniae 41, 46. Valachiae, Moldaviae 53. 42. *Sigismundus* Bathori Transylvaniae Princeps Moldaviam, et Valachiam pollicetur, si foedus abrumpat 150. *Sinan*, sive Sinanes in Valachiam irrumpit; Buccorestam, et Tergovistam capit 253. *Tartari* per Moldaviam et Valachiam praedas agunt 53. *Tergovista*, urbs Valachiae, a Sinane capitur; a Siculis recuperatur 252. *Valachia* vastatur per Turcas 7; fit tribunaria Vlado; Mohametes II. armatus eam perit 25, caedes Turcarum in Valachia 40; in eam irrumpunt ibidem 64. *Vladus* Dracula bellum Turcis indicit; Legatos Mahometis II. Imperatoris interficit 25; castra Mahometis strage complet; ejus Duces vincuntur; principatu Valachiae dejectus in carcere Budensi castigatur 26.

Tomus II. *Alexander* Maurocordatus linguarum interpres in aula Turcarum, Chmelniczkium Byzantium deducit p. 107; legatur ad Badensem pacis ineundae causa 234; ad Leopoldum M. eadem de causa 286; nihil impetrat; cur? 287; Legatorum Angliae et Hollandiae interpretem agit 332; Carlovicii de pace tractat 385; titulos honorum sibi arrogat 387; modum redimendi captivos Christianos describit 395; ob pacem confectam honoribus; et stipendio augetur 400; ejus filius Nicolaus Princeps Valachiae fit 416. *Antonius* Rascianus jubetur a Veteranio in Valachiam irrumpere (1690) 306: *Basilius* Lupulus Vaivoda Moldaviae in fugam agitur a Rákoczio (1664) 52. *Brankovajus* Valachiae Princeps a Toekoelio, et filio suo accusatus apud Turcas, absolvitur (1692) 330; veneno suffertur; succedit filius (1693) 340. *Cantemir* Turcarum ductor a Tartaris clade affectus (1625) 3. *Constantinus* Brankovajus Valachiae Princeps Byzantii cum omni sua familia excruciatur (1714); cur 416. *Emericus* Toekoeli Valachiam ingressus exercitum suum auget; Transylvanis significat se Principem Daciae a Solymano imperatore esse nominatum (1690) 305; *Epistola* Principis Valachiae ad Leopoldum Imperatorem (1686) 230. *Georgius* II. Rákóczi Transylvaniae Princeps, Moldaviae Vaivodam imperio exuit (1654) 52; Valachia subacta Constantinum clientem suum Vaivodam dicit; Regem Poloniae Casimirum fugat; a Suecis deseritur; cum paucis eluctatur in Transylvaniam (1664) 53; Principatu dejicitur; in Hungariam se recipit; collectis copiis Turcas profligat; cum Moldaviae, et Valachiae Principibus foedus percutit; Leopoldi Magni auxilium implorat 54; acri certamine congressus cum Purpurato Budensi vulneratur amissis suorum VIII millibus; rursus memorabilem pugnam edit; vulneratus, postea moritur 55. *Jannina* Princeps Moldaviae Jassio

excedit (1691) 327; ejus oratio ad Sobieskium Rex Poloniae 328. *Jassium*, urbs Moldaviae Turcis erepta (1673) 94; Sobieskius Rex Poloniae eam occupat (1687) 268; deserit; incendio foedatur a Cosaccis 269; rursum ab eodem Rege obtinetur (1691) 328. *Joannes* Szent-Pálius Valachos fundit, fugatque (1664) 56. *Ladislaus* Comes Csáki legatus Leopoldi imperatoris Principes Valachiae, et Moldaviae ad Societatem armorum invitat (1686) 230; *Leopoldus* Magnus Imperator Principes Valachiae, et Moldaviae in belli societatem vocat 230. *Ludovicus* Badensis Marchio in Valachia stativa facit (1689) 295. *Mathaeus* Valachiae Princeps dominatum suum firmat; Lupulum Moldaviae Vaivodam delet (1640) 18. *Moldavi* a Rákóczio funduntur (1664) 52; stragem reddunt 53; cum eodem arma vertunt in Turcas 55. *Moldaviae* Princeps ferrea clava pulsatur a Cussaine (1673) 93; Turcarum exercitum prodit Regi Sobieskio; Moldaviam recipit 94; provincia ejectus, reducitur a Sobieskio 95. *Nicolaus* Maurocordatus Alexandri filius fit Princeps Valachiae (1714) 416; *Nobiles* Valachiae, et sacerdotes Austriacis partibus addictos verax (1716) 427; captivus Cibinium deportatur; libertatem consequitur (1716) 428. *Nuradines* Tartarorum regulus castra facit in Moldavia (1687) 268. *Poloni* Jassium occupant (1687) 269; Moldaviae signa inferunt, Soczavam praesidio firmant 313; Moldavos domant 327; Tartaros caedunt 338 et 364; bellum languide administrant 346; pace confecta Camenecium recipiunt; Moldaviae locis sua praesidia deducunt (1699) 401. *Stephanus* Comes Steinville Nobiles Valachos benigne habet (1716) 427; cum Principe Valachiae pacem init; eam Turcae violant 428. *Tartari* Valachiae infesti a Polono milite profligantur (1674) 97; in Moldaviam irrumpunt (1687) 268. *Transylvani* Moldavos, et Valachos vincunt (1661) 51; Georgium II. Rákóczium principatu dejiciunt 54; cladem a Turcis accipiunt 55; *Valachi* Tartarorum partes amplexi Transylvanos caedunt (1664) 53; fortiter pugnant cum Rákóczio in Turcas 55; a Szent-Pálio praelio fusi 56; pontem moliuntur imponere Danubio ad Viennam (1683) 141; Toekoelio adhaerent (1690) 305; e Dacia se ejiciunt 306; Polonos Tartaris produnt 364; Nobiles Caesari se subdunt (1716) 427. *Valachiae* Princeps cum Bulgaris, Albanis in Turcas conjurat (1655) 42; timet amplecti partes Leopoldi Caesaris (1686) 230; a Lotharingo in armorum societatem vocatur (1687) 242.

Există exemplare, cărora li s'au adăogat căteva foi dedicatorie „Venerabilis Capituli Agriensis" din 1761 şi altele dedicate „Romanorum Imperatrici Mariae Theresiae Apostolicae Hungariae Reginae" din 1764 cu prilejul vreunui examen al câtorva studenţi cu bani.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

473 **Košice** **1760**

Samuel Timon: Purpura Pannonica etc.

Cassoviae, 1760. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8⁰ foi 6 şi pag. 404.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1760 **Trnava** **474**

Rudimenta geographica etc.
Tyrnaviae, 1760—1764. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1761 **Pest** **475**

Neu und richtiges Post-Strassen-Schema, durch ganz Hungarn, Croatien, Sclavonien, Banat, und Siebenbürgen. Deme zugleich nebst der Ordnung, nach welcher die Ordinari-Posten bey dem kais, königl. Ober-Post-Amt zu Ofen aller Orthen hin spediret werden, auch wiederum allda eintreffen. Noch andere Zusätze von der Brief-Staffeten und Ritt-Tax; samt einem Anhang von dem Post-Wagen zum Behuf der correspondirenden sowohl, als reisenden Partheyen beygefüget seynd.

Pest, 1761. Gedruckt bey Franz Anton Eitzenberger. In 12^0 pag. 40 şi 1 tabelă.

Cu numele româneşti ale locurilor din Banat şi Ardeal.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1761 **Blaj** **476**

Epistola consolatoria ex divinitus inspiratis scripturis operâ Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Petri Pauli AARON de Bisztra, Episcopi Fagarasiensis . . . Valachico nuper vulgata, nunc rursus Latino idiomate Typis edita.

Balásfalvae, MDCCLXI. Per Joannicium Endrédi Diaconum. In 16^0 foi 3 şi pag. 61.

Dedicaţia: Excellentissimo. . . Domino Adolpho, Nicolao L. B. de Buccow . . . Generali . . . Supremo per Transylvaniae Armorum Praefecto etc. Scholastici Balásfalvenses.

Bibl. Canonicului Moldovan, Blaj.
Bibl. Rom. Veche No. 325.

1761 **Wien** **477**

Annales Hunnorum Avarum, et Hungarorum . . . Opera et studio Georgii PRAY, Societatis Iesu sacerdotis.

Vindobonae, M.D.CC.LXI. Sumptibus Hermanni Iosephi Keüchten etc. In 2^0 regal, foi 4 şi pag. 388+Index. (Cu hărţi.)

Din cuprins: Jornandis error de origine Hunnorum ab Thuróczio, et Nicolao Olaho Antistitum Hungariae perstringitur. (p. 4) Olahus geminum praelium Hunnorum (anno 380) fuisse refert. (p. 73) Avares videntur ante annum 553 Moldaviam jam tenuisse. (p. 199)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

478 **Wien** **1762**

Historiae diplomaticae Iuris patronatus Apostolicorum Hungariae Regum *Libri tres* Auctore Adamo Francisco KOLLARIO Pannonio Neosoliensi etc.

Vindobonae, M DCC LXII. Typis Geo. Ludov. Schulzii, Academici typographi. In 4⁰ foi 5 şi pag. 274+Index.

Prefaţa: Scribebam in Aug. Bibliotheca Vindobonensi Prid. Id. Januar. Anno a Partu Virginis CIↃ IↃ CCLXII.

Din cuprins: Nicolaus Oláhus Episcopus Zagrabiensis, cancellarius Hungariae, Archiepiscopus Strigoniensis nominatus, Legatus ad Concilium Tridentinum, Tyrnaviae synodum Dioecesanam celebrat. (p. 254—259)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

479 **Blaj** **1762**

Exordium, et Definitio Sanctae Oecumenicae Synodi Florentinae ... ab Illmo ... Domino ... Petro Paulo AÁRON de Bisztra Episcopo Fagarasiensi ... prius Valachico, nunc rursus Latino idiomate typis edita.

Balásfalvae, 1762. Apud Sanctissimam Trinitatem. In 16⁰ mic (de 6×10 cm.) foi 5 şi pag. 48.

Dedicaţia: Excell-mo ... L. B. de Buccow... Generali... et Excelsae Austriacae Commissionis in rebus Valachicae Nationis Praesidi.

Sfârşitul dedicaţiei, care lipseşte în exemplarul blăjan, e următorul:

Et cum jam firmato per Regium quoque assensum hoc tam salutari subsidio, Concordiae Pacis alumni, jam Uniti pedetentim legantur, et conscribantur milites, scientes scriptum esse: Job. 7. 1. Militia est vita hominis super terram; ne extra hanc opportuno quandoque tempore, a Patrefamilias vocati, immo jam electi, inveniamur inermes; nos quoque, qui anno adhuc priore sincere cum Sancta Romana Ecclesia Unitos, nos palam diximus, et professi sumus, quique salutaribus nostram hie interea pro posse opellam impendimus, ut tenelli adhuc Concordiae alumni, pro futuro seu internae, seu externae Pacis emolumento, p.out Divinus cuique nostrum afflaverit Spiritus, tyrones nosmet offerimus, et consecramus; Opusque, quod nuper noster hic Praesul pro Unitatis Fidei in vinculo Pacis servandae exemplo, in spirituale animarum sibi creditarum bonum vulgari sermone ediderat, jam Latinum; mole quidem parvi-parvum, Tua nihilominus

Dignitate haud indignum, Magnorum quippe Patrum nostrorum de hujusmodi Pace, et Concordia stabilimentum posteris exhibens, in contestationem usque perseverandi Fidelitatis pignus, Tibi Adolpho Nicolao, Concordiae Ministro, Summo hujus Ecclesiae Protectori, patriaeque Patri, damus, dicamus et offerimus.

Clientes infimi Scholastici Balásfalvenses

Bibl. Univ. Budapest. Miscellanea in 8° No. 102/1.

Benkő: Transsilvania vol. II p. 440. — *Bibl. Rom. Veche* No. 329.

1762 **Wien** **480**

Origines et occasus Transsylvanorum; *seu* erutae Nationes Transsylvaniae earumque ultimi temporis Revolutiones. Historica narratione breviter comprehensae. *Auctore* Laurentio TOPPELTINO de Medgyes.

Viennae Austriae, M.DCC.LXII. Sumptibus Hermanni Josephi Krüchten. In 8° pag. XVI şi 235 + Index. Cu 10 tabele.

Prefaţa: Dabam Lugduni Gallorum Anno M.DC.LXVII. Id. Maji. Retipărirea primei ediţii din anul 1667, de sub No. 203.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1762 **Zagreb** **481**

Ioannis SZEGEDI: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc.

Zagrabiae, 1762. Sumptibus Franc. Joan. Zerauscheg. In 4° foi XX şi pag. 440+187.

Ediţie de titlu a ediţiei din 1736 de sub No. 357.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1762 **Wien** **482**

Imago Antiquae ... Novae Hungariae ... ac Additamentum ... a Samuele TIMON e Soc. Jesu Sacerdote.

Viennae, Pragae, et Tergesti, 1762. Typis Joannis Thomae Trattner etc. In 4° pag. 194, 106 şi 27 + Indices.

Există exemplare cărora le sunt adăogate 8 foi cuprinzând tesele şi dedicaţia lui Aloysius Kupecz Ordinis S. Pauli Primi Eremitae Professus, cu prilejul examenului său din 1774 tipărite: Pesthini Literis Eitzenbergerianis.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

483 **Wien** **1762**

Casparis Ursini VELII de Bello Pannonico Libri decem. Ex codicibus manu exaratis Caesareis nunc primum in lucem prolati . . . *Studio et opera* Adami Francisci Kollarii, *Pannonii Neosoliensis*, Mariae Theresiae Aug. *a Consiliis, et Vindobonensis Bibliothecae Palatinae primi Custodis.*

Vindobonae, A. CIↃIↃCCLXII. Typis Ioannis Thomae Trattner etc. In 4⁰ foi 6 şi pag. 326 + Index.

Prefaţa : Scribebam in Vindobonensi Bibliotheca Palatina Pridie Idus Augusti, Anno a Partu Virginis CIↃ IↃ CCLXII.

Autorul — VEL — născut în Silezia, după absolvirea studiilor sale universitare devenit renumit poet şi istoric, ba chiar mentor al copiilor regelui Ferdinand I. a fost trimes de acesta în diferite solii. Astfel trăind în Curtea împărătească, şi-a însemnat ştirile aflate din primul izvor, aşa că cartea sa ne păstrează pentru anii 1527—1531 amănunte neaflătoare aiurea ; are însă defectul că (după moda timpului) nu pune anii.

Din cuprins : Moldaviensis waidae orator cum donis ad Ferdinandum venit, 1527. (p. 17) [1] Legati waidae Transalpini Viennae ac postea in comitiis Budensibus auditi, 1527. (p. 56—57) Oratores waidae Moldaviensis de apparatibus Turcarum Pragae Ferdinandum certiorem reddunt, 1528. (p. 74) Responsum accipiunt. (p. 82) Radul waida Walachiae Transalpinae ac una filius ejus a suis obtruncatur, 1528. (p. 91) Bosarabus waida Walachiae. Ejus filius a Turcis Walachiae praefectus, 1528. (91—92) Transylvani deficientibus ad Turcam Walachis rebus suis metuunt. Walachi Transalpini ad Turcam deficiunt, 1528. (p. 91)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

1 Iată însemnarea întreagă : Inter haec orator waidae Moldaviensis, qui mense Majo Vratislaviam quoque ad regem venerat, itinere per Poloniam facto, quoniam intutum erat ei per Transylvaniam venire ; postridie quam Budam venerat, in castra ad regem deductus est. Is secundum literas principis sui recitatas, perbrevi oratione usus, quae in mandatis habuit summatim explicavit : Caetera, quae commissa erant ei seorsum dicenda, secreto in regio senatu exposuit. Dein concione dimissa, equi Turcici duo cum forma, tum pernicitate pedum excellentes, regi Ferdinando ab eodem principis nomine muneri dati.

484 **Careii Mari** **1763**

Magyar ország' versekben-valo rövid le-irása, *mellyet* az oskolákban tanúló nevedékeny ifjatskák' tanittatásokra, Sz : Németi PAP István, Rendben szedett 's most harmadszor ki adott. *A' Felsőbbeknek Engedelmekből.*

Nagy Karolyban, 1763-dik Esztendöben. Nyomtattatott Sz. N. Pap István által. In 8⁰ foi 8.

Autorul expune geografia Ungariei în versuri uşor de învăţat pe de rost; dând în primul vers hotarele ţării (foaia 3) şi urmând apoi cu descrierea judeţelor, iată cum prezintă judeţul Sătmarului:

Nézd-el már helyeit Szatmár Vármegyének:
Szatmár, Károly, Megyes, Nagy-bánya hegyének;
Tsudálhadd nemeit aknái értzének,
Arany 's Üst-pénzt[1] veró számtalan művének.

Cărticica a fost mult folosită prin şcoli, dar primele două ediţii — citate în titlu — nu sunt cunoscute.

Mus. Nat. Budapest.

[1] Fără îndoială greşit în loc de: ezüstpénzt, adică bani de argint.

1763 **Košice** **485**

Syntagma Juris Ungarici etc.

Cassoviae, 1763. Typis Academicis Soc. Jesu. In 8⁰ pag. 281 + Index.

Cuprinsul vezi la ediţia din 1747 de sub No. 416.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1763 **Buda** **486**

Gyöngyösi István: Porábul meg-éledett Phoenix.

Budán, 1763. Nyomt. Landerer Leopold Ferencz által. In 8⁰ mic pag. 112.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1763 **Győr** **487**

Episcopi Agrienses Fide Diplomatum concinnati, *Opera et Studio* R. P. Nicolai Schmitth e Societate Jesu, SS. Theologiae Doctoris. Pars prima. (Nu are continuare.)

Jaurini, MDCCLXIII. Typis Gregorii Joannis Streibig, privil. Reg. et Civici Typographi. In 4⁰ foi 8 şi pag. 307 + Index.

Cuprinde istoria episcopatului Eger până la 1382 cu câteva amănunte şi despre Români, înşirate la ediţia operei complete din 1768 sub No. 522.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

488 Erlangen 1763

Das königliche Siebenbürgen entworfen und mit nöthigen Anmerkungen versehen von Georg Jeremias HANER Superintendenten derer der augsburgischen Confession zugethanenen Kirchen in Siebenbürgen und Pfarrern in Birthelm.

Erlangen, 1763. Gedruckt und verlegt von Wolfgang Walther. In 4° foi 2 şi 298 + Register.

Commissio Gubernialis: Cibinii, Die 6 Septembris, 1760.
Dedicaţia: Birthelm, den 15. des Weinmonaths 1762.
Din cuprins după Indice: *Bassaraba* wallachischer Woyvod (§ 377. 92.) *Bazarad* wallachischer Woywod (§ 196. 18) schlaegt Carl den Ersten (§ 211) unterwirft sich Ludovico dem Ersten (§ 220) *Bogdan* maramorischer Woyevod (§ 217. 22) bevölkert die Moldau (§ 235) - Moldauer Woywod (§ 377. 12) *Burczenland* vom Moldauer Woywoden Petro gepluendert (§ 434) vom wallachischen Woywoden Moyse Anno 1530 grausam verheeret. (§ 439) *Carolus* Robertus ungarischer Koenig vom Bazarad geschlagen (§ 211) *Cronstadt*, allda laesst Matthias der Erste einen Moldauer Prinzen hinrichten (§ 355) wird von dem Moldauer Woywoden Petro erobert und gepluendert (§ 438) vom wallachischen Woywoden Moyse vergeblich belagert. (§ 439) *Cumanien* soll ein Theil von beyden Wallacheyen seyen (§ 29. b) *Dragula* der aeltere, wallachischer Woywod (§ 291. 18) nimmt Joh. von Hunyad gefangen, laesst ihn aber wieder los (§ 315) wird hingerichtet (§ 317. c) - der juengere, wallachischer Woywod (§ 333. 17) pluendert Hamlisch; wird gefangen und abgesetzt (§ 343) - des juengern Bruder (§ 333. 18) wird von Matthia dem Ersten zum wallachischen Woywoden eingesetzt. (§ 343) *Gara* Nicolaus ungarischer Palatinus schlaegt die rebellischen Wallachen. (§ 231) *Hamlisch* wird Anno 1461 vom wallachischen Woywoden ausgepluendert. (§ 343) Johann von *Hunyad* bringt die Moldau und Wallachey zum Gehorsam (§ 309) wird bey Varna geschlagen; vom wallachischen Woywoden Dragula gefangen und losgelassen (§ 314—5) *Jara* Petrus siebenbuergischer Vicewoywod wird vom wallachischen Woywoden Layk erschlagen (§ 230) *Jaxith* Demetrius ein ratzischer Herr mordet den wallachischen Woywoden Michne (§ 401) *Layk* wallachischer Woywod (§ 217.21) wird von Ludovico den Ersten bekrieget, schlaegt den siebenbuergischen Woywoden, Nicolaum; wird vom Ban Nicolaum von Gara geschlagen (§ 230—1) *Ludovicus* der Erste, ihm unterwirft sich der rebellische Woywod der Wallachen, Bazarad (§ 220) kriegt wider den abtruennigen wallachischen Woywoden Layk und bringt die Wallachen zum Gehorsam (§ 230—1) *Matthias* der Erste bekriegt den wallachischen Woywoden, und fuehrt ihn gefangen nach Ungarn (§ 343) von ihm fallen die Siebenbuerger und Moldauer ab (§ 349) bringt die Moldauer zum Gehorsam (§ 353—6) macht sich die Wallachey unterwürfig (§ 364) *Maylath* Stephanus siebenbuergischer Woywod, will einen wallachischen Woywoden einsetzen;

wird in der Wallachey geschlagen und entwischt (§ 450) *Merche* (Mircius) wallachischer Woywod (§ 237. 29) *Meremburg*, allda werden die Siebenbuerger vom Moldauer Woywoden Petro geschlagen (§ 434) *Michne* (Myhne) wallachischer Woywod (§ 377.14) wird von den Tuerken vertrieben und in Hermannstadt ermordert (§ 401) *Mogilas* moldauischer Prinz (§ 420. 14) *Moldau* (Vorbericht § 1. b) wird vom Bogdan bevoelkert (§ 235) setzt von Maria ab (§ 241) wird von Solymanno zum Gehorsam gebracht (§ 255) unterwirft sich Vladislao den Ersten (§ 309) wird von Matthia den Ersten abtruennig (§ 349) und zum Gehorsam gebracht (§ 353) wird Anno 1521 Solymanno zinsbar (§ 413) *Moldauer* ermorden ihren Woywoden Stephanum und waehlen an seine Stelle Alexium (§ 457) *Moyses* wallachischer Woywod (§ 420. 9) belagert Tuertzburg und Cronstadt vergeblich; verheeret Siebenbuergen (§ 439) *Muhamed* der Zweyte vom Moldauer Woywoden Stephano geschlagen (§ 365) *Nicolaus* siebenbuergischer Woywod wird vom wallachischen Woywoden Layk erschlagen (§ 230) *Noesen* von Petro Woywoden vergeblich belagert (§ 440) *Petrus* Moldauer Woywod (§ 237. 34) ~ (§ 420.11) schlaegt Petrum Perényi und Valentinum Toeroek (§ 429) pluendert Bistritz (§ 429) faellt in Siebenbuergen und pluendert die zecklischen Stuehle (§ 433) pluendert Burzenland, und schlaegt die Siebenbuerger bey Meremburg (§ 434) faellt wieder in Siebenbuergen, erobert und pluendert Cronstadt (§ 438) faellt abermals in Siebenbuergen und belagert Bistritz (§ 440) wird von Johanne gefangen, und Solymanno zugeschickt (§ 456) ~ wallachischer Woywod (§ 420.10) schlaegt Stephanum Maylath (§ 449) *Radul* Wallachischer Woywod (§ 377.16) ~ Moldauer Woywod (§ 420. 11 b) *Rother Thurn*, ein Graenzhaus gegen die Wallachey, bei Hermannstadt (§ 323. s) *Sachsen*, die Medwischer Stuehle erhalten ein koenigliches Mandat wider die Wallachen (§ 362. a) *Sciabadin* Bassa verwuestet die Wallachey (§ 310) *Siebenbuergen* vom wallachischen Woywoden, Moyse, verheeret (§ 439) *Siebenbuerger* werden vom Moldauer Woywoden bey Meremburg geschlagen (§ 434) *Sigismund* König bringt die Wallachen und Moldauer zum Gehorsam (§ 255) wider ihn empoeren sich die Wallachen (§ 260) krieget in Rascien und der Wallachey ungluecklich (§ 278) *Solymannus* der Zweyte macht sich die Moldau und Wallachey zinsbar (§ 413) giebt den Moldauern Woywoden (§ 456 und 458) *Stephanus* Moldauer Woywod (§ 241) ~ (§ 333. 19) wird von Matthia den Ersten zum Gehorsam gebracht (§ 353 sequ.) faellt wieder von ihm ab und verheeret die siebenbuergischen Graenzen (§ 357) wird wieder gehorsam (§ 364) besieget Muhamed den Zweyten (§ 365) ~ (377. 18) ~ (§ 420.15.) *Tar-Tarn* werden durch die Zeckler genoethiget die Moldau zu verlassen (§ 226) *Tartlen* (Prasmar) wird vom Moldauer Woywoden Petro verbrannt (§ 438) *Thomas* siebenbuergischer Woywod reizet Carolum den Ersten zum Krieg wider den Bazarad (§ 211) *Tuerczburg*, eine Graenzfestung gegen die Wallachey bey Cronstadt (§ 232. l) wird vom wallachischen Woywoden Moyse, vergeblich belagert (§ 639) *Vladus* wallachischer Woywod (§ 237. 32) ~ (§ 291. 9) *Wallachen*, wer sie seyen (§ 133. q) werden von Emerico gebaendiget (ibidem) von Lu-

dovico den Ersten abtruennig (§ 230) durch Nicolaum von Gara zum Gehorsam gebracht (§ 213) bevoelkern die Moldau aus dem Maramorisch (§ 235) setzen von Maria ab (§ 241) werden von Sigismundo zum Gehorsam gebracht (§ 255) erregen einen Aufruhr wider ihn (§ 260) unterwerfen sich Vladislao den Ersten (§ 309) solche macht sich Matthias der Erste unterwuerfig (§ 364) *Wallachey* was sie sey (Vorbericht § I. c) darinnen krieget Carolus der Erste ungluecklich (§ 211) unterwirft Bazarad Ludovico den Ersten (§ 220) wird durch den Beg Mezeth verwuestet (§ 294. 6) macht sich Solymannus zinsbar (§ 413) *Zeckler* werden vom Woywoden Petro gepluendert (§ 433).

Tratatul acesta de istorie sfârșind cu anul 1540 ne dă o schiță bună a tuturor relațiunilor Ungariei și a Ardealului cu țările române.

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

Seivert p. 136.

1763 **Cluj** **489**

P. Ioannes SZEGEDY: Decreta, et vitae regum Ungariae, qui Transylvaniam possederunt: Cum *notis, et crisi* moderni temporis, tam juridica, quam historica. *In gratiam Eruditorum nunc secundo edita.*

Claudiopoli, Anno MDCCLXIII. Typis Academ. Soc. JESU. In 8⁰ pag. 412.

Cuprinsul vezi la ediția întâia din 1743 sub No. 395. Blaci seu Valachi et Sylva Blacorum. (p. 298) De Farkasio Vajvoda, qui Carolum regem contra Bazaradum Valachorum Vajvodam imprudenter et injuste concitavit. (p. 312)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1763 **Wien** **490**

Nicolai OLAHI metropolitae Strigoniensis Hungaria et Atila sive de originibus gentis, regni Hungariae situ, habitu, opportunitatibus et rebus bello paceque ab Atila gestis libri duo nunc primum ex codice Caesareo Olahi manu emendato coniunctim editi.

Vindobonae, MDCCLXIII. Typis Ioannis Thomae Trattner Caes. Reg. Aulae Typogr. et Bibliop. In 8⁰ foi 6 și pag. 258.

Prefața: Scribebam in Vindobonensi Bibliotheca Palatina ad d. XII. Kal. Maji, anno a partu Virginis CIↃIↃCCLXIII. Adamus Franciscus Kollarius Pannonius Neosoliensis.

Din cuprins: Caput XII. *De Hungaria Trans-Tibiscana.* Transalpinia regnum. Vaivodae sedes et potentia. Duae in Transalpinia factiones. Olahi genus. Dragulae Vaivodae tyrannis. Mors Myhnae Vaivodae violenta. Petrus, Stantzulis filius. Caput XIII. *De Moldavia.* Moldavia regnum. Caput XIV. *De Transylvania.* Transylvania regio.

Gentis habitus. Regionis ingenium. Quatuor in Transylvania nationes: Hungari, Siculi, Saxones et Valachi.[1] Saxonum Transylvanorum origo. Flumina Transylvaniae: Saió, Sámos, Albus Koeroes, Niger Koeroes, Aranyas fluvius. Civitas Alba Iulia, sedes Episcopi. Hunyad, et Dewa arces. Zegedinum oppidum. Kolosvar civitas. Thorda oppidum. Brassovia civitas. Thertz arx. Caput XV. *Continuatio Descriptionis Transylvaniae.* Septem civitates, sive Sedes Saxonicae. Cibinium civitas. Campus Kenyer. Saxonum indoles. Fogaras arx. (p. 54—69)

După Indice: *Argyes* Petrus ab, Vaivoda Valachiae, eius vitae brevis historia p. 58; *Boiarones* Valachiae, qui? unde dicti? 58 et nota g; *Dacia* 12; olim a Danis culta, ibidem ubi hodie 54; *Dana* familia Valachiae 55; *Danus*, Vaivoda 55; *Dragula* 55; Valachiam quomodo occupat? 56; *Dragulana* familia 55; *Mirtze* 57; *Moldaviae* 54; eius fines, eius Vaivoda fidelitatem Regi Hungariae promittit; in Transylvania arces nonnullas possidet 59; eius vires 60; quomodo olim appellata? 12; *Moldavi*, eorum sermo 59; Valachis generosiores et magis strenui, bellum cum Rege Poloniae gessere; de eorum lingua quis scripserit 60; *Myhne* Vaivoda Valachiae 56; quando principatu pulsus? 57; *Oláhus*, Nicolaus custos Albae Regali 24; eius tres vici, eius oppidum Dergycze; qualis in Bornemiszam? 46; eius pater Stephanus Princeps Valachus 56, 196; Mater Barbara Hunzar ibidem; Bruxellis agit 58; Praefectura Zazvaros iis hereditaria 67; Matthaeus 67; *Radul*, Vaivoda Valachiae 55; *Stantzul*, princeps Valachiae 56; eius filius Petrus 58; *Stoian*, Princeps Valachus, Oláhi pater, puer ad Matthiam Corvinum confugit, sub eodem militat, Barbaram Hunzar uxorem ducit, vitam privatam principatui praefert 56; *Transalpina* Valachia 54; eius descriptio 55; regnum 57; *Vaivoda* Valachiae eius sedes et potentia 55; *Valachia* magna 54; eius descriptio 55; regnum 57; *Valachi*, eorum religio, in quibus a Moldavis differant 59; quorum coloniae? 62.

Există exemplare cărora li s'au adăogat 8 foi cu locul de tipar *Varasdini, 1774* prezentate lumii de către Titus Brezovaczky et Matthias Khessich cu prilejul examenului lor de licență.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

[1] Non sunt inter nationes Transilvaniae censendi Valachi, ex hodierno provinciae habitu: quod norunt Iuris Publici periti. (Kollar.)

1764 **Cluj** **491**

Ortus et Progressus Variarum in Dacia Gentium ac Religionum cum Principibus Ejusdem. Primum in Lucem Datus Anno Millesimo, septingentesimo, trigesimo. Nunc Denuo Re- cusus. Claudiopoli, Anno M.DCC.LXIV. Typis Academicis Societatis Jesu. In 8⁰ foaie 1 și pag. 188.

Ediția a doua (neschimbată) a cărții lui Andrei ILLIA din anul 1730 de sub No. 330.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

492 **Cluj** **1764**

Samuel TIMON S. J. Epitome Chronologica Rerum Hungaricarum et Transylvanicarum etc.

Claudiopoli, Anno M.DCC.LXIV. Typis Academicis Societatis Jesu. In 2⁰ foi 2 şi pag. 336.

Cuprinsul vezi la prima ediţie din 1737 de sub No. 360. Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

493 **Trnava** **1764**

Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione *quo* Michael Manuel OLSÁVSZKY, Episcopus Rossensis, Munkacsiensis, Maramarossiensis, per inclitum regnum Hungariae, et partes illi annexas vicarius apostolicus, etc. Occasione suae cum Regio Decreto Visitationis, Comitatus Szathmariensis Populum per Sabaraitam quendam, qui Sophronium se nominabat, ad Schisma concitatum, et relapsum, anno M.DCC.LXI. Ad reassumendum Sacram Unionem, cum optato successu, exhortatus est.

Tyrnaviae, anno M.DCC.LXIV. Typis Collegii Academici Societ. Jesu. In 4⁰ pag. 36.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

494 **Trnava** **1764**

Rudimenta geographica etc.

Tyrnaviae, 1764—1767. Typis Academicis etc.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

495 **Wien** **1764**

Annales regum Hungariae ab anno Christi CMXCVII. ad annum MDLXIV deducti ad maximam partem ex scriptoribus coaevis, diplomatibus, tabulis publicis, et id genus litterariis instrumentis congesti opera, et studio Georgii PRAY Societatis Jesu sacerdotis... Pars I—V.

Vindobonae, MDCCLXIV—MDCCLXX. Sumptibus Augustini Bernardi, bibliopolae Universitatis.

Din cuprins: Pars II. Rex Carolus Robertus. 1330. Rex in Valachos movet. Pacem postulantes reiicit. Fraude circumventus capitale discrimen adit. Paucorum virtute, et fide incolumis discrimini subductus. (p. 24—25) Rex Ludovicus I. 1342. Saxones domat et Valachos in fidem recipit. (p. 52) 1371. In Hungariam reversus contra

Valachos movet, et profligat. (p. 130—131) Rex Sigismundus. 1392. Bello Valachorum causa cum Turcis oborto. Sed Valachorum perfidia magnum discrimen adit. (p. 191—192) 1412. Moldaviae inter utrumque regem, Hungariae et Poloniae divisio. (p. 234) 1430. Conventu Norimbergam indicto Valachiae Wayvodam creat. (p. 301)

Pars III. Rex Vladislaus I. 1444. Wladislao in Thraciam cum exercitu moventi Valachiae Dracula accurrit, frustraque, uti a bello desisteret admonito. (p. 25) Hunyiades ab Valachiae Dracula captus, dimissusque perturbatam Hungariam reperit. (p. 32) 1445. Hunyiades moto in Valachos bello Draculam cum filio obtruncari iubet. (p. 44) Rex Ladislaus Posthumus. 1456. Capistranus legatus Apostolicus ex Valachia ab Hunyiade evocatus legato respondet. (p. 168) Rex Mathias I. 1462. Turci in Valachiam movent, sed semel iterumque ingenti caede profligantur. (p. 265 — 266) Mahometes iterum in Valachos movens. Victo Blado alium genti regulum praeficit. Itaque Mathias in Valachiam copias ducit. (p. 271) Rex confirmato Valachorum Dracula, captoque eo, qui prius rerum potitus est. Nulla re in Turcos gesta redit. (p. 273)

Pars IV. Rex Mathias Corvinus. 1467. Mathias veniam per publicas litteras facit. Inde in Moldavum res novas molientem profectus conserta pugna, etsi non sine sui capitis periculo vincit. Domesticorum de ea pugna narratio. Quid exteris, ac Polonis praecipue scriptoribus videatur. Nostra de utrisque opinio. (p. 34—38) 1474. Moldaviae Vayvodam in clientem recipit, ac in Moldaviam profectus cum eo transigit, ea de causa Casimirus cum Wladislao bellum regi obmovent. (p. 93—94) 1475. Moldaviae Vayvoda insigni ex Turcis victoria potitur. (p. 96) 1476. Rex Moldavo periclitanti subsidia promittit. Metus illius causa Italiam consternat. Moldavus profligatis Tartaris in angustias ab Turcis compellitur. Qui sola Mathiae in subsidium adventantis fama in suas ditiones redeunt. (p. 100—101) Rex Wladislaus II. 1496. Polonos Moldavis bellum inferentes Wladislaus missis ad Albertum fratrem legatis conciliat, induciasque constat. (p. 272) 1499. Regi Vayvoda Moldaviae socius accedit. (p. 292) 1505. Bogdanum Moldaviae Vayvodam rex Polonis clientelari iure obstringi patitur. (p. 312) 1508. Bellum in Moldavos et Turcos parat. (p. 331) 1509. Rex, oborto a Moldavis periculo, mandata ad regni vicarios mittit. (p. 335)

Pars V. Rex Ludovicus II. 1516. Selimus Turcorum Caesar Moldaviae, et Valachiae imminet. (p. 14) Rex Ferdinandus I. 1534. Conciliatis induciis Aloysus Grittus Constantinopoli in Moldaviam movet. (p. 265) 1535. Moldaviae Vayvoda in clientelam ab Ferdinando receptus. (p. 277) 1538. Solymanni in Moldaviam expeditio: eiusque, in Joannem ira. (p. 305) 1550. Frater Georgius per legatos Moldavum et Budensem Bassam profligat. (p. 428) 1561. Belli Moldavici semina et causae. Qua fortuna gestum. Profligato Alexandro provinciae Vayvoda, Moldavia in Hungariae clientelam concedit. Quae res pacis negotium Constantinopoli nonnihil implicitum reddit. (p. 532—537)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

496 **Sine loco** **1764**

Descriptio vitae Stephani Liberi Baronis de DANIEL et Vargyas Sacratissimae Imperatoriae Regiaeque Majestatis et Principis Transylvaniae, Inclytae sedis primariae Siculicalis Areopolitanae Judicis Regii Supremi diplomatici: Illustris Collegii Iktaro-Bethleniani in oppido N. Enyed residentis legitimi; nec non Gymnasii Areopolitani ordinarii inspectoris curatoris.

Impressum Anno 1764. Sumptibus autoris. In 4^0 foi 2 şi pag. 156.

Autorul mărturiseşte (în ultimele rânduri ale cărţii) că a scris acest „opuscul" în vârstă de 80 de ani, înşirând în el evenimentele mai însemnate ale vieţii sale. Intre acestea aflăm solia sa din partea principelui Francisc Rákóczi II şi a confederaţilor săi ardeleni (după 1705) la Constantin Brâncoveanul, căruia i-a expus motivele răscoalei lor, fiind primit de el cu demnitate şi bine dăruit. Descrie apoi pe „cancelarul" Constantin Cantacuzeno (vir provectae jam aetatis) care l-a primit: sedens super stratum suum modo Orientali Tapetibus ornatum, erat circumcinctus sua Bibliotheca, singularem in Libris habens animi sui oblectationem. (p. 13—14)

Răscoala lui Rákóczi fiind însă înfrântă în 1710 de trupele împărăteşti, confederaţii au fugit în Moldova şi Ţara-Românească, trăind acolo ca pribegi până la amnestia dată după pacea din Sătmar în 1711. Autorul s'a retras cu prietenii săi în Moldova la Bodeşti pe moşia boierului Bohuş care i-a ţinut prieteneşte — fără bani — zicând chiar că se trage din Ungaria. (p. 28—29)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

497 **Rinteln** **1764**

Recensio critica Schmeizelliani de numis Transilvanicis commentarii / supplementa, emendationes et illustrationes perpetuas continens / subsecivo studio Godofredi SCHWARZ Theologiae Doctoris etc.

Rintelii, 1764. Literis I. G. Enach, Academiae a typis. In 4^0 foi 2 şi pag. 60.

Autorul făcând critica cărţii lui Schmeizel din 1748 (de sub No. 420) dă multe amănunte şi despre Români, în legătură cu monedele lui Sigismund şi Gabriel Báthory precum şi ale lui Mihai-Vodă.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1765 **Trnava** **498**

Scriptores rerum Hungaricarum veteres, ac genuini, partim primum ex tenebris eruti; partim antehac quidem editi, nunc vero ex MSS. Codicibus, et Rarissimis Editionibus, Bibliothecae Augustae Vindobonensis, ab innumeris mendis vindicati, Plurimis Variantibus Lectionibus, et Necessariis, hinc inde, quibusdam notis Illustrati; et cum amplissima praefatione Mathiae B e l i i, cura et studio Ioannis Georgii SCHWANDTNERI Austriaci Stadelkirchensis. Pars prima.

Tyrnaviae, MDCCLXV. Typis Collegii Academici Societatis Jesu. In 8° pag. XL şi 694.

Prefaţa: Pisonii apud Quados, A. MDCCXLV. Cal. Octobr.

Din cuprins: I. Anonymi Bela regis notarii historia Hungarica de septem primis ducibus Hungariae. (p. 1—60) II. Ioannis de Thwrócz Chronica Hungarorum. (p. 61—481) III. M. Rogerii Hungari, Varadiensis capituli canonici, miserabile carmen. (p. 482—530) IV. Petri Ranzani, Siculi, episcopi Lucerini, apud Mathiam I. olim Hungariae regem per Triennium Legati, epitome rerum Ungaricarum, per indices descripta. (p. 531—694)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1765 **Königsberg** **499**

Vollſtändiges Thaler-Cabinet aufs neue anſehnlich vermehret, in zweyen Theilen herausgegeben, und mit nöthigen Regiſtern verſehen von David Samuel MADAI. Theil I-III.

Königsberg, 1765—1767. Verlegts J. H. Hartungs Erben, und Joh. Daniel Zeiſe. In 8° foi 15 şi pag. 768, 904 + 621. Cu Indice.

Prefaţa: Halle, den 2ten May, 1765.

Din cuprins: Vol. I. Talerul lui Despot-Vodă din 1562 (sculptat greşit 1526) cu perigrafia: Heraclidis Despotae Patris Patriae / Vindex et Defensor Libertatis Patriae. (p. 760) Vol. II. Talerul lui Constantin Brâncoveanul din 1713 cu perigrafia: Constantinus Bassaraba de Brankowan) D. G. Voivoda et Princeps Walachiae Trans-Alpinae (p. 565)

Autorul acestei opere însemnate, ungur născut în Selmeczbánya, era medic, cu multe lucrări de medicină, însă numismat pasionat, care rămânând în Germania, a devenit medic primar al Principelui domnitor de Anhalt-Cöthen şi a murit în 1780 pe moşia sa proprie din Benkendorf.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

500 **Wien** **1765**

Adam CHENOT, Tractatus de Peste, sive de origine, progressu, fatis, fine pestis in Daciae Transilvaniae quibusdam locis ab initio Octobris 1755. ad finem Januarii 1757.

Vindobonae, 1765. In 8⁰ pag. XXVI şi 246.

Petrik vol. I p. 411. (Apud bibl. Horovitz, 1877.)

501 **Wien** **1765**

Rede von der Vereinigung der griechiſch- mit der lateiniſchen Kirche, durch welche Michael Manuel OLSAVSZKY, Biſchoff zu Roſſz, Munkacs, und Maramaros, des apoſtoliſchen Stuhls in dem Königreich Ungarn, und den Ihme angehörigen Theilen Vicarius, wie auch Ihro k. k. apoſt. Majeſtät Rath, etc. da derſelbe aus königlicher Verordnung ſeine Kirche beſuchte, die Innwohner der Szatmarer Geſpanſchaft, welche durch einen gewiſſen Sarabaiten, Sophronius mit Namen, verhetzet, zur Spaltung zurückgekehret ſind, Im Jahre 1761. mit erwünſchtem Erfolge die Einigkeit wieder zu ergreifen ermahnet hat.

Wien, 1765. Gedruckt mit von Gheliſchen Schriften. In 4⁰ pag. 42.

Ediţia latină din 1764 descrisă sub No. 251.
Mus. Nat. Budapest.

502 Lipseşte, deoarece intercalându-se aici din greşeală o carte din 1796, indicele nu se mai putea paginà din nou.

503 **(Sibiu)** **1766**

Smirnai Szent Polikárpus, *Avagy*, Sok keserves háborúságok között magok Hivataljokat Keresztyéni Szorgalmatossággal Kegyesen viselö erdélyi réformátus püspököknek historiájok: *Mellyet*, Ez Keresztyénségben vég-szegelet, sokszor Tatár égette, Török hammazta Országnak szennyes kö-porai közzül egybe-szedegetett F. Tsernátoni BOD Péter, *A' M. Igeni Ekklesiában a' Kristus' Szolgája.*

S. l. et a. In 8⁰ foi 11 şi pag. 216 + Sumar. (Cu negru şi roşu.)

Approbatio: Irám Széken 7-dik Máji, 1766-dik Esztend(őben.) Zágoni Aranka György, az Erdélyi Réformáta Ekklésiáknak és Kollégyiomoknak superintendense.

Cuprinde biografiile episcopilor reformaţi din Ardeal, în ordine cronologică cu următoarele note şi date despre Români:

In dieta dela 1588 (din Mediaş) s'a hotărît ca niciun vlădică al Românilor să nu poată vizita satele sale, fără ştirea proprietarilor

aceloia. (p. 43) 1600. In dieta dela Leţfalău s'a hotărît: 1) ca niciun popă să nu poată intra în Ardeal din Ţara-Românească, iar călugării să iasă din ţară, şi aceasta pentru că aceştia erau spionii lui Mihai-Vodă; 2) ca ziua de 18 Septemvrie să se sărbătorească de toţi locuitorii Ardealului în amintirea victoriei asupra lui Mihai-Vodă depe câmpul dela Mirislău. 1601. In dieta (parţială) dela Cluj s'a hotărît izgonirea din ţară a episcopului Demetrie Naprági, care a lucrat mereu împotriva ţării, atât în timpul domniei lui Andrei Báthory, raportând în taină toate lucrurile împăratului Rudolf, cât şi sub Mihai-Vodă, când cu multe meşteşuguri a luat moşiile nemeşilor, primite dela principele Sigismund Báthory şi a urmărit pe aceia de legea reformată, prin Mihai-Vodă. (p. 46—47) Primii ani ai veacului al XVII-lea erau aşa de grozavi, în urma multelor războaie şi nevoi, încât nu se găsea un bou în zece sate şi guvernul generalului crâncen George *Basta* era atât de urît, încât oamenii trebuind să-şi facă căruţe cu numai două roate, acestea au fost numite „căruţa lui Basta." Foametea era aşa de mare în Ardeal, că la Aiud o romîncă şi-a mâncat pruncul, iar într'un sat s'a găsit un copil lângă un cadavru, care după spusa copilului era corpul mamei sale, mâncat de dânsul şi de câini. (p. 52—53) Intră şi Radu-Vodă în Ardeal, dar a fost nevoit să se întoarcă în ţara sa din pricina foametei. (p. 54) Preotul Keserűi Dajka János a însoţit pe principele Gabriel Bethlen în toate campaniile sale, din Moldova şi aiurea, până ce în anul 1618 fu ales episcop al reformaţilor din Ardeal. (p. 62) In 1657 hanul Tătarilor ocupând împreună cu voevozii ţărilor române şi Alba-Iulia, căruia i-au dat foc, a ars vestita bibliotecă a principelui Gabriel Bethlen, care o înfiinţase în parte din cărţile rămase în biblioteca regelui Matia Corvin şi în parte din cărţi şi manuscrise cumpărate la Constantinopol. (p. 89) Pe timpul vlădiciei episcopului reformat George Csulai s'a făcut unirea Românilor din Maramureş cu reformaţii, primul lor protopop fiind Simion Pătraşcu, care a fost numit cu diploma din 1652 având cinci articole. (p. 92—94) Ordinul principelui Mihai Apafi (din 1674) prin care numeşte pe episcopul reformat Gaspar Tiszabecsei ca inspector al parohiilor române, poruncindu-i totodată să pună să se afle tipografia românească de odinioară, înfiinţată pe vremuri de principele George Rákóczi. (p. 106) Isprava vrednică a episcopului reformat Mihai Tofeus (înainte de 1679) când aflându-se un român pe câmp, care dormind cu gura căscată, i-a intrat un şarpe în stomac, popii catolici dând peste dânsul, i-au spus că-l vor scăpa de diavol, care îl chinueşte, dacă va trece la legea lor. Tofeus auzind de acest lucru, a pus să se aducă ţăranul în faţa principelui, unde medicul curţii dându-i o doftorie tare, şarpele a eşit în bucăţi din burta sărmanului om suferind, fără să fi fost forţat să-şi lase legea strămoşească. (p. 113—114) In dieta dela 1689 (din Radnót) s'a hotărît ca precum Românii depe teritorul Saşilor plătesc preoţilor evanghelici, tot aşa şi aceia cari trăiesc prin satele ungurilor şi săcuilor, să fie supuşi să dea ceva plată preoţilor şi dascălilor reformaţi. (p. 135) Preoţii catolici lucrând printre Românii din Ardeal pentru unire, s'a întâmplat că vlădicul lor Atanasie, care în anul 1698 se legase episcopului re-

format, Ştefan Veszprémi, că nu se va lăsa de dânsul, a ţinut un sinod al popilor români în Alba-Iulia, amenințând pe cei ce nu vor veni cu o amendă de 64 fiorini, şi aşa s'a făcut unirea, popii români fiind convinşi că astfel au devenit nemeşi. Peste câtva timp văzând însă că starea lor socială nu s'a îmbunătăţit cu nimica, popii români n'au mai vrut să ştie de unire şi trimiţând pe un nemeş, Gabriel Nagyszegi, trecut din legea catolică la cea română, la marele procuror al ţării cu un protest scris în ziua de 25 Septemvrie 1701, procurorul Ştefan Apor l-a arestat, împreună cu Ioan Sárosi. (p. 142—143) Asuprirea Românilor ortodoxi a ţinut însă şi mai departe, fiind constrânşi de stăpânire cu mână armată ca să treacă la legea catolică, iar care nu se supunea, i se lua averea şi se arunca în temniţă. (p. 145)

Seria episcopilor reformaţi din Ardeal. Alésius Diénes mort 1577. Sándor András m. 1579. Göcsi Máté m. 1585. Toronyai Máté m. 1599. Ungvári János m. 1601 în bătălia dela Goroslău. Kecskeméti Búzás Balás m. 1603. Tasnádi R. Mihály m. 1618. Keserüi Dajda János m. 1633. Geleji Katona István m. 1649 Csulai György m. 1660. Veresmarti Gáspár m. după 1664. Kovásznai Péter m. 1673 Tiszabecsi N. Gáspár m. 1679. Toféus Mihály m. 1684 Horti István m. după 1689. Veszprémi István m. 1713 Kolosvári Jstván m 1717. Sós Ferencz m. 1720. Vásárhelyi István m. 1728. Bonyhai Simon György m. 1739. Szigeti Gyula István m. 1740. Deáki Filep József m. 1748. Pelsőczi János m. 1749. Borosnyai Lukács János m. 1760. Szathmári Pap Sigmond m. 1760. Verestói György m. 1765.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

504 **Košice** **1766**

Celebrium Hungariae urbium, et oppidorum chorographia bipartita etc. a Reverendo Patre Gabriele SZERDAHELYI, Societ. Jesu Sacerdote. Auctior, et emendatior fatca.

Cassoviae, M.DCC.LXVI. Typis Academicis Societatis Jesu. In 16⁰ foi 3 şi pag. 347.

Ediţie de titlu a celei din 1722 de sub No. 309.
Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

505 **(Sibiu)** **1766**

Regulamentum Valachorum militum limitaneorum.
S. l. 1766. In 2⁰ in lingua latina, germanica et hungarica.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş.
Biblioteca Samuelis Com. Teleki pars III p. 196.

506 **Buda** **1766**

Ramus viridantis olivae, in arcam militantis ecclesiae relatus, seu paraphrastica, et topographica descriptio Provinciae nuper Bosnae Argentinae, jam vero S. Joannis a Capistrano nuncupatae, Ordinis Minorum Regularis Observantiae, in ditione

Suae Sacrae Caesareae, et Regio-Apostolicae Majestatis per Ungariam, Slavoniam, Syrmium, et Banatum diffusae . . . a P. Emerico PAVICH à Buda, Lect. Jub. Ex-Definit. et actuali praenuncupatae Provinciae Chronologo.

Budae, Anno M.DCC.LXVI. Typis Leopoldi Francisci Landerer. In 2⁰ pag. XVI şi 391.

Approbatio: Actum Budae in Domo Residentiali die 19. Aprilis 1766. Maximilianus Jacob Ord. S. Benedicti B. M. V. vulgò ad Scotos Viennae . . . Administrator. *Approbationes ex Sacro Ordine Praedicatorum*: In Conventu Vaciensi ad B. Virginem Assumptam die 1. Maji Anno 1766. Fr. Kovács, Ord. Praed. Sac. Theol. Lector. Fr. Georgius Bobics Sac. Ord. Praed. p. t. Prior Vacensis.

Din cuprins: Semnătura din 1711 a lui Georgius Vajda Sac. Caes. Regiaeque Majestatis Vice-gerens Cameralis in parva Valachia (p. 91) De conventu S. Joannis Nepomuceni Temesvarini. (p. 253—265) De conventu S. Mariae gratiarum, Radnae. (p. 271—278) De conventu S. P. N. Francisci, a Sacra aede Portiunculae titulato Aradini. (p. 353—356)

Autorul făcând istoria conventelor Franciscanilor din Ungaria publică toate documentele lor fundamentale şi reproduce până şi inscripţiunile mormintelor bărbaţilor mireni îngropaţi în bisericile descrise.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1766 Wien 507

Heraldicae Regni Hungariae Specimen, Regia, Provinciarum, Nobiliumque scuta complectens, conscriptum a Francisco Carolo PALMA *Societatis Jesu sacerdote*. Mariae Theresiae Augustae *honoribus dicatum* a Francisco Xaverio L. B. Orban de Lengyel-Falva AA. LL. et Philosophiae Magistro e Seminario Generali Cleri Regni Hungariae archi-dioecesis Strigoniensis alumno. Dum idem sub Augustissimis auspiciis *in Alma ac Celeberrima Archi-episcopali Universitate Tyrnaviensi* assertiones ex universa philosophia publice propugnaret.

Vindobonae, MDCCLXVI. Typis Joannis Thomae de Trattnern, Caes. Reg. aulae typographi et bibliopolae. In 4⁰ foi 11 şi pag. 121.

Din cuprins: Moldaviae hodierna insignia. (p. 71) Liber II. Caput V. Valachiae arma: tum vero quantum hodierna Hungarorum potentia distet a veteri, coronidis loco ex armorum insignibus explicatur. (p. 79—80)

Anexat: Stema Moldovei şi Valachiei. (Pe tabelă în aramă.)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

508 **Wien** **1766**

Adami CHENOT Philosophiae et Medicinae Doctoris rei sanitatis Transylvanae physici Regii, Tractatus de *Peste*.

Vindobonae, MDCCLXVI. Typis Jo. Thom. Nob. de Trattnern, etc. In 8⁰ foi 13 şi pag. 246.

Dedicaţia: Dabam Cibinii Daciae 10. Junii 1766.

Autorul descriind ciuma din Ardeal (dela începutul lunii Octomvrie 1755 până la sfârşitul lunii Ianuarie 1757) spune cum că ea a fost adusă în ţara Bârsii din Bucureşti prin Radu Andrei, pe lângă care mai zăceau doi molipsiţi în mănăstirea Sinaia, lăţindu-se pe urmă boala din sat în sat, până la Făgăraş. (p. 1—28) Valachi (p. 55—56)

Ediţie de titlu a celei din 1765 de sub No. 500.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

509 **Rinteln** **1766**

Originum et Occasuum Transilvaniae Auctore Laurentio TOPPELTINO Recensio Critica cum Appendice Diplomatum Aliquot. Omnia Maxime ad Natales Gentis Saxonicae in Magno Principatu Transilvaniae Inque Comitatu Scepusiensi Superioris Hungariae Asserendos et Illustrandos. Subsecivo Studio Godofredi SCHWARZ Theol. Doct. et in Academia Hasso-Schauenburgica Professoris Primarii Consistorii Sacri Assessoris Ecclesiarum Eiusdem Dioceseos Scholarumque Superintendentis.

Rintelii, C IↃ IↃ CCLXVI. Typis I. G. Enax A. T. In 4⁰ pag. 48.

Prefaţa: In Academia Hasso-Schauenburgica, 10. Aprilis 1766.

Autorul făcând critica cărţii lui Toppeltin pomeneşte şi de Români (p. 20, 21 şi 24) îndreptând erorile aflate de dânsul in ea.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

510 **Wien** **1766**

Scriptores Rerum Hungaric[arum] veteres ac genuini... Curae et studio Joan. Georgii SCHWANDTNERI etc. Anno Salutis MDCCLXVI—LXVIII. Pars I—III.

Vindobonae. Typis Joannis Nob. de Trattnern. In 4⁰ pag. 520, 419 şi 214.

Praefatio Matthiae B e l i i: Pisonii apud Quados. An. MDCCXLV. Cal. Octobr.

Din cuprins: Pars prima. I. Anonymi Belae Regis notarii Historia Hungarica. (p. 1—46) II. Joannis de Thwrócz Chronica Hungarorum. (p. 47—366) Petri Ranzani Epitome Rerum Ungaricarum. (p. 405—520)

Pars secunda. VII. Philippi Callimachi de rebus Uladislao Polonorum atque Hungarorum rege gestis. Editio I. M. Bruti. Datum e Regia Cracoviae M.D.XXCII. V. Idus Februarii. (p. 28—142) Cu multe amănunte despre Români, Dracula Valachiae Princeps şi altele.

Pars tertia. XVI. Joannis Jacobini Enarratio rerum . . . anno 1595 gestarum. (p. 27—46) XVIII. Georgii a Reichersdorff Transilvani Chorographia Transilvaniae, recognita et emendata. (p. 71—98) Georgii a Reichersdorff Transilvani Chorographia Moldaviae, recognita et emendata. (p. 99—111) XXXI. Transilvanicae inscriptiones veteres nonnullae et Annales templi Coronensis exscripti a Joanne Bongarsio. (p. 210—214) Cu multe date cronologice despre Români şi evenimentele din ţările române dintre anii 1397—1571.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1766 (Sibiu) 511

Magyar Athenas *avagy* az Erdélyben és Magyar-országban élt tudos embereknek, nevezetesebben a' kik valami, világ eleibe botsátott irások által esméretesekké lettek, 's jo emlékezeteket fen-hagyták historiájok *mellyet* sok esztendők-alatt, nem kevés szorgalmatossággal egybe-szedegetett, és az mostan élöknek, 's ez-után következendöknek tanuságokra, 's jora-valo felserkentésekre közönségessé tett F. Ts. Bod Péter. A' M. Igeni Ekklésiában a' Kristus Szolgája.

Nyomtattatott 1766-dik Esztendőben. In 8⁰ foi 14 şi pag. 360 + Mutató tábla. (Cu negru şi roşu.)

Prefaţa: M. Igenben 1767-dik eszt. Jósef Napján.

Din cuprins: *Bándi* Mihály a studiat teologie la Leyden unde a tipărit în 1718 o carte ungurească de rugăciuni. Intors acasă s'a făcut preot calvin la Haţeg, unde pentru aceia cari nu ştiau ungureşte ţinea regulat predici în limba română. (p. 24—25) *Hunyadi* Ferencz medicul lui Sigismund Báthory, care a studiat în Italia, om glumeţ, la plecarea principelui în campania contra lui Sinan-paşa (în 1595) n'a vrut să-l petreacă, rămânând la Braşov. (p. 113) *Iacobinus* János secretarul oraşului Cluj, a descris campania lui Sigismund Báthory contra lui Sinan din 1595, iar la intrarea lui Mihai-Vodă în Ardeal (în 1599) secretarul său, dar văzând ce sever se poartă cu ţara, a fugit în tabăra nemeşilor, unde a devenit cancelarul lui Moise Székely, cu care a perit în 1603 în bătălia cu Radu-Vodă. (p. 117—118) *Oláh* Miklós. (p. 201—2) *Reichersdorfer* György, sas născut în Reghinul-Săsesc sol secret al regelui Ferdinand I. în ţările române; poema de laudă a lui Brassicanus despre el. (p. 231) *Sommer* János, secretarul lui Despot-Vodă, căruia i-a scris şi biografia, născut în Caşovia, fost profesor în Bistriţa, Braşov, Sibiu şi Cluj, unde — devenit ateu — murì de ciumă, cu întreaga familie şi casa sa. (p. 242—244)

Celelalte note literare ale autorului despre cărți ungurești privitoare la Români, le dăm la descrierea cărților respective, cu indicația exactă a notei lui Bod.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

512 **Cluj** **1767**

Minero-logia Magni principatus Transilvaniae seu metalla semi-metalla, sulphura, salia, lapides, et aquae conscripta. A Joanne FRIDVALDSZKY, Societatis Jesu Sacerdote.

Claudiopoli, Anno Sal. M.DCC.LXVII. Typis Academicis Societatis Jesu. In 4⁰ pag. 206 și Indice + 5 table în aramă.

Cartea nu are capitol special despre Români, dar ne dă pretutindeni numirile românești ale munților și minelor din Ardeal, cu multe amănunte despre Români.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

513 **Bratislava** **1767**

Compendium Hungariae geographicum... Matthiae BEL etc. Editio altera auctior et correctior.

Posonii, MDCCLXVII. Litteris Ioannis Michaelis Landerer. In 8⁰ foi 6 și pag. 200+Index.

Prefața: Posonii, die 22. April. anno reparatae Salutis, MDCCLXVII.

Din cuprins: Membrum IV. de Hungaria Trans-Tibiscana (p. 152—200) cu părțile locuite și de Români: Comitatus Temesiensis, Csanadiensis, Aradiensis, Zarandiensis, Békesiensis, Bihariensis, Kraszsnensis, Szolnok Mediocris, Szathmariensis, Beregiensis, Ugotsiensis, Maramuresiensis et Districtus Kövar; pe când comitatus Szaboltsiensis nu avea populație română.

Autorul pomenește la toate locurile de Români, vieţuind împreună cu ceilalți locuitori ai Ungariei în județele înșirate, dând și numirile topografice românești și amintind chiar ocupația populației respective, cu multe amănunte folositoare.

Anexat: Tabula nova inclyti regni Hungariae juxta nonnullas Observationes Samuelis Mikoviny Concinnata Ab Andrea Erico Fritsch. Posonii 1753. Hartă (format 30×40 cm.) Seb. Zeller sc. Posony. Colorată cu mâna.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

514 **Trnava** **1767**

Ioannes SZEGEDI: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium etc.

Tyrnaviae, M.DCC.LXVII. Typis Collegii Academici Soc. Jesu. In 8⁰ pag. 856 + Indice.

Ediție de titlu a ediției din 1751 de sub No. 440.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1767 **Trnava** **515**

Rudimenta historica, ... opusculum quintum, De Regnis, aliisque Orbis Provinciis.

Tyrnaviae, Anno M DCC LXVII. Typis Academicis Societ. JESU. In 8⁰ pag. 85 şi 1 foaie.

Din cuprins: Transylvania. Valachia et Moldavia. (p. 65—66)
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1767 **Košice** **516**

Samuel TIMON S. J. Tibisci Ungariae fluvii notio etc. Editio altera.

Cassoviae, 1767. Typis Collegii Academici Societatis Jesu. In 8⁰ pag. 136 + Index.

Cuprinsul la ediţia întâia din 1735 sub No. 349.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1767 **Cluj** **517**

Inscriptiones Romano Transilvaniae *Honoribus* Excellentissimi ac Illustrissimi Domini Domini Comitis Andreae ab Hadik ... Oblatae ab Illustrissimo L. B. Iosepho Thoroczkay de Thoroczko. AA. LL. Philosophiae et Matheseos auditore.

Claudiopoli, Typis Collegii Academici Societatis Jesu. Anno M.DCC.LXVII. In 2⁰ foi 17 nenumerotate.

Cuprinde descrierea pietrelor epigrafice din Ardeal, cu amănunte despre Români pe foile 8, 10, 13, 18, şi 33.
Autorul nenumit este R. P. Ioannes FRIDVALSZKY S. J.
Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.
Fridvalszky: Dissertatio de Skumpia p. 1. — *Sommervogel* vol. III p. 996.

1767 **Sibiu** **518**

Dictionarium *Latino-Hungaricum*, ... à Francisco PÁRIZ Pápai, Medicinae Doctore, ... in Illustri Collegio Nagy-Enyediensi Professore Publico. *Nunc verò* Proverbiis selectioribus interspersis ... Petri B o d de F. Tsernáton, V. D. Ministri M. Igeniensis etc.

Cibinii, Sumtibus Samuelis Sárdi Typographi, *Anno* MDCCLXVII. In 8⁰ lex. foi 8 şi pag. 648. (Cu negru şi roşu.)

Prefaţa editorului : Scripsi M. Igenii, XII Kalend. Maji MDCCLXVII.

Aflăm din prefaţă că : Translatus est utilis hic Liber a Viro quodam Polyglotto in *Lingvam Valachicam*, forte in usum Principis Valachiae ; cujus exemplar unicum in rationem Monasterii SS. Trinitatis Basilitarum Balásfalvensis, non pridem ter centum florenis Rhenensibus coëmtum.

Este retipărirea dicţionarului din 1708 al autorului, îngrijită de învăţatul Bod şi adăogită cu un vocabular al termenilor neo-latini întrebuinţaţi în Ungaria, formând — până în zilele noastre — cel mai preţios dicţionar latino-ungar.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

519 **(Sibiu)** **1767**

Erdélyi Féniks Tótfalúsi Kis Miklós *Avagy* Profes. PÁPAI P. Ferentznek a' Könyv-nyomtatás' Mesterségének Találásáról, és Folytatásáról, a' Tótfalusi Kis Miklós' Emlékezetére irott versei. *Mellyeket*, Mind az Magyar-Országi és Erdélyi Könyv-nyomtató Mühelyjekre, és Könyv-nyomtatókra ; mind nevezetesen a' Tótfalusi Kis Miklós' életére 's jó emlékezetére tartozó szükséges és emlékezetes Dolgokkal bövitvén Világ eleibe újabban ki-botsátani kivánt F. Tsernátoni Bod Péter.

Nyomtattatott M DCC LXVII-*dik Esztendöb(en.)* In 8⁰ foi 27 nenumerotate. (Cu negru şi roşu.)

Învăţatul *Bod* publicând poema lui Páriz *Pápai* despre marele tipograf ungur, *Kis* Miklós (decedat la 1702 în vârstă de 52 de ani) dă în notă întreaga istorie a tiparului din Ardeal, cu multe note folositoare şi între ele următoarele de interes românesc :

Intâia tipografie românească în Alba-Iulia o înfiinţase principele Gabriel Bethlen cu gândul să tipărească Biblia românească, dar acest lucru fu săvârşit de către principele George Rákóczi, tipărind româneşte Evanghelia şi în 1648 Catechesis Palatina. Tipografia însă prăpădindu-se, principele Mihai Apafi a dat ordin episcopului Petru Kovásznai în anul 1668 să pună să o caute şi să o refacă.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

520 **Trnava** **1768**

Ungaria suis cum regibus compendio data, a P. Ladislao TURÓCZI, e Societate Jesu. Novissima hac editione aucta, elimata, et ad nostram usque aetatem producta.

Tyrnaviae, Anno M.DCC.LXVIII. In 4⁰ pag. VIII şi 631.

Din cuprins : Comitatus Severiensis. Csanadiensis comitatus. Aradiensis comitatus. (p. 203—208) Comitatus Bihariensis. Szatthma-

riensis comitatus. Ugocsiensis comitatus. Maramarosiensis comitatus. (p. 212—224) Zarandiensis comitatus. (p. 228)

Retipărirea adăogită a primei ediții din 1729 (de sub No. 327) descrierea județelor terminând întotdeauna cu menționarea limbilor cari se vorbesc în ele.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

1768 Cluj 521

Poemation de Ortu et progressu I. Militiae limitaneae in M. Principatu Transylvaniae.

Claudiopoli, 1768. In 4-to.

Danielis *Cornides* Bibliotheca Hungarica p. 165.

1768 Cluj 522

GYÖNGYÖSI István: Porábul meg-éledett Phoenix.

Kolosváratt, 1768. Az akademiai betűkkel. In 8⁰ mic pag. 196.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1768 Sibiu 523

Poemation de secunda legione Valachica sub Carolo Barone Enzenbergio.

Cibinii Transylvaniae. Excudebat Samuel Sárdi. Anno MDCCLXVIII. In 8⁰ pag. 23 nenumerotate.

Prefața tipografului: Dabam Cibinii Transylvaniae Calend. Augusti. Anno 1768. In aceasta se expune că poezia scrisă de Comes Sylvius TANNOLI, căpitanul legiunii a doua române de pedeștri și tipărită întâi în 100 de exemplare, se retipărește acum din nou pe propria cheltuială în mai multe exemplare (ca prima ediție) deoarece ea a fost foarte mult lăudată și de oameni ca abatele Metastasio și învățatul conte Ioan Lázár.

Pe foaia $A_3 — C_3$ urmează poezia, iar la fine mai sunt alte două poezii scurte, dintre cari despre prima se zice în prefață, că a fost scrisă „ex abrupto" dedicată: Excellentissimo Comiti Andreae de Hadik supremo per Transilvaniam armorum praefecto etc. Secundam legionem Valachicam primum perlustranti milites ejusdem Legionis. Canebat Comes Silvius TANNOLI.

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

1768 Trnava 524

Episcopi Agrienses fide diplomatum concinnati, Opera, et Studio R. P. Nicolai SCHMITTH e Societate Jesu, SS. Theologiae Doctoris. Tom. I—III.

Tyrnaviae, anno M.DCC.LXVIII. Typis Collegii Academici Societatis JESU. In 8⁰ foi 3 și pag. 411, 423, 360 + Index.

Din cuprins: Tom. I. *Boza* terra ubinam? Ejusdem Clerici exempti jurisdictione Episcopi Transylvaniensis, anno 1223. (p. 126) *Cumanorum* episcopatus incertum, ubi conditus? Eadem gens cum Valachis. (p. 145) Cumanorum XL millia metu Tartarorum in Hungariam se recipiunt, 1241. (p. 153) *Milkoviensis* Episcopus suffraganeus Episcopi Agriensi, 1375. (p. 329) *Sigismundus* Rex Hungariae a Bajazethe profligatus ad Nicopolim in Valachiam se recipit, 1396. (p. 357) *Valachiae* populi Cumanorum Episcopo subjecti. A Graecis sacramenta recipiunt. Valachi iidem, qui Cumani, sed pro ratione domicilii distincti. (p. 145)

Tom. II. *Dragula* Tyrannus in Valachia expulsis his, qui e Dani erant sanguine. (p. 416) *Ferdinands I.* Rex Hungariae, insigne edit testimonium nobilitatis Oláhianae, 1548. (p. 371). Regium largitur diploma Oláhio pro securitate condendi testamenti, 1561. (p. 397) Ab eodem Metropolita excipitur ad ripam Posonii, 1553. (p. 404) *Mathiae Görög* Vicarii generalis judicium de synodo sub Nicolao Oláho celebrata, 1553. (p. 393) *Maximilianus* Rex Bohemiae jubetur supremam Nicolai Oláhi voluntatem inviolatam servare, 1553. (p. 400) Ad limites Hungariae a Metropolita Strigoniensi eleganti dictione excipitur, 1553. (p. 401). Solennia inaugurationis in Regem Hungariae, 1556. (p. 406) Confirmat Oláhianum Seminarium. (p. 411) *Milkoviensis* episcopatus ubi locorum? (p. 173) *Nicolaus Oláhus* Episcopus Agriensis XLIII. Praefecturam sacram init rebus catholicis misere jacentibus. Agriam recipit. Ubi ejus sacer magistratus publicatus? Insigne priscae nobilitatis testimonium. Quibus maxime angebatur? Cur pensio curate solvatur? Musis mansuetioribus, et clero sedes figit Tyrnaviae. Infula Strigoniensis ornatur adjecta amplissima potestate. Pallium Archiepiscopale accipit. Hungariae Praesulum causam agit. Breviarium suo aere excudi jubet. Quo animo isthoc a ministellis haereticorum exceptum? Materiem calumniande suffert. Societatem Jesu Tyrnaviam inducit. Quo fructu synodum celebrat? Ad Tridentinum accersitus interesse nequit. Diploma regium firmum testamenti supremi munimen. Suprema voluntate in quos liberalis? Dignitate Locumtenentis regii augetur. Maximilianum corona regni Hungariae cingendum ad limites regni polita excipit oratione. Synodum indicit Tyrnaviam ratione sanctionum Tridentini concilii. Seminarium clericorum condit Tyrnaviae. Vitae finis. Monumenti inscriptio, Laus. Monumenta doctrinae. Compendium vitae, et genus. In Belgio Mariae Reginae a consiliis est octo annis. (p. 363—423) *Roterodami* Erasmi literae ad Nicolaum Oláhum. (p. 419)

Tom. III. *Epistola* Antonii Verantii ad Nicolaum Oláhum, 1564. (p. 38) *Michael* Valachiae Vajvoda juramentum fidelitatis erga Caesarem deponit, 1598. (p. 152) *Parthenius* Episcopus Munkacsiensis a censuris absolvi petitur, 1646. (p. 244) *Sigismundus* Bathori Princeps Transylvaniae, damnata societate Turcica memorabiles de iis victorias in Valachia reportat, 1595. (p. 148) Stephanus *Szuhai* episcopus Agriensis flectit in Valachiam ad firmandum in fide Caesaris illius provinciae Principem, 1598. (p. 151)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1769 **Poczajóv** **525**

Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione, quo, Michael Manuel OLSAVSZKY, episcopus Rossensis, Munkacsiensis, Maramarossiensis... *Anno M.DCC.LXI.* Ad reassumendam Sacram Unionem, cum optato successu, exhortatus est.

Vindobonae, Typis Aghelenianis M.DCC.LXV. Cum licentia Superiorum reimpressum Poczajoviae M.DCC.LXIX. In 4⁰ foi 27.

Aprobația: Rozysciis, 22-da Mensis Martii Vs. 1769.

Ediție bilinguă latino-slavă, pe două șpalte, însă textul slavonesc cules cu cirilică română.

Mus. Nat. Budapest.

1769 **Leipzig** **526**

Ioannis SEVERINI Hungari Conspectus historiae Hungaricae a prima gentis origine ad memoriam nostram perductae. Pars I—II. Praemissa est epistola Ioannis Gottlob Boehmii.

Lipsiae, CIↃ IↃ CCLXIX. Apud Vilhelmum Gottlob Sommerum et Posonii M DCCLXXII. Literis Francisci Augustini Patzko. In 8⁰ foi 8 și pag. 94 și foi 8 și pag. 220.

Dedicația: Dabam Schemnicii, urbe Hungariae montana, Idibus Augusti, Anno O. R. MDCCLXVIII.

Bibl. Univ. Budapest și alte exemplare.

1769 **Kalocsa** **527**

Evangelie la toate Duminics si szerbetorj peszte tot anul karele Ku ëndemnàreâ pre Csinsztitej ſi ſzlevitej Doâmnej Consiliariczej Margaritej Tomeján Szpre limbe Remlenászke' au telmecsuit, ſi dirépt veszelia jéj ſufléczászké ku Orthografie Ungurászke' la tipár au dat P. David Biro dela Szfënt Petru den Rëndul Piarisztilor.

La Kolócza: Ku tipárul Piarisztilor, la Anul MDCCLXIX. In 4⁰ pag. 79 și 3.

Cuprinde evangelia apostolului Luca „în 25 de stihuri" traduse de către părintele Biró.

Academia Română, București.

Bibl. Rom. Veche No. 365.

528 **Trnava** **1769**

Az Anya-Szent-Egyháznak történeti. Mellyeket . . . Egybe-Szedett, és elé-adott, MOLNÁR János, Jesus Társasága Szerzetes papja etc. Vol. I—III.

Nagyszombatban M.DCC.LXIX — M.DCC.LXXI. A' Jesus Társasága Akadémiai Kollégiumának Betőivel. In 4-to + Index.

Din cuprins: Vol. III. Oláh Miklós esztergomi érsek. (p. 289—290 şi 310)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

529 **Eger** **1770**

Rudimenta geographica... opusculum quintum.

Agriae, M.DCC.LXX. Typis Scholae Episcopalis. In 8⁰ pag. 112 şi foi 6.

Din cuprins: Transylvania. (p. 64) Valachia et Moldavia. (p. 65)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

530 **Pécs** **(1770)**

A' Szeretet kötele[a)] az az: A' Nap-keleti és Nap-nyugati anya szent egy-ház-között-való egygyességről lött beszéd, mellyel OLSÁVSZKI Mihály Manuel munkácsi, és máramarosi püspök Nemes Magyar Országon, és ahoz Tartozandó Részekben Apostoli hely-tartó a' császári, királyi, 's Apostoli Felségeknek Tanátsossa a' Maga Királyi Dekrétom-mellett-lévö Püspöki látogatásának alkalmatosságával a' Szathmár-Vár-megyei Népet, a' kit némelly-szárábaita, ki magát Sofróniusnak nevezte, a' szakadásra fel-inditott, és ismét belé-ejtett, 1751-dik esztendőben Az Egygyességnek uj fel-vételére óhajtott ki-menetellel intette. Deákból pedig Magyarra forditotta, és meg bévítette Egy Pétsi Püspöki-Megyéböl való Pap.

a) Osee. cap. II. vers. 4.

Nyomtattatott Pétsett Engel János Jósef Betűivel. In 4⁰ foi 2 şi pag. 50 + 51—328.

Prefaţa ne spune că preotul anonim din Pécs s'a hotârît să traducă această însemnată predică a vlădicului din Sătmar şi Munkács, deoarece din ordinul reginei Maria Terezia ea fu tipărită nu numai latineşte, dar slavoneşte, rusească şi *chiar în limbă română* şi distribuită pretutindeni fără bani.[1]

---

[1] Cu toate acestea ediţia românească nu ne e cunoscută.

Traducerea are de altfel un scop de propagandă religioasă, întrucât traducătorul sfârşeşte prefaţa zicând că precum episcopul Fotius n'a avut, pe vremuri, motiv de a se despărţi de religia catolică, nici urmaşii săi nu au motive îndestule de a rămâne şi mai departe în schisma lor. Iată pentru ce zelosul preot a mai adăogat predicei un compendiu biblic de aproape 280 pagini!

Anul ediţiei l-am fixat aproximativ, socotind că a urmat ediţiilor premergătoare, citate.

Mus. Nat. Budapest.

1770 **Kalocsa** **531**

Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum imperatoribus a capta Constantinopoli usque ad annum MDC. bello militiaque gestarum narrationes illustres variorum, et diversorum auctorum. Recensente Nicolao REUSNERO iurisconsulto, *et* Comite palatino caesareo, Consil. Sax.

Francofurti M.DC.III. Recusae Colocae M.DCC.LXX. In 4⁰ foi 3 şi pag. 356.

Din cuprins: Rerum in Transylvania a Sigismundo Bathorio Principe anno M.D.XCV. gestarum, Narratio auctore Ioanne I a c o b i n o Claudiopolitano. (p. 215—231) Brevis rerum a Michaele Moldaviae Transalpinae sive Walachiae palatino gestarum descripto, auctore Baldassare W a l t h e r o. (p. 232—261)

Vezi prima ediţie a acestei cărţi din 1603 sub No. 137.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1770 **Buda** **532**

Antonii BONFINII Rerum Hungaricarum Decades quinque. Budae, 1770. Typis Leopoldi Francisci Landerer. In 2⁰ foi 6 şi pag. 575 pe două coloane; fără Indice.

Ediţie de examen, prezentată în *Academia Budensi*, de Franciscus Xaverius F u x baccalaureus formatus, ac pro suprema ejusdem laurea candidatus.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1770 **Trnava** **533**

Notitia Rerum Hungaricarum. Conscripta a Francisco Carolo PALMA, Societatis Jesu Sacerdote. Tomi I—III.

Tyrnaviae. Anno MDCCLXX. Typis Collegii Academici Soc. Jesu. In 8-vo.

Prefaţa: Tyrnaviae in Convictu Regio Archi-Episcopali Idibus Decembris. Anno salutis reparatae MDCCLXIX.

Din cuprins: Tom. II. *Carolus I. Rex.* Quomodo gestum bellum Walachicum? (p. 22—24) *Ludovicus I. M. Rex.* Quanta Regis virtus bello Valachico? (p. 55—57) *Mathias I. Rex.* Quid mox negotii cum

Transilvanis et Moldavis. (p. 253—257) Tom. III. *Rudolphus Rex.* Quae occasio Báthorium inter et Caesarem amicitiae? Quibus coaluit pactis? Quibus artibus corruptis? (Cu descrierea evenimentelor petrecute cu Mihai-Vodă şi Românii; p. 108—116)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

534 **Košice** **1770**

Celebrium Hungariae urbium et oppidorum chorographia.... A *Reverendo Patre* Gabriele SZERDAHELYI Soc. Jesu Sacerdote, *Auctior, et emendatior facta.* Editio Secunda cum notis.

Cassoviae, Anno M.DCC.LXX. Typis Collegii Academici Societ. Jesu. In 4⁰ şi pag. 303.

De fapt e ediţia a treia a cărţii din 1722 de sub No. 309.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

535 **(Wien)** **1770**

Regulamentum für die höhere und niedere Geiſtlichkeit vom Jahre 1770. Graeci Ritus non Unitorum.

S. l. In 2⁰ in lingua germanica.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureş.
Bibliotheca Samuelis Com. Teleki pars III p. 249.

536 **Wien** **1770**

Introductio ad historiam Hungariae critico-politicam.

Viennae, 1770. In 8⁰ mic foi 4 şi pag. 188.

Din cuprins: Caput III. *Linguarum varietas.* Valachum idioma. (p. 55)

Autorul nenumit este preotul catolic, Michael HORVÁTH.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

537 **Frankfurt am Main** **1771**

Demetrii KANTEMIRS ehemaligen Fürſten in der Moldau, hiſtoriſch- geographiſch- und politiſche Beſchreibung der Moldau, nebſt dem Leben des Verfaſſers und einer Landcharte.

Frankfurt und Leipzig, 1771. In 8⁰ foi 2 şi pag. 341. Cu o hartă şi o anexă.

Prefaţa: Berlin 1769. D. Büsching. St. Petersburg 1764. G. F. Müller.

Din cuprins: Die obere Moldau; Cotnar mit einer katholischen Kirche. (p. 65) Bakow und Pharaoni mit katholischen Kirchen. (p. 68) Von den übrigen Einwohnern der Moldau: Hungarn. (p. 271) Religion der Hungarn. Der Bischof von zu Bakow. (p. 310—311)

Academia Română, București și alte exemplare.

Bibl. Rom. Veche No. 375.

1771 Frankfurt am Main 538

Memoires secrets de la guerre de Hongrie pendant les campagnes de 1737. 1738. et 1739. *Avec des reflexions critiques* par Mr. le Comte de SCHMETTAU, Général à l'Armée du Roi de Prusse.

Francfort, 1771. Au depens de la Compagnie des libraires. In 8⁰ pag. XXXII și 283 + Errata.

Cartea având o traducere latină din 1776 (făcută de Michael Horváth) de sub No. 575 înregistrăm și ediția ei originală, împreună cu celelalte ediții ale ei.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1771 Bratislava 539

A' szent históriának summája, . . . És most Magyar ország' kis tükörével az-az: olly Kônyvetskével, a' melly Magyar Országnak Földét, Polgári állapotját, és a' Magyar Nemzetnek Históriáját summasan ki-mutatja, a' Tanúlóknak nagyobb elö-menetelekre meg-bövitetvén ki-botsáttatott.

Posonyban, 1771. Nyomtattatott Landerer János Mihály' költségével, és betüivel. In 8⁰ mic pag. 144. Cu o hartă.

Prefața: N. Kôrôsôn 1770. Esz[tendőben.] LOSONTZI István.

Din cuprins: Carolus Robertus. Autorul expunând pe scurt viața regelui, observă — foarte cu drept — că purtase în anul 1330 împotriva lui Basarab-Vodă [1] un războiu mai fără vreun motiv, pentru care a și fost pedepsit de soarte, întrucât Românii l'au atacat într'o vale din Țara-Românească și dând cu pietre depe munți în armata sa, regele n'a putut scăpa cu viața, numai luând veșmintele unui soldat de rând al său. (p. 120)

Anexat: Tabula nova inclyti regni Hungariae juxta nonnullas Observationes Samuelis Mikovinyi Concinnata Ab Andrea Erico Fritsch. Posonii, 1753. Hartă în aramă (de format 30×40 cm.) colorată cu mâna, cuprinzând și Ardealul, precum și o parte din țările române.

Cărticica este prima ediție a acestui manual didactic, scris într'un stil ușor, în parte cu întrebări și răspunsuri, întrebuințat aproape

---

[1] Citat așa: az Oláhok vajdája Bazorád.

o sută de ani în şcolile din Ungaria şi Ardeal, în care răstimp a avut vreo 40 ediţii, aproape stereotipice, dar cele din veacul al XVIII-lea ceva mai adăogite; având şi câte o hartă sau două, dintre cari una rezervată de obiceiu Ardealului, hărţi colorate ori rămase necolorate, după cum editorii dispuneau de mijloace băneşti. [1]

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

[1] Vom cita toate ediţiile, însă cu titluri prescurtate.

1771 Leipzig 540

Antonii BONFINII Asculani Rerum Hungaricarum Decades Libris XLV. comprehensae ab origine gentis ad annum MCCCCXCV. Editio septima. Accessit Index rerum locupletissimus. Recensuit et praefatus est D. Carolus Andreas Bel Seren. Saxon. Elect. Consil. Aul. Poes. Prof. Publ. Ord. Academ. Decemvir et Bibliothecarius.

Lipsiae, MDCCLXXI. Sumtu Ioannis Paulli Kraus Bibliop. Vindobon. (Cu negru şi roşu.) In 2⁰ foi 2 şi pag. 756 + Index.

Prefaţa: Scribebam Lipsiae, Idib. Aprilis, MDCCLXXI.

Aceasta fiind ediţia cea mai bună a lui Bonfinio, cu un excelent indice, dăm din el următoarele amănunte privitoare la Români:

După Indice: *Bajazetes* Turcarum imperator Chelejam et Nestoralbam Stephani Bathorio intercipit (p. 637) excursionem in Valachos et Carnos ab Uladislao, Ungariae rege frustra postulat 722) *Báthori* Stephanus waivoda Transylvanus praelio cum Turcis ad Schesburg se accingit [1480] Saxones et Walachi caesi. (p. 629) *Carolus* rex Ungariae injustum bellum Valachis infert; legatis Bozoradi, Valachorum principis, pacem petentibus, minus digne respondet; ob id a Doncho Comite corripitur; in angustias deinde redactus, pacem cum Valacho facit; qui ex insidiis Caroli exercitum caedit; rex evadit, suasore belli Desö [1] interemto. (p. 328—9) *Corvinus* Ioannes; ejus gens (p. 432) ejus opera Valachi ad pristinum Ungariae obsequium redeunt (p. 444) a Sciabadine, Turcarum Bassa Natoliensis infestatus, Valachos metuentes excitat (p. 451) octoginta Turcarum millibus, Valachiam armis et incendiis funestantibus, cum quindecim millibus suorum occurrit; proelium ad Vaskapu (p. 451) a Dracula tenetur captivus; mox dimissus Budam redit (p. 477) iniuriam Draculae ulciscitur, Valachiam vastans et Draculam captum capite mulctans (p. 479) *Dacia*, ejus pars fuit Valachia et Moldavia. (p. 7) *Dracula* Valachiae princeps, expeditionem Uladislao Ungariae regi in Turcas, contra pacem sacramento firmatam initam dissuadet (p. 470) cum non audiretur, filium cum quater mille equitum regi mittit (p. 471) Corvinum a clade Warnensi reducem, captivum tenet et mox dimittit. (p. 477) Corvinus injuriam ulturus, Valachiam vastat, Draculam

[1] Este: Dezső, Dionysii filius.

cum filiis capit et cum filio primigenio capite mulctat (p. 479) in Transsylvania captus alter Dracula, ob crudelitatem decennali carcere mulctatur a Matthia Ungariae rege. (p. 544) *Halibegus* Turcarum dux imperante Mahumete II. praelium acerrimum contra Ungaros, Saxones, Walachos, Scythulosque Stephano Báthorio duce. (p. 629) *Henricus* Graecorum imperator Adrianopolim obsidet, Valachorum interventu impeditus, obsidionem solvit. (p. 284) *Laykus* Valachorum dux, a Ludovico Ungariae rege deficit; rex bipartito exercitu in hunc movet. (p. 357—8) *Ludovicus* Ungariae rex Alexandrum, Walachiae ducem, ab obsequium redigit. (p. 335) *Matthias* Corvinus rex Ungariae rebelles Moldavos ad obsequium revocat; Foro Romano capto, frustra de pace agitur; Baniam occupat; insidiae regi structae a perfidis Valachis; dispositis per urbem cohortibus, hostem exspectat; injecto in urbem ligneam igne oppugnatur; fortiter ubique dimicans hostes foro urbis ejicit et internecione caedit; ipse Matthias sagitta saucius; Brassoviae in perfidiae reos animadvertit, aliis fuga elapsis; Stephanus, rebellis Moldaviae vaivoda, in Polonia delitescens veniam litteris a Matthia poscit, cujus hic spem dedit. (p. 559—560) *Moldavia*, pars ohiu Daciae, quasi mollis Dacia. (p. 8) *Sciabadin* Turcarum Bassa Natoliensis contra Ioannem Corvinum mittitur, Valachos et Moldavos praeprimis puniturus; Valachiam armis et incendiis funestat. (p. 451) *Sigismundus* rex Ungariae (p. 359) regis in Valachos rebelles expeditio; caesus Vaivoda Stephanus deprecatur; novam in Valachos Turcarum socios, expeditionem subit rex, eosque vincit et fugat (383) Valachorum seditio, Losonczius a rege illuc missus, praelio cadit, castra direpta (p. 407—8) *Stephanus* Moldaviae vaivoda, obsequium Ungariae regi Matthiae debitum detrectat; Foro Romano a Matthia capto, frustra de pace agit; Bania capta; Valachorum perfidae insidiae; quibus injecto in urbem ligneam igne regem oppugnant; rex ubique fortiter dimicans hostes internecione caedit; in perfidiae reos severe animadvertit; Stephanus in Polonia delitescens, veniam litteris a Matthia poscit, cujus spem impetrat. (p. 550—560) *Turcae* Sabaczium fortius muniunt contra Matthiam regem advenientem; a Valachis caesi (p. 593) Sabaczii suburbia incedunt, Valachiam populantes et Albanenses adorti, utrinque caeduntur (p. 723) *Valachi*, eorum origo (p. 284) Adrianopolin obsidione Henrici Graecorum imperatoris liberant (p. 284) infestantur a Carolo Ungariae rege; Bozoradus, Valachiae princeps, pacem a Carolo per legatos petit, quibus rex minus digne respondet; sed mox redactus in augustias, pacem cum Valachis conficit, qui ex insidiis Caroli exercitum caedunt (p. 328—9) a rege Ungariae Ludovico postea ad obsequium redacti (p. 335) ab eo deficiunt Layko duce, rex bipartito exercitu in hos movet, qui Ungaros caedunt; sed ab iis Nicolao Gara duce, rursus caeduntur ex domantur; princeps eorum Bogdan, fit waivoda Moldaviae. (p, 357—9) denuo rebellantes a Sigismundo rege caeduntur; Stephani vaivodae ad regem deprecatio, hujusque responsum; denuo rebellant, una cum Turcis regem infestantes (p. 382—3) nova eorum in Sigismundum seditio, ex discordia Daan et Merche orta; Losonczium, caedunt et Ungarorum castra diripiunt (p. 407—8) ad pristinum Un-

gariae obsequium redeunt, Vladislao regnante (p. 444) a Turcis, Sciabadine duce, vexantur; metuentes a Ioanne Corvino excitantur; Turcae Valachiam armis et incendiis funestant (p. 451) Stephano vaivoda duce, a Matthia rege deficiunt; cum rege adveniente de pace dolose agunt; eorum perfidae in regem insidiae; quem injecto in urbem ligneam igne oppugnant; urbis foro ejecti, a rege fortiter ubique dimicante, internecione ceduntur; Matthias sagitta saucius, Brassoviae in perfidiae reos animadvertit, aliis fuga elapsis (p. 559—560) Valachi cedunt Turcas. (p. 593) Valachi a sagittando dicti. (p. 530)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

541 **Košice** **1772**

Anonymi Belae regis notarii Historia Hungarica etc. Cassoviae, 1772. In 8⁰ mic pag. 120.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

542 **Wien** **1772**

Memoria Regum et Banorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae etc. Auctore Gregorio Rattkay etc. Editio altera. Vindobonae, 1772. Typis Josephi Kurzböck etc. In 4⁰ pag. 247.

Cuprinsul a se vedea la prima ediţie din 1652 sub No. 169.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

543 **Frankfurt am Main** **1772**

Schmettau: Memoires ... de la guerre de Hongrie pendant les campagnes de 1737. 1738. et 1739 .... Nouvelle édition revue et corrigée.

Francfort, 1772. In 8⁰ pag. XXXII şi 271.

Are şi exemplare cu o foaie de titlu diversă, tot din acest an.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

544 **Leipzig** **1772**

Geheime Nachrichten von dem Kriege in Ungarn in denen Feldzügen 1737, 1738 und 1739. Nebſt kritiſchen Anmerkungen über dieſe Feldzüge und bey Belgrad geſchloſſenen Frieden. Aus dem Franzöſiſchen überſetzt von E. C. v. R.

Leipzig und Zwickau, 1772. Bey Chriſtian Lebrecht Stielern. In 8⁰ pag. XXIV şi 216.

Este cartea generalului SCHMETTAU, al cărui nume figurează în prefață, dar nu e menționat ca autor nici acolo.

Anexat: Schlachtordnung, der Kayserlichen Truppen welche im Monat May 1739 unter Commando des Feldzeugmeister, Graf von Neuperg, bey Themeswar, zusammen gezogen wurden. (No. IV)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1773 Cluj 545

Dissertatio, de Skumpia seu Cotino planta coriaria, cum Diversis Experimentis in M. Principatu Transilvaniae institutis. *Elucrubata* à Joanne FRIDVALDSZKY Societatis JESU Sacerdote. Claudiopoli, 1773. *Typis* Coll. Reform. In 4⁰ foi 10 nepaginate.

Imprimatur: Cibinii, 24. Junii 1773. Pius Episcopus.

Anexat: Rhus Cotinus Coriaria Vulgo Skumpie. (In aramă, format 10 × 15.5 cm.)

Din cuprins: § 9. An nostra cotinus Transalpinae similis. (7—8)

Este prima descriere sistematică a acestei buriene specifice din Țara-Românească, întrebuințată la tăbăcitul peilor și exportată în străinătate pentru bunele ei însușiri.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

1773 Bratislava 546

Hármas kis tükör, Melly I. A' szent históriát, II. Magyar országot, III. Erdély országot, annak földével, polgári-állapatjával, és históriájával, gyenge elmékhez alkalmaztatott módon, a' nemes tanúlóknak, summásan, de világosan elö-adja és kimutatja.

Ovid: Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos Ducit, et immemores non sinit esse sui.

Posonyban, 1773. Nyomtattatott Landerer Mihály' költségével és betüivel. In 8⁰ pag. 192 și 2 hărți.

Prefața: N. Körösön, 1770. Esztend[őben] LOSONTZI István.

Din cuprins: Az oláhok. (p. 147) Az erdélyi fejedelmek és vajdák: 6. Michael vaivoda. (p. 169—170)

Redacția nouă și definitivă a acestei cărți, care cuprinde acuma— și de aici înainte mereu — și istoria Ardealului, observăm însă că autorul numără pe Mihai-Vodă printre principii legitimi ai țării, punându-l la numărul al 6-lea în ordinea lor cronologică. Cele mai sus semnalate despre Români și Mihai-Vodă, fiind reproduse consecvent, vom înșira prescurtat toate edițiile, la locul lor.

Rhus Cotinus Coriaria
Vulgo Skumpie.

Anexat: 1. Magyar-ország elosztva L. vármegyékre. Hartă colorată cu mâna (format 15×20 cm.) cuprinzând şi Ardealul. 2. Erdély országi uj tábla VII magyar vármegyékre, VII öreg és V fiu székelységekre, VII szász, V német székekre, II szász és I magyar fő district[usra] felosztatva. Hartă administrativă (15×20 cm.) colorată.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1773 Wien 547

Joannis SEIVERT, Cib. Trans. Inscriptiones monumentorum Romanorum in Dacia Mediterranea.

Viennae, 1773. Typis Joannis Thom. nob. de Trattnern. In 4⁰ foi 4 şi pag. 191 + Index.

Opera cea mai de frunte pentru cunoaşterea pietrelor epigrafice depe teritorul întregei Dacie, folosind şi citând toată literatura existentă şi descriind locurile unde monumentele respective s'au aflat ori se păstrează, cu toate amănuntele necesare.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1773 Sine loco 548

Nicolai Comitis BETHLEN Propositio, occasione Installationis, ac una traditionis Dominii, ad Clerum Populumque Valachicum Graeci Ritus unitum, et Dominium Balásfalvense habita.

S. l. 1773. In 2.⁰

Danielis *Cornides* Bibliotheca Hungarica p. 110.

1773 Wien 549

Henrici Joan. Nepom. CRANZ . . . Medic. Vindobon. Prof. . . . Analyses therm. Herculanarum Daciae Traiani celebriorumque Hungariae accedit aquarum Hungariae, Croatiae nomenclator.

Viennae, 1773. Typis Josephi Kurzböck etc. In 8⁰ foi 8 şi pag. 96.

Autorul e austriac, dar fiindcă descrierea apelor termale dela Mehadia le publică (p. 1—34) pe baza analizei lor făcută de medicul Z a g o n i — şi chiar sub numele lui — cartea aparţine şi bibliografiei noastre.

Pe foaia de titlu se află planul de situaţie al băilor din Mehadia, în aramă. A. Cipps sculpsit.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

550 **Wien** **1773**

Luc. WAGNER Coronae Transylvani. Dissertatio medico-chemica de aquis medicatis Magni Principatus Transylvaniae. Viennae, 1773, typis Josephi Kurzböck etc. In 8⁰ foi 7 şi pag. 95. (Tipăritură luxoasă, pe fiecare pagină cu frontispiciu.)

Cuprinde descrierea izvoarelor de ape minerale din Ardeal, pe judeţe şi scaune, menţionând la toate locurile numirile lor româneşti. De altfel pe Români autorul îi descrie la apele din Rodna (Radna Major) în judeţul Bistriţa-Năsăud cu următoarele cuvinte: Incolas alit natione Vallachos, homines rudes, incultos latrociniis olim adsvetos nunc Marti consecratos et militari ritu perpolitos. Magna pars incolarum grandioribus foedatur strumis et hoc nomine sequior sexus palmam nobiliori erigit. Ea enim est potestas nonnullarum ejusdem aquarum, ut non hominibus solum, verum aquaticis etiam avibus, anseribus nempe et anatibus strumas inducat. (p. 81)

Interesantă e şi descrierea băii cu apă caldă din Călan (Kalán) în judeţul Hunedoarii, încă din timpul Romanilor, cum că după tradiţie ele au fost folosite chiar şi de regele Ungariei Sigismund când a umblat pe acolo. (p. 11)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

551 **Košice** **1774**

Rudimenta geographica etc.
Cassoviae, 1774. Typis Academicis Soc. Jesu. etc.

Ultima ediţie a manualului folosit în şcolile iezuiţilor din Ungaria.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

552 **Varaždin** **1774**

Scriptorum ex regno Sclavoniae a Seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio ... Ex praelectionibus ... Domini Adalberti BARITS etc. in *Academia Regia Zagrabiensi* Die 26. Mense Augusto Anno 1774.
Varasdini, Typis Joan. Thomae Nobilis de Trattnern. In 8⁰ foi 27 nenumerotate.

Din cuprins: Nicolaus Olahus. (p. 22) Românul Olah a primit loc printre scriitorii din Slavonia pe motivul că fusese numit în 1543 episcopus Zagrabiensis.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1774 Wien 553

De Scriptoribus Rerum Hungaricarum et Transylvanicarum, scriptisque eorundem antiquioribus, ordine chronologico digestis, Adversaria Georgii Ieremiae HANERI Saxonis Transilvani. Tom. I—II.

Viennae, MDCCLXXIV et Cibinii, M.DCC.XC.VIII. Typis Ioan. Thomae Nob. de Trattnern. Sac. Caes. Reg. Aulae Typograph. et bibliop; et Martini Hochmeister. In 8⁰ pag. XXIV şi 284 + foi 2 şi 506. Cu Indice.

Prefaţa: Scribebam Birthalbini, die 1. Maii A. C. 1769.

Al II-lea volum al operei, tipărit de preotul evanghelic din Cisnădie I(oannes) F(iltsch) Cibinii, M.DCC.XC.VIII promiţând în prefaţa cărţii (H** die 23. Octobris Anni 1797) şi tipărirea volumului al III-lea, care însă n'a apărut niciodată.

Vol. I cuprinde descrierea a 140 opere din veacurile XII-XVI şi al II-lea 239 din veacul al XVII-lea, cu multe cărţi privitoare la Români, dând totodată şi biografia autorilor trataţi, pe baza unui vast material ştiinţific, compus cu o rară erudiţie şi cunoştinţă a istoriei.

Mai e de observat că nobilul „Ioannes Lázár Transilvanus" aflându-se student în colegiul părinţilor piarişti din Vácz, ţinându-şi acolo în luna August 1787 discuţia tezei sale de doctorat, a oferit volumul I al cărţii de faţă reginei Maria Terezia, prevăzându-l cu o dedicaţie de 7 foi (tipărită la acelaş tipograf din Viena în 1787) care se găseşte adăogată multor exemplare ale acestei importante bibliografii, care lucru nu se poate explica altfel, de cât că editorul nobil cumpărase exemplarele cărţii din 1774 rămase nevândute, punându-le astfel din nou în circulaţie.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1774 Wien 554

Dissertationes historico-criticae in Annales Veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum auctore Georgio PRAY, et Mariae Theresiae Augustae honoribus dicatae ab *Illustrissimo Domino Domino* Josepho Comite Erdödy de Monyorokerék, Sac. Caes. Reg. Majestatis Camerario, dum idem sub Augustissimis auspiciis in Academia Regia Theresiana assertiones publice propugnaret ex Jure naturae, publico universali, gentium, civili, canonico, feudali, ac criminali, nec non ex emendato computu cameratico. Anno Salutis MDCCLXXIV.

Vindobonae. Typis Leopoldi Joannis Kaliwoda, Aulae Imperialis Typographi. In 2⁰ regal, foi 9 şi pag. 243.

Din cuprins: Dissertatio V. Hungari in Moldaviam autem a Tanai, minore, non item majore protrusi. (p. 89) Dissertatio VI. Cumani seu Uzi in Moldaviam primum, postea in Hungariam diferuntur. (p. 112) Regum Hungariae conatus in retinenda Moldavia. (p. 120) In Moldavia et Valachia multae adhuc Cumanorum reliquiae superant. (p. 120—121) Jazyges rectius Jassones origine itidem Hungari sunt. An Moldaviae urbs Jasso nomen ab illis acceperit? (p. 121—123) Dissertatio VII. Brevis Disquisitio de populis, qui juris Hungarici sunt aut olim erant. § III. Valachi probabiliter reliquiae ex coloniis Romanorum sunt. — Eorum autem provincia Regibus Hungariae obnoxia.—Hanc Bela IV. Fratribus Hospitalis Jerosolymitani colendam tribuit, adjectis conditionibus utrinque servandis.—Quo tempore jus in Valachiam regibus Hungariae aquisitum. — Episcopatus Milkoviensis in Valachia, non item Transsilvania quaerendus. — Idem regibus nostris in Moldaviam jus, quod in Valachiam. (p. 133—140) § IV. Quid in eo observando a Carolo Roberto gestum? — Quae Ludovici I. itidem eatenus cura. — Tum Sigismundi regis. — Huic se Vayvoda Valachiae Sacramento obstringit. Conventionis, et pactorum forma. — Cujusmodi transactio Moldaviae causa inter Hungaros, et Polonos fuerit? (p. 140—147) § V. Quod Mathiae Corvini in conservanda utraque provincia studium fuerit. — Wladislaus primum oscitanter, poetea diligentius juribus suis invigilat. Et datis ad regem Poloniae litteris, Vayvodam Moldaviae regno Hungariae obnoxium declarat. Cui ut adversum Turcos succurreret, militiam ex toto regno cogit. — Quae sors utriusque provinciae fuerit sub Ludovico II. et Ferdinando I. — Valachia Principibus Transsilvaniae aliquamdiu subjecta. (p. 147—134) § VI. Redit in fidem, et clientelam Rudolphi II.—Vayvoda, ac provinciae ordinibus sacramento obstrictis. (p. 154—157) § VII. Valachos Romanae originis esse, lingua arguit. — Quae nihil ex vetere Bulgarica habet.—Bene autem aliqua ex Illirica, et Graeca. Quae hujus rei causa? — Valachi male a quibusdam cum Patzinacitis confunduntur. (p. 158—163) § XI. Armeni primum in Moldaviam, tum Transsilvaniam delati. (p. 170—171)

Vocabular român-italian (p. 159—161) retipărit din Del CHIARO: Istoria delle moderne rivoluzioni de la Valachia. Venezia, 1718.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

555 Wien 1774

Funacza pestyere seu antri funacza dicti historico-physica relatio/Concinnata ab Alexio NEDECZKY de eadem qui ipsus antrum hocce lustravit. Anno M.DCC.LXXII. Die XIX. Octobris.

Vindobonae, MDCCLXXIV. Typis Joan. Thomae Nob. de Trattnern, Caes. Reg. aulae typogr. et bibliop. In 8° pag. 36.

Autorul descrie în 12 „reflexiuni" excursiunea sa făcută la această frumoasă peşteră din apropierea oraşelului Băiţa (în munţii Bihorului) împreună cu observaţiunile sale ştiinţifice precum şi mi-

neralele strânse şi săpăturile făcute, amintind în multe locuri pe Românі, cum şi expresia lor de „Nu poty mere" de care s'au folosit când nu prea vroiau să meargă cu făcliile aprinse mai înăuntru în peştera părăsită şi studiată poate acum întâia oară.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1774 Frankfurt am Main 556

Des Hrn. Ignatz, Edl. von BORN, Ritters, K. K. Berg-Raths, der Königl. Akademie der Wiſſenſchaften zu Stockholm, der Großherzogl. zu Siena, u. der Georg. gelehrt. Geſellſchaft zu Padua Mitglieds etc. Briefe über Mineralogiſche Gegenſtände, auf ſeiner Reiſe durch das Temeswarer Bannat, Siebenbürgen, Ober- und Nieder-Hungarn, an den Herausgeber derſelben, Johann Jakob Ferber, Mitglied der Königl. Großherzogl. Akademie der Wiſſenſchaften zu Siena, und der Ackerbau-Geſellſchaft zu Vicenza und zu Florenz, geſchrieben.

Frankfurt und Leipzig, 1774. In 8⁰ foi 6 pag. 228. Cu 3 planşe.

Prefaţa: Carlscron, den 4. Dec. 1773.

Cartea conţine 23 scrisori (dintre 14 Iunie şi 19 Octomvrie 1770) primele 18 scrise în Temeswar, Orawitza, Saska, Neu-Moldova, Dognazka, Lugos, Nagyág, Zalathna, Földvincz, Clausenburg şi Nagy-Bánya, descriind starea minelor şi a industriei miniere cu date istorice şi statistice importante; pe când în scrisoarea a treia (Von den Einwohnern, ihren Sitten, Erziehung und Gebraeuchen) autorul ne prezintă o descriere minunată a Românilor din Banat, vorbind chiar şi de munca, religia, obiceiurile şi superstiţiunile lor, aşa precum le-a observat trăind între ei. (p. 10—17)

Autorul născut în Kapnikbánya (în Ungaria de sus) ori — după Horányi — chiar în Alba-Iulia, în 1742, a devenit cu timpul cel mai renumit inginer de mine, iar cartea sa de faţă atât de căutată, în cât a fost tradusă în 1777 englezeşte, în 1778 italieneşte şi în 1780 franţuzeşte. (Vezi sub No. 614)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1774 Wien 557

Succincta Medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Centuriae I—IV. Excerpta ex adversariis auctoris.

Lipsiae, MDCCLXXIV. Ex Officina Sommeria. Centuria II. Wiennae, 1778. Typis Io. Tho. nobilis de Trattnern. Centuria III 1781 et IV Viennae, 1787. Ibidem. In 8⁰ pag. 208, 221, 471 şi 528. (Dela tomul al II-lea încolo pe foaia de titlu cu numele autorului: Excerpta ex adversariis Stephani WESZPRÉMI, Med. Doctoris, Lib. Regiaeque civitatis Debretzen Physici ordinarii.)

Prefaţa: Scribebam in Studiorum Universitate Lipsiensi prid. Kal. Dec. MDCCLXXIV. Carolus Andreas B e l D[octor.]

Din cuprins: Centuria I. Epigramma Valachica, quod condiscipulus Theologus Francisci Pariz Pápai, gente Valachus, Michael *Halicius* nobilis Romanus civis de Karansebes occinuit: „Cânt sănetate sărind la voi, Romanus Apollo" citată din cartea lui Páriz Pápai (Basileae, 1674) cu traducerea latină.[1] (p. 127—128) Textul ei l-am tipărit la descrierea cărţii amintite, sub No. 213.

Centuria II pars I. Gloria Mundi seu Tabulae Paradisi: Processus universalis Viae tincturae Rubedinis et Albedinis Alchymicae Artis Magistri Nicolai Melchioris, Cibiniensis Transilvani sub forma Missae feliciter incipit etc. continentur in *Musaeo Hermetico Sopho-Spagyricae* artis discipulos fidelissime erudienti, quo pacto summa illa veraque Medicina, qua res omnes qualemcumque defectum patientes instaurari possint, quae alias Benedictus Lapis sapientum appellatur inveniri ac haberi queat. Francofurti, 1625. In 4-to. Repetita in eodem Musaeo reformato et amplificato; Francofurti, 1677 et 1678. (p. 28)

Această carte ne interesează deoarece Weszprémi e de părere că autorul ei e de fapt arhiepiscopul Nicolae OLAH (decedat în anul 1568) şi în sprijinul ipotezei sale citează cartea lui *Becherus* cu titlul „Physica subterranea" în care vorbind de alchimişti zice: Collecta ab Archipraesule Nicolao Melchiore Cibiniensi Transylvano ad Vladislaum Hungariae et Bohemiae regem olim missa. (p. 129—130)

Centuria III. Adamus *Molnár* născut în Tresztyénfalva (comitatul Vas, Ungaria) în 1716, absolvind medicina la Halle în 1747 s'a dus în Ardeal, unde practizând în Cluj şi Braşov fu chemat la Bucureşti, şezând acolo douăzeci de ani. Devenind medic căutat a scris totodată şi următoarele studii: *a*) De aëre, aquis et locis Valachiae; *b*) De natura et diaeta crassa Valachorum; *c*) De morbis endemiis Valachiae. Acestea la intrarea vrăjmaşilor în Bucureşti la 1768 depunându-le în biserica Franciscanilor (la Bărăţie) acolo ele s'au prăpădit, abia scăpând şi el cu viaţa, murind apoi în 4 Decemvrie 1780. (p. 266—274) Samuel *Slotze* Physicus ordinarius Cibinii Transilvaniae, a scris: De succino fluido in Valachia reperiundo, publicat în Observationes Academ. Caesareo-Leopold. Natur. Curios. Ephem. Centuriae I—II. Observatio CXXXIII. (p. 367)

Centuria IV. Franciscus Ernestus *Brückmann* Medicus practicus Wolfenbüttelensis, umblând în 1724 prin Ungaria, a scris apoi: De Valachorum pane M á l é adpellato,[2] în Annales Physico-medicinae Vratislavienses Tentamine XXXII p. 511. Ioannes Christophore *Deccard* Semproniensis a scris, rămas în manuscris: Rei rusticae Hungaricae Libri III. Caput II. *De negotiis domesticis seu villaticis.* § 7. De villis Vallachicis et Rascianis. (p. 104) Ioannes Georgius

---

1 E caracteristic că autorul (Páriz) ştiind româneşte, publică această epigramă cu traducerea ei latină şi nota următoare: Carminis huius Valachici facta ad verbum interpretatio talis est, ut inde summa linguae Valachice cum Latina adfinitas liquido appareat.

2 Iată—poate—întâia scriere despre *mămăliga* necunoscută în străinătate.

Henricus *Kramer* Physicus Temesvariensis (după 1718) a scris: Cogitationes de Wampyris Serviae in Hungaria, în Commercium Litterarium Noricum 1732 Hebdomada XXXVII p. 291—292. (p. 173) De causa Plicae Polonicae non satis recte ab Erndselio in Varsavia illustrata explicata, demonstratur exemplo Valachorum ex sordido vivendi genere eam contrahentium, qui absque omni sanitatis noxae et ferunt, et excindunt: quod aeque in equis quoque Transilvanicis fieri observatur. Ibidem 1734 Hebdom. XLVI p. 363. [1]

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

[1] Necunoscând publicaţiunile aci citate, nu ştiu dacă ele sunt latineşti ori scrise în limba germană, de oare-ce autorul nostru (eruditul Weszprémi) avea obiceiul ciudat de a traduce până şi titlurile cărţilor pe latineşte.

1774 **Wien** **558**

Abhandlung von den Titeln und Wappen, welche Maria Theresia als Apostolische Königinn von Hungarn führet. Verfasset von Franz Karl von PALM, Weltpriester, etc.

Wien, 1774, gedruckt bey Johann Thomas Edlen von Trattnern etc. In 8⁰ pag. 94.

Din cuprins: § VI. Von den Titeln und Wappen der Königreiche Kumanien und Bulgarien. Autorul citând diploma din 27 Ianuarie 1243 a regelui Bela IV în care poartă şi titlul „Comaniaeque Rex" zice: Die Wallachen, welche unter der hungarischen Herrschaft standen, fiengen nachher an, in das von den Kumaniern verlassene Land, welches die heutige Moldau ist, Pflanzvölker zu führen; da sie sich aber mit der Zeit zu gehorsamen weigerten, bezwang sie Ludwig der Grosse im Jahre 1371, und unterwarf sie der hungarischen Krone wieder. (p. 91)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1774 **Wien** **559**

Analecta Scepusii sacri et profani. Complectens Bullas Pontificum, Caesarum, Regumque diplomata, Illustrium virorum epistolas, aliaque monumenta literaria ad notitiam Scepusii facientia. Collegit et notis illustravit Carolus WAGNER *S. S. Theologiae in Universitate Tyrnaviensi Doctor.* Pars I—IV.

Viennae, 1774—1778. Typis Joann. Thomae nob. de Trattnern, etc. In 4⁰ foi 8 şi pag. 469, 357, 264, 219 + Index.

Prefaţa ultimului volum: Posonii Nonis Junii Anno a Christo nato MDCCLXXVI.

Din cuprins: Vol. I. Ordinele archiepiscopului de Strigon, Nicolaus Olah, din 1553 şi 1557 către parohii celor XIII oraşe Scepuziene. (p. 286—287 şi 289—290) Scrisoarea lui Olah din 1557 către regele Poloniei Sigismundus Augustus, în aceeaş afacere. (p. 290—

291) Terra Stoyanfoelde in comitatu Scepusiensi existens, 1411. (p. 423) Valachi jobagiones possessionis Vikarthy (1513) cu observaţia autorului: Valachorum nomine non intelliguntur hic populi Transilvaniae finitimi, sed gregum pastores, qui Scepusiensibus, Liptoviensibus etc. „Valaszi" audiunt. (p. 429)

Vol. II. *Excerpta ex Chronicis Leutschoviensibus.*

5. Januarii 1668. Herr Johann Georgius Gika Princeps, et Wajvoda Transalpinae Valachiae von Wien hier ankommen, in Willens sich hier als Exul aufzuhalten, deme die Stadt mit ihrem höchsten Schaden das Stadt- oder Gasthaus völlig einräumen müssen. (p. 31)

Den 26. Aprili 1670. Kam Georgius Gika Princeps Walachiae Transalpinae wieder allhier an, welcher seine Liebe gegen diese Stadt abermahl contestiret, und versprochen: Sobald Er nacher Wien käme, vor Ihro K. k. Majestät vermelden wolle, dass wir getreue, obwohl auch arme Leuthe wären. Es hat dem guten Herrn dieses des Herrn Rakotzy Ferentz Beginnen gar nicht gefallen wollen, vorgebende, dass er hinter das Licht wäre geführt worden, und dass die Türken ihme zu diesmahl nicht beystehen werden. Darum er es in die Länge nicht treiben würde; sondern musste unterliegen, weil all sein Intent, Sach und Vornehmen auf schlechten Fundament bestunde. Den 27. Aprilis reisete der Fürst fort, und gab Gemeine Stadt Ihme ein Schreiben mit, an Ihro Königliche Majestät de nostra fidelitate, welches Er selbsten zu überliefern nebens einer guten Recommendation versprochen. (p. 33)

Selecta ex Chronicis Leibitzerianis.

MDXXII. Joannes Vajvoda Transilvanus in Turciam ingressus est cum magnis copiis per magnam Valachiam ad expugnandas aliquas arces, et civitates, sed frustra. (p. 49)

MDXXVIII. In Vigilia Joannis Baptistae Transilvanienses a Vajvoda Moldaviensi circa castrum Mariae (Marienburg) graviter caesi sunt. Qui etiam deinde totam illam provinciam exussit, et castellum in monte arcis juxta urbem Coronam vi expugnavit, et hoc factum est eodem anno, ut supra circa festum Michaelis, cum secundario ingrederetur. (p. 50)

MDLX. Albertus Laszky cum Despoto intravit in Valachiam ad eam occupandam; sed repulsi sunt.

MDLXI. Albertus Laszky iterum cum Principe Despoto intravit in Valachiam, et eam occuparunt. (p. 59)

Urbis Kesmarkiensis memorabilia.

Anno 1533. Die Viridium (seu festo Coenae Domini) Valachi Nicolao Mynckovitz Hungaricum castrum Donaytz proditione et dolo ademerunt, et Domini Jeronymi de Laszko Nobiles milites seduxerunt, ac porro Domino Vitzthinn ad officium dederunt. (p. 111)

Din vol. I. există exemplare şi cu anul 1776 prezentate reginei Ungariei de un nobil ungur cu prilejul examenului său de doctorat în Tirnavia, cu foaia de dedicaţie: Augustissimae ... Principi Mariae Theresiae Romanorum Imperatrici, Hungariae Apostolicae ... Reginae .... Principi Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae etc.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1775 Wien 560

Dissertationes historico-criticae in Annales Veteres Hunnorum, Avarum et Hungarorum a Georgio PRAY, sacerdote conscriptae.

Vindobonae, MDCCLXXV. Sumptibus Augustini Bernardi, Bibliopolae Universitatis. In 2⁰ regal foi 2 şi pag. 243.

Prefaţa: Dabam Posonii V. Calendas Septembres MDCCLXXII.

Ediţie de titlu a ediţiei din 1774 descrisă sub No. 554, cu alte cuvinte, cartea a fost tipărită cu cheltuiala contelui Iosif Erdődy cu prilejul doctoratului său pentru ca să poată preda împărătesei un exemplar al unei cărţi preţioase, după obiceiul vremei, la care după foaia de titlu au fost anexate „tezele" tipărite, din cari a răspuns la examen în latineşte şi nemţeşte.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1775 Wien 561

Reges Ungariae Mariani ex antiquissimis diplomatis, aliisque mss. conscripti ab A. R. D. Joanne FRIDVALDSZKY de Frivald, A. A. L. L. et Philosophiae Doctore, apud Universitatem Claudiopolitanam matheseos professore emerito, nunc per M. Principatum Transilvaniae in physicis experimentatore, presbiterio saeculari.

Viennae, MDCCLXXV. Typis Joannis Thomae Nob. de Trattnern. Sac. Caes. Reg. Aulae Typogr. et Bibliop. In 4⁰ pag. 122.

Din cuprins: Actul de danie al lui „Uladislaus Vaiuoda Transalpinus, Banus de Zevrinoio, et Dux novae plantationis terrae Fugaras" rudei sale, Ladislaus de Dobka, din 1372. (p. 80—84)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1775 Wien 562

Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum, quam excitat Alexius HORÁNYI, Hung. Budensis, de CC. RR. Scholarum Piarum. Pars I—III.

Viennae, 1775—1777. Impensis Antonii Loewii, bibliopolae Posoniensis. (I—II. Viennae, e Typographeo Kaliwodiano; III. Posonii, Typis Patzkoianis.) In 8⁰ Pars I foi 7 şi pag. 741; Pars II foi 7 şi pag. 719; Pars III foi 2 şi pag. 696 + Index totius operis. (Cu portretul autorului în aramă.)

Dedicaţia: Scribebam Pestini XV. Februarii A. MDCCLXXV.

Din cuprins: Pars I. *Aaron* de Bisztra Episcopus Fagarasinus. (p. 1) *Desericius* Iosephus Innocentius nobilis Hungarus, adolescens

Piis adscriptus Scholis, Adsistens Generalis Romae, iussu atque auctoritate Benedicti XIV. P. M. ad Dynastam Valachiae Constantinum Maurocordatum legationem suscepit, quae maiori conatu, quam successu peracta est. (p. 493) Pars II. Manuscriptum Georgii Ier. *Haner*: Fundamenta iuris pastorum in Transsilvania Saxonicorum, in decimas incolarum fundi Regii Valachicorum. Anno 1751. In 4-to. (p. 75) *Kantemirius* Demetrius immortalis memoriae Princeps. (p. 277—287) *Miron* natus Moldaviae. (p. 622—624) *Nicolaus* in Moldavia natus, in Protospatarii ... integra Biblia in linguam Valachicam convertit. (p. 688—689) *Olahus* Nicolaus Archiepiscopus Strigoniensis, Locumtenens Regius, e Principum Valachiae sanguine oriundus. (p. 694—705) Pars III. *Gorecii* Leonardi „Descriptio belli Ivoniae Vaivodae Walachiae, quod Anno M.D.LXX.IV. cum Selimo II. gessit" accessit Ioannis *Lasitii* Historia de ingressu Polonorum in Walachiam, cum Bogdano et caede Turcarum. Francofurti, M.D.LXX.VIII. In 8⁰ ad res vicinae Walachiae per certam periodum noscendas facit. (p. 682)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

563 **Wien** **1775**

Die Alterthümer Daciens in dem heutigen Siebenbürgen. Aus den Zeiten, als dieses schöne Land die Römer regierten. Auf Befehl und Kosten Ih[rer] Majestät der Kaiserinn.

Wien, 1775. Gedruckt bey Johann Thomas Edlen v. Trattnern, kaiserl. königl. Hofbuchdruckern und Buchhändlern. In 4⁰ pag. 148.

Ediție de lux, tipărită cu negru și roșu, cu inscripțiuni și ilustrațiuni în aramă și cu planșe colorate cu mâna, paginile încadrate cu chenar, având o suprafață de 12.5×21 cm.

Dedicația, an Maria Theresia! Wien, den 19. März 1775. S. I. Baron von HOHENHAUSEN Major von dem Tschaiken-Bataillon.

Pe contrafoliu această declarație curioasă: Die Römer regierten Dacien, vom Jahre 103, in welchem Trajan, nach der zweyten Ueberwindung des Decebalus, die römischen Pflanzvölker einsetzte, bis zum Jahre 263, in welchem Sie — von den seit der schwachen Regierung Galliéns und Claudius des II. wieder mächtig gewordenen Daciern — als Aurelian Kaiser war, völlig unterdrückt werden. Von welcher Zeit an, sie sich auch nicht mehr erholt haben; sondern ihr Sklavenstand hat bis 1694, da der Kaiser Leopold das Land übernahm, keine andere Abänderung erlitten, als im Namen ihrer Despoten. (p. 2)

Autorul servind ca ofițer în Ardeal, descrie cu cea mai mare minuțiositate ruinele și pietrele epigrafice romane, aflate și văzute de el prin sațe, dând desenul, textul lor (totodată și în traducere germană) și notând exact ziua în care le-a desenat la fața locului. Așa s'a alcătuit această prețioasă și rară operă, între 24 Iunie 1765

şi 22 August 1767, păstrându-ne un adevărat inventar ilustrat al monumentelor romane din Ardeal, mai cu seamă a celor din comitatul Hunedoarii, prezentând de pildă cele din biserica română dela Demşuş în 10 frumoase planşe colorate.

Literile lipsă din inscripţiunile descifrate autorul le dă tipărite cu roşu şi observăm că publicând tabla mormântală din biserica dela Székfalva (în Hunedoara) explică ciomegile pe cari se reazămă cei doi Romani jalnici, cari deplâng pe tânăra femee din mormânt ca nişte bocitori, cu următoarele interesante cuvinte: Es sind diese Stäbe ganz nach der Art der krummen Hirtenstäbe gebildet, welche bey dem Landvolke der Wallachey noch heute zu sehen sind. So wie die heutige Kleidungsart fast ganz die nämliche ist, womit diese traurenden Personen erscheinen. Das Hemd reicht bis auf die halben Schenkel, darüber werfen sie einen kurzen Ueberrock, der noch kürzer als das Hemd ist. Die Alten hüllen sich in einen langen Mantel ein, und nähren ihre Bärte, eben so, wie sie auf dem oben angeführten Grabsteine des Publ. Ael. Ulpianus zu sehen sind. Diese beyden Grabsteine zeigen uns einerseits, wie wenig die heutigen Einwohner dieser Gegend von ihren Vorfahren abgeartet haben; und andererseits, dass diese aufgestellten Bilder weiter nichts, als die Betrübniss des Volkes bedeuten. (p. 105—106)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

Apponyi No. 2485.

1775 **Trnava** **564**

Notitia Rerum Hungaricarum. Conscripta a Francisco Carolo PALMA, nunc Caesareo Regio Aulico Capellano. SS. Theolog. in Academia Viennensi Baccalaureo Protonotario Apostolico. Editio Altera, ab auctore recognita et aucta. Pars I—III.

Tyrnaviae, Recusa anno MDCCLXXV. In 8-vo.

Cuprinsul la descrierea ediţiei întâi din 1770 sub No. 533.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1775 **Bratislava** **565**

Ioannis SEVERINI Conspectus historiae Hungaricae... Pars I—II. Editio altera.

Posonii, M IↃCC LXXV şi M.DCC.LXXVIII. Sumptu ac Litteris Franc. August. Patzko. In 8⁰ foi 16 şi pag. 118, 288 + Index.

Prefaţa: Schemnicii octavo Kal. Iulii M.IↃCC.LXXV.

Din cuprins după Indice: Bazarabus, Roberto insidias struit (II p. 94—95) a Ludovico I. benigne accipitur (p. 99) Carolus I. a Bazarabo paene intercipitur. (p. 95)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

566 **Cluj** **1775**

Odae Augustissimo Romanorum Imperatori Josepho II. cum secundo Daciam ingressurus et in campo Keresztes, ubi Trajanus Decebalum devicit arma sua exerciturus esse diceretur per S. B. adornatae M.DCC.LXXV.

Claudiopoli. Typis Josephi Francisci Kollmann, privil. typograph, et bibl. In 8⁰ mic foi 9.

Autorul numit pe ultima pagină: **Stephanus BIRO**, Exjesuita. Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

567 **Trnava** **1775**

Ungariae palatini, propalatini, et Locumtenentes Regii bello, paceque clarissimi, compendio metrico deducti a Francisco BABAI, presbytero seculari Archi-dioecesis Strigoniensis.

Typis Tirnaviensibus, Anno M.DCC.LXXV. In 8⁰ pag. 126.

Din cuprins: Locumtenens Regius ab anno 1562 ad 1568 Nicolaus Olahus Archiepiscopus Strigoniensis. (p. 93—94)

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

568 **Venezia** **1775**

Illyrici Sacri tomus quintus. Ecclesia Jadertina *cum suffraganeis*, et Ecclesia Zagrabiensis. Auctore Daniele FARLATO *Presbytero Societatis Jesu.*

Venetiis, MDCCLXXV. Apud Sebastianum Coleti. In 2⁰ pag. XVI şi 672.

Din cuprins: Nicolaus Olahus episcopus Zagrabiensis XLVIII. Natus 1493. Archidiaconus Comaromiensis. A Ferdinando rege Praepositus Albensis creatus, et 1543 episcopus Zagrabiensis. Epistola Capituli ad eum gratulatoria, et Olahi ad Capitulum responsio. Ejus administri, et vicarius generalis. Olaho hortatore atque auctore, canonici castrum apud Siscium aedificant. Relicta Zagrabiensi ad Agriensem, et quinquennio post ad Strigoniensem ecclesiam migravit. Libri ab eo conscripti. Mors anno 1568, monumentum et inscriptio. (p. 532—534)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

569 **Bratislava** **1776**

Specimen Hierarchiae Hungaricae complectens seriem chronologicam Archiepiscoporum et episcoporum Hungariae cum rudi dioecesium delineatione adjectis, si quae sunt peculiares, prae-

rogativis, ut plurimum ex diplomatibus congestum. A Georgio PRAY presbytero seculari. Pars I. De Archiepiscopatu Strigoniensi et ejus suffraganeis. Pars II. De archiepiscopatu Colocensi et eius suffraganeis.

Posonii et Cassoviae, M.DCC.LXXVI et M.DCC.LXXIX. Sumptibus Joannis Michaelis Landerer etc. In 4° foi 7 şi 435—465.

Prefaţa: Posonii VII. Idus Maias, anno M.DCC.LXXV.

Din cuprins: Pars I. Episcopatus Milkoviensis. Alius fuit ab Episcopatu Cumanorum. De illius situ variae opiniones. A Carolo Roberto probabiliter instauratus. Sedes Episcopi Milkovum traducta. Et dehinc in Transsilvaniam translata. Dioeceseos limites et amplitudo. Conjungitur cum Archiepiscopatu Strigoniensi. Ex quo lites obortae, ex his Episcopatus interitus. Episcopi Milkovienses: 1332—1519. (p. 415—435)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1776 Wien 570

Episcopi Varadienses fide diplomatum concinnati *opera, et studio* Antonii GANOCZY, praepositi Sancti Augustini de insula Lazari, cathedralis ecclesiae Varadinensis archidiaconi, et canonici, proto-notarii apostolici, SS. Theologiae Doctoris. Pars I—II.

Viennae Austriae, 1776. Typis Josephi Michaelis Gerold, aulae imperialis typographi. In 4° foi 16 şi pag. 493+469.

Prefaţa: Magno-Varadini IV. Calendas Decembris MDCCLXXV.

Din cuprins: Pars I. 1234. Gregorius Pontifex monet Belam Regem Hungariae, ut ipse Episcopum Valachis praeficeret. (p. 88) 1374. Spondanus de Valachis ad fidem Catholicam reversis. (p. 239) Bogdan, Vajvoda Olachorum in terram Moldaviae recessit. (p. 240) 1460. In Valachia male mulctati sunt Turcae per Bladum. (p. 358) 1461. Mathias rex Bladum Budam deportari jussit, novum Principem Valachiae confirmat. (p. 373) 1467. Mathias rex Stephanum, Principem Valachiae domat. (p. 390) 1475. In Valachia a Stephano Regulo centum viginti millia Turcarum sunt caesa. (p. 420)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1776 Trnava 571

Tentamen ex universa Historia Hungariae et praecipuis rerum Hungaricarum scriptoribus *quod* in Convictu Nobilium Regio-Archi-Episcopali *Tyrnaviae subivit die Mense Julio Anno M.D.CC.LXXVI.* Comes Stephanus ILLÉSHÁZY, de eadem amoeniorum litterarum studiosus.

Typis Tyrnaviensibus, Anno ut Supra. In 8° pag. 67.

Din cuprins: De diversis populis Hungariam, et Transylvaniam cum Hungaris habitantibus: Székelyii seu Siculi, Iazyges seu Jassones, Russi seu Rutheni, Valachi, Teutones, Armeni. (p. 7—9)

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

572 **Wien** **1776**

Regulae Monasticae Graeci Ritus non Unitorum in Hungaria, in Synodo Carlovitzensi praescriptae anni 1776.

Viennae. In 2⁰ in lingua latina.

Bibl. Com. Teleki, Târgu-Mureș.
Biblioteca Samuelis Com. Teleki pars III p. 249.

573 **Wien** **1776**

Tabula Bannatus Temesiensis a Geometris SS. M.M. I.I. et R. A. confecta; quam in minorem formam reduxit, gradusque longitudinis, et latitudinis adjecit Franciscus GRISELINI. Anno R. S. MDCCLXXVI.

Vindobonae. Augustinus Cipps sculpsit.

Hartă în aramă (de format 57×63 cm.) cu multe denumiri românești, jos cu desenul orașului (Timișoara) și o căruță cu doi cai.

Academia Română, București și alte exemplare.

574 **Buda** **1776**

Historia Melly Magában foglalja vitéz Hunyadi János Nemzetsége eredetét, és a' Török ellen viselt hadait; *Ugy nem külömben* Ama' Hires, Nagy emlékezetü fijának Mátyás király, Örök emlékezetre méltó hadakozásit; kitől mind a' Nap keleti, mind a Nap-nyúgotti Tsászárok féltek, és rettegtek: a' melly-is A' Magyar Országi Historiákban gyönyörködőknek kedvéért (hogy kiki a' mi Eleinknek derék viselt dolgaik le-irásához kevés költséggel juthassan) öszve-szedettetett és ki-botsátatott.

Budán, 1776. Katalin Landerer betűivel. In 8⁰ foi 16.

Cărticica e o simplă tipăritură de popularizare, dar formează întâia biografie în ungurește a marelui viteaz Huniadi.

Acad. Hung. Budapest și alte exemplare.

575 **Trnava** **1776**

Historia arcana belli Turcici anni M.DCC.XXXVII, VIII, et IX. cum animadversionibus criticis: Authore comite a SCHMETTAU, Potentissimi Prussiae Regis Pro-Marechallo. Eandem e Gal-

lico Sermone in Latinum traduxit Michael Horváth, Theologiae Pastoralis, et Sacrae Eloquentiae in Regia Universitate Tyrnaviensi Professor.

Typis Tyrnaviensibus. Anno M.DCC.LXXVI. In 8° pag. XX şi 324.

Nu are capitole speciale despre Români, însă e vorbă des de Valachia în cursul expunerilor operaţiunilor războinice ale armatei austriace pe malul Dunării spre Vidin.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1776 **Trnava** **576**

Archi-Episcopi Strigonienses, *de* utraque republica praeclare meriti, compendio metrico deducti a Francisco BABAI, presbytero Archi-dioecesis Strigoniensis.

Typis Tirnaviensibus, Anno M.DCC.LXXVI. In 8° pag. 103.

Din cuprins: XLVIII. Nicolaus Oláhus. (p. 76—77) Poezia e identică cu acea din 1775 de sub No. 567.

Muz. Brukenthal, Sibiu şi alte exemplare.

1776 **Wien** **577**

Karte des Temesvárer Banats. Von Franz GRISELINI. Maasstab 1 : 432,000.

Wien, 1776. Hartă de 1 foaiă.

Autorul italian trăia în Banat, culegând material pentru descrierea sa ştiinţifică.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1776 **Budissin** **578**

Betrachtung über die Handlung und Oekonomie des Großfürstenthum Siebenbürgen entworfen von Paul Rudolph GOTTSCHLING aus Hermannſtadt.

Budiſſin, 1776. Gedruckt bey der verw. Scholzin. In 8° mic pag. 30.

Prefaţa: Bautzen, den 6. Sept. 1776.

Pentru înflorirea comerţului extern al Ardealului autorul propune a se aduce coloniști străini de aşezat în zece oraşe de întemeiat pe malul rîurilor, dintre cari unul ar fi a se face la Turnu-Roşu şi al doilea pe insula Sacru lângă satul Porceşti (p. 17) şi afară de aceasta ar fi a se zori navigaţiunea pe Olt până în Ţara-Românească. (p. 22)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

579 **Dresden** **1776**

Adam CHENOT der Weltweisheit und Arztneygelahrheit Doctors Königlichen Physici in Siebenbürgen Abhandlung von der Pest. Aus dem Lateinischen übersetzt von Josef Wilhelm Schweigart, Feldscheer unter der Churfürstl. Sächsischen Leib-Grenadier-Garde.

Dresden, 1776. Bey Michael Gröll. In 8° pag. XXXII şi 302.

Din cuprins: Das erste Capitel. Von dem Ursprung, Fortgang, Zufällen, und Ende der in einigen Orten der Siebenbürgischen Wallachey vom Anfang Octobris 1755 bis zu Ende Januarii 1757 herrschenden Pest. (p. 1—34.) III. Cap. Von den Zufaellen der Pest, und ihrem verschiedenen Verlauf; Temperament, Gemüthsart, Lebensart und Sitten der Wallachen. Ihre Behandlung ist leichter als die der Sachsen. (p. 65—70)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

580 **Berlin** **1776**

Gemeinnützige Arbeiten der churf. sächs. Bienengesellschaft in Oberlausitz, die Physik und Oekonomie der Bienen betreffend, nebst andern dahin einschlagenden natürlichen Dingen. Band II.

Berlin und Leipzig, 1776. Bei G. K. Deker.

Din cuprins: Beschreibung der Bienenzucht in der Wallachei und der Moldau. Von Theodor LANGE. (p. 28—33)

Autorul era un Sas din Braşov, care plecând în luna Ianuarie 1776 la Bucureşti, a stat acolo aproape zece luni, fără să fi putut face ceva cu arendarea unei moşii şi întors acasă s'a făcut apoi preot. (*Trausch* vol. II p. 333.)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

581 **Pécs** **1777**

Stephani SALAGII presbyteri Quinque-Ecclesiensis Sacrae Theologiae Doctoris de Statu Ecclesiae Pannonicae Libri VII. Tom. I—VII.

Quinque-Ecclesiis, MDCCLXXVII—MDCCC. Typis Joannis Josephi Engel. In 4-to.

Prefaţa: Dabam Quinque-Ecclesiis XV. Kal. Januarias anno Christi M.DCCLXXVI.

Din cuprins: Tom. I. De Valachis et de lingua Dacorum, quos Valachos appellant, secundum: Istvanfium, Cinnamum, Laonicum, Aeneam Sylvium, Leonclavium, Lucium et Zamosium. (p. 49—51) Oratio Dominicae populi principatu Valliae, quae est provincia Britanniae; relata ab autore libri Germanici, cui titulus „Magister linguarum" non pridem Lipsiae editi:

Paerinthele nostru cela ce esti en cheri. Svintzascaese numele teu. Vie enperetzie ta. Facaese voe ta, cum en tzer ase si pre paementu. Paene noastre tza saetzioace dae noae astezi. Si lase noae datoriile noastre, cum si noi se laesem datornitzilor nostri. Si nu dutze pre noi la ispitire: Tze ne mentueste pre noi de viclianul. Amin. (p. 52)

Drept comparaţie autorul german publică (p. 52) şi *Tatăl-Nostru* românesc, reprodus aici de Szalagyi, tot pe p. 52.

Tom. VII. Sclavi Saviae incolae Valachos. (p. 315) Decretum 2. anni 1495 art. 45 sub rege Uladislao latum de Rascianis, Ruthenis et Valachis Hungariae. (p. 318)

Mus Nat. Budapest şi alte exemplare.

1777 Bratislava 582

Matthias Bel: Compendium Hungariae geographicum etc. Editio tertia auctior et correctior. (Recte: quarta.)

Posonii et Cassoviae, 1777. Sumptibus Ioannis Michaelis Landerer, typographi et bibliopolae. In 8⁰ foi 8 şi pag. 312 + Index.

Prefaţa: Posonii, die 15 octobris an. Domini 1776.

Anexat: Tabula ... regni Hungariae, Samuelis Mikovinyi, de anno 1753.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1777 (Wien) 583

Regulamentum, Quod vigore supremarum Ordinationum, uti etiam eorum, quae in congressu Illyricae Nationis anno 1769. celebrato, et in Synodis non unitorum Episcoporum anno 1774. et anno 1776. Carlovicii habitis communi nomine acta, ac Caesarea, et Regia Authoritate stabilita sunt, universo in Regnis Hungariae, Croatiae, Sclavoniae, in Bannatu Temesiensi, ac in Generalatibus Carolostadiensi, et Varasdinensi, tam in Provincialibus, quam Militaribus, et Cameralibus Districtibus commoranti inferioris, et superioris ordinis non unito Clero Graeci Ritus, nunc, et in posterum eadem ratione sequendum erit, prout Status — Laicus dicti ritus ad idem accurate observandum a Provincialibus, et Localibus Magistratibus, ac Dominiis ope ulteriorum Dispositionum a competentibus Jurisdictionibus ferendarum adstringetur.

Datum in Imperatoriae Sedis Nostrae Urbe, et Metropoli Vienna Austriae, die 2ᵈᵃ Mensis Januarii Anno Domini Mil-

lesimo Septingentesimo Septuagesimo septimo, Regnorum Nostrorum tricesimo septimo.

Maria Theresia, Franciscus Comes a Koller. Ad Mandatum Sacrae Caesareae Regiae Majestatis proprium: Franciscus Georgius Nobilis de Kées.

[Viennae, 1777. Typis Iosephi Nobilis de Kurzbeck.] In 2⁰ pag. 92 + Index materiae.

Cuprinsul: Sectio I. De protectione privilegiorum. II. De dependentia cleri, et nationis. III. De Metropolita. IV. De Episcopis. V. De protopresbyteriatibus. VI. De Poppis. VII. De monasteriis. VIII. De consistoriis. IX. De administratione justitiae. X. De natione in genere.

Această orânduială era menită să dea o constituție legală a întregii Biserici neunite din Ungaria și fiindcă Românii aparțineau încă pe timpul Mariei Terezei Națiunii Illirice, ea privește și pe Români, cari de aici înainte trăiau în baza acestei legi, cu toate că nu sunt numiți nicăeri în niciunul din articolele ei.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

584 **(Wien)** **1777**

Regulament. Wornach ſich in Folge der geſchöpften höchſten Resolutionen, wie auch deſſen, was bey dem im Jahre 1769. fürgeweſenen Illyriſchen Nazions-Congress, dann denen im Jahre 1774 und 1776 zu Karlowitz abgehaltenen nicht unirten biſchöflichen Synoden gemeinſchaftlich behandelt, und mit kaiſerl. königl. Beangenehmigung berichtiget worden, von der geſamten in dem Königreich Hungarn, Kroatien, Sklavonien, dem Temeſwarer Banat, dann denen Karlſtädter, und Waraſdiner Generalaten, ſowohl in denen Provincial- als Militar- und Cameral- Bezirken befindlich höheren, und niederen nicht unirten Geiſtlichkeit graeci ritus von nun an, und für das künftige eben alſo geachtet werden ſolle, wie der Laienſtand beſagten ritus, zu deſſen genauer Beobachtung von denen Landes- Orts- und Grund-Obrigkeiten mittels der durch die Behörden trefenden weiteren Verfügungen verhalten werden wird.

Gegeben in Unſerer Haupt- und Reſidenzſtadt Wien den 2-ten Monathstag Jaenner im ſiebenzehnhundert ſieben und ſiebenzigſten, Unſerer Reiche im ſieben und dreyſſigſten Jahre. Maria Thereſia etc.

[Wien, 1777. Bey Joſeph von Kurzböck.] In 2⁰ pag. 14 + Register.

Cuprinsul înregistrat la ediția originală, latină de sub No. 583.

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777 Bratislava 585

Joannis TOMKA Szászky, Introductio in orbis antiqui et hodierni geographiam ... opera ac Studio Ioannis Severini. Tomus I—II. Editio altera.

Posonii et Cassoviae, MDCCLXXVII. Impensis Joannis Michaelis Landerer. In 8⁰ foi 23 şi pag. 990.

Prefaţa: Scribebam Schemnicii tertio Idus Septembris. Anno R. S. MDCCLXXVII.

Din cuprins: Tomus I. Sectio III. De magno principatu Transilvaniae. (pag. 592—617) Sectio III. De Valachia magna, id est: Valachia Transalpina, et Moldavia. (p. 654—659) Sectio IV. De Tartaria Europaea, seu Bessarabia, et Tartaria minore. (p. 660—665)

Acad. Hung. Budapest şi alte exemplare.

1777 Bratislava 586

LOSONTZI István: Hármas kistükör, etc.

Posonyban, 1777. In 8⁰ pag. 204. Cu 2 hărţi.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1777 Bratislava 587

Compendiolum regnorum Sclavoniae, Croatiae, Dalmatiae, Galliciae, et Lodomeriae, Magnique Principatus Transilvaniae Geographicum. Supplementis et notis brevibus illustratum.

Posonii, et Cassoviae, MDCCLXXVII. Sumptibus Joan. Michaelis Landerer typographi et bibliopolae. In 8⁰ foi 4 şi pag. 170 + Index.

Prefaţa: Posonii die 1. Octobr. anno 1777.

Din cuprins: Valachi in Transilvania inquilini, eorum indoles. Valachi, incultum hominum genus. (p. 109—110) Valachi vici, Valachische Dörfer. (p. 150—151)

La *Várhely*, Varhelinum, veteris Dacorum *Sarmi-Zaegethusae*, atque Romanorum *Ulpiae Trajanae*, autorul scrie: Hic, singulis diebus, Valachos fere invenies, qui rudera vertunt, ac lapides pretiosos, atque numismata tam aurea, quam argentea, ex visceribus terrae, variaque antiquitatis monumenta effodiunt. (p. 151)

Autorul nenumit este: Matthias BEL.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1777 Wien 588

Heinrich Johann von CRANTS. Ihro Kaiserl. Königl. Apostolischen Majestät N. De. Regierungsrath der Kaiserlich. Königl. Akademie der Naturforscher, der bothanischen Gesellschaft zu Florenz, der Akademie

der Wissenschaften zu Roveredo Mitglieds Gesundbrunnen der Oesterreichischen Monarchie.

Wien, 1777. (In aramă) In 4^0 foi și pag. 306 + Register.

Cuprinde monografia izvoarelor de apă minerală cu indicația autorilor respectivi, cele din Ungaria și Ardeal sub titlurile: Ungern jenseit der Theisse. (p. 193—201) Des Groszfürstenthums Siebenbürgen Gesundwässer. (p. 202—232)

Cele 77 izvoare din Ardeal sunt descrise pe baza amănuntelor primite dela următorii medici și literați: Dr. Stephan Mattyus, Johann Fridwalszky, Dr. Vásárhellyi, Sebastian Hebling, Zágoni, Lukas Wagner și Adam Chenot, dar descrierea băilor dela Mehadia autorul-medic și-a rezervat-o sie-și.

In cartea prețioasă găsim și numirile românești ale izvoarelor și băilor, iar ca să avem o ideie despre felul cum ele sunt tratate, retipărim aici descrierea apelor termale dela Călan, în județul Hunedoarii:

Kalan. Lauwasser in Siebenbürgen. (Nach der Untersuchung. des Herrn A. D. Vásárhellyi.)

Dieser Ort ist zwo Stunden von Hunyad, wovon die Gespannschaft den Namen hat, und drey von Deva in dem Gebiete Marus gelegen.

Dieses Dorf fängt bey einen Felsen, der wie ein kleines Schloss aus der Ebne hervorraget, auf einem ziemlich flachen Felde längst des Sargetiflusses an; in der Mitte dieses Felsens, die ungefähr anderthalb Elen ausgehöhlet, und wie man sagt, ein Andenken des römischen Fleisses seyn soll, findet man ein laues Wasser; worinne sich auch Kaiser Sigismund, als er Siebenbürgen besehen hatte, ergötzet haben soll, obschon es heut zu Tage Badenshalber von Niemand mehr besuchet wird, und nur bloss zum Hanfrösten dienet, welcher hier in vier Tagen mehr ale anderswo in zwo Wochen füge wird. Den 20-ten Augusti 1773 war die Wärme des Wassers von 17 bis 29 Grad des reaumurischen Thermometer.

Das aus den untersten Theilen dieses ausgehauenen Felsens hervorspringende Wasser ist klar und hell, am Geschmacke etwas unangenehm, ein wenig stinkend. Es versteinert gar nicht, und in den Versuchen griff es 1. Das Silber nicht an. 2. Von dem zerflossenen Weinsteinsalz wurde es nicht verändert. 3. Von der Bleyzuckerauflösung machte es keinen braunen, sondern weisslichtaschenfärbigen Satz. 4. Mit der Salpetersäure, und der Hornlauge gab es kein Merkmal eines Eisenstoffes.

Vier Pfunde abgeraucht gaben einen Ueberrest von neun und zwanzig und einen halben Gran.

Grundtheile. I. Kalk- und Eisenerde. 2. Wenig Selenit. 3. Bittersalz.

Gebrauch. Bisher hat man noch keinen davon gemacht, es könnte aber in vielen Krankheiten helfen. (p. 206)

Mus. Nat. Budapest și alte exemplare.

1777 **London** **589**

Travels trough the Bannat of Temeswar, Transylvania, and Hungary, In the Year 1770. Described in A Series of Letters to Prof. Ferber, on the *mines* and *mountains* Of these different Countries, By Baron Inigo BORN... Translated from the German... By R. E. Raspe.

London, MDCCLXXVII. Printed by J. Miller. In 8° pag. XXXIX şi 320 + Index.

Prefaţa: London, Sept. 1776.

Este traducerea ediţiei din 1774 (sub No. 556) cuprinzând cele 23 scrisori (p. 1—227) şi ca anexă: Abstract of Mr. J. J. Ferber's Mineralogical history of Bohemia. (p. 229—320)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1778 **Bratislava** **590**

Ioannis SEVERINI: Conspectus historiae Hungaricae etc. Editio altera. Pars I—II.

Posonii et Cassoviae, 1778. Sumptibus Ioannis Michaelis Landerer, Typographi et Bibliopolae. In 8° foi 12 şi pag. 118 + Index.

Praefatio nova: Scribebam Schemnitii, die 15. Iunii 1775.
Cuprinsul la ediţia întâia din 1775 sub No. 565.
Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1778 **Pest** **591**

Historia Critica Regum Hungariae. Ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata, a Stephano KATONA, in Regia Universitate Budensi historiarum Doctore, Archidioecesis Strigoniensis Presbytero.

Pestini et Budae, 1778—1817. Sumtibus Ioannis Michaelis Weingand et Ioannis Georgii Koepf bibliopol. In 8° tomuli I—XLII.

Prefaţa: Dabam Budae, pridie calendas Ianuarias A. R. S. 1777. (Fiecare din tomurile următoare cu prefaţă şi dedicaţie specială, către o persoană cu renume şi data preciză când volumul s'a dat la tipar.)

Această operă e citată de obiceiu astfel: „Historia Critica Regum Hungariae" însă titlul ei variază după diferitele perioade ale dinastiilor regilor Ungariei, aşa că de pildă tomul I. are de titlu: „Historia Critica primorum Hungariae Ducum" şi acest titlu se modifică la fiecare nouă dinastie, aşa că la tomul XX — cu care autorul începe descrierea faptelor regilor din Casa Habsburgilor — el sună astfel: Historia Critica regum Hungariae stirpis Austriacae.

Opera monumentală a celebrului Iezuit ungur, care (scrisă în formă de cronică) este prima compilație a istoriei Ungariei până la anul 1810 conține un număr mare de documente, intercalate în text. Autorul ei murind în 17 August 1811 publicațiunea prețioasă a fost condusă de tovarășii săi, volumele tipărite prin cele mai diferite tipografii din țară și într'un număr diferit de exemplare, așa că opera întreagă e foarte rară. Părțile ei privitoare la țările române ori la Români, sunt următoarele:

Tomulus I. Arpadus dux. Anno Christi 891. An solum în Moldavia ceteri Turci cum duce Lebedia consederunt? (p. 124—125)

Tom. VI. Andreas II. Rex. A. C. 1234. Quomodo Belae negocium religionis in Moldavia commendavit? (p. 704—709) Quomodo Colomanum et Bosnensem episcopum ad idem studium excitavit? (p. 701—713)

Tom. VII. Bela IV. Rex. A. C. 1247. Quantas per Valachiam et Moldaviam terras Bela hospitalariis contulit? (p. 94—103)

Tom. VIII. Carolus Rex. A. C. 1330. Qua fortuna bellum cum Valachis gessit? (p. 634—643) Quos armorum successus alibi habuit? (p. 643—645)

Tom. X. Ludovicus Rex. A. C. 1371. Quomodo Ludovico bellum Valachicum successit? (p. 483—486) A. C. 1374. Quae de Valachorum episcopatu mandata metropolis dedit? (p. 573—578)

Tom. XI. Sigismundus Rex. A. C. 1390. Quomodo Stephanum, Moldaviae vaivodam, ad officium reduxit? (p. 290—295) A. C. 1395. Cur bellum in Valachiam suscepit? (p. 370—377) Quorum virtute minorem Nicopolim Turcis eripuit? (p. 377—384)

Tom. XII. Sigismundus Rex. A. C. 1426. Quas libertates novis in confinibus Moldaviae colonis concessit? (p. 470—475) Vaivoda Radul alias Praznaglava. (p. 486) A. C. 1430. Quem Valachis vaivodam, mortuo Dano, praeficit? (p. 535—543)

Tom. XIII. Ladislaus V. Rex. A. C. 1446. An Hunyadius ante hoc bellum poenam de Dracula sumsit? (p. 503—505) A. C. 1447. Quomodo Valachiam et Moldaviam ad ius sacrae coronae reduxit. (514—522)

Tom. XIV. Matthias I. Rex. A. C. 1462. Cur et quo successu Valachicam expeditionem suscepit? (p. 548—569)

Tom. XV. Matthias I. Rex. A. C. 1467. An pari felicitate bellum in Moldavia confecit? (p. 233—243) A. C. 1468. Quid ad Polonorum querelas ob bellum Moldavicum respondit? (p. 244—253) A. C. 1475. An Stephanum, Moldaviae regulum, contra Turcas iuvit? (p. 766—774)

Tom. XVI. Matthias I. Rex. A. C. 1476. An Stephano, Moldaviae principi, contra Turcas auxilio fuit? (p. 5—16)

Tom. XVIII. Wladislaus II. Rex. A. C. 1503. Quomodo ius in Moldaviam Hungariae regibus asseruit? (p. 338—345) A. C. 1504. Quid, ut Moldaviam Stephano vaivoda mortuo retineret, egit? (p. 394—400) A. C. 1511. Cur et quomodo periclitanti Moldaviae succurrere voluit? (p. 616—621) A. C. 1513. Quomodo Bakatsio Milkoviensis ecclesiae cum Strigoniensi coniunctionem dissuasit? (p. 665—682)

Tom. XX. Ferdinandus I. Rex. A. C. 1535. Quomodo Moldaviae principem et Laszkium in fidem recepit? (p. 940—953) A. C. 1540. Quando Petrum, Moldaviae vaivodam, ad Solimanum transmisit? (p. 1303—1338)

Tom. XXI. Ferdinandus I. Rex. A. C. 1541. Quantam in Transsilvania iacturam, Mailato per fraudem intercepto, fecit? (p. 93—105) A. C. 1548. Quando Nicolaum Olahum ad Agriensem e Zagrabiense sede transtulit? (p. 801—816)

Tom. XXIII. Ferdinandus I. Rex. A. C. 1561. Cur et qua fortuna bello Moldavico se miscuit? (p. 511—530) A. C. 1563. Quam ob causam turbis Moldavicis se non miscuit? (p. 776—784)

Tom. XXVI. Rudolphus II. Rex. A. C. 1594. Quid Hungaris de Turcis, quid Polonis de Cosacis et Moldavis scripsit? (p. 827—839)

Tom. XXVII. Rudolphus II. Rex. A. C. 1595. Quomodo Turcas, sociis eiusdem armis, in Valachia profligavit? (p. 174—219) A. C. 1598. Quibus conditionibus cum Michaele, Valachiae vaivoda, foedus percussit? (p. 517—532) A. C. 1599. Quomodo Transsilvaniam, Andrea Bathorio cardinale caeso, recepit? (p. 593——604) A. C. 1600. Quomodo Transsilvaniam propugnavit? (p. 640—669)

Tom. XXVIII. Rudolphus II. Rex. A. C. 1601. Quantam Sigismundo Bathorio cladem intulit? (p. 24—46) An in Michaelis vaivodae caedem consensit? (p. 46—59)

Tom. XXXIII. Leopoldus I. Rex. A. C. 1664. Quantam opera Souchesii cladem ad Levam iisdem intulit? (p. 545—560)

Tom. XXXVI. Leopoldus I. Rex. A. C. 1700. Cur et quibus conditionibus Bulgaros in Transsilvaniam recepit? (p. 150—158) A. C. 170. Quid in favorem ecclesiasticorum et Valachorum decrevit? (p. 186—209) *Scriitori*: Gabriel *Ivul* S. I. Valacho-Transilvanus a predat trei ani matematica, şase ani filozofia şi 20 de ani teologia în şcolile Iezuiţilor din Caşovia şi Viena, după aceea funcţionând 12 ani ca „studiorum praefectus" a murit la Caşovia în 1678 lăsând aceste două opere: *Philosophia novella.* Viennae, 1655 şi Cassoviae, 1661.[1] *Lapis Lydius seu praecipuae religionis controversiae.*[2] (p. 733)

Tom. XXXVIII. *Scriitori*: Paulus *Baranyi*[3] Jászberinii natus 1659. Intrând în ordinul Iezuiţilor la 1674 în Ardeal (profanis vestibus ut tutius lateret) a fost profesor patru ani de zile, dar mutas în Ungaria fu rechemat de acolo şi timp de 13 ani „multis Valachit ad unionem reversus" e transferat la Pesta, unde tipăreşte în 1702 Catechismul românesc. (p. 847) Stephanus *Bergler* Transsilvanus Coronensis, mare cunoscător al limbei elene, trecând la principele Maurocordat în Valachia publică cartea aceluia în anul 1722 tradusă din greceşte pe latineşte sub titlul: De Officiis. (p. 851) Martinus

---

[1] Neînregistrate în Bibliografia Românească Veche.

[2] De Baker (vol. V. 339) şi Sommervogel (vol. IV) 696) atribue după Stöger (Scriptores p. 157) greşit această operă (tipărită în Caşovia, 1671) lui Ivul, deoarece cuvintele „Authore I. G. Societatis Iesu" depe foaia de titlu fiind a se ceti latineşte, litera I reprezintă numele de botez, iar nu prenumele autorului anonim.

[3] Recte: Ladislaus.

Demeter mergând cu Michael Mikes în Moldova „ad eundem missum a Francisco Rakóczio Paulum Kolosvarium ab erroribus socini feliciter abstraxit" şi mai pe urmă făcându-se Iezuit se întoarce în Ardeal şi devine prepozit-mare la Alba-Iulia. (p. 856) Franciscus *Szunyog* nobilis, învaţă la Viena şi făcându-se Iezuit în 1685 predă filozofia la Cluj „egit deinde complures annos theologum episcopi Valachorum, in quibus ad unionem reducendis multam ac utilem operam collocavit" şi învăţând bine româneşte, fu chiar chemat „ad episcopatum gentis illius" ceeace refuzând a murit Carolinae 1726. Edidit Catechismum Valachicum maiorem Romano catholicum, typo Valachico Tirnaviae 1696 et 1726, typo latino Cibinii 1709. (p. 890—1)

Tom. XXXIX. Maria Theresia Rex. A. C. 1746. Quantum studium ad Valachos reducendos adhibuit? (p. 319—327) A. C. 1776. Quem parti Moldaviae, iuribus suis adiectae, quem novo Severinensi comitatui praefecit? (p. 861—865) *Scriitori*: *Aaron* Petrus Paulus Fogarasini catholicorum Greci ritus Valachorum episcopus, edidit: *Epistola consolatoria.* Balásfalvae, 1761. *Definitio et exordium S. Oecumenicae synodi Florentinae.* Balásfalvae, 1762. *Institutiones doctrinae Christian e.* (Valachice.) Balásfalvae, 1764.[1] In 12⁰ (p. 931) Georgius Jeremias *Haner* edidit: De decimis incolarum fundi Valachorum, 1751. (p. 957) Franciscus *Szalbek* patre Transsilvano, qui Moldaviae principi fuit a secretis, Iassii natus 1705. Intrând între Iezuiţi în 1739 trecu în Secuime, murind în 1770 la Udvarhely. Michael *Szalbek* in Moldavia Iassii natus 1709 se făcu Iezuit, în 1743 predă filozofia şi teologia polemică la Cluj, Theologus episcopo Valachico datus, Carolinae decessit 1758. (p. 1003)

Tom. XL. Iosephus II. Rex. A. C. 1784. Quomodo Vallachis, in Transsilvania tumultuantibus occurrit? (p. 406—411) A. C. 1785. Quomodo Transsilvaniae, per Vallachos turbatae quietem restituit? (p. 431—435) A. C. 1786. Quid novi de scholis, Aureis, Vallachis, Colonis, opificibus constituit? (p. 507—511) A. C. 1789. Quos in Valachia, Croatia, Servia victoriae fructus legit? (p. 660—667) *Scriitori*: Ladislaus *Dobra* S. J. in Transsilvania natus 1720 et mortuus 1784. (p. 713—714)

Afară de aceste capitole speciale, Românii sunt amintiţi şi în alte locuri ale operei, ori de câte ori în relaţiunile lor cu Ungurii au lăsat urme cari meritau să fie însemnate în istoria Ungariei.

Documentele privitoare la Români (publicate de autor în text) vor fi înregistrate în ordine cronologică, în partea a treia a bibliografiei de faţă.

[Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

[1] Nu se cuprinde în Bibliografia Românească Veche.

592 Buda 1778

Collectanea genealogico-historica Illustrium Hungariae familiarum, quae jam interciderunt. Ex Ms. potissimum eruit, et

scutis gentilitiis auxit Carolus WAGNER, Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis Custos. Decas I.

Budae, MDCCLXXVIII. Typis Regiae Universitatis. In 2⁰ pag. 128.

Din cuprins: VII. Oláh. Olahiana familia ex Principibus Valachiae. (p. 89—97) Stema arhiepiscopului Niculae Olah din 1560, în aramă. (Tab. II No. VI.)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1778 **Wien** **593**

Hunyadi János élete és viselt dolgai. Irta BESSENYEI György.

Bécsben, MDCCLXXVIII. Nemes Trattner Tamás udvari nyomtató és könyv árosnál. In 8⁰ mic foi 3 şi pag. 72.

Mică biografie în 12 capitole, sfârşind cu cuvintele sultanului Mahomet exprimate la vestea morţii lui Huniadi, cum că: De la facerea lumii până azi n'a fost astfel de om!

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1778 **Wien** **594**

Transsilvania. Sive Magnus Transsilvaniae Principatus. Olim Dacia Mediterranea dictus. Orbi nondum satis cognitus. Nunc multifariam, at strictim illustratus. Auctore Iosepho BENKŐ Transsilvano-Siculo, Parocho Közep-Ajtensi et Notario Vener. dioeceseos Erdövidekensis Helveticae Confessioni addictorum ordinario. Pars prior sive generalis.

Vindobonae, MDCCLXXVIII. Typis Iosephi nob. de Kurtzbök, Caes. Reg. Aulae Illyr. Typographi et Bibliopolae. Tom. I—II. In 8⁰ foi 9 nepag. şi pag. 590 + foi 6 nepag. şi 624. Fiecare tom cu indice.

Prefaţa: Dabam in Sede Siculicali Miklósvár, Pago Közép-Ajta . . . anno 1777, 28. Martii.

Din cuprins: Tomus I. Pomenind de poema ungară din veacul al XVI-lea a lui Albert Gergej [1] cu titlul: „Historia egy Árgirus nevü királyfiról és egy Tündér Szüz Leányról" Benkő crede că Argir înseamnă pe Traian şi fata lui, zâna cea frumoasă Dacia. (p. 16—17) Valachos Transsilvanos Romanarum Coloniarum esse reliquias. (p. 34) Ioannes de Hunyad sive Corvinus. (p. 177—182) Michael Waivoda. (p. 248—253) § CLVI. De nationibus toleratis. 2. Valachi [2]

---

[1] Greşit în loc de Gyergyai.

[2] Celelalte naţiuni tolerate au fost: Armeni, Graeci, Judaei, Moravi, Poloni, Russi sive Rutheni, Bulgari, Servi sive Rasciani, Sclavos et Zingari.

(p. 471—484) cu un vocabular român-latin de două pagini, precum și poezia nemțească a poetului Martin Opitz (din 1621) despre hora Românilor din Zlatna. *Anexe*: Ad pag. 177 un studiu despre diferitele tradiții și păreri asupra originei lui Ioan Huniadi, cu un extras larg al expunerii lui Gaspar Heltai din 1575 și câteva documente latinești privitoare la scutirea de dări a familiei Cholnokos, înrudită cu Huniadi. (p. 559—571)

Tomus II. Ex natione Valachica duae pedestres Legiones limitaneae anno 1761 adsumtae sunt. (p. 112—117) De episcopatu Milkoviense. (p. 140—9) Caput XVII. De religionibus toleratis. Orientalis Graeci ritus religio: [1] Unita et Non-Unita. (p. 229—241) Monasterium Balásfalvense. (p. 321) De typographia Valachica quae olim Albae viguit. (p. 327—328) Nicolaus Olá seu Olahus gente Valachus. (p. 333) Petrus Paulus Aaron de Bisztra episcopus Fogarasiensis. (p. 440) Paulus Benkner Coronensis in patria ac Academiis exteris Scientias hausit, factusque fuit Theologiae candidatus: at Suggestui non natus, ivit ad principem Valachiae, cui fuit a manibus. Descripsit, idiomatae Germanico, Historiam Principum Valachiae. Opus ineditum. (p. 518) Adamus Molnár de Kapos medicus anno 1749 Bucurestinum se contulit et usque 1769 medicum provincialem egit. (p. 521) De residentia episcopi in pago Balásfalva et bona episcopalia. (p. 584—587) De Popis Non-Unitis. (p. 587—589)

După Indice: Tomus I. Ardalu p. 4; Blaci 475; Brankovan familia 519; Elias Moldavus 224; figura Transsilvaniae 44; Iassi 390; Ilia Andreas 474; Iosika l. b. familia 520; Keneziatus 566; Michael Valachus 247 și 252; Miriszlóensis pugna 243; Olá 476; Olá-Barát 500; Olá-Lápos 86; Olá-Pián 93; Petrus Moldavus 161; Valachi 28, 34, 474; Volah 476; Walach 475; Wlach 476. Tomus II. Fagarasienses episcopi, Graeci-ritus religio 229; Militia Valachica 112; Milkoviensis episcopatus 140; Olahus Nicolaus 333; Orientalis Graeci ritus religio 229; Valachii 112; Valachica militia 112; Valachorum scholae 320; Unita Valachorum religio 229.

Mai observ că autorul erudit dă și o descriere fizică a Ardealului (tom I p. 52—140) adică a solului, aerului, a apelor, a minelor, a animalelor și plantelor, din care semnalăm — ca model—următoarele:

Mammalia: 1. Boves. 2. Bubali a Valachis Transalpinis saepius nostris venditur. 3. Equi. 4. Asini. 5. Oves (cornibus compressis, lunatis) multis ubique turmis coluntur, et non pauca earum millia in Valachia ac Moldavia hibernant, iterum ad pascua reducenda. 6. Caprarum quoque multa millia, a Valachis maxime aluntur... Carne caprina multi, praecipue Hungari abstinent, Armenis vero Transsilvanis cibus est gratissimus: ii namque carnem eam exsiccant et *Buzenyitzam* vocant; qua domi aeque ac in itineribus vescuntur. 7. Sues aluntur copiosi, ac etiam ex Valachia non pauci quotannis subministrantur. (Tom I p. 127—130)

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplare.

[1] Toleratae in Transilvania religiones sunt: Orientalis Graeci Ritus et Judaica.

1778 Pest 595

Historia critica primorum Hungariae ducum, ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata, a Stephano KATONA etc.

Pestini, MDCCLXXVIII. Sumtibus Ioannis Michaelis Weingand, et Ioannis Georgii Koepf bibliopol. In 8⁰ foi 10 şi pag. 747.

Admonitio: Budae Non. Iun. M.DCC.LXX.VIII.

Din cuprins: A. C. 891. Vel solum in Moldaviae ceteri Turci cum duce Lebedia consederunt? Locus Atel Cuzu in Moldavia videntur fuisse. (p. 124—126)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1778 Graz 596

Memoria Provinciae Hungaricae Augustinianae antiquae, adversata in schedis P. Xysti SCHIER Eremitae Augustiniani, ac dein per Martinum Rosnak ejusdem Instituti alumnum in lucem publicam emissa anno MDCCLXXVIII.

Graecii, Typis haeredum Widmanstadii. In 4⁰ pag. 106.

Din cuprins: Thordense monasterium. (p. 105) Călugări eremiţi au mănăstire în Turda la 1331 şi pomeniţi ultima oară în 1491 dispar fără să mai ştim de ei.

Autorul e austriac, trăit multă vreme în Ungaria, dar alumnul care i-a tipărit cartea postumă, ungur.

Bibl. Univ. Budapest şi alte exemplare.

1779 Bistriţa 597

Kurz gefaßter Bericht, von der Belägerung der Stadt Biſtritz. Welche Georg Baſta, General unter Ihro K. K. Majeſtädt Rudolphus Röm. Käyſer, im Jahr Chriſti 1602. vorgenommen, und wie Derſelbige dieſe Stadt und Gebiet unter zweyen Jahren beänſtiget, und ruinieret hat.

Biſtritz, 1779. Druckts Chriſtian Lehmann. In 8⁰ mic (de 7×13 cm.) foi 8 nepaginate.

Raportorul cunoaşte prost istoria Ardealului, când zice că cardinalul Andrei Báthory era frate (nu nepot) cu Sigismund Báthory şi că „Michäel Vajda" hat Basta bey Thorenburg Anno 1601 den 7 Septembris mit seinen Raethen hinrichten lassen; însă fiind bistriţean, ne dă amănunte bune despre soartea oraşului Bistriţa supt asediul suferit şi despre preţurile mari, crescute în urma foametei şi a ciumei, expunând în tabelă numerică câţi au murit, respectiv câţi au rămas în oraş.

Autorul anonim este: Stephan DECANI.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

598 **Sibiu** **1779**

Joannis LEBELII, De oppido Thalmus, *Carmen Historicum*, In Philohistorum gratiam e Codd. Mscr. Edidit, Joannes Seivert. Cibinii, 1779. Typis Joannis et Petri Barth. In 8⁰ mic pag. 24.

Ioan Lebel era un sas din Bistriţa, la 1542 preot evanghelic din Tălmaci, unde scriind (în 1559) această poemă, dă în ea istoria Ardealului, descriind toate satele din împrejurimea Tălmaciului, chiar şi pe cele româneşti.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

Seivert p. 266—273.

599 **Wien** **1779**

Ioannis Com. de BETLEN Commentarii de Rebus Transsilvanicis proximis ab obitu Gabrielis Betlenii triginta quatuor annis gestis. Editio nova. Pars I—II.

Viennae, M D CC LXXVIIII. Typis Iosephi nobilis de Kurzböck. In 8⁰ Vol. I pag. XVIIII şi 132. Vol. II pag. 244 + Index.

Prefaţa: Dabam B... in Illyriis, ipsis calendis Iunii MDCCLXXVIIII.

Cuprinsul privitor la Români vezi la ediţia II de sub No. 196.

Ediţia această a fost îngrijită de către Daniel Georg Neugeboren (născut la Sibiu) cu o biografie a autorului şi bune note critice, iar locul unde scrisese prefaţa semnalat cu un B este Bjelovar în Croaţia.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

600 **Cluj** **1779**

Erdely országának Három Könyvekre osztatott törvényes könyve. Melly Approbata, Compilata constitutiokbol és Novellaris articulusokbol áll. Mostan újjabban, minden Haza-Fiaknak hasznokra ki-botsáttatott.

Kolo'svaratt, 1779. A' Reformatum Collegium Betüivel. In 4⁰ foi 6 pag. 282, 118 şi 90 + Indice. (Titlul cu negru şi roşu.)

Prefaţa: Irtuk Kolo'sváratt MDCCLXXVIII-dik Esztendőben, Júniusnak 22-dik Napján.

Imprimatur: Cibinii Die 10-a Mensis Julii, A. 1778.

Cuprinsul vezi la ediţia din 1653 sub No. 170.

Anexat: Statuta Jurium municipalium Saxonum in Transylvania: Opera Matthiae Fronii revisa, locupletata et edita denuo ad exemplar Coronense Anni 1583. recusa. (Foi 7 şi pag. 62)

S'a editat deoarece aflăm din prefață că ediția Pravilei din 1696 a devenit foarte rară. Din partea a III a cărții cuprinzând articolele novelare dintre anii 1744—1755 amintim articolul VII al dietei ardelene din 1744 cu titlul: De Articulorum Romano-Catholicae, huicque Graeci-Ritus vere Unitorum Religioni praejudiciosorum abrogatione. (p. 36—37)

Muz. Brukenthal, Sibiu și alte exemplare.

1779 Cluj 601

Erdély országának Három Könyvekre osztatott törvényes könyve etc.

Kolos'váratt, 1779. A' Reformatum Collegium Betüivel. In 8⁰ foi 8 și pag. 445, 188, 137 + Indice și Statutul Saşilor.

Ediție portativă, pentru aceia cărora nu le plăcea cea de mai sus, în toate la fel cu aceasta, tipărit cu litere mai mici.

Muz. Ardelean, Cluj și alte exemplase.

1779 Careii Mari 602

Exemplar doctrinae semestri altero in Regio majori gymnasio Szigethano Marmatiae juxta Regium systema studiorum traditae.

M. Karolini. Tipis Excellentissimi Comitis. Per Franciscum Eitzenberger Anno MDCCLXXIX. In 4⁰ foi 8.

Nomina respondentium ex candidatura ad scholas grammaticas: Georgius Popovics, Ioachimus Papp, Ioannes Kira, Petrus Csorban, Petrus Rebosch, Stephanus Bogdanovits, Theodorus Kindris, Theodorus Kalin. (Ceilalți 17 erau școlari unguri.)

Grammatistae primi anni: Andreas Popovici, Basilius Ardelan, Demetrius Delegán, Ioannes Melai, Ladislaus Csiriptsi, Petrus Popovits. (Alți 8 școlari unguri.)

Anni secundi grammatistae: Antonius Papp, Basilius Kocrán, Gregorius Popovits, Gregorius Papp, Ioannes Papp junior. (Alți 17 școlari unguri.)

Grammatistae tertii anni: Franciscus Daraban, Georgius Volentir, Georgius Khudân, Georgius Kudrits, Ionas Kudrits, Ioannes Sztriska, Ioannes Sztanka, Ladislaus Papp, Michael Sztán, Nicolaus Popovits, Petrus Opris. (Alți 8 școlari unguri.)

Humanistae anno primo: Thomas Papp. (Alți 13 școlari unguri.)

Humanistae secundo anno: Franciscus Papp, Ioannes Kudrics. (Alți 4 școlari unguri).

După această listă a școlarilor urmează înșirarea materiilor, din cari se făceau examenele, dintre cari semnalăm „geografia" care cuprindea și noțiuni despre Țara-Românească, astfel:

Ex geographia. Praemissa brevi introductione. 1⁰ Actum est de Archi-Ducatu Austriae, uti: Styria, Carniolia, Carinthia, Tyroli. 2⁰ De Regno Bohemiae, uti: Silesia, et Moravia. 3⁰ De Regnis Coronae Hungaricae uti: Croatia, Sclavonia, Dalmatia, Serbia, Bulgaria, Servia, Bulgaria, Valachia.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

603 **Bratislava** **1779**

Matthias Bel: Compendium Hungariae geographicum etc. Editio tertia. (Recte: quarta)

Posonii et Cassoviae, 1779. Sumptibus ... Landerer de Füskut etc. In 8⁰ foi 8 şi pag. 318 + Index.

Din cuprins: Despre Românii din Bihor. (pag. 284)[1]

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1. Com. Bihariensis: Montes et silvas Valachi tenent, non solum morum asperitate, verum etiam diversa vitae ratione, religioneque longe (ab aliis incolis comitatus Bihar) discreti.

604 **Bratislava** **1779**

Matthias Bel: Compendiolum regnorum Sclavoniae ... Transilvaniae geographicum etc.

Posonii, et Cassoviae MDCCLXXIX. Sumptibus J. M. Landerer etc. In 8⁰ foi 4 şi pag. 176 + Index.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

605 **Buda** **1779**

Corpus Juris Hungarici *seu* Decretum generale Inclyti regni Ungariae, partiumque eidem annexarum etc.

Budae, Anno M DCC LXXIX. Typis Regiae Universitatis. In 2⁰ mare foi 7 şi pag. 876, 480, 229. Cu Indice.

Din cuprins: Tom. II. Cynosurae pars prima, de rebus et actionibus: Valachi. (p. 351) Cu indicaţiile tuturor articolelor de legi privitoare la Români dintre 1604—1723. (Ca în ediţiile anterioare, citate la locul lor.) Cynosurae pars secunda, de personis et familiis: *Drágffy* Bartholomaeus de Beltheok vaivoda Transilvaniae et Comes Siculorum sub Wladislao II. anno 1495 concl. et Banderiatus 1498 art. 22 et concl. (p. 370) *Ongur*[1] Ioannes de Nádasd Banderiatus sub Wladislao II. anno 1498 art. 22. (p. 389) Syllabus indigenarum in veros, ac indubitatos Ungariae cives per articulos diaetales legltime receptorum, ac incorporatorum: Moldaviae vaivoda 1659 art. 133. (p. 408)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1 Scris greşit: Onger, familie nobilă română din Hunedoară.

2 Cunoscutul Mihai-Vodă care trăia de mulţi ani pribeag în Ungaria.

1779 Wien 606

Franz GRISELINI, mehrerer Akademien Ehrenmitgliedes und der k. k. Gesellschaft zur Aufnahme des Ackerbaues, der Künste, Manufakturen, und Handlung zu Mailand Sekretärs, Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temesvarer Banats in Briefen an Standespersonen und Gelehrte. I—II. Theil.

Wien, 1779. Im Verlage bey Johann Paul Krauß. In 4⁰ foi 5 pag. 301 şi 135. Cu VIII tabele şi harta Banatului.

Din cuprins: Erster Theil. Politische Geschichte des temeswarer Bannats. Sitten und Gebraeuche der Voelker, welche das Land bewohnen. Alterthuemer, welche aus den Zeiten der Roemer sowol, als der Barbarei, in diesen und den benachbarten Gegenden noch uebrig sind. *Sechster Brief*. Population des Bannats, Zahl seiner Dörfer, wie sie sich aus der beigefuegten topographischen Karte zeigen; Nationen, welche im Land ansaessig sind. (p. 194—212) *Siebenter Brief*. Ueber die Walachen, die im Bannat wohnen. (p. 213—242) *Achter Brief*. Ueber die walachische Sprache; ihre Verwandschaft mit der italienischen und anderen, die aus dem verdorbenen Latein entstanden sind. (p. 243—262) Zweiter Theil. Natuerliche Geschichte des Bannats. Beschaffenheit des flachen Landes, Gebirge, mit ihren Mineralien und Fossilien: Mineralische Wasser und Brunnen, in verschiedenen Gegenden; besonders die beruehmten herkulischen Baeder zu Mehadia. (p. 1—135) In 12 scrisori.

Scrisorile fiind scrise în Timişoara între 1 Mai 1776 şi 18 Ianuarie 1777, lucrarea aparţine literaturii ungare, în care ea este cea mai temeinică despre Banat şi Românii de acolo, descriind până şi obiceiurile şi superstiţiunile poporului, observate de învăţatul autor, care a petrecut mai mult de un an în părţile descrise de dânsul.

Există şi exemplare cu anul 1780, fără să formeze o ediţie specială.

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

1779 Leyden 607

Josephus BALOGH: Specimen inaugurale botanico-medicum sistens praecipuas plantas in M. Transilvaniae principatu sponte et sine cultura provenientes, ac ibidem usu receptas.

Lugduni Batavorum, 1779. In 4-to.

Nu există, dar e retipărită în: Delectus opusculorum botanicarum, edidit notisque illustravit Paulus Usteri, vol. I (Strassburg, 1790) p. 259—298.

Autorul medic, secui din Szent-Imre (în scaunul Murăşului) plecând în Guyana Olandeză, a fost chemat de regina Maria Tereza la catedra de botanică a Academiei din Cluj, dar n'a venit şi s'a prăpădit acolo în America de Sud, cu flora căreia s'a ocupat.

Weszpremi: Centuria II/2 p. 363.

608 **Sibiu** **1780**

Primae Lineae M. Principatus Transilvaniae Historiam Antiqui, Medii et Recentioris Aevi Exhibentes et Illustrantes Auctore Martino FELMER, Pastore Quondam Ecclesiae A. C. Addictorum Cibiniensis et Scholarum Eiusdem Civitatis Inspectore Primario. Cibinii, 1780. Typis Barthianis. In 8° pag. 289.

Prefaţa: Scribebam Cibinii die 20. Iulii A. 1779. Ioh. Fridericus Rosenfeld Senator Cibiniensis.

Autorul descriind (p. 144—289) pe scurt istoria Ardealului dintre anii 1538—1763 pomeneşte întotdeauna de Români şi de intrările voevozilor români în Ardeal, pe baza operelor istorice anterioare şi a documentelor, de cari autorul dispunea.

Mus. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

609 **Nürnberg** **1780**

Geſchichte des Steinſalzes und der Steinſalzgruben im Großfürſtenthum Siebenbürgen, mit einer, das Streichen des unterirrdiſchen Salzſtockes, durch mehrere Länder andeutenden Karte, und andern Kupfern, verfaſſet von Johann Ehrenreich von FICHTEL Kays. Königl. würklichen Kammer-Rath im Großfürſtenthum Siebenbürgen, und Ehrenmitglied der Berliniſchen Geſellſchaft Naturforſchender Freunde, und herausgegeben von der Geſellſchaft Naturforſchender Freunde zu Berlin. Nürnberg, 1780. In Verlag der Raſpiſchen Buchhandlung. In 4° Vol. I—II.

Prefaţa: Berlin den 28-ten Sept. 1779.

Din cuprins: Vol. II. § 6. Auf den Salzstock aufgesetzte höchste Kettengebürge gegen die Moldau und Wallachey. (p. 20—22) § 11. Die Okna-Gruben in der Moldau und Wallachey. (p. 26—27) § 22. In Siebenbürgen, so auch in der Wallachei und Moldau sind kein-Salzsiedereien, wohl aber in Pohlen. (p. 34) § 23. Besondere Salze suchmethode des ärmeren Landmannes in der Bukowina. (p. 34—35) § 100. Die Salzbauart in der Moldau nach Kantemir. (p. 108—109) Verzeichniss aller Salzoerter, welche laengst des Zuges der Karpathischen Gebuerge, sowohl jenseits, als diesseits bisher entdecket worden sind. Jenseits der Karpathen: In der Wallachey. In der tuerkischen Moldau. In der oesterreichischen Moldau oder Bukowina. (p. 130.)

Anexat: Plan, der andeutet, wie der Unterirrdische Salz-Stock, von der Wallachey angefangen, durch die Wallachey, Moldau, Siebenbürgen, Hungarn und Pohlen, bis nach Vieliczka und Pochnia in Pohlen und bis Sowar in Hungarn, längst der Karpatischen Gebürge fort streichet. Zusammengesetzt und gezeichnet durch Carl Gabriel Wappler. (Hartă colorată cu mâna. Formatul 34×74 cm.)

Autorul era: Hungarus Posoniensis. (Wallaszky p. 338)

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1780 **Bratislava** **610**

Samuelis KÖLESERI de Keres-Eer Auraria Romano-Dacica, una cum Valachiae Cis-Alutanae subterraneae descriptione Michaelis SCHENDO, R. C. Eq. Vanderbech. Iterum edita curis Ioannis Seivert.

Posonii, et Cassoviae, 1780. Sumptibus Ioan. Michaelis Landerer Typographi, et bibliopolae. In 8° foi 10 şi pag. 295 + Elenchus. Cu o hartă.

După prefaţa autorului: Georgius Pray Lectori Salutem. Dabam Budae, XIV. Calendas Decembres Anno M.DCC.LXXIX.

Cuprinsul acelaş ca al primei ediţii din 1717 de sub No. 292. Descrierea monetelor Ardealului pe p. 137—199.

Anexat, cu titlu nou: Historico-physico-topographica Valachiae Austriacae subterraneae descriptio, ad famigeratissimum Daciae secretarium Samuelem Köleserium de Keres-Eer, Virum dignitate, ac litteris illustrissimum, Epistolari stylo exarata, a Michaele SCHENDO R. C. Eq. Vanderbech, AA. LL. Philos. ac V. Medic. laureato Doctore. In 8° pag. 23 nepaginate. (Albae Carolinae, postridie Kalendas Iulii. Anno Reparatae Salutis: 1720.)

Harta cu titlul: Valachia Cisalutana in suos quinque districtus divisa. F. Asner Sculp. (Format 29×37 cm.)

Academia Română, Bucureşti şi alte exemplare.

Seivert p. 239.—*Engel* p. 42—43.

1780 **Bratislava** **611**

Geographie des Königreichs Ungarn, von Karl Gottlieb v. WINDISCH. Zwei Theile. Mit Kupfern, und einer illuminirten Landkarte Mit Röm. Kaiſerl. allergnädigſter Freyheit.

Preßburg, 1780. Bey Anton Löwe. In 8° pag. VIII, 395 şi 248.

Prefaţa: Pressburg den 28. März 1780.

Din cuprins: Vol. I. Die Walachen. (p. 44—45) Die Kleidung der Raizen und Walachen. (p. 49) Die Sprache, welche die Walachen reden. (p. 52—53) Die griechische Kirche der Raitzen, Walachen und Russen. (p. 93—95)

Muz. Nat. Budapest şi alte exemplare.

1780 **Sibiu** **612**

An Dazien. Bey dem Tode Marien Thereſiens, Der Groſſen, 1780. Von Johann STREVEI.

Herrmannſtadt. Druckts Petrus Barth, Buchdrucker, und Kayſerl. Königl. priv. Buchhandler. In 8° mic foi 8.

Milliaria Germanica.
VALACHIA
CISALUTANA
IN SUOS QVINQ
DISTRICTUS
DIVISA
Hoc Signo notantur Claustra Calogerorum et Calogerizarum.
TRANSYLVANIA
BANNATUS
VALACHIA TVRCICA
SERVIA
BULGARIA
Occidens
Oriens
Meridies

[Numele autorului e stâlcit cu dinadinsul din Seivert, a cărui poezie are 6 pagini. După ea vine un Traum-Gedicht „gehalten von einem Knaben, in einer Dorfskirche im Herrmannstädter Stuhl" şi la sfârşit:

SaeLeLe pokVrarILor en arDIaLV LVnge szIkrIIV MaItsII TherezII,

poemă bucolică de patru pagini, în formă de dialog între *Lázár* şi *Bucur*, scrisă de „S. K. Eccl. Evang. Ruthen. Pastor" care este Samuel KNALL preot evanghelic din Reussdörfel — Ruşiori. Acest sat de lângă Sibiu avea locuitori Sârbi romanizaţi, aşa că numai bătrânii mai vorbeau — chiar în timpul poeziei — sârbeşte, iar tinerii nu, şi astfel preotul trebuia să le predice pe româneşte.

Titlul poemei cuprinde chronosticul morţii împărătesei Maria Tereza, decedată în ziua de 29 Noemvrie 1780 şi deplânsă de autor prin bârsanii Ardealului.

Poema retipărită inexact la *Sulzer* (Geschichte des transalpinischen Daciens vol. III p. 26—28) plângând moartea reginei, zice:

Maica cea mai milostivă,
Maica, paza oilor,
Care s'au pus înpotriva
Nevoii supuşilor

lăsând norodul în jale dureroasă; şi este tipărită cu ortografie ungurească.

Mus. Nat. Budapest. Apró nyomtatványok.

1780 Bratislava 613

Diplomatarium comitatus Sarosiensis, quod ex tabulariis et codicibus manuscriptis eruit Carolus WAGNER Hungarus Zboroviensis Bibliothecae Universitatis Regiae Budensis custos.

Posonii et Cassoviae, M.DCC.LXXX. Sumtibus Joannis Michaelis Landerer, typographi et bibliopolae. In 4^0 foi 4 şi pag. 575 + Conspectus chronologicus.

Din cuprins: Scrisoarea lui Blasius de Bártfa din Pesth, 1460 cu ştirile sosite din Valachia despre bătălia lui Wayvoda Draculya cu Wayvoda Dann şi cruzimile celui dintâi. (p. 120—121) Actul de danie al regelui Sigismund din 1435 către Stephanus Poharnok de Berzewicze ca răsplată pentru ale sale două solii, făcute cu cheltuiala sa proprie la Wajvoda Moldaviae şi ajutorul ce a dat cu soldaţii săi lui Daan Vajvoda Transalpinarum în bătălia acestuia cu Radul Vajvoda alias Praznaglava. (p. 378—381) Act al lui Nicolaus Episcopus Milkoviensis din 1475. (p. 484—481) Egregius Franciscus Dobra de Lesznek cedează în 1540 moşia sa Zedekerth in comitatu Sáros existens. (p. 554)

Muz. Ardelean, Cluj şi alte exemplare.

614 Paris 1780

Voyage minéralogique *fait en Hongrie et en Transilvanie*, par M. de BORN. Traduit de l'Allemand, avec quelques notes, par M. Monnet, Inspecteur-Général des Mines de France, des Académies Royales des Sciences de Stockholm, de Turin, etc. etc.

A Paris, M.DCC.LXXX. Rue et Hostel Serpente. In 8° mic pag. XVI şi 405 + Indice.

Imprimatur: A Paris, ce 25 Juillet 1780. Le Clerc, Syndic.

Mus. Nat. Budapest şi alte exemplare.

I.

INDICELE AUTORILOR ŞI TIPĂRITURILOR FĂRĂ AUTOR.

No.

ALBRICH Martinus : Disputatio Theologica. Coronae, 1655 . . **178**
AMBROSOWZKY Michael : Mausoleum... Hungariae regum. Agriae, 1758 . . . . . **461**
ANONYMI Belae regis notarii Historia Hungarica. Vindobonae, 1746 . . . . . **411**
— Belae regis notarii Historia Hungarica. Cassoviae, 1747 **413**
— Belae regis notarii Historia. Claudiopoli, 1747 . . . . **414**
— Belae regis notarii historia. Tyrnaviae, 1765 . . . . **498**
— Belae regis notarii historia. Vindobonae, 1766.. . . . **510**
— Belae regis notarii Historia. Cassoviae, 1772. . . . . **441**
APPROBATAE Constitutiones r. Transylvaniae. Varadini, 1653 . **170**
— Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1677 . . **216**
— Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1696.. . **249**
ARBOR . . . Heraclidarum familiae. Coronae, 1558. . . . . **41**
ARON Petrus Paulus : Doctrina Christiana. Balasfalvae, 1757. . **457**
— Epistola consolatoria. Balásfalvae, 1761. . . . . **476**
— Exordium, et Definitio . . . Synodi Florentinae. Balásfalvae, 1762. . . . . **479**
ARON Theodor : Doctrina Christiana. Claudiopoli, 1757. . . **456**
ARTICULI diaetales Posonienses. Posonii, 1723. . . . . **312**
— diaetales Posonienses anni 1723. Debreczeni, 1726. . . **320**
— Dominorum Praelatorum . . . in generali eorum conventu . . . Sopronii celebrato conclusi. Leutschoviae, 1681. **221**
— Articuli . . . Sopronii celebrato conclusi. S. l. 1681 . . . **222**
— Dominorum Praelatorum . . . Hungariae . . . in generali eorum conventu . . . Sopronii celebrato conclusi. Leutschoviae, 1700. . . . . **267**
— universorum Statuum et Ordinum . . . regni Hungariae. (1608—1659) Pottendorff, 1668 . . . . . **205**

ÁRVAI Georgius : Columen orbis Christiani Joannis Hunniades Victorii ... epico carmine celebratus. Tyrnaviae, 1724 316
ASZALAI Stephanus : Index seu compendium operis Tripartiti et generalis decreti ... Hungariae. Tyrnaviae, 1694. 247
BÁBAI Franciscus : Ungariae palatini ... compendio metrico deducti. Typis Tirnaviensibus, 1775. 567
— Archi-Episcopi Strigonienses ... compendio metrico deducti. Typis Tirnaviensibus, 1776. 576
BAIER Ioannes David : Dissertatio historica de Ioannis Hunniadis ... ortu et nativitate. Ienae, 1708 280
BAKSCHAY Abraham : Chronologia. Cracoviae, 1567. 70
BALOGH Josephus : Specimen ... botanico medicum sistens praecipuas plantas in M. Transilvaniae principatu sponte et sine cultura provenientes. Lugduni Batavorum, 1779. 607
BARANYAI László : Pănea pruncilor. Belgrad, 1702. 272
BARANYI László : A geographiai tudománynak első kezdete. Halában, 1749 425
BARCSAI Sigismundus : Oratiuncula. Haidelbergae, 1620 . . . 144
BARITS Adalbertus : Scriptorum ex regno Sclavoniae ... collectio. Varasdini, 1774. 552
BASILIUS István : Az Apostoli Credonak magyarázatja. Feiervárat, 1568. 73
BASIRIUS Isaac : Congratulatio publica victoriae cedro dignae. Albae-Juliae, 1655. 177
BÁTHORI Mihály : Hangos trombita. Debreczen, 1664. 194
BÁTHORY Sigismondo : Oratione. Verona, 1595.. 121
BÉL Mathias : Adparatus ad historiam Hungariae. Posonii, 1735. 348
— Notitia Hungariae novae historico geographica. Viennae Austriae, 1735. 352
— Compendium Hungariae geographicum. Posonii, 1753 . 447
— Compendium Hungariae geographicum. Posonii, 1767 . 513
— Compendium Hungariae geographicum. Editio tertia. Posonii et Cassoviae, 1777. 582
— Compendiolum regnorum Sclavoniae ... Magnique Principatus Transilvaniae Geographicum. Posonii et Cassoviae, 1777. 587
— Compendium Hungariae geographicum. Posonii et Cassoviae, 1779 603

Bél Mathias: Compendiolum regnorum Sclavoniae ... Transilvaniae geographicum. Posonii et Cassoviae, 1779. . 604
Bencsik Nicolaus: Novissima Diaeta ... Hungariae etc. Tyrnaviae, 1722 305
Beniczki Franciscus: Laureatus Joannes Hunyadi. Tyrnaviae, 1705 279
Benkő Iosephus: Transsilvania. Tom. I—II. Vindobonae, 1778. 594
Bertalanfi Pál: Világnak két rend-béli ismérete. Nagy-Szombat, 1757. 459
Bessenyei György: Hunyadi János élete és viselt dolgai. Bécsben, 1778. 593
Bethlen Joannes: Rerum Transylvanicarum libri quatuor. S. l. 1663. 192
— Rerum Transylvanicarum libri quatuor. Amstelodami, 1664. 196
— Commentarii de rebus Transsilvanicis. Viennae, 1779. 599
Bethlen Nicolaus: Memoires historiques. Amsterdam, 1736. 358
— Propositio ... ad Clerum Populumque Valachicum .. habita. S. l. 1773. 548
Bethlen Wolfgangus: Transylvaniae historiarum Pannonico-Dacicarum Libri X. In arce Kreüsch, 1690. . . . 236
Bibliandri Theodori Machumetis ... Principis ... vitae. Basileae, 1550 31
Biró Stephanus: Odae ... imperatori Josepho II. cum secundo Daciam ingressurus. Claudiopoli, 1775. 566
Bocatius Melchior: Oratio Dominica polyglottos. Cassoviae, 1614. 142
Bod Petrus: Judiciari Fori Ecclesiastici Praxis. Cibinii, 1757. 458
— Smirnai Szent Polikárpus. Szebenben, 1766. 503
— Magyar Athenas. Szebenben, 1766. 511
Bogáthi Fazekas Miklós: Az ötödik része Matyás király dolgainak. Colosvár, 1577 93
— Az ötödik része Mátyás király dolgainak. Colosvár, 1580. 100
Bomelius Thomas: Chronologia Rerum Ungaricarum. Coronae, 1556. 40
Bonbardi Michael: Topographia ... Hungariae ... tum etiam Transylvaniae, Valachiae, Moldaviae etc. Viennae Austriae, 1718. 295
— Topographia magni regni Hungariae. Viennae, 1750 . . 432

Bonfinii Antonii Rerum Ungaricarum Decades tres. Basileae, 1543 22
— Des . . . Künigreichs in Ungern Chronick. Basel, 1545. . . 24
— Rerum Ungaricarum Decades quatuor. Basileae, 1568 . 75
— Rerum Ungaricarum Decades quatuor cum dimidia. Francofurti, 1581. 104
— Ungerische Chronica. Frankfurt am Mayn, 1581 . . . 106
— Rerum Hungaricarum decades quatuor cum dimidia. Hanoviae, 1606. 139
— Historia Pannonica sive Hungaricarum rerum Decades IV et dimidia. Coloniae Agrippinae, 1690. 238
— Rerum Hungaricarum Decades quinque. Posonii, 1744. 400
— Rerum Ungaricarum Decades IV cum dimidia. Viennae Austriae, 1744. 401
— Rerum Hungaricarum Decedes quinque. Budae, 1770. . 532
— Rerum Hungaricarum Decades Libris XLV. Lipsiae, 1771. 540
Bongars Iacobus : Rerum Hungaricarum scriptores. Francofurti, 1600 136
— Transilvanicae inscriptiones veteres. Vindobonae, 1766. 510
Born Ignatz : Briefe über Mineralogische Gegenstände auf seiner Reise durch das Temeswarer Bannat etc. Frankfurt und Leipzig, 1774 556
— Travels trough the Bannat of Temeswar. London, 1777. 589
— Voyage minéralogique fait en Hongrie et en Transilvanie. Paris, 1780. 614
Boross Josephus : Religionis Romano-Catholicae fundamentum. Claudiopoli, 1732. 335
Breviarium . . . ecclesiae Strigoniensis. Nurenberga, 1484 . . 3
— . . . ecclesiae Strigoniensis. Viennae, 1558. 44
Brevissimum compendium principatus Transylvanici historiae. S. l. 1710 284
Broniovius Martinus : Tartariae descriptio. Coloniae Agrippinae, 1595. 123
— Tartariae descriptio. Coloniae Agrippinae, 1595. 124
Bucovnă. Belgrad, 1699. 236
Bucsi Antonius : Selecta Heroum Daciae. Claudiopoli, 1731. . 331
Busbequii Augeri Gislenii omnia quae extant. Pestini, 1758. . 460
Callimachus Philippus. De rebus gestis a Vladislao ... Hungarorum rege libri tres. Francofurti, 1600. 136

CALLIMACHUS Philippus : De rebus Uladislao . . rege gestis. Vindobonae, 1766. 510
CANISIUS Petrus : Cathechismus. (Tradus de George Buitul.) Klus, 1703. 277
CÂNTECE bisericeşti. Varadini, 1570—1573. 79
CANTEMIR Demetrius : The history of the growth and decay of the Otman empire. London, 1734. 347
— Histoire de l'Empire Othoman. A Paris, 1743. . . . 391
— Geschichte des osmanischen Reichs. Hamburg, 1745. 405
— The history of the growth and decay of the Othman empire. London, 1756. 455
— Historisch-geographisch- und politische Beschreibung der Moldau. Frankfurt und Leipzig, 1771. 537
CĂRARE prescurt prefapte bune îndreptătoare. In Bălgrad, 1685. 227
CARMINA varia. Claudiopoli, 1558. 43
CATECHISM rumânesc. Sibiu, 1544. 23
CATIHISMUS creştinesc. Bălgrad, 1642. 159
CATECHISMUS. (Tradus de Ştefan Fogarasi.) Fejérvárat, 1648. . 167
CATECHISM românesc. (Tradus de P. Francisc Szunyog.) Tyrnaviae, 1696 253
CATECHISMUS sau învăţătură creştinească. Sibiu, 1709. 283
CEASLOVEŢ. S. l. 1685. 228
CETVEROEVANGHELIAR slavonesc. Braşov, 1562. 57
CHENOT Adam : Tractatus de Peste. Vindobonae, 1765. . . 500
— Tractatus de Peste. Vindobonae, 1766 508
— Abhandlung von der Pest. Dresden, 1776 579
CHRONICA Hungarorum. Budae, 1473. 1
COMPILATAE Constitutiones. Claudiopoli, 1669. 209
— Constitutiones. Claudiopoli, 1671 212
— Constitutiones regni Transylvaniae. Claudiopoli, 1695. 248
CONSTITUTIONES et articuli regum . . . regni Ungariae. Tirnaviae, 1584 110
CORESI diaconul : Evanghelie cu învăţătură. Barşov, 1581. 103
CORPUS Juris Hungarici. Budae, 1779. 605
CRANZ Henricus J. Nepomucenus : Analyses therm. Herculanarum. Viennae, 1773. 549
— Gesundbrunnen der Oesterreich. Monarchie. Wien, 1777. 588
CSERNOVICS Franciscus : Magni Manes Transylvaniae Principum. Claudiopoli, 1722. 307
— Propugnaculum christianae in Hungaria iniquis casibus prodita. Tyrnaviae, 1725. 317

Curiöse Beschreibung von der Moldau und Wallachey. S. l. 1699. 264
Cynosura Iuristarum loca decretalia. Pottendorff, 1668. . . 206
— Jurisperitorum. Leutschoviae, 1697. 232
— Jurisperitorum. Leutschoviae, 1700. 266
Czvittinger David : Specimen Hungariae Literatae. Francofurti et Lipsiae, 1711. 285
Dállyai Petrus : Synopsis vitae Sancti Francisci Salesii. Claudiopoli, 1738. 373
Daniel Stephanus L. B. de Vargyas : Descriptio vitae. S. l. 1764. 496
Daroczius Franciscus : Descriptio rerum . . . gestarum post Moldavicam expeditionem. S. l. 1600. 135
Daróczi Georgius : Ortus, et progressus Collegii Academici Societatis Jesu Claudiopolitani. Claudiopoli, 1736.. . 355
— Serenissimi Principis Eugenii . . . colossus gloriae .... erectus. Claudiopoli, 1736.. 356
David Franciscus : De mediatoris Jesu Christi. Albae Iuliae, 1568 74
— Vallástétel. Colosvárot, 1571. 80
Decani Stephan : Kurz gefaszter Bericht von der Belägerung der Stadt Bistritz . . im Jahr Christi 1602. Bistritz, 1779. 597
Decretul Împăratului Leopold I. despre uniunea Românilor. S. l. 1702 271
Decretum Imperatoris Leopoldi I. de unione Valachorum. S. l. 1702. 270
Decsi Cz. Iohannes : Hodoeporicon itineris Transylvanici, Moldavici etc. Witebergae, 1587. 115
Desericius Josephus Innocentius : De initiis ac majoribus Hungarorum Commentaria etc. Tom. I—V. Budae, 1748. 417
Diploma sacerdotibus Valachicis datum. Albae Iuliae, 1653. 171
Dobra Ladislaus : Oliva pacis. Claudiopoli, 1746. 408
— In idola orbis terrarum actio continuata. Claudiopoli, 1749. 423
— Oratio . . .Comiti Ludovico de Batthyán . . . oblata. Tyrnaviae, 1751. 435
Driesch Gerardus Cornelius : Historia . . . Legationis . . . Comitis Dam. Hugo Virmondtius. Viennae Austriae, 1721. 302

DRIESCH Ger. Cornelius : Historische Nachricht von der. . Gross-Botschaft nach Constantinopel . . . welche . . . Graf . . . von Virmondt. . . verrichtete. Nürnberg, 1723. **314**
DUDITIUS Andreas : Dionysii Halicarnassei de Thucydidis Historia Iudicium. Venetiis, 1560. . . . . **51**
— Orationes duae in . . . Concilio Tridentino habitae. Brixiae, 1562. . . . . **60**
— Sententia de calice. Patavii, 1563 . . . . . **61**
ERDÉLY országának három könyvekre osztatott törvényes könyve. Kolosváratt, 1779. In 4-to. **600**
— országának három könyvekre osztatott törvényes könyve. Kolosváratt, 1779. In 8-vo. **601**
EVANGELIE la toate Duminics si szerbetorj. (Tradusă de P. David Biró.) Kolócza, 1769. . . . . **527**
EVANGHELIAR rumânesc. Braşov, 1561 . . . . . **53**
EVANGHELIA cu învăţătură. Băligrad, 1641. . . . . **157**
EXEMPLAR doctrinae semestri altero in Regio majori gymnasio Szigethano Marmatiae . . . traditae. M. Karolini, 1779. . . . . **602**
EXEQUIAE Principales azaz Halotti pompa . . . Károlyi Susánnának . . testi sátorámak földben takarittatásakor. Fejérvárt, 1624. . . . . **147**
FARKAS Andreas : Cronica de introductione Scyttarum in Ungariam. Cracoviae, 1538. . . . . **18**
FARLATUS Daniel : Illyrici Sacri tomus quintus. Venetiis, 1775. **568**
FASSCHING Franciscus : Vetus Dacia. Claudiopoli Transilvaniae, 1725. . . . . **318**
— Nova Dacia. Claudiopoli, 1743. . . . . **397**
FELKER Andreas : Res litteraria Hungariae. Cassoviae, 1735. **353**
FELMER Martinus : Primae Lineae M. Principatus Transilvaniae Historiam . . . illustrantes. Cibinii, 1780. . . . **608**
FICHTEL Johann Ehrenreich : Geschichte des Steinsalzes im Groszfürstenthum Siebenbürgen. Nürnberg, 1780. . . **609**
FILSTICH Johannes : Schediasma Historicum de Valachorum historia. Jenae, 1743. . . . . **396**
FRANCISCI Johannes : Memorabilia aliquot Transylvaniae. Wittebergae, 1690. . . . . **237**
FRANCK Valentinus : Hecatombe sententiarun Ovidianarum. Typis Cibiniensis, 1679. . . . . **220**
— Breviculus originum nationum et praecipue Saxonicae in Transylvania. Cibinii, 1696. . . . . **250**

FRANCK Valentinus: Kurtz-gefaszter Bericht von der Einwohner, sonderlich aber der Sächsischen Nation in Siebenbürgen Ursprung. Hermann-Stadt, 1696 . 251
— Breviculus originum nationum. Claudiopoli, 1697. . . . 254
— Origines nationum. Helmstadtii, 1697. 258
— Breviculus originum nationum. Gedani, 1701. 269
FREDRO ANDREAS Maximilianus: Norma Principum Christianorum. Claudiopoli, 1750. 430
FRIDRICH Urban: Historia ... Provinciae Hungariae Ordinis Minorum S. P. Francisci, Strictioris Observantiae. Cassoviae, 1759 469
FRIDVALDSZKY Joannes: Minerologia Magni principatus Transilvaniae. Claudiopoli, 1767. 512
— Inscriptiones Romano Transilvaniae. Claudiopoli, 1767. 517
— Dissertatio de Skumpia. Claudiopoli, 1773. 545
— Reges Ungariae Mariani. Viennae, 1775. 561
FRÖLICH David: Medula geographiae practicae. Typis Bartphensibus, 1639. 156
— Der uralte Deutsch-Ungerische ... Landszmann. Leutschaw, 1641. 158
— New und Alter Calender. Cronstadt, 1643 161
— Bibliothecae seu Cynosurae peregrinantium Liber tertius. Ulmae, 1643. 163
— Prodromus Maioris Chronici Hungariae. Posonii, 1735. 348
GABON Antonius: Epistolae laureatae. Tyrnaviae, 1717. . . . 291
GÁNÓCZY Antonius: Episcopi Varadienses. Pars I—II. Viennae Austriae, 1776. 570
GEMEINNÜTZIGE Arbeiten der ... Bienengesellschaft in Oberlausitz ... Band II. Berlin und Leipzig, 1776. 580
GEOGRAPHICA globi terraquei synopsis. Tyrnaviae, 1755. . . . 453
GHYLLÁNI, Baron: Fernere ... Bothschafft von dem grossen Sieg ... bey Bender ... aus Tergoviste. Regenspurg, 1737. 368
GOEDEN Iacobus: Trigonometria Claudiopoli, 1737. 363
GOTTSCHLING Paul Rudolph: Betrachtung über die Handlung und Oekonomie ... Siebenbürgen. Budissin, 1776. . . 578
GÖRCSÖN, Ambrosius, de: Históriás ének ... Mátyás királynak ... viselt dolgairól. Colosvár, 1577. 92
— Szép jeles históriás ének ... Mátyás királynak ... viselt dolgairól. Colosvár, 1581. 102
— Az felséges Mátyás királynak ... viselt dolgairól való szép historia. Lőtsén, 1683. 224

GRAFFIUS Johannes : Disputatio de Transilvania. Altdorf, 1700 **268**
GREGORIANTZIUS Paulus : Breviarium rerum Hungaricarum historico-geographicum. Posonii, 1735. . . . . **348**
GRISELINI Franciscus : Tabula Bannatus Temesiensis. (Hartă.) Vindobonae, 1776. . . . . **573**
— Karte des Temesvárer Banats. Wien, 1776. . . . . **577**
— Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temesvarer Banats. Wien, 1779. . . . . **606**
GRUEBER Antonius : Historia Thaumaturgae Virginis Claudiopolitanae. Claudiopoli, 1737. . . . . **365**
GYÖNGYÖSI István : Porábul meg-éledett Phoenix. Lőtsén, 1693 **244**
— Porábul meg-éledett Phoenix. Lőtsén, 1713. . . **286**
— Porábul meg-éledett Phoenix. Sopronban, 1748. . . **419**
— Porábul meg-éledett Phoenix. Budán, 1758. . . **462**
— Porábul meg-éledett Phoenix. Budán, 1763. . . **486**
— Porábul meg-éledett Phoenix. Kolosváratt, 1768. . . **522**
GYŐRFFI Paulus : Ortus, progresuss . . . Provinciae Transylvaniae Ord. Min. S. P. N. Francisci. Typis Ven. Conventus Csikiensis, 1737. . . . . **369**
HANER Georgius : Historia ecclesiarum Transylvanicarum. Francofurti et Lipsiae, 1694. . . . . **246**
HANER Georg Jeremias : Das königliche Siebenbürgen. Erlangen, 1763. . . . . **488**
— De scriptoribus rerum Hungaricarum et Transylvanicarum. Viennae, 1774 et 1798. . . . . **553**
HELDMANN Andreas : Disputatio historica de origine septem castrensium Transylvaniae. Upsaliae, 1726. . . . . **323**
HELTAI Caspar : Historia Matthiae Hunnyadis. Claudiopoli, 1565. . . . . **66**
— Cancionale. Colosvárot, 1574.. . . . . **88**
— Chronica az magyaroknak dolgairól. Colosvárot, 1575. . **89**
— Két szép historia . . . az Hunyadi Jánosról. Colosvár, 1580. . . . . **99**
HEVENESI Gabriel : Parvus Atlas Hungariae. Viennae Austriae, 1689. . . . . **235**
HICSOLDT Paulus : Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1738. . . . . **372**
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1739. . . . **376**
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1739. . . . **377**
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1741. . . . **382**
— Fragmenta Ungaricae historiae. Cassoviae, 1743. . . . **393**

HIEBNER Israel: Prognosticon. Hermanstadt, 1654. 173
HISTORIA, melyben . . . Bathori Sigmondnak . . . 1595 esztendőben viselt hadi dolgai irattatnak meg. Colosvár, 1596. 127
— melly magában foglalja vitéz Hunyadi János . . . viselt hadait. Budán, 1776. 574
HOHENHAUSEN S. I. Baron: Die Alterthümer Daciens in dem heutigen Siebenbürgen. Wien, 1775. 563
HONTERUS Iohannes: Chorographia Transylvaniae. Basileae, 1532. 14
— Rudimenta Cosmographica. Corona, 1541. 20
— ,, ,, ,, 1542. 21
— Rudimenta Cosmographica. Tiguri, 1546. 25
— ,, ,, ,, 1548. 26
— ,, ,, ,, 1548. 27
— ,, ,, ,, 1549. 28
— ,, ,, ,, 1552. 33
— ,, ,, Antverpiae, 1552. . . . 34
— ,, ,, Antverpiae, 1554. . . . 37
— ,, ,, Tiguri, 1558. 45
— ,, ,, Antverpiae, 1560. . . . 52
— De Cosmogr. rudimentis . . . libri IV. Basileae, 1561. 55
— Rudimenta Cosmographica. Basileae, 1562. 58
— ,, ,, Tiguri, 1564. 63
— ,, ,, Antverpiae, (1565) . . . 65
— ,, ,, Tiguri, 1565. 67
— ,, ,, S. l. 1570. 78
— ,, ,, S. l. 1573. 85
— ,, ,, ,, 1578. 94
— ,, ,, ,, 1581. 105
— ,, ,, ,, 1583. 108
— De Cosmographiae rudimentis. Basileae, 1585 113
— Rudimentorum Cosmographicum. S. l. 1590. 117
— Rudimentorum Cosmographica. Pragae, 1595. 122
— Enchiridion Cosmographiae. Tiguri, 1597. 131
— Rudimenta Cosmographica. Coloniae Agrippinae, 1600 134
— Poema de variarum rerum vocabulis. Hanoviae, 1611. . 141
HORÁNYI Alexius: Memoria Hungarorum. Pars I—III. Viennae, 1775—1777. 562
HORVÁTH Michael: Introductio ad historiam Hungariae critico-politicam. Viennae, 1770. 536

IACOBINUS Ioannes : Brevis enarratio rerum a . . . Principe Sigismundo 1595 gestarum. Claudiopoli, 1596 . . . 125
— Brevis enarratio rerum. Francofurti, 1600 136
— Brevis enarratio rerum. Francofurti, 1603 137
— Rerum in Transylvania gestarum narratio. Francofurti ad Moenum, 1627 149
— Brevis enarratio rerum. Vindobonae, 1746 411
— Enarratio rerum . . . anno 1595 gestarum. Vindobonae, 1766 510
IANI Pannonii . . . facti . . . et epigrammata. Patavii, 1559. . . 46
— Pannonii Opera omnia. Veinnae, 1569. 77
— Pannonii Libri III Poematum. Budae, 1754. 449
ILLÉSHÁZY Stephanus Comes : Tentamen ex universa historia Hungariae. Typis Tyrnaviensibus, 1776. 57
ILLIA Andreas : Metempsychosis. Claudiopoli, 1729. 329
— Ortus et Progressus variarum in Dacia gentium et religionum. Claudiopoli, 1764. 491
INDEX Bibliothecae . . . Martini Schmeizel. Halae, 1751 . . . 439
— Corporis Juris Hungarici. Tyrnaviae, 1699. 260
— Corporis Juris Hungarici. Tyrnaviae, 1722. 308
— decretorum . . . regni Hungariae. Debrecini, 1611. . . . 140
INSTRUCTION . . . der Mauth-Beamte in der Oesterreichischen Valachey. S. l. (1719) 298
ISTVÁNFI Nicolaus : Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Coloniae Agrippinae, 1622. 145
— Regni Hungarici historia. Coloniae Agrippinae, 1685. . . 230
— Regni Hungarici historia. Coloniae Agrippinae, 1724. 315
— Historia regni Hungariae. Viennae, Pragae et Tergesti, 1758. 465
IVUL Gabriel : Propositiones ex universa logica. In Aula Coloniensi, 1654. 174
— Rex Thaumaturgus, sive S. Ladislaus rex Hungariae. Viennae Austriae, 1654 175
— Philosophia. Viennae Austriae, 1655 179
— Poesis lyrica. Viennae Austriae, 1655 180
— Philosophia novella. Cassoviae, 1661. 189
— Theses et antitheses catholicorum et acatholicorum. Cassoviae, 1667. 204
— Historica relatio colloquii Cassoviensis. S. l. 1679. . . . 219
JÁNOSI Nicolaus : Silvae, seu varia elegiarum artificia. Claudiopoli, 1737. 362

JOANNES Corvinus et Simon Kemenius. Sopronii, 1759. . . . 468
KÁJONI János: Cantionale Catholicum. A Csiki kalastromban, 1676. 214
— Aranyos ház. A Csiki kalastromban, 1676. 215
— Cantionale Catholicum. Editio II. A Csiki kalastromban, 1719. 297
— Calendarium. In Conventu Csikiensi, 1678 217
— Serafin Sz. Ferencz életéről és haláláról. A Csiki kalastromban, 1679. 218
KATECHISMUȘ sau învățătură creștinească. (Tradus de P. Francisc Szunyog.) Sâmbâta mare, 1726. 321
KÁTHAY Franciscus: Gratulatio in laudem . . . Sigismundi.... Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinae . . . principis etc. Olomutii, 1597.. 130
KATONA Stephanus: Historia Critica Regum Hungariae. Tom. I—XLII. Pestini et Budae, 1778—1817. 591
— Historia critica primorum Hungariae ducum. Pestini, 1778. 595
KAZY Franciscus: Historia regni Hungariae. Tom. I—III. Tyrnaviae, 1737—1749. 366
— Historia regni Hungariae. Tom. I. Tyrnaviae, 1737. . . . 367
— Historia regni Hungariae. Tom. III. Tyrnaviae, 1751. 436
KAZY Joannes: Brevis commentarius rerum in Hungaria .... gestarum. Tyrnaviae, 1718. 294
— Brevis commentarius etc. Tyrnaviae, 1719. 296
— Brevis commentarius etc. Tyrnaviae, 1720. 299
— Historia Universitatis Tyrnaviensis. Tyrnaviae, 1737. . . 359
KELCZ Emericus: Invicta Joannis Corvini fortitudo. Cassoviae, 1743.. 398
KELPIUS Martinus: Saxonum Transylvaniae. Lipsiae, 1684. . 226
KÉRI Franciscus: Historiae Byzantinae Epitome. Tom. I—IV. Tyrnaviae, 1743. 390
— Imperatores Orientis. Tyrnaviae, 1744. 399
KNALL Samuel: Jalele pocurarilor en Ardeal lângă sicriul Maicii Therezii. Sibiu, 1780 612
KOESZEGI Ioannes: Epistolae heroum. Claudiopoli, 1733. . . 338
KOLLAR Adamus Franciscus: Historiae diplomaticae Iuris patronatus Apostolicorum Hungariae Regum Libri tres. Vindobonae, 1762. 478
KOLLER Iosephus: Cerographia Hungariae. Tyrnaviae, 1734. 344

Kowachoczy Volffgangus: De admiratione Transylvaniae dialogus. Claudiopoli, 1584 109
Köleséri Samuel: Pestis Dacicae . . . scrutinium et cura. Cibinii, 1709 282
— Auraria-Dacica. Cibinii, 1717. 292
— Proteus febrilis. Cibinii Transilvaniae, 1722. 303
— Auraria Romano-Dacica. Posoniiet Cassoviae, 1780.. . 610
Köröspataki B. Johannes: Lupuj vajdáról való ének. Lőcse, 1655. 176
— Az havasalföldi harczról való historia. S. l. 1656. . . 181
Kreckwitz Georg: Richtige Beschreibung des gantzen Königreichs Hungarn. Franckfurt und Nürnberg, 1685. . 229
— Richtige Beschreibung des gantzen Königreichs Hungarn. Frankfurt und Nürnberg, 1686. 231
— Ausführliche Beschreibung des ganzen Fürstenthumbs Siebenbürgen. Nürnberg und Franckfurth, 1686. . . 233
Kunics Franciscus: Compendium historicum de regnis etc. Tyrnaviae, 1733. 339
Kurtzer Bericht über die Entsatzung Lewentz. Augsburg, 1664 195
Küküllő Iohannes, de: Chronica. Brünn, 1488. 5
— Chronica Ludovici regis. Francofurti, 1600. 136
— Első Lajos magyar királynak dicsőséges országlásárul . . . szerzett krónika. Budán, 1760. 471
Kyriakodromion sau Evanghelie învăţătoare. Belgrad, 1699. 262
Laszki Johann: Mahometische Genealogia. Berlin, 1596. . . 128
Lázár János, Gróf: Röviden egybe-foglalt gyermekek geographiája. Szebenben, 1750 428
Lebelius Joannes: De oppido Thalmus carmen historicum. Cibinii, 1779 598
Licarna Dionisius: Qua ratione . . . historias . . . intelligenda . . . sint. Venetiis, 1571. 82
Listius László: Magyar Márs. Bécsben, 1653 172
Lisznyai K. Pál: Magyarok chronicája. Debreczenben, 1692. . 240
— Origo gentium et regnorum. Debrecini, 1693. 245
Liturgie slavonească. Braşov, 1588. 116
Losontzi István: A szent históriának summája . . Magyar ország kis tükörével . . . megbővitvén. Posonyban, 1771. 539
— Hármas kis tükör. Posonyban, 1773. 546
— Hármas kis tükör. Posonyban, 1777. 586

LUCIUS Ioannes: De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Amstelodami, 1666 198
— De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Amstelodami, 1668. 207
— De regno Dalmatiae et Croatiae Libri VI. Vindobonae, 1746. 411
— De regno Dalmatiae et Croatiae Libri sex. Vindobonae, 1758. 464
LULOFS Johannes: Introductio ad cognitionem atque usum utriusque globi. Magno-Karolini, 1754 448
LUPUJ és Máté vaida hartzáról való ének. Brassó, 1657. . . . 183
MADAI David Samuel: Vollständiges Thaler-Cabinet. Königsberg, 1765. 499
MARIA salus naufragantium. (Košice,) 1731. 333
MAUROCORDATUS Joannes Nicolaus Alexander Voivoda: Liber de Officiis. Lipsiae, 1722 310
MATOLAI Ioannes: Placida defensio. Tubingae, 1717. . . . 293
MEDGYESI Pál: Magyarok hatodik jajja. Sáros-Patakon, 1660. 186
MERCKWÜRDIGE Historische Nachrichten von denen bey den jetzigen Kriegen ... bekannt gewordenen Völckern. Jena, 1743. 394
MIKOLA Ladislaus: Historia genealogico-Transsylvanica. Claudiopoli, 1731. 332
MILES Matthias: Siebenbürgischer Würg-Engel. Herman-Stadt, 1670. 210
MISSALE ... ecclesiae Strigoniensis. Nurenberga, 1484. . . . 2
— ecclesiae Strigoniensis. Venetiis, 1486. 4
MOLITEVNIC. Belgrad, 1689. 234
MOLNÁR János S. J. Az Anya-Szent-Egyháznak történeti. Nagyszombatban, 1769 528
MUSZKA Nicolaus et Nicolaus Schmitth: Palatium regni Hungariae. Cassoviae, 1739. 374
— Palatium regni Hungariae. Cassoviae, 1740 379
— Imperatores Ottomanici. Tyrnaviae, 1750.. 429
— Palatini regni Hungariae. Tyrnaviae, 1752.. 442
— Palatini regni Hungariae. Tyrnaviae, 1753.. 444
— Palatini regni Hungariae. Tyrnaviae, 1760.. 470
NADÁNYI Johannes: Florus Hungaricus. Amstelodami, 1663 . 193
— Florus Hungaricus or the History of Hungaria and Transylvania. London, 1664.. 197

NÁDUDVARI Péter : Botránkozás nélkül-való lelki-ismeretü keresztyén. Szebenben, 1708. 281
NAGYBÁNKAI Mátyás : Historia. Az vitéz Huniadi János . . . külömb külömb viadalja etc. Debrecembe, 1574. . 86
NEDECZKY Alexius : Funacza pestyere etc. Vindobonae, 1774. 555
— Ladislaus : Geographica globi terraquei synopsis. Claudiopoli, 1737. 364
NEU und richtiges Post-Strassen-Schema, durch ganz Hungarn . . . Banat, und Siebenbürgen. Pest, 1761 475
NEUBARTH Christóf : Uj és ó kalendariom. Lőtsén, 1669. . . . 208
— Uj és ó kalendariom. Calosvár, 1671. 211
— Neu und Alter Almanach. Kron-Stadt, 1693. 241
— Neu verbesserter . . . Kalender. Cronstadt, 1723.. . . . 311
NEUMAYR Iohannes Baptista : Imago Hungariae. Cassoviae, 1721. 301
NOUL Testament. Belgrad, 1648. 166
OLAHUS Nicolaus : Catholicae, ac Christianae religionis praecipua quaedam capita. Viennae, 1560. 49
— Ordo et Ritus . . . Ecclesiae Strigoniensis. Viennae, 1560. 50
— Catholicae, ac Christianae religionis praecipua . . . capita. Viennae, 1561 54
— Hungaria sive de originibus gentis, regionis situ, . . . Liber singularis. Posonii, 1735. 348
— Hungaria et Atila. Vindobonae, 1763. 490
OLSAVSZKY Georgius : Bellici Cassoviae simul et Superioris Hungariae . . . Generales. Cassoviae, 1749 427
OLSAVSZKY Michael Manuel : Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione. Tyrnaviae, 1764. 493
— Rede von der Vereinigung der griechisch- mit der lateinischen Kirche. Wien, 1765 501
— Sermo de Sacra Occidentalem inter, et Orientalem ecclesiam unione. Poczajoviae, 1769. 525
— A Szeretet kötele az az : A Napkeleti és Napnyugati anyaszentegyház között való egygyességről lött beszéd. Pétsett, 1770. 530
OPITII Martini Teutsche Poemata. Straszburg, 1624. . . . 148
— Opera Poetica. Amsterdam, 1646. 165
OROSZ Franciscus : Orationes Regum et Principum . . . Hungariae. Ginsburgi, 1754 451
ORSZÁGUNKBAN kárt-tévő sáskák tábora. Budán, 1749. . . . 424

OTROKÓCSI Franciscus Foris : Originum Hungaricarum pars secunda. Franequerae, 1693 243
PALIIA. Orăştie, 1582. 107
PALKOVICS Emericus : Idea Christiani militis. Claudiopoli, 1742 383
— Epistolae Matthiae Corvini, regis Ungariae. Claudiopoli, 1745. 403
PALMA Franciscus Carolus : Heraldicae regni Hungariae specimen. Vindobonae, 1766 507
— Notitia Rerum Hungaricarum. Tom. I—III. Tyrnaviae, 1770. 533
— Abhandlung von den Titeln und Wappen, welche Maria Theresia . . . führet. Wien, 1774. 558
— Notitia rerum Hungaricarum. Tyrnaviae, 1775. 564
PAP István, Sz. Németi : Magyar ország versekben-való rövid leirása. Nagy Károlyban, 1763. 484
PARAEUS Ioh. Philippus : Delitiae poetarum Hungaricorum. Francofurti, 1619. 143
PÁRIZ Franciscus, Pápai : Vota solennia. Basileae, 1674. . . . 213
— Rudus redivivus. Cibinii, 1684. 225
— Rudus redivivum. Tiguri, 1723. 313
— Dictionarium Latino-Hungaricum. Cibinii, 1767. . . . 518
— Erdélyi Féniks Tótfalusi Kis Miklós. Szebenben, 1767. . 519
PARSCHITIUS Christophorus : Tabella Hungariae ducum et regum. Wittenbergae, 1702. 276
PASKÓ Christof : A nemes . . . Erdély országának . . . pusztitásáról irt siralom. S. l. 1663. 191
PATAKI Franciscus : Ortus et progressus variarum in Dacia gentium ac religionum. Claudiopoli, 1730. 330
PAVICH Emericus : Ramus viridantis olivae. Budae, 1766 . . . 506
PECCHI Lucas : Epitome rerum Hungaricarum. Budae, 1746. . 409
PEIACZEVICH Jacobus : Veteris et novae geographiae compendiosa congeries. Zagrabiae, 1714. 288
PEICHICH Christophorus : Concordia Orthodoxorum Patrum Orientalium et Occidentalium. Claudiopoli, 1745. . . 404
PELERDI Péter : Bathori Sigmondnak . . . győzhetetlen nyereségéről Thergovistia, Bukurest és Girgio alatt. Nimet Ujvárat, 1596. 126
PÉTERFY Carolus : Curia Judicum regni Hungariae. Tyrnaviae, 1726. 322
— Sacra Concilia Romano-Catholicae in regno Hungariae celebrata. Posonii, 1742. 385

PETTHŐ Gergely : Rövid magyar cronica. Bécsben, 1660. . . . 188
— Magyar krónika. Bécsben, 1702. 275
— Rövid magyar krónika. Cassán, 1729. 326
— Magyar krónika. Cassán, 1734. 342
— Magyar kronika. Kassán, 1738. 371
— Magyar krónika. Posonyban, 1742. 386
— Magyar krónika. Vol. I—III. Posonyban, 1742. . . 388
— Rövid magyar krónika, Kassán. 1753. 446
PODLUSÁNI Sigismundus : De rebus gestis Hungariae Regum. Jaurini, 1742. 384
POEMATION de Ortu et progressu I. Militiae limitaneae in M. Principatu Transylvaniae. Claudiopoli, 1768. . . . 521
PONGRÁCZ Stephanus : Gesta S. Nicetae Veteris Daciae Episcopi et Apostoli. Claudiopoli, 1750. 431
POSSEVINO Antonius : Moscovia. Coloniae Agrippinae, 1595. . 124
PRAY Georgius : Annales Hunnorum Avarum, et Hungarorum. Vindobonae, 1761. 477
— Annales regum Hungariae. Vindobonae, 1764 495
— Dissertationes . . . in Annales veteres Hunnorum etc. Vindobonae, 1774. 554
— Dissertationes . . . in Annales veteres Hunnorum etc. Vindobonae, 1775. 560
— Specimen Hierarchiae Hungaricae. Pars I—II. Posonii et Cassoviae, 1776 et 1779. 569
PRETIOSI magni herois labores ... Comiti de Virmont ... Commendanti generali in Transylvania, et Valachia Austriaca . . . funebria. Cibinii, 1722 304
PUNCTA Pacis cum Porta Ottomanica . . . Anno 1739. initae. Posonii, 1742. 387
RAJCSÁNI Joannes S. J. Peregrinus Catholicus. Claudiopoli, 1755 452
RÁKÓCZY François : Histoire des revolutions de Hongrie. A la Haye, 1739. 378
RAMUS Joannes : Epigrammata. Viennae, 1551 32
RANZANUS Petrus : Epitome Rerum Ungaricarum. Viennae, 1558. 42
— Epitome rerum Hungaricarum. Ternaviae, 1579. . . . 96
— Epitome rerum Hungaricarum. Francofurti, 1600. . . . 136
— Epitome rerum Ungaricarum. Tyrnaviae, 1765. . . 498
— Epitome rerum Ungaricarum. Vindobonae, 1766. . 510
RÁTTKAY Georgius : Memoria Regum, et Banorum. Viennae Austriae, 1652. 169

RÁTTKAY Georgius : Memoria regum et banorum . . . Dalmatiae etc. Vindobonae, 1772 542
REDMECZI T. János : Az Felséges Bethlen Gábornak . . . jó tételményérűl . . . irattatott rövid könyvecske. Cassán, 1622. 146
REGNUM Hungariae. Posonii, 1751. (Hartă.) 438
REGULAE Monasticae Graeci ritus non Unitorum in Hungaria. Viennae, 1776 572
REGULAMENT ... des im Jahre 1769. fürgewesenen Illyrischen Nazions-Congress etc. Wien, 1777 584
REGULAMENTUM für die höhere und niedere Geistlichkeit Graeci Ritus non Unitorum. Wien, 1770 535
— ordinationum . . . quae in congressu Illyricae Nationis anno 1769. celebrato . . . stabilita sunt. Viennae, 1777. 583
— Valachorum militum limitaneorum. Cibinii, 1766. . . . 505
REICHERSDORF Georgius: Moldaviae ... Chorographia. Viennae, 1541. 19
— Chorographia Transylvaniae. Viennae, 1550 30
— Chorographia Transylvaniae et Moldaviae. Coloniae Agrippinae, 1595. 123
— Chorographia Transylvaniae et Moldaviae. Coloniae Agrippinae, 1595.. 124
— Transsilvaniae descriptio. Romae, 1596. 129
— Chorographia Transylvaniae et Moldaviae. Francofurti, 1600. 136
— Chorographia Transylvaniae. Lugdunum, 1634. . . . 153
— Chorographia Transilvaniae. Vindobonae, 1746 411
— Chorographia Moldaviae. Vindobonae, 1746. 411
— Chorographia Transilvaniae, et Moldaviae. Vindobonae, 1766. 510
RÉPSZÉLI Ladislaus : Syntagma Juris Ungarici. Cassoviae, 1747. 416
RESPUBLICA et status regni Hungariae. S. l. 1634. 153
REUSNERUS Nicolaus : Rerum . . . in Pannonia . . . gestarum. Francofurti, 1603. 137
— Rerum memorabilium in Pannonia sub Turcarum imperatoribus . . . gestarum narrationes. Colocae, 1770. . 531
REVIZKI Joannes : Hungariae regni, pars Transylvaniae, Russiae et Moldaviae contermina. Viennae, 1725. (Hartă.) 319
REWAI Petrus : De monarchia et Sacra Corona regni Hungariae. Francofurti, 1659. 185

RITUS explorandae veritatis. Colosuarii, 1550. 29
— explorandae veritatis. Posonii, 1735. 348
ROGERIUS Magister: Carmen miserabile. Brünn, 1488. . . . 5
— Miserabile carmen. Tyrnaviae, 1765 498
ROHDIUS Georgius: Siebenbürgischer Kalender. Cronstadt, 1659 184
RUDIMENTA geographica. Tyrnaviae, 1731 334
— ,, ,, 1735 354
— ,, ,, 1739 375
— ,, ,, 1741 381
— ,, ,, 1748 418
— ,, ,, 1756 454
— ,, ,, 1760 474
— ,, ,, 1764 494
— ,, Agriae 1770 529
— ,, Cassoviae 1774 551
— historica. Tyrnaviae, 1767. 515
SALAGII Stephanus: De statu Ecclesiae Pannonicae. Tom. I—VII. Quinque-Ecclesiis, 1777. 581
SAMBUCUS Ioannes: Poemata. Patavii, 1555. 38
— Nili Patris... Oratio ad Deum. Patavii, 1555 39
— Oratio in obitum... adolescentis Georgii Bonae Transylvani. Patavii, 1560. 48
— Orationes duae funebres. Parisiis, 1561 56
— Emblemata. Antverpiae, 1564. 64
— Transilvania. Viennae, 1566 68
— Emblemata. Antverpiae, 1566 69
— Les Emblemes. Anvers, 1567. 72
— Emblemata. Antverpiae, 1569 76
— Emblemata. Antverpiae, 1576 91
— Ungariae loca praecipua. Viennae, 1579 97
— Emblemata. Antverpiae, 1584 111
— Emblemata. Antverpiae, 1599 133
— Index ... omnium decretorum ... Hungariae. Bartfae, 1632. 152
— Index ... omnium decretorum ... Hungariae. Leutschoviae, 1637. 155
— Index... decretorum... Hungariae. Debrecini, 1642. 160
— Index... decretorum... Hungariae. Bartphae, 1643. 162
— Index... decretorum... Hungariae. Leutschoviae, 1660. 187
— Index... decretorum... Hungariae. Claudiopoli, 1697. 255
SÁNDOR Paulus: Principes Transylvaniae. Claudiopoli, 1753. 445

SBORNIC slavonesc. Sas Sebeș, 1580. 98
SCHENDUS Michael R. C. Eques Vanderbech : Valachiae Cis-Alutanae subterraneae descriptio. Posonii et Cassoviae, 1780. 610
SCHESAEUS Christianus : Epithalamium in honorem . . . Casparis Bekes. Albae Iuliae, 1567. 71
— Ruinae Pannonicae libri quatuor. Witebergae, 1571. . . 81
SCHIER Xystus : Memoria Provinciae Hungaricae Augustinianae antiquae. Graecii, 1778 596
SCHMEIZEL Martinus : De Statu Ecclesiae Lutheranorum in Transilvania. . . dissertatio. Ienae, 1722. 306
— Versuch zu einer Historie der Gelehrheit. Jena, 1728 . . 324
— Erläuterung Gold- und Silberner Müntzen von Siebenbürgen. Halle, 1748 : 420
SCHMETTAU : Memoires secrets de la guerre de Hongrie. Francfort, 1771. 538
— Memoires . . . de la guerre de Hongrie. Francfort, 1772. . 543
— Geheime Nachrichten von dem Kriege in Ungarn. Leipzig und Zwickau, 1772 544
— Historia . . . belli Turcici. Typis Tyrnaviensibus, 1776. 575
SCHMITTH Nicolaus : Imperatores ottomanici. Tyrnaviae, 1747. 415
— Archiepiscopi Strigonienses. Tyrnaviae, 1752. . . . 441
— Imperatores Ottomanici. Tyrnaviae, 1752. 443
— Archi-Episcopi Strigonienses. Tyrnaviae, 1758. . . . 463
— Imperatores Ottomanici. Tyrnaviae, 1760. 472
— Episcopi Agrienses. Jaurini, 1763. 487
— Episcopi Agrienses. Tom. I—III. Tyrnaviae, 1768. . . . 524
SCHNITZLER M. Jakob : Neuer und alter Kalender. Hermannstadt, 1667. 202
SCHÖDEL Martinus : Disquisitio historico-politica de regno Hungariae. Argentorati, 1629. 151
SCHWANDTNER Ioannes Georgius : Scriptores rerum Hungaricarum. Tom. I—III. Vindobonae, 1746. 411
— Scriptores rerum Hungaricarum. Tyrnaviae, 1765. . . 498
— Scriptores rerum Hungaricarum. Vindobonae, 1766—1768. 510
SCHWARZ Godofred : Recensio critica Schmeizelliani de numis Transilvanicis commentarii. Rintelii, 1764. 497
— Originum et Occasuum Transilvaniae Auctore Laurentio Toppeltino recensio critica. Rintelii, 1766. 509
SCUTUL catechizmușului. Belgrad, 1656. 182

SEIVERT Joannes: Inscriptiones monumentorum Romanorum in Dacia Mediterranea. Viennae, 1773. 547
— An Dazien. Hermannstadt, 1780. 612
SEPTI-collis Dacia. Claudiopoli, 1735. 350
SEVERINI Ioannes: Conspectus historiae Hungaricae. Pars I—II. Lipsiae, 1769 526
— Conspectus historiae Hungaricae. Pars I—II. Editio altera. Posonii, 1775. 565
— Conspectus historiae Hungaricae. Posonii et Cassoviae, 1778. 590
SIBENBÜRGER (Septemcastrensis) Libellus de vita et moribus Turcorum. Parisiis, 1509 7
— Libellus de vita . . . Turcorum. Parisiis, 1511. 8
— Libellus de vita . . . Turcorum. Norinbergae, 1530 . . 10
— Chronica und Beschreibung der Türckey. Nüremberg, 1530. 11
— Libellus de ritu . . . Turcorum. Wittembergae, 1530. . 12
— Cronica . . . der Türkey. Augsburg, 1531 13
— Libellus de ritu . . . Turcorum. Wittembergae, 1536 . 17
— De moribus . . . Turcorum. Basileae, 1550. 31
SICRIUL de aur. Sas-şebeş, 1683 223
SIGLER Michael: Chronologiae rerum Hungaricarum, Transilvanicarum, et vicinarum regionum Libri duo. Posonii, 1735 348
SOMMER Ioannes: Reges Hungarici, et Clades Moldavica. Witebergae, 1580 101
— Vita Jacobi Despotae Moldavorum reguli. Witebergae, 1587 114
— Clades Moldavica. Francofurti, 1619. 143
SQUARCIALUPI Marcellus: De fontium et fluviorum origine ac fluxu. Claudiopoli, 1585 112
STERSCHINER Achatius: Illustria miracula Divi Francisci Xaverii. Claudiopoli, 1737. 361
SYNDROMUS rerum Turcico-Pannonicarum. Francofurti ad Moenum, 1627.. 149
SYNTAGMA Juris Ungarici. Cassoviae, 1763 485
SZEGEDI Joannes: Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Tyrnaviae, 1734 345
— Rubricae sive synopses . . . . articulorum universi Juris Ungarici. Tyrnaviae, 1734 346
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Zagrabiae, 1736 357

SZEGEDI Joannes: Decreta, et vitae regum Ungariae, qui Transylvaniam possederunt. Claudiopoli, 1743 . . 395
— Bipartita cynosura universi Juris Ungarici. Jaurini, 1749. 422
— Andreas II . . . rex Hungariae. Jaurini, 1751. 434
— Manuale jurisperitorum Ungariae. Claudiopoli, 1751. . . 437
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Tyrnaviae, 1751. 440
— Tripartitum Juris Ungarici tyrocinium. Zagrabiae, 1762. 481
— Decreta, et vitae regum Ungariae, qui Transylvaniam possederunt. Claudiopoli, 1763. 489
— Tripatitum Juris Ungarici tyrocinium. Tyrnaviae, 1767. 514
SZEGEDI Michael: Res gestae in Ungaria, Cassoviae, 1740. 380
— Res gestae in Ungaria. S. l. (1742) 389
— Heroes Hungariae. Tyrnaviae, 1743. 392
— Res gestae in Ungaria. Cassoviae, 1746. 407
SZÉKELY István: Chronica. Craccoba, 1559. 47
SZENT-IVÁNY Martinus: Curiosa et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1691. 239
— Curiosora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1696 252
— Curiosora et selectiora variarum scientiarum miscellanea. Tyrnaviae, 1697.. 256
— Summarium chronologiae Hungaricae. Tyrnaviae, 1697. 257
— Dissertatio paralipomenica rerum memorabilium Hungariae. Tyrnaviae, 1699. 259
— Continuatio Dissertationis paralipomenonicae rerum memorabilium Hungariae. Tyrnaviae, 1700 265
— Curiosora et selectiora variarum scientiarum miscella- Tyrnaviae, 1702 273
— Dissertatio chronologico-polemica de ortu et progressu, ac diminutione schismatis Graeci. Tyrnaviae, 1703 . 278
SZERDAHELYI Gabriel: Celebriorum Hungariae urbium . . . . chorographia. Cassoviae, 1722. 309
— Celebrium Hungariae urbium . . . chorographia. Cassoviae, 1732.. 336
— Celebrium Hungariae urbium et oppidorum chorographia. Cassoviae, 1766. 504

SZERDAHELYI Gabriel : Celebrium Hungariae urbium et oppidorum chorographia. Cassoviae, 1770 534
SZÖLLÖSI István : Rövid historia, melyben megiratik Szenan bassának . . . Havasalföldének, és Erdély országának pusztitására való kijövetele, 1595. esztendőben. S. l. 1635. 154
SZÖRÉNYI Ladislaus : Vindiciae Sirmienses. Posonii, 1734. . . 343
— Vindiciae Syrmienses. Budae, 1746. 410
TĂLCUL Evangheliilor. Braşov, 1564. 62
TANNOLI Sylvius Comes : Poemation de secunda legione Valachica. Cibinii Transylvaniae, 1768 523
TAURINI Stephani Stavromachia. S. l. 1519 9
TECKELY Emeric Count : Memoirs. London, 1693. 242
TETRAEVANGHELIE slavonesc. Bălgrad, 1579. 95
THURÓCZ Johannes, de : Hungariae regum chronica. Brünn, 1488 5
— Chronica. Augustae, 1488 6
— Der Hungern Chronica. Wien, 1534. 15
— Der Hungern Chronica. Augsburg, 1536 16
— Chronica Hungarorum. Francofurti, 1600. 136
— Chronica Hungarorum. Vindobonae, 1746. 411
— Chronica Hungarorum. Tyrnaviae, 1765. 498
— Chronica Hungarorum. Vindobonae, 1766. 510
TIMON Samuel : Celebriorum Hungariae urbium et oppidorum topographia. Tyrnaviae, 1702 274
— Synopsis novae chronologiae . . . Hungariae etc. pars I—II. Tyrnaviae, 1714. 287
— Synopsis novae chronologiae . . . Hungariae etc. pars III. Tyrnaviae, 1715 289
— Purpura Pannonica. Tyrnaviae, 1715 290
— Imago antiquae Hungariae. Cassoviae, 1733. 337
— Imago novae Hungariae. Cassoviae, 1734 341
— Tibisci Ungariae fluvio notio. Cassoviae, 1735. . . . 349
— Additamentum ad Imagines antiquae, et novae Hungariae. Cassoviae, 1735. 351
— Epitome chronologica rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum. Claudiopoli, 1737. 360
— Purpura Pannonica. Cassoviae, 1745 402
— Purpura Pannonica. Claudiopoli, 1746 406
— Imago Antiquae et Novae Hungariae. Viennae Austriae, 1754. 450

Timon Samuel: Imago Antiquae Hungariae. Posonii, 1759. 467
— Purpura Pannonica. Cassoviae, 1760 473
— Imago Antiquae Hungariae etc. Viennae, Pragae, et Tergesti, 1762. 482
— Epitome chronologica rerum Hungaricarum et Transylvanicarum. Claudiopoli, 1764. 492
— Tibisci Ungariae fluvii notio. Cassoviae, 1767. 516
Tinódi Sebestien: Chronica. Colosvar, 1554 35
— Sigmont királ cronicája. S. l. (1572) 83
— Chronica. Colosvárot, 1574. 87
Tomka Szászky Ioannes: Introductio in orbis hodierni geographiam. Posonii, 1748. 421
— Introductio in orbis hodierni geographiam. Francofurti et Lipsiae, 1750 433
— Conspectus introductionis, in notitiam regni Hungariae. Posonii, 1759 466
— Introductio in orbis antiqui et hodierni geographiam. Posonii et Cassoviae, 1777. 585
Toppeltinus Laurentius: Origines, et occasus Transsylvanorum. Lugduni, 1667. 203
— Origines et occasus Transsylvanorum. Viennae Austriae, 1762. 480
Torkos Josephus: Schediasma geographico-historicum. Jaurini, 1747 412
Torquatus Ioannes: Elogium in honorem . . . Sigismundi I. Ducis Transylvaniae, Moldaviae, atque Walachiae Transalpinae, etc. Bartphae, (1595.) 120
Tóth Paulus: Chorographia sive celebriorum Ungariae . . . . urbium . . . descriptio. Cassoviae, 1734. 340
Tripartitum opus decretorum . . . regni Ungariae. Viennae, 1628. 150
Tröster Johannes: Das Alt und New Teutsche Dacia. Nürnberg, 1666 199
— Das bedrängte Dacia. Nürnberg, 1666. 200
— Polnisches Adler-Nest. Nürnberg, 1666. 201
Tsatári János: Magyarország históriájának rövid summája. Hálában, 1749.. 426
Tubero Cervarius: De Turcarum origine . . . commentarius. Florentiae, 1590 118
— Commentariorum de rebus, quae temporibus eius . . . gestae sunt, Libri undecim. Francofurti, 1603. 138

TUBERO Cervarius: Commentarii. Francofurti ad Moenum, 1627 149
— Commentariorum de rebus suo tempore . . . gestis Libri XI. Vindobonae, 1746 411
TURÓCZI Ladislaus : Ungaria suis cum regibus compendio data. Tyrnaviae, 1729 327
— Ungaria suis cum regibus compendio data. Tyrnaviae, 1768 520
VALKAI András : Cronica. Colosvárot, 1573 84
— Genealogia historica regum Hungariae. Colosvár, 1576 90
VÁNOSI Antonius : Religio vindicata. Viennae, 1720 300
VARLAAM : Răspunsuri . . . împotriva Catehismului rumânesc. Suceava, 1645 164
VELIUS Casparis Ursini de Bello Pannonico Libri decem. Vindobonae, 1762 483
VILÁGHI Stephanus : Tristium Hungariae specimen. Tyrnaviae, 1729 325
VISCONTI Giov. Morando : Mappa della Transilvania. Hermanstadt, 1699 261
VOLS Ernestus : Architecturae militaris tyrocinium. Claudiopoli, 1738 370
WAGNER Carolus : Analecta Scepusii sacri et profani. Pars I—IV. Viennae, 1774—1778 559
— Collectanea genealogico-historica Illustrium Hungariae familiarum. Budae, 1778 592
— Diplomatarium comitatus Sarosiensis. Posonii et Cassoviae, 1780 613
WAGNER Lucas : Dissertatio . . . de aquis medicatis . . . Transylvaniae. Viennae, 1773 550
WAGNER Valentinus : Praecepta vitae Christianae. Coronae, 1554 36
WALTHER Baldassar : Brevis rerum a Michaele Moldaviae . . . Palatino gestarum. Francofurti, 1603 137
— Rerum a Michaele Moldaviae . . Palatino gestarum. Francofurti ad Moenum, 1627 149
WESZPRÉMI Stephanus : Succincta Medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Centuriae I—IV. Lipsiae et Wiennae, 1774—1787 557
WINDISCH Karl Gottlieb : Geographie des Königreichs Ungarn. Preszburg, 1780 611
ZAMOSIUS Stephanus : Analecta lapidum vetustorum. Patavii, 1593 119

ZAMOSIUS Stephanus : Analecta lapidum vetustorum. Francofurti ad Moenum, 1598. . . . . **132**
ZARUBAL Bartholomaeus : Geographicae synopsis pars altera. Cassoviae, 1729. . . . . **328**
ZÁVODSZKY Georgius : Diarium rerum per Hungariam . . . gestarum. Posonii, 1735. . . . . **348**
ZERMEGH Ioannes : Historia rerum . . . Ungariae. Amstelaedami, 1662. . . . . **190**
— Rerum gestarum . . . Commentarius. Vindobonae, 1746.. **411**

II.

EDITORI, TIPOGRAFI ŞI GRAVORI.

Alba-Iulia. (Bălgrad, Feiervár, Gyulafejérvár.)

1568. Sine impr. 73, 74.
1579. Lorinţ diac 95.
1624. Meszléni Márton és Válaszuti András 147.
1641. Popa Dobre 157.
1642. Sine impr. 159.
1648. Tipografia Măriei sale nouă 166, 168.
1648. Brassai Major Márton 167.
1653—1689. Sine impr. 171, 177, 182, 227, 228, 234.
1699. Mihai Iştvanovici 262, 263.
1702. Sine impr. 272.

Altdorf.

1700. Typis Cattitero Kohlesiano.

Amsterdam. (Amstelaedam.)

1646. Iohan Iansson 165.
1662. Iacobus Lepidius 190.
1663. Joannes Waesberg 193.
1664—1668. Ioannes Blaev 196, 198, 207.
1736. Jean Swart 358.

Anvers. (Antverpia.)

1552—1554. Ioannes Richard 34, 37, 65.
1560. Sine impr. 52.
1564—1599. Christophorus Plantin 64, 72, 76, 91, 111, 133.
1566. Sine impr. 69.

Augsburg. (Augusta.)

1486. Erhard Ratoldt 4.
1531. Sine impr. 13.
1536. Philip Vlhart 16.
1664. Elias Wellhöffer 195.

Bardijov. (Bártfa, Bartpha.)

1595. Sine impr. 120.
1632—1643. Jacobus Kloesz 79, 152, 162.
1639. Sine impr. 156.

Basel. (Basilea.)

1532. Sine impr. 14.
1530—1545. Robert Winter 22, 24.
1550—1568. Officina Oporiniana 31, 75.
1561—1585. Sine impr. 55, 58, 113.
1674. Johannes Rodolphus Genathius 213.

Berlin. (Berolinum.)

1596. Sine impr. 128.
1776. K. G. Deker 580.

Bern.

1545. Mathias Apiarius 24.

Bistriţa. (Bistritz.)

1779. Christian Lehmann 597.

Blaj. (Balásfalva.)

1757. Michael Betskereki 457.
1761. Joanicius Endrédi 476, 479.

Braşov. (Brassó, Corona, Kronstadt.)

1541—1561. Sine impr. 20, 21, 36, 40, 41, 53.
1561. Tudor diac 57.
1564. Sine impr. 62.
1581. Diaconul Coresi et Ioannes (Rasor) Nyirő 103
1588. Popa Mihai şi Şerban, fiul diaconului Coresi 116.
1643. Sine impr. 161.
1655—1657. Michael Hermann 178, 183.
1659—1723. Sine impr. 184, 241, 311.

Bratislava. (Posonium, Pozsony, Preszburg.)

1723—1780. Joannes Michael Landerer de Füskut 312, 447, 466, 467, 513, 539, 546, 569, 582, 585, 587, 590, 603, 604, 610, 613.
1734—1748. Joannes Paulus et Franciscus Antonius Royer 343, 348, 385, 387, 400, 421.
1742. Spaizer Domonkos Ferencz 386, 388.
1751. Sine impr. 438.
1753. Sebastianus Zeller sc. 513.
1772—1775. Franciscus Augustinus Patzko 526, 562, 565.
1775—1780. Antonius Loew bibl. 562, 611.
1777. Sine impr. 586.
1780. F. Asner sc. 610.

Bressanone. (Brixia.)

1562. Damianus Turlinus 60.

Brno. (Brünn.)

1488. Sine impr. 5.

Buda. (Ofen.)

1473. Andreas Hess 1.
1488. Theobaldus Feger 6.
1746—1749. Veronica Nottenstein 409, 410, 417, 424.
1754—1770. Leopoldus Franciscus Landerer 443, 462, 471, 486, 506, 532.
1776. Landerer Katalin 574.
1778—1779. Typis Regiae Universitatis 592, 605.

Budissin.

1776. Verwitwete Scholzin 578.

Careii Mari. (Magnum Karolinum.)

1754. Stephanus Pap 448.

Cluj. (Claudiopolis, Colosuar, Klausenburg, Kolozsvár.)

1550—1596. Gaspar Heltai 29, 66, 87, 89, 90, 92, 93, 99, 100, 102, 109, 112, 125, 127.
1554—1558. Hoffgreff (Hofgrevius) György 35, 43.
1571—1573. Sine impr. 80, 83, 84.
1635. Abrugi György 154.
1669—1677. Michael Szentyel de Veresegyháza 209, 212, 216.
1679. Sine impr. 219.
1695—1697. Nicolaus Kis de Mist-Tótfalu 248, 249, 254, 255.
1702—1768. Sine impr. 270, 271, 277, 307, 318, 332, 521.
1729—1768. Typis Academicis S. J. 329, 330, 331, 361, 362, 363, 364, 365, 370, 373, 403, 404, 406, 408, 414, 423, 430, 431, 437, 445, 452, 456, 489, 491, 492, 512, 517, 522.

1732—1736. Simon Thaddaeus Weichenberg (Weisenberg, Wachenberg) 335, 338, 350, 355, 356, 360.
1717. Lucas pictor 365.
1742—1743. Michael Becskereki 383, 395, 397.
1766. Martinus Hochmeister 502.
1775. Josephus Franciscus Kollmann 566.
1779. Reformatum Collegium nyomdája 600, 601.

Criş. (Keresd, Kreüsch.)

1690. Comes Wolffgangus de Bethlen.

Debrecen. (Debreczen.)

1574. Komlós András 86.
1611. Paulus Rheda Lipsensis 140.
1642. Melchior Fodorik 160.
1664. Karancsi György 194.
1692—1693. Kassai Pál 240, 245.
1726. Sine impr. 320.

Dresden.

1776. Michael Gröll 579.

Eger. (Agria.)

1758. Franciscus Antonius Royer 461.
1770. Typis Scholae Episcopalis 529.

Firenze. (Florentiae.)

1590. Antonius Patavinius 118.

Franeker. (Franequerae.)

1693. Leonardus Strik bibl. 243.

Frankfurt am Main. (Francofurtum.)

1581. Sigmund Feyerabendt ed. 106.
1581—1606. Andreas Wechel 104, 132, 136, 139.
1581. Peter Schmidt 106.
1598—1606. Haeredes Andreae Wecheli, Claudius Marnius et Joannes Aubrius 132, 136, 137, 138, 139.
1619. Haeredes Jacobi Fischer ed. 143.
1619. Nicolaus Hoffman 143.
1627—1774. Sine impr. 149, 543, 556.
1659. Thomas Matthias Götz ed. Jacobus Lasché Hanoviensis 185.
1685—1688. Leonhard Loschge ed. 229, 231, 233.
1685—1686. Andreas Johann Philipp 229, 231.
1694. Johannes Christoph Fölginer 246.
1710. Sine impr. 284.
1711. Jodocus Guillelmus Kohlesius Altdorfensis 285.
1771. Sine impr. 537.
1771. Compagnie des libraires 538.

Gdańsk. (Danzig, Gedanum.)

1701. Sine impr. 269.

Ginsburg.

1754. Typis Wageggianis 451.

Graz. (Graecium.)

1778. Haeredes Widmanstadii 596.

Győr. (Jaurinum.)

1742 — 1763. Gregorius Joannes Streibig 384, 422, 434, 487.
1747. Sine impr. 412.

Haag. (La Haye.)

1739. Jean Neaulme 378.

Halle. (Hala.)

1748—1749. Sine impr. 420, 426.

1749. Christian Fridericus Nathan Fürste 425.
1751. Officina Kittleriana 439.

Hamburg.

1745. Christian Herold bibl. Piscator tip. 405.

Hanau. (Hanovia.)

1611. Thomas Villerianus 141.

Heidelberg.

1620. David Albinus 144.

Helmstadt.

1697. Georgius Wolffgangus Hamm 258.

Jena.

1708. Werther 280.
1722. Ioannes Bernhardus Hartung 306.
1728. Peter Fickelschern 324.
1743. Georg Michael Marggraf 394.
1743. Ioannes Adamus Melchior 396.

Kalocsa. (Colocae.)

1769. Tiparul Piarisztilor 527, 531.

Košice.
(Cassovia, Kaschau, Kassa.)

1614. Ioannes Fischer 142.
1622. Festus János 146.
1661. Marcus Severinus 189.
1667. David Türsch 204.
1721—1774. Typis Academicis S. J. 301, 328, 342, 371, 372, 374, 376, 377, 379, 380, 382, 393, 398, 402, 407, 413, 416, 427, 446, 469, 473, 485, 504, 516, 534, 551.
1722—1735. Joannes Henricus Frauenheim 309, 326, 337, 340, 341, 349, 353.
1731—1772. Sine impr. 333, 351, 541.

Köln. (Colonia Agrippina.)

1595. Officina Birckmannica 123, 124.
1595. Arnoldus Mylius ed. 124.
1600. Wilhelmus Lutzenkirch ed. 134.
1622. Antonius Hieratus 145.
1685. Iohannes Wilhelmus Friessem 230.
1690. Haeredes Joannis Widenfeldt et Godefridus de Berges 238.
1724. Henricus Rommerskirchen bibl. 315.

Königsberg.

1765. J. H. Hartungs Erben und Joh. Daniel Zeise 499.

Kraków. (Cracco, Cracovia, Krakau.)

1538. Sine impr. 18.
1559. Striykoviai Lázár 47.
1567. Matthaeus Siebeneicher 70.

Leipzig. (Lipsia.)

1684. Justinus Brand 226.
1722. Thomas Fritsch 310.
1769. Vilhelmus Gottlob Sommer 526.
1771. Ioannes Paulus Kraus bibl. 540.
1772. Christian Lebrecht Stiehlen 544.
1774. Officina Sommeria 557.

Levoča. (Leutschau, Lőcse.)

1637—1683. Laurentius Brever

155, 158, 176, 187, 208, 221, 224, 232, 244.
1700—1713. Sine impr. 266, 267, 286.

Leyden.
(Lugdunum Batavorum.)

1634. Officina Elzeveriana 153.
1667. Lauers C. sc. 108.
1667. Horatius Boissat et Georgius Remevs 203.
1667. Paulus Feldmayr pictor 203.

London. (Londinum.)

1664. W. G. Henry Marsh 197.
1693. Tim. Goodwin 212.
1734—1756. Sine impr. 347, 455.
1777. J. Miller 589.

Németujvár.

1596. Manlius János 126.

Nürnberg.
(Norimberga, Nurenberg.)

1484. Anthonius Koburger 2.
1484. Sine impr. 3.
1530. Fridericus Peypus 10, 11.
1666. Johann Kramer ed. 199, 200, 201.
1666. H. Iacob Scholenberger sc. 200.
1666. Johann Hoffmann ed. 201.
1723—1750. Peter Conrad Monath 314, 433.
1780. Raspische Buchhandlung 609.

Olomuc.

1597. Georgius Handel 130.

Oradea. (Nagyvárad, Varadinum.)

1570—1573. Rudolf Hofhalter 79.
1653. Kertész Abrahám Szenciensis 170.

Orăştie. (Szászváros.)

1582. Şerban diacon şi Marien diac 107.

Padova. (Patavinum.)

1555—1563. Gratiosus Perchacinus 38, 48, 61.
1559. Sine impr. 46.
1593. Laurentius Pasquatus 119.

Paris.

1509—1511. Henricus Stephanus 7, 8.
1561. Egidius Gorbinius 56.
1743. Savoy, libraire à l'Esperance 391.
1780. Rue et Hostel Serpente 614.

Pécs. (Quinqueecclesiae.)

1770. Engel János Jósef 530, 581.

Pest.

1758—1761. Franciscus Antonius Eitzenberger 460, 475.
1778. Ioannes Michael Weingand tip. et Ioannes Georgius Koepf bibl. 591, 595.

Poczajov.

1769. Sine impr. 525.

Pottendorf.

1668. Hieronymus Verdussen 205, 206.

Praha. (Praga.)

1595. Schuman tip. 122.

Regensburg.

1737. Christian Gottlieb Seiffaert 638.

Rinteln.

1764—1766. J. G. Enach (Enax) 497, 509.

Roma.

1596. Typographia Accoltiana 129.

Sárospatak.

1660. Rosnyai János 186.

Sătmar. (Szatmár.)

1763. Sz. N. Pap 484.

Sibiu.
(Cibinium, Hermannstadt, Nagyszeben, Szeben.)

1544—1663. Sine impr. 23, 173, 191, 192. (Szenczi Kertész Abrahám.)
1667—1684. Stephanus Jüngling 202, 210, 220, 225.
1670. Andreas Fleischer ed. 210.
1696. Sine impr. 250, 251.
1699. Stephanus Welzer de Corona pictor 261.
1699. Iohann Conrad Predtschneider de Norimberga sc. 261.
1709. Michael Heltzdörfer 281, 282.
1709. Sine impr. 283.
1717. Typis publicis 292.
1722. Johannes Barth 303.
1722. Sine impr. 304.
1750—1768. Sárdi Sámuel 428, 458, 518, 523.
1766—1767. Sine impr. 503, 505, 511, 519.
1774. Martinus Hochmeister 553.
1779—1780. Joannes et Petrus Barth 598, 608, 612.

Sopron.

1748. Siesz József 419.
1759. Sine impr. 468.

Strasbourg. (Strassburg.)

1624. Eberhardt Zetzner 148.
1629. Johannes Repp 151.

Suceava.

1645. Sine impr. 164.

Şebeşul-Săsesc. (Szász-Sebes.)

1564—1580. Diaconul Coresi 62, 98.
1683. Daniil tipograful 223.

Şumuleu. (Csiki kalastrom.)

1676—1679. Cassai András 214, 218.
1676—1737. Typis Ven. Conventus Csikiensis 215, 217, 297, 369.

Trnava. (Nagy-Szombat, Tirnavia, Tyrnavia.)

1579. Lucas Pannonius 96.
1584. Sine impr. 110.
1691. Adamus Friedl 239.
1694—1703. Joannes Andreas Hörmann 247, 252, 256, 257, 259, 260, 265, 273, 274, 278.
1696. Sine impr. 253.
1705—1770. Typis Academicis S. J. 279, 321, 354, 375, 381, 390, 392, 399, 415, 418, 429, 435, 436, 440, 441, 442, 443, 444, 453, 454, 459, 463, 470, 472, 474, 493, 494, 498, 514, 515, 520, 524, 528, 533.
1714. Georgius Andreas Roden 287.
1714—1731. Fridericus Gall 289, 290, 291, 294, 296, 299, 305, 308, 316, 317, 322, 325, 327, 334.
1733—1737. Leopoldus Josephus Berger 339, 344, 345, 346, 359, 366, 367.
1742—1776. Sine impr. 389.

Tübingen.

1717. Hiob Franck 293.

Ulm.

1643. Wolfgangus Endter 163.

Upsala.

1726. Ioannes Henricus Werner 323.

Varażdin. (Varasdinum.)

1774. Johannes Thomas nob. de Trattnern 552.

Venezia. (Venetium.)

1560. Aldus Manutius 51.
1562. Iordanus Ziletus 59.
1571. Sine impr. 82.
1775. Sebastianus Coleti 568.

Verona.

1595. Pietro Diserolo 121.

Wien.
(Bécs, Vienna, Vindobona.)

1532. Hans Metzker 15.
1541—1551. Ioannes Singrenius 19, 32.
1550. Egidius Auila 30.
1558—1570. Raphael Hofhalter (In Aedibus Collegii Caesareae S. J.) 42, 44, 49, 50, 54, 71, 79,
1560. Donatus Hübschmann sc. 49.
1560. Ioannes Sebald Lautensack sc. 50.
1566. Sine impr. 68.
1569. Caspar Stainhofer 77.
1579. Sine impr. 97.
1628. Caspar Rath 150.
1652—1660. Matthaeus Cosmerovius 169, 172, 174, 175, 179, 188.
1655. Sine impr. 180.
1689. Leopoldus Voigt 235.
1702. Sischoics árvája 275.
1718. Ignatius Dominicus Voigt 295.
1720. Joannes Baptista Schilgen 300.
1721. Andreas Heyinger 302.
1725. J. A. Schmuzer calcographus 319.
1735. Johannes Petrus van Ghelen tip. Paulus Straub ed. 352.
1744—1746. Joannes Paulus Kraus 401, 411.
1750. Leopoldus Joannes Kaliwoda 432, 554, 562.
1754—1778. Joannes Thomas Trattner 450, 464, 465, 482, 483, 490, 507, 508, 510, 547, 553, 555, 557, 558, 559, 561, 563, 593.
1761. Hermannus Iosephus Keüchten (Krüchten) 477, 480.
1762 Georgius Ludovicus Schulz 478.
1764. Augustinus Bernardus bibl. 495.
1765. Sine impr. 500.
1765. Ghelische Schriften 501. (Typis Agheleniasis) 501, 525.
1770. Sine impr. 535, 536.
1772—1779. Josephus Kurzböck 542, 549, 583, 584, 594, 599.
1775. Augustinus Bernardi 560.
1776. Josephus Micael Gerold 570.
1773—1776. Cipps Augustinus sc. 549, 573.
1776. Sine impr. 572, 577.
1779. Johann Paul Krausz 606.

Wittenberg. (Witemberga.)

1530. Iohannes Lufft 12.
1536. Sine impr. 17.
1571—1580. Clemens Schleich et Antonius Schöne 81, 101.
1587. Haeredes Iohannis Cratonis 114.
1587. Simon Gronenberg 115.

1584. Adamus Bohoriz 203. (Tipăreşte cu cirilică.)
1690. Christian Schrödter 237.
1702. Johannes Hakius 276.

Zagreb. (Zagrabia.)

1714. Jacobus Wenceslaus Heywl 288.
1736. Joannes Michael Sattner 357.
1762. Franciscus Joannes Zerauscheg 481.

Zürich. (Tigurium.)

1546—1558. Froschouer 25, 26, 27, 28, 33, 45.
1564—1590. Froschouer Iunior 63, 67, 78, 85, 94, 105, 108, 117.
1597. Iohannes Wolphius 131.
1723. Sine impr. 313.

Sine loco.

1519—1773. Sine impr. 9, 135, 181, 222, 264, 298, 496, 548.

III.

BIBLIOGRAFII ŞI OPERE CITATE.

Apponyi Sándor gróf: Hungarica. Magyar vonatkozásu külföldi nyomtatványok. (1470—1721) Vol. I—IV. Budapest, 1900—1902.

Ballagi Aladár: Buda és Pest a világirodalomban. Vol. I. (1473—1711) Budapest, 1925. (Urmarea n'a apărut din pricina morţii autorului.)

Bibliografia Românească Veche. Vol. I—III. (1508—1817) Bucureşti, 1903—1912.

Bod Péter: Magyar Athénás. Sine loco, 1766.

Catalogus Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Széchenyi. Scriptores Hungaros et rerum Hungaricarum typis editos complexus. Vol. I—VII. Sopronii et Posonii, 1799—1807.

Denis Michael: Wiens Buchdruckergeschichte bis 1560. Band I—II. Wien, 1782—1793.

Engel Johann Christian: Geschichte der Moldau und Walachei. Halle, 1804.

Eperjessy Kálmán: A bécsi hadilevéltár magyar vonatkozásu térképeinek jegyzéke. Szeged, 1929.

Hain Ludovicus: Repertorium bibliographicum. Vol. I—V. Stuttgart et Lutetiae Parisorum, 1826—1891.

Haner Georgius Jeremias: Scriptores rerum Hungaricarum et Transilvanicarum. Vol. I—II. Viennae-Cibinii, 1777—1798.

Horányi Alexius: Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum. Vol. I—III. Viennae, 1775—1777.

Katona Stephanus: Historia critica regum Hungariae. Tom. I—XLII. Budae, 1778—1817.

Kertbeny K. M. Bibliografie der ungarischen und internationalen Literatur. Erster Band. Ugarn betreffende deutsche Erstlingsdrucke. (1454—1600) Budapest, 1880.

Knauz Ferdinandus: Libri missales ac breviaria Ecclesiae Hungaricae ad receptionem usque Ritus Romani. Strigonii, 1870.

Mayer Anton: Wiens Buchdrucker-Geschichte. (1482—1882) Vol. I—II. Wien, 1883—1887.

Petrik Géza: Magyarország bibliographiája. (1712—1860) Vol. I—IV. Budapest, 1888—1892.

Pray Georgius: Index librorum rariorum Bibliothecae Universitatis. Tom. I—II. Budae, 1780—1781.

Seivert Johann: Nachrichten von Siebenbürgischen Gelehrten. Preszburg, 1785.

Sommervogel Carlos S. J. Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Bibliographie tome I—X. Bruxelles, 1891—1909.

Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár. (1473—1711) Vol. I—II. Budapest, 1879—1885. Vol. III—IV. (1480—1711) Budapest, 1896—1898.

Teleki Samueli S. R. I. Comitis Bibliothecae Pars I—IV. Viennae, 1796—1819.

Trausch Joseph: Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen. Vol. I—IV. Kronstadt, 1873—1902.

Veress Endre: Erdély- és magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok. (1544—1808) Kolozsvár, 1910.

Veress Andrei: Cântece istorice vechi ungureşti despre Români. Bucureşti, 1925.

Weszprémi Stephanus: Succincta Medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Centuriae I—IV. Lipsiae et Viennae, 1774—1787.

IV.

PAGINI, GRAVURI ŞI ORNAMENTE.

Pag.

Frontispiciu din Sbornicul dela Sas-Şebeş (din 1580) editat de principele Cristof Báthory, cu stema familiei domnitoare Báthory. (Descrisă sub No. 98.) . . . V

B, iniţial din Triodul slavonesc dela 1550 V

Stema Ardealului şi a celor şapte cetăţi zidite, din „Chorographia Transylvaniae" a lui Georgius Reichersdorfer dela 1550. (Descris sub No. 30.) XVI

Frontispiciu din „Noul Testament" dela Alba-Iulia (din 1648) editat de principele George Rákóczy I. (Descris sub No. 166.) XVII

Stema principelui George Rákóczy de pe dosul feţei de titlu a cărţii de mai sus din 1648 XXXI

De obedientia Alexandri voivodae Transalpini. Din „Cronica Hungarorum" dela 1473. (Descrisă sub No. 1.) . . 1

Harta ţărilor române, din „Cosmographia" lui Ioan Honterus dela 1541. (Descrisă sub No. 20.) 9

Notele cântecului despre intrarea lui Iliaş-Vodă în Ardeal, în 1550, din cartea cu cântece a lui Tinódi Sebestyén dela 1554. (Descrisă sub No. 35.) 15

Nicolae Olah arhiepiscopul de Strigon, din cartea sa dela 1560. (Descrisă sub No. 49.) Xilografie de Donatus Hübschmann. 21

Foaia B din Cântecele bisericeşti dintre 1570—1573 tipărite în Oradea cu fonetică ungurească. (Descrise sub No. 79.) 33

Foaia I. din Pălia dela Orăştie din 1582 tipărită cu cheltuiala viteazului Geszti Ferencz, căpitanul Ardealului. (Descrisă sub No. 107.) 47

Titlul Psaltirei dela Alba-Iulia din 1651 tipărită cu cheltuiala principelui George Rákóczy II. (Descrisă sub No. 168.) 83
Titlul cărţii lui Köröspataki B. János cu titlul „Lupuj Vaidárol valo Ének" din 1655 tipărită în Lőcse. (Descrisă sub No. 176.) 89
Vederile oraşelor Sibiu (Hermannstadt) şi Cluj (Klausenburg) din cartea lui Johann Tröster din 1666. (Descrisă sub No. 199.) 105
Habitus Valachorum in Transsylvania, din cartea lui Laurentius Toppeltinus de Medgyes din 1667. Descrisă sub No. 203. (Paulus Feldmayr pinxit, C. Lauuers sc.) 109
Titlul cărţii lui Matthias Miles Mediensis cu titlul „Siebenbürgischer Würg-Engel" din 1670. (Descrisă sub No. 210.) 115
Titlul cărţii cu titlul „Sicriul de Aur" din 1683 tipărită în Sas Sebeş, pe dos cu stema principelui Mihail Apafi, cu porunca căruia a fost tipărită. (Descrisă sub No. 223.) 121
Numele acelor „izbovitori" cari au mijlocit scoaterea Scutului de Aur din 1683. 124
Planul de situaţie al oraşului Braşov depe harta lui Giovanni Morando Visconti din 1699 tipărită în Sibiu. (Descrisă sub No. 261.) 141
Titlul Bucoavnei dela Alba-Iulia din 1699 pe dosul feţei cu chipul sfinţilor Constantin şi Elena. (Descrisă sub No. 263.) 143
Decretul românesc al împăratului Leopold I. despre uniunea Românilor, tipărit cu litere latineşti în 1702 la Cluj. (Descris sub No. 271.) 147
Titlul Catehismului românesc, tipărit cu litere latineşti în 1703 la Cluj. (Descris sub No. 277.) 152
Titlul cărţii medicului Samuel Köleséri cu titlul „Auraria Romano-Dacica" tipărită în 1717 la Sibiu. (Descrisă sub No. 292.) 161
Titlul Catechismuşului românesc tipărit cu cirilică în 1726 la Sâmbăta-Mare. (Descris sub No. 321.) 175
Stampă alegorică din cartea cu titlul „Tristium Ungariae specimen" cu stemele Moldovei şi Valachiei, tipărită în 1729 la Tirnavia. (Descrisă sub No. 325.) . . . 178

Planta „Scumpie" pentru tăbăcit, din Țara-Românească, din cartea Iezuitului Ioan Fridvalszky, tipărită în 1773 la Cluj. (Descrisă sub No. 545.) 275
Harta Olteniei (Valachia Austriaca) din ediția nouă a cărții lui Samuel Köleséri cu titlul „Auraria Romano-Dacica" tipărită în 1780 la Pozsony. (Descrisă sub No. 610.) 309

V.

INDICE GENERAL.

Adelarius Crauelius Leubingensis Thuringus 65.
Aegyptum 8.
Africa 134.
Agnethler Michael Gottlieb 219.
Agria v. Eger.
Aiud (Anniae Viae, Enyed) 125, 253, 262.
Alba-Iulia (Bălgrad, Belgrad, Feiervar, Weissenburg) 5, 28, 29, 40, 72, 73, 77—82, 85, 90, 92, 104, 126, 130, 142; ~ mitropolit: *Atanasie.*
Albensis (Fejér) com. 164; ~ comes Joannes *Bethlen.*
ALBINUS Petrus Nivemontii prof. 55.
ALBRICH Martinus rector scholae Coronensis 90.
Alexander vaiv. Transalpini in Chronica Hungarorum (1473) 1; in Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488) 3.
Ali bék 61.
Aly Bassa von Gran 101.
Altdorf 146.
Altorja, de: L. B. Petrus *Apor* supr. iud. Trium-Sedium Siculicalium.
AMBROSOWZKY Michael can. Agriensis 235.
Amsterdam (Amstelaedam) 79, 98, 99, 102, 103, 111, 192.
Anniae Viae v. Aiud.
ANONYMUS *Belae* Regis Notarius 214, 217, 218, 254, 259, 273.
Anvers (Antverpia) 14, 16, 22, 25, 28, 30, 39, 48, 63.
Apafi Michael pr. Transylvaniae 104, 107, 123, 126, 130, 131.
Apor Petrus de Al-Torja L. B. supr. iud. Trium-Sedium Siculicalium 189.
Aranka György zágoni, superintendens Ref. Trans. 255.
Ardeal (Dacia, Erdel ország, Siebenbürgen, Sybenbürgen, Transylvania) 7, 13, 14, 27, 103.
Areopolitanae sedis Siculicalis iudex regius L. B. Stephanus *Daniel.*
Argentoratum v. Strasbourg.
ARON Petrus Paulus ep. Fogarasiensis 234, 242, 243.
ARON Theodorus de Bisztra 234.
ÁRVAI Georgius S. J. 173.
Asia 134.
ASZALAI Stephanus vice-jud. Curiae Regiae 135.
Atanasie mitrop. Belgradului 142, 152.
Athila König 7, 249.
Augsburg (Augusta) 2, 3, 6, 7, 101.
Austriae Dux v. Mathias rex.
Avari 242, 284.
BÁBAI Franciscus presb. Strigoniensis 287, 290.
BABINAY Stephanus de Monostor 230.
BAIER Ioannes David m. 155.
BAKSCHAY Abraham Schemnicensis 27, 30, 210.
Balas Agoston Fr. theologus 164.
Balásfalva v. Blaj.
Balásh, de: Sigismundus PODLUSAN Carponensis parochus.
Bălgrad v. Alba-Iulia.
BALOGH Josephus 306.

Banatus Temesvariensis 242, 258, 280, 289, 290, 292, 296, 306.
Banfi, de Losoncz: Franciscus; ~ Georgius Gub. Transylvaniae 142; pater: Wolffgangus comes com. Dobocensis 56.
Bánfi Hunyad 56.
BARANAI (Boronai) Ladislaus S. J. 149, 150, 298.
BARANI László 223. —
Bardijov (Bártfa, Bartpha) 58, 75 77, 79; ~ Elias *Ladiverus* rector.
BARITS Adalbertus prof. Zagrabiensis 277.
Barkóczi Franciscus de Szala comes 179; ~ Ioannes Iosephus 97.
Bártfa (Bartpha) v. Bardijov.
Bartsai Achatius banus de Lugos 81.
BARTSAI Sigismundus 68.
Basel (Basilea) 7, 10, 11, 13, 14, 23, 24, 55, 116, 210.
BASILIUS István, kolosvári pred. 28.
BASIRIUS Isaac prof. 90.
Basta Georg General 302.
Báthori (Báthory) Christophorus pr. Transylvaniae 40, 41, 43.
Báthori István 61.
BATHORI Mihály udvari pred. 101.
Báthori Sigismundus pr. Transylvaniae 45, 56, 57, 62.
Báthori Stephanus rex Poloniae (Stephanus Primus Poloniae) 59, 60.
Bautzen 290.
Bazarad (Bozorad) vaiv. in Chronica Hungarorum (1473) 1; in Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488)3.
Bech, Béczi v. Wien.
Begner Haneş de Braşov 23.
Bekes (Boekes) Caspar de Korniat cap. 28, 29, 32, 35; ~ uxor: Anna de Harinna.
BÉL Carolus Andreas 271, 281.
BÉL Mathias 188, 190, 214, 220, 225, 231, 254, 259, 261, 292, 294, 305.
Béla király 36.
Belgrad v. Alba-Iulia
Bencsik Nicolaus 168.
Bender 196.
BENICZKI Franciscus S. J. 154.
BENKŐ Iosephus par. Közép-Ajtensis et notarius dioec. Erdővidékensis 300.
Beograd (Nándorfeirvar) 35.
Berényi Georgius L. B. 139, 145.
Bergler Stephanus Coronensis 170, 298.
Berlin (Berolinum) 62, 220, 269, 291, 307.
Bernegger Matthias 75.
BERTALANFFI Pál S. J. 235.
BESSENYEI György 300.
Besser Carolus Christianus Lissena Osterlandus 155.
Bethlen Gabriel pr. Transylvaniae 72; ~ uxor=*Károlyi* Susanna 72, 104, 303.
BETHLEN Joannes comes Albensis cap. sedis Siculicalis 99, 102, 104, 303.
Bethlen (Bethlem) Miklós 192, 200.
BETHLEN Nicolaus comes 276.
BETHLEN Wolffgangus comes cancellarius 130.
Biblia românească tradusă din ordinul pr. Gabriel *Bethlen* (1622) 72.
BIBLIANDER Theodorus 13.
Bibliotheca pr. *Despotae* (Ioannes Sommer) 42.
Biertan (Birthalm) 279.
Biezdzfedea, de: Martinus BRONIOVIUS.
Bihor (Bihar) com. 98.
Biró David piarista 266.
BIRÓ Stephanus Ex-jesuita 234, 287.
Birthelm, Pfarrer in: Georg Jeremias HANER.
Bistriţa (Bistricium, Bistritz) 10, 302; ~ senator: Stephanus *Helner*.
Bisztra, de: Theodorus et Petrus Paulus ÁRON.
Bjelovar 303.
Blaj (Balásfalva) 234, 242, 243, 276.
Blooch v. Valachi.
BOCATIUS Melchior Cassoviensis 67.
BOCHART Phaleg 134.
BOD Petrus de Felső Csernáton, min. Magyar Igeniensis 234, 255, 260, 262, 263.
Boekes v. Bekes.

Boehm Ioannes Gottlob 266.
Bogáthi Drusiana uxor *Marci* Vaida (Cercel) 68.
BOGÁTHI Fazekas Miklós 40, 42.
Bogdan vaiv. Moldaviae in Chronica Hungarorum (1473) 1.
Bohuş, boier din Ungaria 253.
BOMELIUS Thomas Coronensis 17.
BONA Georgius Transylvanus, Dominus in Landseehr et Laknpach 16, 17, 20.
BONBARDI Michael S. J. 163, 225.
Bonczhida 56.
Boner Hieronymus Schultheis zu Comar 11.
BONFINIO Antonius 10, 26, 29, 37, 41, 43, 44, 66, 131, 209, 268, 271.
BONGARS Ioannes Iacobus 64, 260.
Borbanţi, dela : Ianos *Duma*.
Borbély György cap. 76.
BORN Ignatz Edler von 280, 296, 311.
Boronai Ladislaus v. *Baranyai* Ladislaus.
Boros-Jenő v. Ineu.
Boross Josephus S. J. prom. 182.
Borussia 56.
Bosnae Argentinae prov. 257.
Bosnia 127, 172, 236.
Bozorad v. *Bazarad*.
Brâncoveanul Constandin Basarab voiv. 142, 160; ~ execuţia lui 167, 253; ~ talerul său 254.
Braniczka, de : L. B. Ladislaus *Josika*.
Braşov (Brassó, Corona, Cronstadt) 7—10, 16, 17, 22, 23, 25, 43, 57, 78, 90, 93, 94, 133, 170; ~ de : Stephanus *Bergler*; Johannes FILSTICH rector; m. Johannes FRANCISCI; Martinus SCHMEIZEL; med. Lucas WAGNER; Stephanus WELZER pictor.
Bratislava (Pisonium, Posonium) 135, 169, 171, 174, 186, 188, 203, 204, 209, 210, 214, 220, 227, 231, 237, 261, 270, 274, 286, 287, 292, 294, 296, 305, 308, 310.
Brenner Martinus Bistriciensis 10, 29.
Breslau (Breszlaw) 80.
Bressanone (Brixia) 24.
Breviarium eccl. Strigoniensis (1484) 2, 18.
Brixia v. Bressanone.
Brno (Brunum) 2.
BRONIOVIUS Martinus de Biezdzfedea 59, 60.
Buccow Adolphus, Nicolaus L. B. Generalis 242, 243.
BUCSI Antonius Magno-Varadinensis 180.
Bucureşti (Bukeres) 61; ~ med. Adamus *Molnár*;
Buda (Ofen) 1, 101, 213, 218, 222, 232, 236, 239, 242, 246, 257, 258, 268, 289, 299, 300, 302, 305, 310; ~ de : Alexius HORÁNYI piarista; prof. Stephanus KATONA.
Budissin 290.
Buillionius Godofredus 202.
Buitul Gsurgs S. J. 152, 153.
Bukeres v. Bucureşti.
Bulcsesti Sarah uxor Stephani *Haller* 155.
Bulgaria 163.
BUSBEQUIUS Augerius Gislenius 235.
Buzenyitza Armenorum 301.
Büsching D. (Berlin) 269.
Cachot Iacob S. J. despre execuţia lui Constandin *Brâncoveanul* 167.
CALLIMACHUS Philippus 64, 260.
Calnaius v. *Kálnai* Emericus.
Campoliliorum Fr. Vitalis *Mayeritsch*.
CANISIUS Petrus S. J. 152.
Cantacuzenus Constantinus Wallachiae magnatus 90, 91, 253; ~ Stephanus pr. Valachiae 159.
Cântece bisericeşti româneşti din Bihor (1570—1573) 31—33.
CANTEMIR (Kantemir) Demetrius pr. Moldaviae 187, 206, 211, 233, 260.
Capistrano Joannes, de 257.
CAPITONIS Fabricius 29.
Carabogdania v. Moldova.
Caransebeş (Káránsebes) 96; ~ de : Michael HALICIUS Nobilis Romanus, *Herce* Stephan.
Careii Mari (Magnum Carolinum, Nagy-Károly) 231, 245, 304.

Carlovitzensis synodus 289, 292.
Carlscron 280.
Caroli v. *Károlyi*.
Carolostadiensis Generalatus (Karlstadt) 292, 293.
Carolus (Karolus) Robertus rex Hungariae contra Bazarad vaivodam (1473) 1.
Carolus VI. rex Hungariae 163, 166.
Carponensis parochus Sigismundus, PODLUSANI de Balásh.
Cassel, de: Nicasius ELLEBODIUS.
Cassovia v. Košice.
Cassubia 56.
CELLARIUS 29.
Chahi (Chyaki) Michael canc. 18, 35,
CHENOT Adam med. Trans. 255, 259, 291.
Chersonesus Taurica 60.
Christianus Augustus card. archiep. Strigoniensis 159.
Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488) 2, 3.
Cibinium v. Sibiu.
Cirknitz lacus 59, 60.
Cisnădie (Heltau) 278.
Ciuma în ţările române (1755—57) 259.
Claudiopolis v. Cluj.
Clemens XI. 160.
Cluj (Claudiopolis, Colosuar, Kolozsvár) 12, 14—16, 18, 26, 32, 35—39, 41—43, 46, 48, 60, 61, 76, 112, 114, 118, 136, 138, 149, 169, 173, 179,—183, 189, 191, 193, 194, 197—199, 202, 203, 207, 208, 210—213, 218, 222, 224, 225, 227, 233, 234, 249—251, 261, 262, 264, 274, 287, 303. 304; ~ de: prof. Joannes FRIDVALDSZKY.
Colloredo Fabius Antonius, Marchio de 130.
Colmar 11.
Colocium v. Kalocsa.
Colonia Agrippina v. Köln.
Colosuar v. Cluj.
Constantinopolis v. Istanbul.
Constantinus Magnus imp. 205.
CORESI diacon 23, 25, 41, 43, 77.
Corona v. Braşov.
Cracco (Cracovia) v. Kraków.
CRANZ Henricus Joannes Nepomucenus med. Vindobonensis 276, 294.
Criş (Keresd, Kreusch) 130.
Croatia 163, 242, 273, 276, 292—294.
Cronstadt v. Braşov.
Csáki Sigismundus de Keresztszeg comes 181.
Csanád, abbas de: Christophorus PEICHICH.
CSATÁRI v. TSATÁRI.
Csernovics Franciscus S. J. prom. 169, 173.
Csicsókeresztur, de: *Torma* István.
Csiksomlyó v. Şumuleu.
Curteni din ţările române (1663) 98.
CZINGELY Casparus Ungarus de Felsö-Vászári 159.
CZVITTINGER David nob. Hungarus 157.
DACH Simon 120.
Dacia (Dacia Traiana) 276, 285.
Daia; protopop: Gheorghie (Daianul) 126, 142, 143.
DALLYA Petrus bacc. 198.
Dalmatia 82, 127, 163, 172, 236, 273, 294,
Damokos Casimirus Fr. per Transylvaniam vicarius ap. 117.
Dan-Vodă (1460) 310.
DANIEL Stephanus L. B. de Vargyas, sedis Siculicalis Areopolitanae iud. regius in N. Enyed 253.
Daróczi Georgius S. J. prom. 191, 193.
DARÓCZIUS Franciscus 64.
DAVID Franciscus 29, 32.
Debrecen (Debreczen) 35, 66, 78, 101, 132, 134, 174; ~ de: scholamester LISZNYAI K. Pál; ~ TSATÁRI János; med. civ. Stephanus WESZPRÉMI.
DEBRŐDI Joannes 108.
DECANI Stephan 302.
Decebalus rex 287.
DECIUS (Decsi) Cz. Iohannes 56.
Dekamilis Ioan Iosif ep. Munkaciului 174.

DEL CHIARO (1718) 279.
Demeter Martinus in Moldova 299.
DESERICIUS Josephus Innocentius Hungarus Nitriensis 218.
Desznyi, Dominus in: *Marcus* Vaida Cercel 68.
Dietrich Fridericus Vilhelmus L. B. Cons. 234.
Dobka, de: Ladislaus (1372) 284.
Doboca, comes: Wolffgangus *Bdnfi*.
DOBRA Ladislaus S. J. 222, 226, 233, 234, 299.
Dracul (Draculya) v. *Vlad*-Tepeş Vodă.
Dresden 291.
DRIESCH Gerardus Cornelius 167, 171.
DUDITIUS Andreas Sbardellatus ep. Tininiensis 24, 34.
Duma Ianăş dela Borbanţi 149.
Dunăre (Duma) 14, 127, 128.
ÉDER József Károly 254.
Episcopii reformaţi din Ardeal 257.
Eger (Agria, Erla) 13; ~ ep. de: Nicolaus OLAH 13, 101, 235, 267; can. Michael AMBROSOWZKY.
Ellebodius Nicasius Casletanus 24.
Enyed v. Aiud.
Enyediensis Collegium 125.
Enzenberg Carolus B. 264.
Eperiensis conrector Isaak *Zabanius* m.
Erdel ország v. Ardeal.
Erdődy Christophorus de Monyorókerék, Montis Claudii et com. Varasdinensis comes 209; ~ Josephus comes 278.
Erdővidekensis dioecesis notarius Iosephus BENKŐ.
Erla v. Eger.
Erlangen 247.
Érsekujvár (Newhäusel) 101.
Estereicher Franciscus Xaverius S. J. praes. 217.
Esztergom (Gran, Strigonium) 2, 101, 258, 288, 290; ~ de: archiep. card. *Christianus* Aug.; Nicolaus OLAH; presb. Stephanus KATONA.
Europa 134.
Eussersthalensis abbas Gaspar *Jongelinus* de Lambertinus.
Fabricius Basilius Szikszovianus 26.
FABRICIUS Georgius 42.
Făgăraş (Fogaras, Fugaras) 234, 242, 284; ~ ep. Petrus Paulus ARON; ~ de: comes Franciscus de *Nadasd*.
Farkas Vaivoda (1330) 249.
FASCHING Franciscus S. J. 173, 208.
Feichtenberger Iosephus S. J. 160.
Feiervar v. Alba Iulia.
Fejér v. Albensis com.
Fekete Gyirgyó v. Giurgiu.
FELKER Andreas S. J. 190.
FELMER Martinus pastor Cibiniensis 307.
Felső Csernáton, de: Petrus BOD.
Felső-Vászári, Ungarus de: Casparus CZINGELY.
Ferber Johann Jacob prof. 280, 296.
Ferdinandus I. rex Hungariae 7, 13, 15, 98.
FICHTEL Johann Ehrenreich 307.
FILSTICH Johannes rector Coronensis 208.
FILTSCH Ioannes pred. Heltensis 278.
Firenze (Florencia, Florenz) 57, 280, 294.
FOGARASI Stephanus Symmista oppidi Lugas 81.
Fontidonius Petrus 24.
Forgach Emericus Baro a Gymes, comes in Trinchin 55.
FORRÓ Miclăuş de Háporton 25.
France 311.
FRANCK Sebastian 6.
Franeker (Franequera) 133.
FRANCISCI Johannes m. Coronensis 131.
FRANCK Valentinus von Franken-Stein 119, 136, 137—139, 146.
Frankfurt am Main (Francfort, Francofurtum) 43, 44, 63—65, 68, 74, 95, 126—128, 135, 156, 157, 210, 225, 269, 270, 273, 280.
FREDRO Andreas Maximilianus castellanus Leopoliensis 224.
Freystein zu, Hans *Hangen*7.
Frideric Johann 137.
FRIDRICH Urbanus 238.
FRIDVALDSZKY Joannes de Friewald S. J. prof. Claudiopolitanus 261, 262, 274, 289.

FRITSCH Andreas Ericus (1753) 261, 270.
FROMER Bernardus 24.
FRÖLICH David mathematicus 76, 77, 79, 188.
Fugaras v. Făgăraş.
Funacza pestyere 279.
Füskut, de: Joannes Michael *Landerer*.
Gabon Antonius S. J. prom. 159.
Gallicia 294.
GÁNÓCZY Antonius can. Varadinensis 288.
Gdańsk (Gedanum) 146.
Geiger Mathias 234.
Geleji Katona Stephanus ep. ref. despre tipografia română (1640) 78.
Germania 2.
Geszti Franciscus cap. gen. Transylvaniae 45.
GHYLLANI Baron, General-Wachtmeister 196.
Gika Gregorius Fürst v. *Gligoraşcu*-Vodă.
Ginsburg 232.
Giurgiu (Fekete Gyirgyó, Girgio) 61, 112.
Glaser Johannes Henricus prof. 116.
Gligoraşcu-Vodă (*Gika* Gregorius Fürst aus der Moldau) 101, 283.
GOTTSCHLING Paul Rudolph aus Hermannstadt 290.
Gömör, viceispán: GYÖNGYÖSI István.
Göncz-Ruszka, de: comes Franciscus *Kornis*.
GÖRCSÖNI Ambrus 37, 39, 43, 125.
Grădiştea (Traiana, Ulpia Trajana, Várhely, Zarmisegethusa) ruinele ei (1663—1700) 99, 112, 146.
GRAFF Johannes Cibinio Transylvanus 146.
Gran v. Esztergom.
Graz (Graecium) 302.
GREGORIANTZI Paulus ep. 188.
GRISELINI Franciscus 289, 290, 306.
Grueber Antonius S. J. prom. 193, 194.
Gyalakuti LÁZÁR János gróf.
Gymes, de: Emericus *Forgach*.
GYÖNGYÖSI István Gömör vármegye vice-ispánja 134, 157, 219, 236, 246, 264.
Győr (Iaurinum) 58, 203, 216, 220, 226, 246.
Győrffi Paulus Fr. custos prof. 197.
Gyula (Iula) 34.
Haag (Haga) 200.
Hadik Andreas comes 264.
Haidelbergha v. Heidelberg.
HALICIUS Michael nob. Romanus de Caransebes 116, 281.
Halle (Hala) 219, 223, 227.
Haller Paulus de Hallerkoe comes 191; ~ Stephanus comes com. Tordensis 155; ~ uxor: Sarah *Bulcsesti*; ~ de familia 189.
Hamburg 211.
Hanau (Hanovia) 66, 67, 210.
HANER Georgius m. Schäsburgensis 135, 278.
HANER Georg Jeremias Pfarrer in Birthelm 247.
Háporton, de: FORRÓ Miclăuş.
Harinna, de: Anna; ~ eius pater Wolffgangus 28.
HAUGEN Hans zum Freystein 7.
Heidelberg (Haidelbergha) 68.
HEINSIUS Daniel 73.
HELDMANN Andreas Saxo-Transylvanus 176.
Helmstadt 139.
Helner Stephanus sen. Bistriciensis 42.
HELTAI Gespar pred. et tip. in Colosuar (1550—1596) 12, 26, 36, 37, 39—43, 45, 46, 48, 60, 61.
Heltensis pred. Ioannes FILTSCH.
Henricus Guillielmus dux Saxoniae 154.
Heraclides Jacobus *Despota* Moldavorum 55; ~ genealogia (1555) 17, 56; ~ talerul său 254.
Herce Ştefan din Caransebeş 45.
Herculanarum thermae v. Mehadia.
Hermannstadt v. Sibiu.
HEVENESI Gabriel S. J. 130.
HICSOLDT Paulus S. J. 198, 199.
HIDI Gregorius S. J. 151.
HIEBNER Israel 86.

Hirscher Lucas iudex civ. Coronensis 43.
HOHENHAUSEN S. I. Baron von, Major 285.
Holdvilagiensis Martinus KELPIUS.
HONTERUS Iohannes Coronensis 7, 8, 11, 12, 14, 16, 19, 22—27, 31, 35, 40, 44, 46, 55, 57, 59, 63, 67.
HORÁNYI Alexius Hungarus Budensis 284.
HORVÁTH Michael prof. Tyrnaviensis 290.
Hungari de Moldavia (1743) 207, et (1747) 217.
Hungaria (Magyarország, Ungaria, Pannonia, Ungerland, Ungern) passim.
Hungarica natio 12.
Hunni (Unni) 17, 210, 242, 284.
Hunyadi Ioannes comes Bistriciensis (Iancula-Vodă) 8, 35, 37, 39, 41, 43, 123, 154, 172, 209, 238, 289, 300.
HÜBNER geographus 233.
IACOBINUS Ioannes not. urbis Claudiopolitanae 60, 64, 65, 74, 76, 214, 260, 268.
Jadertina ecclesia 287.
Iancula Vodă v. Ioannes *Hunyadi*.
Jannina pr. Moldaviae (1691) 240.
Jánosi Nicolaus S. J. prom. 193, 194, 198.
IANUS Pannonius ep. Quinquecclesiarum 19, 30, 232.
Iaurinum v. Győr.
Jena (Iena) 154, 155, 177, 207, 208, 220.
ILLIA Andreas S. J. 179, 250.
Illyricum 127, 236.
Ineu (Boros-Jenő) 96.
Ingolstadiensis can. Michel.
IOAN Popa din Vinţi 126, 130.
Ioannes rex Hungariae 98; ~ *Ioannes* II. rex Hungariae (János király) 14, 32, 38; mort otrăvit (însemnarea din 1667) 107.
Iobagi români în Bihor (1208—1235) 12.
Joncquieres François can. de Montpelier 206.
Jongelinus Caspar de Lambertinis, abbas Eussersthalensis 95, 229.
Iosephus I, rex Hungariae 130, 140; ~ *Iosephus* II. imp. 287.
Josika Ladislaus L. B. de Branicska 173.
Ipolykér, de: Joannes KÉRI L. B.
Istanbul (Constantinopolis) 16, 65, 74, 96, 268.
ISTHVÁNFI Nicolaus 68—72, 127, 162, 172, 236.
Iudaei 8.
Iula v. Gyula.
IVUL Gabriel S. J. 87, 91, 92, 97, 108, 118, 298.
KÁJONI János Frater de Csiksomlyó 117, 118, 164.
Kálnai (Calnaius) Emericus 165.
Kálnoki Samuel gróf 151, 186.
Kalocsa (Colocium) 210, 266, 268, 288.
KANTEMIR v. CANTEMIR.
Kapos, de: med. Adamus *Molnár*.
KAPRINAI Stephanus S. J. prom. 224.
Káránsebes v. Caransebeş.
Karczfalvi *Mártonfi* György.
Karlstadt v. Carolostadt.
Karolus v. *Carolus*.
Károlyi (Caroli) Peter 32; ~ Susanna uxor pr. Gabrielis *Bethlen* 72.
Kastal Joannes abbas de Salamon 208.
KÁTHAY Franciscus de Lugas 62.
KATONA Stephanus S. J. prof. Budensis, presb. Strigoniensis 296, 302.
Kaysermarkt v. Käsmarok.
KAZY Franciscus S. J. 192, 195, 196, 226.
KAZY Joannes S. J. 162—164.
Käsmarok (Kaysermarkt) 78.
Kées, de: Franciscus Georgius nob. 293.
KELCZ Emericus S. J. prom. 209.
KELPIUS Martinus m. Holdvilagiensis 125.
Kemény Ioannes pr. Transylvaniae 134; ~ eius uxor: Anna *Lónyai* 134.
Kemény Simon 238.
Kenyérmezői diadalomról való ének 61.
Kerekes Martinus S. J. prom. 177.
Keres-Eer de: Samuel KÖLESÉRI.

Keres-Nadány, de: Johannes NADÁNYI.
Keresd v. Criş.
Keresztes campus 287.
Keresztszeg, de: comes Sigismundus *Csáki*.
KÉRI FRANCISCUS BORGIA S. J. 205, 209.
Kéri Joannes de Ipoly-Kér L. B. 87.
Ketteler Joannes Jacobus Coloniae vicarius 172.
Kézdivásárhely, de: Stephanus MATKÓ.
Kinisi Pál 61.
Kis et Utasterenye, de: Stephanus *Ternyey*.
Kis Miklós Tóthfalussi tip. 263.
Kis-Szörény, de: Ladislaus SZÖRÉNY ep. Syrmiensis.
Kiküllew l. Küküllő.
Klein Iohannes Alesius 90.
KNALL Samuel p. ev. in Reussdörfel 310.
Koeszegi Ioannes S. J. prom. 183.
KOLLAR Adamus Franciscus Pannonius Neosoliensis 243, 245, 249.
Koller Franciscus comes 293.
Kollonicz Leopoldus card. archiep. Strigoniensis 150, 154.
Kolosvári Paulus S. J. 176.
Korniat, de: Caspar *Bekes* cap.
Kornis Franciscus de Göncz-Ruszka comes 224.
Košice (Cassovia) 67, 72, 97, 108, 166, 177, 179, 181—182, 183, 186, 189, 190, 198—202, 206, 209, 210, 212, 217, 218, 223, 231, 238, 241, 246, 257, 262, 269, 273, 277.
KOVACHÓCZY Volffgangus canc. Trans. 46, 58.
KOVÁCS János 204, 205.
Kozákok 96, 98.
KÖLESÉRI Samuel de Keres-Eer 156, 160, 161, 167, 308.
Köln (Colonia Agrippina) 59, 60, 63, 68, 86, 127, 131, 132, 172; ~ Melchior *Bocatius*; ~ vicarius Joannes Jacobus *Ketteler*.
Königsberg 254.
KÖRÖSPATAKI B. Joannes Pastor Mező-Tsavensis 88, 92.
Közép-Ajtensis par. Iosephus BENKŐ.
Kraków (Cracco, Cracovia) 8, 19, 27.
Krasznahorka-Várallya 134.
KRECKWITZ Georg aus Siebenbürgen 127—129.
Kreüsch v. Criş.
Krieger Willibald S. J. prom. 166.
Krim 96.
Kunics Franciscus S. J. prom. 183.
KÜKÜLLŐ (Kiküllew) de, Iohannes 3, 64, 214, 239.
Lăcuste (sáskák) în ţările române (1749) 222.
Ladislaus rex Hungariae S. 87.
Ladiverus Elias rector Bartphensis 118.
Laknpach, Dominus in: Georgius BONA Transylvanus.
Lambertinis, de: Caspar *Jongelinus* abbas Eussersthalensis.
LANGE Theodor 291.
Lánzsér (Landseehr) Dominus in: Georgius BONA Transylvanus.
Laski Albertus pal. Syradiensis 27; ~ Ioannes 62.
LÁZÁR János gróf, Gyalakuti 224.
LEBEL Joannes 303.
Le Clerc Syndic, à Paris 311.
Leii din palatul regelui Matia din Buda, morţi odată cu regele (însemnare din 1669) 112.
Leipzig (Lipsia) 125, 170, 266, 271, 273, 281.
Lenglet du Fresnoy abbé 224.
Lengyelfalva, de: Franciscus Xaverus *Orbán*.
Leopoldus rex Hungariae 142, 149.
Leopoliensis castellanus Andreas Maximilianus FREDRO.
Leubingensis *Adelarius* Crauelius.
Levoča (Leutschaw, Leutschoviae, Lőcse) 76—88, 96, 111, 120, 123, 129, 134, 145, 146, 157.
Leyden (Lugdunum Batavorum vel ad Rhenum) 76, 100, 107, 306.
LICARNA Dionisius 34.
Lipova (Lyppa) 76.

Lipsia v. Leipzig.
Lissena-Osterlandus Christianus Carolus *Besser*.
LISTIUS László 85.
LISZNYAI K. Pál debreceni scholamester, Transylvanus Siculus 132, 134.
Lodomeria 294.
Lodovicus v. *Ludovicus*.
London 102, 103, 133, 187, 220, 233, 296.
Lónyai Anna, uxor pr. Ioannis *Kemény* 134.
Losoncz, de : *Bánfi*.
LOSONTZI István in Nagy-Körös 270, 274, 294.
Lőcse v. Levoča.
LUCIUS Ioannes Dalmatinus 103, 111, 236.
Ludovicus (Lodovicus, Ludwig) rex Hungariae contra Alexandrum vaivodam 1, 7.
Lugas, de : Franciscus KÁTHAY.
Lugdunum Batavorum vel ad Rhenum v. Leyden.
Lugoj (Lugas) 81, 96; ~ symmista : Stephanus FOGARASI.
LULOFS Johannes 231.
Lupul Vaida v. *Vasile* Lupul-Vodă.
Luther Martinus 5, 6, 8.
Lyon (Lugdunum Gallorum) 244.
Lyppa v. Lipova.
MADAI Dávid Samuel 254.
Magno-Varadinensis Antonius BUCSI.
Magnum Carolinum v. Careii Mari.
Magyar Igen 260, 263; ~ de : Petrus BOD.
Magyarország v. Hungaria.
Mahumet imp. Turcorum 35.
Mailand v. Milano.
M ă m ă l i g a, descrierea ei (1724) 281.
MANUCIUS Io. Petrus et Paulus 62.
Maramarus com. 174 ; ep. Michael Manuel OLSAVSZKY.
Marchia 56.
Marcus Vaida (Cercel) Dominus in Desznyi 68; ~ uxor : Drusiana *Bogáthi* 68.
Maria Theresia reg. Hungariae 282, 285, 293.
Mártonffi György Karczfalvi, ep. Transylvaniae 164.
Masovia 56.
Matei Basarab-Vodă (*Máthe* Vajda) 88, 93.
Mathias rex Hungariae, Austriae Dux (*Mátyás király*) 2, 3, 18, 35, 39, 42, 43, 74, 123, 158, 210, 289.
MATKÓ Stephanus de Kézdivásárhely, autorul Cărârei pre scurt (1685) 126.
MATOLAI Ioannes 160.
MAUROCORDATUS Joannes Nicolaus Alexander vaiv. 170.
Mayeritsch Vitalis Fr. Campoliliorum 87, 91.
MEDGYESI Pál 96.
Mediaş (Meggyes) 8, 110; ~ Matthias MILES ; Georgius REICHERSDORFER ; Thomas SCHARSIUS ; Christianus SCHESAEUS ; Laurentius TOPPELTINUS.
Mehadia (Herculanarum thermae) 276.
Melius Peter 32.
M e t e o r u l din Buzău (1714) 161.
Mező-Tsavensis pastor Johannes B. KÖRÖSPATAKI.
Michael de Thwron ep. Milcoviensis (1484—1486) 2.
Michel can. Ingolstadiensis 160.
Miklósvár sedes Siculicalis 300.
MIKOLA Ladislaus L. B. de Szamosfalva 181.
MIKOVINI Samuel 190, 261, 270, 292.
Milano (Mailand) 306.
Milcovia 2 ; ep. Michael (1484—1486) 2.
MILES Matthias Mediensis 113.
Mironaska (Minoraska) canc. Valachiae (1691) 230.
M i s s a l e eccl. Strigoniensis (1482—1486) 2.
Mist-Tótfalu, de : Nicolaus *Kis* tip.
Mogilla Gabriel pr. Moldaviae et Valachiae (la înmormântarea principesei, soţiei lui Gabriel *Bethlen* în 1622) 73.

Mohács (Mohatz) 7, 85, 130.
Moldavia, de signis ereptis (1467) Budae in templo D. Virginis positis (epigramma IANI Pannonii) 31.
Moldova (Carabogdania, Moldova, Moldua, Muldavia) passim.
Moller Daniel Gvilelmus prof. 146.
Molnár Adamus de Kapos med. in Bucureşti 281, 301.
MOLNÁR Albertus Szenciensis 67.
MOLNÁR Ioannes de Müllersheim, Doctor et Prof. 45.
MOLNÁR János S. J. 213, 267.
Monnet m. inspecteur de mines de France 311.
Monostor, de : Stephanus *Babinay*.
Montis Claudii comes Christophorus *Erdődy* de Monyorókerék.
Montpelier, de : can. François de Jancquieres.
Monyorókerék, de : comes Christophorus *Erdődi*.
Moravia 2.
More Stephanus S. J. 227.
MORONI Paulus S. J. 163.
Moscovia 60.
Mosóczi Zacharias ep. Nitriensis 48.
Muench, Graf von Feld-Marschall 196.
Muldavia v. Moldova.
Munkács, ep. Ioan Iosif *Dekamilis* ; ~ ep. Michael Manuel OLSAVSZKY.
MUSZKA Nicolaus S. J. 201, 224, 229.
Müller G. F. (St. Petersburg) 269.
NADÁNYI Johannes de Keres-Nadány 99, 103.
Nádasd, de : Franciscus comes, Dominus terrae Fogaras 95.
NÁDUDVARI Péter pred. Ref. de Szászváros 155.
NAGY-BÁCZAI (Nagy-Bankai) Mathias 35, 37.
Nagybánya v. Baia-Mare.
Nagy-Enyed v. Aiud.
Nagyfalu 56.
Nagy Károly v. Careii Mari.
Nagy-Körös 270, 274.
Nagy-Szombat v. Trnava.
Nándorfeirvár v. Beograd.
NEDECZKY Alexius 279.
Nedeczky Ladislaus S. J. praes. 194.
Némethi Jacobus S. J. 152.
Németujvár (Viuarinum, Nemet Vyvar) 61.
Neorupinas Marchicus Joachimus Christianus *Westphal*.
Neosoliensis Pannonius Adamus Franciscus KOLLAR.
NEUBARTH Christoph 111, 114, 133, 170.
Neugeboren Daniel Georg Cibiniensis 303.
NEUMAYR Iohannes Baptista 167.
Newhäusel v. Érsekujvár.
Nilus archiep. Constantinopolitanus 16.
Nimet Vyvar v. Németujvár.
Nitriensis Hungarus Josephus Innocentius DESERICIUS ; ~ ep. Zacharias *Mosóczy*.
Nivemontii Petrus ALBINUS prof.
Norinberga v. Nürnberg.
Noul Testament (din 1648) şi soarta exemplarelor 80.
Nune Gabriel scriba *Constantini* Vaivodae (1658) 107.
Nürnberg (Norinberga, Nurmberg) 2, 5, 6, 103, 104, 129, 171, 307 ; ~ de : Iohann Conrad *Pretschneider* sc.
Ofen v. Buda.
OKOLICSÁNYI Paulus 157.
OLAH Nicolaus ep. de Agria, archiep. Strigoniensis 13, 14, 17, 18, 20, 22—24, 34, 188, 236, 243, 249, 265, 267, 277, 281, 282, 285, 287, 290, 300, 301.
Olahczasar Nicolai epitaphium (1569) 31.
Olomuc 62, 220.
Olsavszky Georgius S. J. prom. 223.
OLSAVSZKY Michael Manuel, ep. Munkacsiensis et Maramarosiensis, Rossensis 251, 255, 266, 267.
Ongaria v. Hungaria.
OPITIUS Martinus poeta 73, 79, 125.
Oradea (Varadinum) 12, 31, 82, 84, 98, 288 ; ~ can. Antonius GÁNÓCZY ; Stephanus RÉNYES.
Orăştie (Szászváros) 45 ; ~ pred. Ref. NÁDUDVARI Péter.

Orbán Franciscus Xaverius L. B. de Lengyelfalva 258.
OROSZ Franciscus Eremita 232, 239.
Ostrog in Volinia 27.
OTROKÓCSI Foris Franciscus 133.
Ottoman Empire v. Turcia.
Ouggrovlahia v. Valachia.
OVIDIUS Naso 119; ~ sentinţele româneşte (1679) 119—120.
Padova (Padua, Patavium) 16, 17, 19, 20, 23, 24, 58, 280.
Palkovics Emericus S. J. prom. 202, 210.
Pallizanus nob. Valachus (1690) 229.
PALMA Franciscus Carolus S. J. 258, 268, 282, 286.
Paluska Georgius baccalaureus 159.
Pannonia v. Hungaria.
PAP István de Szatmár-Németi 245.
Pápa, de: Franciscus PARIZ.
PARAEUS Johannes Philippus 68.
Paris 3, 4, 23, 206, 311.
PARIZ Franciscus de Pápa 116, 125, 171, 262, 263.
PARSCHITIUS Christophorus rector Schemniciensis 151.
PASKO Christoph, székelyhidi 98.
Passarovicensis Pax (1718) 172.
Păstorii ardeleni la TRÖSTER (1666) 104.
Patai Andreas S. J. prom. 180.
PATAKI Franciscus S. J. 180.
Patavium v. Padova
PAVICH Emericus lector prov. Ord. Min. Reg. Observ. Hungariae 258.
PECCHI (Pécsi) Lucas Pannonius 213.
Pécs (Quinqueecclesiae) 19, 267, 291; ~presb. Stephanus SALAGHI.
PEIACZEVICH Jacobus S. J. 158.
PEICHICH Christophorus abbas de Csanád 211.
PELERDI Péter 61.
Peringer Andreas S. J. prom. 222.
Pest 235, 242, 284, 296, 302.
PÉTERFFY Carolus S. J. 176, 203.
Petersburg 269.
Petrus (Cercel) Princeps Valachiae 48—55.
PETTHŐ Gergely 96, 151, 177, 186, 198, 204, 231.
PHILIPPUS Pictor m. Cibiniensis 11
Pirnensis Ioannes SOMMER.
Pisoninum v. Bratislava.
Pius (Manzador) ep. Transylvaniae 274.
Plumbinensis SQUARCIALUPI Marcellus.
Poczajov 266.
PODLUSANI Sigismundus de Balásh, Carponensis parochus 203.
Polonia (Polen) 106, 144.
Pomerania 56.
Pongrácz Stephanus S. J. prom. 225
Posonium v. Bratislava.
POSSEVINO Antonius S. J. 60.
Pottendorf 108, 110.
Praha (Praga) 59, 244.
Pravila Ardealului despre Români (1653) 84, 85.
PRAY Georgius S. J. 242, 251, 278, 284, 288, 308.
Praznaglava v. *Radu*-Vodă.
PROCLUS 23, 55.
Prussia 56.
Quinqueecclesiae v. Pécs.
Rácz István, Kisfaludi 142, 143.
RADECIUS Stephanus archidiaconus; ~ elegia de Nicolao *Olaho* 162.
Radul-Voda (Praznaglava) bătălia sa cu *Dan*-Vodă (1435) 310.
Radul Vodă (cântat in 1577) 40.
RAJCSÁNI Joannes S. J. 233.
RÁKÓCZY François II. pr. Transylvaniae 200.
Rákóczy Georgius I. pr. Transylvaniae 77, 78, 80—82; ~ II. 85, 90, 98.
RAMUS Joannes Geossanus 14.
RANSANUS (Ranzanus) Petrus 18, 40, 64, 213, 254, 259.
Rasor v. *Nyirő*.
Raspe R. E. 296.
RÁTTKAY Georgius de Nagy Tábor can. Zagrabiensis 82, 273.
REDMECZI T. János 72.
Regensburg 196.
REICHERSDORF (Reicherstorf) Geor-

gius Mediensis 8, 13, 59, 60, 62, 64, 76, 214, 260.
Reiner Melchior 67.
Renyes Stephanus Varadiensis 118.
RÉPSZÉLI Ladislaus S. J. 218.
REUSNER Nicolaus 65, 268.
Reussdörfel v. Ruşiori.
Reussen v. Russi.
Revelles, de : Georgius, Viennensis 42.
REVIZKI Joannes 174.
REWA de : Petrus comes Turocensis 95.
Rhacusanus patricius Ludovicus Cervarus TUBERO.
Ricold Ord. praed. (1509) 3.
Rinteln 253, 259.
ROGERIUS m. 3, 254.
ROHDIUS Georgius mathematicus rector scholae Schaesburgensis 94.
Roma 62, 219.
Rosenfeld Iohannes Fridericus senator Cibiniensis 307.
ROSNAK Martinus Eremita 302.
Rossensis ep. Michael Manuel OLSAVSZKY.
Roveredo 295.
Rudolphus II. imp. 302.
Ruman Sigismundus S. J. 166.
Rumuni v. Valachi.
Ruşiori (Reussdörfel) 310.
Russi (Reussen) 196.
Russia 56, 174.
SALAGHI Stephanus presb. Quinque-Ecclesiensis 291.
Salankemen v. Zalánkemény.
Salbeck Michael S. J. (natus Iassii) prom. 211, 299 ; ~ frater : Franciscus S. J. 299.
Sâmbâta Mare v. Trnava.
SAMBUCUS (Zsámboki) Ioannes Tirnaviensis Pannonius 16—20, 23, 25, 27—31, 39, 40, 43, 48, 63, 66, 77—79, 96, 132, 138.
Sándor Paulus S. J. prom. 230.
Sarmisegetuza v. Ulpia Trajana.
Sárospatak 96.
Sas Sebeş v. Şebişul săsesc.
Saxonia 56 ; ~ dux *Guillielmus* Henricus.
Schaesburg v. Sighişoara.
Scharsius Thomas Mediensis 131.
Schemnicz 27, 286, 294, 296 ; ~ de : Abraham BAKSCHAY ; rector scholae Christophorus PARSCHITIUS.
SCHENDUS Michael R. C. Eques Vanderbech, 292, 308.
SCHESAEUS Christianus Mediensis 28, 34.
SCHIER Xystus Eremita 302.
SCHMEIZEL Martinus Corona-Transylvanus 168, 177, 219, 223, 227.
SCHMETTAU, de : Comte General de Prusse 270, 273, 274, 289.
SCHMITTH Nicolaus S. J. 201, 218, 228, 229, 236, 239, 246, 264.
SCHNITZLER Jacob 107.
SCHÖDEL Martinus 75.
SCHWANDTNER Ioannes Georgius Stadelkirchensis 214, 254, 259.
SCHWARZ Gottfried prof. 131, 253, 259.
Schweigart Josef Wilhelm Feldscheer 291.
Sclavonia 82, 163, 242—258, 273, 292, 294.
Scopek Casparus Phil. auditor 235.
Scythae 8.
Scythia 37.
Sechen Petrus Croata Szeverinensis 158.
SEIVERT Joannes Cibiniensis 276, 292, 303, 308, 310.
Selivestru ermonach 80.
Semeon v. *Simion* metrop. Belgradului.
SEPTEMCASTRENSIS v. SIBENBÜRGER.
Serdonatius Franciscus 57.
Servia 163, 172.
Seuffaert Christian Gottfried 196.
Severin Mehel iudex civ. Sas Sebeş 123.
SEVERINI Joannes Hungarus 266, 286, 294, 296.
Seyherstorff 95.
Sibiu (Cibinium, Hermannstadt, Szeben) 7, 11, 86, 98, 99, 107, 113, 119, 125, 136, 137, 139, 140, 149, 155, 156, 160, 167, 223, 234, 255,

257, 260, 262—264, 303, 307, 308; ~ pastor Martinus FELMER; Paul Rudolph GOTTSCHLING; Daniel Georg NEUGEBOREN; Johann Conrad *Pretschneider* de Norinberga sc; senator Iohannes Fridericus *Rosenfeld*; Joannes SEIVERT.
SIBENBÜRGER (SEPTEMCASTRENSIS) 3—6, 8, 14, 62.
Siebenbürgen v. Ardeal.
Siena 280.
Sighişoara (Schaesburg) 94; ~ de: Georgius HANER m.
SIGLER Michael 188.
Sigmond király 36, 37.
Simion (*Semeon*) Ştefan mitrop. Belgradului 80, 82.
Sinan (Sinam, Szenan) bassa 59, 76.
Sivorius Francus Genuensis fam. *Petri* vaiv. Valachiae (1585) 52.
Solyman imp. 34.
SOMMER Ioannes Pirnensis 42, 55, 68.
Sophronius 251, 257, 267.
Sopron 120, 123, 146, 219, 238.
Souches, de: Feldt Marschall, Graf 101.
SPANGÁR András S. J. 186, 198.
SQUARCIALUPI Marcellus Plumbinensis 48—55.
Sterschiner Achatius 193.
Stephani vaiv. Walachiae (?) oratio ad Sigismundum regem Hungariae 232.
Stephanus I. rex Hungariae 157, 193, 220.
Stephanus Primus Poloniae v. Stephanus *Báthori* rex Poloniae.
STIERÖCHSEL v. TAURINUS.
Stockholm 280, 311.
Strasbourg (Argentoratum, Strassburg) 73, 74.
Strigonium v. Esztergom.
Suceava 79.
Sybenbürgen v. Ardeal.
Syradiensis pal. Albertus *Laski* 27.
Syrmiensis ep. Ladislaus SZÖRÉNY de Kis-Szörény.
Syrmium 258.
Szala, de: *Barkóczi*.
Szamosfalva, de: L. B. Ladislaus MIKOLA.
SZAMOSKÖZI v. ZAMOSIUS.
Szászváros v. Orăştie.
Szatmariensis com. 251, 257.
Szeben v. Sibiu.
SZEGEDI Joannes S. J. 186, 192, 207, 221, 226—228, 244, 249, 261.
SZEGEDI Michael S. J. prom. 201, 202, 205, 206, 212.
SZÉKEL István 19.
Székelyhidi PASKO Christoph.
Szenan v. *Sinan*.
Szenciensis tip. Abraham *Kertész*; Albertus MOLNÁR.
SZENT-IVÁNY Martinus S. J. 132, 137—139, 145, 150, 154.
Szent Miklósi Gáspár Fr. Custos prov. Transylvaniae 164.
SZERDAHELYI Gabriel S. J. 169, 182, 257, 269.
Szeverinensis Croata Petrus *Sechen*.
Szigetvár (Zygeth) 34.
Szikszó, de: BASILIUS Fabricius.
Szolnok (Zolnock) 101.
SZÖLLÖSI István 76.
SZÖRÉNY Ladislaus de Kis-Szörény ep. Syrmiensis 186, 213.
SZUNYOG Franciscus S. J. 137, 156, 174, 299.
Şebişul săsesc (Sas Sebeş) 41, 123; ~ iud. civ. Mehel *Severin*.
ŞINCAI Georgius 79.
Ştefan-Vodă (István wayda) din Moldova (1467) 37, 40.
Şumuleu (Csiksomlyó) 117, 118, 164, 197.
Tălmaci (Thalmus) opp. 303.
TANNOLI Sylvius comes cap. 264.
Tapolcsány Laurentius S. J. prom. 154.
Târgovişte (Thergouistia) 61, 116.
Tartari (Tatárok) 36, 96, 98, 134.
Tartaria 59, 60.
Tatăl nostru românesc (din 1614) 67 şi (din 1777) 292.
TAURINUS (Stieröchsel) Stephanus can. de Alba Iulia (1519) 5.
TEKELY v. THÖKÖLY.
Temesvár v. Timişoara.

TEMESVÁRI István 37.
TEMESVÁRI János 36.
Tergestum 244.
Ternyey Stephanus de Kis et Utasterenye 217.
Thalmus v. Tălmaci.
Thergouistia v. Târgovişte.
THORDAI Mattheus 60.
Thoroczkay Josephus L. B. de Toroczkó 262.
THÖKÖLY (Tekely) Emericus 133, 206.
THURÓCZI (Thwrocz) Iohannes m. 2, 3, 7, 34, 64, 214, 254, 259.
Thwron, de: *Michael* ep. Milcoviensis (1484—1486) 2.
Tigurium v. Zürich.
Timişoara (Temesvár) 280.
TIMON Samuel S. J. 151, 157—159, 182, 183, 189, 190, 193, 210, 212, 232, 237, 241, 244, 251, 262.
Tininiensis ep. Andreas DUDITIUS Sbardellatus.
TINÓDI Sebestyén 14—16, 34, 36, 37.
Tirnavia v. Trnava.
Tomeján Margaritha 266.
TOMKA SZÁSZKY Ioannes 220, 225, 237, 294.
TOPPELTINUS Laurentius de Medgyes 107, 244, 259.
Tordasi Mihaiu ep. Românilor 45.
Torino 311.
TORKOS Josephus 216.
Torma István de Csicsókeresztur 117.
TORQUATUS Ioannes Aquilius 58.
Tóth Paulus bacc. 183.
Törner Fabianus m. prof. 176.
Traiana v. Grădiştea.
Trajanus imp. 287.
Transalpina v. Valachia.
Transylvania v. Ardeal.
Trento (Tridentum) 24.
Tridentinum Concilium 24.
Trinchin, comes in: Emericus *Forgach.*
Trium Sedium Siculicalium supr. iudex L. B. Petrus *Apor.*
Trnava (Nagy Szombat, Sămbăta Mare, Tirnavia) 16, 20, 40, 46, 132, 135, 137, 138, 140, 145, 150, 153, 154, 157—159, 162, 165, 168, 169, 172—174, 176, 177, 179, 182, 183, 186, 187, 191, 192, 195, 196, 199, 202, 205, 206, 209, 218, 219, 224, 226, 228, 233, 235, 236, 238, 239, 242, 251, 254, 256—258, 261—264, 267, 268, 286—290; ~ prof. Carolus WAGNER.
TRÖSTER Johannes Cibinio Transylvanus 103—107.
Trsztyánszky Iosephus S. J. 225.
TSATÁRI (Csatári) János, Debreceni 223.
TUBERO Ludovicus Cervarius patricius Rhacusanus 57, 65, 74.
Turci (Türken) 7, 8, 11, 57, 58, 65, 74, 76, 96, 98, 102, 127, 134, 144, 172, 196, 204, 211, 268.
Turcia (Ottoman Empire, Türkey) 3—6, 62, 133.
Turocensis comes Petrus de REWA.
TURÓCZI Ladislaus S. J. 263.
Tübingen (Tubinga) 160.
Türkey v. Turcia.
Ţiganii Ardealului (1700) 146.
Udvarhely (Areopolitana) sedis cap. Joannes BETHLEN.
Uivarinum v. Németujvár.
Ulachi v. Vlachi.
Ulm 79.
Ulpia Traiana v. Grădiştea.
Ungerland (Ungern) v. Hungaria.
Unni v. Hunni.
Upsala 176.
Uskoken und ihre Gewohnheiten 207.
Valachey v. Valachia.
Valachi (Blooch, Rumuni) 129, 131.
Valachia (Havasalfölde, Ouggrovlahi, Valachey, Walachey) passim.
Valachorum dux (1437) 4; ~ habitus (1667) 109; ~ militum limitaneorum regulamentum 257.
VALKAI (Walkay) András 35, 38.
Varazdin (Varasdinum) 277, 292; ~ comes Christophorus *Erdődy* de Monyorókerék.
Vârcolaci la Români; de Köleséri (1709) 156.

Vargyas, de : Stephanus DANIEL L. B.
Várhely v. Grădiştea.
VARLAAM mitrop. Moldovei 79, 130.
Vasile Lupul-Vodă (*Lupuj* Vaida) 88, 93.
VEL Caspar Ursinus 245.
Venezia (Venetia) 2, 22, 24, 34, 287.
Veresegyházi Michael de Szentyel tip.
Verona 59.
Vicenza 280.
Vienna v. Wien.
VILÁGHI Stephanus 177.
Virmondt Damianus Hugo comes, orator 167, 168, 171.
VISCONTI Giovanni Morando ing. 140.
Vlad Ţepeş-Vodă (Dracola, Draculya) in Chronica m. Iohannis de THURÓCZ (1488) 3; de eius captivitate IANUS Pannonius 30; scrisoare despre bătălia sa cu *Dan*-Vodă (1460) omorîrea lui Vlad Ţepeş 3.
Vladislaus vaiv. Transalpinus, banus de Zevrinoi (1372) 284.
Vocabular româno-german (1666) 104.
Volinia 27.
VOLS Ernestus S. J. 197.
Wachtler Paulus 237.
WAGNER Carolus Hungarus Zboroviensis prof. Tyrnaviensis 282, 310.
WAGNER Lucas Coronensis med. 277.
WAGNER Valentinus Coronensis 16.
Walachey v. Valachia.
Wallis Graf von General-Feld-Zeugmeister 196.
WALTHER Baldassar 65, 74, 268.
Weissenburg v. Alba-Iulia.
WERNER Georgius 59, 60.
Westphal Joachimus Christianus Neorupinas Marchicus 125.
WESZPRÉMI Stephanus med. civ, Debretzen 280.
Wien (Béch, Béczi, Vienna) 7, 8, 10, 13, 14, 18, 20, 22, 23, 27, 30, 40, 43, 74, 82, 85, 87, 91, 92, 96, 130, 151, 163, 166, 167, 174, 190, 205, 209, 210, 214, 224, 225, 232, 236, 242—245, 249, 251, 255, 258, 259, 269, 273, 276—280, 282, 284, 285, 288—290, 292—294, 300, 303, 306; ~ med. Henricus Joannes Nepomucenus CRANZ.
WINDISCH Carl Gottlieb 308.
Wittenberg (Wittemberga) 6, 8, 32, 42, 55, 56, 131, 135, 151.
Zabanius Isaak m. conrector Eperiensis 118.
Zacharias ep. Nitriensis v. *Mosóczi*.
Zágoni *Aranka* György.
Zagreb (Zagrabia) 158, 192, 244, 287; ~ prof. Adalbertus BARITS; ep. Nicolaus OLAH; can. Georgius RÁTTKAY.
Zalánkemény (Salankemen) 133.
ZAMOSIUS (Szamosközi) Stephanus 58, 63.
Zarmisegethusa v. Grădiştea.
Zarubal Bartholomaeus S. J. prom. 179.
ZAVODSKY Georgius 188.
Zboroviensis Hungarus Carolus WAGNER.
Zeneslaus vaiv. Valachorum (1247) 229
ZERMEGH Ioannes 98.
Zevrinoi, banus de : *Vladislaus* vaiv. Transalpinus.
Zlatna, poezia lui Opitz despre Români (1622) 73—74.
Zolnock v. Szolnok.
Zrini Miklós gróf 151.
ZSÁMBOKI v. SAMBUCUS.
Zürich (Tigurium) 11, 12, 14, 19, 25, 27, 31, 40, 44, 46, 57, 63, 171.
Zygeth v. Szigetvár.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

TABLA DE MATERIE.

Introducere V

Introduction XVII

Alfabetul cirilic românesc XXXII

Bibliografia. (1473—1780) 1

I. Indicele autorilor şi tipăriturilor fără autor . . . 312

II. Editori, tipografi şi gravori 338

III. Bibliografii şi opere citate 346

IV. Pagini, gravuri şi ornamente 348

V. Indice general 351

BIBLIOGRAFIA ROMÂNĂ-UNGARĂ

Vol. I. Românii în literatura ungară și Ungurii în literatura română. (1473—1780) București, 1931. . . . . Prețul Lei 400.

Sub tipar vol. II. (1781—1840)

In pregătire

Partea II. Studii și articole, portrete și ilustrațiuni privitoare la Români în periodicele ungare.

Partea III. Regestele actelor și scrisorilor privitoare la Români apărute în diplomatare, periodice și alte publicațiuni ungare.

✣

DOCUMENTE PRIVITOARE LA ISTORIA ARDEALULUI, MOLDOVEI ȘI ȚĂRII-ROMÂNEȘTI

Vol. I. Acte și scrisori. (1527—1572) București, 1929. Vol. II. (1573—1584) Vol. III. (1585—1592) Buc. 1930—1931. Prețul câte 400 Lei.

Sub tipar vol. IV. (1593—1596)

BIBLIOGRAPHIE ROUMAINE-HONGROISE

Vol. I. Les Roumains dans la littérature hongroise et les Hongrois dans la littérature roumaine. (1473—1780) Bucarest, 1931. Prix Lei 400.

Sous presse Vol. II. (1781—1840)

En preparation

IIe Partie. Études et articles, portraits et illustrations concernant les Roumains dans les publications périodiques hongroises.

IIIe Partie. Extraits d'actes et lettres concernant les Roumains dans les diplomataria et autres publications périodiques hongroises.

✣

DOCUMENTS CONCERNANT L'HISTOIRE DE LA TRANSYLVANIE, DE LA MOLDAVIE ET DE LA VALACHIE

Vol. I. Actes et lettres. (1527—1572) Bucarest, 1929. Vol. II. (1573—1584) Vol. III. (1585—1592) Bucarest, 1930—1931. Prix à Lei 400.

Sous presse Vol. IV. (1593—1596)

34982/1

VERESS

BIBLIOGRAFIA

ROMANA-

UNGARA

I